

146861

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KUZEY AZERBAJCAN MASALLARI ÜZERİNE BİR İNCELEME

Alikadir BİRDAL

146861

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Danışman
Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU

KARS-2004

Alikadir BİRDAL' ın Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığı "Kuzey Azerbaycan Masalları Üzerine Bir İnceleme" adlı bu çalışma, yapılan tez savunması sonunda jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim yönetmeliği uyarınca değerlendirilerek oy.....ile kabul edilmiştir.

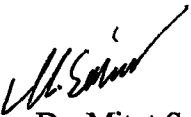
23.1.2004

Adı Soyadı
Başkan : Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU 1
Üye : Prof.Dr. Ayten ER
Üye : Yrd. Doç. Dr.Gülhan ATNUR
Yedek üye : Yrd. Doç. Dr. Dilaver DÜZGÜN

İmza

B. Seyidoğlu
A. ER
G. Atnur

Bu tezin kabulü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ..14.../..09../2004 gün ve2004../...22...../ Sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mitat ŞAHİN
Enstitü Müdür V.

ÖZET

Bu çalışmada, Azerbaycan Halk Edebiyatındaki masal türü ve bu tür hakkında yapılan çalışmalarla ilgili genel bir bilgi verildikten sonra, Azerbaycan halk edebiyatçılarından Nureddin Seyidov tarafından derlenerek Arap alfabesi ve Azerbaycan Türkçesi ile basılı bir kitapta toplanan kırk bir adet masalın günümüz Türkiye Türkçesi'ne aktarımı yapılmış ve masalların epizotlarına göre özetleri çıkarılmıştır. Epizotlarına göre özetlenen masalarda geçen olağanüstü varlıkların, geçtikleri masaldaki işlevleri ve masala katkıları hakkında değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: “Azerbaycan, Azerbaycan Nağılları, Azerbaycan Masalları”

SUMMARY

In this study, a common information about fairy tale type in Azerbaijan Folk Literature and studies on this type are given. Then forty-one fairy tales which were printed in Arabian alphabet and Azerbaijan Turkish in a book, were collected by one of Azerbaijan Folk Authors-Nureddin Seyidov-is translated in to nowadays Turkish language. Later, Summaries of these fairy tales are done according to episodes. Informations about extraordinary creations and their functions and additions to these tales are given.

Key words: “Azerbaycan, Azerbaycan Nağılları, Azerbaycan Masalları”

ÖNSÖZ

Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın konusu Azerbaycan Halk Edebiyatında masal türü ve tür hakkında yapılan çalışmalarla ilgili bilgi ile Azerbaycan halk bilimcilerinden Nureddin Seyidov tarafından derlenerek "Azerbaycan Nağılları" adlı bir kitapta toplanan kırk bir adet masalın incelenmesinden ibarettir. Kırk bir masal üzerinde yapılan bu çalışma giriş kısmı ile beraber üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmını ihtiva eden birinci bölümde Azerbaycan Halk Edebiyatında masal türü ve bu tür hakkında yapılan çalışmalarla ilgili bilgi verildi.

İkinci bölümde Arap alfabesi ve Azerbaycan Türkçesi ile basılı masallar önce Latin alfabesine çevrildi, daha sonra günümüz Türkiye Türkçesi'ne aktarıldı. Masallar aktarılırken; cümlelerdeki anlam bütünlüğünün ve olay sıralamasının korunmasına dikkat edildi. Anlatımdaki gereksiz sözcük ve yinelemelerin artırılıp düzenlenmesine özen gösterildi. Masallar günümüz Türkiye Türkçesi'ne aktarılırken; anlatımda fiil zamanları geniş zaman olarak belirlendi.

Üçüncü bölümde her bir masal epizotlarına göre özetlendi. Epizotlarına göre özetlenen masalarda geçen olağanüstü varlıkların geçtikleri masaldaki işlevleri ve masala katkıları hakkında değerlendirme yapıldı.

Çalışmamızın sonunda elde ettiğimiz veriler sonuç kısmında anlatılmaya çalışıldı. Bu bölümün sonuna yararlandığımız eserlerin listesini oluşturan bibliyografya ve adı geçen eserde bulunan orijinal metinler eklendi.

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı hazırlarken; engin tecrübesi ve bilgilerinden yararlandığım muhterem hocam Sayın Prof. Dr. Bilge SEYIDOĞLU'na, değerli katkılarından dolayı sayın hocalarım Doç. Dr. Ebölfez AMANOĞLU, Yrd. Doç. Dr. Temel DOĞAN ve Okutman Gökmen MOR' a, çalıŐmam süresince manevî desteklerini hep yanımda hissettiğim bütün yakınlarım ve arkadaşlarıma ayrıca tezimin yazım aşamasındaki sarf ettiği emek için Fırat YILDIZ'a sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

A. Kadir BİRDAL
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İÇİNDEKİLER

ÖZET	IV
SUMMARY	V
ÖNSÖZ	VI
TEŞEKKÜR	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
2. AZERBAIJAN HALK EDEBİYATINDA MASAL TÜRÜ ve BU.....	1
TÜR HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	1

2. BÖLÜM

3. MASALLARIN GÜNÜMÜZ TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI ... 7

3.1. Paslı Kılıç.....	7
3.2. Padişahın Oğlu	14
3.3. Şah ile Vezir.....	16
3.4. İskender Padişah'ın Masalı.....	20
3.5. Ceyhun'un Masalı	26
3.6. Yadigâr.....	31
3.7. Üvey Anne ve Yetim Kızı.....	34
3.8. Çocuk Pehlivan	37
3.9. Dilsiz Kız	41
3.10. Padişah ve İhtiyar	44
3.11. Kel'in Masalı.....	47
3.12. Cömert Kız.....	52
3.13. Akıllı Kızın Masalı	58
3.14. Yumurta Kadar Buğday	62
3.15. Lokman	65
3.16. Şah ile Kız.....	69
3.17. Semerkand Padişahı'nın Kızı	73
3.18. Usta Abdullah.....	80
3.19. Padişah ile Demirci.....	84
3.20. Padişah ile Ayakkabı Tamircisi.....	88
3.21. İki Komşu.....	91
3.22. Ayakkabı Tamircisi	95
3.23. İhtiyarın Hilesi.....	99
3.24. Tembel Kızın Masalı	103
3.25. Sadık Kadın.....	105
3.26. Bahçıvan ile Padişah.....	107
3.27. Karı Kocanın Masalı.....	110
3.28. Faydalı Nasihat.....	113
3.29. Yetim Kızın Masalı	116
3.30. Sahtekâr'ın Masalı.....	120
3.31. Padişah ile Kadın.....	122

3.32. Cimri Padişah ile Akıllı Oğlan	127
3.33. Akıllı Çocuk	129
3.34. Akıl Yaşta Değil Baştaadır	133
3.35. Yedi Nar Çubuğu	137
3.36. Üç Sanâtkar	139
3.37. Dostluğun Sırrı	142
3.38. Ohey'in Masalı	155
3.39. Uçan Halı	165
3.40. Altın Şamdan	170
3.41. Nankör Kız	174

3. BÖLÜM

4. MASALLARIN EPİZOTLARINA GÖRE ÖZETLERİ ve BAZI MASALLARDA BULUNAN OLAĞANÜSTÜ VARLIKLARIN MASALLARDAKİ İŞLEVLERİ ile MASALA KATKILARI..... 183

4.1. Masal Adı: Paslı Kılıç	183
4.2. Masal Adı: Padişahın Oğlu	187
4.3. Masal Adı: Şah ile Vezir	188
4.4. Masal Adı: İskender Padişah'ın Masalı	190
4.5. Masal Adı: Ceyhun'un Masalı	193
4.6. Masal Adı: "Yadigar"	195
4.7. Masal Adı: Üvey Anne ve Yetim Kızı	197
4.8. Masal Adı: Çocuk Pehlivan	199
4.9. Masal Adı: Dilsiz Kız	200
4.10. Masal Adı: Padişah ve İhtiyar	202
4.11. Masal Adı: Kel'in Masalı	204
4.12. Masal Adı: Cömert Kız	207
4.13. Masal Adı: Akıllı Kızın Masalı	211
4.14. Masal Adı: Yumurta Kadar Buğday	214
4.15. Masal Adı: Lokman	216
4.16. Masal Adı: Şah ile Kız	219
4.17. Masal Adı: Semerkand Padişahı'nın Kızı	221
4.18. Masal Adı: Usta Abdullah	225
4.19. Masal Adı: Padişah ile Demirci	227
4.20. Masal Adı: Padişah İle Ayakkabı Tamircisi	229
4.21. Masal Adı: İki Komşu	231
4.22. Masal Adı: Ayakkabı Tamircisi	233
4.23. Masal Adı: İhtiyarın Hilesi	235
4.24. Masal Adı: Tembel Kızın Masalı	238
4.25. Masal Adı: Sadık Kadın	239
4.26. Masal Adı: Bahçıvan ile Padişah	240
4.27. Masal Adı: Karı Kocanın Masalı	242
4.28. Masal Adı: Faydalı Nasihat	244
4.29. Masal Adı: Yetim Kızın Masalı	246
4.30. Masal Adı: Sahtekârın Masalı	248
4.31. Masal Adı: Padişah ile Kadın	249
4.32. Masal Adı: Cimri Padişah ve Akıllı Oğlan	252
4.33. Masal Adı: Akıllı Çocuk	254
4.34. Masal Adı: Akıl Yaşta Değil Baştaadır	256
4.35. Masal Adı: Yedi Nar Çubuğu	259

4.36. Masal Adı: Üç Sanatkâr	260
4.37. Masal Adı: Dostluğun Sırrı	262
4.39. Masal Adı: “Uçan Halı”	271
4.40. Masal Adı: Altın Şamdan	274
4.41. Masal Adı: Nankör Kız	276
5. SONUÇ.....	280
BİBLİYOGRAFYA	281
ÖZGEÇMİŞ.....	282
EKLER	283

1. BÖLÜM

1. GİRİŞ

2. AZERBAJCAN HALK EDEBİYATINDA MASAL TÜRÜ ve BU TÜR HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu çalışma hazırlanırken; kaynak olarak Kültür Bakanlığı yayınlarından çıkmış olan Başlangıcından Günümüze Türkiye Dışı Türk Edebiyatları Antolojisi'nin Azerbaycan Edebiyatı ile ilgili cildi, Azerbaycan halk bilimcilerinden Paşa Efendiyev'in, Azerbaycan Şifahi Halk Edebiyatı adlı kitabı, Hüseyin Tartıcı'ya ait Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü lisans bitirme tezi ve Zeynel Abidin Makas'ın Türk Dünyasından Masallar adlı kitabı esas alınmıştır. Kaynaklardan elde edilen bilgilerin sıralaması en eskiden en yeniye doğru öngörülmüştür.

Kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında Azerbaycan Halk Edebiyatında masal türü ile ilişkili olarak; her Azerbaycan Türkü, çocuk yaşlarından başlayarak Azerbaycan masallarının çekici ve sihirli dünyasının içine girer ve bu dünya ile büyür. Azerbaycan masallarında onu yaratan ve yaşatan halkın millî özellikleri, gelenek ve görenekleri, örf ve adetleri, geçimi, dünya görüşü, insanlarla mücadelesi ön plana çıkar. Azerbaycan masalları, zaman zaman yazılı edebiyatın faydalandığı zengin kaynaklardan biri olmuştur. XII. asrın büyük Azerbaycan şairi Nizamî Gencevî'den başlayarak Azerbaycan Edebiyatının bütün büyük simaları kendi yaratıcılıklarında masallara sık sık müracaat etmiş, masallardan aldıkları konularda, yeni devirle, yeni meselelerle örtüşen eserler yazmışlardır.¹ Y.İ. Hataî, M. Fuzûlî, M.Emâni, G.Zakir, S.E. Şirvanî, M.E. Sabir, A. Saig yaratıcılıklarında masal ve masal motiflerinden istifade etmişlerdir.

Azerbaycan Sovyet Edebiyatında C. Cabbarlı'nın (Gız Galası), S. Vurgun'un (Ayın Efsanesi, Gız Galası, Bulak Efsanesi), M. Rahim 'in (Arzu Gız, Gırh Gız) adlı eserlerinde konular halk masal ve efsanelerinden alınmıştır. E. Abbasov'un (Melik Mehmed), M.H. Tehmasib'in (Çiçekli Dağ) piyesleri, S. Rehimov'un (Peri Çıngılı, Gülen Balığ), E. Veliyev'in (Madarın Destanı) adlı eserlerinde masallardan istifade

¹ Başlangıcından Günümüze Türkiye Dışı Türk Edebiyatları Antolojisi Azerbaycan Edebiyatı Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000, C. II, s. 137-139.

etmişlerdir.² Bu açıdan milli folklorun diğer türleri ile mukayesede masalla daha büyük bir çapta yazılı edebiyatın malzemesini oluşturmuşlardır.³

Genellikle efsanevi, fantastik olayların birleşmesi ile oluşan uydurma hadiseler ve şahıslar hakkında hikâye, rivayet, sözlü halk yaratıcılığının bir türü⁴ diye tanımlanan, Azerbaycan folklorunda masalların incelenmesine esasen XX. y.y.da başlanmıştır. Folkloru ve mitolojiyi iyi bilen Yusuf Vezir Çemenzeminli'nin araştırmaları bu istikamette mühim rol oynamıştır.⁵

Masal toplayıcıları ve araştırmacıları, dünya folklorunun da tecrübesine dayanarak Azerbaycan masallarını muhtelif yönlerden tasnif etmişlerdir. Bu sahanın ilk araştırmacılarından biri olan yazar Yusuf Vezir Çemenzeminli masallarımızı üç gruba ayırmıştır. Eski tasavvur ve ayinlerle ilgili masallar, tarihi masallar ve çocuk masalları çağdaş folklorcüler ise derlenmiş ve araştırılmış daha fazla masal örneklerini göz önünde tutarak Azerbaycan masallarının konu açısından daha geniş tasnifini vermişlerdir. Buraya hayvanlar hakkında masallar, sihirli masallar, tarihi masallar, aile-geçimler ilgili masallar ve satirik (mizahi) masallar dahildirler.

Hayvanlar hakkında masallar mana açısından daha evvelce sözü edilen sayacı sözlerine benzer. Bu masallarda halkın tarihi gelişim merhalelerinde totem olarak kabul ettiği bu veya başka açıdan kutsallaştırdığı hayvanlarla ilgilidirler. Mesela, Azerbaycan'da yılanın bir totem olarak alındığı çok sayıda masallar vardır. Diğer taraftan, Azerbaycan'da yılan pirlерinin, yılan tapınaklarının varlığı da bilinmektedir. Tarihçiler bunu Azerbaycan'ın en eski nüfusunun, özellikle de Midyalıların yılan tapınması ile ilişkili göstermektedirler. Diğer taraftan yılan, dünya folklorunda idrak, zeka simgesi olarak alınmıştır. Bu, yılanla ilgili Azerbaycan masallarında da

² Paşa Efendiyev, Azerbaycan Sifahi Halk Edebiyatı, Maarif Neşriyatı, Bakü, 1981, s.11.129.

³ Başlangıcından Günümüze Türkiye Dışı Türk Edebiyatları Antolojisi Azerbaycan Edebiyatı Kültür Bakanlığı, Yayınları, Ankara, 2000 C. II, s.137-138.

⁴ Zeynal Abidin Makas, Türk Dünyasından Masallar, İstanbul Kitabevi, İstanbul 2000, s.18.

⁵ Hüseyin Tartıcı, Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı. Bölümü Lisans Bitirme Tezi, Erzurum, 1994., s.22

gözükmektedir. Mesela, “Ovçu Pirim” masalında yılan Ovçu Pirim’in ağzına tükürür ve bundan sonra Pirim tüm hayvanların dilini anlar. Azerbaycan masallarında yılanla birlikte canavar, horoz, it, öküz, inek vb. hayvanlar da totem olarak geçmişlerdir.

Sihirli masallar da ortaya çıkış açısından eski masallardandır. Bu masallarda insanın mitolojik varlıklara, doğanın dağıtıcı kuvvetlerine karşı mücadelesi yer alır. Adında da anlaşıldığı gibi, Azerbaycan sihirli masalların da kahramanlar sihir, cadı, efsun ve mitolojik yardımcılarının sayesinde devler, ejderhalar, periler, cadı karılar, tılsımlar vs. ile mücadele ediyorlar. Bu masallardaki hadiseler, ekser hallerde zulmet dünyasında, yerin altında, periler ve devler ülkesinde ve diğer fantastik mekanlarda geçer. Sihirli masallar tüm fantastik süsüne rağmen aslında halkın sevmediği, barışmadığı kuvvetlere karşı mücadele ruhundan ve isteğinden kaynaklanırlar.

Tarihi masallar ise, adından da anlaşıldığı gibi, Azerbaycan tarihinin ayrı ayrı olayları, şahsiyetleri yahut da faaliyetleri, bu ülke ile ilgili olmuş insanların hayatı ile ilgilidir. Azerbaycan’da İskender, Dara Şah Abbas ve başka tarihi şahsiyetler hakkında masalların varlığı bu folklor türünün yalnız halk fantezisine değil, aynı zamanda tarihi gerçeklere dayandığını göstermektedir.

Mâişeti masalların konusu, masalların daha büyük bir bölümünü oluşturur. Bu nağulların konusu, gündelik hayattan gerçek mücadeleden alınmıştır. Mâişet masalların esas kahramanları halkın arasından çıkmış adamlardır. Çoban, nöker, işçi, köylü vb meslek adamlarından oluşan bu kahramanlar mâişet masallarında bir kural olarak, masalın başlangıcında zayıf, kuvvetsiz, zavallı adamlar gibi tasvir olunurlar.ama içerisine girdikleri hayat şartları, farklı olaylar onları sanki yeniden yetiştirir. Onlar hem akli, hem de fizikî açıdan kuvvetlenir, karşılıklarına çıkan zorlukları başarı ile geçerek masalın sonunda ülke yöneten bir padişah, akıllı bir vekil, adaletli bir tanınan yönetici seviyesine yükselirler.

Esas kahramanlar Kêçel, Kosa vb. olan satirik (mizahi) masallarda ise, halk gülüş yolu ile kendi düşmanlarına karşı mücadele verir. Bu masalların kahramanları en zor durumlardan, akılları hazır cevaplılıkları ile kurtulabilirler, kendilerinden kat kat kuvvetli düşmanı aklın ve sözün kudreti ile yenerler.

Yüzyıllar boyu, halkın yediden yetmişe her temsilcisi için hayat mektebi olmuş masalların Azerbaycan folklorunda kendi gelenekleri, üslup özellikleri meydana

gelmiştir. Her masal bir peşrev yahut masal başı ile başlayıp, masal sonu ile biter. Masal başlar diğer dünya halklarının masallarının da esas üslubî özelliklerindedir. Ama Türk masallarının (Azerbaycan, Özbek, Türkmen vs.) başlangıcındaki masal başların özelliği ve farkı, onların kural olarak humoristik karakterde olmasındandır. Diğer taraftan, masal başı masalın mazmunu, konusu ile bağlı kalmaz. Mesela, “Hamam hamam içinde, helbir saman içinde Hamamcının tası yox, baltacının baltası yox, orda bir tazı gördüm onun da xaltası yox. Qarışğa şıllag atdı devenin budu batdı, milçek mindim çay keçdim, yabaynan dovğa içdim, heç bele yalan görmemişdim” vs.⁶

Azerbaycan’da bu şekilde değerlendirilen masalların derlenip, toplanarak yazıya geçirilmesi hakkında Paşa Efendiyev’in görüşleri dikkate değerdir.

Azerbaycan’da lirik türlerden farklı olarak epik türler, masal, efsane, latife, ... vs gibi türler daha önce yazıya geçilerek saklanmıştır. Masallarımızın toplanmasına, yayınlanmasına ise XIX. asır ortalarında başlanmıştır.

“Keşköl”de “LetaiF” başlığı altında bir sürü masallar ve latifeler yayınlanmıştır. XX. asırdan önce “Mektep” ve “Debistan” dergilerinden birçok masal yayınlanmıştır. Bu masalarda çocukların yaş hususiyeti, terbiye meseleleri dikkate alınmıştır.

Ancak şunu söylemeliyiz ki, Azerbaycan masalların geniş, kütleli bir şekilde toplanması, yayınlanması ve öğrenilmesi yalnız Sovyet hakimiyeti yıllarında imkan bulmuştur. İnkılabın ilk yıllarında, “Azerbaycan inceleme ve araştırma Cemiyeti”nin Sovyet sosyalist Cumhuriyetler Birliği Azerbaycan şubesinin aracılığı ile çok miktarda masal toplanıp yayınlanmıştır. A. Gabri, E. Sübhanverdihanov, Y.V. Çemenzeminli, H. Zeynalli, H. Elizade, F. Babayev tarafından fazla miktarda masal toplanmıştır. “Azerbaycan Türk Nağılları” (1935 Rusça), H. Elizade’nin Azerbaycan El Edebiyatı” (1929), “Destanlar ve Nağıllar” (1937) kitaplarındaki örnekler özellikle kaydedilmiştir.

1930’lu yıllardan itibaren Azerbaycan masallarının toplanması ile M.H Tehmasib, E. Ahundov, Ehliman Ahundov, 200’den fazla masal, toplayıp, bunların çoğunu yayınlamıştır. “Azerbaycan Nağılları” adlı beş ciltlik eserde 162 masal yer

⁶ Başlangıcından Günümüze Türkiye Dışı Türk Edebiyatları Antolojisi Azerbaycan Edebiyatı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2000, C. II., s.137-138.

almaktadır. II. Dünya savaşından sonraki devirde de Nureddin Seyidov meşgul olmuşlardır.⁷ Onların topladığı materyaller belli zamanlarda çeşitli yayınlar aracılığı ile okuyuculara ulaştırılmıştır. Söz konusu yayınlar içerisinde, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği İlimler Akademisi Azerbaycan şubesinin folklor bۆlümün üç ciltlik (1941-1947) ve Azerbaycan Sovyet Sosyalist cumhuriyetler Birliği ilimler Akademisi Nizami Adına Edebiyat Enstitüsü'nün folklor bۆlümünün beş ciltlik (1960-1964) yayınlarını özellikle belirtmek gerekir. Bu yıllarda M.H. Tehmasib, E. Ahundov, N. Seyidov ayrıca kitaplar şeklinde de masallar yayınlamışlardır. Bununla birlikte, isimleri geçen ālimler Azerbaycan masallarının muhtelif problemlerine dair makaleler yazmış, inceleme işleri ile meşgul olmuşlardır. Bu bakımdan N. Seyidov'un "Azerbaycan Nağıllarında Toplumsal Haksızlığa Karşı Mücadele Motifleri" adlı eseri özellikle dikkati çekmektedir.

Sovyet egemenliği yıllarında dünya Rus Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği halklarının masallarından oluşan tercüme kitaplar da Azerbaycan okuyucularına ulaştırılmıştır.⁸

1920 ve 1930'lu yıllarda Azerbaycan masallarının toplanması, yayınlanması ve incelenmesi geniş bir alanda nitelik kazanmış, fakat Rus hakimiyetinden sonra bu işe ilgi hayli zayıflamıştır. 1940'lu yıllarda yazılmış araştırmalarda bu türün öğrenilmesinde mühim rol oynamıştır. 1950'li yıllarda Azerbaycan'ın yaşayan muhtelif bۆlgelerinden örneğin Borçalı'dan toplanıp yayınlanan masallar daha sonraki araştırmalara kaynak olma özelliği kazanmış, 1970-1980'li yıllarda Azerbaycan masallarına ilginin giderek artmasına zemin hazırlamıştır. Bu ise milli filolojinin ihmal edilen bir alanın gelişmesini şartlandırarak, onun farklı bakış, aalarıyla zenginleşmesine sebep olmuştur. Azerbaycan masallarının kavram ve mazmun

⁷ Zeynep A. Makas, Türk Dünyasından Masallar, İstanbul kitabevi ,İstanbul, 2000,s.17

⁸ Paşa Efendiyev, Azerbaycan Sifahi Halg Edebiyatı, Maarif Neşriyatı, Bakü, 1981 s. 111-129.

özelliklerini, tarihi ve mitolojik kaynağını açıklayan bu araştırmalara belli aralıklarla düzenli bir şekilde sınıflandırılmalarının yapılması ile sonuçlanmıştır.⁹

Bu arada 20. yy.ın sonlarına doğru Lale Hasanova, Oruç Eliyev, Efseleddin Esgerov, Fuzûlî Gözelov, Aybeniz Eliyeva, Rıza Helilov, R.M. Eliyev, gibi genç araştırcıların yaptıkları ilmi çalışmalar dikkate değerdir. Diğer Türk boylarına ait masallarında Azerbaycan'da yayınlandığını belirtmek isteriz. Birçok konuda olduğu gibi, masal mevzusunda da Azerbaycan lokomotif görevi üstlenmiştir.¹⁰

⁹ Hüseyin tartıcı, Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Bitirme Tezi, Erzurum, 1994.,s.23

¹⁰ Zeynal Abidin Makas, Türk Dünyasından Masallar, İstanbul Kitabevi, İstanbul, 2000,s.17.

2. BÖLÜM

3. MASALLARIN GÜNÜMÜZ TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI

3.1. Paslı Kılıç

Bir varmış, bir yokmuş. İsfahan şehrinde bir padişah varmış. Bu padişahın üç oğlu varmış.

Günler, aylar geçer, zaman gelir padişah yaşlanır. Padişah büyük oğlu Ahmet'i yanına çağırıp der; " Oğlum, ölümüne az kaldı, yaşlandım. Bugün, yarın ölüp gideceğim. Sözlerimi can kulağı ile dinle, seni ülkeye padişah, Mehmet'i vezir, küçük kardeşinizi de vekil tayin ediyorum. Size bir vasiyetim var, ne olursa olsun onu aklınızdan çıkarmayın. Benim sarayımın kırkinci odasında bir sandık var. İçimde eski, paslı bir kılıç var. Yolculuğa gittiğiniz zaman onu belinize bağlayın. O zaman size hiç kimse dokunamaz, zarar veremez." Padişah bunu söyleyip, ömrünü evlatlarına bağışlar. Babaları öldükten sonra büyük kardeş padişah olur. Epeyce gün, yeni padişah devlet işleri ile meşgul olduktan sonra biraz ülkeyi gezip, dolaşmayı düşünür. Bir gün padişah yola çıkmak için hazırlanır, ortanca kardeşini kendi yerine koyar. Yanına biraz asker alıp, yola çıkar. O anda küçük kardeş der:"Babamın vasiyetini yerine getir, yolculuğa çıkıyorsun, paslı kılıcı beline bağla sonra git."

Ahmed önce paslı kılıca, sonra da kardeşine bakar, ardından gülüp der: "Mehmed ben seni akıllı bir çocuk bilirdim. Yaşlı, ihtiyar bir adamın sözü ile milleti kendime mi güldüreyim. Babamın vasiyetini yerine getirecek ne var? Paslı kılıç bağlamak bana yakışmaz. Onu sana bağışlıyorum" der yola çıkar. Az gider, çok gider sonunda gelip, küçük bir kaleye ulaşır. Ahmed küçük kalenin etrafının çok güzel bir yer ve her tarafının orman olduğunu görür. Ahmed askerlere atlarından inmeleri için emreder.

Ahmed emir verir, askerler atlarından iner, çadırlar kurulur ve tüm askerler düzenli bir şekilde yerleşirler. Yiyip içtikten sonra, Ahmed küçük kaleye doğru harekete geçer. Bir şekilde, kalenin kapısını kırıp, içeri girer. Burasının, her tarafı bülbüller ve güllerle dolu bir bağ olduğunu görür. Bağın ortasında, içinden yetmiş yedi yerin göz yaşına benzer su akan fiskiyesi olan bir taşın altına diğer taşın altına gümüş bir havuz vardır.

Ahmed burada hiç kimsenin olmadığını görür ve havuza girip yıkanmak ister. Elbiselerini çıkarıp suya girmek isterken; gökyüzü gürülde, şimşek çakar. Gökyüzünün üzerini siyah bulut kaplar. Atın üzerinde bir pehlivan ortaya çıkar. Pehlivan atından inmeden önce, bağırmağa başlar: "Sen ne cüretle benim bağma girersin?" der; kılıcını çıkarıp altın kuş gibi, Ahmed'in üzerine hücum eder, onu öldürüp gider.

Mehmed kardeşinin dönmesini bekler ama kardeşi geriye dönmez. Sonunda yanına asker alır ve kardeşini aramaya çıkar. Bu kardeş de yanına paslı kılıcı almaz. Araya araya gelir, aynı kaleye ulaşır. Burada birçok insanın kemikleri olduğunu görür. Etrafına göz gezdirir, kendi kardeşinin cesedinin burada olduğunu görür. Korkuya düşer, geri dönmek ister. Aniden pehlivan tepesinin üstüne dikilir, O'nu da vurup, öldürür.

Küçük kardeş Hasan, büyük kardeşlerinden hem akıllı hem de güçlüdür. Şimdiye kadar onun sırtını yere vuracak, pehlivan çıkmamıştır. Hasan epeyce bekler, kardeşleri geri dönmez. O da yolculuk hazırlığı yapmağa başlar. Annesi Hasan'ı yanına çağırıp der: "Oğlum gidiyorsun, yolun açık olsun. Ancak benim sözlerime kulak ver. Önce paslı kılıcı beline bağla sona git. Kılıç belinde bağlı olduğu müddetçe hiç kimse sana zarar veremez. Yolculuğun sırasında, her kimi zor durumda görürsen; yardım et, kurtar. O zaman işin rast gider".

Annesi bunu der paslı kılıcı sandıktan çıkarıp oğluna verir. Hasan baba hatırasını öper, beline bağlar. O an koluna kuvvet geldiğini hisseder. Hasan yanına birçok asker alıp, yola çıkar. Az gider çok gider, gelir aynı kaleye ulaşır. Burada birçok insan kemiği vardır. Kalenin içine girer, kardeşlerinin elbiselerini yerde görür. Kardeşlerinin burada öldürüldüğünü anlar. O tarafı bu tarafı aramaya başlar. Aniden gökyüzünün gürüldediğini, şimşek çaktığını görür, o anda ormanın üzerini kaplayan bir kara bulut gelir, kaleye ulaşır. Bulutun içinden, atının üzerinde, yüzü peçeli bir pehlivan yere iner. Hasan'ın yüzüne bağırıp der: "Sen ne cesaretle benim bağma girersin?" Hasan der: " Çok konuşma, kardeşlerimi öldürmüşsün. Onların öcünü olmaya geldim." Hasan kılıcını çıkarıp, pehlivana hücum eder. Bunlar kırk gün kırk gece savaşırlar. Birbirlerine üstünlük kuramazlar. Sonunda Hasan bir haykırıyla, pehlivanın sırtını yere yatırır. Aniden pehlivanın kafasından beresi düşer. Bunun çok güzel bir kız olduğunu görür.

Kızı gördüğü zaman aklı başından gider,yere düşer kendini kaybeder. Daha sonra kendine geldiğinde kalenin boş olduğunu ve orada hiç kimsenin olmadığını görür.

Gitmek isterken yerde bir kağıt bulur. Okur, onu kızın yazdığını anlar. Kız yazıda der: "Ben Frenk Padişahı'nın kızı Periyim. Babam beni evlendirmek istedi ben evlenmedim. Kim beni yere yıkar, yenersen ona gideceğime karar verdim. Şimdi sen beni yendin. İstersen gelir beni Frenk Padişahı'ndan alabilirsin. Seni bekleyeceğim" Hasan kızın gitmesine çok üzülür, pişman olur, askerini toplar ve geri döner. Gelir veziri kendi yerine padişah tayin eder, annesi ile helalleşip yalnız başına yola çıkar. Az gider çok gider gelir bir ormana ulaşır. Ormanda bir tuzağın olduğunu, içinde de bir devin acı içinde inlediğini görür. Dev o kadar büyüktür ki her inlediğinde yer titrer. Hasan deve yaklaşır, devin ayağına ağaç battığını görür. Ağacı çıkarmak ister. Aniden devin kendisini öldürebileceğini düşünür. Hasan'ın heybesinde uzun bir urgan vardır. Hasan yavaşça bir ucunu devin ayağına batmış ağaca bağlar, urganın o bir ucundan tutup, kenarda bir ağacın arkasına gizlenir.. Urganı hızlıca, sıkıca çeker. Devin ayağına batan iri ağaç çıkar, dev o anda bağırp der: "Ey beni inciten! Eğer seni yakalarsam parça parça edeceğim."

Devin ayağından kanlı iltihap akmağa başlar. Bir hayli aktıktan sonra dev sakinleşip yatar. Aradan bir müddet geçtikten sonra dev ayağının iyi olduğunu görür. Ona yardım edenin kim olduğunu görmek için aramaya başlar ama kimseyi göremez. Ayağa kalkar, tuzağı dolaşır yine kimseyi bulamaz. Sonra konuşmaya başlar: "Bana kim yardım etmişse ortaya çıksın ben de ona yardım edeyim". Hasan çıkar devin yanına gelir. Dev o anda diz çöküp der: "Ey insanoğlu! sen beni ölümden kurtardın. Söyle dileğin nedir?" Hasan : " İstedğim seninle kardeş olmaktır. Sen de bana yardım et gidip Frenk Padişahı'nın kızını getireyim." Dev : " Kardeş olmasına olalım ama ben o yerleri bilmiyorum. Bin belime benim büyük kardeşimin yanına gidelim. Belki o bilir"

Hasan devin beline bindiği gibi dev havalanır. Bir hayli uçtuktan sonra bir ormana ulaşırlar. Burada bir evin olduğunu görürler. Evin önünde oturan beyaz bir dev vardır. Dosdoğru evin önüne inerler. Beyaz dev onları görünce gelip der: " Kardeş hoş geldin. Uzun zamandan bu yana dilime insan eti değmiyor. Sanırım bu adamı onun için getirdin ki tadına bakayım." Diğer dev: " Kardeşim eğer bu adama dokunursan, o an gidip babama söyleyeceğim. Hem de seninle ömür boyu düşman olacağım. Bu adam beni ölümden kurtardı."

Beyaz dev bu sözleri duyduktan sonra, Hasan'ı kucaklar ve onu öpmeye başlar. "Benim kardeşimle kardeş olmuşsan o halde benim de kardeşimsin." Devler Hasan'a

çok iyi hürmet gösterirler. Sonra Beyaz dev: "Kardeşim, Frenk Ülkesi'nin nerede olduğunu ben de bilmiyorum. Büyük kardeşim bilir,gidin onun yanına" der.

Hasan beyaz devle helalleşip, küçük devin beline biner. Dev havalanıp yola çıkar. Bir hayli uçtuktan sonra, yine bir dağa rastlarlar. Dağın eteğinde bir ev vardır. Önünde büyük bir gri dev oturmuştur. Hasanla küçük dev yere inerler. Gri dev kardeşini gördüğü an der:"Hoş geldin kardeş. Çok zamandır yoksun. Bu adamı herhalde benim tatmam için getirmişsin" Küçük dev: "Kardeşim sen bu çocuğa dokunma, bu bizim kardeşimizdir. O beni ölümden kurtardı."

Gri dev, durum anlaşıldıktan sonra Hasan'ı kucaklar, bağrına basar. Sonra onlara yol gösterip saygıyla Frenk Ülkesi'ne gönderir. Hasan ile küçük dev kırk gün kırk gece yol gittikten sonra gelir, Frenk Ülkesi'ne ulaşırlar. Dev tüyünden bir avuç Hasan'a verir. "Nerede zor durumda kalırsan, bu tüyü yak o an ben yanına hazır olacağım" der.

Hasan da cebinden bir bıçak çıkarıp deve verir ve der: "Ne zaman bu bıçağın ağzından kan damlarsa bil ki ben zor durumdayım o zaman gelirsin"

Hasan bunu söyleyip devden ayrılır. Biraz gittikten sonra bir çobana rastlar. Hasan der:" Selam çoban kardeş bana bir koyun satar mısın? Çoban der: "Kardeş, görüyorum ki yabancı birisin. Bizlerde yabancıya hürmet gösterirler. Onun için sana bir koyun bağışladım. Hangisini istiyorsan seç götür".

Hasan çobandan memnun olup bir koyun seçer. Koyunu keser iç organlarını çıkarıp, işkembesini temizler. Sonra işkembeyi kafasına geçirip, kendisini kel kılığına sokar. Başlar gitmeğe. Gelir şehre ulaşır. Az gider, çok gider gelir bir bağa varır. Bağ öyle güzel bir yerdir ki, sanki dünyanın bütün güzellikleri bu bağda toplanmıştır. Hasan bağı geze geze havuzun yanına ulaşır. Elini yüzünü yıkayıp biraz meyve yer. Sonra uzanıp, bir ağacın altında uyur. Bekçiler Hasan'ı yakalayıp, şahın yanına götürürler.

Şah der:"Ey kel sen kimsin?" Hasan der:"Şah sağ olsun,yetim çocuğum hiç kimsem yok iş arıyorum. Akşam uyumağa yer bulamadım. Onun için gelip sizin bağda uyudum.Eğer bir suçum varsa boynumu vurdurabilirsin." Şah bakar, kel çok akıllı bir çocuktur. Onun için der: "Kel bakıyorum akıllı bir çocuksun gel benim bağında kaz güüt. Biz de seni geçindirelim." Hasan memnun olur o günden sonra şahın kazlarını güütmeğe başlar. Bir gün Peri Hanım bağa gezmeğe çıkar. Aniden bağda bir çocuğun uyduğunu görür. Yanına yaklaştığında Hasan olduğunu anlar. Ancak kıyafetini değiştirip, kendisini kel kılığına sokmuştur. Peri Hanım o an parmağını ısırır. Hemen

gidip kendi odasına girer ve düşünmeye başlar. Peri Hanım'ın babası kızının yine düşünceli olduğunu görür. Karısını çağırıp: "Git kızına söyle artık yeter. Onu evlendirmek istiyorum" der. Kadın kızının yanına oturup der: "Kızım sen çocuk değilsin, haylide yaşın ilerledi, daha ne zamana kadar bekleyeceksin. Baban seni evlendirmek istiyor, ne diyorsun? "Kız annesi ve babasının kendisini rahat bırakmadığını düşünür ve der: "Anne o zaman babama söyle ,beni evlendirecekse kendi kuralımızla versin"

Bu yerin kuralı şöyledir; Şehrin bütün erkekleri evlenecek kızın önünden geçer kız hangisini beğenirse elindeki elmayı ona atar böylece hemen kızla erkek evlenirmiş Kadın kızının düşüncesini kocasına der. Hemen padişah emreder, şehirde ne kadar genç erkek varsa, gelip kızın önünden geçerler. Ama Peri Hanım hiçbirini beğenmez. Şah:"Kızım yeter artık şimdi ne oldu?" Peri Hanım: "Baba benim beklediğim gelmedi. " Şah başka kimin gelmediğini düşünür, vezir der ki: "Şah sağ olsun, gelmeyen sadece kaz güden kel kaldı." Şah : "Vezir git onu da getir" der.

Vezir gidip Hasan'ı getirir. Hasan gül saçağının altından geçerken kız elmayı ona atar. Hasan elmayı yakalar. Öpüp gözünün üstüne koyar. Bu duruma Şah çok sinirlenir. Kızının da Kel'in de şehirden kovulmasını emreder. Hasanla kızı şehirden dışarı çıkarırlar. Bunlar gidip başka bir şehirde yaşarlar.

Bir gün nasıl olduysa, Şah hastalanır. Ne kadar hekim çağırırlarsa da çare bulamaz. Bu durumu Hasan işitir. Hemen gidip çölde devin tüyünü yakar. O anda dev hazır olup sorar: "Ne emrediyorsun?" Hasan der:"Kayınpederim iyice hastalandı. O'na ne verirsek iyileşir?" Dev:"Bir hayvan avlayıp, kafasını pişirip, suyunu verersen o zaman iyileşecek" Hasan gidip bir hayvan avlayıp getirir. Kafasını pişirip suyunu bir tabağa döker elbiselerini değiştirir. Şahın yanına gider.

Şah onu tanıyamayıp yanına çağırır der: "Kimsin?" Hasan:"Şah sağ olsun, doktorum sizi iyileştirmeğe geldim" Şah:"Adam, eğer beni iyileştirebilirsen sana ne istersen vereceğim. İyileştiremezsen boynunu vurduracağım" der. Hasan kabul eder. Hemen çorbayı bir tabağa döküp Şah'a verir. Şah çorbayı içtiği anda sanki hiç hasta olmamış gibi o an ayağa kalkar ve der ."Adam söyle bakalım benden ne istersin?Hasan der:"Şah sağ olsun, bana mal-mülk lazım değil; ancak bir isteğim var, kızın ve damadınla barışman" Şah ertesi gün onları misafir çağırıp, barışacağına razı olur. Ertesi gün Şah hazırlık yapar. Kızını misafir çağırır. Şah, kızının tanıdığı hekimle beraber aynı yerden geldiğini görür ve sorar:"Kızım, galiba Kel'den vazgeçtin. Bu nasıl iştir?" Hasan

o anda işkembeği kafasına giyinip, kel olur. Şah bu duruma çok şaşırır. Peri Hanım der: "Baba, bana ormandaki kalemde galip gelen, beni yenen oğlan budur, kendisi de şah oğludur" Şah Hasan'dan kızından özür diler. Onlara yeniden yedi gün yedi gece düğün yapar.

Bunlar burada yaşamakta olsun. Başka bir ülkenin padişahı da Frenk kızını ister, ancak kız ona gitmez. Aynı padişah rüyasına Frenk Padişahı'nın, kızını başka bir erkeğe verdiğini görür. Harekete geçip elçi gönderir. Elçiler geriye dönüp kızın evlendiğini söylerler. Padişah o anda asker toplayıp, Frenk Şah'ı ile savaşa başlar. Hasan durumu böyle görünce Şah'tan izin ister savaş alanına tek başına gider. Savaş iyice şiddetlenir. Hasan paslı kılıcı çıkarıp, askerlerin üzerine hücum eder o kadar çok kişi öldürür ki, sanki insan cesedinden bir dağ meydana gelmiş gibi olur. Fakat askerlerin sayısının sonu henüz gelmez. Hasan kırk gün kırk gece savaşır. Düşman Hasan'la yenilemeyeceğini anlar, onun için hile yapmağa başlar. Padişah bütün hilekar, dalavereci kadınları bir araya toplayıp der: "Kim Hasan'ı bir hile yakalarsa ona kendi ağırlığına altın vereceğim." Bunların arasında bir altına canını verecek kadar fitne, fesat bir kadın vardır. Aynı kadın : "Bana on asker kadar güçlü bir pehlivan ver gidip onu getireyim" der.

Padişah on asker kadar güçlü bir pehlivan seçip kadına verir. Kadın bunları küpe bindirir, kendisi de küpe biner gökyüzünün yedi katına yükselir. Doğruca Frenk Ülkesi'ne yola çıkar. Gelir, bir ormanda küpü saklar. Sonra kapı kapı dolaşarak dilenmeye başlar. Peri çıkıp bahçeye bakar. Kadın Peri'yi gördüğü anda der: "Yavrum, burası kimin evidir?" Peri: "Bilmez misin Şahın damadı Hasan'ın evidir"

"Yavrum Allah onu korusun, O olmasaydı düşman sizi öldürüp yok ederdi. Gerçekten de Hasan güçlü pehlivandır. Ey yavrum! Hasan'ın bu gücünün sebebi nedir ki? O bu kadar askeri öldürüp yok edebiliyor. Peri asıl sırrı bildiği için ağzından söz kaçırır: "O'nun sırrı paslı kılıcıdadır" der.

Kadın sırrı öğrenip, pehlivanların yanına geri döner. Akşam oluncaya kadar beklerler. Herkes yatar, kadın pehlivanları Hasan'ın evine götürüp, pusuya koyar. Gece hayli ilerler. Hasan'ın uyuduğu yere girip, kılıcı belinden açarlar, çıkarırlar. Hassan o zaman daha da derin uykuya dalar. Pehlivanlar Hasan'ın elini- kolunu bağlar, kızı da kaçırıp kendi yerlerine geri dönerler. Hasan'ı zindana kızı da hareme atarlar.

Bunlar burada kalsın, size kimden bahsedeyim devden. Dev bıçağa bakıp kan damladığını görür. Hemen bütün devlere haber verir. Devler toplanıp aynı padişahın şehrini kuşatmaya alırlar. Ertesi gün, Şah devlerin şehrin etrafına etten duvar ördüklerini görüp, sorar: "Aman bu nedir?" Hiç kimse cevap veremez. Herkes canının telaşı içindedir. O an bir devin saraya yaklaştığını görürler. Her biri bir tarafa kaçıp,saklanır. Şah korkusundan tahtın altına girmek isterken dev der:"Ey Şah korkma, bizim ağabeyimiz Hasan'ın başına ne geldiğini nerede olduğunu söyle"Şah durumu deve söyler. Dev askere emir verir,düşmanın şehrini kuşatmaya alırlar. Sonra der:"Eğer şimdi Hasan ile kızı sağ salım vermezsen ülkeni darmadağın edeceğim"Düşman padişahu korkuya düşer kızı da oğlanı da devlere verir. Hasan'ın kendine gelemediğini görürler. "O'na ne oldu ki böyle uykuya dalıyor" derler. Kız der:"Onun sihirli paslı kılıcını çalmışlar. Kılıç olmadan, geri getirilmeden Hasan uykudan uyanmayacak. Devlerin başı, gerek yerde gerekse gökte olsun paslı kılıcın hemen getirilmesini emreder.Hemen kılıcı düşmanlardan alıp, getirirler. Hasan'ın beline bağladıkları gibi, aksırıp ayağa kalkar.

Hasan devlerden çok razı olur, karısını getirip kendi şehirlerine gelir. Yeniden ömür sürüp, zaman geçirmeye başlarlar. Gökten üç elma düştü. Biri masal anlatanın biri masalı dinleyenlerin, biri de masalı akılda tutanların. Siz sağ ben selamet, siz yüz yaşayın ben iki elli hangisi çoksa sizin kalanınızı da bana verin.

3.2. Padişahın Oğlu

Eski zamanlarda aç gözlü, zalim bir padişah varmış. Onun, sahip olabileceği hiç evladı yokmuş. Bir gece padişah rüyasına bir dervişin ona bir şey söylediğini görür: "Ey padişah, evlat özlemi çektiğini görüyorum. Şunu bil çocuğun olsa bile çok pişman olacaksın." Padişah der: "Neden pişman olacağım?" Derviş : "Ne ekersen onu biçersin. Sen halkına zulüm ediyorsun, oğlun da sana zulüm edecek"

Padişahın gördüğü rüyadan sonra dokuz ay dokuz gün geçer. Karısının bir oğlu olur. Çocuk, beline kadar yılan, belinden yukarısı insan şeklinde doğar. Bunu duyan padişah kendisini kötü hisseder. Genelde insan, aylar yıllar geçtikçe büyür, boyu uzar. Fakat bu çocuk saatler geçtikçe büyür gelişir. Bir iki yıl içinde on sekiz yaşımda bir erkek çocuğunun boyuna erişir. Yılan bir gün babasının karşısına dikilip der: "Baba Rum Padişah'ının kızını bana al. Evlenmek istiyorum" Padişah der: "Ey kara bahtlı, kötü talihli oğlum! Kim sana kız verir" oğlan der: "Onu bunu anlamam üç güne kadar Rum Padişah'ının kızını bana almazsan, seni öyle bir zehirleyeceğim ki bir daha kendine gelemeyeceksin"

Padişahın korkudan vücudu titrer. Vezirini vekilini çağırıp önlem alınmasını ister. Başka bir kız bulup Rum Padişahı'nın kızı diye yılanı kandırmaya karar verirler. Padişah aynı gün oğlunu çağırıp der: "Yarın düğünün olacak" oğlan: "Bana öyle bir düğün yapmalısın ki, senin ülkende yaşıyan bütün fakirler, sakatlar, çoluk-çocuk herkes yiyip içsinler. Ayrıca onların her birine gittikleri zaman bir hediye vermelisin. Eğer dediklerimi yapmazsan kendini ölmüş bil" der.

Padişah canının korkusundan hazinesinin yarısını harcayıp, oğlunun dediği gibi bir düğün yapar. Hilekar bir kız bulup, kıza yılanı Rum Padişah'ının kızı olduğunu söylemesini ve gece de yılanın kafasını kesmesini öğretirler. Kız kabul ettikten sonra düğün başlar. Üç gün üç gece öyle bir düğün yapılır ki bütün halkın hepsi gelip yer içerler. Gidenlerin hepsi de bir hediye alıp giderler. Gece uyuma zamanı geldiğinde yılan kızın onu öldürme düşüncesinde olduğunu anlar. Kızı öyle zehirler ki kız o an ölür. Ertesi gün padişahın olaydan haberi olunca korkudan vücudu titremeye başlar. Yılan yine padişahın karşısına dikilip der: " Şimdi de bana Çin Padişahı'nın kızını almalısın. Eğer almazsan seni öyle bir zehirleyeceğim ki simsiyah olup kömüre döneceksin." Padişah ne kadar oğlunun bu isteğinden vazgeçmesi için yalvarıp yakardıysa da yılan kabul etmez. Padişah bu defa da başka bir kız bulup yine önceki

gibi öğretir. Oğlunu çağırıp der:"Yarın düğünün olacak" oğlan : "Bu defa da bütün yoksulları çağırıp yedi gün yedi gece düğün yapmalısın. Hepsine de gittikleri zaman hediye vermelisin" Padişah korkusundan hazinesinin yarısını da düğüne harcar. Düğün gecesi gelin eve geldikten sonra yılan bu kızı da zehirleyip öldürür. Aradan bir çok gün geçtikten sonra yılan babasının karşısına çıkıp der:"Senin bütün hilelerini biliyorum. Bana aldığın kızlar ne Rum ne de Çin Padişahı'nın kızlarıydı. Onun için de onları öldürdüm. Bu defa da bana Hint Padişahı'nın kızını almalısın hem de kırk gün kırk gece öyle bir düğün yapmalısın ki dünyada hiç kimse böyle bir düğün görmemiş olsun"

Padişah, oğlunun isteğini bu defa da yerine getirmese canını kurtaramayacağını anlar, onun için bütün sahip olduğu her şeyini harcayıp Hint Padişahı'nın kızını alır. Hazinesinde ne kadar altın gümüş varsa hepsini yoksullara dağıtır, hazinesi, tamamen boşalır. Düğün gecesi padişah, yılanın bu kızı da öldürebileceği düşüncesiyle endişelenir. Öyle bir şey olursa Hint Padişahı'na nasıl hesap vereceğini düşünür. Her yere yılanla kız için bekçi koyar. Bekçiler gecenin bir vakti yılanın çok güzel bir oğlana dönüştüğünü görürler. Adamlar hemen gelip gördüklerini padişaha söylerler. Padişah sevincinden ne yapacağını bilmez. Ertesi gün oğlunu yanına çağırıp der:

"Oğlum bu nasıl bir olay? Beni bilgilendir öğreneyim" oğlan : "Bütün bunlar senin ettiklerin sonucudur. Ne ekmişsen onu da biçtin. Zulümle sahip olduğun malını mülkünü yoksullara garibanlara dağıttın. Ben de halkın duaları sayesinde güzel bir oğlan oldum"der.

3.3. Şah ile Vezir

Eski zamanlarda bir padişah varmış. Padişah, kalesinde birçok vahşi köpek beslemiş. Bir gün padişah der ki: "Kim bana Hazret-i Peygamberi gösterirse ona bin riyal para vereceğim. Bu haberi Ahmed adlı bir kişi duyar. Ahmed fakir bir insandır. Hem de aile nüfusu çok fazla ve ekmek parasını zor kazanır durumdadır. Ahmed padişahın yanına gelip der: "Padişah sağ olsun, ben sana Hz. Peygamber'i gösteririm. Ama şartım var" Padişah : "Şartın nedir?" Ahmed: "Şartım budur; vaat ettiğin paranın yarısını önce ver. Kırk günde süre ver bulup getireyim. Paranın geri kalan kısmını da gelince verirsin"

Padişah paranın yarısını vermeyi, eğer getirmese adamın derisini yüzdürmeyi düşünür. Ahmed parayı alıp evlerine gelir. Karısına, çocuğuna elbise alır, yiyecek alır. Otuz dokuz gün keyif yapıp dünyada ne kadar nimet varsa yer, geçinir, Kırkıncı gün Ahmed karısı ve çocukları ile vedalaşıp keyifsiz bir halde padişahın yanına gelir. Padişah der: "Adam Hz. Peygamber hani nerede?" Ahmed : "Karım çocuklarım açlıktan ölüyorlardı. Hiçbir çaremin olmadığını anladım. Onun için senden hemen parayı aldım ki hiç olmasa ailem açlıktan ölmesin. Şimdi karar senindir. Emir ver yerine getirsinler".

Padişahın üç veziri vardır. Yüzünü birinci vezire çevirip der: "Vezir söyle bakalım bu adama ne ceza vereyim ?" Vezir : "Şah sağ olsun. Onu, ikiye bölmek gerekir" der. Vezirin bu sözünden sonra Ahmed der: "Esle hû" sonra padişah yüzünü ikinci vezire çevirip der: "Vezir bu adama ne ceza vereyim?" vezir der: "Bana sorarsanız onu katırın kuyruğuna bağlayıp dağa taşsın sürdürün" Ahmed buna da "Esle hû" der. Padişah bu defa da yüzünü baş vezire çevirip sorar. "Vezir sen ne dersin?" Baş vezir der: "Ey padişah! Bana kalırsa onu serbest bırakırım. Çünkü o mert bir şekilde bu işi karısı ve çocuklarının ölmemesi için yaptığını üzerine aldı. Atalarımız çok iyi demişler "Aç kalınca çapar" hem de ona verdiği para senin hazinende bir damla suya benzer. Farz et denizden bir damla su azaldı. Bu yüzden bir adamın ölümüne karar verme. Ahmed bu defa da "Esle hû" der. Padişah sorar: "Adam söyle bakalım bu sözle sen ne anlatmak istiyorsun."

Ahmed :

"Birinci vezir ağzını açtığı anda, onu ikiye bölmek gereklidir dedi. Ben de aslına benziyorsun dedim. Demek istediğim sen kasap oğlusun, çünkü hemen bölmekten parçalamaktan başladın. İkinci vezirine de aynı sözü dedim. Çünkü onun da babası at

çobanıdır, hemen beni atın kuyruğuna bağlamayı uygun gördü. Baş vezirini de aynı sözü demekle onun akıllı bir vezir olduğunu kastettim."

Ahmed'in sözlerinden sonra padişah vezirlerinden atalarının kim olduğunu sorar. Hepsi de Ahmed'in doğruyu söylediğini ifade ederler. Ahmed'in sözleri bir taraftan padişahın hoşuna gider ama diğer taraftan da onu aldattığı için Ahmed'e kızgındır. Onun için baş vezirine Ahmet'i ertesi gün zindanda köpeklerin önüne atmasını emreder. Vezir çaresiz kalır. Adamı götürüp zindana atarlar. Adam içeri girdiğinde kendisinden başka üç kişi daha olduğunu görür "Kardeşler siz burada ne arıyorsunuz?" diye sorar. Onlardan biri der: "Bu yıl kuraklık olduğu için tahılların yetişmedi. Onun için padişaha vergi veremedim. Bu yüzden beni buraya attılar" İkincisi der:"Pazarda bir kişi padişahın zulmü hakkında konuşuyordu. Ben de yoldan geçiyordum. Ne konuştuklarımı dinlemek için yavaşladım. O anda padişahın muhafızları gelip onu yakalamak istediler. O adam kaçtı beni yakalayıp getirdiler. Benim hiçbir şeyden haberim olmadığına dair ne yaptıysam inanmadılar." Üçüncü adam der: "Karımla geçinmiyordum. Bir gün çok şiddetli kavgamız oldu.Benden intikam almak için gidip padişaha yalan iftiralar söyledi. Şah da bu işin gerçeğini araştırmadan kadının yalanına, iftirasına inanıp beni zindana attırdı."

Bunlar geceyi zindanda geçirirler. Sabah olduğunda üçünü de götürüp önce iki kişiyi köpeklerin önüne atarlar. Sıra Ahmed'e gelince der: "Vezir beni hemen öldürme, sana lazım olurum. Ben bütün hayvanların dilinden anlar, konuşurum." Vezir der:"Bugün erteliyorum. Ancak padişaha söyleyeyim razı olur kabul ederse seni öldürtmem"

Vezir, Ahmed'in sözlerini padişaha söyler. Padişah der: "Vezir ondan önce kuşdilini öğren sonra onu öldürtürsün." Vezir padişahın yanından geri dönüp der:"Adam seni ölümden kurtardım. Şimdi bana kuşdilini öğret" Ahmed: "Ey vezir! Sen akıllı, dünya görmüş bilgili adamsın. Kuşdilini kim biliyor ki ben de bileyim" Vezir : "Peki beni niye aldatıyorsun?"

Adam : "Benim gözümün önünde iki kişi köpeklere parçalandığında hiç olmasa bir günde olsa kendimi ölümden kurtarmanın büyük iş olacağını düşündüm. Onun için bu yalanı söyledim. Vezir adamın aklına ve cesaretine hayran kalır ve onu serbest bırakır. Ahmed vezirden memnun kalıp der:"Vezir sen o padişaha bağlı kalıyor, hizmet

ediyorsun ama bir gün seni de köpeklerin önüne atacak, onun için önlemini al ve köpeklere kendisini alıştıır."

Vezir aynı günden itibaren köpeklerin yiyeceğini kendi vermeye başlar. Aradan bir ay geçer, köpekler vezire iyice alışır onu tanır. Bir gün padişah, kendisinin kuşdili bilen bir veziri olduğunu hatırlar. O'nu çağırıp der:"Vezir kuşdilini konuşabilen o adamı getir. Seninle konuşsun bakalım öğrenebilmiş misin?"

Vezir padişahı kandırmak ister fakat mümkün olmadığını anlar onun için çaresiz kalıp adamı serbest bıraktığını üzerine alır. Padişah veziri de köpeklerin önüne atmalarını emreder. Veziri götürüp köpeklerin önüne atarlar. Köpekler, vezirin eline ayağına dolanıp O'nu yalamaya başlarlar. Bunu gören padişah şaşırıp kalır ve der:"Vezir köpekler seni neden yemediler? Vezir : "Günahımın olmadığını bildikleri için yemediler." Padişah veziri bağışlayıp der:"Bir daha böyle bir suç işlersen, dar ağacından asılacaksın"

Bu olaydan bir müddet geçer. Padişah vezirini çağırıp der:"Vezir hazırlan ava çıkalım." Vezir hazırlık yapar, yanlarına silahlı asker alır, atları eyerleyip, padişahla vezir askerlerin önünde gitmeğe başlarlar. Az giderler, çok giderler. Çokça geyik avlarlar. Yolları bir harabeye ulaşır. Burada uçuk yıkılmış iki ev olduğunu görürler. Her evin çatısında bir baykuş ular. Aniden padişah der: "Vezir, sen bir zamanlar kuşdili öğreniyordun. Şimdi bu kuşların ne söylediğini anlıyor musun?" Vezir : "Anlıyorum." Padişah : " O zaman onların ne konuştuklarını söyle bakalım." Vezir başını öne eğip der: "Şah sağ olsun ama bana kızacağından korkarım" Şah kızmayacağına dair söz verir. Vezir : "Bu baykuş diğereine der ki: "Kızını benim oğluma ver" Kızın babası da der ki: "Veririm ama bana yedi harabelik vermen gerekir." Oğlan babası olan baykuş da der ki:"Padişahımız bu kadar zalimken yedi nedir ki yetmiş harabelik veririm"

Baykuşların bu sohbeti Padişahı çok etkiler. Sanki rüyadan uyanmış gibi olur. Yüzünü vezirine doğru çevirip der: "Vezir gerçekten ben zalimlik ediyor muyum?" Vezir der: "Padişahım eğer zulmünü görmek istiyorsan, kılık değiştirip halkın arasına karış o zaman her şeyin gerçeğini anlarsın"

Padişah oradan geri döner. Veziri kendi yerine koyup, üzerine bir derviş elbisesi giyer. Şehir şehir, kent kent gezer. Halka geçimlerini nasıl sağladıklarını, padişahıtan razı olup olmadıklarını sorar. Biri der: "Ailem açlıktan ölüyor" Bir başkası: "Padişah oğlumu suçsuz yere öldürdü." Herkes padişahın zulmünden şikayet eder.

Padişah,ülkenin harabeye, halkın da dilenciye döndüğü gerçeğini görür. Onun için daha fazla gitmeyip geriye döner. Yolda karşısına bir ihtiyar çıkar. İhtiyarın gözlerinin yaşardığını görüp yavaşça ona yaklaşır ve derdinin ne olduğunu sorar ihtiyar der:"Derviş baba çare olamadıktan sonra derdimi ne yapacaksın" Padişah ihtiyarı derdini söylemesi için ısrar eder. İhtiyar : "Vallahi gözümün nuru bir oğlum vardı. Dağdan ovaya gelirken yolda boran fırtınasına yakalanıp, saklanmağa yer bulamadığı için öldü. Onu defnetmek için param yok onun için keyifsiz durumdayım" Padişah cebinden çıkarıp, ihtiyara bir avuç altın verir. Padişah ihtiyarın yanından geldikten sonra hemen emreder.

"Benim ülkemde her yedi ağaçlık mesafede bir kervansaray yapılsın. Her yere, akarsular üzerine köprüler kurulsun, kervan yollarına ağaçlar dikilsin. Fakirlere, yoksullara, yetimlere hazineden altın paylaştırılsın, tahıl verilsin"

O günden sonra her kimin şikayeti olsa, padişah bizzat kendisi ilgilenir ve adaletli bir şekilde çözüm bulur. Bundan sonra padişah o kadar çok saygı kazanır ki herkes ondan memnun olur.

Gökten üç elma düştü biri benim, biri sizin biri de masal anlatanın.

3.4. İskender Padişah'ın Masalı

Bir varmış bir yokmuş, bir padişah varmış. Bu padişahın yaşı kırkı geççer ama halen evlenmez. Fakat O, öyle biriyle evlenmek ister ki kendisinden güçlü, çalışkan hem de akıllı olsun. Ne kadar ararsa da böylesini bulamaz. Şahın bu amacını herkes bilir. Bir gün yaşlı, bilgili birisi şahın yanına gelip der: "Ey şah senin aradığın kız İsfahan Şahı'nın kızı olur. Git onu al" Padişah vezirini vekilini çağırıp, yaşlı adamın söylediklerini onlara söyler. Ne yapılacağını sorar. Vezir der: "Padişah sağ olsun bu o kadar zor bir iş değil. Elçi göndeririz gidip kızı isterler." Padişah der: "Ya kızı vermezlerse o zaman ne olacak?" Vezir : "Padişahım senin adın, şahın yedi iklimte yayılmıştır. Adını duyan padişahların uykusu kaçır, uyuyamazlar. Kim senin karşına çıkmaya cesaret edebilir ki. Onun ülkesinin topraklarını at torbasıyla denize dökeriz"

Vezirin görüşlerini herkes beğenir. Aynı gün vezir kendi adamlarıyla İsfahan'a yola çıkar. Az gidip çok gidip aynı şehire ulaşırlar. Saygılı bir şekilde elçi taşının üzerine otururlar. Hizmetçiler gelen elçilerin hangi padişaha ait olduğunu İsfahan Şahı'na haber verirler. Şah emir verir gidip elçileri getirirler. Elçiler durumu anlatıp, Şahın kızını isterler. Padişah kızın getirilmesini emreder. Kızı getirirler. Durumu babası ona açıklayıp der: "Kızım senin fikrin nedir?" Kız : "Değerli babam, beni kime verirsene razı olurum. Ama İzin verirsene onlara üç şartım var" Elçi gelen vezir der: "Şartların nedir? Kızım" Kız : "Birinci şartım şudur o adamla ata binip ok atmam gerek, ikinci şartım kılıç kuşanıp, güreşeyim, üçüncü şartım da şudur, onun benim sorularıma cevap vermesi gerekir" Elçiler kabul ederler. Kızın söylediklerini, gidip kendi padişahlarına söylerler. Padişah bu haberi duyduğu zaman çok kızar ve der: "Bir kızın ayağına gidip onunla güreşirsem hakkımda ne düşünürler. Yapılacak olan orduyu toplayıp savaş ilan etmemdir. Vezir der: "Şahım savaşır asker öldürtmenin ne anlamı var. Önce kızın teklifini değerlendirelim. Eğer sözünde durmazsa o zaman savaşırız" Padişah : "Ey vezir! Bir kızın ayağına gitmek bana yakışmaz" Vezir : "Şahım elbise ile kılık değiştir git kıza söyle beni padişah gönderdi. Önce benimle at binip ok atmanı istedi. Eğer bana galip gelirsene daha sonra kendisi gelecek"

Bu fikir padişahın aklına yatar. Aynı gün elbise ile kılık değiştirip, birkaç adamla yola çıkar. Gelip İsfahan'a ulaşır. Kıza gelmesi için haber gönderir. Kız üzerini sıkıca giyiniş, eline ok kalkan alır, beline kılıç bağlar. Birkaç adamla padişahın yanına gelir." Benimle evlenmek isteyen sen misin?" der. Padişah : "Hayır kardeş, beni padişah

gönderdi. Senin bana gücünün yetip yetmediğini görmek için. Eğer gücün yeterse padişahın kendisi gelecek, yetmezse padişah böyle küçük işler için buraya gelmez"

Kız geri dönmek ister. Fakat halkın gerçeği bilmediğini, korktu diyebileceklerini düşünür, Alana iğne atsan yere düşmeyecek kadar adam toplanmıştır. Her ikisi alanda at koşturur, hiçbiri birbirini geçemez. At üzerinde yüzük içinden ok geçirirler. Sonra bir birilerine kılıç sallamaya başlayıp, bundan da bir sonuç çıkmadığını görürler. Daha sonra güreşmeye başlarlar. Zorlukla padişah kızın kemerinden yakalayıp, yere sırtını yatırır. Padişah der:"Şimdi ne söyleyeceksin?" Kız der:"Bir şey söylemeyeceğim ama sen kimsin onu söyle?"Padişah durumu açıklar:"Seni isteyen asıl benim" Kız der:"O zaman üçüncü şartımı da yerine getir, öyle kabul edeyim"Padişah der: "Nedir şartın?" Kız der:"Dünyada en güzel nedir?" Padişah : "En güzel gönül sevendir" Bu söz kızın hoşuna gider. Kız evlenmeyi kabul eder. Kızın babası durumdan haberdar olur. Saygıyla hürmetle yedi gün yedi gece düğün yapıp kızı padişaha verirler. Padişahın kızla evlendikten dokuz ay dokuz gün sonra bir oğlu olur. Ama bu çocuk bildiğimiz çocuklardan değildir. Biz biliyoruz ki bir çocuk yıllar geçtikçe büyür, boyu uzar. Ama bu çocuk her saat geçtikçe büyür. Güçte ve zekada hiç kimse onunla yarışamaz. Çocuğun adını İskender koyarlar. İskender'in çocukluğundan beri bir kusuru vardır o da başının üzerinden boynuz çıkar. Onun için kafasına bere takar. Boynuzun görülmesini engellemek için İskender büyür olgunlaşır. Bütün bilimleri tamimiyle öğrenip, bilgili bir adam olur. Durum böyle iken İskender'in babası ölür. Oğlunu onun yerine padişah tayin etmek isterler. Padişahın kiskanç vezirlerinden biri der: "Bizim geçmişten kalan bir kuralımız var. Kuş uçuralım kimin kafasına konarsa onu padişah seçeriz"

Aynen uygularlar. Kuşu uçururlar. Kuş doğruca gidip İskender'in kafasına konar. İskender'i babasının yerine padişah tayin ederler. İskender öyle bir padişah olur ki adı sanı her tarafa yayılır, bütün padişahlar onun adını duydukları zaman tir tir titrerler. İskender bu şekilde babasının yerine padişahlık yapar.

Ülkede her hafta bir berber ölür kimse bu sırrı öğrenemez. İskender her hafta bir berber çağırıp saçlarını kestirir daha sonra berberi öldürtür. Şehirde berber kalmaz.

Padişah bir gün vezirini yanına çağırıp der:"Vezir saçlarım iyice uzadı, bir berber bul gelip saçımı kessin" Vezir : "Şah sağ olsun, şehirde berber kaldı mı ki çağırayım"Padişah : "Onu bunu anlamam nereden olursa olsun bul getir." Vezir çaresiz kalıp gider. Şehirde bir berber bulur. Oraya gidenlerin geriye dönmemesi berberi

düşündürür. Ama sebebini bilmez. Berberin yaşlı bir annesi vardır. Annesi ile helalleşip vezirin ile birlikte padişahın yanına gelir. Eli titreye titreye padişahın saçını keser. Padişahın kafasının üzerinde bir boynuz olduğunu görür. Berber padişahın saçını kestikten sonra kendisinin de öldürülmek istendiğini anlar. Padişaha yalvarır: "Yaşlı bir annem var, beni öldürürsen ona bakan olmayacak, beni ona bağışlayın" İskender : "Eğer bu sırrı kimseye söylemezsen seni öldürmem. Fakat bu sırrı bir tek kişinin bildiğini duyarsam kafanı bedeninden ayıracağım" der.

Berber aman dileyip yemin ettikten sonra onu serbest bırakırlar. Berber bu sırrı bir hafta saklar ama bu sırrın düşüncesi onu iyice rahatsız eder. Annesi oğlunun derdinin ne olduğunu öğrenmek için yalvarır yakarır oğlu der:"Anne bu sırrı kimseye diyemem"

Daha sonra berber bu sırrı daha fazla saklayamayacağını anlar, gidip ormanda toprağı kazıp bir çukur açar. Açtığı çukura ağzını dayayıp üç defa der: "İskender'in boynuzu var boynuzu." Sonra çukuru yine toprakla doldurur. Aradan birkaç ay geçer. Aynı çukurda birçok kamış yetişir. Bir gün çobanın biri gelip buradan geçerken aynı kamışlardan kesip düdüğü yapar. Çalmaya başlar. Hangi makamı çalarsa, düdükten "İskender'in boynuzu var boynuzu" sesi çıkar. Çoban bunun nasıl bir sır olduğuna şaşırıp kalır. Bir gün İskender'e onun boynuzu olduğuna dair haber gelir. İş o kadar ilerlemiştir ki çobanlar kavallarını çaldıkça "İskender'in boynuzu var boynuzu" sözü çıkar. İskender bu sözleri duyduğu zaman berberi eli kolu bağlı olarak getirmelerini emreder. Cellatlar hemen oğlanı bulup getirirler. Şah der "Zalimin oğlu bana bu sırrı kimseye söylemeyeceğini demiştin fakat nasıl oluyor ki bu sırrı herkes biliyor?" Berber bu sır hakkında hiç kimseye bir şey söylemediğine dair yemin eder. Padişah: "Doğrusunu söyle" Berber: "Padişah sağ olsun. Bu sırrı daha fazla saklayamıyordum. Sonunda ormanda bir çukur kazdım eğilip bu sözleri çukura söyledim sonra da üzerini toprakla kapadım. Bundan sonra da hiç kimseye bir şey söylemedim"

Padişah durumu anlamıştır. O günden sonra onun adı boynuzlu İskender kalır. İskender kızgınlığından ateş gibi yanar. Vezirini çağırıp der:

"Vezir askerleri hazırla uzak bir yolculuğa çıkacağım. Zulmet'te ölümsüz suyu olduğunu duydum. Onu kim içerse ölmüyor her zaman sağ kalıyor" Vezir İskender'in hislerini anladığı için hiç bir şey diyemez. Aynı gün hazırlık yapar. İskender ülkesinde

ne kadar bilgili tecrübeli adam varsa toplayıp, Onlardan fikir alır, ama hiçbiri o yere nasıl gidileceği hakkında görüş belirtmez. Her biri bir söz söyler.

İskender der: "Yaşı geçmiş, tecrübeli ihtiyarlardan buraya gelmeyen var mı?"

Falan yerde, pamuğun içinde yaşayan, üç yüz yaşında, yerinden kıpırdamayan bir ihtiyar olduğunu söylerler. Sadece ona söylemediklerini derler. İskender : "Tamam vezir gidelim o ihtiyarın yanına" der. İskender ile vezir gidip ihtiyarı bulurlar. Durumu ona anlatırlar. İhtiyar der: " Oğul Zulmet Dünyası'na her insan gidemez" İskender: "İhtiyar peki ben nasıl gidebileceğim yoksa gidemeyecek miyim?" İhtiyar der: "Oğul gideceksin ama geri döndükten sonra kendi kılıcının altında öleceksin" İskender endişelenir. Kendi kendine ölsem de gideceğim der. İskender ihtiyardan Zulmet'in adresini sorar. İhtiyar der: "Oğul oraya gitmek için yedi yıl yedi ay gece gündüz yolculuk edeceksin. Atların gitmediği yer olacak o zaman yere inip atların nalını sökersiniz. Sonra gidip karanlık bir dağa çıkacaksınız. Orada bir çeşme var. Kendinle birlikte ölü bir balık götürürsün. Çeşmeye ulaştığında ölü balığı suya atarsın. Eğer dirilirse o zaman ölümsüzlük suyunu bulduğunu anla"

İskender ihtiyarın yanından ayrıldıktan sonra , askerleri eşyaları ile birlikte Zulmet'e doğru gitmeğe başlarlar. Az gidip çok dinlenir, çok gidip az dinlenirler gelir bir araziye ulaşırlar. Burada o kadar çok yılan, çıyan, ördek vardır ki adım atmaya yer yoktur. Asker küçük bir geçiş yolu açmak için bunları öldürmeye başlar ama yılan-çıyan askerin yarısını tamamen öldürür. Bin bir zorlukla buradan çıkıp giderler. Bu defa da önlerine kayın ormanları çıkar. Henüz atlardan develerden yere inip, biraz dinlenmek isterler ki aniden her taraftan kaplanlar, ayılar, kurtlar ve kuşların bütün vahşi hayvanların üzerlerine saldırdıklarını görürler. Askerlerin birçok kısmını yerler. İskender buradan hemen çıkmasalar tamamen öleceklerini anlar. Gece ile başlarlar gitmeğe. Bir hayli gittikten sonra gelip bir dağın başına çıkarlar. Atları sürmek için ne kadar çaba gösterecekler de atlar yerinden kıpırdamaz ayakları hareket etmez. Sanki yere çivilenmişlerdir. O an ihtiyarın sözü akıllarına gelir. Atlardan inip nallarını sökerler. Tekrar ata binip gitmeğe başlarlar. Gidip her yerin tamamen Zulmet'in içinde olduğu bir yere ulaşırlar. Orda göz gözü görmez. İskender bir şekilde orayı burayı arayıp, çeşmeyi bulur. Hemen balığı suya atar. O an balık dirilip, yüzmeye başlar. İskender burasının Zulmet Dünyası olması nedeniyle hayretinden parmağını ısırır. Bu çeşmede Zulmet suyunun çeşmesidir. Hemen avucunu doldurup, doyuncaya kadar sudan içer. Yeniden atlanıp geri dönmeğe başlarlar. İskender Zulmet Dünyası'ndan

çıkacağı zaman kendisini on beş yaşında genç bir oğlan gibi hisseder. Hem de bütün hayvanların, kuşların, otların, çiçeklerin, ağaçların her şeyin dilinden anlar. Bu olaya İskender bir taraftan sevinir diğer taraftan da üzülür. Çünkü ihtiyar ona ölümsüzlük suyunu içse de öleceğini söylemiştir. Orada İskender'in içtiği sudan başka bir çeşme daha vardır. Asıl ölümsüzlük suyu oradadır. İskender o sudan içmez. Bunlar buradan yola çıkıp, her yeri taşlık kayalık olan bir yere gelirler. İyice yorulurlar. İskender dinlenmek için bir yer arar sonunda büyük bir kayanın altında uyumak ister. Padişahın üzerine güneş yansıdığını görürler. Mızraklarının, kılıçlarının ucunu yere batırıp, uç kısımlarını birbirine yaslarlar. Gölge yapması için üstüne ipek şal örterler. Çıkan sesin etkisiyle İskender uykudan uyanır. Gözlerini açtığı anda kendisi için mızraktan kılıçtan çadır yapıldığını görür. O an şaşırıldığından parmağını ısırır. "Galiba ihtiyarın söylediği söz gerçek olacak herhalde ölümün yaklaştı" diye düşünür. Bu düşünceyle, kalkıp çadırın altından çıkmak ister. Aniden gök gürülür, yıldırım çakar. Gürültüyle beraber İskender'in kafasının üstündeki kaya çadırın üzerine düşer. İskender kayanın altında kalıp ezilir. Bütün askerler koşup, İskender'i yarı ölü halde kayanın altından çıkarırlar.

İskender bir ah çekip vasiyet eder: "Benim cesedimi götürdüğünüzde en önde âlimleri, hekimleri sonra ordumu daha sonra ise tepsilerde lâl, mücevher, altın, gümüş, taşıyan adamları sıra ile yerleştiriniz" Vezir bunların ne anlama geldiğini sorar:

"Şah : "Ben adamlarıma ve anneme demek istiyorum ki iyi doktorlar, lokmanlar desen bende, ordu desen bende mal-mülk desen, akıl- beceri desen o da bende ama bu şeylerin hiçbiri beni ölümden kurtaramadı, onun için üzülme"

Vezir, vekil, ordu, ahali O'nun cesedini kendi ülkesine getirirler. Çünkü İskender daha önce, nerede ölürse ölsün kendi ülkesinde defnedilmesini vasiyet eder. Bütün şehir, halk baştan aşağıya karalar giyinir. Çok büyük gösterişle İskender'i taşıma aracına koyup defnetmeye götürürler. Ama garip bir olay olur. Ölünün kolunu ne kadar tabutun içine koysalar kol yine dışarı çıkar. Avucu da açık kalır. Bu olaya herkes şaşırır. Sonunda bu olayı İskender'e Zulmet Dünyası'nın yolunu gösteren ihtiyara anlatırlar. İhtiyar der: "Oğlum gidin onun avucuna yerden bir tutam toprak koyun. Onun gözü toprağına doymamıştır." Aynen ihtiyarın söylediği gibi yerden bir tutam toprak alıp cesedin avucuna döktükleri anda ceset avucunu kapayıp, kolunu çeker. Daha sonra götürüp, tabutu defnederler. İskender'in annesi oğlunun ölümünü kabullenemez. Her gün gidip, mezarın üzerinde ağlar. Bir gün kadın yine mezarın üzerinde ağlarken yerin altından bir ses gelir.

"Ey insan! Ağlamaktan bizi bıktırdın artık. Hangi İskender'i istiyorsun? Söyle bakalım" Kadın der:"Ben Padişah İskender'i isterim." Bu defa İskender cevap verir: "Anne ben dünyada İskender Padişah sadece kendimi zannedirdim. Ama burada yerin yedi kat altında, sayısız o kadar çok İskender Padişah var ki benden daha çalışkan, akıllı padişah olmuşlar. Var git işlerine bak. Ağlamakla bir şey elde edilmez. İskender'in annesi oğlunun bu sözlerini duyduktan sonra doğruca evlerine döner.

3.5. Ceyhun'un Masalı

Bir varmış, bir yokmuş ihtiyar bir adamın gözünün nuru bir oğlu varmış. Bir gün adam şiddetli bir şekilde hastalanıp, yatağa düşer. Oğlunu yanına çağırıp vasiyet eder.

"Oğlum ben öldükten sonra sana göz kulak olan olmayacak, genç yaştasın, kötü adamlardan uzak dur. Kötü işlerle meşgul olma. Eğer nasihatimden çıkıp, kumar oynamak istersen önce kumarbazların başı ile oynarsın. Fakirleşip, geçinemeyiz duruma gelersen, evi bahçeyi satarsın evi satmadan önce dört tarafına duvar yaptırırsın. Ondan sonra satarsın. Ticaretle uğraşmak istersen de yanına yol arkadaşı, yardımcı alırsın.

Hem de, yolculuğa çıkmadan bir gün önce sabah erkenden uyanıp yedi yolun ayrımına çıkarsın. İlk önüne çıkanı kendine yol arkadaşı yaparsın. Söylediğim işleri yapmak için paran olmasa annene sana para vermesini söylersin"

Adam oğlunu yolcu edip karısını çağırır. Ona vasiyetini söyleyip der:"Hanım, evin üç köşesine para gömdüm. Oğlum sıkıntıya girerse her defasında o paranın birini ona verirsin"

Adam vasiyetini söyleyip, bitirdikten sonra ölür. Götürüp gömerler. Aradan epey zaman geçer. Aylar, yıllar geçer. Ceyhun büyüüp genç bir erkek olur. Ceyhun akranlarının kumar oynadıklarını görür. O da onlara özenip kumar oynama fikrine kapılır. Annesi ne kadar öğüt verir nasihat ederse de Ceyhun bunu anlamaz. Ceyhun annesinden para ister. Kadın evin bir köşesini kazıp, kocasının yüz riyali gömdüğünü görür. Paranın yansını oğluna verip der: "Oğlum kumar oynamak için gittiğini biliyorum. Ama pişman olacaksın." Ceyhun parayı alıp, kumarbazların yanına gider. Kumarbazla Ceyhun'un tecrübesiz olduğunu anlayıp, hepsi kendisi ile oynaması için onun etrafına toplanır, aniden babasının vasiyeti aklına gelir. Onun için kumarbazların başı ile oynamak istediğini söyler. Adamlar, kumarbazların liderinin yerini gösterirler. Ceyhun gelip, bir hamamın yanında onu bulur. Hamamın havuzunda, beline kadar suya girmiş iri yapılı bir adam görür. Adam Ceyhun'un o tarafa bu tarafa bakıp, birini aradığını görür. Onun için der ki:"Kimi arıyorsun?"

Ceyhun der ki:"Kumarbazların liderini arıyorum" Adam : "Aradığın adam benim, söyle bakalım ne istiyorsun?"

Ceyhun:"Babam öldüğünde, bana kumarbazların liderinden başka hiç kimseyle kumar oynamamamı vasiyet etmişti. Onun için ben de seninle kumar oynamaya geldim" Adam:"Senin baban çok akıllı bir adammış, çok iyi vasiyet etmiş, onun vasiyeti sana

çok şey kazandıracak" Adam yerden bir avuç aşık alıp der ki: "Aşıkların çukur tarafı benim diğer tarafı senin" Ceyhun böyle şarta memnunlukla razı olur. Adam aşıkları eline alıp, hamamın su bölmesine atar, sonra Ceyhun'a git bak der. Ceyhun gidip aşıkların hepsinin çukur tarafının yukarıya doğru durduğunu görür. Pişman olmuş bir halde aşıkları getirip, adama verir, adam arka arkaya yedi defa aşıkları hamamın su bölmesine atar. Her defasında da aşıkların çukur tarafı yukarı gelecek şekilde durur. Ceyhun bu işe şaşırarak der ki, "Amca peki sen neden beline kadar suyun içinde oturuyorsun?" Adam: "Oğul benim nasıl iyi kumar oynadığımı gözlerinle gördün, böyle meşhur kumarbaz olduğuma bakma, üzerime bir elbise bile alacak kadar para bulamıyorum ondan bundan kazanıyorum. Yine de kaybediyorum. Sonunda elbisemi de kumara koyuyorum. Bu alışkanlığın sonu yok sana yazık olur bu yoldan uzaklaş. Benden daha iyi oyuncu olamazsın . Beni görüyor musun? Bak ne haldeyim, baban sana çok iyi vasiyet etmiş"

Ceyhun adamın doğruyu söylediğini anlar. Onun için elini aşıklara sürmez. Parasının yarısını adama verip evine geri döner. Annesi oğlunun geldiğini görür der ki. "Oğul ne oldu paraları kaybettin mi?" Ceyhun: "Anne kumar çok kötü bir şey. Gözlerimle gördüm ben ölsem de kumar oynamayacağım"

Bir gün Ceyhun gezmeğe çıkarken; şehrin kenarında bir kadına rastlar. Kadının hüngür hüngür ağladığını görür, ona yaklaşıp kadının derdini sorar. Kadın der ki: "Benim derdim büyüktür yavrum. Sen çare olamazsın var git işine" Ceyhun kadına derdini söylemesi için ısrar eder. Kadın çaresiz kalıp der ki: "Durum budur ki, kocamla uzak yerden geliyorduk. Yolda o hastalanıp öldü. Şimdi bu çölün ortasında cesediyle kaldım. Ne pulum var ne de tanıdığım akrabam. Ne yapacağımı bilmiyorum. Onun için ağlıyorum". Ceyhun hemen gidip birkaç adam çağırır. Usulü ile cenazeyi gömerler. Ölünün bütün masrafını Ceyhun kendisi karşılar. Kadına da biraz para verip, kendi evlerine döner. Aradan bir müddet geçer. Ceyhun'un parası azalır, geçimleri sıkıntıya girer. Onun için evlerini satmak ister. Yine babasının vasiyeti aklına gelir. Annesinden para ister. Kadın evin diğer köşesini de kazıp para çıkarır. Yarısını oğluna verir. Ceyhun, usta getirip, evin bahçesinin dört tarafına duvar yaptırır. Sonra evini sattığını şehire yayar. Müşteriler toplanıp, gelirler ama onların eve verdikleri değer duvarın parasını bile karşılamaz. Ceyhun bu isteğinden sonra ev yapmanın kolay olmadığını anlar ve evi satmaktan vazgeçer. Ceyhun geçinmek için çok düşünür, çözüm arar. Sonunda ticaret yapıp, mal alıp satmaya karar verir. Yine annesinden gelip para ister.

Kadın evinin köşesini kazıp oradaki parayı da çıkarır. Yarısını oğluna verip geri kalan kısmını da kendisi alır. Ceyhun başka yerlerde satmak için pazara gidip çokça şey alır. Bir deve kiralayıp, eşyaları yükler. O zamanlar ticaret yalnız gitmeme gibi bir kural vardır. Yakın komşularla toplanıp, birlikte gidilir. Ceyhun da yakın arkadaşları ile gitmeyi karar alır. "Yarın yola çıkacağız" dediğinde, babasının vasiyeti aklına gelir. Kendisine yol arkadaşı bulmak için sabah erkenden yedi yolun ayırımına çıkar. Karşısına yaşlı bir adam çıkar. Ceyhun yaşlı adamla anlaşamayacağını, fikirlerinin ters düşeceğini düşünür. Onun için yaşlı adama hiçbir şey söylemez. Geri dönüp, yol arkadaşlarına der ki : "Beni bir gün daha bekleyin, yarın gideriz" ertesi gün Ceyhun sabah erkenden yedi yolun ayırımında yine aynı ihtiyarı görür. Bu defa da geri döner. Üçüncü günde gider yine aynı ihtiyarı görür. Selam verip, ona yaklaşır der ki:

"Ey ihtiyar! İzin vermez misin işimizi yapalım ben kendime genç bir yardımcı arıyorum, Her gün sen çıkıyorsun karşıma. Adam: "Oğul kendine yardımcı bulmak istediğini bilmiyordum. Ben de fakir adamım,ne olur beni de kendinle götür. Biraz da ben ekmek parası kazanayım, sana da yardımım olur." Ceyhun, üç gündür yol arkadaşlarının endişelendiğini,bundan sonra beklemeyecekleri düşünür. Onun için razı olur, adamı da götürür. Ceyhun ve yol arkadaşları birlikte develeri sürüp yol gitmeğe başlar. Yedi gün yedi gece gittikten soran, gelir iki yolun ayırımına çıkarlar. Bunların alışverişe gittikleri şehre iki yolla gidilir. Biri ile gidilen süre iki ay diğeri ile gidilen süre bir ay sürer. Aynı yere ulaştıklarında, yol arkadaşları der ki: "Biz iki aylık yol ile gideceğiz" İhtiyar Ceyhun'a: "Oğul ben seni bir aylık yoldan götüreceğim" Arkadaşları o yolu seçmenin yanlış olduğu, orada vahşi hayvanlar ve kırk haramilerin olduğu o yolla gitmemesi gerektiği konusunda Ceyhun'u uyarırlar. İhtiyar ısrar eder: "Korkma hiçbir şey olmaz, ben seni bu yolla ulaştırırım. Ceyhun çaresiz kalıp ihtiyarın seçtiği yol ile gider. Biraz gitmekteyken yolda karşılarına deve kadar bir ayı çıkar. Ceyhun ayıyı gördüğü zaman korkuya kapılıp der: "İhtiyar neden ters düşüp, bu yolu seçtik, şimdi ne yapacağız?" İhtiyar: "Korkma, şimdi onu öldürürüm." İhtiyar, paltosunun altından bir kılıç çıkarıp, ayıyı iki parçaya böler. Sonra yeniden birkaç gün yol giderler. Bir dağın eteğinde ihtiyar develeri saklayıp der ki: "Oğul burası kırk haramilerin yeridir. Sen develerin yanında bekle, ben onları kontrol edip geleyim"

Ceyhun develerin yanında beklemekte kalsın bakalım ihtiyar nereye gider. İhtiyar gidip kırk haramilerin yiyip içip, keyif yaptıklarını görür. Sessizce gizli bölmeye girer. Atlar onu gördükleri zaman kişnemeye başlar. Haramilerin lideri atların neden

kişnediklerini öğrenmesi için bir adam gönderir. Aynı adam gizli bölmeden içeri girdiği anda, ihtiyar adam onun boynunu kılıçla keser. Haramilerin lideri gönderdiği adamın geri gelmediğini görür. İkincisini gönderir. İhtiyar bunun da boynunu kesip öldürür. Böylelikle otuz dokuz haramiyi öldürür. Sonunda haramilerin liderinin kendisi gider. İhtiyar onu da öldürüp atların hepsini alır, getirir. Durumu Ceyhun'a anlatıp der ki: "Oğul artık bu yoldan giden insanların rahatı yerinde olacak. Kırk haraminin hepsini öldürdüm. Bu da onların atları hepsini sana verdim. Bunları da satarsın"

İhtiyar ile Ceyhun beraber gitmeye başlarlar. Bir ay sonra aradıkları şehre varırlar. Malların satıp, geri dönmek isterler. Meğer bu şehirde ticarete gelen adamların mallarını sattıktan sonra padişaha kazançlarından pay verme adeti vardır. Onun için iyi bir tepsi hazırlarlar. İhtiyar der ki: "Oğul sen tepsiyi götür ben pazara uğrayıp geleceğim. Sen tepsiyi verip, geri dönerken padişah seninle bir kez tavla oynamak istediğini söyleyecek, ben pazardan gelinceye kadar tavla oynama, eğer oynarsan bütün kazancını kaybedeceksin". Ceyhun tepsiyi götürür. Geri dönmek isterken; padişah der: "Oğul gel bir kez tavla oynayalım" Ceyhun ihtiyarın sözünü unuttur. Şahla tavla oynamaya başlar. Şah birinci oyunu kasten kaybeder. İkinci defa padişah der ki: "Oğul, şöyle bir şart koşalım benim bir kedim var. Mum yakıp, kedinin eline verelim. Kedi onu elinde tutsun. On iki defa tavla oynayalım. Bu oyun süresince, kedi mumu yere düşürürse, ben kızımı sana vereceğim. Eğer elinde tutup, yere düşürmese, o zaman senin bütün kazancın benim olacak" Ceyhun şahın teklifini kabul eder. On bir el tavla oynarlar. Kedi mumu yere düşürmez.

Bunlar burada tavla oynamakta olsun, bakalım ihtiyar ne yapmıştır? İhtiyar, çocuklara para verip, pazardan on-on beş tane fare yakalattırır. Bir torbaya koyar doğruca padişahın yanına gider. Şahın kapısını çaldığı zaman Ceyhun'un bütün malını kaybetmekte olduğunu görür. Hemen kapının arasından farenin birini serbest bırakır. Kedi mumu yere bırakıp, farenin arkasından koşmak isterken; padişah bağırır. Kedi korkudan mumu yere bırakmaz. İhtiyar bu defa farenin ikisini bırakır. Şah kediye bağırır üçüncü defa da ihtiyar farelerin hepsini kapıdan içeri bırakır. Kedi kendini tutamaz, mumu yere düşürür. Fareleri yakalamaya başlar. Mumun yere düştüğü anda Ceyhun bağırır: "Şah sağ olsun. Siz kaybettiniz." Şah'ın morali bozular. Kızımı Ceyhun'a vermeyi kabul eder.

Ceyhun kızı getirir. İhtiyar Ceyhun'u bir kenara çekip der ki: "Sana ben pazardan gelinceye kadar tavla oynama demedim mi? Eğer fareleri eve bırakmasaydım, her şeyini

kaybedecektin. Şimdi ikinci tavsiyemi dinle, ben gelinceye kadar kızla aynı yatakta uyuma" Kız ile Ceyhun odada bekler. Kızın uykusu gelir. İhtiyar gelir, Ceyhun'un uyanık olduğunu görür. Kızı uyandırıp, der ki: "Kızım elbiseli yatılmaz. Üst elbiselerini soyun sonra yat. Ne kadar ısrar ederlerse de kız kabul etmez. İhtiyar kılıcını çıkarıp, onu soyunmağa mecbur eder. Kız üst elbiselerini soyunduktan sonra, koltuğunun altında bu kutu olduğunu görürler. Kutuyu alıp özenle ağzını açarlar. İçinde zehirli bir yılan çıktığını görürler. Hemen yılanı öldürürler. İhtiyar yılanı öldürdükten sonra, Ceyhun'a der ki: "Oğul şimdi karınla, aynı yerde uyuyabilirsin, seni hatadan kurtardım" sabah olur. Padişah adamlarından ikisini Ceyhun'un cesedini götürmesi için yollar. Çünkü padişah kızını kime verdiyse, kız aynı gece kutuyu açıp, kocasını yılanla zehirletiyordu. Padişah, kızının hilesinin bu defa da işe yaradığını zanneder. Fakat kızının hilesi bu kez tutmamıştır. Adamlar Ceyhun'un sağ-salim olduğunu görürler. Durumu gidip padişaha haber verdikleri zaman, padişahın durumu biraz daha kötüleşir.

Ceyhun ile ihtiyar kızı da yanlarına alıp kendi şehirlerine geri dönerler. Yolda bir mezarlığın yanında ihtiyar Ceyhun'a der: "Oğul ben sana buraya kadar yol arkadaşlığı yaptım. Kazandığımız şeylerin hepsi senindir, ben artık gidiyorum," Ceyhun ihtiyara gitmeden önce kazandıklarını ikiye bölme konusunda çok yalvarır.

Fakat ihtiyar kabul etmez. Vedalaşıp, doğruca mezarlığa gider. Ceyhun ihtiyarın ne yapacağını görmek için takip eder. İhtiyarın bir mezarın ağzını açıp, içine girmek istediğini görür. Hemen ihtiyara seslenip der: "Sen ne yapmak istiyorsun?" İhtiyar der ki: "Şundan emin ol ki, bir gün şehrin kenarında bir kadın sana kocasının öldüğünü, onu gömmek için ne adamının, ne de parasının olduğunu söylemişti. Kadına iyilik yaptın. Ben o kadının ölen kocasıyım. Senin iyiliğinin karşılığını vermek istiyordum. Onun için dirilip, senin iyiliğinin karşılığını vermek üzere dışarı çıktım. Şimdi ben seninle artık hiçbir yere gidemem. Ceyhun adamdan çok razı olup, geri döner. Karısını da yanına alıp, evlerine gelir. Keyif içinde hayatlarını yaşayıp, gün geçirirler.

3.6. Yadigâr

Böyle rivayet edilir ki geçmiş zamanlarda Ömür sürüp,hayat yaşamış “Behram” adlı bir padişah varmış. Padişahın, karısından başka hiç kimsesi yokmuş. Bir gün padişah düşünmeye başlar."Saçıma sakalıma yavaş yavaş ak düşüyor. Biraz daha zaman geçtikten sonra yaşlamp, gücüm azalacak. Karımdan başka da kimsem yok ki yerime padişahlık yapsın. İyisi hayatayken yerimi vezirime bırakayım."

Padişah baş vezirini çağırıp; taht ve tacını ona verme hakkında vezire fikrini danışır.. Vezir bu öneriyi hemen kabul eder. Vezir aynı gün tahta çıkıp,padişahlık yapar. Eski şah evine gelir,durumu karısına anlatır. Kadın : "Ey adam! Deli misin? şahlığı ne diye vezire verirsin. Şansımız açıldı yakın gelecek de bir çocuğumuz olacak. Büyüdüğü zamanda kendi çocuğunu yerine padişah yapardın."Behram şah: "Kadın erkek adam tükürdüğünü yalamaz. Ben şahlığı vezire verdim. Ama gidip,ben öldükten sonra çocuğumuza göz-kulak olması için vezire ricada bulunurum."

Behram Şah karısı ile bir hayli dertleştikten sonra uzanıp,yatar. Gece rüyasında ömrünün sonuna üç gün kaldığını görür. Behram Şah sabah olur olmaz doğruca vezirinin yanına gider.

Vezir der ki: "Yapabileceğim ne var?"Behram Şah: "Vezir rüyamda ömrümün sonuna üç gün kaldığını gördüm. Eğer rüya doğru çıkarsa ben öldükten sonra bir evladım olacak. Oğlum olursa kendine oğul,kızım olursa kendine kız gibi görürsün". Vezir Behram Şah'ı içinin rahat olması konusunda inandırıp,yolcu eder. Aradan üç gün geçer. Behram Şah vefat eder. Aynı gün Vezir, rüyasında Behram Şah'ın bir oğlu olacağını, çocuk on beş yaşına geldiği zaman, taht ve tacı vezirin elinden geri alacağını görür. Yeni padişah uykusundan uyanıp, vezirini yanına çağırır. Rüyasını ona anlatıp, Şah'ın karısının çocuğu doğurmadan öldürmesini emreder. Vezir insafli biri olduğu için der: "Ey sevgili şahım! Kadının ne günahı var ki onun öldürülmesini emrediyorsun? Onun kocası sana bu kadar taht ve tacı bağışladı. Gel insaf et. Ne yaptığının farkında mısın?" Padişah sinirlenip der ki: "Vezir haddini aşma hemen celladı da al git. Vezir: "Emir sizindir padişahım. Ama şunu da söylemeliyim ki kadını herkesin gözü önünde darağacından asarsak, halk bizi ayıplar, saygımız azalır. En iyisi onu gizlice öldürelim."

Padişah der ki : "Onu bunu anlamam, ne yaparsan yap ama kadını öldür." Vezirle cellat bir az daha konuşsalar kendi kafalarının kesileceğini anlar,pişman olmuş bir halde,kadını kimsenin bilmediği bir yere götürürler. Vezir bir hile ile kadını serbest

birakmak ister. Ama cellada güvenmez,padişaha haber verebileceğinden korkar. Onun için cellada der ki: "Götür kadını o tarafta öldür. Ben burada bekliyorum." Vezir,belki celladın acıyıp kadını serbest bırakabileceğini düşünür. Cellat kadını götürüp,bir ağacın altında öldürür. Geriye döner. Vezir kadını kontrol etmek amacıyla der ki: "Cellat sen yavaş yavaş git,ben cenazeyi gömüp,geri gelirim."

Cellat yolda gitmekte olsun,vezir gidip,celladın kadının başını kestiğini ama yanında bir çocuğun olduğunu görür. Vezir, kadının elbiselerinden yırtıp,çocuğa kundak yapar, Sonra çukur kazıp,cenazeyi gömer. Vezir bir kağıt kalem alıp,kadının başına gelen olayların hepsini yazar. Mektubun sonuna da "Ey yoldan geçen adamlar! Bu çocuğun kundağına bir lâl koydum, çocuğu alıp götürün, lâli harcayıp ona bakın, sonunda iyilik bulursunuz çocuğun adını da Yadigar koyun." Yazısını ekler. Mektubu çocuğun kundağına iliştip geri döner. Vezir gittikten sonra aynı yoldan bir kervan geçer. Kervan buraya geldiğinde develeri durdurup,biraz dinlenirler. Kervanla birlikte gelen bir tüccar,kundaklanmış bir çocuk ve kundağın üzerinde de bir mektup görür. Tüccar çocuğu alıp kendisi ile birlikte götürür. Şehre ulaştığı zaman,bir kadın bulur ve çocuğu ona emanet eder. Çocuğun adını Yadigar koyar. Kadın üç yıl çocuğa annelik yapar. Daha sonra çocuğun terbiyesiyle tüccar meşgul olur. Ona, ok atmayı, kılıç kullanmayı, ata binilmesini öğretir. Tüccar, Yadigar'a çocukken; şahların, cellatların zalimliklerini anlatan masallar anlatır. Çocuğun annesinin başına gelenleri,başka birinin başından geçmiş gibi masal anlatarak çocuğa söyler. Tüccarın anlattığı masallar onu çok etkiler. Çocukluğundan büyüünceye kadar, şahlardan nefret eder. Yadigar büyüüp, on beş yaşında genç bir çocuk olur. Yüzüne bakanlar onu Zal Oğlu Rüstem zanneder. Kısa bir zaman da Yadigar çalışkanlıkta,güçte öyle bir şöhret kazanır ki adını duyan ne kadar mert yiğit varsa yanına gelir. Bir gün Yadigar tüccardan izin alıp,yiğitleriyle beraber gezmeye çıkar. O kadar çok giderler ki şehrin dışına çıkarlar. Büyük bir alanda at koşturup,kılıç oynarlar,güreş yaparlar. Aynı saatlerde padişahın üç kızı ve yanlarındaki kırk ince belli kadın bunların yanına gelir. Padişahın büyük kızı, yiğitlerin bu neşesini görüp onları aşağılayıp, onlarla alay eder. Yadigar kızın kim olduğunu sorar. Kızlar şehzade olduklarını söyleyip, biraz da kendini beğenmiş tavırla gülerler. Yadigar kızların her birine birer tokat atar, onları kovar. Kızlar gidip, babalarına haber verirler. Padişah kızlarına onların nasıl adam olduklarını sorar. Kızlar üç yüz atlı olduklarını söyler. Padişah vezirini-vekilini çağırıp,onları nasıl yakalayabilecekleri hususunda konuşur,tartışır. Adam gönderip,padişahın onları çağırdığını söylemelerine karar

verirler. Belki inanıp gelirler eğer gelmezse asker yollayıp hepsini öldürmeyi düşünürler. Bir kaç tane atlı asker yollarlar. Yadigar atlıları gördüğü zaman der ki: "Söyleyin bakalım kimsiniz? Ne iş yaparsınız?" Atlılar: "Padişah sizi çağırıyor" Yadigar: "Gidin padişaha ondan nefret ettiğimi söyleyin"

Atlılar gelir, Yadigar'ın söylediklerini padişaha söyler. Padişah, silahlanıp, kuşanıp çokça asker toplayıp gider. Yadigar'ın üç yüz atlı adamının etrafını sarar. Yadigar durumunun bu şekilde olduğunu görüp, derki: "Ey padişah! Biz üç yüz kişiyiz, siz on bin. Bu erkeklik değil. Sen mert adamsın. Ne benim adamların ne de senin askerlerin ölsün. İkimiz dövüşelim. Kim kime galip gelirse o yensin" Padişah önce bu teklifi kabul etmez. Ama itibarının zedeleneceği düşüncesiyle çaresiz kalıp, kabul eder. Padişah da bütün dövüş tekniklerini bilen, mükemmel bir pehlivandır. Onun için Yadigar'la üç gün üç gece kılıç sallayıp, birbirine üstünlük kuramazlar. Sonunda Yadigar aslan gibi kükreyip, kılıcıyla şahın üzerine atlayıp, onu ikiye böler. Askerlerin hepsi bu olay karşısında teslim olur. Yadigar kendi adamlarıyla, şahın sarayına gider. Veziri bulup, onu da öldürmek isterken vezir der: "Oğul ben ölümden korkmuyorum, öldürürsen, öldür. Fakat sadece kim olduğunu bilmek istiyorum. Sen kimsin adın nedir?" Yadigar: "Benim adım Yadigar, babamda falan tüccardır". Vezir Yadigar'ın adını duyduğu zaman parmağım ısırır. Vezir der ki: "Oğul beni hemen öldürme, öldürsen çok pişman olursun. Adam gönder, gidip babanı buraya çığırınlar. Onunla bir az sohbet edeyim. Sonra öldür" Yadigar vezirin sözünü kabul edip, babasını çağırır. Tüccar gelip, vezirin huzuruna çıkar. Vezir de: "Tüccar kardeş, doğrusunu söyle bakalım, bu çocuk senin neyin oluyor?" Tüccar cebinden bir mektup çıkarıp der: "Vezir sağ olsun, Yadigar benim değil, bu mektubu yazan adamın oğludur." Vezir bu sözleri duyduğu zaman Yadigarı bağrına basıp, öper. Yadigar bu ise çok şaşırır. Hemen vezire sorar: "Bu olay nedir? Beni hemen bilgilendir" Vezir hemen mektubu okur, oğlanın kim olduğunu annesinin nasıl öldürüldüğünü ayrıntısıyla anlatır. Kendisine de der ki:

"Yadigar bu taht ve taç senin babanın idi. Şimdi senin olacak. Yadigar tahta çıkar, veziri kendisine baş vezir, tüccarı ise vekil tayin eder. Huzurlu bir şekilde yaşamaya başlar.

3.7. Üvey Anne ve Yetim Kızı

Bir varmış bir yokmuş: "Selim" adında bir oduncu varmış. Adam gündüzleri ormana gidip odundan, çırpıdan kırıp pazarda satar, odunculukla üç-beş kuruş kazanıp ailesinin geçimini sağlarmış. Bir gün adamın karısı hastalanıp ölür. Karısından Gülnisa adına bir kız çocuğu kalır. Adam karısı olmayınca kızına bakacak kimsenin olmadığını anlar. Onun için bir kadınla evlenir. Aradan bir hayli zaman geçer. Aylar yılları takip eder. Yeni karısından da Selim'in bir kızı olur. Kadın Gülnisa'ya üvey anne gözüyle bakar. Onun kötülüğünü isteyip, aç susuz bırakır. Selim, karısına kızdığı anda kadın ayağını direyip der ki: "Hemen bu kızı götür ormanda terk et gel" Kadın ne kadar tartışıp, ısrar etse de kocası kızını terk etmez. Bir gün Selim ormana odun kırmağa gider. Kadın Gülnisa'nın elinden tutup bir dağın arkasındaki ormanın içine götürür, Gülnisa'yı kandırıp der ki: "Kızım sen bu yoldan doğruca ormanın sonuna git, ben de diğer yoldan gelip karşına çıkacağım. Şuan baban derenin kenarında odun kırıyor" Kız korkudan gitmek istemez. Kadın O'na "Hadil!" der. Daha sonra kadın kıza: "Boyun devrilsin, baban orada odun kırıyor, ben de diğer yoldan gelip senin karşına çıkacağım. Artık neden korkuyorsun?" Zavallı çocuk çaresiz kalıp başlar dereden aşağıya ormanın sık yerine doğru gitmeye. O kadar gider ki akşam olur, karanlık çöker. Gülnisa, yolunu kaybedip, ormanın içinde kaybolur. Gecenin karanlığında çakallar ulur, canavarlar dişlerini gıcırdatır, aylar homurdana homurdana o tarafa bu tarafa kaçarlar. Diğer taraftan neredeyse ağaçları kökünden çıkaracak şiddette rüzgar eser. Öyle bir gürültü vardır ki, Gülnisa korkusundan gözlerinin yaşını sel gibi akıtıp ağlar. Nereye gideceğini, ne yapacağını bilemez. Aniden ormanın içinde uzaktan bir ışık geldiğini görür. Orada bir ev bulmak ümidiyle sevinerek o yöne doğru gider. Epeyce gidip bir mağaranın önüne gelir. Işığın mağaradan geldiğini görür. Önce içeri girmeye cesaret edemez. Sonra cesaretini toplayıp mağaraya girer.

Korka korka bir hayli yol gider. Bir kapı olduğunu görür. İçeri girmek isterken bakar ki evin ortasında bir dev karısı oturur. İnsanın baktığı zaman ödü kopası gelir, ona bakmaya cesaret edemez. Sanki alt dudağı çıkık durumdadır. Sanki o an insanı öldürecek gibidir. Gülnisa kaçmak ister fakat ayaklarının gitmediğini görün Konuşur konuşmaz kadına yalvarmaya başlar. "Ey nine! Yolumu kaybettim bana yardım et" Dev karısı homurdana homurdana der ki: "Kızım şansın varmış bana karı nine dedin. Eğer nine demesiydin seni şişe takıp, yiyecektim. Şimdi korkma gel biraz otur. Sana yardım ederim."

Dev karısının evinde küçük torunları vardır. Bunların da annesi ölmüştür. Dev karısı gündüzleri bir yere gittiği zaman çocukları Gülnisa'ya emanet eder, onlara iyi bakmasını ister. Gülnisa büyüyüp on yaşına basar. Kendisi de yetimliğin ne olduğunu anlamaya başlar. Onun için devin çocuklarına başka hiç kimsenin bakamayacağı kadar iyi bakar. Dev karısı eve geldiği zaman bütün çocuklar Gülnisa'dan razı olduklarını söyler. Dev karısı bir gün Gülnisa'nın yanına oturup, der ki: " Kızım benim torunlarıma çok iyi baktığını görüyorum. Benden ne istiyorsan söyle vereyim". Gülnisa: "Karı nine beni evimize gönderirsen çok büyük iyilik yapmış olursun" Kadın hemen küçük bir sandık getirip açar. Sandığın içi lâl, mücevher, altın ve gümüşle doludur. Sandığı kıza verip, kıızı yolcu eder, geriye döner. Kız az gider, uz gider dere-tepe düz gider. Gelip, evlerine ulaşır. Babası ve annesi ile görüşüp, öpüşür. Kızın üvey annesi sözde bir şey demese de içinde kıskançlıktan çatlayacak duruma gelir. Gülnisa babasının eskisi gibi fakir olduğunu görür. Sandığı açıp der: "Baba artık bugünden sonra fakirlik yaşamayacaksın. Sandıktaki bu altın, gümüş ve mücevherleri satıp harcaysın" Üvey annesi altınları gördüğü anda yalandan Gülnisa'yı öpüp, kucaklamaya başlar. Annesi ve babası Gülnisa'ya bu şeyleri nereden aldığını sorar. Kız bütün gördüklerinin hepsini tek tek anlatır. Gülnisa'nın annesi bu işin iyi olduğunu düşünür. Kendi kendine: "Bir-iki gün sonra kendi kızımı da dev karısının yanına gönderirim. Ona da lâl, mücevher verir" Birkaç gün geçtikten sonra kadın yine Gülnisayı aç-susuz bırakıp, onu İncitmeye başlar.

Kadın yine kocası ile tartışıp der : "Adam eğer Gülnisa'yı götürüp, terk etmezsen, seninle kalmayacağım. Selim der: "Ey kadın! Üvey anne olmanda ne var olsan ne olur. İnsafın olsun biraz. Açlıktan ölüyorduk. Gülnisa bir sandık lâl, mücevher getirdi. Biz de fakirlikten kurtulduk. Kadın kocasının sözünü hiç umursamayıp der ki: "Onun getirdiği sandık başına değsin. Kendi kızımı gönderirim ondan daha çok getirir." Adam: "Madem ki böyle oldu. Gülnisa'yı kendim reddedeceğim."

Aradan birkaç gün geçer. Kadın kocasından gizlice kendi kızını götürüp ormana bırakır. Kendisi de kızına Gülnisa'nın gittiği kadının evine gitmesini, ondan bir sandık lâl, mücevher alıp, getirmesini tembihler. Sonrada Gülnisa'yı tandıra atıp öldüreceklerini söyler. Kız bir hayli gidip aynı kadının evine ulaşır. Dev karısı kıızı görüp içeri çağırır. Kız kadına devenin nalbanda baktığı gibi bakar. Kadın kızın onu beğenmediğini anlar ve içinden der ki: "İyi, bak senin başına ne işler getireceğim". Kadın bu defada torunlarını bu kıza emanet edip gider. Kızı da annesi gibi zalimdir. Kadının torunlarını aç bırakıp, onların yemeğini de kendisi yer. Kadın eve geldiği

zaman torunları kızın onları aç-susuz bıraktığını şikayet eder. Kadın der. "Ayıp olacak bir durum yok çocuklarım. Hesabımı sorarım."

Gece uyurlar. Sabah olur. Kız kadına yaklaşıp, derki: "Ey kadın! Ben evime gitmek istiyorum. Getir bana da bir lâl, mücevher ver götürüyüm". Kadın hemen gidip ağzı kapalı bir sandık getirir. Kıza verip, onu yolcu eder. Kız sevinerek evlerine gelir. Annesi kızını gördüğünde çok sevinir. Anne -kız yavaşça sandığı kilere getirirler. Sandığı açtıkları zaman içinin yılanlar ve çıyanlarla dolu olduğunu görürler. Yılanlar kız ile annesinin boğazına sarılıp onları öldürürler. Adam diğer evden gürültüyü duyunca kilere gelir. Karısı ile kızını yılanların öldürdüğünü görür. Adam kaçmak isterken yılan konuşup der ki: "Ey adam! Bu kadınla çocuğun ölmelerine hayıflanma onlar zavallı Gülnisa'nın başına açtıkları zulüm yüzünden böyle ceza aldılar. Eğer o Gülnisaya kendi kızı gibi baksaydı, böyle olmazdı. Şimdi git Gülnisaya iyi bak. Çünkü o çok akıllı ve çalışkan biz kızdır. Yılan sözünü bitirdikten sonra gider. Baba ile kız o günden sonra keyif içinde yaşayıp ömür sürerler.

3.8. Çocuk Pehlivan

Bir varmış,bir yokmuş,bir ayakkabı tamircisi varmış. Bu adamın çocuğu yokmuş. Karı-koca yaşarlarmış. Adam sabah olur erkenden tamirciliğe gider, akşam olunca dönermiş. Bir gün akşam üzeri tamirci ile karısı evlerinde oturur, çocuk hasreti çekerlerken; aniden kapının önünde ihtiyar bir dervişin ortaya çıktığını görürler. Derviş, insanın tüyelerini ürpertecek şekilde kaside okur. Adam hemen kapıyı açıp,dervişi içeri alır. Biraz sohbet ettikten sonra derviş der ki: "Çok susadım, çocuğu gönderin bir bardak su getirsin" Dervişin bu sözünü duyduğu anda evin hanımının rengi solar, derinden ah çeker. Derviş o an kadının çocuğu olmadığını anlar. Cebinden bir elma çıkarıp ev sahibine verir. Elmayı karısı ile yarıya bölüp yemeleri, dokuz ay sonuna bir çocuklarının olacağını söyler. Tamirci bu olaya çok mutlu olur. Sevinerek der: "Derviş baba peki sana ne vereyim ki iyiliğinin karşılığını ödeyeyim. Derviş; "Ben hediye alan dervişlerden değilim, hediye veren dervişlerdenim. Siz sağlıcakla kalın, ben gidiyorum". Derviş gittikten sonra karı-koca elmayı, ikiye bölüp yerler. Aradan dokuz ay dokuz gün geçer. Tamircinin karısı güzel bir erkek çocuk doğurur. Çocuk öyle bir çocuktur ki Rüstemzal'ın bile onun eline su dökemeyeceği kadar mükemmeldir. Biz çocuğun aylar yıllar geçtikçe büyüdüğünü biliriz. Fakat bu çocuk günler saatler geçtikçe büyür. Yedi yaşında iken atlı birini atının üzerinden atacak güçtedir. Kolunda öyle bir kuvvet vardır ki hangi çocukla vuruşsa ya elini ya kolunu kırar. Akrabalar, komşular sonunda bu çocuktan bıkar, usanır, onun için gidip, padişaha şikayet ederler. Padişah tamirciyi çağırıp çocuğu ile ilgilenmesi için uyarır. Eğer bir daha yaramazlık ederse onun başını bedeninden ayıracağını söyler. Aynı gün tamircinin oğlu sokakta çocuklarla oynarken; vekilin oğlunun kolunu kırar. Bu olay padişaha haber verildiğinde padişah çocuğu kafasının kesilmesini emreder. Padişahın adamları gelip ne yaptırırsalar çocuğu götüremezler. Sonunda beş altı yerinden bağlayıp, atlarla çekerler. Çocuğu atlarla sürüklendikçe o da yolda hangi ağaca elini attıysa ağaçları kökünden koparır. Sonunda büyük bir ağacı çıkarıp, kendisiyle padişaha götürür. Padişahın veziri ileri görüşlü bir adamdır. Çocukta olan kuvvetin padişahın hiçbir adamında olmadığını görür. Baş vezir der ki: "Padişah sağ olsun, bu çocuğu öldürmeyin, gün gelir bize lazım olur. Bunu verelim kuvvet salonunda pehlivanlar eğitsinler" Vezirin sözü padişahın aklına yatar. Çocuğu pehlivanların yanına gönderir. O günden sonra padişahın pehlivanları çocuğa ok atıp, kılıç tutmayı öğretirler. Aylar yıllar geçer çocuk öyle güçlü bir pehlivan olur ki; hiç kimse onu yerinden kıpırdatamaz.

Frenk Padişahı sık sık padişahın ülkesini işgal eder ondan vergi ve haraç alır. Yine böyle bir gün Frenk Padişahı'nın ülkenin etrafını kuşatmaya aldığı ve haraç, vergi istediği haberi gelir. Padişah veziri vekili çağırıp önlem alınmasını ister. Tartışmalardan sonar vekil der: "Hadi çocuk pehlivanı gönderelim gidip onları ezsin." Vezir bu öneriyi kabul etmeyip der: "Doğrudur, çocuk pehlivan çok güçlüdür. Ama onu savaşa gönderirsek bize gülerler. Bu ülkede hiç adam gibi büyük pehlivan yok mu küçük bir çocuğu göndermişler, derler. Hem de O, daha çocuk onu tutuklar hileyle yakalarlar, şimdi hemen onu düşman eline vermeyelim. Bir gün gelir bize lazım olur"

Padişah bütün pehlivanlarının hepsini savaşa gönderir. Frenk Padişahı'nın pehlivanları bunların hepsini öldürür. Büyük tartışmalardan sonra çarelerinin kalmadığını görüp, çocuk pehlivana derler ki: "Gel ordunun önünde düşmanla sen savaş" Çocuk pehlivan : "Ne askeri, ne davası, onlar bana ne yaptı ki, gidip onlarla dalaşayım. Ben savaş mavaş bilmem"der. Çocuğun gerçekten bir şey anlamadığını düşünürler. Vezir der ki: "Şimdi ben onu göndereyim de siz bakın" Çocuğun, bir pehlivanın güçlkle taşıyabildiği bir elbisesi vardır. Her zaman eğitime gittiğinde o elbiseleri giyer. Yine eğitime gitmesine az bir zaman kala vezir emreder, onun elbiselerini gizlerler. Çocuk pehlivan eğitime gitmek istediğinde ne kadar ararsa elbiselerini bulamaz. Elbiselerini vermeleri için yardım ister. Vezir öne çıkıp der ki: "Oğlum senin elbiselerini düşman askeri zorla alıp gitti. Şimdi kılıç, kalkan alıp elbiseleri geri almaya git. Onları da kılıçtan geçir, öldür" Vezirin sözü çocuğun hoşuna gider. Hemen der: "Bana kılıçla at verin. Gidip onların hepsini öldüreceğim." Padişah ona kılıç getirilmesini emreder. Ne kadar sağlam kılıç getirdiyse, çocuk iki ucundan tutup eğdiği zaman ikiye bölünür. Padişahın cephanesinde kılıç kalmaz. Hepsini kırar. Sonunda padişahın aklına babasından kalma, üç arşın uzunluğuna, hiç kimsenin taşıyamayacağı kadar ağır olan bir kılıç gelir. İki pehlivan gönderirler. Pehlivanlar kılıcı zorlukla getirirler. Çocuk kılıcı eline alır. Biraz eğer sonra kılıcı atıp, tutup der ki: "Ne yapalım artık bunu da kırsam kılıçsız kalacağım, kılıç olmadığı yerde hiç olmasa bu da bir kılıçtır" der, kılıcı beline bağlar. Sonra ona at getirirler. Elini hangi atın beline koyarsa atın o an beli kırılır. Padişahın at sürüsünde ne kadar at varsa çocuk hepsini sakatlar. Sonunda padişahın atının getirilmesine karar verirler. Bu at yerinde duramaz bir attır. Ayrıca onu kalede beslerler. Hiç kimseyi yanına yaklaştırmaz. Vekil çocuk pehlivandan hoşlanmadığı için atın getirilmesine çocuk pehlivanın gönderilmesinin iyi olacağını böylece atın onu öldürebileceğini düşünür. Çocuk pehlivan atı gördüğü anda

kafasına bir yumruk indirir. At neredeyse yıkılacak duruma gelir. Hemen atın eğerine basıp üzerine biner. Herkes onun yiğitliğine, cesaretine hayran kalır. Çocuk ata binip askerin üzerine saldırır. Kılıcını sağdan vurup soldan çıkar. Soldan vurup sağdan çıkar. Asker kaıp dağılır. Frenk Padişahı onun çok g¼c¼l¼ bir pehlivan olduğu ve onunla yenişemeyeceğini anlayıp hileye başvurur. Frenk Padişahı'nın b¼t¼n sihirleri, tıslımları bilen sihirbaz bir kızı vardır. Padişah kızını çağırır der ki: "Kızım bu pehlivan b¼t¼n askerimi ¼ld¼r¼p yok etti. Acaba bunu bir şekilde tuzağa d¼ř¼rebilir misin?" Kız der: "Baba o benim elimde olan bir şey" Kız fala bakıp, pehlivanın yedi yaşında bir çocuk olduğunu g¼r¼r. Hen¼z çocuklarla sokakta oynayacak yaştadır. Onun için çocuk şekline girip der: "Ey cesur çocuk! Beni tanıyor musun?" Çocuk: "Sen kimsin?" Kız: "Ben her zaman sizin mahallede sen oynarken; gelip senin yanında dururdum. şimdi oynamayı çok istiyorum gel oynayalım" Kız çocuğun zayıf yerinden yakaladığı için çocuk pehlivan hemen attan iner oynamaya başlarlar. Kız fırsatı kaışmayıp, sihir okuyup havaya ¼fler, çocuk o anda b¼y¼lenir. Hareketsiz yıkılıp, uyar. Kız askerlere haber verir. Yedi b¼y¼k pehlivan gelir, çocuğu g¼c¼l¼kle yerinden kaldırıp, g¼t¼r¼rler. Çocuk uyandığında elinin-ayağının zincirlerle bağlı olduğunu g¼r¼r. Zincirleri kırmak için uğraşır ama kıramaz, Frenk Padişahı'nın kızı çocuğu taraflarına geçmesi için iknaya çalışır. Çocuk "Ben annemin yanına gideceğim" deyip durur.

Çocuk pehlivan yedi yıl zindanda kalır. On d¼rt yaşına gelir. Bir g¼n g¼c¼n¼ toplar. Zinciri parça parça eder. Zindandan çıkıp gitmeye başlar. Frenk Padişahı'na haber ulaşır. Padişah hemen askerlere çocuk pehlivanın yakalanıp, getirilmesini emreder. Çocuk pehlivan uzaktan bir g¼lgenin geldiğini g¼r¼r. Biraz az daha g¼z¼n¼ uzağa dikip gelenlerin askerler olduğunu g¼r¼r. Onu yakalamaya geldiklerini anlar. Çocuk o anlarda sarp bir dağın başındadır. Askerler gelir ona ulaşır. Dağa tırmanarak O'na ok atmaya başlarlar. Çocuk pehlivanın dağın tepesinin b¼y¼k b¼y¼k kayalarla dolu olduğunu g¼r¼r. Ev b¼y¼kl¼đ¼nde kayaları dağın başından atmaya yuvarlamaya başlar.

Her defasında b¼y¼k bir kayayı yuvarladığında, elli altmış asker ezilip, parçalanır. Askerlerin komutanı bu şekilde onu yakalamanın m¼mk¼n olmayacağını anlar. Onun için çocuk pehlivanı konuşturmaya başlar. "Gel, dağın başından in aşağıya sana ne istiyorsan verelim" Çocuk pehlivan: "Bana hiçbir şey lazım değil. Ben kendi evimize, annemin yanına gideceğim. Eğer bana yaklaşırsanız, hepinizi ¼ld¼receđim"

der. askerlerin komutanı gerçekten de ona yaklaşmanın zarar göreceğini anlayıp, pişman olarak geri döner.

Bu taraftan çocuk pehlivan az gider uz gider, dere tepe düz gider gelir bir şehire ulaşır. Halkın şehir meydanına doğru gittiğini görür. Ne olduğunu sorar. Derler ki: "Bugün çocuk Pehlivanın babasını dar ağacından asacaklar." Çocuk pehlivan sorar: "Peki onu niye asıyorlar?" Derler ki: "Padişahın vekilinin evini soymuş, onun için asıyorlar." Çocuk bu sözleri duyduğunda, burasının kendi şehirleri olduğunu anlar, asılan da babasıdır. Siniri tepesine çıkar. Gerçekten de dar ağacının kurulduğunu görür. Meydanın bir tarafında da tahtın üzerinde padişah, vezir, vekil ve ordunun büyükleri oturur vaziyettedir. Davullar çalınır, herkes o tarafa bu tarafa bakmaya başlar. İki burma bıyıklı cellat adamı önlerine alıp, darağacına getirirler. Çocuk pehlivan babasını gördüğü anda cesur davranıp der ki: "Baba korkma, ben daha ölmedim. Söyle bakalım bu nasıl iştir?" Yaşlı adam eli-kolu bağlı olarak der: "Oğul sen çocukken vekilin oğlunu yere yıkıp, kolunu kırmıştın. Sen gittikten sonra öcünü almak için bana evini soyduğuma dair iftira etti. Bu yaşlı halimle yerimden kımıldayamıyorum, ben nasıl ev soyabilirim. Padişah da o zalim oğlunun sözüne inanıp beni dar ağacından astırıyor" Çocuk pehlivan bu sözleri duyduğu zaman cellatların boğazına sarılır, onların kafasını bedenlerinden ayırır. Kendi kaybedip padişahı yakalar. Padişahı boğup öldürmek isterken; vezir çocuğu tanıyıp der: "Oğul padişahı öldürme o zaman ondan ne farkın olur. Sen de zalim olursun." Oğlan veziri tanıyıp, onun sözlerini dinler. Aynı yerde vekili dara ağacına çıkarıp, boğazından asar padişahın tacını başından çıkarıp, götürür vezirin başına koyar ve der ki: "Ey vezir! Sen insafli birisin. Böyle ahmak her yalana inanan biri padişah olamaz. Sen kendin padişah ol ve halkı incitme" Bu durum tam halkın istediği bir şeydir. Halk eski padişahı taşlamak ister. Fakat vezir izin vermez ve der ki: "Halk! padişaha bundan daha fazla zulüm olmaz. Taht ve tacından oldu. Şimdi bırakın o da yoksul halkın arasında dolaşsın. Sıcağı-soğuğu, hakkı-haksızlığı gözleri ile görsün. Kendi yaptığı kötülükleri hatırlasın. O zaman günde on defa ölüp dirilecek" Yeni padişah çocuk pehlivan ile babasını kendi yanına alır. Öz kızını da çocuk pehlivana verir, onu ordu komutanı tayin eder. Ömür sürüp, gün geçirmeye başlarlar.

3.9. Dilsiz Kız

Geçmiş zamanlarda biri kızı bir oğlan iki kardeş varmış. Kız o kadar güzelmiş ki sanki on dört gecelik ay parçasıymış. Ama kız sağır-dilsizmiş. Hiçbir şey konuşamazmış. O böyle olduğu için de kardeşi onu çok sever ve her türlü nazını çekermiş. Bir dediğini iki etmezmiş. Böylelikle aylar yıllar geçer kardeşi evlenir. Bir çocukları olur. Karısı, adamın kız kardeşini böyle haddinden fazla sevmesini kaldırmaz. Fakat bütün çabalan boşa çıkar. Kocasının bir papağanı bir de Arap atı vardır. Adam onları da gereğinden fazla sevip ve onlarla ilgilenmektedir. Bir gün hain kadın papağanı yakalar, boğup onu öldürür. Kocası eve geldiğinde acılı acılı ağıtlar yakıp der: "Kız kardeşinin senin papağanı boğup öldürdü." Adam: "Canı sağ olsun. Bir kuş nedir ki onun için kardeşimin hatırını kırayım" der. Aradan bir müddet geçer. Adam ava çıkar. Kadın kendi kardeşi ile işbirliği yapıp, Arap atının başını kardeşine kestirir. Kocası avdan döndüğünde yine ah, feryat edip der: "Daha ne kadar sabredeceksin? Kardeşin şimdi de Arap atının başını kesti. Adam: "Ben bir at için kardeşimi incitmem" der. Kadın, böyle hilelerle kocasını yoldan çıkaramayacağını anlar onun için başka çareler aramaya başlar. Kocası pazara gittiği bir zamanda öz oğlunu götürüp şehrinde dışında bir yaşlı kadına emanet eder. Ona, çokça para verip, der ki: "Yaşlı nine bu çocuğa annelik yap, birkaç yıl sonra gelip götüreceğim." Yaşlı kadının tam aradığı budur. Hemen kabul eder, çocuğu alıp götürür. Kadın, nineye bu sırrı söylememesini tembihler. Yaşlı kadının yanından ayrıldıktan sonra başlar evde yas tutup, ağlamaya, kocası pazardan geri döner. Karısının halini perişan görüp der: "Kötü bir şey mi oldu? Böyle feryat figan ediyorsun" Kadın ağlaya ağlaya: "Bundan daha çok mutsuzluk olur mu? Senin sevgili kardeşinin şimdi de oğlumuzu öldürttü." Adam bu defa karısının sözüne inanıp, kızar. Kadın: "Be adam! Peki biz şimdi ne yapalım? der." Adam: "Artık bu defa sabrım kalmadı. Benim elim varmıyor, kıyamıyorum. Akrabalarına söyle gelip kız kardeşimi alıp, ormana atsınlar. Belki o zaman kurt-kuş yer" der. Kadın aradığı fırsatı bulur. Hemen akrabalarına kızı götürüp ormana atmalarını tembihler. Aynı gün kızı götürüp, ormanın en sık yerine bırakırlar. Zavallı kız ne yapacağını bilemez. Üstelik konuşamadığı için de derdini söyleyemez. Sonunda çaresiz kalır, gitmeye başlar. Üç gün üç gece yol gider. Açlıktan takatten düşer. Yemek için hiçbir şey bulamaz. Aniden önüne ısırgan otu yetişen bir yer çıkar. Çabucak ondan toplayıp avucunda ovuşturup biraz yer. Başka bir tarafa bakıp gözyaşı gibi tertemiz bir çeşme suyunun aktığını görür. Bir iki avuç da sudan içer. O an kızın gözlerine ışık bacaklarına güç gelir. Tekrar yaya

olarak gitmeye başlar. Aniden önünde güzel bir tavşanın gittiğini görür. Kız tavşanın arkasından koşarak ormanın ortasında bir evin önüne gelir. O an evin kapısı açılır, tavşan içeri girer. Aradan çok geçmeden, iki hizmetçi gelir kızı içeri alırlar. Kız kırk merdiven çıktıktan sonra öyle bir odaya girer ki ağzı açık kalır. Burası insanın hayran kalacağı çok güzel bir yerdir. Odadan güzel bir kız çıkar onu yanına çağırır. Aynı yere otururlar. Ev sahibi ne kadar soru sorarsa kız cevap veremez. Eli ile dilsiz olduğunu işaret eder. Ev sahibi der ki: "Ey güzel kız! Sen artık dilsiz değilsin. Ormanda yediğin ısırgan otu, içtiğin su senin dilini çözcü. Korkma konuş" Kız ona inanır ve cevap verir, konuşabildiğim anlar. O an sevincinden ne yapacağını şaşırıp der ki: "Sen kimsin? burası neresi?" Ev sahibi: "Ben Şam Padişahı'nın kızı idim. Babamın veziri ile vekili aralarında anlaşıp, babamı öldürüp, ona iftira attılar. Bu olaydan haberim olduğu için beni de öldürmek istediler. Senin orman da rastladığın tavşan babamın sihirbaz falcısıydı. O bana yardım edip, buraya getirdi. Gördüğün bu saray da onundur. O her zaman tavşan şeklinde gezer. Başına kader kazası gelen, kötü talihli insanlara yardım eder".

Bu sohbetten sonra, dilsiz kız başına gelen olayı her yönüyle anlatır. O günden sonra iki kız dost olur, aynı yerde yaşarlar. Aradan günler, aylar geçer. Dilsiz kızın kardeşi ormanda ava çıkar. Avda yolunu kaybeder, gelir aynı evin önüne ulaşır. Hizmetçiler adamı görüp içeri alırlar. Dilsiz kız kardeşini uzaktan tanır. Fakat sezdirmez. Oradaki adamlara kardeşini misafir etmelerini tembihler. Adam gece misafir kalır. Uykuya daldığı anda kardeşi adamın heybesine bir altın elma, cebine de bir yüzük koyar. Odadan çıkar. Kendisi de hizmetçilere sabah olup, kardeşi gittiğinde onun heybesini aramalarını tembihler. Böylelikle güneş doğar, sabah olur. Adama yiyecek içecek verip, güzel hürmet ederler. Yolcu ederken derler ki: "Ey yabancı adam! Bizim binadan bir altın elma bir de yüzük kaybolmuş . Eğer sende ise rezil olmadan ver. Yoksa arayacağız" Adam ant-yemin edip der: "Arayın, eğer bende bulunursa o an emredin boynumu vursunlar." O bu sözleri söylediğinde hizmetçilerin adamın heybesine bakar elmayı orada görür. Derler ki: "Sen yemin ediyordun. Peki bu nedir?" Adam onu başkasının koymuş olabileceğine dair yemin eder. Adamın korkudan boğazı kurur. Çok yalvarır ama ona inanan olmaz. Sonra adamın cebini de arayıp yüzüğü de bulurlar. Adam ne söyleyeceğini bilemez. Hizmetçiler adamın elini kolunu bağladıklarında kardeşi ileri çıkıp der: "Adam şimdi sana mı inanalım, yoksa bu şeylere mi?" Adam: "Vallahi iftira atmak için bunu kasten yapmışlar" Kız: "Kardeşim beni

tanıdın mı? O şeyleri ben koydum. Karının benim başıma açtığı oyunları anlamam için" der. Adam kardeşini tanır, ondan özür dileyip pişman olduğunu söyler. Kardeşini de alır evlerine gelir. Karısını çağırıp der: "Eğer şimdi oğlumun yerini söylemezsen seni iki parça edeceğim. Kadın bütün olayların ortaya çıktığını anlayıp korkusundan oğlunun yerini söyler. Babası gelir yaşlı kadından oğlunu alır götürür. Sonra kendi karısını ormana atıp ona der ki: "Bak ne ekmişsen onu biçtin. Şimdi kıskançlığın ve iftiranın ne kadar kötü bir şey olduğunu bil."

3.10. Padişah ve İhtiyar

Geçmiş zamanlarda "Zengibar" adlı bir padişah varmış. Bu padişahdan daha zalim başka bir padişah yokmuş. Bütün halkın malını-mülkünü zorla alıp dolandırılmış. Korkudan hazinesine kimse yaklaşamazmış. Padişahın şehrinde kırk soyguncu varmış. Bu soyguncular bir gece aralarında anlaşır, padişahın hazinesinde ne kadar altın gümüş varsa hepsini soyar götürürler. Aynı gün padişaha neden durduğu, hırsızların hazinede ne kadar altın-gümüş varsa çaldıkları haberi gelir. Padişah bu haberi duyduğunda neredeyse ateş alıp yanacak gibi olur. Hemen etrafa adamlar gönderir, hırsızları aratmaya başlar. Padişahın adamları ne kadar ararsalar, yine de hazineyi çalanları bulamazlar. Sonunda padişah bütün halkı etrafına toplayıp onlara der ki: "Size kırk gün süre veriyorum. Hazinemi kim bulursa ona kendi ağırlığınca altın vereceğim. Eğer bulamazsanız hepinizi astıracağım"

Halk padişahın kişiliğini bildiği için eğer hazineyi bulamazsalar, kendilerinin asılacaklarını anlarlar. Onun için telaşlanmaya başlarlar. Birçok çözüm aramalarından sonra şehirde yaşayan bilgili, tecrübeli yaşlı bir adamın yanına giderler. Ona derler ki: "Ey ihtiyar! Bizi bu beladan ancak sen kurtarabilirsin. Söyle, nasıl çözüm bulabiliriz?" İhtiyar bir hayli düşünüp der: "Ey benim hemşehrilerim! Üzülme, ben bu işe çare bulurum". Cemaat ihtiyarın bu sözünü kabul eder evlerine geri döner. Adamlar gittikten sonra ihtiyar çok düşünür. Padişahın yanına gidip, hazineyi bulma işini kendi üzerine almaya kadar verir. Bu amaçla gidip, padişaha der: "Padişah sağ olsun. Ben sizin hazinenizi bulurum. Ancak bu şartla ki bana kırk gün süre vermelisin. Şah: "Eğer hazinemi bulursan, sana kendi ağırlığınca altın vereceğim, bulamazsan boynunu vurduracağım" İhtiyar, padişahın yanından evine geri döner. Ne kadar düşünürse bir yol bulamaz. Yine de kendi yaptığı işten pişman olmaz. Adam kendi kendine "Ben ömrümü sürüp devranını geçirdim. Ceza olmasa da bugün yarın ölüp, gideceğim. Bu kadar insan darağacından asılacağına bırak ben asılayım. Halk bu zalimin zulmünden kurtulsun" diye düşünür. Karısı kocasını düşünceli görüp der: "Sana ne oldu ki böyle düşüncelisin?" Adam karısına: "Kadın, padişah kırk gün sonra beni darağacından astıracak" Karısı çok yaşlı hem de cahil birisidir. Bir hayli ağlayıp, gözyaşı döktükten sonra kocasına sorar: "Ben hesaplama bilmiyorum. Peki kırk gün ne kadar zamandır?"

Kocası: "Ortada ayıp bir durum yok. Ben sana anlatırım." Adam gider pazardan kırk karpuz alır. Karısına der: "Her akşam karpuzların birini getirirsin, keseriz.Karpuzların tamamı bittiği gün bil ki benim ölümünün zamanı gelmiştir." Aynı gün kadın kocasına kesmesi için karpuzlardan birini getirir. Adam karpuzu gördüğü anda: "Kırkların biri geldi" der.

Bunlar burada kalmakta olsun, bakalım kırk soyguncu ne yapmıştır. Bu arada soygunculara , hazineyi çalanları bulma işini ihtiyar birinin üzerine aldığı haberi gelir. Onun için soyguncuların başı ihtiyarın ne düşündüğünü anlamak için kendi adamlarından birini gönderir. Soyguncu tam bacadan eğilip, ihtiyarın ne düşündüğü öğrenmek isterken aniden ihtiyarın " Kırkların biri geldi" lafını duyar, şaşırıp kalır. İhtiyarın, onun geldiğini anladığını düşünür. Onun için telaş içinde kaçır, durumu soyguncu başına anlatır. Soyguncu başı bu olaya inanmayıp, ertesi gün ikinci adamını gönderir. O da bacadan dinlemek isterken, kadın karpuzların ikincisini getirir. Adam "Hanım şimdi de kırkların ikincisi geldi" der. Bunu duyan soyguncu şaşırıp kalır. O da gider durumu soyguncu başına anlatır. Böylelikle soyguncu başı otuz dokuz adamını ihtiyar adamı yoklamaya gönderir. Soyguncuların hepsi aynı sözü der. En sonunda ihtiyarı yoklamaya kendisi gider. Soyguncu başı henüz, kulak asıp ihtiyarı dinlemek için gelmiştir ki ihtiyar karısına "Hanım getir getir kırkların sonuncusu da geldi" Bunu duyan soyguncu başı, şaşırıp kalır. Kendisini tutmayıp içeri girer. İhtiyara der ki: "İhtiyar! Bizi padişahın eline teslim etme. Ben hazineyi geri koyarım" İhtiyar bu olayın nasıl olduğuna şaşırıp kalır. Fakat fırsatı da elden kaçırmaz der : "Hazineyi sakladığımız yeri bana gösterin, sizi ele veremeyeceğim." Soyguncu başı adamın teklifini kabul eder.

İhtiyar, padişahın yanına gider ve ona der: "Padişah sağ olsun! Müjdem verin. Hazinenizi buldum." Padişah hazineyi soyanların kim olduğunu sorar. İhtiyar soyguncuları ele vermemek için der ki: "Hazineyi soyan başka padişahın ülkesinde yaşayan kırk soyguncudur. Olay açığa çıktığı için senin korkundan kaçır, saklanırlar. Şimdi gidelim size onların yerini göstereyim."Padişah adam gönderir altınları getirtir.Padişah çok tamahkar hem de hilekar biridir.Altınları vermemek için hileye başvurur. Kendi adamlarından birine zayıf develerden birini şehrin kenarına bırakmasını tembihler. Adama:"Bırakın deveyi nereye giderse gitsin. Sonrada gelip devenin çalındığını bana şikayet edin. Gerisine karışmayın" Bu adamlar aynen padişahın dediğini yerine getirirler. Sonra gelir, ihtiyarın yanında devenin kaybolduğunu söylerler. Padişah ihtiyarın yüzüne bakır der: "Madem ki böyle her şeyi biliyorsun. Şimdi de

benim devemi bul. Bulamazsan sana hiçbir şey vermeyeceğim" İhtiyar padişahın hilesini anlar. Bu hileyi ona altınları vermemek için yaptığını bilir. İhtiyar padişaha der: "Ben deveyi bulurum. Fakat onun işaretlerini bana söylemelisiniz. Padişahın adamlarından bir devenin zayıf, aksak, beyaz bir deve olduğunu söyler. İhtiyar deveyi çalan kişinin ne için zayıf deveyi çalacağını belki devenin kendisinin şehrin kenarına açılmış olabileceğini düşünür. Onun için der ki "Oğul ceplerini kuru üzümle doldur. Yiye yiye gidelim. Üzüm nerede biterse deve ordadır."

İhtiyar ile aynı adam yola çıkıp, giderler. Bir hayli gidip şehrin kenarında bir çimenliğe ulaşırlar. Oğlan eline cebine soktuğunda üzümün bittiğini görüp ihtiyara der: "Üzüm bitti. Peki hani deve?" Her ikisi o yana bu yana bakıp deveyi ararlar. Aniden devenin otun ortasına oturmuş geviş getirdiğini görürler. Deveyi getirir, padişaha verirler. Padişah hilesinin tutmadığını anlar tekrar yeni hileye başvurur. İhtiyar başka tarafa bakarken; ağaçtan bir kara sinek tutar ve der: "Adam! bil bakalım benim avucumdaki nedir?" İhtiyar bu duruma şaşırıp kalır. Ne söyleyeceğini bilemez. Aniden gözü ocaktaki örümcek ağına takılır. Bir kara sineğin uçarken örümcek ağına takıldığını görür. Onun için der: "Padişah sağ olsun benim gözüme kara sinekten başka bir şey görünmüyor" padişah bu durumu da şaşırır. Adam padişahın hilelerinden kurtulamayacağını anlar ve der: "Ey padişah! Ben artık yoruldum. Bırak gideyim. Yarın yine gelirim". Adam padişahın yanından ayrıлып, doğruca soyguncu başının yanına gider. Ona derki: "Kardeş, ben padişahın zulmünün bitmeyeceğini anladım. Er-geç o hem sizi hem de halkı öldürecek. İyisi gidin bu gece padişahı öldürün. Artık bir defalık canımız o zalimden kurtulsun". Soyguncular aralarında sözbirliği eder aynı gece padişahı uyuduğu yerde öldürürler. Ertesi sabah padişahın ölüm haberi her yere yayılır, aynı gün halk sevinip, eğlenceler düzenler. İhtiyarı da kendilerine padişah seçerler. İhtiyar tahta çıktığı anda hazinenin ağzını açar bütün malı-mülkü fakirlere, yaşlılara, yetimlere, elsiz, ayaksızlara paylaştırır. Kırk soyguncuda ihtiyarın cömertliğine adaletine hayran kalır, soygunculuktan vazgeçip onun en yakın dostları olurlar.

3.11. Kel'in Masalı

Bir zamanlar bir Kel varmış. Bu Kel, ihtiyar bir tüccarın yanında hizmetçilik yaparmış. Tüccar çok cimri hem de çok zalim bir adammış. Tüccar keli sabahtan, akşama kadar çalıştırıp, akşam olduğu zamanda emeğinin karşılığı olarak Kel'e, bir haftalık bayat ekmek kırıklarını verirmiş. Bu şekilde kuru ekmek yemekten kelin ağzı yara olmuştur.

Yine bir gün akşam olunca, kuru ekmekleri evlerine götürürken; tacirin küçük oğlu Kel'in yanına takılıp, onlara gider. Kel'in yaşlı bir ninesi vardır. Kadın kuru ekmekleri kazana koyar, yumuşaması için üzerlerine su dökerdi

Kel o gün çok acıkmıştır. Kuru ekmeklerden birini yerken; dişi kırılır. Kel oflamaya başlar. Tacirin oğlu bakıp der: "Keçel, keçel nohudu keçel, ayran içer, kediyi biner, kente kaçar," Kel'in ninesi çocuğa ters ters bakıp der:

"Ey yavrum! İnsan öyle der mi? Görmüyor musun, Kel'in dişi kırılmış ağlıyor" Çocuk kadının söylediklerini dikkate almaz, yine aynı maniyi okuma devam eder. Kel kendine hakim olamaz, elindeki kuru ekmeği çocuğun kafasına atar. O an çocuğun kafası, karpuz gibi ikiye ayrılır.

Ağlaya ağlaya babasının yanına gider. Tüccar, oğlunun kanının aktığını görüp, der: "Oğlum sana kim vurdu?" Çocuk: "Kel vurdu" Tüccar sinirlenip kelin arkasından adam gönderir. Kel adamları görür, saklanır. Tacirin adamları, Kel'in kaçtığı haberini iletirler. Tüccar, bu olaydan bir süre geçtikten sonra Kel'i çağırıp dövmeği düşünür. Aradan beş on gün geçer. Tüccar adamlarını Kel'in yanına gönderir ve çocuğun kafasının iyileştiğini, olayın geçtiğini, gelip işine başlamasını söylemelerini ister. Kel, tüccarın ondan intikam alacağını anlar, fakat çaresi yoktur mecbur kalıp tüccarın yanına gider.

Bir gün Kel çok yorulur. Akşam evlerine gitmez. Tüccarın, at ahırında uyur. Tüccar fırsatı kaçırmayıp, adamlarına Kel'i yakalayıp, yorganın arasına sarıp getirmelerini ve onu döverek öldürmelerini söyler. Tüccarın adamları hemen gidip Kel'i yorganın arasında getirirler. Tüccar, Kel'e çok kızgındır. Onun için der: "Siz artık gidin, Kel'i ben kendim öldüreyim" Tüccar, tekmeyle, ağaçla, yumrukla yorgana o kadar vurur ki, Kel'in sağlam kemiği kalmaz. Tüccar Kel'in öldüğünü zanneder. Kendi kendine der: "Biraz uyuyup uykumu alayım. Sonra Kel'in cesedini saklayım" Tüccar,

Kel'i dövmekten o kadar yorulmuştur ki; kafasını yastığa koyduğu anda horul horul uyumaya başlar.

İyi demişler, Kel'in canı sağlam olur. Meğer Kel ölmemiştir. Bir şekilde yorgani açar, tüccarın burnuna uyuşturucu bir koku döker ve tüccarın kendisini yorgana sarar. Tüccarın elbisesini giyer ve dışarı çıkar. Tüccarın adamlarına yavaşça, gidip Kel'i öldürmelerini söyler. Üç adam, bu yorgana o kadar vururlar ki yorgan parça parça olur. O anda yorganın içindeki kişinin tüccarın olduğunu görürler. Artık ne olsun, tüccar bir hafta yerinden kalkamaz.

Tüccar ayağa kalktığı gibi, yanına rüşvet olarak bir horoz alıp, valiye şikayete gider. Vali, Kel'i çağırıp der:

“Kel, ya yüz altın ceza vereceksin; ya da bir yıl tüccara bedava çalışacaksın. Senin için hangisi iyi ise söyle” Kel'in yüz altını olsaydı, hizmetçilik etmezdi. Onun için çaresiz kalır ve bir yıl bedava çalışmayı kabul eder. Tüccar, Kel'e kızgın olduğu için onu bu kez ev işlerinde değil de kendi harmanında çalışmaya gönderir. Kel sabahtan akşama kadar aç susuz güneşin altında çalışır.

Bir gün Kel, toprağı sürerken, sabanın ucuna bir şey takılır. Bunun içi altın dolu bir küp olduğunu görür. Hemen altınları götürüp ninesine verir. Bir kaçını da, pazarda kendisine elbise almak için cebine koyar. Nasıl olduysa tüccarın karısı Kel'in elinde altınları görür. Kocası eve geldiğinde der: “Adam nerdesin? Kel'in elinde çokça altın var. Bir hile bul, altınları elinden alalım” Kadının bu sözü adamın hoşuna gider. Akşam, Tüccar Kel'i yanında oturtup der: “Evlat görüyorum ki sen iyi çocuksun. Ben senin biraz para kazanmanı istiyorum. Gel bir yalan söyleyelim. Kimin yalanı büyük olursa biri ona yüz tümen para versin” Kel der: “Tüccar ağa, ben razıyım, fakat bu şartımız hakkında bana bir senet vermelisin” Tüccar bir senet yazar, parmağını da mürekkebe batırıp, senedin altına basar. Kel senedi cebine koyup der: “Tüccar Ağa başla yalanına” Tüccar der: “Benim babamın uzun bir atı varmış, o kadar büyükmüş ki bu dünyada onu bağlamaya ahır yokmuş sadece gökyüzünün yedinci katında bir ahır varmış, babam atını oraya bağlamış.” Kel der: “Benim babam kaplumbağaya binmiş doğruca gökyüzünün yedinci katına çıkmış, orada bir karıncanın belinde öyle büyük bir ahır yaptırmış ki, dünyanın bütün büyük atlarını oraya koyarmış. Rahmetli senin babanda kendi atını orada saklıyormuş. Şimdi sen bak benim babamın ahır ne kadar büyükmüş ki atların yüz tanesini sığdırabiliyormuş” Tüccar Kel'e yenileceğini anlar ve ikisinin de yalanının

küçük olduğu gerekçesiyle mızıkçılık etmeye başlar. Tartışma o kadar büyür ki bunlar doğruca valiye şikayete giderler. Kel durumu valiye anlatır, tüccarın verdiği senedi de valiye gösterir. Tüccar, daha önceden valiye rüşvet olarak horoz verdiği için durumun kendi lehine olması maksadıyla validen istekte bulunur. Vali, tüccara olumsuz şekilde başını sallayarak der: “Tüccar, bu öyle bildiğin kellerden değil. Hiç şikayet etmeden getir yüz tümeni ver. Tüccar sabaha kadar süre alıp, evine gider. Gelip durumu karısına anlatır: “Kadın, yarın Kel gelip, parasını isterse, benim öldüğümü söylersin, çekip gider.” Sabah olunca erkenden Kel gelir, tüccarın kapısına dayanıp, der: “Hanım, tüccara benim yüz tümenimi vermesini söyle” Kadın: “Ey Kel! Tüccar dün öldü” Kel: “Zavallı tüccar, öldüğü zaman kendisini benim yıkamamı vasiyet etmişti” Kel yüzünü gözünü döküp, içeri girer. Tüccarın çırılçıplak olarak, tahtın üzerine uzanmış olduğunu görür. Hemen ocağa bir kazan su koyup, kaynatır. Kadın diğer odaya gittiği zaman, kaynar suyu tüccarın başından aşağı döker ve onu yıkamaya başlar. O an tüccar bağırıp, ayağa kalkar. Kel, tüccarı kendisinin dirilttiğini sanarak oynamaya başlar. O an tüccar bağırıp, ayağa kalkar. Kel, tüccarı kendisinin dirilttiğini sanarak oynamaya başlar ve ondan buna karşılık yüz tümen daha ister. Tüccar Kel ile başa çıkamayacağını onlar, çaresiz Kalıp, yüz tümeni Kel’e verir. Kel paraları ninesine getirir ve der: “Nine al bu paraları güzel bir ev yaptır. Biraz eşyadan falan al ben evlenmek istiyorum” Kadın der: “Evlad kimi alıyorsun?” Kel der: “Henüz kendim de bilmiyorum. Çantama biraz ekmekten, soğandan koy yolculuğa çıkıp, kendime güzel bir kız bulacağım”

Kadın, Kel’in çantasına biraz ekmek, soğan koyup, verir. Kel, ninesi ile vedalaşp, yol gitmeye başlar.

Az gider, uz gider. Gelir bir ormana ulaşır. Epeyce yorulur, elbiseleri kirlenir. Aniden karşısına bir çeşme çıkar. Hemen soyunup, çeşmede yıkanır. Sudan çıkıp, üzerini giyinir. O anda Kel’in kafasında saçları çıkmıştır. Sanki o kel değildir. Hemen sudaki görüntüsüne bakar. Kendi gözlerine inanamaz. Öyle güzel bir oğlan olmuştur ki, yüzüne bakan bir kez daha bakmak ister. Kafasında kelliğinden hiçbir iz kalmaz. Bu durumun sebebinin su olduğunu anlar. Kel sudan doyuncaya kadar içer, gitmeye başlar. Karanlık iyice çöker, ormanda göz gözü görmez duruma gelir. Uzaktan bir ışığın geldiğini görür. Doğruca ışığa yönelir. Burasının bir mağara olduğunu görür. Işık oradan geliyordur. Mağaranın içinde epeyce yol alır. Sonunda gelir bir odaya ulaşır. Kapının önünde çirkin bir dev kadın oturmuştur. Kadın Kel’i gördüğü anda der:

“Ey İnsan! Annen seni ağlasın. Gelmen iyi oldu. Benim yedi tane oğlum var, şimdi gelir benden yemek isterler. Onlar geldiği zaman seni pişirip yemek olarak yediririm” Kel: “Ey yaşlı kadın! Sen neden bahsediyorsun, senin oğullarından korkan kim?”

Kadın, Kel’i pişirmek için tandırı yakmaya başlar. Kel, kadının arkasından onun haberi olmadan bir tekme atar. Onu tandıra atar. Ağzına da büyük bir değirmen taşı koyar. Kadın bağıra bağıra tandırda yanıp, kül olur. O anda gök gürülür, yıldırımlar çakar. Beyaz dumanların içinde yedi ak dev gelir, çıkar. Devler eve girip derler: “Hani annemiz? Burada insan kokusu, yağlı badem kokusu var”

Kel saklanmakla canını kurtaramayacağını anlar, saklandığı yerden çıkar ve der: “Ey devler! Sizin anneniz çeşmeden su getirmeye gitti. Bana da dedi ki, “Oğullarım geldiğinde, buraya yedi düşman geleceğini söylersin. Ayrıca, oğullarımın yedi değirmen taşı evin üstüne çıkarmaları gerekli, düşmanlar geldiği zaman her birinin başına o taşın birini düşürüp hepsini öldürsünler”

Devler Kel’in sözlerine inanır, yedi değirmen taşı evin üstüne çıkarırlar. Kel: “Ey devler! Gelin deneyelim. Bakalım bu taşlar size bir şey yapabiliyor mu?” Devlerin büyük kardeşi der: “Sen bu taşların bizi nasıl etkileyeceğini nereden bileceksin?” Kel: “Sizin hepiniz kafalarınızı, birleştirip, kapının önünde durun. Ben evin üstüne çıkıp, taşlardan birini sizin kafanıza atayım. Eğer size zarar verirse, düşmanlarınıza da zarar verir.”

Devler ahmak olur derler. Bu söze inanır, yedisi de kafa kafaya verip, taşın altında dururlar. Kel, evin üstüne çıkar, değirmen taşlarının yedisini de iteleyip, devlerin kafasına düşürür. Devlerin kafası yoğurt gibi olur yere yapışır. Ahmed (Kel) evin üstünden iner, devlerin öldüğünü görür. Odaları gezmeye başlar. Gelir bir odaya ulaşır. Burada güzel bir kızın saçından asıldığını görür. Hemen saçlarını çözer onu yere koyar. Görür ki bu öyle güzel bir kız, yeme içme yüzüne bak. Kel, bir gönülden bin gönüle ona aşık olur. İkisi aralarında anlaşır, mücevherlerden, altınlardan birçoğunu alır, götürürler. Kız der: “Ey Genç çocuk! Devlerin kırkinci odasında, kapalı bir sandık var. İçinde iki çift sihirli çarık var. Gidelim onları götürelim. Her ikisi de gider sandığı açar, çarıkları çıkarırlar. Kel, kıza bu çarıkların sihirli olduğunu nereden bildiğini sorar. Kız der: “Çarıkları ayağına giyinen adam öyle hızlı koşuyor ki ona kuş bile yetişemez.” Her biri ayaklarına birer çarık giyinir. Gitmeye başlarlar. Kırk günlük yolu gelir bir günde

aşarlar. Kel'in evine ulaşırlar: Kel başına gelen bütün olayları ninesine anlatır. Kel'in verdiği paralarla ninesi çok güzel bir ev yaptırmıştır. Aynı gün düğün hazırlığı başlar. Yeni evde Kel yedi gün yedi gece düğün yapar kız ile evlenir.

Onlar yediler, içtiler, öldüler, sizde yiyein, için, selamet kalın.

3.12. Cömert Kız

Geçmiş zamanlarda, bir şehirde şanı şöhreti dünyaya yayılmış bir padişah varmış. Padişahın hazinesinde altınların, mücevherlerin miktarı sayılamayacak kadar çokmuş. Bu padişahın, yüksekliği bulutlara ulaşan bir sarayı varmış. Bu sarayın da kırk kapısı varmış.

Bu sarayın kapılarının her birisinin önünde bir hizmetçi oturur, padişah da bu kapıların önünden geçen fakir, fukaraya her gün kırk kese gümüş para dağıtırmış. Bir gün padişah gururlanarak vezirine der: “Vezir, dünyada benden daha cömert padişah var mı?” Vezir “Padişah sağ olsun. Senin ülkenin dışında bir padişah var, kendisi de kız. O senden daha merhametli ve cömerttir. Senin sarayının kırk kapısı varsa onun seksen, sen günde kırk kese gümüş para dağıtıyorsun ama o günde seksen kese altın para dağıtıyor.” Padişah bu sözleri duyduğu anda der: “Vezir, ne şekilde olursa olsun mutlaka onu görmeliyim. Hazırlan gidelim”.

Padişahla veziri elbiseleri çıkarıp, derviş elbiseleri giyerek sözü edilen padişahın ülkesine giderler. Şehre vardıklarında bir tuğlası altından bir tuğlası gümüşten eş benzeri olmayan bir ev görürler. Hem de evin seksen kapısı vardır.

Bu kapıların önünde her gün bir adam yoldan gelip geçen fakirlere seksen kese altın para dağıtır. Padişah ve vezir buradan bir hafta kalırlar. Her gün yoldan geçtiklerinde onlara da altın verirler. Bir gün yine onlara altın verirlerken, padişah der: “Bana altın lazım değil, ben sizin padişahınızı görmek istiyorum” Hizmetçiler gelip, padişahlarına iki kişinin geldiğini ve verdikleri parayı almadıklarını söyler. Padişahın emri ile hizmetçiler gelir, onları padişahın yanına getirirler. Selam, sohbetten sonra kız padişah, onlara kendisi ile ne işleri olduğunu sorar. Padişah der: “Ey hanım padişah! Biz senin sırrını öğrenmeye geldik. Acaba bu zenginliği nasıl elde ediyorsun?” Şehzade Hanım der: “Falan şehirde, pazarın kenarında yaşlı bir adam oturuyor. O adam, altını havanda dövüp, havaya savuruyor. Eğer gidip o adamın sırrını öğrenir ve bana söylerseniz, bende kendi sırrımı size söyleyeceğim. Eğer ihtiyarın sırrını öğrenemezseniz ben de size hiçbir şey söylemeyeceğim.” Padişahla vezir buradan hareket eder, yola düşerler. Az gider, uz gider dere tepe düz giderler. Derelerden yel gibi, tepelerden sel gibi, ayak üzengide, diz kaburgada orda ay ile yıl ile, burada tatlı dil ile gelir, aynı şehre ulaşırlar. Pazarın kenarında yaşlı bir adamın, elindeki havanda altınları dövüp, havaya savurduğunu görürler. Padişah ve vezir atlarından iner, adama

selam verirler. Biraz sohbet ettikten sonra, Padişah der: “Ey ihtiyar! Durum bundan ibaret. Biz geldik senin sırrını öğrenmeye. Sırrını bize söylemen için ne yapmamız gerekiyor?” İhtiyar der: “Buradan başka bir yerde bir şehir var oraya yedi günde gidilir. Orda bir ayakkabı tamircisi var. Gidin onun sırrını öğrenin. Sonra gelin bende kendi sırrımı size söylerim Padişah ile vezir bu yerden de ayrılır, yola çıkarlar.. az gider çok dinlenir, çok gider az dinlenirler. Gelip, aynı şehre ulaşırlar. Yolun kenarında, bir ayakkabı tamircisinin oturup, ayakkabı yamadığını görürler. Ayakkabı tamircisi iğneyi her seferinde bir kez dizine, bir kez de diline batırır ve sonunda akşam olduğunu görür. Pişman olmuş bir şekilde evine gider. Padişah ile vezir adama yaklaşır, ondan sırrını öğrenmek istediklerini söyler ve bu konuda kendilerini bilgilendirmesini istediklerini iletirler. Ayakkabı tamircisi “Benim sırrımı öğrenmek istiyorsanız, falan şehirde elleri ile kafasına vurup, ah of eden Kör oğlanın sırrını öğrenmeniz gereklidir. Onun sırrını öğrenin gelin, bende kendi sırrımı size söyleyeceğim”.

Padişah ile vezir tamirci ile vedalaşır, yola çıkarlar. Birçok gün gittikten sonra, aynı Kör oğlana rastlarlar. Oğlana yaklaşır derler:” Kardeş sana ne oldu böyle? Ah of çekip, başını dövüyorsun” Kör oğlan: “Ben bugüne kadar sırrımı hiç kimseye söylememiştim. Onun için size sırrımı açmak istiyorum” Padişah oğlandan razı olup, der: “Oğul, sen sırrını söyle bize büyük iyilik yapmış olursun”. Oğlan der: “Ben yoksul bir köylü idim. Günlerim, hayatım sıkıntı içinde geçirdi. Ona buna hizmetçilik yaparak bir şekilde geçinirdim. Bir gün köyden şehre gidiyordum. Yolda bir dervişe rastladım. Dervişle biraz sohbet ettim. O, benim kim olduğumu, yoksullukla geçindiğimi öğrendi ve dedi: “Oğlum, bir yolculuğum var. Gel benimle gidelim. Sana o kadar mal, mülk veririm ki ömrünün sonuna kadar yesen bile bitmez” “Ben böyle adamı gökte ararken; yerde elime düşmüştü. Hemen razı oldum. Derviş, pazarda üç at alıp, birini kendisi bindi, diğerine beni bindirdi, üçüncü atı da yedeğine alıp, yola düştü. Üç gün, üç gece yol gidip, bir ormana ulaştık ormanın içinde bir hayli gittikten sonra büyük bir mağaraya girdik. Mağaranın içinde biraz gittikten sonra, önümüze üç yol çıktı. Yolun birisi beyaz, birisi siyah diğeri de sarı renkte idi. Derviş atları çekerek, sarı yoldan gitmeğe başladı. Ben dedim:” Derviş baba, bu beyaz yolu bırakıp, neden sarı yol ile gidiyorsun?” Derviş: “Beyaz yolun sonu bir denize ulaşır. Siyah yolun sonu ise bizi yer altı dünyasına ulaştırır. Sarı yol ise defineler ülkesine çıkar” Sarı yol ile biraz gittikten sonra altın hazinesine rastladık. Burada o kadar çok altın, gümüş, mücevher vardı ki bin tane ata yüklesen yarısını yine yerde kalırdı. Attan indik. Dervişle ben üç atın üçünü de

altınla, mücevherle yükledik. Ceplerimi bile altınla doldurdum. Akşama doğru mağaradan çıkıp, geri dönmeye başladık. Gece boyunca şehre gitmek için yol aldık.sabaha karşı ormanın bir yerinde derviş dedi. “Oğul iki at yükü altın senin olsun biri benim. Ben ihtiyar bir adamım. Bir at yükü altın bana yeter” Ben razı oldum. Derviş bir tane atın yularından çekip. Kendi şehrine doğru yola çıktı. Birden açgözlülük beni yendi. Kendi kendime: “Bu ihtiyar bu kadar altını ne yapacak, onu korkutup, altınları elinden alayım” düşüncesine kapıldım. Bu düşünce ile dervişe seslenip dedim: “İhtiyar, sen bugün, yarın ölüp gideceksin. Bu kadar altını ne yapacaksın? Seninkileri de bana ver.” Derviş: “Ey yavrum, demek ki iki at yükü kadar altın sana yetmiyor, benimkini de istiyorsun” Ben kızarak dedim: “Fazla konuşma, vermezsen zorla alırım.” Derviş hiçbir söz söylemeden atları ve altını da bana verdi. Kendisi de yaya olarak gitti. Dervişin elinde altın taşlarla süslenmiş güzel bir bastonu vardı. Bu ağacı, altın hazinesinden almıştı. Nefsim beni o kadar yenmişti ki, dervişin elindeki bastonu da almak istedim. tekrar onu çağırdım. Derviş yanıma geldiğinde, bastonunu çekip elinden aldım. Derviş dedi: “Oğul insan bu kadar aç gözlü, insafsız olmaz. Bütün, bu malı mülkü sana ben verdim. Sen bana bu el ağacını da çok gördün. Sen genç insan olarak atla gidiyorsun. Hiç olmazsa bende bu ağaca yaslına, yaslına giderdim. Şimdi onu da elimden aldın”. Ben sinirlenip dedim. İhtiyar, onsuz da bugün yarın ölüp gideceksin. Bu kadar güzel baston kime kalacak. Bari onu da kendimle götürüyüm. Derviş yine hiçbir şey demedi. Yavaşça, bir taşın üstüne oturup, düşünmeye başladı. O anda üzerime bir yanma düştü. Susuzluktan neredeyse ciğerlerim yanıyordu. Ne kadar aradıysam su bulamadım. Baktım ölmek üzereyim ihtiyara dedim: İhtiyar! Bana su yeri göster. Bir atın yükü altını sana geri vereceğim. İhtiyar: “Artık bana hiçbir şey lazım değil. Gel sana su yeri göstereyim” İhtiyar, yakınlarda bana bir çeşme gösterdi. Eğilip, sudan duyuncaya kadar içtim. Ayağa kalktığımda, gözlerimin ikisi de görmüyordu. Ne kadar ağladım, sızladım ise bir çare bulamadı. Ormanın içinde tek başıma kalmıştım. Dervişe, beni evime götürmesi için yalvardım. Derviş beni elimden tutup, evime getirdi. Ona ne verdiysem almadı. Evine gitti. İşte o zamandan beri ahlayıp, ofluyorum ki neden altınlara, mücevherlere bu kadar tamahkarlık yaptım.

Padişah, Kör Oğlan'ın yanından ayrılıp, ayakkabı tamircisinin yanına gider. Tamircide kendi sırrını anlatmaya başlar. Pineçi: “Ben küçüklüğümünden beri ayakkabı tamirciliği yapıyorum. Ailemdeki kişi sayısı da fazla. Sabahtan akşama kadar çalışıp, ekmek paramı bu şekilde kazanıyorum. Öyle ki ah of edip her zaman derdim ki acaba

ben bu fakirlikten ne zaman kurtulacağım. Bir gün adamın bir gelip bana ayakkabısını tamir ettirdi. Ücret olarak, çıkarıp bir altın verdi. Ben dedim: Kardeş ben fakir adamım. O kadar çok parayı nerden bulayım ki senin verdiği altını bozayım. Adam dedi: “Ben, senden paranın üstünü istemiyorum. Onun hepsini sana veriyorum. Ben sana ne zaman ayakkabı tamir ettirsem karşılığında bir altın vereceğim. Aynı adam her defasında bir ayakkabı getiriyor, orasını burasını düzeltmem karşılığında da bir altın veriyordu. Adam bana, ölünceye kadar yesen bile yetecek kadar altın vermişti. Sonunda ben, bu adamın hırsız olabileceği konusunda şüphelendim. Bu kadar altını nereden buluyordu. Gittim bana altın veren adamı tarif ederek padişaha söyledim. Padişah, hemen aynı adamı yakalamaları için adamlarını gönderdi. Bende geri dönüp geldim dükkanıma. Tam o sırada aynı adam gelip bana bir altın daha verdi. Padişahın adamlarına, bana altın veren adamı işaret ettim. Padişahın adamları tam yakalamak üzereyken; o aniden bir güvercin olup, ağacın dalına kondu. Oradan bana seslenip, dedi: “Ey nankör tamirci! Ben, senin bu eziyetten kurtulup, zengin olmanı istiyordum. Ama sen karşılığında beni şahın adamlarına yakalatmak istedin.” Ben, sanki uykudan uyanmış gibi oldum.

Padişahın adamları gittikten sonra, bütün altınları demire döndüğünü gördüm. İşte o günden beri ayakkabı, tamir ederken, iğneyi evvelce dizime batırıyorum ki, keşke ayaklarım sakat olsaydı da padişahın yanına kendi ayaklarımla gitmeseydim. Sonra ise dilime batırıyorum ki kendi dilimle sırrımı açıp, kendi kuyumu kazdım. İşte benim sırrım da budur.

Padişah, tamirciden razı olur, yola çıkar. Yedi gün yedi gece yol gider gelir altınları havanda öğütüp, havaya savuran adamın yanına, tamircinin sırrını adama söyler, adamdan da kendi sırrını ona anlatmasını ister. Adam “Ormanda gidiyordum. Beyaz bir yılan ile siyah bir yılanın birbirine sarılıp neredeyse birbirlerini öldüreceklerini gördüm. Yerden bir taş alıp, siyah yılanla attım. Aksilikten taş siyah yılan yerine beyaz yılanla değdi ve onu yaraladı. Çok pişman oldum. Aradan iki saat geçmeden, iki tane güçlü yılan her biri kollarıma sarıldı. Daha sonra yılanlar konuşup, dedi: “Yaraladığın beyaz yılan, bizim padişahımızın kızıdır. Padişah, bizi seni onun yanına götürmemiz için gönderdi.” Ben dedim “Ey yılanlar! Ben onun kızına kasten vurmam. Tesadüfen oldu. Yılanlar bana dediler: “Adam, korkma padişah sana ödül verecek onun için çağırıyor.” Ben inanmayarak dedim: “Kızını vurduğum için mi ödül verecek?” Yılanlar: “İçin rahat olsun padişahın kızı, kendi düşmanları olan kara yılanla aşk yaşadığı için Padişah kızına kızgın. Onun için, seni ödüllendirmek istiyor. Çünkü,

sen onların sevişmelerine izin vermedin.” Daha sonra yılanlar, padişah bana ondan ne istediğimi sorduğunda, kırkinci odayı istememi söylediler” Yılanlar, beni kah yerin altı ile kah üstü ile Padişahın sarayına götürdüler. Burada o kadar yılan vardı ki insanın gözü korkuyordu.Uçan kanatlı yılanlar, ok yılanları, kırmızı yılan, boynuzlu yılanlar her çeşit yılan vardı. Padişahın sarayında insanın gözünü kamaştıracak bir ihtişam vardı. Her yer lâl, mücevher, altın ve gümüş idi. Beni, şahın huzuruna götürdüler. Başım eğip selam verdim. Padişaha benden istediğini sordum. Padişah dedi: “Adam, senin taş ile yaraladığın beyaz yılan benim kızımdır. O’nu vurmakla çok iyi etmişsin. Benim namusumu koruduğun için benden ne istiyorsan vereyim. Ben dedim: “Hiçbir şey istemiyorum” Padişah söylemem için ısrar etti. Sonunda dedim: “O zaman odalarından birini ver” Padişah benim yanına iki yılan, kırk tane de anahtar verip dedi: “Git odaları açtır, Hangisini beğenirsen iste” Beni, odalara bakmam için götürdüler. Birinci odanın kapısını açtılar. Odada her ne ararsan vardı. Her yere ipek halı döşenmişti. Altın şamdanlar, mermer masalar, billur tabaklar bir sürü, insan baktığı zaman aklı başından gidiyordu. İkinci odanın kapısını açtılar. Bu oda diğerinden de güzel idi. Böyle, böyle odaların kapılarını açtıklarında, her birinin birbirinden güzel olduğunu gördüm. Otuz dokuzuncu odayı açtıklarında, burada iki değirmen olduğunu gördüm. Değirmenler, gece gündüz durmadan altın öğütüyordu. Bundan daha kıymetli oda olamayacağını düşünerek, bu odayı istedim. Odayı bana verdiler. Odayı aldıktan sonra beni padişahın yanına getiren yılan gelip dediler: “Adam sana demedik mi kırkinci odayı iste. neden bizim sözüme bakmadın?: “Orada kırk değirmen var. Her biri kıymetli şeyler öğütüyor. Bir çifti altın, bir çifti lâl, bir çifti mücevher, bir çifti elmas, bir çifti yakut öğütüyor” Ben, neden kırkinci odayı istemeden acele ettiğime pişman oldum. Eğer bir odanın kapısını açıncaya kadar sabretseydim pişman olmazdım.” Padişah der: “Peki niçin altınları havanda öğütüp atıyorsun, bunun nedeni nedir? Adam: “Vallahi henüz bu altınlar sahip olmadan önce, babadan kalma varım, zenginliğim vardı. Babam öldükten sonra, şehrin dolandırıcıları az çok yakın akraba tanıdık, sinek tatlı şerbete konar gibi etrafımı sarıp bir bahane ile varlığımı yiyip dağıttılar. Biraz fakirleşince, dost, tanıdık hiç kimse bana yardım etmedi. Her biri bir tarafa çekilip. Saklandı. Şimdi bende onların inadına altınları öğütüp, havaya savuruyorum. Aynı adamlar gelip yine benimle dost olmak istediler. Fakat onları yakınlaştırmıyorum. Onlar benim varlığımı görüp kıskançlıktan çatlıyorlar. Öylece uzaktan yana yakıla bakıyorlar. İşte benim sırrım da bu” Padişah ile vezir altınları hayaya savuran adamın sırrını öğrenip, geri dönerler önceki kız padişahın yanına gelirler. Bütün öğrendikleri sırların hepsini ona anlatırlar.

Kız der: “Siz ki bu kadar eziyet ve zahmete rağmen gidip o adamların sırlarını öğrendiniz, şimdi ben de kendi sırrımı size söyleyeceğim. Ben fakir bir adamın kızı idim. Eziyet içinde yaşıyordum. Öyle günler oluyordu ki aç kalıyordum. Kendi kendime neden zengin adamlar fakirlere yardım etmiyor, neden cimri oluyorlar diye soruyordum. Keşke ben de zengin olsaydım da varlığımı fakirlere paylaştırsam diyordum. Bu fakirlikle ormandan ağaç topluyorum. Aniden önüme nurani yüzlü bir adam çıktı. Ben de düşünceli bir halde başımı eğip, gidiyordum. Adam beni durdurup dedi: “Kızım, niçin düşüncelisin? Başımı kaldırıp yukarı bakmak istemiyorsun.” Ben dedim: “Ey ihtiyar baba! Benim derdime sen çare bulamazsın.” Adam: “Yavrum, sen söyle, belki bulurum” Ben, ihtiyara zengin olmak istediğini ve varlığımı fakirlere paylaşmak istediğimi söyledim. Adam; benim bu sözümünden sonra dedi: “Kızım, falan dağda, kayanın en üstünde bir ot bitiyor. O otu getir, dağın altında akan kırımızı bir çeşme var. Otu çeşmenin suyu ile karıştır. Daha sonra o suyu hangi bakıra sürersen, dönüp altına olacak”. Ben, ihtiyarın dediklerini yaptım. Suyu bakıra vurduğumda gerçekten altına dönüştüğünü gördüm. Şimdi ihtiyarın söylediği suyu, bakır dağlarına döküp altına çeviriyorum. Kendi ahtım da yerine getirip, fakir fukaraya paylaşıyorum. Onun için benim varlığımın sayısı, hesabı belli değil”.

Padişah kıza evlenme teklif edip, varlıklarını da fakirlere paylaşırma isteğinde bulunur. Kız, buna razı olur. Kırk gün kırk gece düğün yaparlar. Evlenir iyi gün geçirirler. Bütün varlıklarını, yoksullara, sakatlara , yetimlere ve ihtiyarlara bölüşürürler.

3.13. Akıllı Kızın Masalı

Bir varmış, bir yokmuş. Bir padişah ve bir vezir varmış. Bir gün bunlar avdan geri dönerken; yolda bir kadına rastlarlar. Padişah atını durdurup, der: “Ey kadın! Buralarda ne aryorsun? İşin mesleğin nedir?” Kadın: “Benim işim ev yıkıp, ev kurmaktır.” Padişah der: “Sen nesin ki, ev yıkıp ev kuruyorsun?” Kadın: “Ey Padişah! sen henüz kadın yıkmayanın bin yıl kurulu kaldığını bilmiyorsun” Padişah, kadının sözünden tatmin olmaz. Vezir der: “Padişah sağ olsun. Kadın doğru diyor”. Padişah bu durumdan tatmin olmadığı için eve geldikleri anda vezir ile tartışmaya başlarlar. Padişahın üç kızı vardır. Padişah, kızları eve geldiği zaman yanına çağırır, der: “Kızlarım, söyleyin bakalım evi kadın mı kurar, yoksa erkek mi? “Büyük kız der: “Evi elbette erkek kurar” Padişah: “Sağ ol kızım doğru diyorsun” Sonra padişah yüzünü ortanca kızına çevirip der: “Kızım, sen ne diyorsun?” Ortanca kız: “Ey şefkatli babam! Kadın dediğin nedir ki, onun kurduğu ev ne olsun. Elbette erkek kurar”. Padişah bu defada küçük kızına sorar. “Kızım, peki sen ne diyorsun?”. Küçük kız: “Baba, evi kadın kurar” Bu söz padişahı kızdırır. Kızına der: “Madem ki öyle, şimdi seni evsiz, barksız adama vereceğim. O zaman bakalım nasıl ev kuracaksın.”

Padişahın kızları burada kalsın, size Fatı kadından bahsedelim. Şehrin kenarında kerpiç bir evde oturan “Fatı” adında bir kadın vardır. Bu kadının Ahmed adında tembel bir torunu vardır. Ahmed o kadar acizdir ki yerinden kımlıdayamaz durumdadır. Padişah, o kadını yanına çağırıp, der: “Kadın, ben küçük kızımı senin torununa veriyorum. Görüyorum ki fakir bir adama benziyorsun, onun için gittiğin zaman düğünsüz derneksiz Onu da yanında götür” Kadın der: “Ey Padişah! Senin kızın nere benim torunum nere? Benim torunumun üstünde giyecek elbisesi yok. Yemek için ekmek bulamaz. O, senin kızını nasıl geçindirebilir? Gel, sen bu fakirden uzak dur” Padişah der: “Kadın sen karışma. Kızı verdim torununa, al götür” Kadın çaresiz kalır, kızı da yanına alıp, gelir. Durumu torununa anlatır. Ahmed, bu işe şaşırıp kalır. Ne diyeceğini bilemez. Kız eve geldikten sonra Ahmed’in yerinden kımlıdamayacak kadar tembel olduğunu görür. Yemeğini de yatağında yer. Kız, çok akıllıdır. Eve geldiği günden itibaren Ahmed’i oyalayıp, sofrasını evin uzak köşesine kurar. Ahmed’i yemek yemesi için çağırır. Ahmed, kendi payına düşeni yatağına getirmesi konusunda kıza yalvarır ama kız razı olmaz. Ahmed açlıktan öleceğini anlar, çaresiz kalır. Sürüne sürüne sofranın kenarına gelir. Yemeğini yedikten sonra gidip, yatağına girer. Bu şekilde, kız her gün sofrayı başka bir yere kurup, Ahmed’i oraya çağırır. Birkaç gün

Ahmed'in kendisi gelir. Sofranın kenarına oturur. Kız, Ahmed'in biraz tembellikten kurtulduğunu görüp, sofrayı evin dışında yeşil otların üzerine kurar. Ahmed, yemeğini yedikten sonra tekrar gider yatağında uyur. Aradan birkaç gün geçtikten sonra kız Ahmed'i sokağa çıkarma fikrine kapılır. Ahmed'in kavrulmuş fındıktan hoşlandığını öğrenir. Onun için pazara gider 400 gram kavrulmuş fındık alır. Fındıkları evin kapısından, sokak kapısına kadar döker ve Ahmed'e der: "Ahmed, yeter artık evde oturduğun. Git hiç olmasa bu fındıkları topla getir yiyelim" Ahmed sürüne sürüne bir şekilde fındıkları toplar, sokak kapısından çıkar. Biraz o tarafa bu tarafa baktıktan sonra geri gelir, yatağına girer. Kız, Ahmed'in sokağa çıkmayı öğrendiğini anlar. Ne şekilde olursa olsun gidip çalışması için ısrar eder. Ahmed: "Benim mesleğim yok, ne iş yapabilirim?" Kız: "Çık sokağa, iş yaptıran diye bağır. Kim sana yaklaşırsa ucuzuna pahalısına bakmadan git. O sana iş yaptıracak" Kız, Ahmed'i bir şekilde sokağa çıkarır. Ahmed yolun ortasında durup, iş yaptıran diye bağıır. Aniden bir adam gelip, der: "Oğlum benim bir bağım var. Gel onu kaz, sana bir miktar para veririm" Ahmed kabul etmek istemez. Fakat, kızın sözünü hatırladığı zaman karşı çıkmadan adamın yanına katılır, gider. Akşama kadar toprak kazar. Akşam olunca parasını alıp gelir. Yolda bir kedinin satıldığını görür. Parasını verip, kediyi alır Ahmed eve geldiği için padişah kızı sorar: "Ahmet ne iş yaptın ne kazandın?" Ahmed: "Bir miktar para kazandım. Onu da verip, bu kediyi aldım" Kız der: "Ahmed yarın senin uzak bir yolculuğa çıkman gerekiyor. Gidip her yeri görmelisin." Ahmed. "Ben yolculuğa nasıl çıkarım? Param yok, atım yok, yolu tanımıyorum" Kız: "Yarın pazara gidersin. Yolun kenarında durup, gözetlersin. Deve kervanlarının geldiğini göreceksin. Kervan başına "beni de kendinizle görürün, size yardım ederim" dersin. Eğer razı olursa onlara katılıp gidersin". Ahmed, kızın dediğini yapacağını bildiği için karşı koymadan, itiraz etmeden razı olur. Sabah olur. Gider yolun kenarında bekler. Bir katar kervanın geldiğini görür. Ahmed, kervan başına yaklaşıp der: " Beni de kendinizle götürür müsünüz?" Kervanbaşı der: "Tabi ki götürürüm senin gibi adamı gökte ararken, yerde buldum". Meğer, kervanbaşı önünde böyle bir adam götürür, yolda çölden geçerken; suları bittiği zaman bu adamı su çıkarması için kuyuya sallar, suyu aldıktan sonra da adamı orada bırakır. Adam da öylece orada kalır ve ölür. Kervanbaşı Ahmed'i kendileri ile birlikte götürür. Az gider, uz gider gelir aynı kurak çöle ulaşırlar. Suları tamamen bitmiştir. Kervanbaşı der: "Yavrum, gel seni kuyuya sallayalım, biraz su çıkar" Ahmed'i'n hiçbir şeyden haberi yoktur. Onun için kabul eder. Beline ipi bağlayıp, O'nu kuyuya sallarlar. Ahmed kuyunun dibine iner ve belindeki ipi çözer. Buranın ucu bucağı olmayan büyük bir yer

olduğunu görür. Bir hayli yol gittikten sonra, bir ırmağa rastlar. Tulumları doldurup, kendisini çekmeleri için seslenir. Aniden, korkusunda ödünü çatlatacak, bir gürültü duyar. Çirkin bir devin yanına geldiğini görür. Ahmed kaçmak ister fakat bunun mümkün olmadığını anlar. Çünkü, kaçmaya yer yoktur. Dev der: “Ey zavallı adam! Görüyorum ki kaçmak istiyorsun. Ama şunu bil elimden hiçbir yere kaçamazsın buraya kuş gelirse kanat düşürür. Katır gelirse toynak düşürür. Sen ne cesaretle, gelip mekanıma çıkmışsın? Şimdi bil, emin ol ki sana bir soru soracağım. Eğer doğrusunu dersen, canını kurtarırısın, bilemez söyleyemezsen parça parça edeceğim seni”. Dev, O’nu yanına alıp, kendi sarayına götürür. Ahmed burasının, insanın baktığını zaman hayran kalacağı bir yer olduğunu görür. Her yer altın, gümüş, odaları değerli taşlarla, lâl, mücevher ile doludur. Bir gösterişi vardır ki, insanın baktığı zaman ağzı açık kalacak şekildedir. Dev, odadan odaya geçip otuz dokuz kapı açar. Kırkınıcı görür. Dev, kurbağanın yanında durup, der: “Ey zavallı adam! Söyle bakalım, dünyada en güzel şey nedir?” Ahmed: “Dünyada en güzel şey, gönül sevendir.” Bu söz devin çok hoşuna gider. Çünkü, kendisi aynı kurbağayı seviyordur. Dev, Ahmed’i öldürme fikrinden vazgeçer. O’na bir nar ile ceviz bağışlar ve O’nu azat eder. Ahmed, devden ayrılıp, gelir kuyunun dibine ne kadar bağırsa da, imdadına yetişen olmaz. Çünkü; kervan çoktan gitmiştir. Ahmed geldiği zaman pazardan aldığı kediyi de kendisi ile getirmiştir. Öyle ki, kervan yola çıkar ama kedi kuyunun yanından ayrılmaz. Kafasını kuyuya sallayıp, sürekli miyavlar. Kedi, sabah akşam kuyunun yanında miyavlar. Sabah olunca, yeni bir kervan gelir ve kuyunun yanından geçerken; bir kedinin miyavladığını görürler. Kervan başı kendi kendine der: “Burada bir güzellik var” Kuyuya yakınlaşır, ses geldiğini duyar. “Ey yoldan geçenler! Beni kuyudan çıkartın” kervanbaşı arkadaşlarını çağırır. İp, sallayıp Ahmed’i kuyudan çıkarırlar. Ahmed başından geçenleri, bunlara anlatır ve onlarla yola çıkar gelir, kayış baldırların ülkesine ulaşırlar. Kervancılar, işlerini bitirip, bir evde misafir olurlar. Akşam olur, sofraya kurulur. Sofraya yemek geldiği zaman, ev sahibi çocukları ile beraber ellerinde bir sopayla misafirlerin başının üstüne dikilirler. Misafirler, bu işe şaşırıp kalırlar. Ev sahiplerinin kendilerini öldüreceğini zannederler. Kervanbaşı der: “Ey kardeşler! Eğer bizi öldürmek istiyorsanız, yemek yemeden önce öldürün.” Ev sahipleri “Biz, sizi öldürmek istemiyoruz. Sofraya yemek geldiğinde neyi beklediğimizi anlarsınız” Sofraya yemek gelir. O anda ortalığı o kadar çok fare basar ki yemeğe kemik bile kalmaz. Meğer, tokmak, sopayla beklemeleri bunun içindir. Bunlar sopayla farelere vurmaya başlar. Hepsi beş on fare öldürür. Geri kalan fareler, yemeklerin tamamını yer, yuvalarına kaçar. Ahmed ev sahibine yaklaşıp der: “Kardeş,

hiç bir iki tane kediniz var mı? Getirin buraya bırakın farelerin kökünü kurutsun” Ev sahibi: “Kedi nedir? Bizim buralarda kedi bulanmaz” Ahmed, burada kedi olmadığını anlar. Gidip, kendi kedisini getirir. Tekrar yemek getirirler. Ahmed, kediyi eve bırakır. Farelerin dışarı çıktığı anda kedi hepsini yakalayıp, öldürür. Ev sahibi bu duruma hayran kalır bu yüzden çokça altın karşılığı kediyi Ahmed’le değiştirir. Ahmed altınlar ile devden aldığı nar ve cevizi bir adamla evine gönderir. Kendisi, kervanbaşı ile şehir şehir, kent kent ticaret yapar.

Bunlar, burada kalmakta olsun, bakalım Ahmed’in karısı ne karısı ne yapar? Kız Ahmed’in yolladığı altınları aldığı gibi pazardan usta getirir ve yedi katlı bir ev yaptırır. Bu öyle bir imaret olur ki, padişahın sarayı onun yanında kulübeye benzer. Kız, Ahmed’in yolladığı narı kesip, yemek ister. Narın içinin altın ve mücevherle dolu olduğunu görür. Bu mücevherle bozdurup, evin içini altın ve gümüşle doldurur. Aradan bir hayli zaman geçer. Ahmed yolculuktan geri döner. Evlerinin yerinde yedi katlı evi görünce hayran kalır. Kapıdaki bekçilerden evinin yerini sorar. Bekçi der: “senin sorduğun ev aynen burası” Ahmed bekçinin kendisi ile alay ettiğini düşünür. Onun için der: “Ey kardeş! Niye beni kandırıyorsun?” O anda, Ahmed’in ninesi sesi duyar, dışarı çıkıp, Ahmed’i çağırır ve der: “Ey yavrum! Yoksa evimizi tanımıyor musun? Sen gittikten sonra karın yaptırdı” Ahmed eve girip, ihtişamı görünce hayran kalır. Karısı, Ahmed’e evi nasıl yaptırdığını anlatır. Sonra Ahmed’in yolladığı cevizi kırar. İçinden, Padişah elbisesi gibi ipek bir elbise çıkar. Elbiseyi kocasına giydirip der: “Ahmed, şimdi hazırlık yapıp, babamı misafir edeceğim. O sana ne sorarsa doğruyu söylersin” Sabah olur. Kız, babasını ve bütün yakın adamlarını misafir çağırır. Padişah, kızının evine geldiğinde kendi sarayında olmayan ihtişamı burada götürür. Kız, babasını hürmetlik kabul ettikten sonra, ortaya yemek getirir. Sofraya, dünyanın bütün nimetleri koyar. Lezzetli yemekleri yedikten sonra, Padişah, Ahmed’e sorar: “Oğul bu ihtişamı kim sağladı, bu evi kim yaptırdı?” Ahmed bütün olayları, baştan sona kadar Padişah anlatır: “Padişah sağ olsun. Bu gördüğün bütün ihtişamı senin kızın sağladı. Evi de o yaptırdı. Benim hayatımı da o düzeltti.” Kız, bu sözleri duyduğunda, yüzünü babasına çevirip der: “Baba şimdi gördün mü? Evi kadın yapar” Padişah kızın haklı olduğunu görür, başını aşağıya eğip der: “Kızım, sen haklıymışsın” Padişah, yeniden kızına yedi gün, yedi gece süren bir düğün yapar.

3.14. Yumurta Kadar Buğday

Bir gün, bir padişah hazinesini gezerken; yumurta kadar bir buğday bulur. Bakar, bu yaşına gelinceye kadar böyle bir şey görmediğine şaşırıp kalır. Şah buğdayı götürür, kendi tartışma odasına gelir. Adamlarını çağırır. Onlara buğdayın nasıl bu şekilde yetiştirildiğini sorar. Hiç kimse şahın sorusuna cevap veremez. Şah, en sonunda yüzünü vezirine çevirip der: “Vezir, bu buğdayın sırrını öğrenme işini sana veriyorum” vezir der: “Padişah sağ olsun. Ben bu sırrı nasıl öğrenebilirim?” Şah : “Peki sen niye vezirsin? Ben onu bunu anlamam. Sana kırk gün süre veriyorum. Buğdayın sırrını öğrenmezsen, boynunu vurduracağım”. Vezir, çaresiz gelir evine, karısı ve çocukları ile vedalaşır. Atına biner, yol gitmeye başlar zavallı vezir nereye gideceğini derdini kime açacağını bilmez. Az gider, uz gider dere tepe düz gider. Orada ay ile yıl ile burada tatlı dil ile gelip, dört yolun ayrımına çıkar. Yolun üzerinde taş üstünde oturmuş nurani yüzlü bir ihtiyar görür. Saygıyla selam verir. Attan iner, onunla biraz. Sohbet eder. Sonunda derdini ona açar. İhtiyar: “Vezir, falan şehirde üç kardeş var. Buğdayın sırrını bilse bilse onlar bilir. Kendin de bu yol ile gidersen o şehre varacaksın” Vezir, ihtiyara teşekkür eder. Gelir aradığı şehre ulaşır. Sora sora üç kardeşten küçüğünün evini bulur. Atını kervansarayda bırakıp, kardeşlerin evin gelir. Kapıyı çalar. Bir kadın çıkar.Kadın kapıyı açtığı gibi sövüp, beddua etmeye başlar: “Rahat bırakmazlar ki harabemizde oturalım. Benim kocam erkek değil ki çıkıp senin kafanı gözünü kırsın. Doğru adam gelip bizi bulmaz” Vezir der: “Ey kardeş! Sen benim kim olduğumu, niye geldiğimi ne biliyorsun? Daha ağzımı açmadan, sövüp saymaya başladın. Şimdi söyle bakalım, kocan evde mi? Onunla işim var” kadın, söylene söylene veziri kocasının yanına götürür. Vezir, evde pamuğun içinde yaşayan ak sakallı, ihtiyar bir adam görür. Vezir, selam verir. Sonra kendisini tanıtır ve derdini açar: “Padişah, hazinesini gezerken; yumurta kadar bir buğday bulmuş. Bunun nasıl bir buğday olduğunu öğrenmem içinde beni görevlendirdi. Kendime de kırk gün süre verdi. Eğer bu sırrı kırk günde öğrenemezsem boynumu vurduracak. Sen, bu buğday hakkında bir şey biliyorsan bana söyle” İhtiyar der: “Vezir ben bu konuda hiçbir şey bilmiyorum.Falan yerde büyük kardeşim var. Belki o bilir, git onun yanına” Vezir adama teşekkür eder. Yola çıkar. O kapı senin bu kapı benim araya araya diğer kardeşin evini bulur. Kapıyı çalar. Bu defa kapıyı açan kadın, veziri öyle bir cezalandırır ki vezir geldiğine pişman olur. Vezir, canını dişine takıp der: “Kardeş bana senin kocan lazım.” Kadın: “Sana da lanet olsun ona da söyle bakalım onu ne yapacaksın?” Vezir eve girdiğinde pamuğun için oturan ak

sakallı, dişleri dökülmüş ihtiyar bir adamın olduğunu görür. İhtiyara selam verip derdini açar. İhtiyar zorlanarak cevap verir. “Vallahi o buğdayın sırrını bilmiyorum. Falan evde benden daha büyük olan kardeşim oturuyor bu sırrı ancak o bilir.” Vezir bu ihtiyara da teşekkür edip. Evden çıkar. Bu defada büyük kardeşi aranmaya gider. Vezir yolda giderken, küçük ve ortanca kardeş bu yaşta ise kim bilir büyük kardeşleri nasıldır diye düşünür. Belki de onun konuşmaya dahi takati olmadığını aklına getirir. Vezir, gider büyük kardeşin evini bulur.kapısını çalar. Bir kadın gelir kapıyı açar. Vezir, bu kadının diğerlerinden daha kötü çıkacağını bekler fakat işler tersine döner. Kadın çok hürmetkar bir tavırla der: “Kardeş, kimi arıyorsun?” Vezir: “Kocanla işim var” kadın: “Kocam evde değil, pazara gitti. Gel evde otur, şimdi gelir.” Vezir gelip evde oturur. Kadın oğullarını,babaları gelinceye kadar vezirle sohbet etmeleri için onun yanına yollar. Kendisi de çay ekmek falan hazırlar, misafire gönderir. Vezir, bu defa dostlukla karşılandığı için çok sevinir, aradan biraz zaman geçtikten sonra içeriye burma bıyıklı bir oğlan girer. Oğlan selam verip der: “Misafir kardeş benim yapabileceğim ne var?” vezir der: “Senin sağlığını isterim. Benim seninle hiçbir işim yok.Bana falan ihtiyarların büyük kardeşi lazım” Oğlan der: “Aradığın adam benim” vezir, bu durumdan şüphe eder ve der: “Vallahi, ben hayret ediyorum. Senin kardeşlerin ihtiyarlıktan yerlerinden kalkamayıp, pamuğun içine uzanmışken, sen büyük kardeş olarak pazarda, çarşıda geziyorsun üstelik yirmi beş yaşında genç oğlana benziyorsun. Bunun nedeni nedir?” Büyük kardeş der: “Vezir, benden küçük kardeşlerimin kapılarını çaldığın zaman ne gördün?” Vezir der: “Onların ikisinin de karıları kapıyı açtılar. Bana sürekli hakaret edip, söylendiler. Sanki ağızlarından yılan zehri dökülüyordu” Büyük kardeş sorar: “Peki, benim evime gelince ne gördün?” Vezir der: “Senin, karın kapıyı açtığı anda beni güler yüzle karşıladı ve içeri buyur etti. Sıkılmamam için de çocuklarını yanıma gönderdi. Kendime de çay, yemek yolladı” Büyük kardeş der: “Vezir, benim kardeşlerimi zamanından önce ihtiyarlatan, kadınlarının çok konuşması ve cahil olmalarıdır. Tanmadığı, bilmediği insanlara böyle davrandığında, kim bilir kocalarına nasıl davranıyorlardır. Benim böyle genç kalmamın nedeni, karımın hoşgörülü olmasındandır. Bu yaşıma kadar, ondan kötü bir söz duymadım, bir lokma yavan ekmek bulduğumda bile beni güler yüzle kaşılar, kötü günümde hep yanımda olur. Böyle olunca da ben günden güne gençleşiyorum. Vezir, durumu anladıktan sonra isteğini söyler: “Padişah hazinesinde yumurta kadar bir buğday bulmuş. Bunun nasıl bu şekilde olduğunu öğrenmem içinde beni görevlendirdi. Banda kırk gün süre verdi. Eğer bu sırrı öğrenemezsem boynumu vurdurarak. Bana, bu sırrı senin bileceğini söylediler.

Çocuklarını seviyorsan bu sırrı söyle.” Adam der: “Vezir, bizim şehrimiz de bir adam vardı. O’na babasından bir parça toprak kalmıştı. Bir gün, adam fakirleşir ve toprağını başkasına satar. Toprağın yeni sahibi, bir gün toprağını sürerken; yedi küp altın bulur. Küplerin üzerini yine toprakla kapatır. Kendisi de toprağını satan adamın yanına gider ve der: “Kardeş, senin bana sattığın tarlayı sürerken; yedi küp altın buldum. Gel altınları görür. Toprağının satan adam: “Altınlar, benim değil senin kısmetindir. Eğer benim olsaydı, o yeri ekerken ben bulurdum. O toprağı sana sattım, oradan çıkan altınlar da senin hakkındır.” Toprağı olan adam tekrar der: “Kardeş toprak önceden senin olduğu için, altınlarda senin sayılır. Gel götür.” Bunlar, hiçbir şekilde altınlara el sürmez. Tartışmaya başlarlar. Durum öyle yere varır ki kadının yanına gidip durumu ona söyler ve çözüm isterler. Kadı bir hayli soru cevaptan sonra sorar: “Söyleyin bakalım, oğlunuz kızınız var mı? Adamlardan biri: “On beş yaşında bir oğlum var” diğere adam: “Benim de on beş yaşında bir kızım var” Kadı der: “Bu çok iyi oldu. Senin kızını bu adamın oğluna nikahlıyorum. Bütün altınları da bunlara verin” Adamlar, kadının teklifini kabul eder. Bu adamların kalplerinin temizliğinden dolayı, o toprakta biten buğdaylar yumurta kadar olur. Padişahın bulduğu buğday da aynı toprakta çıkan buğdaylardan birisidir” Vezir, adamdan buğdayın sırrını öğrendiği için çok memnun kalır ve gelir kendi şehirlerine ulaşır. Buğday hakkında duyduğu bilgiyi Padişaha söyler. Padişah da vezire hediye verir.

3.15. Lokman

Padişahın birinin karnında, kanser oluşur. Dünyada ne kadar hekim, doktor varsa gelir, bakar fakat hiçbiri çare bulamaz. Padişah gelen doktorların hepsine, onu iyileştirmeleri karşılığında çokça bahşiş alacaklarını fakat iyileştirmezlerse boyunlarının vurulacağını şart koşar. Bu şekilde ne kadar doktor gelirse, padişahın hastalığına çare olamaz. Cellatlar, hemen doktorların boynunu vururlar. Padişah, o kadar çok doktor öldürtür ki büyük bir mezarlık dolar. Sonunda Lokman'a gelir, haber ulaşır. "Ne duruyorsun? Dünyada hekim kalmadı. Padişah hepsini öldürttü. "Lokman sora sora gelir padişahın yanına. Onunla şart koşup, işe başlar. Lokman der: "Şah sağ olsun. Ben seni iyileştiririm. Fakat, oğlunun öldürülmesine izin vermelisin senin derdinin dermanı oğlunun kanındadır." Padişah, bu sözleri duyduğu zaman, neredeyse deli olacak gibi olur ve der: "Varım yokum her şeyim bir oğlum var. Ben, bu işe nasıl razı olurum?" Lokman: "Sen bilirsin, razı olmuyorsan çıkıp gidiyorum." Padişah kabul etmez. Lokman veziri vekili bir tarafa çekip, der! "Ben yalandan böyle söylüyorum. Oğlunun başını kesmeyeceğim. Onun yerine bir koyun keseceğim. Bu konuda gidin sizde birkaç söz söyleyin O'nu ikna etmeye çalışın. Yoksa iyileşmeyeceğini söyleyin. Oğlunun başını kesmek için izin versin".

Lokman'ın bu sözünden sonra vezir, vekil padişaha yalvarırlar: "Şah sağ olsun. Bu tahtı tacı bırakıp, halkı başsız bırakma. Bir oğlu nedir ki sen bu kadar ihtişamı, varlığı, devleti ona feda ediyorsun. Tekrar evlenirsin, bir oğlun daha olur. Kabul et şu işi." Her bir taraftan yalvar yakar olur, padişahı ikna ederler. Lokman, oğlanı getirip babasının gözlerinin önünde elini, ayağını bağlar ve yere uzatır. Eline bıçağı alıp, oğlana doğru yaklaştığında, Padişah bağırıp der: "Hiç olmazsa oğlumun başını gözümün önünde kesmeyin" Lokman: "Başka çare yok. Bu şekilde olması gerekli. Madem ki görmek istemiyorsun, o halde aranızda bir perde tutalım." Getirir padişah ile oğlunun arasına bir perde çekerler. Lokman, bu işin böyle olacağını bildiği için, oğlana göz işareti yaparak der: "Dostum, şimdi buraya hemen bir koyun getirin. Ben koyunun başını kestikçe sen bağırıp, inlemeye başla ki baban seni kestiğimi zannetsin". Hemen, koyunu getirirler. Lokman, perdenin arkasından koyunun başını kesmeye başlar. Oğlan da aynı ana bağırmaya başlar. Vezir, vekil bir şekilde Şah'ı sakinleştirirler. Lokman, kestiği koyunun kanını bir tabağa koyup, padişahın huzuruna gelir ve der: "Eğer iyileşmek istiyorsan, al bu kanı iç." Padişah ne yaptıysa kanı içemez. Sonunda, lokman parmaklarını kanın içine batırıp, padişahın yüzüne çırpar. Padişah o anda tiksiniyor kusar.

Ağzından, büyük bir ur düşer. Lokman der: “Ey Padişah! Artık hayatın kurtuldu. Bu günden itibaren artık sapasağlam oldun” Lokman daha sonra perdeyi açar ve padişahın oğlunu kendisine gösterir. Padişah, oğlunun güldüğünü görür. Kesilen başın koyun başı olduğunu anlar. Padişah der: “Lokman bu nasıl bir sır idi. Sen yaptın?” Lokman: “Senin derdinin dermanı sadece bu idi. Eğer böyle yapmasaydım seni iyileştiremezdim”. Herkes Lokman’ı tebrik eder ve O’na dua eder. Padişah, Lokman’a çokça hediye verir. Vezir ile vekilde Lokman’ın eline ayağına düşüp der: “Ey Lokman! Bizim de derdimize çare bul”. Lokman: “Sizin derdiniz nedir?” vezir der: “Benim başımda kurt var. Her zaman ağrıyor” vekil: “Benim beynimde de kurbağa var. Her zaman ötüyor”. Lokman” Vezir, sen doğru diyorsun. Senin kafanda kurt var. Ama, vekil yalan konuşuyor, beyninde kurbağa olduğunu aklına getiriyor. Beyinde kurbağa olmaz”. Kısacası, Lokman bunların her ikisini de hamama götürüp der: “Ben sizi burada tedavi edeceğim” Önce vekile biraz bayıltıcı koku koklatır. daha sonra vekilin kafasına büyük bir çizik atar ve biraz kan çıkartır. Başka bir kabada kurbağa ölüsü koyup kana bular. Ardından vekilin kafasını sıkıca sarar. Vekili uyandırır. Vekil uyandığı zaman kafasının sarıklı olduğunu ve önünde de kanlı kurbağa yavrusu görürü. Vekil, kurbağanın kendi kafasından çıktığını zanneder ve der: “Ey Lokman! Senin eline kurban olayım. Ne iyi ettin kurbağayı kafamdan çıkardın. Şimdi iyice rahatladım” Vezir, bu durumu böyle gördüğü zaman kendi tedavisinin de böyle kolay olacağını zanneder. Lokman, veziri önüne oturtup, uyuşturucu koklatacağı anda vezir der: “Hekim, ne yapıyorsun? Uyuşturucu vermene gerek yok ki. Ben öyle de, böyle de olsa sabrederim” Lokman, vezirin kendini beğenmiş biri olduğunu anlar. Onun için der: “Evet, sen doğru diyorsun. Burada, sana uyuşturucu verecek kadar zor bir durum yok”. Lokman, vezirin kafasını çekiç ve kerpetenle ikiye ayırır. Beyninde büyük bir kurt olduğunu görür. Kurdu, makasla çıkarmak isterken, Lokman’ın yardımcısı hamamın bacasından bağırır: “Usta makası ısıt, sonra çıkar” Lokman, yardımcısının gizlice yukarıdan baktığını görür. Hemen, makasın ucunu kaynar suda ısıtır, kurdun kafasından tutup kenara çıkarır.

Sonra hastanın kafasını yapıştırıp, sıkıca sarar. O günden sonra vezirin başının ağrısı keser. Lokman, hamamdan çıkarken, yardımcısını çağırıp der: “Yavrum söyle bakalım. Sen neden usta makası ısıt dedin?” Yardımcısı: “Usta, ben kurdun ayaklarının çok olduğunu gördüm. Sen, kurdu çıkaracağın zaman, kurt eli, ayakları ile beyine yapışacaktı. Beyin de hassas şey olduğu için, zedelenebilirdi. Ama, makas sıcak olduğu zaman kurdun bedenini yakacaktı. O anda kurdun bütün gücü tükenip, hiçbir yerden

tutunamayacaktı. Sen de onu kolayca çıkaracaktın. Lokman der: “Bravo, oğlum, ben senin çok akıllı bir hekim olacağını biliyorum” Bu olaydan sonra Lokman’ın ünü her yere yayılır. Böyle olunca da vücudu, başı ağrıtan herkes O’nun yanına gelir. Lokman, bütün hastaları sabırla dinler ve her birinin hastalığını yüzüne söyler. Bir gün Lokman otuz dokuz hastanın hepsinin derdine derman bulur fakat birisinin, derdinin çaresini kendisi bulamaz ve der: “Oğul, senin derdinin çaresi bende yok. Git kendine çare bul”. Adam, pişman olmuş bir halde gelir ve karısına der: “ Kadın benim hastalığım nasıl bir hastalık ki Lokman da çare bulamadı.” Ben gidiyorum artık nerde ölürsem öleyim. Kadın ne kadar yalvarıp yakardıysa da adam kabul etmez. Başını alıp, gider. Az gider, uz gider dağlar aşır tepeler geçer, gelir bir düzlüğe varır. Açlıktan bacaklarında takat kalmaz. Gökten, sel gibi yağmur yağar ve yıldırımlar çakar. Aniden bir gürültü kopar. Büyük bir ceviz ağacının üstüne yıldırım düşer. Ağaç o anda ikiye bölünür, yanıp kül olur. Ağacın üstünden yere, yıldırımın çarptığı yeşil bir karga düşer. Gücü tükenen hasta, dayanamayıp ölü kargayı yer. Kargayı yedikten sonra adamın gücü biraz olsun yerine gelir. Tekrar, yol gitmeye başlar. Yolda bir çobana rastlar. Açlık adamı o kadar yormuştur ki çobandan biraz süt ister. Çoban, sütü sağmaya kap bulamaz yerde kırık bir kafatası olduğunu görür. Sütü kafatasına sağıp, verir. Hasta, canını dişine takar bir şekilde sütün yarısını içer. Kabın içinde biraz süt kalır. Hasta, kalan sütü acıktığı zaman içmek üzere kenara koyar. Kafatasını tam yere koyduğu anda bir yılan gelir ve sütün geri kalan kısmını da içer. Sonrada, hepsini yeniden kafatasının içine boşaltır. Yılan süt ile birlikte yemyeşil zehrini de döker. Adam, bu durumu gözleri ile görür ve kendi kendine der: Madem ki benim derdimin çaresi yok, ölüp gideceğim, bırak bu zehirli sütü içeyim de ölüp, kurtulayım,” Bu düşünce ile sütü başına kaldırıp, içer. Ölümünü beklerken, hastalığı tamamen iyileşir. Doğruca Lokman’ın yanına gelir ve der: “Lokman sen benim derdimin çaresi yok diyordun. Peki, nasıl iyileştim?” Lokman: Ey yavrum! Ben, yıldırım çarpmış karga eti ile kafatasındaki süte kusulmuş yılan zehrini nerden bulacaktım ki sana da verebileydim? Bunlar senin çaren idi”. Adam, bu sözleri duyduğu anda şaşırıp kalır. Gerçekten de O’nun büyük bir hekim olduğunu anlar. Adam, Lokman ile kardeş olup, O’nun yanında kalır. Lokman çok yaşlanır. Artık sık sık hastaların evine gidemez hale gelir. Kimin hastası olursa yolda hastalanır diye yanına getirmelerine izin vermez. Onun için hastanın nabzına bir ip bağlar ipin diğer ucunu da kendi bulunduğu yere uzatır. İpi kulağına tutar, sağa sola sallar bu şekilde hastanın derdini söyler.

Bu şehirde başka bir hekim daha vardır. Bu hekim Lokman'ı kıskandığı için, halka, Lokman'ı bir hile ile deneyeceğini, eğer Lokman bu hileyi anlarsa O'nun büyük bir hekim olduğuna inanacağını söyler. Bu hileyi anlamazsa da O'nu rezil edip, şehirden kovmaları gerektiğini söyler. Halk aralarında anlaşır, sokaktan henüz doğmuş beş yavrusu olan bir kedi yakalarlar. Kedi çok zayıf ve güçsüzdür. Kedinin ayağına bir ip bağlayıp, diğer ucunu da Lokman'ın bulunduğu yere götürürler. Lokman'a hastanın çaresini sorarlar. Lokman'a ipi kulağına tutup o yana bu yana çevirip ve der: "Bu hasta henüz beş tane yavru doğurmuş. Kendiside açlıktan güçsüz duruma düşmüş. Ona birkaç tane fare yedirmeniz gerekli". Halk bu sözü duyduğunda Lokman'ın aklına hayran kalır. O'nun hekimlerin hekimi olduğunu onaylarlar. Halkın arasına katılan diğer hekim, Lokman'ın itibarının on katı daha arttığını görüp, kıskançlığına yenilir ve der: "Lokman, bende senin gibi bir hekimim. Hem de sende olmayan birkaç ilaç bende var. Ama halk en ufak bir baş ağrısında bile senin yanına geliyor. Bu gidişle benim adımları anan bile kalmayacak. Bu şehirde iki hekim olmaz. Yani iki koçun kafası aynı kazanda kaynamaz. Ya bu şehirde sen kalacaksın yada ben" Lokman, adama aşağıdan yukarı bakıp der: "Ey hekim düşünceni açık söyle, ne istiyorsun?" Hekim: "Lokman, Gel anlaşalım, ikimiz de zehirli ilaç hazırlayalım. Benim ilacımı sen iç, seninkini de ben içeyim. Kimin ilacı güçlü, etkili ise biri ölecek, diğeri sağ kalacak." Lokman bu şartı kabul eder. Her ikisi de evlerine gider. Diğer hekim evine gittiği zaman yedi sekiz ilacı birbirine karıştırıp öyle bir zehir hazırlar ki taşın üstüne döktüğü zaman taşı parçalayacak duruma gelir. Hekimi evde bırakalım bakalım Lokman ne yaptı? Lokman, ilaç odasına gidip, bir havan götürür. İçine bir parça keçe atıp, dövmeye başlar. Lokman keçe parçası havanda dövdüğü sırada sabah olur. Diğer taraftan öteki hekim Lokman'ın ne yaptığı konusunda meraklanır. Lokman'ın evine gider. Yavaş yavaş kapısına yaklaşır, kulak asmaya başlar. Lokman'ın havanda ilaç dövdüğünü görür. Kendi kendine düşünür. "Ey deli gafil! Benim ilacım bir saatte hazır oldu. Ama Lokman dünden beri çalışıyor, daha da bitirmemiş" Bu şekilde sabırsızlıktan yüreği çatlayıp gürültü ile yere düşer ve ölür. Lokman, diğer hekimin öldüğünü görür, durumu anlayıp der: "Ey hekim! Ben sana daha ilacı vermeden öldün. Havanda dövdüğüm bir parça keçe seni bu hale getirdiğine göre kim bilir hazırladığım ilaç ne yapardı? Bu olayı herkes öğrenir ve Lokman'ın zekasına hayran kalır.

3.16. Şah ile Kız

Bir zamanlar, Şah Abbas adlı bir padişah veziri ile birlikte tedbil-i kıyafet olarak ülkesini gezermiş. Bir gün yine, elbise değiştirip şehir şehir gezerlerken; yolları bir çeşmenin yanına çıkar. Çeşmeye vardıklarında atlarından inip su içmek isterler çeşmenin yanında elinde su kabı ile bekleyen bir kız vardır. Şah kızdan su ister. Kız, elini suya sokarak suyu bulandırır. Padişah, bir hayli suyun durulmasını bekler. Yeniden su içmek isterken; kız tekrar elini suya sokup suyu bulandırır. Kızın yaptığı padişahı kızdırır. Kız, suyu tekrar bulundurursa sonunun iyi olmayacağını anlar. Onun için kabı su ile doldurur ve içine biraz saman çöpü atar. Şah, kabın içindeki samanları tek tek çıkartıp, suyun hepsini içer. Suyu içtikten sonra kız çıkıp, gider. Padişah: “Vezir ben kızın suyu niye bulandırdığını anlamadım. Fakat bunu kasten yaptığını biliyorum” Vezir: Şah sağ olsun. İstersen gidip kıza soralım” Şah kabul eder. Ülkeler boyu aşp kızın arkasından gidip, evlerini bulurlar. Kapıyı çalarlar kızın babası çıkar. Kızın babası kumaş tüccarıdır. Adam bunları içeri buyur eder. Bir hayli sohbet ettikten sonra ev sahibi sorar. “Kardeşler, siz kimsiniz? “Şah Abbas. “Biz yolcuyuz. Sizden bir konu hakkında bilgi almaya geldik” Kız: “Baba, onlar yolcu değiller. Biri Şah Abbas diğeri de veziridir. Kendileri de onlar su içerken niye suyu bulandırdığımı öğrenmek istiyorlar.” Şah Abbas, bu sözleri duyduğu anda kızın aklına hayran kalır. Abbas: “Ey kız! Madem ki sen bizi tanıdın, şimdi söyle bakalım suyu niye bulandırdın?” Kız der: “Ben, sizin yolculuk esnasında iyice terlemiş olduğunuzu gördüm. Terli terli su içerseniz o anda hastalanacaktınız. Onun için kabın içine biraz saman attım ki siz onları çıkarıncaya kadar terinizde soğurdu. Ben bunları sizin sağlığınız için yapıyordum.” Şah Abbas, kızın çok akıllı olduğunu anlar ve onunla evlenme fikrine kapılır. Şah düşüncesini açmak için der: “Ey kız! Ben senin gibi akıllı bir oğlum olmasını isterdim” Kız akıllı biri olduğu için Şah’ın fikrini anlar ve der: “Ey Abbas! Bunun için bir zaman yeterlidir”. Şah, kızın onunla evlenmeye razı olduğunu anlar ve vezirini gidip bir imam getirmesi için gönderir. İmam, hemen oracıkta kızın nikahını kıyar. Kız, Şah Abbas’ın nikahlı karısı olur. Şah Abbas, kızın aklını ve zekasını iyice denemek için ona el sürmez. Kız ile arasına bir şart koyar. Kendi ülkesine geri döneceğini söyler. İki yıl sonra geri geleceğini ve bu süre içerisinde kızdan, kendi atına benzeyen bir dişi at almasını, kendi köpeğine benzeyen bir köpek bulmasını ve kendisine benzeyen bir erkek çocuk doğurmasını ister. Eğer bunları yerine getirmezse kızın boynunu vurduracağını söyler.

Şah ile Vezir kız ve babası ile vedalaşıp kendi ülkelerine geri dönerler. Misafirler gittikten sonra babası kızına der: “Beni durduk yere belaya düşürdün. Şimdi başımızın çaresine nasıl bakalım?” Kız babasına cesaret vererek der: “Git, Şah’ın atına benzeyen dişi bir at ve köpeğine benzeyen bir köpek al. Bunların yanında da bana benzeyen bir kız bul, gerisine karışma” Adam gider, kızının dediği gibi bir at, bir köpek ve yetim bir kız bulup getirir. Kumaş tüccarın kızının adı Râna’dır. Râna, kendisine benzeyen kıza der: “Biz, seninle bir yolculuğa çıkacağız. Ben, erkek elbisesi giyineceğim, sen de kendi elbiseni giyineceksin” yolculuk hazırlığı yaptıktan sonra, kız babası ile vedalaşıp atına biner. Bir başka ata da kendi kız arkadaşını bindirir. Köpeği de yanlarına alıp, yola çıkarlar. Az gider uz giderler birçok gün geçtikten sonra gelir Şah Abbas’ın ülkesine varırlar. Şehrin kenarındaki Şah’a ait olan yasak bölgede çadır kurarlar. Atlarını yasak bölgeye bırakır kendileri de uyurlar.

Kızlar, çadırdaki uyumakta olsun, bakalım bekçiler ne yapıyorlar. Meğer burası Şah’a ait yasak bölgeymiş. Buraya hiç kimse atını sokamazmış. Bekçiler atları gördüğü anda hemen padişahın yanına koşar ve padişaha haber verir. “Padişah sağ olsun. Korunuzda çadır kuranlar var. Hem de iki atını da koruya salmışlar” Şah bu haberi duyduğu anda öfkelenir. Hemen atların sahiplerini yanına getirmeleri için emreder. Şah’ın adamları gider, erkek elbisesi giyinmiş Râna Hanım’ı Şah’ın yanına getirirler. Râna, edepli bir şekilde Şah’a selam verip, baş eğer Şah, cevap verdikten sonra der: “Adam, sen ne cüretle benim koruluğuma atlarını bırakıyorsun” Râna Hanım: “Şah sağ olsun. Ben Mısır Padişahı’nın oğluyum. Yanımdaki de amcamın kızı olur. Amcamın kızı ile evlenmek istedim, O’nu bana vermediler. İkimiz de aramızda anlaşılıp, senin ülkeneye yardım istemeye geldik” Şah Abbas: “Madem ki benden yardım istemeye geldiniz ben de sizi affediyorum. “Oğlanın sözleri Şah’ın hoşuna gider. Onu yemeğe davet eder. Yiyip, içtikten sonra Şah der: “Gel bir el tavla oynayalım” Râna kabul eder. Oynamaya başlarken; Şah der: “Nesine oynayalım?” Râna: “Burada benim bir atım var. Ona oynayalım. Eğer kazanırsan at senin olsun ben kazanırsam karşılığında kendi atımı bana verirsin” Şah teklifi kabul eder. İlk oyunu Râna kazanır. Hemen Şah’ın atını kendi atının yanına gönderir. Atlar birbirlerini gördüğü anda kışneyip yarışır. Şah der: “Gel, bir defa daha oynayalım.” Râna: “Ey Şah! Benim burada bir tane köpeğim var. Onun üzerine oynayalım. Sen kazanırsan köpek senin olur, ben kazanırsan senin köpeğini alırım” Aksilikten bu defada da Râna kazanır. Şah’ın köpeğini alır ve kendi köpeğinin yanına bırakır. Şah bu işin nasıl olduğuna kızar. “Bir çocuk her defasında beni yeniyor”

diye düşünür. Onun için der: “Oğlum, gel bir kez daha oynayalım.” Râna kabul eder. Şah bu defa neyine oynayacaklarını sorar. Râna: “Şah sağ olsun. Şu an yanımda nişanlımdan başka hiçbir şeyim yok. Söyle bir şart koşalım. Eğer sen kazanırsan benim nişanlımı kendine karı yaparsın, yok ben kazanırsam kendi haremlerinden birini bana verirsin. Padişah kabul eder. Bu kez Râna bilerek kaybeder. Şah der: “Oğlum kaybettin hadi bakalım sözünün üstünde dur.” Râna çadırına gider durumu olduğu gibi diğer kıza anlatır. Kendi erkek elbisesini soyunup kız arkadaşının üzerine giydirir. Onun elbisesini de kendisi giyinir. Bir mektup yazıp, kız arkadaşına verir ve der: “Şimdi, beni götür Şah’a ver, fakat mektubu sakla. Aradan bir müddet geçtikten sonra mektubu Şah’a ver kendin de Şah’a söyle ki: “Hadi ben bir hata işledim. Peki senin insafına ne oldu ki nişanlımı elimden alıyorsun. Şimdi ben senin atını, köpeğini sana geriveriyorum, sen de nişanlımı kendime geri ver.” Beni, Şah’tan geri al gerisine karışma” Erkek elbiselerini giyinen diğer kız, tüccarın kızı Râna Hanım’ı götürür Şah’a verir. Şah, kıza bu olayı bilip bilmediğini sorar. Kız: “Her şeyi biliyorum” Kızın bu sözünden sonra, Şah imam çağırıp, kız ile nikahlanır. Aradan bir müddet zaman geçer. Şah evinde otururken; bir oğlanın kendisinin yanına gelmek istediği haberi gelir. Şah, izin verir, oğlanı O’nun yanına getirirler. Oğlan mektubu verip, der: “Ey Şah! Sen geçenlerde bana hürmet gösterdiğin için senden memnunum. Fakat bir iş benim çok zoruma gitti. Amcamın kızını sana verdim. Doğru şart koşmuştuk ama bende mecbur kaldım . Senin de bunu kabul etmemen gerekirdi. Şimdi senin atını ve köpeğini geri getirdim, sen de benim amcamın kızını bana geri ver. Şah, Râna Hanım’a bakarak der: “Ben, kabul ediyorum, peki sen ne diyorsun?” Râna: “Ben de razıyım. Fakat bana günahsız olduğuma ve filan zamanda nişanlımı elimden aldığına dair bir yazı vermelisin” Şah aynı şekilde bir kağıda yazıyı yazıp, altına da kendi mührünü vurur ve kıza verir. Oğlan ile kız Şah’tan razı olup, giderler. Böyle günler, aylar geçer dokuz ay tamamlanır. Kızın bir oğlu, atın bir tayı, köpeğinde bir yavrusu olur. At ile köpeğin yavrusu tamamen Şahın atına ve köpeğine benzer. Çocuk ise sanki Şah ile bir elmanın iki yarısı gibidir. Bu olaydan sekiz dokuz yıl geçer. Şah’ın verdiği süre aklına gelir. Şah: “Ey deli gafil! Ben tüccarın kızı ile şartlaşmıştım.” Hemen vezirini çağırıp der: “Vezir, atları hazırla, gidelim anlaştığım kıza kontrol edelim. “Şah ile vezir yedi gün yedi gece yol gidip, kızın bulunduğu şehre varırlar. Kız uzaktan Şah ile vezirin geldiğini görür. Oğlunu Şah’ın atından olan ata bindirir, köpeği de yanlarına salıp, gönderir Şah’ı karşılamaya. Şah, oğlanın kendisine, atın atına, köpeğin de köpeğine benzediğini görünce hayrete düşer. Kendi kendine bunun nasıl bir şey olduğunu düşünür. Öfkeyle kızın evine gider kılıcını

çekip der: “Senin atın atıma, köpeğin de köpeğime benziyor. Bu olabilir. Fakat ben seninle hiçbir zaman birlikte olmadım. Söyle bakalım, bu çocuğu nerden aldın?” Şah, kızın kafasını kesmek ister. O anda kız der: “Elini indir, doğrusunu söyleyeyim.” Şah, elini indirir. Kız, O’nun mühürlü mektubunu kendisine verip, der: “Bu çocuk senin öz oğlundur.” Şah, kendi mühürlediği mektubu tanır. Bu ise şaşırıp, kalır. Kızdan bu sırrı kendisine söylemesini ister. Kız, olayı olduğu gibi baştan sona anlatır. Kız: “Şimdi buyur. Bu senin oğlun, bu atın bu da köpeğin” Şah, kızın aklına, zekasına aferin der. Onları da yanına alıp gelir kendi ülkesine kendi ülkelerinde yiyip, içip hoş gün geçirirler.

3.17. Semerkand Padişahı'nın Kızı

Bir varmış, bir yokmuş. Bir padişahın evvel zamanda Mehmed adında bir oğlu varmış. Mehmed boylu poslu güzel yakışıklı bir oğlanmış. Eğer dokunan olmasa gece kafasını yastığa koyduğu gibi ertesi gün öğleye kadar uyurmuş. Mehmet büyüyüp yirmi yaşına geldiğinde, bir gün babasının yanına gelip, der: “Sevgili babam çok zamandır hiçbir yere gitmiyorum. Canım sıkılıyor. Bana izin ver, ülkemizi seyahate çıkarayım. Önce babası razı olmaz. Oğlunun yalvarmasıyla, kalbi yumuşar. Ona üç yüz adam verip, veziri de yanına katar. Padişah, vezirine oğlunun ülke sınırları dışına çıkarmamasını tembihler.

Bunlar hazırlık yapıp, yola çıkarlar. Az gider çok dinlenir, çok gider az dinlenirler. Dağlar aşp, dereler geçerler. Geri dönme zamanı gelir. Yolda Mehmed'in önünden bir geyik kaçar. Geyiği canlı yakalamak için atıyla peşinden gider. Geyik kaçar, Mehmed kovalar. Askerler de bunların arkasından gider. Geyik gelir, bir bağın duvarından atlayıp içeri girer. Mehmed attan inip, bağa girmek isterken; vezir buna karşı çıkar. Vezir: “Mehmed, baban seni bana emanet etti. Şunu bilmelisin ki bizim ülkemizin sınırları burada bitiyor. Bu bağ Semerkand Padişahı'nındır. Oraya girme” Mehmed, vezire kendisine bir gün izin vermesi için yalvarır. Kendisini de beklemelerini ister. Gidip bağı gezeceğini tekrar döneceğini söyler. Vezir: “Padişaha söylememen şartıyla izin veriyorum” Mehmed, baş üstüne der ve bağa girer. Burada insanın hayran kalacağı her türlü meyve, çiçek vardır. Mehmed, bağdaki meyvelerden, çiçeklerden yer ve yeşil otların üzerinde uyur.

O burada uyumakta olsun, size bağın sahibinden haber verelim. Bu bağ, Semerkand Padişahı'nın elma bağıdır. Padişahın kızı, bu bağda sık sık gezmeye çıkar. Aynı gün, kız bağı gezerken havuzun kenarında, yeşil otların üzerinde bir oğlanın yattığını görür. Kız, oğlanı gördüğü anda ona aşık olur. Kız ne kadar ses gürültü yaparsa da oğlan uykusundan uyanmaz. Kız sabrı tükenir. Beraber görülmelerinden korkar Onun için kız mendilinin içine, bir parça tatlı meyve, bir yüzük, bir tane ayna ve bir tane de ipek baş örtüsü sarıp, Mehmed'in cebine koyar. Kendisi de çekip, gider. Kız gittikten sonra vezirin yanına geri döner. Vezir, Mehmed'in sağ salim döndüğünü görüp sevinir. Tekrar atlarını biner ve evlerine geri dönerler. Mehmed, babasıyla görüşüp, öpüşür ve yolculuğundan bahseder. Akşam yemek yerken; Mehmed'i hapsirik tutar. Elini cebine sokup, mendilini çıkarmak isterken; sofranın üstüne sarılı bir mendil düşer. Mendili açtığında içinde tatlı bir meyve, ayna, yüzük ve ipek bir baş örtüsünün

olduğunu görür. Babası sorar: “Oğul bunlar nedir?” Oğlan şaşırıp kalır, cevap veremez. Padişah vezirini çağırıp der: “Vezir, bunun anlamı nedir?” Vezir, doğruyu söylemezse, işin kötüye varacağını düşünür. Onun için çaresiz kalır ve yolda oğlanın bağa girmesini olduğu gibi anlatır. Padişah der: “Vezir, madem ki oğluma izini sen verdin, o halde bu mendilin içindekilerin anlamını bulman için sana kırk gün süre veriyorum. Eğer bulamazsan seni darağacından astıracağım” Vezir perişan bir halde evine gider. Karısı ve çocukları ile vedalaşır, yola çıkar. Vezir çok yere gider. Alimler, bilginlerle görüşür fakat eşyaların manasını bilen olmaz. Sonunda vezirin bütün çareleri tükenir. Karısı ve çocukları ile tekrar üzgün bir şekilde vedalaşır evden çıkar. Vezirin bahçesinde onun atlarına bakan Hamza adında Kel biri vardır. Kel Hamza, vezirini üzgün görüp, der: “Efendim, size ne oldu? Neden böyle üzgünsünüz?” Vezir: “Ey Hamza! Derdime çare olamadıktan sonra ne diye soruyorsunuz?” Kel Hamza, derdini söylemsi konusunda vezire baskı yapar. Sonunda vezir durumu Hamza’ya anlatır. Kel Hamza: “Efendim, sen hiç düşünme. Hemen o şeylerin manasını söylerim. Ama sen git Padişaha iki ayaklı bir at göndermesini söyle. Ben bineyim o ata padişahın yanına gidip, o şeylerin manasını söyleyeyim. Vezir gelir, Padişaha söyler: “Bizde kel biri var. Kendisine iki ayaklı bir at gönderirseniz gelip mendildeki şeylerin anlamını açıklayacağımı söylüyor.” Padişah kelin kendisini getirmesi için bir adam istediğini anlar. Onun için, vekili Kel’in yanına gönderir. Kel, vekilin yanında çıkar gelir. Kel, geldiği zaman sofraya kurulur. Lezzetli yemekler gelir. Doyuncaya kadar yedikten sonra elbezini O’nun önüne koyalar. Kel, elbezini açıp der: “Padişah sağ olsun. Bu meyveyi koyan adam, Semerkand Padişahı’nın kızı olduğunu söylemek istiyor. Yüzüğün anlamı ben seninle evlenmek istiyordumdur. Ayna ile ben ayna gibi lekesiz bir kızım demek istiyor. Baş örtüsünün manası ise, oğlan gelip beni kaçırmazsan al bu baş örtüsünü başına ört çünkü senden erkek olmaz demektir.” Padişah, Kel Hamza’nın doğru şeyler söylediğini görür ve der: “Beni seven buna hediye versin” Kel’e çokça hediye verirler. Padişah der: “Hamza o kızı nasıl bulup, oğlana alabiliriz?” Hamza “O benim için su içmek kadar kolay bir iştir. Oğlunun yetkisini bir aylığına bana ver gidip, getirelim.” Padişah, Hamza’nın çok akıllı ve çalışkan bir oğlan olduğunu anlar ve teklifi kabul eder. Padişah, oğlu ile birlikte Hamza’yı bir heybe dolusu altın vererek yola çıkarır. Mehmed ile Kel Hamza derelerden yol gibi, tepelerden sel gibi kötü kuş gibi ayak üzengide diz kaburgada dağların eteği ile çayların kenarı ile gelir, Semerkand şehrine varırlar. Şehrin kenarında oturan bir kadına bir avuç dolusu altın verip evine misafir olurlar. Biraz dinlenip, yorgunluklarını attıktan sonra, Kel Hamza kadına der: “Nine, bu şehrin Padişahının kızı

hakkında ne biliyorsun? Bize söyle” Kadın: Yavrum ben daha önce padişahın küçük kızının dadısıydım. Her gün onu görüyordum. Bundan bir yıl önce padişah kızına öfkelendiği için onu gözden çıkardı. Kızına iyi terbiye veremediğimi düşünerek benim görmemi de yasakladı. Bende korktuğum için o taraflara dönemiyorum.” Kel Hamza:” Ey nine! Peki padişahın kızına neden kızdığını biliyor musun?” Kadın önce söylemek istemez. Hamza, ona bir avuç altın verdikten sonra kadın der: “Yavrum, dinle söyleyeyim. Bizim padişahın üç kızı vardı. Bir gün padişah kızlarını yanına çağırıp der: “Kızlarım, söyleyin bakalım. Beni çok seviyor musunuz?” Kızların üçü de “Elbette seviyoruz” diye cevap verir. Padişah: “İyi söyleyin bakayım. Beni ne gibi seviyorsunuz?” Büyük kız: “Baba, seni bal gibi seviyorum” Ortanca kız: “Baba seni hurma gibi seviyorum” bu sözler padişahın hoşuna gider. Sonra küçük kızına dönüp der: “Kızım, peki sen beni ne gibi seviyorsun?” Küçük kız: “Baba, ben seni tuz gibi seviyorum.” Küçük kızın bu sözü padişahın zoruna gider. Yüzünü döker. Öfkelenip, vezirine der: “Vezir büyük kızımı senin oğluna veriyorum. Ortancasını vekilin oğluna veriyorum. Küçük kızı köpek, kurt herkim isterse ona verirsin. Bugünden itibaren onu evlatlıktan çıkardım.” Şimdi o günden beri korkudan kızın yanına gidemiyorum. Hamza, kadına bir avuç altın verip der: “Nine sana bir demet gül vereceğim, gülleri götürür kıza verisin. O sana, ne söylerse gelip bana söylersin. Kadının altınları gördüğü anda gözleri ışıldar. Kel Hamza, gül demetini kızın kendi mendiline bağlar. Yüzüğünü de içine koyar.Kadın, gülü alıp kızın yanına gider. Kızın, kırk tane ince belli kız eğlendiğini görür. Kız, kadını gördüğü anda yanına çağırır. Kadındaki gülleri alıp, içine bakar.Kendi yüzüğünün içinde olduğunu görür. Gülü gönderenin Mehmed olduğunu anlar. Yanındaki kızlar anlamasın diye, onlara nar bağına gidip, kırk çubuk getirmelerini ve bu kadını ölünceye kadar dövmelerini emreder. Kızlar , nar bağına gittiği anda Hanım, kadına der: “Kaç kadın, çabuk ol” Kadın, ayakları birbirine takıla takıla evine gelir”. Kel Hamza, hemen kadına kızın ilk sözünün ne olduğunu sorar. Kadın: “Öyle ağzımı açtığı gibi, kızlara nar bağına gitmelerini ve kırk çubuk getirip beni dövmelerini emretti.” Hamza: “Mehmed kız bugün nar bağını gezmeye çıkacak. Hazırlan bağa git. Ama sakın orada uyuma” Kel Hamza ile Mehmed padişahın nar bağına giderler. Mehmed bağa girer. Hamza eve geri döner. Mehmed, bağda bir hayli gezip dolaşır kızın gelmediğini görür, otların üzerine uzanıp uyur. Mehmed uyuduktan sonra kız gelir.Ne yaparsa yapsın Mehmed uyanmaz. Kız, Mehmed’in cebine bir iki aşık ile iki tane ceviz koyup, gider sabaha karşı uykusundan uyanan Mehmed etrafta hiç kimsenin olmadığını görür. Pişman bir şekilde eve döner. Kel Hamza, kızın gelip

gelmediğini sorar. Mehmed: “Hayır gelmedi” Mehmed elini cebine soktuğunda iki aşık ve iki tane cevizin olduğunu görür. Kel, ceviz ve aşıkları gördüğü anda der: “Ey miskin oğlu miskin. Hani kız gelmedi diyordun. Bu cebindekileri kız koymuş. Sana da henüz sen çocuksun. Git sokakta aşık, ceviz oyna demek istiyor” Kel Hamza kadına tekrar gitsin diye yalvarmaya başlar. Bir şekilde kadını yola getirir. Kadına bu kez ne diyeceğini öğrenmek ister. Kadın, gülü alıp korka korka kızın yanına gelir. Hanımın, yine kırk ince belli kız ile eğlendiğini görür. Kız kadını gördüğü anda der: “Peki şimdi niye geldin?” Gülü alır ve kızlara ayva bağına gidip kırk çubuk getirmelerini, kadını ölünceye kadar dövmelerini emreder. Kızlar gittiği anda kadın kaçıp evine gelir. Kel Hamza: Nine, bu defa ne oldu?” Kadın: “Ne olacak, şimdi de kızlara gidip ayva bağından çubuk getirmelerini ve beni dövmelerini emretti” Kel: Tam bu söz bana lazımdı. Demek kız bu defa da ayva bağında olacak” Kel Hamza, Mehmed’i azarlayarak der: “Ey tembel oğlu tembel ! Bir gece uyumasan ölür müsün? Bu defa da kız seni ayva bağında bekleyecek” Mehmed yine gider. Kızın gelmediğini görür ve kendi kendine der: “Uyku gözlerimden dökülüyor. Biraz uzanıp uyuyayım daha sonra beklerim.” Mehmed otların üzerine uzanıp uyur. Kız, gece yarısı gelir ve oğlanın yine uyuduğunu görür. İyice öfkelenir ve Onun cebine bir parça ekmekle, bir bıçak koyup gider. Mehmed uykusundan uyandığı anda elini cebine sokar. Ekmekle bıçağı gördüğünde kızın geldiğini anlar. Pişman olarak evine döner. Cebindekileri Kel Hamza’ya gösterir. Hamza: “Mehmed, Kız eğer bir daha uyursan bu ekmek üzerine yemin olsun ki bıçakla başını keseceğini söylemek istiyor” Kel, Mehmed’i bir hayli azarladıktan sonra tekrar kadına altın vererek kızın yanına gitmesi için yalvarır. Epey yalvardıktan sonra kadına bir demet gül vererek kızın yanına gönderir. Hanım, kadını gördüğü anda gülleri alıp der: “Kadın sende hiç gurur yok mu? Şimdi niye geldin?” daha sonra, kızlara gül bahçesinde dikenli çubuk getirip, kadını dövmelerini emreder. Kızlar gittiği anda, padişah kızı der: “Nine, bu senin son gelişin olsun. Bir daha gelirsen kendini ölmüş bil.” Kadın eve gelir, olayları Hamza’ya anlatır. Kel Hamza: “Mehmed iyi dinle, unutma bu son hakkın. Kız bu defa da seni gül bahçesinde bekliyor” Mehmed, giyinir kuşanır. Padişahın gül bahçesine gider. Burası öyle güzel bir bahçedir ki güllerin, çiçeklerin kokusu insanı hayran bırakacak durumdadır. Mehmet o kadar çok bekler ki gece yarısına doğru uykusu gelir. Hemen parmağını bıçakla yaralar ve içine tuz basar. Yaranın acısından sabaha kadar uyuyamaz. Sabaha karşı kızın geldiğini görür. Kız kendini yetmiş yedi çeşit süsle bezemiştir. Mehmed’in kızı gördüğü anda aklı başından çıkacak gibi olur. Kız öyle güzel bir kızdır ki ay ve güneş gibidir. Kaşlar kara, gözler

kara , ince belli, selvi boylu, ceylan yürüyüşlü, ceylan bakışlı, dudakları kırmızı gül yaprağı gibi, yanakları yakutun kenarı gibi, sanki kar üstüne kan serpilmiş gibi, dişleri inci gibi muhteşem güzelliği vardır. Mehmed de bu kıza aşık olur. Kız, Mehmed'i gördüğünde der: "Eğer, seni bu defa da uyur vaziyette görseydim, elimden sağ kurulamayacaktın. Sen nasıl bir yiğitsin ki bir gece uykusuz duramıyorsun" Kız, Mehmed'i biraz azarladıktan sonra oradan buradan sohbet etmeye başlarlar. Epey sohbet ettikten sonra ikisinin de uykusu gelir.Kızıl güllerin arasında, yeşil çimenlikte Mehmed başını kızın dizlerinin üzerine koyar ve ikisi de uyur.

Bunlar burada kalsın, size kızın amcasının oğlundan haber verelim. Bu arada kızın amcasının oğlu da O'nu ister. Fakat kız kabul etmez. Amcasının oğlu pek çok zamandır, kızın peşinden koşuyordur. O'nu razı etmek ister. Bir gün oğlan yine amcasının kızını aramaya çıkar. Bir oğlanın amcasının kızının dizleri üzerinde uzanıp, yattığını görür. Bunları böyle gördüğü anda saldırır, ellerini ve ayaklarını bağlayıp onları zindana atar.Gördüklerinin hepsini gider, kızın babasına söyler. Babası öfkelenir ve ikisinin de dar ağacından asılmasını emreder. Kız, işlerin kötüye gideceğini anlar ve der: "Mehmed, mendile sarıp senin cebine koyduğum şeylerin anlamını kim buluyordu?" Mehmet: "Benim, Kel Hamza adında bir dostum var. O şeylerin anlamını bulan odur" Kız der: "Mehmed, o çok akıllı ve becerikli bir adama benziyor. Şimdi nerde peki? O'nu bulduralım. Bizi buradan kurtarsa o kurtarır." Mehmed, adamın filan şehirde yaşlı bir kadının evinde yaşadığını söyler. Aynı kadın kızın dadısı olduğu için kız kadını tanır. Onun için kız kendi bilezik ve yüzüklerini kapıcıya verir ve filan kadının evini bulmasını ister. Bulduğu zaman kapısına bir taş atmasını evin önünde bir dut ağacının olduğunu ve dut ağacına iki taş atmasını sonra da evin sütüne çıkıp, bacadan içeriye iki taş atıp gelmesini söyler. Zindan bekçisi altınları gördüğü anda hemen kabul eder ve yola çıkar. Gelir evi bulur. Evin kapısına bir taş atar. Kadın: "Hamza kapıya taş atıyorlar. Kim olduğuna bak" Hamza: "Nine, her kimse Mehmed'den haber getirmiş" dışarıya çıktıklarında, bir adam olduğunu görürler. Adam, kapıya bir taş atıktan sonra, bahçedeki dut ağacına iki taş atar. Hamza: Nine, kız ile Mehmed'i tutuklamışlar" Sonra adam evin üstüne çıkar ve bacadan içeriye iki taş atar. Hamza: "Nine, Mehmed ile kızı zindana atmışlar. Beni yardıma çağırıyorlar" Adam, kızın dediklerini yaptıktan sona geri döner, zindana gelir. Kel Hamza, bir avuç altın alır ve pazara gider. Güzel bir tüccar elbisesi alıp, giyinir. Ondan bundan sorarak şehrin tüccar başının yanına gider. Tüccar başını bulup, der: "Kardeş ben Yemen Ülkesi'nden

geldim. Tüccarım senin birçok kardeşin ve işçin olduğunu duydum. Bana bir günlüğüne kız kardeş lazım. Buruda olduğum sürece elbiselerimi yıkasın, yemeğimi pişirsin. Gittiğim zaman sana geri veririm” Tüccar başı kabul eder ve kendi hizmetçilerinden birini Kel Hamza’ya satar. Hamza kızı eve getirir ve ona şehzadelere yakışır bir elbise giyindirir. Kendisini de ne söylerse onu onaylamasını tembihler. Hamza, kızı da yanına alır, zindancının yanına gelir. Zindancı epey altın verip der: “Şimdi kapıyı aç, bizi oraya at, oradakileri de dışarı çıkar, bırak gitsinler,” Adam, altınları gördüğü anda nefesine hakim olamaz ve Mehmed ile Şah kızını serbest bırakır. Hamza ile kızı da zindana atar.

Hamza ile hizmetçi kız zindanda kalmakta olsun, bakalım şah kızı ne yapar. Kız eve geldiğinde babasına mektup yazar. “Baba, zamanında seni tuz gibi seviyorum dediğim için bana kızgın olduğunu biliyorum. Bu yüzden de beni astıracağını şehre yaymışlar. İnsan hiç suçsuz yere öz kızını lekeler mi?” Padişah kağıdı aldığı anda bunun bir alay olduğu hakkında düşünmeye başlar. “Acaba, kızımın bu olaylardan haberi yok mu?” diye meraklanır. Hemen vezirini de alır zindana gelir. İçeri girdiği zaman burada bir tüccar ve kızın olduğunu görür. Padişah: “Siz kimsiniz?” Kel Hamza: “Padişah sağ olsun. Bu ne biçim ülke, bu nasıl bir kanun? Kendi hizmetçim ile oturuyorken; bizi getirip buraya attılar. Hem de yanımdakinin padişahın kızı olduğuna dair iftira ediyorlar. Yemin ederim ki bu hizmetçiyi dün şehrin tüccar başından aldım. İnanmıyorsan çağırıp sor” Padişah hemen tüccar başını çağırıp sorar. Tüccar başı kızı Hamza’ya sattığını onaylar. Bu olaydan sonra Padişah kızına iftira atıldığını anlar. Hemen hizmetçi ile Hamza’yı serbest bırakır, kendi kardeşinin oğlunu da ülkesinden kovar. Bu olaydan sonra Hamza elbiselerini değiştirerek başka kılığa girer. Gelir, Padişahın elçi taşının üzerine oturur. Hamza’yı alır, Padişahın yanına götürürler. Kel Hamza saygıyla selam verip der: “Sultanım senin yanına küçük kızını istemek için geldim. Benim, Mehmed adında bir dostum var. Kendisi de falan padişahın oğludur. Senin kızına aşık olmuş. İzin verirsen onları evlendirelim” Padişah, bu sözü duyduğunda, kızını her kim isterse ona vereceğini sözü aklına gelir. Hem de kızın hakkında dedikodular yayılmıştır. Bundan ötürü, padişah kızını biran önce verip, kurtulmak ister. Kel, padişahın içindekileri bildiği için der: Şah sağ olsun. İzin verirseniz kızın düğününü kendi ülkemizde yapalım” Bu söz Padişahın aklına yattığı için hemen kabul eder. Kel Hamza, Şah’ın yanından ayrılır, sevinerek Mehmed’in yanına gelir. Olayları Mehmed’e anlatır. Hazırlık yapıp, sessiz sedasız kızı kendi ülkelerine götürürler. Mehmed’in babası, oğlunun geldiğini habere alır ve oğlunu

karşılamaaya çıkar. Büyük bir keyif ve sevinçle yedi gün yedi gece düğün yapar. Kızı oğluna alır. Aylar, günler geçer. Bir yıl sonra kız babasına mektup yazar. “Sevgili babam, burada benim padişah kızı olduğuma hiç kimse inanmıyor. Senin baban varsa bir kez olsun yanına gelirdi. Şimdi ben seni evime misafir çağırıyorum. Vezirinde al bize gel. “Mektubu götürür, Padişaha veriler. Padişah duygulanır;vezirinde alır, kızının evine misafir gelir. İçeri girdiği anda ağzı açık kalır. Kızının evinde olan altın ve gümüşün kendi sarayında bile olmadığını görür. Kız, babasını saygıyla kabul eder. Bir hayli sohbet ettikten sonra yemek getirirler. Sofranın üzerine dünyanın bütün nimetleri koyulur. Ama yemeklerin hiçbirine tuz attırmaz. Yemek bittikten sonra, kız babasına sorar: “Ey sevgili babam, pişirdiğim yemekler hoşuna gitti mi? Lezzetli mi, yoksa değil mi? Padişah: “Kızım, kötü yemekler değildi. Fakat bir kusuru vardı, o da tuzu yoktu” Kız der: “Yemeğin tuzu olmadığında ne olur ki?” Padişah: “Kızım, tuzsuz yemeğin lezzetti olur mu? Dünyada tuzdan daha iyi ne var?” Kız, hemen fırsat kaçırmadan der: “Baba madem ki öyle peki seni tuz gibi sevdiğimi söylerken; neden bana öfkelenedin?” Padişah kızının kendisini fena sıkıştırdığını düşünerek, başını aşağıya eğer. Sonra der: “Kızım, sen doğru diyormuşsun. Ben o zaman hata ettim.” Padişah, kızının aklına hayran kalır ve O’nu alnından öper.

3.18. Usta Abdullah

Bir zamanlar, bir padişah varmış. Bu padişah kendi ülkesinde birçok kale yaptırmış. Önce adlı şanlı ustaları çağırır, kale yaptırma emrini verir daha sonrada bu sırrı öğrenilmesin diye bir bahane ile ustaları öldürmüş. Birine kaleden düştü, diğerine kafasına taş düştü diye türlü türlü bahaneler uydurmuş. Padişah o kadar çok usta öldürür ki ülkede usta kalmaz. Bir gün, padişah tekrar kale yaptırma fikrine kapılır. Her yeri ararlar, usta bulamazlar. Bu arada İsfahan şehrinde Abdullah adlı bir usta vardır. Abdullah Usta, bu olayı işitir. Bir hayli düşündükten sonra karısını çağırıp, der: “Hanım, bu zalim oğlu zalim bütün binalarımı yaptırdı. Ben, o padişahın ülkesine gidiyorum. Eğer, kendim bir hile görürsem öldürecekim, yok öldüremezsem senin yanına gönderecekim. Onların cezasını sen verirsin.” Adam haydut silahını yanına alır ve yola çıkar. Abdullah Usta az gider çok dinlenir, çok gider az dinlenir. Yolların kenarı ile, dağların eteği ile, derelerden yel gibi, tepelerden sel gibi gideceği yere varır. Sora, sora gider, padişahın sarayının önüne. Bekçiler, hemen Abdullah Usta’yı şahın yanına götürürler. padişaha yabancı bir olduğunu söylerler. Abdullah Usta, kapıdan, duvardan boylanıp oraya buraya bakar. Padişah der: “Adam kimsin, ne iş yaparsın?” Abdullah: “İsfahan’lı Abdullah Usta’yım, yapılacak duvar işi arıyorum.” Padişah, böyle adam gökte ararken yerde bulur onun için der: “Adam, kale yapabilir misin?” Abdullah usta: “Ben öyle bir kale yaparım ki baştan aşağıya sihirli olur. Padişah hemen emir verir. Taş kerpiç kum, demir, getirirler. Ustaya çokça iş verirler. Abdullah Usta eşi benzeri olmayan bir kale yapar. Kalenin seksen sekiz kapısı vardır. Abdullah Usta çalıştığı sırada padişahın bütün emellerini öğrenir ve kapıların içindeki taşların üzerine işler. Fakat, kapıları açmanın sırrını kimseye öğretmez. Kale hazır olduğunda, Abdullah usta Padişaha der: Ey padişah! Senin isteğini yerine getirdim. Şimdi benim ücretimi ver gideyim” Padişah der: “Adam, ben her ustaya para verseydim, hazinem boşalardı. Hem sen parayı ne yapacaksın? Yarın sağ kalacağını ne biliyorsun?” Padişah diğer taraftan vezirine bu ustayı da diğerlerinin yanına göndermesi için işaret eder.

Abdullah usta, kendisini öldürmeye götürdüklerini anlar. Onun için der: “Padişah sağ olsun, benim yaptığım kalenin yer altı yollarının, asker ve silah saklanan yerlerinin hepsinin sihirli olduğunu biliyorsun. Oraların sırrını benden başka kimse bilmiyor. Kalenin kapılarını ne ile açacağını hiç sormuyorsun. Padişah, adamın doğru söylediğini anlar. Onu öldürürse bu sırları öğrenemeyecek onun için der: “Gidelim, Abdullah Usta sırları öğretirsin. Abdullah Usta: “Padişah sağ olsun. Bu kalenin seksen

sekiz kapısı var. Kapıların anahtarlarını dünyanın hiçbir yerinde yapamazlar. O anahtarlardan sadece ben de var onlarda evimde. Adamalarından birini gönder, gidip karımdan alıp gelsin” Padişah çaresiz kalır, vekilini çağırıp gönderir. Vekil, İsfahan’a doğru yola çıkarken; evin adresini bilmediği aklına gelir ve Abdullah Usta’ya sorar: “Senin evini nasıl bulacağım?” Abdullah usta: “İsfahan’a vardığında, beyaz mermerden bir ev göreceksin işte o ev benim evimdir. Kime sorarsan benim evimi hemen gösterirler.” Böylelikle Vekil atına biner ve yola çıkar. Her gün bir miktar yol gider, İsfahan’a varır. Sokakta atı ile gezerken, gözüne beyaz mermerden bir ev takılır. O tarafa doğru yönelir. Gerçekten de eşi benzeri olmayan bir ev olduğunu görür. Evin önünde yaşlı bir kadın vardır. Vekil, kadına Abdullah Usta’nın evinin nerede olduğunu sorar. Kadın: “Yavrum doğru yere geldin. Ev burasıdır.” Meğer Abdullah Usta’nın karısı vekili evin üstünde görür ve gelir kapıyı açar, adama der: “Buyurun içeriye” Vekil atından iner kadın da vekilin atını gizli bölmeye koyar ve vekili eve götürür. Vezir, kırık merdiven çıktuktan sonra kadın önüne geçer. Tek tek on iki odanın içinden geçerler. On üçüncü odaya vardığında, kadın der: “Misafir kardeş, sen geç odada bekle, birazdan gelirim ne istediğini konuşuruz” Vekil, odaya ayağını attığı anda bodrum katına düşer. Meğer odanın döşemesi yoktur. İşlerin üzerine halı döşeli şekildedir. Vekil, betona düştüğü anda kolu bacağı kırılır. Zorlukla kendine gelir. Kendisine geldiğinde başının ucunda elinde sopa olan iki tane bıyıklı adam görür. Adamlar niye geldiğini sorarlar. Vekili “Beni, anahtarı götürmem için Abdullah Usta yolladı” der. Adamlar, Abdullah Usta’nın çocuklarıdır. Babalarının başının belada olduğunu ve adamı bir bahane gönderdiğini anlarlar. Çocukları “Adam seni bırakmayacağız. Ya seni öldüreceğiz yada bakalım ne iş yapabilirsin?” Vekil: “Yün eğirip, ip yapmaktan başka hiçbir işten anlamam” Hemen vekilin yanına yetmiş yedi çuval yün getirirler. Vekil gece gündüz yün eğirip ip yapmaya başlar.

Vekil, burada kalsın, size padişahın haber verelim. Padişah on gün, on beş gün bekler vekilden ses soluk çıkmaz. Onun için vezirini çağırıp der: “Vezir bu nasıl bir iştir? Vekil gelmedi.” Vezir biraz düşündükten sonra der: “Padişah sağ olsun, belki başına bir iş gelmiştir. Çare yok, kendim gideyim” Bu fikir, padişahın hoşuna gider. Onun için der: “Vezir sen haklısın, kendin git, hem anahtarları al hem de bak, vekile ne oldu.” Vezir, kılık değiştirip aynı gün hızlı koşan bir at ile yola çıkar. Az gider, uz gider dere tepe düz gider. Akarsular geçer ormanlar aşar, Abdullah Usta’nın evine gelir. Abdullah’ın karısı vekil başına açtığı oyunun aynısını vezirin de başına açar. Onu da

kandırır ve bodrum katına düşürür. Vezirin de beli kafası sakatlandıktan sonra, uyandığında başının ucunda eli sopalı iki adam görür. Vezir, ağzını açmadan oğlanlar der: “Adam ne için geldiğini biliyoruz. Söyle bakalım ne sanatın var. Vezir, konuşur konuşmaz: “Boyacılık yaparım” Hemen çocuklar boya küpünü getirirler. Vezir, vekilin yaptığı ipleri boyamaya başlar.

Vekil ve vezir bodrum katında kalmakta olsunlar, bakalım padişah ne yapar. Padişah, bir ay bekler vezir gelip çıkmaz. Padişah, acaba başlarına ne geldi diye düşünmeye başlar. Kendisi gitmeye karar verir. Padişah, hazırlığını yapar ve atına biner. Ayak üzengide diz kaburgada yedi gün yedi gece yol gider, İsfahan’a varır. Abdullah Usta’nın karısı padişahı da diğerleri gibi kandırıp bodrum katına düşürür. Padişahın yere düştüğünde kolu bacağı kırılır. Daha sonra etrafına bakındığında vezirinde vekilin de burada olduğunu görür. Kendilerinin de birinin yün eğirmekte diğerininse ip boyamakta olduğunu görür. Oğlanlar hemen padişahın yanına gelip, derler: “Söyle bakalım, elinden ne iş gelir ne yapabilirsin? Padişah iyi halı dokurum” Hemen getirir, halı tezgahını kurarlar. Padişah halıyı dokumaya başlar.

Vezir, vekil burada kalmakta olsun, bakalım Abdullah Usta ne yapar?

Abdullah Usta Padişah’tan haber çıkmadığını görür ve karısının onları bodruma attığını anlar. Hemen bir at bulur, doğruca İsfahan’a evine gelir. Karısından olayları öğrenir. Bodrum katına iner. Burada bir hengame vardır ki biri yün eğirmekte diğeri ip boyamakta padişah ise halı dokumaktadır. Abdullah Usta bunları bu halde görüp der: “Ey padişah! Başka zaman elini hiç bir şeye vurmazdın. Şimdi çalışmaktan ter döküyorsun” Padişah olayın önemini kavrayıp der: “Abdullah Usta bu ne demek oluyor? Sen bizim başımıza bu olayları açtın” Abdullah Usta: “Ey Padişah! Niye kıziyorsun? Bu senin kendi yaptıklarının cezasıdır. Sen halkına zulüm ediyordun, şimdi de sana zulüm ediyorlar” Padişah: “Abdullah Usta, peki bizim sonumuz ne olacak?” Abdullah: “Şimdi kalemimi al eline ve kendi el yazınla haznedarına yaz. Bugüne kadar öldürdüğün bütün ustaların ücretlerini iki kat daha fazla olarak onların karısı ve çocuklarına verilecek diye. Belki o zaman seni serbest bırakırım, yoksa ömrünün sonuna kadar bu bodrum katında kalırsın.” Padişah çaresiz kalır, ustanın dediği şekilde mektubu yazar. Abdullah Usta bir adam bulur ve mektubu yollar. Daha sonra da padişahın, vezirin ve vekilin ellerini, ayaklarını bağlayıp evin üstüne çıkarır. Evin arkasında insanı baktığı anda korkutacak kadar yüksek bir kale vardır. Merdivenler ile padişahı, veziri ve vekili kalenin tepesine çıkarırlar. Padişahı yüzükoyun uzatıp, kalenin

kenarına yıkarlar. Padişahın yere baktığı anda gözü kararır, başı döner. Kendisini kaleden atmamaları konusunda yalvarmaya başlar. Abdullah Usta: “Ey zalim oğlu zalim, peki sen zavallı ustaları kaleden attığında onlar niye acımıyordun? “Padişah zayıf tarafından yakalanır. Konuşmaya söz bulamaz. Abdullah usta, neredeyse korkudan padişahın kalbinin yarılacağını anlar ve der: “Ey şah! Ben seni azat ederim. Fakat yine namertlik yapacağından korkarım. Kimseye bir daha zulüm etmeyeceğine dair bana söz ver.” Padişah, kimseye zulüm etmeyeceğine dair Abdullah Usta’ya yalvarır, O’nun ayaklarına kapanır. Abdullah Usta, Padişahın, vekilin ve vezirin el, ayaklarını çözer, serbest bırakır. Kendilerinde de bir daha kimseye zulüm etmemelerini ve ederlerse elinden kurtulamayacakları uyarısını yapar. Padişah, Abdullah Usta’nın elinden kurtulduğu gibi, haznedarını yanına çağırıp der: “Emrimi yerine getirdi mi?” Haznedar: “Padişah sağ olsun. Emrini çoktan beridir yerine getirdim” O günden sonra, Padişah halkı ile iyi geçinip, ömür sürmeye başlar.

3.19. Padişah ile Demirci

Bir varmış bir yokmuş. Bir padişah varmış. Bu padişahın varlığının, zenginliğinin sınırı yokmuş. Diğer padişahlar Onun adını duyduğunda tir tir titirmiş. Korkudan hiç kimse Onun sözünden çıkmazmış. Böyleyken, padişah her zaman düşünceliymiş. Her zaman dert ve üzüntü içinde olurmuş. Bir gün padişah vezirini yanına çağırıp der: “Vezir, var, devlet güç desen bende, birçok asker bende. Yedi iklim hüküm geçer. Hangi padişahla savaşsam savaşayım ülkesini almaya gücüm yeter. Fakat buna rağmen yinede dert ve üzüntü içindeyim. Gündüz olduğu zaman gülüyorum, keyfime bakıyorum. Geceleri ise sabaha kadar düşünüyorum. Yavaş yavaş saçlarım ağarıyor artık. Gün gelecek öleceğim. Fakat ben öldükten soran yerimi alacak bir evladım bile yok. Görüyor musun? Dünyada benden daha dertli adam var mı? Vezir: “Şah sağ olsun. Dünyada dertsiz, düşüncesiz adam bulunmaz” Şah: “Hayır, vezir benim toprağında, ülkemde dertli insan yoktur” Bu konu hakkında vezir ile şah epeyce tartışırlar. Sonunda, padişah kendisine dertsiz bir adam bulmalarını emreder. O günden sonra şahın adamları dertsiz adam ararlar. Kimin yanına giderlerse dertli olduklarını söyler. Sonunda, padişaha dertsiz adam bulamadıklarını söylerler. Padişah öfkeli bir şekilde der: “Vezir, ben inanmıyorum. Kılık değiştirip, şehre çıkalım ve kendimiz arayalım” Padişah ile vezir elbiselerini değiştirip, şehri gezmeye çıkarlar. Selam verip bir dükkana girerler. Dükkan sahibi karşı selam verip, yer gösterir. Dükkancı: “Hoş geldiniz safa geldiniz. Söyleyin bakalım ne istiyorsunuz? Hemen getireyim” Vezir: “Çok şey almak istiyoruz. Öyle böyle şehri geziyoruz. Yorgunluğumuzu gidermek içinde biraz senin dükkanı girip, sohbet edelim dedik” Dükkan sahibi bunların müşteri olmadığını anlar ve suratını asar. Dükkancı: “Kardeş, benim bir sürü derdim var, sohbet etmeye vaktim yok. Birazdan dükkanı kapatıp gitmek istiyorum. Padişah: “Adam-senin ne derdin var?” Dükkancı: “Ne zamandır malım satılmıyor. Sanki hiç kimsenin parası yok. Olduğunda bile gelip veresiye alıyorlar. Şimdi ambar dolusu malım var fakat ekme almaya param yok”. Padişah, adamın dertli olduğunu anlayıp, yanından ayrılır. Yolda bir bahçivana rastlarlar. Onun halini sorarlar. Bahçivan: “Ey kardeşler! Ne keyfi olacak? Varım, yokum bir bağım vardı. Padişahın adamları suyumun yolunu kesti. Bütün ağaçlarım kuruyup telef oldu. Şimdi ne yapacağım diye düşünüyorum” Padişah ile vezir buradan da giderler. Yolları bir yas yerine düşer. İçeri girip, biraz sohbet ederler. Kimin yanına gittiyseler, dertsiz adam bulamazlar: Biri der: “Her şeyimi , bir tek oğlumu, padişah dar ağacından astırdı” Herkes, kendi derdini söylemeye başlar.

Padişah vezire der: “Vezir burası yas yeridir. Buradaki herkes dertli olur. Bir düğün yerine gidelim” Her ikisi de yas yerinden ayrılır, bir düğün meclisine giderler. İçeriye girdiklerinde burada herkesin büyük bir keyifle eğlendiğini görürler. Vezir: “Şah sağ olsun fakat bu insanların içlerinde ne hissettiklerini burada anlamak olmaz. Düğünden sonra anlarız”. Aniden, Padişah gözü bira adama takılır. Meclisin, başında burma bıyıklı, bir adamın oturduğunu görür. Adam, yüzüne bakıldığı anda gülmeye başlar. Ayağa kalktığında kolları kendisinden önce gider. Neredeyse, göklere uçacak bir tiptir. Hem de kendisine ne kadar yalvarıp yakarıyorlarsa da hiçbir şey yiyip, içmez. Adam: “Benim evimde her gün düğün var. Birazdan yiyip, gelirim” der. Padişah ve vezir düğün meclisinin dağılmasını beklerler. Adam, evine gittiğinde onu takip ederler. Adam evine girdikten sonra vezir kapıya vurur. Gelip, kapıyı açarlar. Vezir der: “Kardeş, buralara yabancıyız, bizi bu geceliğine misafir eder misiniz?” Hemen adam içeriden seslenir: “Kardeş gecenin bu vakti misafiri kapıdan geri çevirmek olmaz, buyur içeri. Gözüm üzerinde yeriniz var.” Her ikisi de eve girdiklerinde, padişahın da sarayında olmayan bir ihtişamlı karşılaşırlar. Oradan buradan sohbet ederlerken, ortaya yemek gelir. Vezir: “Kardeş önce sen sofraya elini uzat, bizde sana bakıp, yeriz. Peki sen neden yemek yemiyorsun?” Bu sözden sonra adam derin bir ah çeker. Padişah: “Kardeş neden ah çektin?” der. Adam: “Hiç” Padişah ne kadar ısrar ederse de adam derdini söylemez. Sonunda vezir: “Eğer sen derdini demezen biz de elimizi sofraya uzatmayacağız” Adam, misafirlerin ısrarları karşısında çaresiz kalıp, der: “Allah’ın bildiğini kuldandan ne diye gizleyeyim. Benim kollarım yok” vezir: “Kardeş niye böyle konuşuyorsun? Biz senin kollarını görüyoruz” Adam: “O gördüğünüz benim kolum değil. Elbiselerimin kollarını saman doldurdum. Elbiseyi, adamın üzerinden çıkardıklarında gerçekte kollarının olmadığını görürler. Padişah, bu olayı gördüğü anda der: “Senin kolunu kim bu hale getirdi?” Adam: “Bizim zalim akılsız her yalan söze inanan padişahımız” Padişah, bu sözü duyduğu anda öfkelenir fakat kendisini tanımasınlar diye ses çıkarmaz. Daha sonra padişah: “Söyle bakalım, padişah senin kolunu niye kesti?” Adam: “Ben demircilik yapıyordum. Kendimde ustalıkta ünlenmişim. Herkes beni tanıyordu. Bir gün vali yanıma geldi ve padişahın benden, kendisine bir kılıç yapmamı istediğini, kılıcın da taşı iki bölecek kadar keskin ağızlı, tüy kadar narin olması gerektiğini söyledi. Bende onun dediği gibi padişaha layık güzel bir kılıç yaptım. Ertesi gün vali gelip kılıcı götürdü. Aradan bir gün geçti. Elleri kılıçlı iki cellat çıkıp geldi. Cellatlar, kılıçlarını çekip, her biri bir kolumu kesti. İmdat istedim fakat hiç kimse feryadıma yetişmedi. Kanım akıyorken, onlara suçumun ne olduğunu sordum. Cellatlardan biri: “Padişahu

kandırıp, ona kırık kılıç yapanın kollarını işte böyle keserler.” Ben: “Ey zalimler, gidin padişaha onu kandırdıklarınızı söyleyin. Benim yaptığım kılıç taşı bölecek kadar keskindir. O, kırılacak bir kılıç değil. Cellatlar benim sözüme inanmayıp, çıkıp gittiler. O günden beri Padişahın zulmünü her yerde söyleyip. Ona lanet okuyorum. Padişah kendisine hakim olmayıp der: “Adam madem senin bu kadar büyük derdin vardı, peki yüzüne bakıldığında nedene hep gülüyordun?” Adam: “Misafir kardeş, ben padişaha lanet okumaya başladıktan sonra haberi padişaha ulaştı. Daha sonra padişah vezirini yanıma gönderdi. Vezir, bana bir daha padişahın hakkında konuşmamamı yoksa asılacağı, eğer konuşmazsam padişahın benimle uğraşmayacağını söyledi. Bende o günden beri her zaman dışta gülüp konuşuyorum ama içimden lanet okumaya devam ediyorum. Vezir sorar: Kardeş belki padişahı kandırmışlardır. Onun ne günahı var ? ” Adam: “Kardeş hata padişahıdır. Belki biri gelip benim horozum on beş yumurta yumurtluyor diyecek o zamanda mı inanacak? Böyle padişaha akılsız derler. Ben demirci adamım, ama şunu bilirim, padişahın akıllı zeki bilgili adamlarının olması gerekir. Hatta onların sözünü duyduktan sonra bir kez de kendisi düşünmelidir. Belki onu kandırıyordur. Padişah ya da adamları beni yanına çağırursa ne olurdu yani. Padişah ile vezir birbirine bakar ve bu adamın herkesten dertli olduğunu anlarlar. O gün sabaha kadar uyuyamazlar. Bedenlerine bir ateş düşer. Vezir ile padişahın yatakları yan yanadır. Vezir, padişaha yavaşça der: “Şahım, hatırlıyor musunuz? Bu adamın kollarının kesilmesi emrini siz vermişsiniz. Padişah: “Vezir, iyi hatırlıyorum. Şimdi anlıyorum ki ben öyle bütün emirlerimi bu şekilde vermişim. Kendi adamlarıma inanıp, başkalarının sözlerine kulak asmamışım. Ülkemdeki insanların mutsuz, dertli olmalarına ben sebep olmuşum. Çünkü, bizim rastladığımız adamların hepsi padişahın zulmünden bahsediyorlar. Ben artık bugünden itibaren zalimliği bırakıyorum. Herkim şikayete gelirse habercilik yaparsa ikisini de önce ayrı ayrı dinleyeceğim. Sonra da yüzleştireceğim. Babam dahi olsa herkese eşit davranacağım. Fakirlere, sakatlara; ihtiyarlara, yetimlere yardım edeceğim. Fakat, vezir, buradan gittiğimizde valiye bir soralım. Bakalım bütün bu olaylar doğrumudur?” Vezir: “Şahım bu işi ben kendim yaparım. Sen de öğrenirsin” Padişah: “Vezir ne bakması? Gittiğim zaman çağırır kılıcı getirmesini söylerim. O da getirir. Daha sonrada boynunu vurdururum” Vezir: “Padişah sağ olsun. İşte senin hatan budur ki hileci, yalancı insandan doğruluk bekliyorsun. O hatasının olduğunu biliyor hiç kılıcı getirir mi? Bu işi çözmek için bir tedbir gerekir. Şimdi ben o tedbiri alayım sende gör. “Böylelikle sabah olur. Misafirler ev sahibi ile vedalaşıp evlerine gelirler. Padişah: “Vezir tedbirini al bakalım” Vezir: “Şahım yarın

meydanda at koşturup, kılıç vurma günü olduğu emrini ver. Kimin atı iyi koşar. Kimin kılıcı iyi keserse ona ödöl vereceğini söyle. O zaman vali kılıcını çıkarır bizde tanırız” Padişah hemen emir verir, sabah erkenden meydan dolar. Bütün saray adamları, idareciler, nüfuslu saygın adamlar saraya girip beklerler. Çalgı çalınır, yiğitler meydana çıkar. Kimi at koşar, kimi kılıç sallar kimide kalkan tutar. Padişah ile vezirin gözü validedir. Bunlar, valinin elinde insanın gözünü kamaştıran bir kılıç olduğunu görürler. Kimin kalkanına deyiorsa ikiye böler. Padişah emreder valiyi getirirler. Padişah kılıcı eline aldığında ona yapılan kılıç olduğunu anlar. Üzerinde ustanın adı yazılıdır. şah hemen emir verir valinin boynunu aynı kılıçla keserler.

3.20. Padişah ile Ayakkabı Tamircisi

Padişahın biri baş vezirini kendi yerine koyar, diğer veziri ile de kılık değiştirip, ülkesini gezmeye çıkar. İki de onları tanıyan biri olmasın diye derviş elbisesi giyerler. Şah ile vezir az gider uz gider yolda bir adama rastlarlar. Adama selam verip, yollarına devam ederler. Daha sonra adamın kendileri ile gittiğini görürler. Şah: “Adam madem ki beraber gidiyoruz, gel bu yola merdiven kuralım”. Adam: “Derviş baba, bu kadar büyük bir yola merdiven kurulur mu?” Şah, adamın kendisini anlamadığını anlar ve üzerine düşmez. Bunlar gelir bir şehre varırlar. Adam: “Derviş baba, burası bizim şehrimizdir. Şimdi ben evime gidiyorum” Şah der: “Kardeş, bizi bir geceliğine Allah misafiri eder misin?” Adam mescidi göstererek, Allah misafiri oraya gider” der. Adam onlardan ayrılıp, evine gelir. Yolda yaşadığı olayları kızına anlatır. Kızı: “Baba git o dervişleri misafir getir. Onlar akıllı adama benziyorlar.” Adam: “Onları görmediğin halde akıllı olduklarını nereden biliyorsun?” Kızı: “O sana bu yola merdiven kuralım derken; seninle yol boyunca sohbet etmek istediğini kastetmiş; fakat sen anlamamışsın”. Kız ne kadar ısrar ederse, babası adamları misafir çağırmak istemez. Onun için kız der: “Baba, buraya yabancı adamlar. Hiç olmasa biraz yemek hazırlayayım, götür onlara ver yesinler. “Kız bir şekilde babasını ikna eder. Bir tencere dolma bir adet tam tandır ekmeği, bir kap da süt verir ve onlara götürmesini ister. Kendi ağzından da onlara “Ay tamdır, yıldızlar çoktur, sayamadım. Deniz de ağzına kadar doludur.” Söylesini sonra da onlar ne söyleseler gelip kendisine iletmesini ister. Adam yemekleri götürürken yolda açıp dolma ile yemeğin yarısını yer. Sütü de tamamen içer, kabı boş kalır. Dervişler yemeği yiyip, kaplarını adama geri verirken; derler: “Git kızına de ki; ay parça idi, yıldızlar çok değildi on beş tane idi, deniz de tamamen kurumuştur. Adam gelip, dervişlerin sözlerini kızına dediği anda kız der: “Baba, ayıp değil mi? Sen niye misafirlere götürdüğün yemekleri yedin? Sütü de içmişsin. Adam: “Kızım dolmaları yolda yediğimi sen nasıl bildin? Kız: “Bunu dervişler senin dilinle bana haber verdiler. Ben sana ay bütündür yıldızlar çoktur, deryada doludur derken; ekmeğin bütün, dolmaların çok sütünde ağzına kadar dolu olduğunu söylemek istiyordum. Dervişler de bana ay parçadır, yıldızlar çok değil, deniz de tamamen kurumuş haberini yolladılar. Yani ekmeğin yarısını dolmanın çoğunu yemişler. Sütü de tamamını içmişler” Kız, bir günlüğüne de olsa adamları misafir çağırması için babasına yalvarır, adam çaresizce gider adamları evine getirir. Adamın kızının gözü biraz şaşırır. Onun için evin eşyalarını yerine koyarken, eğri koymuştur. Dervişler eve girdikleri adına eve dikkatle

bakarlar. Hoş geldin dedikten sonra ev sahibi der: “Derviş kardeşler evimiz nasıl? Hoşunuza gitti mi?” Derviş kızın gözünün şaşılığını kast etmek için der: “Eviniz çok güzel, yalnız bir kusuru var o da bacası biraz eğridir.” Hemen kız cevap verir: “Bacanın eğri olmasına bakma dumanı düz tüter.” Dervişler biraz oturduktan sonra, kız onlara istedikleri yemeği sorar. Şah, adamın bahçesinde bir tane atın ve birçok tavuğun olduğunu görür. Onun için der: “Bize öyle bir şey al ki içini kendimiz yiyelim, ortasını tavuklarınız, kenarını da atınız yesin. Kız hemen ortaya bir kavun getirip, der: “İçini kendiniz yiyin, çekirdeklerini tavuklara verin, kabuğunu da atımız yer.” Padişah, kızın aklına şaşıp, aferin der. Şah ile vezir kızdan çok memnun kalıp, geri dönerler. Yolda karşılarına bir ayakkabı tamircisi çıkar. Şah, bu adamın çok akıllı bir adam olduğunu duymuştur. Onun için adamın yanına vardığına elini kafasına koyar. Tamirci, cevap olarak elini diline vurur. Sonra şah der: “Tamirci kardeş, dokuzu üçe ulaştırdın mı?” Tamirci: “Ulaştırdım tutmadı ikiler bırakmadı. “Şah der: “Uzakta mısın yakında mı?” Tamirci: “Uzağı yakın ettim” Padişah tekrar sorar: “İkide misin, üçte mi?” Tamirci cevap verir: “İkiyi üç yaptım.” Şah sonunda der: “Kaz, gönderirsem yolabilir misin?” Tamirci: “Çok iyi yolarım” Şah ile vezir tamircinin yanından gelirler. Şah elbisesini değiştirip, tahta çıktıktan sonra der: “Vezir yoldaki tamircinin sözlerinin anlamını bilmezsen bu senin için bir ayıptır. Onun için git öğren fakat tamirciyi incitme” Vezir, yanına bir hayli altın, para alıp, tamircinin yanına gider. Tamirciyi bulup, der: “Şahla konuştuğun sözlerin anlamını bana söyler misin? “Tamirci; “Sözün, her birine bir altın verirsen, söylerim.” Vezir kabul eder. Tamirci: “Şah, elini başının üzerine koyarken, insanın sorununun olmaması için ne yapması gerektiğini sordu. Ben de elimi dilime vurarak, insanın dertsiz olması için dilini tutmasının gerekli olduğunu kast ettim. Sonra, Padişah dokuzu üçe vurup, vurmadığımı sordu. Yani kışın çalışıp yaz için erzak toplayıp, toplamadığımı sordu. Bende çalıştım fakat bir şey biriktiremedim. Sonra şah, uzakta mı, yakında mı olduğumu sordu. Bende yakını gördüğümü söyledim. Padişah yine sordu: “İkide misin? Üçte mi? Yani ayakların sözümü dinliyor mu? Demek istiyordu. Bende ikiye üçe çıkardığımı söyledim. Yani iki ayağımla yürümekte zorluk çektiğimi bastonla yürümeye çalıştığımı kast ettim” Padişah: “Kaz gönderirsem yolar mısın? ” dedi, ben de yolarım dedim. Kaz da sendin. Paraları elinden aldım” vezir, tamirciye çok para verdiği için pişman olur. Atını sürüp, gitmek isterken aklına bir fikir gelir. Adama bir soru sorup, bilemezse paralarını geri alma düşüncesine kapılır. Vezir: “Adam, söyle bakalım, padişah şu an ne yapıyor?” Tamirci, aşağıdan yukarıya bakıp, der: “Sen, padişahın büyük adam olduğunu biliyorsun. Böyle adamların hakkında

konusurken, saygılı olmak gerekir. Ben bu kuru yerde, yırtık pırtık ayakkabı ile otururken şahın hakkında konuşmak olur mu? Atını bana ver, altın abanı da omzuma at, kamçını da elime ve o zaman söylerim” vezir kabul eder,atından iner. Tamirci, hemen sıçrayıp ata biner. Vezirin altın abasını da omzuna atıp der: “Vezir şundan emin ol, padişah şuan senin gibi atlıları benim gibi, benim gibilerde senin gibi atlı yapıyor, hadi eyvallah” tamirci atına biner kamçıyla vurur ve gözden kaybolur. Vezir, tamircinin gelmesini bekler fakat tamirci gelmez. Sonunda süzüle süzüle padişahın yanına gelir. Padişah: “Vezir görüyor musun, dünyada nasıl adamlar var? Şimdi vezirliğe o mu layık yoksa sen mi?” Vezir tamircinin kendisinden akıllı olduğunu kabul eder. Şah tamirciyi bulur ve kendisine vezir yapar.

3.21. İki Komşu

Bir varmış, bir yokmuş. Eski zamanlarda bir şehirde iki komşu varmış. Bunlardan biri insanları aldatmakla hile ve dolandırıcılıkla tüccar olmuş diğeri ise alın teri ile helal bir şekilde çalışıp kendi evini, bahçesini yapmıştır. Bir gün iki komşu arasında tartışma çıkar. Tüccar: “Ey komşu! Görüyorum gece gündüz çalışıyorsun, alın teri döküyorsun. Ellerin kabarıyor. Gel sana değişik yollardan zengin olmanın kurallarını öğreteyim. Bahçıvan: “Nasıl bir kural?” Tüccar: “Ey komşu! Ucuza al, pahalıya sat, adamları, insanları kandır. Ne şekilde olursa olsun çal çırp. O zaman hemen varlığın artar Hem de rahat olursun.” Bağban: “Hayır komşu, ben senin dediğin yolla zengin olmak istemiyorum. İnsanın kendi elinin emeği ile kazanması gereklidir.” Tüccar, bu düşüncesinde ısrar eder. Aralarında tartışma hayli sürer. Sonunda Tüccar der: “Komşu madem ki böyle oldu, gel seninle yola çıkalım. Kime rastlarsak üç kişiye soralım. Eğer senin dediklerini söyleseler bütün varımı, servetimi sana vereceğim, yok benim dediğim çıkarsa neyin varsa elinden alacağım.” Bu şartı her ikisi de kabul eder. İki komşu yola çıkar. Az gider uz gider sonunda bir çocuğa rastlarlar. Çocuk daha çok gençtir. Tüccar: “Oğlum, gel bizim iddiamızı onayla. Ben diyorum ki zengin olmak için dolandırıcılık, hırsızlık yapmak gerekir bu bahçıvan da diyor ki insan varlığını, servetini helal yolla kazanmalıdır. Hangimin doğru diyoruz?” Çocuk: “Tüccar ağa, elbette sen doğru diyorsun.” Tüccar komşusuna bakıp, der: “Gördün mü, ben haklıyım.” Bahçıvan, çocuğun düşüncesine pek önem vermez. Onun çocuk olduğunu düşünür. Onun için der: “Gel yolumuza devam edelim atalarımız üçe kadar demişler. Soracağımız daha iki kişi var.” Onlar yollarına devam eder ve giderler. Karşlarına bir orman çıkar. Ormanda biraz gittikten sonra her tarafı çiçekle kaplanmış bir çeşmeye rastlarlar. Çeşmenin suyundan doyuncaya kadar içerler. Biraz dinlendikten sonra yollarına devam ederler. Yolda bir avcıya rastlarlar. Bu adamında görünüşü dolandırıcıya benziyordur. Tüccar, avcıyı gördüğü anda, yakınlaşıp der:” Ey avcı kardeş! Bizim şartımızı sen sonlandır. Ben diyorum ki zenginlik, var devlet hırsızlık ve dolandırıcılıkla sağlanır. Ama bu bahçıvan ise helal yolla sağlanacağını düşünüyor. Cevabı sen ver, Hangimiz haklıyız” Avcı: Tüccar ağa, sen doğru diyorsun” Zavallı bahçıvan, bu olaya şaşırıp, kalır ve der: “Tüccar kardeş, gel gidelim. Bakalım üçüncü adam ne diyor”. Bu şekilde az gider uz giderler. Gelir bir keçe çadıra varırlar. Çadırın önünde ihtiyar bir adamın oturduğunu görürler. Saygıyla selam verip, olayı adama anlatırlar. İhtiyar, onları dinledikten sonra der: “Ben, bu olayda tüccarı haklı buluyorum. Bahçıvanın, bu sözü ihtiyardan duyduğu

anda akli başından gidecek gibi olur. Kendi kendine “Acaba, bu şehirde adaletli, doğru bir adam var mı? Kime sorduysak hepsi kötü yolu haklı çıkardı” der. Bahçıvan “İhtiyar, sormak ayıp olmasın, sen ne iş yapıyorsun?” İhtiyar: “Zamanında şahın celladı idim” Bahçıvan içinden “Bir celladın, adaletli olması beklenir mi?” Diye geçirir. Onun için çaresiz kalıp, tartışmayı da kaybettiği için bütün varını, servetini tüccara verir. Bütün varlığını tüccara veren bahçıvan, böyle adamların yanında durmaktan başka bir şehre gitmeyi düşünür. Başını alıp, şehirden gider. Bu şekilde az gider uz gider, dere tepe düz gider. Gelir şehrin kenarından bir tarafı kayalık, sarp arazi olan yüksek bir mağara görür. Çok fazla yağmur vardır. Saklanmaya yer yoktur. Onun için hemen mağaraya girer. Dikkatle baktığında burasının ev gibi bir yer olduğunu görür. İçeride insanın gözünü kamaştırarak bir ihtişam vardır. Bir tarafta mücevherler bir tarafta kırmızı rengarenk pahalı parçalar, bir tarafta tahıl, pirinç çuvalları dünyada ne ararsan var. Adam, burada akşam oluncaya kadar kalır. Yağmur durmak bilmez. Tam çıkmak üzereyken; birkaç adamın mağaraya geldiğini görür. Adam bunları gördüğü anda kaçır ve köşede saklanır. Gelen adamlar mağaraya girip, otururlar. Sofra kurup, yiyip içerler. Meğer bunlar kırık haramilerdir, mağara da onlarındır. Haramiler, padişahın hazinesini soymak için plan kurmaya başlarlar. Haramilerin komutanı, padişahın hazinesini soyarken herkesin üzerine düşen görevi adamlarına anlatır. Adamlar silahlanıp, yola çıkarlar. Haramiler mağaradan çıktığı anda, adamda fırsatı kaçırmayıp mağaradan kaçır. Haramiler, çok büyük bir hile ile padişahın hazinesini soyup, bütün varlığını develerine yükleyip mağaraya geri dönerler. Haramiler padişahın hazinelerini getirip mağarada yerleştirirler. Sabah olunca her yere padişahın hazinesinin soyulduğu haberi yayılır.

Haramiler burada kalsın, bakalım padişah ne yapar? Padişah bütün saray adamlarını yanına toplayıp hırsızların yakalanmaları için emir verir. Baş vezir ileriye çıkarak, bu ilk değil kaç yıldır bu hırsızlar halkın malını mülkünü çalıp, talan ediyorlar. Hiç kimse onları yakalayamıyor. Ne yerleri biliniyor ne de kendileri bulunabiliyor” Padişah: “Ben onu bunu anlamam. Hemen bütün askerleri şehrin içine sal. Bırak yerde de olsa gökte de olsa hırsızları bulup, getirsinler”. Padişahın emrinden çıkmak olmaz. Onun için vezir, vekil bütün saray adamları yanlarına asker alıp, her biri bir tarafa dağılır. Yedi gün yedi gece her yeri karış karış ararlar. Hırsızların izine rastlayamazlar. Sonunda pişman olmuş bir halde geri dönerler. Zavallı bahçıvan mağaradan çıktıktan sonra şehre doğru gelir. Herkesin, şahın hazinesinin soyulmasından bahsettiğini duyar. Bu olaydan haberi olan bahçıvan sora sora doğruca şahın sarayına gelir. Bekçilerden

izin alır, içeri girer. Onu şahın yanına götürürler. Bahçıvan şaha baş eğip der: “Şah sağ olsun. Ben senin hazineni soyan hırsızların yerini biliyorum” Şah bu sözleri duyduğu anda: “Adam dediğin doğru ise hazinenin yarısı senindir” der. Bahçıvan: “Şah sağ olsun. Bana hazine lazım değil. Senin şehrinin sınırında bir mağara var. Orada kırk harami yaşıyor. Hazineni onlar çalmış, aynı mağarada saklıyorlar. “Şah, bu sözleri duyduğu anda emir verir, dokuz yüz bin dokuz yüz doksan dokuz atlı asker silahlanıp gider. Askerler mağaraya girdiklerinde burada şahın hazinesinden başka çok daha değişik şeylerin olduğunu görürler. İçeride kimse yoktur, çok beklerler fakat hırsızlar gelmez. Sonunda mağarada bulunan her şeyi develere yükleyip saraya getirirler. Padişah, bu olayı görünce sevincinden ne yapacağını bilemez. Bahçıvana bakıp der: “Adam ben sözümün üzerinde durumum. Hazinenin yarısı senindir”. Bahçıvan: “Şah sağ olsun. Hırsızların senin hazineni soyduğu gibi vaktiyle bir tüccar da benim varımı, paramı her şeyimi alıp beni iflas ettirmişti. Şimdi, bana geçinmeme yetecek kadar bir avuç altın yeter” Şah: “Adam bu az olur. Benden ne istiyorsan utanmadan söyle” Bahçıvan: “Şah sağ olsun haramilerin mağarasında senin hazinenden başka halktan çaldıkları şeyler de vardı. Onları kendi sahiplerine vermen iyi olur” Padişah, Adamın dediğini kabul eder. Aynı gün kimin neyi çalışmışsa gelip alması için şehre ilan verilir. Bahçıvan, şahın verdiği altınları da alıp, kendi şehrine gitmeye başlar. Altınlardan tek tek bozdurup evini bahçesini düzeltir. Bahçıvanın, tüccar komşusu olayı haber alıp, yanına gelir. Selam verdikten sonra der: “Ey komşu! Sen tamamen iflas etmiştin. Bu malı mülkü nereden aldın? Bahçıvan, tüccarın aç gözlü olduğunu bildiği ve ona yine bir hile yapmak istediğini anladığı için der: “Falan şehirde kaç yıldır kırk harami ortaya çıkmıştı. Hırsızlar, halkın neyi var neyi yoksa çalıp çırpıyordular. Sonunda, hırsızlar padişahın da hazinesini çaldılar. Tesadüfen, ben hırsızların yerini öğrendim. Gelip, padişaha haber verdim. Şahın adamları, hırsızları öldürüp, halktan çaldıklarını kendilerine geri verdiler. Adamlar, yardımımın karşılığı olarak da çokça hediye verdiler. Şimdi sen de aynı şehre git ve hırsızların yerini söyleyenin sen olduğunu söyle. O zaman sana da altın, gümüş verirler. Böylece yine zahmet etmeden zengin olacaksın” Aç gözlü tüccar bu söze inanır ve evine gelir. Omzuna heybesini alıp, aynı şehre doğru gitmeye başlar. Şehre henüz ulaşmıştı ki üç adamın geldiğini görür. Bunlara yaklaşır, der: “Kim olduğumu biliyor musunuz?” Adamlar: “Hayır bilmiyoruz” Tüccar: “Ben padişaha kırık haraminin yerini gösteren adamım” Meğer, bu adamlar kırık haramilerdendir. Haramiler fırsatı kaçırmadan derler: “Adam, biz seni gökte ararken, yerde elimize düştün. Gel, bize evinin yerini göster. Sana o kadar hediye verelim ki

koymaya evinde yer bulamayasın.” Tüccar kabul eder. Hırsızlar ıslık çalar, o an her taraftan hırsız çıkar ve bir araya toplanır. Doğruca tüccarın evine gelirler. Tüccarın neyi var neyi yok hepsini alırlar kendisini de kolu, bacağı kırılıncaya kadar döverler. Tüccar üç gün üç gece ölü gibi kalır. Sonradan kendine gelip, bir şekilde iyileşir. Bu olayı haber alan bahçıvan, tüccarın yanına gelir. Tüccar, Onu gördüğü anda der: “Başıma gelenleri görüyor musun?” Bahçıvan: “Tüccar Ağa, ben bunu çoktan biliyordum. Helal zahmetle kazanılmayan varlığın sonu böyle olur.

3.22. Ayakkabı Tamircisi

Bir varmış bir yokmuş bir padişah varmış. Hayatı boyunca kendi sarayından dışarı çıkmamıştır. Bir gün padişah kitapların birini okurken; eski zamanlardaki padişahların kılık değiştirerek ülkelerini gezdiğini, dükkanda pazarda adamlarla dertleştiğini, fakir, fakara halkın sorunlarını dinlediklerini öğrenir. Kitabı okuduktan sonra hemen vezirini çağırıp, der: “Vezir, şehrimi gezmek istiyorum. Ne var ne yok merak ediyorum. Sen ne uygun görüyorsun?” Vezir: “Padişah sağ olsun. İyi fikir. Senin bu işi çoktan yapman gerekirdi ama...” Padişah: “Vezir galiba söylemek istediğin bir şeyler var. Söyle bakalım, ne demek istiyorsun?” Vezir, padişahını tanıdığı için der: “Ey şah! Söylerim fakat bana öfkelenmenden korkarım.” Padişah: “Kokma içindekini söyle” Vezir, padişahın vazgeçmeyeceğini anlar ve çaresiz kalıp der: “Ey şahım! Ben demek istiyorum ki, seyahat etmek halkın derdini sorunlarını öğrenmek güzel şey. Fakat, onların derdine çare bulmak her adamın hüneri değil. Ben, önce halkın sorunlarına çare bulmanı istiyorum. Herkes senden razı olsun. Yoksa boş boş gezmekten bir şey çıkmaz”. Padişah: “Vezir, benim adaletime inanmadığını görüyorum. Şimdi bak ne yapacağım” Veziri: “Keşke senin dediğin olsaydı” Padişah, vezirinin sözüne kırılıp, kılık değiştirerek derviş elbisesi ile yola düşer az gider uz gider gelir şehrin kenarında bir ayakkabı tamircisine rastlar. Tamircinin, ayakkabılara yama yaparken; kah okuyup kah güldüğünü görür. Adamın keyfi yerindedir. Padişah, selam verip, bir bahane ile tamircinin yanına oturur. Biraz oradan buradan sohbet ettikten sonra der: “Tamirci kardeş, sormak ayıp olmasın , sen ne kadar kazanıyorsun ki böyle keyiflisin?” Tamirci: “Ey derviş baba! Sağlığına duacıyım. Her gün tamircilikten kazandığım paralarla yağ, pirinç ve et alıp pilav kazanında demlenmeye koyuyorum. Ellerim, ayaklarım sağ olduğu sürece her gün çalışıp, kazanıp pilav yiyeceğim”. Padişah, hayli sohbet eder. Akşam olur. Tamirci O’nu evine misafir eder. Padişah, gerçekten de pilav kazanının olduğunu görür. Padişah, biraz oturduktan sonra sarayına geri döner. Kendi kendine düşünür. “Sen bir tamirci olarsın, Hem de böyle büyük konuşasın. Bek senin pilav kazanını nasıl boş koyuyorum”

Sabah olunca, Padişah tahta çıkıp. Ülkesinde ayakkabı tamirciliğinin yasaklandığı emrini verir. Emrini kim bozarsa dar ağacından asılacağını söyler. Sabah erkeden padişahın adamları, ayakkabı tamirciliğinin yasaklandığını her yere ilan ederler. Bu haberi duyan tamirci hemen bir urgan ve balta alıp ormana gider. Kurumuş ağaçlardan bir demet toplayıp sırtına alır ve getirir pazarda satar. Yine et, pirinç alır

evine gelir. Akşam olunca, padişah derviş elbiselerini giyip bir bahane ile tamircinin evine gelir. Yine pilav kazanının ocağın üstünde dem aldığını görür. Padişah: “Kardeş ayakkabı tamirciliğinin yasaklandığını söylüyorlar. Peki şimdi sen ne yapacaksın?” Tamirci: “Derviş baba, bir adam zahmet çekmekten korkmayıp; tembelliğe, asalaklığa üşenmez ise o adam aç kalmaz. Tamirciliğin yasak edildiğini gördüm, ben de gidip odunculuk yaptım” Padişah, tamircinin sırrını öğrenip geri döner. Sabah erkeden ormandan odun kesenlerin cezalandırılacağı emrini verir. Tamirci bu haberi duyduğunda hemen ağ götürüp, deniz kenarına gider. ağ atıp on on beş balık yakalar, götürüp satar. Akşam yine evinde pilav pişirtir. Padişah tekrar tamircinin evine gider. evde yine pilav piştiğini görür. Padişah, tamirciyi konuşturur der: “Kardeş peki bugün parayı nerden aldın?” Tamirci: “Odunculğun yasak edildiğini duydum, gidip balıkçılık yaptım. Padişah içinden der: “Şimdi öyle bir şey yapacağım ki hiçbir iş yapamayacaksın. Bakalım o zaman parayı nerden bulacaksın” Padişah sarayına gider. Ertesi gün adam gönderir, tamirciyi huzuruna çağırır. Tamirci padişahın kendisini ne yapacağı konusunda tereddüde düşer. Adamlarla birlikte saraya gelir. Padişahı gördüğü anda tanır. Derviş elbisesi ile evine gelenin padişah olduğunu anlar. Tamirci selam verdikten sonra der: “Padişah sağ olsun. Benim yapabileceğim ne var?” Padişah: “Tamirci kardeş, sen çok çalışkan adama benziyorsun. Onu için seni saraya cellat olarak almak istiyorum.” Tamirci “Padişah sağ olsun. Tamircilik nerde, cellatlık nerde? Benden cellat olmaz” Adamın bütün yalvarmalarına karşı padişah kabul etmez. Adama zorla cellat elbisesi giyindirip beline de bir kılıç bağlarlar. Padişah adamın saraydan çıkmamasını adamlarına tembihler. Tamirci, burada kaldığı sürece evinde pilav pişmeyeceğini anlar ve açık kapılardan birini kullanarak sokağa çıkar. Yakında bir demirci dükkanı vardır. Hemen oraya girer. Kılıcını çıkarıp der: “Demirci kardeş, görüyor musun benim ne kadar değerli bir kılıcım var? Al bunu sana satayım, bıçağı sende kalsın, sapına tahta bir kılıç tak bana ver.” Demirci: “Kardeş, kılıcının bıçağını sana nasıl vereceğim. Tamirci: “Boş ver senden bir isteğim var. Onu yerine getirsen kılıcı para almadan sana vereceğim. Demirci: “Söyle bakalım, isteğin nedir?” Tamirci: “Kılıcın karşılığında pazardan bir miktar pirinç, bir miktar da yağ al. Götür ver falan yerdeki bizim eve. “Demirci, böyle kolay şartta hemen razı olur. Tamircinin istediği şeyleri alır ve onun evine götürür. Akşam olur. Padişah yine tamircinin evine gider. Pilav kazanının demde olduğunu görür. Padişah sarayına geri döner. Bu olayın nasıl olduğu hakkında düşünmeye başlar. Kendi kendine: “Ben tamircinin pilav pişirmesini engellemek için buraya getirdim, ama bir şey olmadı” diye düşünür. Bu sırrı öğrenmek

için endişeye kapılır. Padişah sabah erkenden cellada birinin başını keseceği emrini verir. Padişahın adamları genç bir adamı elleri, kolları bağlı olarak tamircinin önüne yıkarlar. Bütün saray adamları meydana toplanır. Padişah, tamirciye: “Cellat, bu adam atımı benim özel alanıma bırakmış. At da bütün alanı harap etmiş. Onun için bu adamın boynunu vurmalsın” der. Tamirci, bu adamın bakıldığında hayran kalınacak bir genç oğlan olduğunu görür. Kendiside güçlü bir pehlivana benziyordur. Onun için der: “Ey padişah, senin kendin bu adam uyuya kalmış diyorsun. Böylece atı da senin alanına girmiş. Bunun için de bir insanın başı kesilir mi? Bu oğlanın günahı yok. Adaletsizlik yapma” Padişah bağırarak der: “Fazla konuşma, sana ne diyorsam onu yap” Tamirci elini kılıcının kabzasına götürüp der: “Ey benim kılıcım! Eğer bu adamın günahı varsa onun boynunu öyle kesersin ki kafası yedi arşın geriye düşer. Eğer günahı yoksa, benim kılıcım elimde tahtaya dönsün. “Tamirci, kılıcını çıkarıp, adamın kafasını kesmek için havaya kaldırır. O anda kılıcın tahtaya dönüştüğünü görürler. Tamirci fırsatı kaçırmadan der: “Ey Padişah! Ben sana söylerken; inanmıyordun. Gördün mü oğlanın hiçbir günahı yok. Kılıç dönüp tahta oldu.” Herkes bu olaya şaşırıp, kalır. Padişah çaresiz kalır oğlanı serbest bırakır. Meğer, bu oğlan başka bir padişahın oğludur. Çocuk tamircinin hilesini anlamaz. Onun için ondan çok memnun kalır ve gider. Çocuk evlerine geldiği anda başına gelen bütün olayları kendi babasına anlatır. Çocuğun babası öfkelenip, der: “O hangi padişaktır ki benim oğlumun kafasını kesmek ister. Bilmez mi benim yetmiş yedi ülkeye hükmüm geçer. Bütün padişahlar bana haraç verir. Şimdi ben onun ülkesini viran edeyim de görsün bakalım”. Padişah, ordu komutanını çağırıp emir verir. Askerler katile halinde yola çıkar. Padişah, komutandan çokça asker götürmesini ve falan padişahın ülkesini yerle bir etmelerini ister. Askerler tepelerden sel gibi, ayak üzengide, diz kaburgada az giderler uz giderler gelir söz konusu padişahın ülkesine varırlar. Diğer taraftan padişaha kenti askerlerin kuşattığı haberi ulaşır. Padişah hemen kendi askerlerinin düşmanın karşısına çıkmasını emreder. Savaş davulu çalar. Pehlivanlar, birer birer meydana çıkar, nara atar. Kalkan tutup kılıç vururlar. Bunlardan bir şey çıkmaz. Sonunda askerlerin tamamı birbirine girerler ve kan gövdeyi götürür. Yedi gün yedi gece öyle bir savaş olur ki hiç rüzgar böyle savaş görmemiştir. Sonunda, genç oğlanın askerleri bir kısım askeri öldürür diğerleri ise kaçar. Genç şehzade yanına bir miktar adam alıp padişahın sarayına girer ve odasını bulur. Kılıcını çekip, Padişahı öldürmek isterken, Padişah der: “Ey şehzade kimsin sen? Beni niye öldürmek istiyorsun? Şehzade: “Sen adaletsiz, kan içen bir adamsın. Ne ekmişsen onu da biçiyorsun” Şehzade padişahın zindana atılmasını emreder. Sonra tamirciye bakıp der:

“Adam, sen de cellatlık yaparken; çok kişinin başını gövdesinden ayırmıştırsındır. Şimdi sen de ektiğini biçeceksin. “Tamirci: “Ey şehzade! Ben ölümden korkmuyorum. Ama sana doğrusunu söyleyeyim, ben hiç kimsenin başını kesmedim” Şehzade: “O zaman kılıcımı çekip senin boynunu vuracağım. Eğer gerçekten kimsenin başını kesmemişsen bu kılıç dönüp tahta olacak

Şehzadenin iki kılıcı vardır. Birinin bıçağını önceden tahtadan yaptırır. Elini atıp, hemen kılıcını çeker. Havaya kaldırıp, adamın başını kesmek isterken der: “Adam, bu nasıl bir olaydır. Kılıcım tahtaya döndü. Galiba senin günahın yok” Tamirci, çok akıllı bir adamdır. Bu olayı gördüğünde şehzadeye dikkatle bakıp, parmağını ısırır. Bu gencin ölümden kurtardığı genç olduğunu anlar. Şehzade, padişahı zindana hapseder. Onun tacını eski vezirin başına koyar. Tamirciyi de ona vezir eder. Yeni Şah ile vezir halkı iyi yönetip, onlara adil davranır.

Gökten üç elma düştü. Biri benim, biri senin biri de masala kulak asanların.

3.23. İhtiyarın Hilesi

İhtiyar bir adamın Ahmed adında bir oğlu varmış. Oğlu, hayvancılık yaparmış. Bir gün sokak arkadaşları O'nu kandırıp derler: “Çocuk senin bütün yaşlıların evlendi. Sen neden evlenmiyorsun? Şimdi gidiyorsun eve. Babana seni evlendirmesini söylersin Hem de sana padişahın kızını alsın. Hemen gidip padişahın kızını sana alır”.

Ahmed hem genç hem de her söze inanan bir gençtir. O çocuklara inanır. Akşam eve geldiğinde babasına der: “Baba, hemen gidip bana padişahın kızını al.” İhtiyar: “Yavrum, daha küçüksün, evlenme çağında değilsin. Hem de biz fakır insanlarız. Padişah kızını sana vermez. “Ahmed: “Ben hiçbir şey kabul etmem. Hemen elçi gönder, padişahın kızını bana istesin. Almazsan hepimizi öldüreceğim”. İhtiyar can korkusundan Padişahın yanına elçi gönderir. Elçi gelir elçi taşının üzerine oturur. Hemen gider padişaha haber verirler. Padişah, elçiyi getirmeleri için emreder. Gider elçiyi getirirler. Padişah, adamın suratına bakıp der: “Bizden ne istiyorsun?” Elçi: “Padişah sağ olsun. Senin kızını bizim yoksul ihtiyarın oğlu istiyor”

Padişah, biraz düşündükten sonra elçiye der: “Çok garip gidin oğlanı yanına getirin. Bakayım kızıma yakışıyor mu yakışmıyor mu?” Elçi, padişaha baş eğip pişman olmuş bir halde geri döner. Gelir padişahın dediklerini ihtiyara iletir. Elçiden, bu sözleri duyduğu anda ihtiyarın dizleri tutulur, oğlunu yanına çağırır ve der: “Oğul bizim başımıza nasıl bir bela açtın? Padişah seni yanına çağırıyor”

Ahmed, bu sözleri duyduğunda sevinerek der: “Ne demek, hemen gidiyorum” Babası, Ahmed'e gitmemesi, bu işten vazgeçmesi için çok yalvarır yakarır, padişahın kendilerinden çokça para mal isteyeceğini söyler fakat Ahmed kulak asmaz. Yola çıkar. Padişahın yanına gider. Huzura çıkıp der: “Padişah sağ olsun. Ben senin kızına elçi göndermişim. Sen de kızına layık olup olmadığına bakmak için oğlanı çağırmıştın. O oğlan benim. Şimdi geldim” Padişah göz ucu ile oğlanı süzdükten sonra der: “Çok iyi, kızını veririm. Fakat kırk katlı ev yaptırman gerekli. Eğer evi yapamazsan boynunu vurduracağım” Ahmed, padişaha saygıyla baş eğip evlerine gelir. Ahmed, evlerine gelir ve babasına der: “Baba, kızını bana veriyor. Ancak kırk katlı bir ev yaptırman gerektiğini söylüyor” Adam bu sözleri duyduğu anda der: “Ey yavrum, sen kırk katlı evi nasıl yaptırabilirsin?” Ahmed: “Adam, kırk katlı ev yaptırmaktan kolay ne var? Bir ayın içinde evi yaptırırım. İki öküzümüz var birini satalım, padişahın dediği evi yaptıralım

Ahmed öküzlerden birini kafasına ip bağlayıp pazarda satmaya götürür.

Şimdi size kimden haber verelim. Pazardaki dolandırıcılardan. Meğer şehir pazarında bulunan yedi tane dolandırıcı halktan ucuza aldıkları eşyaları pahalya satıp, aralarında bölüşüyorlardır. Aynı dolandırıcılar, Ahmed'in pazara getirdiği öküzü keçi yavrusu diye kandırıp elinden alma konusunda aralarında anlaşılır. Sona kesip yemeği kararlaştırırlar. Dolandırıcılar bu şekilde aralarında anlaşır ve her biri şehrin bir kenarına çekilir. Ahmed, öküzü pazara getirdiği anda dolandırıcılardan biri gelir ve der: "Ey oğlan! Bu keçi yavrusuna ne vereyim?" Ahmed cevap verir: "Adam kör müsün? Görmüyor musun? Bu keçi yavrusu değil, öküz." Daha sonra ikinci dolandırıcı, Ahmed'e bakıp, der: "Bu keçi yavrusuna getir altı şahi vereyim." Ahmed, ikinci dolandırıcının yanından uzaklaşır. Böylelikle Ahmed altı dolandırıcının yanından uzaklaşır. Dolandırıcılardan biri öküze altı şahi, diğeri üç şahi değer biçerek bu şekilde öküzü Ahmed'in elinden almak isterler. Yedinci dolandırıcının yanından geçerken; o da der: "Çocuk getir, bu süt kuzusuna iki şahi vereyim. Götüreyim çocuklarım oynasınlar" Dolandırıcıların hilesini Ahmed anlamaz. Öküzü üç şahiye satar. Bir şahiye pazardan ekmek alıp, yer. İki şahiyi de evlerine getirir. Ahmed, eve geldiğinde babasıyla ona keçi yavrusu verdiği için kavgaya tutuşur. Adam hemen oğlunu dolandırıcıların kandırdığını anlar. Onun için der: "Ayıp değil oğlum. Seni kandırıp öküzü keçi yavrusu yerine ucuza almışlar. Ben onlardan intikamımı alırım. Adam sabah erkenden ağ götürüp iki tavşan yakalar ve eve getirir. Tavşanın birini bahçeye bağlar, diğeri de kucağına alıp, pazara gider. Karısına der: "Sen yemek yap. Bugün eve misafir gelecek. Ben pazara gidiyorum. Misafirler eve geldiğinde sana ekmek pişirip pişirmediğini soracağım. Sen de bana tavşanın gelip sana, akşama misafir geleceğini haber verdiğini ve senin de biraz yemek pişirdiğini söylersin. Yemekten sonra bir bahane ile seninle kavga yapacağım. Öfkelenip senin boğazını keseceğim. Sende hemen yere düşersin. Öyle ki senin kulağının dibinde düdük çaldığımda uyanırsın." Sonra, uzun bir bağırsağa kırmızı boya doldurup karısının boynuna bağlar. Kendiside tavşanı alıp pazara gider. İhtiyar, pazarda "Ey haberci tavşan olan, ey haberci tavşan alan!" diye bağırır. Hemen dolandırıcılar ihtiyarın yanına gelirler. Tavşanın haberciliğini denemenin mümkün olup olmadığını sorarlar. İhtiyar: "Neden olmasın? Bakın, şimdi ben ona bir söz tembihleyeceğim, o da gidip karıma söylesin. Gidip söyleyecek" Hemen dolandırıcılardan biri der: "Madem öyle gel o zaman deneyelim." İhtiyar kabul edip tavşana der: "Tavşan git karıma de ki misafirim var. Biraz yemek yapsın" Adam, tavşanı bıraktığı gibi tavşan kaçır ve gözden kaybolur. Biraz sonra ihtiyar eve gelir ve karısına sorar.

“Hanım misafirim var, yemek pişirdin mi? Kadın: “Elbette pişirdim, tavşan gelip bana akşama misafirimiz olduğunu ve yemek pişirmem gerektiğini söyledi. Bende pişirdim” dolandırıcılar gelir, tavşanın bahçede ot yediğini görürler. Hemen adam dolandırıcıları içeri alır, otururlar. Kadın sofrayı kurar, yemek getirir. Bunlar yemek yerken; tavşanın değerini sorarlar. Adam “Yavrum, ben o tavşana kendi ağırlığının iki katı kadar altın verdim. Fakat siz yabancı değilsiniz. Size kendi ağırlığında altına veririm” dolandırıcılar bunu kabul ederler. Yemekten sonra tavşanı kendi ağırlığınca altına satın alırlar. Bu zamanda adam karısından çay yapmasını ister. Kadın çay yapmak için biraz gecikir. Adam, yalandan öfkelenip, karısının yere yıkar ve kafasını keser. Bunu gören dolandırıcılar der: “Adam, sen ne yaptın? Kadını niye öldürdün? İhtiyar tavrını bozmadan der: “Önemli değil ey oğul! Ben bunun kafasını öfkelenmişim zaman günde kaç defa kesiyorum, yine iyileştiriyorum. Onun çaresi bende. Bakın bu düdüğü çaldığımda kadın dirilecek çünkü bu ölü dirilten düdüktür.” der. Kadının kulağının dibinde düdüğü çalar. Kadın hemen dirilip ayağa kalkar. Dolandırıcılar bu olaya şaşırıp kalırlar. Dolandırıcılar bir miktar altın verip bu düdüğü de alır ve giderler. Dolandırıcılar gittiği anda ihtiyar karısına der: “Kadın yarın dolandırıcılar geri dönecek. Ben mezarlığa gidiyorum. Onlar geldiğinde kendilerinin gittikleri anda benim öldüğümü söylersin” Dolandırıcılar pazara gelip, tavşanı bırakırlar. Tavşan kaçır gözden kaybolur. Dolandırıcılar eve geldiklerinde tavşanın olmadığını görürler. Hemen kadınlarını yere yıkip, başlarını keserler. Sonra ne kadar düdüğü çalıysalar kadınlar dirilmez. İhtiyara öfkelenen dolandırıcılar hemen ihtiyarın evine gelirler. Kapıdan içeri girdikleri anda ihtiyarın karısı der: “Ey çocuklar! Siz bizden gittikten sonra kocam öldü. Götürüp gömdüler. Dolandırıcılar doğruca mezarlığa giderler. İhtiyarın orada saklandığını görürler. Olayı ihtiyara anlatırlar. İhtiyar: “Yavrum ne ettiyseniz onu da biçtiniz. Siz benim öküzümü keçi yavrusu diye çocuğumdan kandırıp aldınız. Ben de karşılığını çıkardım. Dolandırıcılar adamı dövmek ister. İhtiyar: “Eğer fazla konuşursanız karılarınızı öldürdüğünüzü gidip şaha söylerim. O anda hepinizi dar ağacından astırır.” Dolandırıcılar, korkularından pişman olmuş bir halde geri döner. Ertesi gün ihtiyar, usta çağırıp, ev yaptırmaya başlar kırk katlı ev hazır olduğu anda Ahmed evin bittiği haberini padişaha gönderir. “Padişahın istediği ev hazır. Şimdi o da sözünde dursun kızımı versin” der. Padişah, vezir, vekil gelir eve bakar ve beğenirler. Padişah sözünden dönemez ve kızını Ahmed’e verir.

Aynı gün halkı düğüne çağırıp kırk gün kırk gece düğün yaparlar. Ahmed, şahın kızını alır. Ahmed'in babası düğünden sonra Ahmed'i yanına çağırıp der: "Oğul, bugüne kadar sen çocuk kişilikteydin. Artık tam bir erkeksin. Kendin de erkek gibi davran yoksa kız seni bırakıp gider" Ahmed, babasının nasihatini aklından çıkarmayacağı konusunda ona söz verir.

3.24. Tembel Kızın Masalı

Bir zamanlar yaşlı bir adamın üç kızı varmış. Ortanca kız ile küçük kızı oldukça akıllı ve çalışkan kızlarmış. Fakat büyük kız aç kalmayı göze alıp, bir lokma ekmek almaya üşenecek kadar tembelmiş. Öğlene kadar uyur, elini hiçbir şeye sürmezmiş. Bu olay karşısında kızın anne ve babası usanmış. Bu yüzden kızın babası her yere ilan duyurarak, kızını tembellikten kurtarana bir çok mal vereceğini söyler. Hangi eğitmen gelirse kızın tembelliğine çare bulamaz. Bir gün bu olayı çobanın biri duyar. Çoban ninesini de alır kızın babasının yanına gider ve durumu ona açıklar. “Amca ben geldim senin kızını götürmeye izin ver kızın bir yıl benim ninemin yanında kalsın. Eğer kızının tembelliği geçmese bana istediğin cezayı verirsin” Adam kızından bıktığı için çobanın dediklerini hemen kabul eder. Çobanın evlerinin yerini öğrenir. Sonrada büyük kızını götürmesi için çobanın ninesine verir. Kız o kadar tembeldir ki gitmek istemez. Bu yüzden çoban ile ninesi onu zorlukla evlerine getirirler. Kız, çobanın evine geldiği anda çekilip bir kenara oturur. Onlar ne sorarlarsa cevap vermez. Bugünden sonra çoban ile ninesi evde her ne yiyip içseler kıza teklif etmezler. Böylece çoban ile ninesi üç gün yiyip içerler. Kız baka kalır. Zalimin kızı tembelliğinden ağzını açıp, bir lokma ekmek istemez. Neredeyse açlıktan ölecek gibi olur. Bir gün çobanın ninesi evi süpürürken; süpürgeyi kızın üzerine fırlatıp der: “Ey yavrum! Utan, kendine gel koskoca kızsın, tozun toprağın içinde oturuyorsun. Hiç olmasa oturduğun yeri süpür. Bu işten sonra kıza bir miktar ekmek verir. Ertesi gün çobanın ninesi evdeki tava tencereleri kızın önüne yığıp der: “Ben onu bunu bilmem. Eğer bu tabakları yıkamazsan ölsen de sana ekmek vermeyeceğim”. Kız zorlukla tabakları götürüp, bahçeye çıkar. Söylene söylene bir şekilde tabakları yıkar. Bu defa kızın hem ekmeğini artırırılar Hem de yemek verirler. Bu şekilde çobanın ninesi kıza her gün bir iş verir. Günler, aylar geçer kız iş yapmaya alışır. İyice çalışkanlaşır. Bir yıl geçer. Kızın babası, çobanın sözünde durup durmadığına bakmak için onun yanına gider. Adam gelir kızı ile görüşür. Kızının çalışkan, yıldırım parçası gibi bir kız olduğunu görür. Eski tembelliğinden eser kalmamıştır.

Kız hemen getirir, yemek yapar sofrayı kurar, tek başına oturup yer. Sonrada sofrasını toplar. Babası bu olaya hayret edip der: “Kızım bu nasıl bir olaydır? Getirip kendi başına yemek yedin hiç bana teklif dahi etmedin” Kız: “Baba, buranın farklı bir kuralı var. Her kim ev süpürüp, tabakları yıkamaz ve iş yapmaz ise ona yemek vermezler. Sen ev de süpürmedin, iş de yapmadın onun için sana teklif etmedim.

Adam, kızını bu şekilde işe alıştırdıklarını anlar. Çobana aferin der ve ondan çok razı olur. Adam, çobana birçok hediye verip, kızını evine getirir.

3.25. Sadık Kadın

Bir varmış bir yokmuş bir karı koca varmış. Bunlar çok iyi geçinirlermiş. Adam, sabahtan akşama kadar tarlada çiftçilik yapar, kadın da evde yün eğirip, çorap dokur ve ev işleri yaparmış. Kadının akli zekası şehir halkını kendine hayran bırakırmış. Herkes kadını övermiş. Günler aylar geçer kadının şöhreti her yere yayılır. Bir gün bu durumu muhtarın karısı duyar. Kadının kendisinden iyi olduğu için hırsından çatlayacak gibi olur. Neden herkesin onun övdüğünü merak eder ve gidip öğrenmek ister. Kadının sırrını öğrenmek için kocasının evden gitmesini bekler. Durum öyle olur ki muhtarın birkaç günlüğüne şehre gideceği çıkar. Adam evden çıktığı anda kadın elbiselerini değiştirip, övgüsü dünyaya yayılan kadını aramaya çıkar. O kapı benim bu kapı senin araya araya gelir kadını bulur. Muhtarın karısı kendisini dilenci kılığına sokar, kapıyı çalıp biraz yiyecek ister. Adı dillere düşen kadın, dilenciye biraz şeyler verir. Sonra gider yerinde oturur. Muhtarın karısı bahçeye baktığında, kadının güneşin önünde yün eğirdiğini görür. Yanında da bir parça kuru ekmek, bir kabın içinde ısınmış su vardır. Muhtarın karısı: “Ey kardeş bahçende güzel ağaçlar var. Niye onların gölgesinde oturmuyorsun da güneşin altında çalışıyorsun?” Kadın: “Çünkü benim kocam şu anda tarlada güneşin altında tahıl biçiyor. Yanında da bir parça kuru ekmek ile güneşte ısınmış bir kap sudan başka hiçbir şey yok. Benim ondan fazla bir yanıım yok ki o nasıl çalışıyorsa ben de öyle çalışmalıyım. Eğer böyle yapmazsam kocamın çektiği zahmetin değerini bilemem. Kocam da benim bu sadık davranışımı görüp beni çok seviyor” Muhtarın karısı onun zekasını denemek için der: Kardeş ben ne yapmalıyım ki kocam beni de senin kocan gibi sevsin” Kadın: “Bana iki üç tane aslan tüyü getirebilirsen sana bu sırrı söylerim”.

Muhtarın karısı o günden sonra aslan aramaya başlar. Sonunda gelir padişahın aslanlarının saklandığı hayvan barınağına ulaşır. Burada çelik kafes içinde saklanan korkunç aslanların olduğunu görür. Kadın çok düşündükten sonra aslanların yemeklerini ve sularını kendi vermeye karar verir.

Kadın, günde iki üç defa gelir aslanların kafesinin kenarına onların yemeklerini ve sularını verir. Aslanları boynundan tutup korkarak kafesin arasından onların kuyruğunu, belini okşar ve bir hayli zamandan sonra aslanlara iyi davranarak kendisini onlara tanıtır. Bir gün, aslanlardan birini okşarken; aslanın bıyıklarından üç tanesini koparır. Muhtarın karısı hemen kadının yanına gelir ve tüyleri ona gösterir. Kadın der: “Söyle bakalım aslan gibi vahşi bir hayvanın bıyıklarını nasıl kopardın?”

Muhtarın karısı aslanın bıyığını nasıl kopardığı, aslana nasıl davrandığını baştan sona kadına anlatır. Kadın: “Kardeş sen aslanın bıyıklarını koparmak için ona nasıl davrandıysan, kocana da öyle davran. O zaman seni kırmaz ve seni çok sever.”

Muhtarın karısı o günden sonra kadının dediği gibi kocasına davranır. Kocası karısından memnun olur. Muhtarın karısı, kadının gerçekten de çok akıllı olduğuna inanır.

3.26. Bahçivan ile Padişah

Bahçivan birinin güzel bir bağı varmış. Dünyanın her çeşit meyvesini, çiçeğini, gülünü ararsan bu bağda bulmak mümkünmüş. Bağın ünü her yere yayılmış. Ülkenin şahı bağın ününü duyduğu anda vezirini yanına çağırıp. Der: “Öyle güzel bir bağ şaha layıktır” Vezir, şahın düşüncesini anlayıp der: “Doğru dersiniz şahım”

Aynı gün padişah emir verir adamları gidip bahçivani bağdan kovarlar. İhtiyar bahçivan: “Benim bütün geçimim bu bağdan idi. Oranın mahsulünü satıp ailemi geçindiriyordum. Peki şimdi ben nasıl geçineceğim?” Şahın adamları: “İhtiyar, bağının karşılığına, padişah sana hiç bir şey vermeyecek, git başının çaresine bak” Zavallı bahçivan perişan bir halde evlerine döner. Kadın, kocasını düşünceli görür ve der: “Ne oldu sana, böyle düşüncelisin?” İhtiyar: “Padişah, bağımızı elimizden aldı.” Kadın: “Adam öyle şey olur mu? Padişaha borcun mu vardı?” İhtiyar: “Hayır bağ hoşuna gitmiş o da onun için almış” Kadın: “Karşılığında bir şey verdi mi?” İhtiyar: “Sen ne diyorsun, padişah da insana karşılık verir mi?”

Kadın: “Adam padişah hırsız mı?”

O günden sonra, bahçivani bağın yakına bile yaklaştırmazlar. Zavallı ihtiyar düşüncesinden ne yapacağını bilemez. Çocuklarını nasıl geçindireceğini düşünür. Bir gün ihtiyar der: “Kadın, şah bana bu kadar haksızlık yaptı. Ben de gidip onu kandırmak istiyorum” Kadın: “Adam, başımızı belaya sokma. Senin bağını zorla elinden alan adamı kandıramazsın. Yanlış yaparsın” İhtiyar. “Kadın ben padişahın akılsız bir adam olduğunu anladım. Onun akılsa benim helal zahmetimle kazandığım bağımı elimden alıp, kendisine düşman kazanmazdı. Bağımız olmadan da açlıktan öleceğiz. Gidip, padişahı kandırıp biraz altın gümüş alabilirsem işimiz yoluna girer” Kadın:

“Adam, bu yaşta birini kandırmak sana yakışmaz.” İhtiyar: “Kadın sen doğru diyorsun. İnsan hiçbir zaman yalan konuşmamalıdır. Fakat ölümden kurtulmak içinde zalime, hırsıza, kan içiciye yalan konuşmak gerekir.”

Bir hayli sohbetten sonra ihtiyar, şapkasını, elbisesini değiştirip heybesine de biraz demir doldurup yola çıkar. İhtiyar gider şahın sarayının önüne varır. Hizmetçilere der: “Gidin padişaha kendisini bir sanatkarın görmek istediğini söyleyin “Hizmetçiler gelir padişaha haber verirler. Padişah, yanına gelmesini emreder. İhtiyar saraya gelir. Padişaha baş eğip der: “Padişah sağ olsun. Ben öyle bir taç yapabilirim ki onu sadece sizin dostlarınız görebilir, düşmanlarınız göremez. Bu şekilde kendi taht ve tacınıza

düşman olan adamları tanıyabilirsiniz.” Padişah: “İhtiyar, ben öyle bir şeyi gökte ararken yerde buldum. Bana öyle bir taç yaparsan, sana istediğini veririm” Adam: “Bunun için bana bir tabak altın, biraz da kıymetli taş, lâl ve mücevher lazım” Padişah, haznedarını çağırıp, ihtiyarın istediklerini vermesini emreder. Haznedar, hemen ihtiyarın istediklerini verir. İhtiyar: “Ey şahım, bu tacı yapmam için bana kırk gün süre vermelisin” Padişah kabul edip der: “İhtiyar, sözünü tutmazsan boynunu vurduracağım ona göre”

İhtiyar baş üstüne der ve altın mücevherleri alıp evine gelir. Adam, birkaç altın bozdurup evine gelir. Adam, birkaç altın bozdurup evine yiyecek içecek bir şeyler alır. Karısı ve çocuklarının elbiselerini yeniler. Rahat bir şekilde yaşarlar. Fakat karısı bir yandan rahat ise de diğer yandan korku içindedir. Düşünüp durur. Bir gün ihtiyar der: “Kadın, neden böyle çok düşünüyorsun? Biraz rahat olsana” Kadın: “Adam, kırk gün süre istemişsin. Şimdi sürenin dolmasına az kaldı. Kendin de verdiğin sözü yerine getirmedi. Bugün yarın padişah seni çağırıp, darağacından astıracak. Ben onu düşünüyorum”. İhtiyar: “Kadın, padişahı kandırıp, bu kadar mal, zenginlik alan, bu işin üstesinden de gelir. Düşünme her şey düzeldir.” Bu sohbetten sonra günler gelir geçer. Kırk gün dolar.

Diğer taraftan padişah adamlarına ihtiyarı getirmelerini emreder. Adamlar gelir ihtiyarın kapısını çalarlar. Padişahın söylediklerini ona söylerler. İhtiyar: “Gidip padişaha söyleyin ilan ettirsin herkesi medyana toplansın. Kendiside gelsin ben hemen geliyorum” der. Adamlar, ihtiyarın dediklerini padişaha iletirler. Şah emreder, herkes meydana toplanır. Kendiside vezirini, vekilini, ordu komutanını ve bütün saray adamlarını yanına alır, gelir medyana. Meydanın uzak bir köşesinde taht kurulur. Şah, kendi adamları ile orada oturur.

Diğer taraftan ihtiyar bahçıvan karısı ve çocukları ile vedalaşıp, heybesini omzuna alır ve şehir meydanına gider. Meydana varır ve şahın önünde eğilir. Sonra izin alıp, yüzünü halka çevirip der: “Ey millet! Ben öyle bir taç yaptım ki padişahın dostları baktığı zaman görebilecek, düşmanları ise göremeyecek. Bu şekilde de şah, kendisine, taht ve tacına düşman olanları tanıyacaktı” Adam, sözlerini bitirdikten sonra elini heybesine sokar ve sanki oradan bir şey çıkarmış gibi şahın başına koyar. Ama elinde gerçekte hiçbir şey yoktur. Sonra der: “Şahım tacın hayırlı olsun. Şimdi dostların tacının güzelliğini söylesinler, sen de mutlu ol düşmanınla dostunu tanı”

İhtiyar geri çekilir, saray adamlarına yol gösterir. Padişahın dalkavuk bir veziri vardır. Bu vezir hemen ileri atılıp, der: “Padişah sağ olsun. Tacınız hayırlı olsun. Bu ne güzel bir taç, tam size göre”

Sonra vekil ileriye gelir ve padişahın başına bakar. Fakat hiçbir şey göremez. O tarafa bu tarafa bakıp şaşırıp kalır. Hiçbir şey göremediğini söylemek ister fakat insanlar padişahın düşmanı olduğunu düşünür diye korkar. Onun için der: “Acaba dünyada bu kadar değerli, bu kadar güzel bir taç var mı? Sanki güneş gibi”

Bu şekilde bütün saray adamları korkularından tacı bir bir över ve geçerler. Ama hiçbiri şahın başında bir şey göremez. Böylelikle hepsi şahın önünden geçer. Bir tek ordu komutanı kalır.sadece kendisinin kaldığını anlayan komutan da şahın tacını över ve der: “Padişah sağ olsun. Bu güzellikte bir taç sende varken; bize gece gündüz lazım değil, bu taç geceyi de gündüzü de ışıklandırır”

Halk uzaktan bakar fakat bir şey göremez. Bazıları ise uzakta kaldıkları için tacı göremediklerini düşünür. Bazıları korkularından bazıları ise şaşırduklarından hep bir ağızdan hayırlı olsun derler.

Padişah elini kafasına sürer ve tacın olmadığını anlar. Hemen bir ayna getirtir. Aynadan baktığında kafasına hiçbir şey gerçekte olmadığını görür.

Hemen adama kendisine bu hileyi neden yaptığını söylemek ister fakat bütün halkın tacını övdüğü aklına gelir. Eğer adama itiraz ederse halkın, padişahın kendi taht ve tacına düşman olduğunu düşünmesinden korkar. Onun için fikrini değiştirip der: “Beni seven ustaya hediye versin”

Halk, vezir, vekil hepsi ustaya çokça hediye verirler. Biraz sonra herkes dağılıp gider. Padişah, ihtiyarı gizlice yanına çekip der: “İhtiyar, bu nasıl bir hiledir benim başıma açtın. Hem beni hem de halkı kandırdın?” ihtiyar der: “Ey Padişah! Ben bağımlı zorla elinden aldığın bahçivanım. Sen benim çocuklarımı aç bıraktın, ben de karşılığımı böyle aldım” Padişah: “Şimdi seni astırırsam, ne yaparsın?” İhtiyar: “O zaman herkes seni kınar. Sana böyle sihirli bir taç yapan adam öldürdüğün için halkın seni nankörlükle ayıplar.”

Padişah adamı öldürdüğünde saygınlığının azalacağını düşüncesiyle onu serbest bırakır. İhtiyar evine gelir ve ailesini sevindirir. O günden sonra mutlu bir hayat sürüp ömür geçirmeye başlarlar.

3.27. Karı Kocanın Masalı

Bir zamanlar iki komşu varmış. Komşulardan birinin kocası zurnacılık diğzerinin ise ayakkabı tamirciliği yapıyormuş. Yoksul tamircisinin karısı bir gün zurnacının karısı ile sohbet eder. O anda kadının kocası düğünden gelir ve eve çokça para, eşya getirir. Yoksul tamircinin karısı evlerine gelir ve kocasına der: “Adam, yarın sabah bir zurna alırsın, düğünlere gidersin. Başkalarının kocası gibi sen de para kazanıp, eşya getirirsin eve” Adam der: “Ey kadın! Benim yaşım yetmişe çıkmış. Bu yaştan sonra zurnacılık öğrensem de hiçbir şey olmaz. Atalarımız iyi söylemişler, yetmişinde zurna çalan zorundan çalar” Kadın: “Ben anlamam. Ya zurnacı ol ya da senden boşanıp gideceğim”. Adam, karısının inadından ve söylediğinden vazgeçmeyeceğini anlar, çaresiz kalır. Gider pazardan bir zurna alır. Adam zurna çalmadığını bildiği için hiç olması zurnanın sesini bastırmak içinde bir davulcu kiralar. Meğzer bu adam da davul çalmasını bilmiyordur.

Kadın der: “Adam davulcu da buldun peki neden düğünlere gitmiyorsun?” Adam: “Kadın,düğün sahibi gelip çağırmadan, oraya gidilmez” Kadın: “Hayır git şehre seni tanırsınlar. Evde oturuyorsun, ne bilsinler ki sen zurnacısın” Adam çaresiz kalır. Davulcuyu da alıp, şehrin kenarına çıkarlar. Her ikisi de çal dediklerinde ne yapacaklarını düşünür. Daha sonra nede olsa diğzer arkadaşım çalar ben de kurtulurum düşüncesi akıllarına gelir. Fakat her ikisi de birbirinin çalamadıklarını bilemez.

Bunlar kentin kenarına geldiğinde akşam olur. Kendileri de yorulurlar. Büyük bir saman yığının olduğunu görürler. Burada biraz dinlenmek için uzanırlar. Aradan bir hayli zaman geçer. Bir adamın yaklaştığını görürler. Giyiminden kuşamından bu adamın muhtar olduğunu anlarlar. Muhtar, samanlığın kenarında çömelip, o tarafa bu tarafa bakınır. Bu zaman içinde bir kız da yavaş yavaş gelir, muhtarın yanında oturur. Aştan muhabbetten konuşmaya başlarlar. Kız der: “Benim düğünümü ne zaman yapacaksın?” Muhtar: “İste hemen” Kız der: “ O zaman çabuk yap. Ben daha fazla bekleyemeyeceğim” Zurnacı olayı duyduğunda davulcu arkadaşına der: “Bundan iyi fırsat olmaz. Ben zurnayı çalayım, sende davuluna vur” zurnacı zurnayı üfler, davulcu da davuluna sıkıca vurur. Kız irkilip der: “Galiba burada cin, şeytan var” Muhtar “Cin ne arar, benim olduğum yere onlar gelemez. Yakındaki eski samanlıkta kediler miyavlıyordur. Aradan biraz zaman geçer. Sohbet yeniden artar. Kız der: “Sen beni nerede görüp, beğendin?” Muhtar: “Düğünde oynarken; gördüm. Çok güzel bakıyordun.

O günü hiç unutamıyorum” Kız der: “Keşke şimdi burada bir çalgıcı olsaydı da oynasaydım. Sen de seyrederdin”

O anda zurnacı davulcuya der: “Zalimin oğlu, işte tam sırası. Ben zurnayı üfleyeyim, sende davulu çal”

Zurnacı, zurnayı üfler, davulcuda davulu çalar. Zavallılar hiçbir oyun havasını bilmedikleri için rast gele çalarlar. Muhtar burada bir şeylerin olduğunu anlar. Kızı da yanına alır ve samanlığa kaçar. Her biri kendi evine gider. bunlar, evlerine gittikten sonra zurnacı ile davulcu sora sora gelir muhtarın evini bulurlar. Kapıyı vurup içeri girerler, selam verirken muhtar der: “Sizin için ne yapabilirim?” Zurnacı der: “Bizim hakkımızı vermen için geldik” Muhtar: “Ne hakkı?” Zurnacı “Vallahi söylemeye utanıyorum. Fakat başka çare yok. O gece samanlıkta size düğün müziği çalan bizdik. Onun için hakkımızı almaya geldik” muhtar, o anda gelen adamları razı etmese başkalarının yanında rezil olacağını düşünüp der: “Söyleyin bakalım, istediğiniz ne kadar? Zurnacı der” Hakkımız yüz tümendir” muhtar çaresiz kalıp, getirir yüz tümeni verir. Zurnacı ile davulcu oradan ayrılıp, araya araya gelir kıızı da bulurlar. Muhtara söylediklerini ona da söylerler. Kız da çaresiz kalır, yüz tümeni verip der: “Zurnacı kardeş, bu olaydan hiç kimsenin haberinin olmaması gerekir.” Zurnacı der: “Hanım, için rahat olsun. Biz bu olayı ne gördük nede duyduk” Kızın evinden ayrıldıktan sonra zurnacı davulcuya yüz tümen verip onu yolcu eder. Kalan parayı da getirir karısına verir. Bu haber komşudaki zurnacıya ulaşır. Komşu zurnacı kaç yılın zurnacıdır. Ömründe bu kadar para kazanamamıştır. Onun için gelir, adama der: Adam, bu nasıl bir olay? Bu kadar parayı bir gecede nasıl kazandın? Adam der: “Varlıklı, zengin bir ülkeye gittik. Öyle her adam oraya gidemez. Burada bir düğün vardı ki adına samanlık düğünü diyorlar.” Zurnacı, adamın sözlerinden hiçbir şey anlamaz ve çıkıp gider.

Sahte zurnacının karısı, kocasının bu kadar çok para getirmesine sevinir ve der: “Adam, bu kadar para bize ölünceye kadar yeter. Artık zurnacılığı bırak.” Adam, karısının bu sözlerini duyduktan sonra sevincinden ne yapacağını bilemez. Adam der: “Kadın, iyi düşün. İnsan verdiği sözü tutmalıdır. Sonra git dersin bile gitmeyeceğim.

Bu olaydan iki üç yıl geçer. Zurnacının karısı çok israfçıdır paraların hepsini dağıtır. Kimisine borç verir. Kimisine de ödünç vererek paraların tamamını bitirir. Kadın bir gün adama der: “Adam, görüyor musun? Düğüne gitmek ne kadar güzel bir

şey. Git biraz daha para getir. Paramız bitti”. Adam: “Kadın ben sana daha önce demiştim. Artık hiçbir yere gitmiyorum. Kendi işimi yapsam hepsinden daha iyidir.”

Kadın, kocasına kızar ve aynı gün eşyalarını alıp babasının evine gider. Kocasının kendi arkasından geleceğini zanneder. Bir ay geçer beş ay geçer adamdan bir haber çıkmaz. Kadın, babasının evinde ah of edip sıkılmaya başlar. Sonunda babasını , gelip kendisini alması için kocasının yanına gönderir. Adam der: “Ben, onu pehlivan olması şartı ile eve getiririm” Kadının babası: “Adam, ben seni akıllı bir adam biliyordum. Öyle şey söylüyorsun ki pişmiş tavuğun bile gülesi gelir. Karının almıştan fazla yaşı var. Yaşlandıktan sonra diyorsun ki pehlivanlık öğrensin. Adam: “iyi demişler, “İnsan kendi gözündeki oku görmez, başkalarının gözündeki tüye dikkat eder.” Peki, senin kızın bana git zurnacılık yap derken; niye demiyordun. “Yavrum, yetmiş yaşında insan nasıl zurnacılık öğrenebilir?”

İhtiyar, adamın haklı olduğunu anlar ve gidip kızına der: “Yavrum, bütün suç senindir. Nasıl geldiysen öyle de evine dön” Kadın, hatasını anlar ve evine geri döner.

3.28. Faydalı Nasihat

Bir şehirde, Ahmed adında genç bir çocuk varmış. Ahmed'in babası geçimini küllük yaparak sağlarmış

Aylar, yıllar geçer. Ahmed on sekiz yaşına varır. Babası onu komşularının okumuş olan bir kızı ile evlendirir.

Bir gün Ahmed ile karısının sözleri çelişir. Kız kocasına der: "Ahmed, ben senden üstünüm çünkü ben okumuş bir insanım" Bu söz Ahmed'in zoruna gider. onun için hazırlık yapar ve uzak bir şehre okumaya gider. Ahmed, gittiği şehirde hem okur hem de çalışır. Kazandığı paranın yarısını evine gönderir. Birkaç yıl okuduktan sonra evine geri döner. Ahmed, yolda gelirken; bir adama rastlar. Onunla sohbet ederek, gelir büyük kente varır. Adam, Ahmed'e der: "Oğul şimdi sen okuyup, bilgili adam olmuşsun. Söyle bakalım, sinirli bir halde iş yaparken; önce ne yapmak gerekir?"

Ahmed, adamın sorusuna cevap vermek için ne kadar konuşursa hiçbiri doğru çıkmaz. Sonunda adama cevabı vermesi için yalvarır. Adam der: Bir yıl benim yanımda kal. Tarlama bağ-bahçeme yardım et, gittiğin zamanda çalışmanın karşılığı olarak sana bin tümen veririm. Sonrada mümkün olursa o sözü sana söylerim

Ahmed, cevabı öğrenmesem de eve gidebileceğini düşünür ve burada kalıp, çalıştıktan sonra bin tümeni de alıp gitmeyi aklına getirir.

Ahmed, burada çalışırken, adamın geliri iki üç kat artar. Bir yılın sonunda Ahmed der: "Teklifin nedir?" Adam: "Oğul, senin çalıştığın sürede benim gelirim kat kat arttı. Onun için bir yıl daha yanımda çalışmanı istiyorum. Bu defa gittiğinde de iki bin tümen veririm.

Ahmed, biraz düşündükten sonra az para ile döneceğine iki bin tümeni kabul eder. Aradan bir hayli zaman geçer vakit dolar. Ahmed alacağını alır ve gitmek ister. Adam der "Oğul ben sana üç bin tümen vereceğim. İstersen sana iki tane de değerli söz öğretirim, sözlerinden biri sen okumaktan dönerken; sorduğum sorunun cevabı, diğeri ise başka bir değerli söz. Ahmed der: "Ben, o sözleri söylemeni istiyorum" Adam der: "Yavrum, birinci sözü değeri bin tümen. İstersen söyleyeyim" Ahmed kabul eder. Adam der: "Öfkeli, hırslı bir yaparken; önce sabırlı ol sonra yap" Ahmed der: "Bu mu?" Adam : "Yavrum, eğer bu söz sana bin tümenden daha fazla hayır vermezse gel yanıma paramı geri vereyim" Adam tekrar: "Oğul, ikinci sözün değeri iki bin tümendir. İstersen

onu da söylerim. Yine aynı şekilde ikinci söz de iki bin tümenden fazla hayır vermezse, gel paranı al”

Ahmed, okuduğu için her şeyi bilmek ister ve bu yüzden kabul eder. Adam deri: “Yavrum, tanımadığın insanla yolculuk etme kervan yolundan sakın ayrılma”

Ahmed, bu söze iyice öfkelenir. Kendi kendisine “Burada ne vardır ki ben iki bin tümen verdim” der.

Adam getirir. Ahmed’e iki tane yağlı ekmek verir. Birini mendile sarar cebine koyar, diğerini ise açık verir. Kendisine de, acıktığı zaman açık ekmeği yemesini, mendile sarılı alanı ise evinde karısı ile birlikte yemesini öğütler. Ahmed, adam razılık alır ve yoluna devam eder yolda iki yabancı adama rastlar. Bunlardan biri derviş, diğeri ise yaya ziyaretçidir. Ahmed, bu adamlarla hayli sohbet ede ede gider. Gelir, bir yerde iki yolun ayrımına ulaşırlar. Yolun biri kervan yolu diğeri ise ormanın içinden giden gölgeli yoldur. Derviş der: “Gelin bu serin yoldan gidelim.

Ahmed’in aklına adamın sözü gelir. Onun için onlardan ayrılıp, kervan yolu ile gider.

Sabah olur. Ahmed kervan yolunun kenarındaki bir taşın üzerinde ağlayan bir adam görür. Bu adam, dün Ahmed’in rastladığı ziyaretçi adamdır. Ahmed, adamdan ağlamasının sebebini sorar. Adam cevap verir: “Dünkü derviş, beni ormanda soydu. Paramı, elbiselerimi elimden aldı. Beni de iyice dövdü” Ahmed, o anda parmağını ısırır ve kendi kendisine der: “Eğer iki bin tümeni verip o sözü öğrenmeseydim şimdi bu adamın yerinde ben olurdum.

Ahmed, üç gün üç gece yol gider ve gelir evlerine varır. Pencereden içeriye baktığında, karısının dizleri üzerine uzanmış genç bir oğlan olduğunu görür. Kılıcını sıyrıp karısını öldürmek ister. Aniden adamın sözü aklına gelir. Biraz sabreder ve içeri girer. Karısına der:

“Söyle bakalım, bu çocuk kim?” Karısı: “oğlun”

Ahmed, gider anne ve babası ile görüşür, çocuğun kim olduğunu sorar. Anne ve babası: “Ahmed, oğlunu tanımıyor musun?”

Ahmed, dikkatle baktığında, çocuğun kendisine benzediğini görür. Hemen adamın sözü aklına gelir. Kendi kendisine der: “Eğer, adam bana sabırlı olmamı, tavsiye etmeseydi elimden bir kaza çıkacaktı”

Ahmed, cebindeki ekmeği yemek için çıkarır. Ekmeği keserken; içinden çokça para dökölür. Parayı sayar ve üç bin tümen olduğunu görür. Adamın onun hakkını verdiğini anlar. Ahmed ekmeğin yanında bir kağıt bulur, kağıdı okur. “Oğul Ahmed, nasihatlerimi aklından hiç çıkarma” yazdığını görür. Ahmed adamdan çok memnun kahr ve getirdiği para ile ailesini geindirir, mutlu hayat sürer.

3.29. Yetim Kızın Masalı

Bir zamanlar şehrin birinde yetim bir kız varmış, bu kız hem çok akıllı Hem de çok güzelmiş. Kıza, bir kez bakan bir daha bakmak istermiş. Kız o kadar terbiyeli hareket edermiş ki herkes onu bu hareketinden dolayı çok severmiş. Bir gün kız, pazardan gelirken; şehrin valisi kızı görür ve ona hayran olur. Vali kendi kendisine der: “Ne olursa olsun, onunla evlenmem gerek” Vali, kızın yoluna çıkar ve der: “Ey güzel kız! Senden çok hoşlandım, seninle evlenmek istiyorum” Kız: “Vali kardeş, sen babamın yaşında adamsın ,hem de evde karın ve çocukların var. Ben seninle evlenmem”

Vali, ne kadar ısrar ederse de kız kabul etmez. Sonunda vali der: “Ben seni zorla alacağım. Eğer kabul etmezsen sana iftira atacağım. Kendim de kadıya şikayete gideceğim” Kız der: “İftiradan korkmuyorum. Ne yaparsan yap” Böylelikle vali, bir-iki tane tavuk, civciv alıp kadının yanına gider. Suratını asıp der: “Kadı Ağa, falan kız benim buzağımı çaldı. Cezasını vermen için şikayet ediyorum”

Kadı, tavuk ve civcivleri gördüğü anda baş üstüne der ve kızı yanına çağırır. Kız geldiği anda kadı der: “Ey kız! Utanmıyor musun? Adamın buzağısını çalıyorsun. Şimdi sana öyle bir ceza vereceğim ki ömrünün sonuna kadar unutamayacaksın” Kız der: “Kadı Ağa benim adamın buzağısını çaldığımı ne biliyorsun?” Kadı: “Görmüyor musun adam kendi dili ile söylüyor” Kız der: “Kendisinin demesinde ne var ki, ben de kendim onun yalan konuştuğunu bana iftira attığını söylüyorum”

Kız, kadının valinin tarafını tuttuğunu anlar ve öfkeli bir şekilde ona der: “Kadı Ağa görüyorum ki sende ne adalet var ne de akıl. Asıl olaydan haberin olmadığı halde iftira atan birinin sözüne inanıp bana ceza vermek istiyorsun. Madem öyle ben de senden korkmuyorum, ne istiyorsan yap”

Kadı, göz ucu ile kıza baktığında bunun çok güzel bir kız olduğunu görür. Bir şekilde valiyi kandırıp kızla kendisinin evlendiğini hayal eder. Onun için der: “Kardeş sen haklısın şimdi sen git evine, ben kızın cezasını kendim veririm.” Vali gittikten sonra kadı der: “Ey kız! Cezanın büyük olduğunu görüyorsun. Gel benimle evlen cezanı affedeyim.

Hırsız olmadığı, valinin ona iftira attığı konusunda kadıya yalvarır yakarır. Bununla beraber kadıya der: “Hem hırsız bile olsam ben seninle evlenmem. Babam yaşında adamsın” Bu olaydan sonra kadı, kıza sataşmaya başlar. Ayağa kalkıp der: “Benim nerem yaşlı, on-on beş yaşında genç oğlandan daha güçlüyüm.”

Kız, kadının kendinden geçtiğini görür ve kadiya bir tane tokat atıp der: “İhtiyar elini yüzümden çek. Yoksa seni rezil ederim” Kadı:”Madem benim söylediklerimi kabul etmedin, gör bak senin başına ne işler açacağım”

Bu olaydan sonra kadı, padişahın yanına gider. Baş eğip der: “Şah sağ olsun. Şehirde yetim bir kız var. Sana iftira atıyor. Her yerde padişah pis adamdır diye laflar yayıyor. Ona ceza vermek istedim. bana da iftira atmaya başladı. Onun cezasını vermen için sana şikayete geldim

Padişah, hemen kızı yanına çağırıp der: “Ey kız! Bu nasıl bir olay? Sen Hangi cesaretle beni kötülüyorsun?”

Kız, başına gelen bütün olayları padişaha anlatır. Kız, padişahın adaletli olacağını, vali ve kadiya ceza vereceğini düşünür. Fakat, padişahın onlardan da kötü olduğunu anlar.

Padişah kızın çok güzel olduğunu görür. O anda kıza bir gönülden bin gönüle aşık olur. Kıza der. “Ey kız! Eğer benimle evlenirse, seni kendime baş harem yaparım. Kabul etmezsen de cellatlara boynunu vurdururum”

Kız bir yolunu bulup, Padişahı kandıramazsa elinden kurutulamayacağını anlar. Onun için der: “Padişah sağ olsun. Ben seninle evlenirim. Fakat bu olayı şimdilik hiç kimse bilmesin. Yarın akşam, güneş batarken; bize gel konuşalım”

Kız padişahı, razı edip onun yanından önce kadına yanına sonra da valinin yanına gelir. Onları da ayrı ayrı görüp der: “Ben artık fikrimi değiştirdim. Yarın güneş batarken bize gel konuşalım”

Aynı gün kız, pazardan, çukur açan adamlar çağırıp, evin ortasında bir çukur kazdırır. İki büyük kazanda su kaynatır. Bunlardan başka, komşusu olan bir kadına der. “Nine çok sıkılıyorum. Bu akşam bize gel sohbet edelim”

Kız, bütün bu işleri yerine getirir. Akşam olur, herkesten önce vali gelir. Kız, onu oyalayıp sohbe başlar. O anda kapı çalınır. Vali kızdan sorar: “Kim bu gelen?” Kız der: “Kocam” Vali, dili tutularak der: “Peki ben ne yapacağım?” Kız der: Gel beline bir ip bağlayalım, seni kuyuya indireyim. Kocam gittikten sonra da çıkarırım”. Kız, valiyi evin ortasındaki kuyuya atıp, kapıyı açar. Bu defa gelen kadıdır. Henüz kadı ile sohbet etmeye başlamıştır ki kapı çalınır şimdide kadı der: “Peki ben nerede saklanayım?” Kız, onun da beline ipi bağlar ve kuyuya sallar. Sonrada kapıyı açar ve

padişahı içeri alır. Biraz sonra kapı yine çalınır. Bu kez de Padişah korkuya kapılır. Kız, Padişahı da iple kuyuya sallar, kapıyı açar. Bu defa gelen yaşlı kadındır. Kız, ihtiyar kadın ile biraz sohbet eder. Aniden kadının gözü evin ortasındaki kazanlara takılır. Kadın der: “ Kızım bu kazanlar nedir? Öylece kaynıyor.” Kız: “Nine su kaynatıyorum” der. Kadın der: “Bu kadar suyu kaynatıp ne yapacaksın?” Kız: “Evimin ortasındaki kuyuda çokça yılan, çıyan var. Bu suyu ölmeleri için oraya dökeceğim”

Kız, ayağa kalkar. Kadın ile birlikte yardımlaşarak kaynar suyu kuyuya dökerler. Kaynar su kadını, valiyi ve padişahı yakıp, öldürür. Kadın gittikten sonra kız ipin ucuna bir çengel bağlayıp kuyudaki ölüleri tek tek dışarı çıkarır. Üçünü de ayrı ayrı kefenler ve nereye gömeceğini düşünür. Aniden kapısının önünden eşeğin üstünde giden bir çoban görür. Hemen çobanı çağırıp der: “Çoban kardeş, benim babam öldü. Götür onu göm, ne istersen veririm. Ama dikkatli ol çok yüz­süz bir ölüdür. Sonra kaçıp yine gelir” Çoban kabul eder. Ölüyü eşeğin üzerine koyar, götürür ve gömer. Çoban geriye dönüp gelirken, kız cesedin ikincisini de bahçeye uzatır. Çoban, parasını almaya gelir fakat bahçenin ortasında bir ölünün olduğunu görür. “Peki bu ne cesedi?” diye kendi kendisine sorar. Kız der: “Çoban kardeş ben sana demedim mi bu çok yüz­süz bir ölüdür, kaçıp gelecek. Her halde sığ yere gömdün onun için kaçıp geldi. Götür öyle bir yere göm ki bir daha gelemesin

Çoban der: “Kardeş, bu defa onu öyle derin gömeceğim ki bir daha kaçıp gelemeyecek”

Çoban cesedi eşeğine yükler ve şehrin dışına çıkar. Dağlık, tepelik bir yere varır, cesedi oradan aşağıya atar. Meğer o anda bir adam orada namaz kılıyordur. Adam, cesedi gördüğü gibi korkusundan namazı yarı bırakıp, kaçmaya başlar. Çoban, kayalıktan bakar ve bir adamın kaçtığını görür. Ölünün dirildiğini zanneder ve koşup adamı yakalar. Adama:“Adam seni mezardan mezara giresin. Ölü olmanda ne var, biraz gururun olsun” der.

Çoban, sopasıyla adamın kafasına vurduğu anda, kafa karpuz gibi ikiye ayrılır.Hemen derin bir kuyu kazar ve adamı gömer. Sonra kızın yanına gelir. Çoban gelinceye kadar kız cesedin diğerini de bahçeye çıkarmıştır. Çoban, bahçeye girdiği anda kız der: “Ey çoban kardeş! Ben sana demedim mi bu ölü çok yüz­süz, hayasız bir ölüdür. Onu derin bir yere göm. Bak görüyor musun. Ölü senden önce çıkıp geliyor. Çoban öfkelenip der: “Ey kız, senin babanı da mezardan mezara girsin. Bu zalimin oğlu

ne gurursuz şeymiş. Şimdi buna öyle ceza vermeliyim ki ölü değil ölünün babası da olsa kaçmasın”

Çoban küfür ederek, cesedi eşeğine yükleyip götürür. Cesedi parça parça olsun diye bir değirmenin oyuğundan içeri atar. Sonra cesedin arkasından bakar. Meğer tam o sırada değirmenci aşağıda banyo yapıyordur. Çoban, aşağıda birinin yıkandığı görür. Ölünün yine dirildiğini zanneder. O anda değirmencinin üzerine atlar. Sopayla o kadar vurur ki adamın kemikleri hamur gibi ezilir. Bu arada çoban, adama vurdukça da kendi kendisine der. “Vay be, ne hayasız ölüymüş, değirmenin oyuğuna attım yine diri çıktı”

Çoban adamın nefesi tamamen kesildikten sonra kızın yanına gelir. Bu kez ölünün geri dönmediğini görür ve çok sevinir. Çoban, kızıdan parasını alır ve gider. Kız kendi düşmanlarını öldürdükten sonra keyfi ve rahatı yerinde bir hayat yaşar.

3.30. Sahtekâr'ın Masalı

Bir varmış, bir yokmuş. Eski zamanlarda bir sahtekâr varmış. Adamın bütün işi, evleri soymak, hazine çalmak ve hırsızlık yapmaktır. Herkes onun hırsız olduğunu bilir fakat bir türlü yakalayamazlarmış.

Bir gün sahtekâr yine hırsızlık eder. Onu kadının yanına çağırıp ceza vermek isterler. Kadı, sahtekâra bakar ne der: “Bu işten vazgeç. Bir daha hırsızlık edersen seni dar ağacından astıracağım”

Kadı, ne kadar korku vermek istese de sahtekâra tesir etmez. Kadının yanında bilge ve tecrübeli bir ihtiyar vardır. İhtiyar, sahtekârı yanına oturtup, ona nasihat etmeye başlar. Sahtekâr der: “Ey ihtiyar, ben çocukluğumdan beri bu işi öğrenmişim. Bir gün hırsızlık yapmazsam hastalanıp, yatıyorum. Şimdi senin nasihatlerin bana fayda etmez.” İhtiyar der: “Sahtekâr, o zaman seninle bir şart bağlayalım. Eğer, o şartı yerine getirirsen ben senin hırsızlık etmene izin vereceğim.” Sahtekâr der: “Şartın nedir?” İhtiyar: “Şartım budur, hiç kimseye yalan konuşma”

Sahtekâr, bir hayli düşündükten sonra ihtiyarın dediklerini kabul eder. Yemin edip kendi sözünün üzerinde duracağına ant içer. Sonra kalkıp evine gelir. Aradan birkaç gün geçer. Sahtekâr, hırsızlık etmeyi özler. Gecenin bir vakti hırsızlık elbiselerini giyer, bir tüccarın evine hırsızlığa gider. yavaşça evin bacasından içeri girer ve evdeki eşyaları toplayıp çuvalına doldurur. Evin bahçesinden çıktığı anda ev sahibi karşısına çıkar. Tüccar der: “Sahtekâr, gecenin bu vakti neredene geliyorsun? Çuvallardaki nedir?”

Sahtekâr söylemek istemez fakat ihtiyarın sözleri aklına gelir. Yalan konuşmaması gerektiğini düşünür. Onun için doğruyu söyler. Tüccara der: “Doğrusu, senin evinin eşyalarını toplayıp götürüyorum”

Tüccar, bağırp çağırsa sahtekârın kendisini öldüreceğini düşünür ve der: “Sahtekâr, sen ki bana doğruyu söyledin, mert adamsın al götür helalin olsun. Ama bir daha benim evime hırsızlığa gelme” Sahtekâr, bir hayli düşünür ve der. “Tüccar, ben de görüyorum ki mert adamsın onun için aldığım şeyleri geri bırakıyorum”

Sahtekâr tüccarın eşyalarını kendisine geri verir, gitmeye başlar. Yolda kendi kendisine ihtiyara verdiği sözü tuttuğunu düşünür. Hırsızlığı bırakabileceğine inanır. O günden sonra hırsızlığı bırakıp evde oturmaya başlar. Birkaç gün bu şekilde yaşar. Sonunda çok sıkılır ve gider ihtiyarı bulur. Durumu ona açıklar. İhtiyar demircidir. Onun için sahtekârı kendi dükkanına götürür ve ona demircilik öğretir. Sahtekâr az bir

zamanda demirci olur. Hırsızlığı tamamen bırakır ve kendi elinin helal emeği ile geçinmeye başlar.

3.31. Padişah ile Kadın

Bir varmış, bir yokmuş. Bir kız varmış. Çok çalışkan ve pehlivan gibi bir kızmış. Günde üç bucuk ekme yiyip, üç bucuk iplik de yün eğirmiş. Yemeği bir gün az olduğunda çalışamazmış.

Bir gün üç ekme yer, yarısı olmadığı için de doymaz. Bu yüzden evin üstüne çıkar ve der: “Üçünü yedim yarım var üçünü yedim yarım var”

O anda sokaktan bir tüccar geçiyordur. Tüccar, kızın bu sözlerini de duyar ve komşularına sorar: “Buna ne olmuş?” Komşular: “ Bu kız günde üç buçuk ekme yer, üç buçuk yumak da iplikten yün eğirir. Bu gün üç ekme yedi yarısı yetmemiş. Onun karnı doymadığında böyle yapar”

Kız, tüccarın çok hoşuna gider. Onu alırsa iyi olacağını düşünür. Kendi kendisine der: “Ben ticarete gittiğimde o da evde yün eğirir. Ben de biraz oradan kazanırım” Tüccar, komşulardan birine der: “O kızı bana alır mısınız?” Komşu, tüccarın sözü ile kıza danışır. Kız der: “Tüccarla evlenirim ama bir şartım var. Onu yapması gerekir. Şartım beni çok çalıştırmamasıdır. Eğer beni çok çalıştırırsa dönüp kurbağa olacağım” Komşu, kızın bu sözlerini gelir tüccara söyler. Tüccar kendi kendisine der: “Hiç insan da kurbağaya dönüşür mü? Herhalde beni denemek istiyor” Tüccar kızın teklifini kabul eder. Aynı günün sabahı tüccar düğün yapıp kıızı alır. Onlar epey bir vakit mutlu hayat yaşarlar. Bir gün tüccar karısına der: “Kadın, sana bir ev dolusu yün bırakıp ticarete gidiyorum. Ben gelinceye kadar bunları eğirirsin.” Kadın der: “Peki sen ne zaman geri döneceksin?” Tüccar: “Bak görüyor musun? Evimizin arkasındaki tepelik yeşerdiği zaman geleceğim” Tüccar, karısı ile helalleşir. Develerini yükler ve yola çıkar. Tüccar gittikten sonra karısı bir ev dolusu yünü ölünceye kadar eğiremeyeceğini düşünür. Onun için her gün üç bucuk ekme yer biraz da yün eğirir. Gününü geçirir. Kadın bir gün baktığında evin arkasındaki tepenin yeşerdiğini görür, yün de henüz bitmemiştir. Kocası geldiğinde nasıl hesap vereceği için korkuya kapılır. Ne kadar çalıştıysa günde üç bucuk yumaktan fazla yün eğiremez. İşlerle o kadar çok meşgul olur ki ekme pişirmeye vakit bulamaz. Her gün hamur yoğurup her bir omzuna bir parça hamur koyar. Elinde yün ile evin üzerine çıkar ve bağırır. “Yeşil tepecik yeşerdi, kocam beni döverdi” Bu şekilde ah of eder ve omzundaki hamurlardan birer ısırık alır.

O anda Cezan Padişahı'nın oğlunu oradan götürüyorlardır. O'nun boğazında uzun yıllardan beri kemik parçası kalmıştır. nefesi kesiliyordur. Hiçbir hekim O'nun

derdine çare bulamamıştır. Onun için ilan ederler, onu her yere götürürler ki belki bir çare bulsunlar diye

Aniden oğlanın gözü evin üstündeki kadına takılır, oğlan uzun yıllardan beri üzüntülü bir hayat ve her zaman keyifsiz olup yüzü gülmezdi. Kadının bu hareketi O'nun hoşuna gider ve gülesi gelir. Kendisini tutamaz. Kahkaha ile gülmeye başlar. Aniden kemik boğazından çıkar ve yere düşer. Oğlan o anda konuşmaya başlar. Vezir vekil bu olaya çok şaşırıp, mutlu olurlar. Şehzade der: “Cemaat. eğer bu kadın beni güldürmeseydi, kemik boğazımdan çıkmazdı. Kim beni seviyorsa ona hediye versin” Cemaat, hediye vermek isterken kadın der: “Ey oğlan! Ben senden hediye istemiyorum. Kocam gittiğinde bana bir ev dolusu yün koyup gitti kendiside gelinceye kadar yünleri eğirmemi tembihlerdi. Madem bana iyilik etmek istiyorsun, adamlarına söyle yünümü eğirsinler.

Şehzade, emreder bir günün içinde yünü eğirip bitirirler. Aradan bir iki gün geçer. Tüccar geldiğinde bir ev dolusu yünün tamamen eğildiğini görür. Tüccar der: “Ey kadın, sen ne kadar çalışkanmışsın iyi oldu. Ben ne zaman ticarete gitsem sende bu kadar yün eğirsin varlığımıza varlık katarız.

Kadın kocası ticarete gittiğinde yine bir ev dolusu yün bırakacağını anlar. Yün de eğrilip bitmeyecek, o zaman bütün hileler anlaşılacaktır. Onun için kocası evden gittikten sonra kadın bir kurbağa yakalayıp eve bırakır. Akşam, kocası eve geldiğinde kadın kurbağaya bakıp der: “Vay hala sen bize hoş geldin, sefa geldin. Sana kurban olayım. Kuru yerde niye geziyorsun gel döşeğin üzerinde otur.

Adam, bu olayı gördüğünde öylece şaşırıp kalır. Kadına der: “Kadın, deli misin nedir? Kurbağaya niye hala diyorsun?” Kadın der: “Adam deli niye olayım? Bu benim öz be öz halamdır. Bizim cinsimiz böyledir. Önce çok güzel oluyoruz ama ne zaman ki çok çalışırız böyle kurbağa döneriz. Benim bu halamın kocası da tüccar idi. O da ticarete gittiğinde zavallı halama o kadar çok yün eğirtirdi ki halam da dönüp kurbağa oldu” Adam der: “Kadın, kurbanın olayım, bundan böyle ne çalış nede kurbağa ol. Ben kendim kazanırım geçiniriz.

Günler aylar geçer. Tüccar yine ticarete gider. bu defa kadına hiçbir şey tembihlemez. Tüccar gittiğinde kadın hamiledir. Tüccarın kendisi de alışverişi güzel olursa çabuk geleceğini söyler. Fakat işler tersine işler. Kadın, iki ay üç ay yedi ay bekler tüccardan hiçbir haber çıkmaz. Sonun da kadın, kocasının atına biner ve onu

aramaya çıkar. Az gider, uz gider dağlar aşır dereler geçer. Sonunda bir ormana varır. Meğer kadın doğum süresini dolmuştur. Kadın, yavaşça atından iner hemen bir çocuğu olur.Çocuğu baş örtüsüne sarar ve sırtına bağlar. Atına atlayıp tekrar yol gitmeye başlar. O sırada padişah da adamları ile ormanda ava çıkmıştır. Padişah, kadının sessizce doğup atına bindirdiğini görür. Kadın gittikten sonra Padişah kendi kendisine der: “Böyle iş olur mu? Benim karımın doğmasına daha kırk gün var elini hiçbir şeye sürmüyor. İpek yorgan içinde yatıp kah gülüyor kah inliyor.Hizmetçiler etrafında dönüyor. Çocuğu olduktan kırk gün sonra bile ay öldüm, ay orada oturmayın, ay içmiyorum ay yemiyorum gibi türlü bahanelerle hayatımızı karartıyor. Fakat bu kadın hiç öyle yapmadı. Herhalde benim karım hile yapıyor. Gittiğimde ona öyle bir oyun oynamalıym ki hayat boyunca hiç unutamasın”

Padişah, avda birçok kuş, hayvan avlayıp evine döner. Ormanda gördüğü bütün olayları karısına anlatır ve onu azarlar. “Sen nazlanıp beni kandırıyorsun” der.Kadın ne kadar uğraşsa da padişahı inandıramaz. Sonunda der: “İyi, ben bunun neden böyle olduğunu sana gösteririm” Padişahın uzak bir yere gidesi olur.

Padişahın bir bağı vardır. Dünyada ne kadar çeşit meyve, çiçek varsa bu bağda bulmak mümkündür. Padişah giderken bahçıvanı yanına çağırıp der: “Bahçıvan, bağ sana emanet. Bağa iyi bak. Ağaçları vaktinde sula, kurumalarına izin verme”

Bahçıvan, saygıyla baş eğip gider. Diğer taraftan padişah silahlanıp, epey asker yanına alır ve gider. Padişah gittiği anda, karısı bahçıvanı yanına çağırıp der: “Bahçıvan, kocam gelinceye kadar ağaçlara bir damla bile su vermezsin” Bahçıvan: “Hanım o zaman ağaçlar kurur. Ben padişaha ne cevap veririm” Kadın der: “Sen onu düşünme. Ben cevabını veririm. Sana ne diyorsam onu yap”.

Bahçıvan, çaresiz kalır ağaçları sulamaz. Yazın sıcaklığında bağ tamamen kurur.Aradan hayli zaman geçer. Padişah savaştan geri döner. Bağının kurduğunu bir avuç ot kalmadığını görür. Hemen emreder, bahçıvanı getirtip der: “Adam, ben sana demedim mi bu bağa iyi bak. Bu nasıl bir iştir. Ağaçlarımın hepsi kurumuş telef olmuş. Şimdi senin derine saman doldurayım da gör” Bahçıvan, şaha baş edip der: “Şahım benim hiçbir günahım yoktur. Bu işleri yapan senin kendi öz karındır. Çağır, sor hepsini anlatsın”

Padişah, hemen karısını çağırıp der: “Bu olay nedir? Bağımı niye kurttun?” Kadın; “Adam büyütülecek bir olay yok. Bahçıvana tembihledim, ağaçlara su vermedi.

Onun içinde ağaçlar kurudu” Padişah der: “Kadın, deli mi oldun nedir. Ağaç da susuz yetişir mi?” Kadın: “Ormandaki ağaçları kim suluyor, onlar niye kurumuyor?” Padişah der: “Ey kadın ormandaki ağaçlar öyle yetişmişler. Onun içinde kurumuyorlar” Kadın: “Ben de senden bu sözü duymak istiyordum. Hatırlıyor musun, ormanda bir kadının sessiz sedasız doğurup atına bindiğini görmüştün. Gelip beni, neden onun gibi değilim diye azarlamıştın. Ben de o kadın farklı şekilde yetişmiş bende farklı şekilde demiştim. Sende bana inanmamıştım. Şimdi gördün mü, senin bağındaki ağaçları sulamayınca kuruyor. Fakat ormandaki hiç kimse sulamadığı halde dal budak salıp büyüyor. Şimdi şunu bil, ben senin bağındaki ağaçlar gibi terbiye aldım, o kadın da ormandaki ağaçlar gibi” Padişah, karısının haklı olduğunu anlar ve bahçevanı âzat eder.

Bunlar burada kalsın, bakalım tüccarın karısı ne yapar? Kadın epey yol gittikten sonra gelir bir şehre varır. Oradakilere sorar ve kocasının develeri Padişahın korusuna girdiği için kocasının zindana atıldığını öğrenir. Kadın ne yaparsa yapsın Onu ne Padişahın ne de kocasının yanına bırakmazlar. Sonunda kadın, bu padişahın olumsuz düşünceli bir padişah olduğunu anlar. Kendi kendisine düşünür “Ben iyilikle yanına gitmek istedim, madem bırakmıyorlar, ben de koruluğa girerim. O zaman gelip götürmesinler bakalım. Hiç olmasa orada sözümü diyebilirim” Kadın, atı ile koruluğa girer. Atı oraya buraya o kadar sürer ki koruluk tamamen mahvolur. Koruluğun bekçileri kadını gördükleri anda yakalayıp padişahın yanına getirirler. Olayı olduğu gibi padişaha anlatırlar. Padişah der: “Kadın, sen hangi cesaretle atını benim koruluğuma sokmuşsun?” Kadın: “Ey padişah! Benim kocamı zindana atmışsın. Ne yaptıysam, derdimi söylemek için yanına bırakmadılar. Ben senin ülkene iyilikle girilemeyeceğini gördüm, onun için kötülük etmeye başladım. Kendi kendime dedim “Koruluğa gireyim, beni yakalarlar ya padişahın yanına ya da kocamın yanına götürürler” Şimdi gerçekten de beni senin yanına getirdiler.

Padişah iyice öfkelenir, emir verir, bu kadını da kocasının yanına zindana atarlar. Tam götürmek üzereyken; kadın der: “Ey padişah! Bir insan seni ölümden kurtarırsa ona ne yaparsın?” Padişah: “Ben de onu ölümden kurtarırım” Kadın der: “Madem öyle peki beni neden zinadan atıyorsun? Ben senin boğazında kalan kemiğin çıkmasına sebep olan kadını. Bana baktığında güldün, kemik de yere düştü. Ben seni ölümden kurtardım”

Padişah bu sözü duyduktan sonra kadını tanır. Onun kocasını da azat eder.

Tüccar, karısını görünce der: “Kadın sen nerede burası nerede?” Kadın: “Adam, gel gidelim evimize, yolda hepsini anlatırım”. Karı koca yola çıkarlar. Kadın başından geçer bütün olayları kocasına anlatır. Adam, karısına: “Aferin” der ve evlerine gelirler. Her ikisi de mutlu bir ömür sürmeye başlarlar.

3.32. Cimri Padişah ile Akıllı Oğlan

Bir varmış bir yokmuş. Eski zamanlarda cimri bir padişah varmış. Hanın çok büyük bir at sürüsü varmış. Dünyada nasıl bir at düşünsen onun sürüsünde bulmak mümkünmüş. Hanın atlarını güçlü kuvvetli bekçiler korurmuş. Yazın ise atlara bakmak kolaymış, kışın ise zor.

Bir yıl, mahallede kış çok sert geçer. Kardan, boran fırtınasından göz gözü görmez hale gelir. Han kime teklif etse, herkes atlara bekçiliği reddeder. Sonunda han çaresiz kalır ve ilan ettirir: “Kim benim atlarıma bir gün bekçilik yaparsa ona istediği atı vereceğim” Han’ın atlarında gözü olan Hangi genç kabul ettiyse de isteğine kavuşamaz. Gece orada donup ölür. Bunu gören Cimri Han hem çok sevinir hem de çok kaygılanır. Çünkü kış böyle sert geçmeye devam ederse, mahallede bekçilik yapacak genç oğlan kalmayacaktır.

Bir gün Hanın yanına pehlivan cüsseli bir genç oğlan gelir ve der: “Han, senin atlarına bu gece bekçilik yaparsam bana ne verirsin?” Han der: “Eğer dediğini yaparsan, atlarımdan en iyisini sana veririm”

Onlar aralarında anlaşır ayrılırlar. Oğlan evlerine gelir. Babasından kalma, kalın paltoyu, bereyi, yün çorapları alır ve at sürüsünün olduğu kaleye gider. Dondurucu fırtınada gitmek olmaz. Cimri Han kendi kendisine onun da diğerleri gibi gidip öleceğini böylece hiçbir şey vermeyeceğini düşünür.

Size kimden bahsedeyim oğlandan. Oğlan bir hayli gittikten sonra gelir kaleye varır. Atların ayak sesleri, kişnemeleri dünyayı sarmıştır. Önce onu korku basar. Sonra kendi kendine der: “Koskoca adamım, bu gece ne olursa olsun sözümün üstünde durmalıyım” Oğlan, kalenin kapısında bekler. Bu şekilde beklerse, soğuk onu donduracağını düşünür. Onun için atlardan birini çıkarıp, üzerine biner. Kalenin içinde o tarafa bu tarafa sürmeye başlar. O kadar at sürür ki bedeni ısınır, soğuk ona etki etmez. Şehrin horozların ötüşünü duyar. Sabahın olduğunu görüp, sevinir. Sabah erkenden Han kendi adamlarını da yanına alır ve oğlanı kontrol etmeye giderler. Oğlanın kapının önünde o tarafa bu tarafa gezdiğini görür. Oğlan, Han’ı gördüğü anda der: “Han ben dediğim sözü yerine getirdim şimdi sen de dediğin sözü yerine getir. Atımı ver gideyim.

Han bu söze kızar fakat belli etmez. Oğlana der: “Gerçekten mi, sen bu gece bu soğukta burada bekçilik yaptın? Hiçbir şey olmadı doğu mu? Oğlan der: “Elbette bütün gece buradaydım. Eğer ben bekçilik yapmasaydım, senin atlarının hiçbiri kalmazdı.

Onların hepsini çaldılar. Han der: “Eğer doğruysa ispatla” Oğlan: “Han bu gece kentin kenarında bir ev yanıyordu. Halkın hepsi oraya yardıma koşuyordu. İnanmıyorsan halka sor. Eğer, ben bu kalede olmasaydım o yangını göremezdim.” Han: “O zaman senin sağ kalmana o evin sıcaklığı sebep oldu. Öyleyse sana at veremem.” Oğlan der: “Han, madem ki şimdi böyle oldu hiç olmasa beni kendinle ava götür. Han, bu kolay teklifi duyunca der: “Neden olmasın, yarın ava gidiyoruz. Hazırlan seni de götürürelim.

Ertesi gün Han kendi adamları ile birlikte oğlanı da yanlarına alıp ava çıkar. Az gider uz gider bir ormana varırlar. Yolda çokça keklik, turaç avlarlar. Han der: “Biraz dinlenip yemek yiyelim”

Han, oğlana keklikleri pişirmesini söyler. Oğlan hemen yüksek bir ağacın tepesine tırmanır. Onları ağacın tepesinden asar ve yere iner. Ağacın altında birkaç çalı çırpı yakıp der: “Merhametli han, kebablar şimdi hazır olur, yiyip doyarız.

Bu sözü duyan Han şaşırarak oğlana der: “Çocuk sen deli mi oldun? İki tane ufak çalı çırpı kırığını yakmakla ağacın başında kebab pişer mi?” Oğlan alaylı bir şekilde gülüp der. “Han, bunu bana şehrimizin en saygın kişilerinden biri öğretti.” Han der: “Öyle şey olur mu? Ben inanmıyorum” Oğlan: “Madem öyle peki şehrin öbür tarafında yanan taş evin sıcaklığı, şehrin diğer tarafında soğuk gecede bekçilik yapan birisini nasıl ısıtabilir?

Oğlanın bu sözlerinden sonra Han haksızlığını anlayıp başını aşağıya eğdi. Oğlanın olayı arkadaşlarının yanında açıp, kendisini hürmetten düşüreceği korkusuyla çaresiz kalır ve atı oğlana verir.

3.33. Akıllı Çocuk

Bir varmış bir yokmuş. Eski zamanlarda zalim bir han varmış Han, her defasında bir bahane ile yakındaki kentleri şehirleri işgal edermiş. Halkın her şeyini elinden almış. Hanın şehrine bitişik bir kent varmış. Fakat bu kenti işgal etmek çok zormuş. Çünkü bu kentte çok akıllı, bilgili yaşlı adamlar varmış. Bu adamlar her defasında hanın hilelerine cevap verir, onu mağlup ederlermiş.

Bir gün han kendi adamlarını etrafına toplar ve kentin işgali için plan yapmalarını ister. Hanın baş danışmanı der: “Orada akıllı, bilgili adamlar olduğu sürece, orayı işgal etmek zor olacak. yapmamız gereken, o adamları önce bir bahane ile oradan çıkaralım gerisi kolay”

Han bu teklifi beğenir. Aynı gün kendi adamlarını etrafına toplar ve ne şekilde olursa olsun o adamları kandırıp şehrine getirmelerini emreder. Hanın adamlarının hepsi hemen kente akın edip, her biri bir ihtiyarın evine gider. Adamlar, hileye başlayıp, ihtiyarlara derler: “Bizim hanımız, bir sorun hakkında çok sıkıntılı ümidini size bağladı, sizden yardım istiyor. Bir günlüğüne kendisine fikir vermeniz için sizi yanına çağırıyor.

İhtiyarlar, yarı hoş, yarı zoraki olarak çaresiz kalır ve hanın adamları ile giderler.

Han, ihtiyarların geldiğini gördüğünde hepsinin zindana atılmasını emreder. Diğer taraftan han kente gitmek için atlı çağırır. Ona üç tane elma verip der: “Bu elmalardan biri bir yıllık biri iki yıllık diğeri ise üç yıllıktır. Elmaları o kente götür. Halkı meydana topla ve hanın bunların kaç yıllık olduğunu bulmalarını istediğini söyle. Onlara üç gün süre veriyorum. Eğer bilemezse kent işgal edeceğim. Eğer bu sırrı bulan olursa, o adam benim yanıma hoşlandığım hayvanla gelmelidir. Hem de o adamın boyu benden uzun olmalıdır. Ben, ona aşağıdan yukarıya bakmalıyım. Bunların hepsini halka ilet”.

Han’ın adamı, atlanıp hanın tembihlediklerini söylemek için kente gelir. Halkı, pazar meydanına toplar ve durumu söyler. Adam, elmaları verip geri döner. Kentin halkı ne kadar düşünürse de elmaların sırrını bulamaz. Bu kentte ihtiyar bir kadının Ahmed adında bir torunu vardır. O, hem çok akıllı hem de çok çalışkan bir çocuktur. Aynı gece Ahmed, sabaha kadar uyuyamaz düşünür. Sorulara cevap bulamaz. Sonunda bu sırrı çözmede tecrübeli birinden fikir almanın gerekli olduğunu aklına gelir. Ninesine, kente ihtiyar kimse kalıp kalmadığını sorar. Kadın der: “Yavrurum şehrin

kenarında yaşı yüzü aşkın bir adam var. Sakat olduğu için hanın adamları onu götürmedi.

Ahmed sabah olunca hemen o adamın yanına gider. bunun nurani bir adam olduğunu görür. Adamın saçı, sakalı ağarmış, gözleri kör olmuş ve bacakları da sakat haldedir. Yerinden kımıldayacak durumda değildir. Ahmed, saygıyla adama selam verir. Onun yanına fikir almaya geldiğini söyler. İhtiyar der: “Oğlum, benden nasıl bir fikir istiyorsun?” Ahmed, hanın sorularını ihtiyara söyler ve ondan yardım ister. İhtiyar, elini alına koyup biraz düşünür. Sonra soruların cevabını nasıl bulacağını Ahmed’e öğretir. Sonunda der: “Oğul sırların hiçbirini bilmiyorum.onları senin bulman gerek. Sadece, hanın hangi hayvanı sevdiğini öğrenebilirsin. Bunun içinde tek bir yol var o da bir şekilde han’ın şehrine girmen. Ahmed der: “Hemen gidiyorum bu sırrı öğrenmeye” Ahmed, ihtiyardan memnun kalır. Evden çıkıp gitmek isterken; bahçede yaşlı bir kadının ocağı yakmak için çer çöp topladığını görür. Bu ihtiyarın kardeşidir. İhtiyarın, kız kardeşinden başka hiç kimsesi yoktur. Ahmed der: “Ey nine! Bu çer çöpü ne yapıyorsun?” Kadın: “Oğul, odunumuz bitti. Ormana gidecek kimsemiz yok. Onun için çer çöp topluyorum”

Ahmed, kadından bir tane balta bir tanede urgan ister. Kadın getirip verir. Ahmed, gider ormandan birçok odun kırıp toplar. Urgan ile bağlar, sırtına alır. Getirir ihtiyarın bahçesine döker ve gider. Ahmed, yolda giderken hanın sırrını nasıl öğreneceği konusunda plan yapar. Böylelikle şehrin kenarına varır. Her yerde kılıçlı adamların, bekçilerin olduğunu ve bunların yanından geçmenin imkansız olduğunu görür. Fakat, şehrin en uzak sınırında hanın koyunları otlamaktadır. Koyunlar kah o tarafa kah bu tarafa geçer durur. Ahmed bu olayı gördüğü anda hemen kendi şehirlerinde ki çobanların yanına gider. Olayı anlatır ve onlardan bir koyun kesip, postunu kendisine vermeleri ister. Çoban beş dakikanın içinde büyük bir koç keser ve postunu bütün halinde çıkarır. Ahmed, deriyi bir bez parçasına sarar ve hanın sürüsünün otladığı yere gelir. Bir ağacın altında derinin içine girer ve emekleye emekleye sürüye doğru gider. Hızla kendini sürünün içine atar biraz gittikten sonra derinin içinden çıkar ve deriyi katlayıp yine beze sarar.

Ahmed baktığında sürünün çobanın uzakta otların üzerinde olduğunu ve çoban çalgısı çaldığını görür. Yanında da bir keçi vardır. Keçinin üstü başı, boynuzları ışıltılı parlıyordur. Biraz yakına gittiğinde keçinin boynuzlarını altınla kapladıklarını, boynuna da altından zil taktıklarını görür. Üzerine de ipek şal örtmüşlerdir. Daha fazla başınızı

ağırtmayayım, kısacası keçi insanı hayran bırakacak şekilde süslüdür. Ahmed, keçiye bakmaya başlar. Çoban, Ahmed'i görüp der: "Ey yavrum! Ne çok bakıyorsun?" Ahmed: "Ey çoban kardeş, ben böyle keçi görmedim daha önce onun için bakıyorum" Çoban der: "Sen bu şehrin insanı değilsin galiba. Bu keçiye görmeyen insan yoktur".

Ahmed, çobanın kendisini tanıması halinde işlerin kötü olacağını düşünür ve onun için der: "Başka bir yerden gelmedim. Bu şehirde oturuyorum. Fakat, ninem beni bu zamana kadar evden dışarı hiç çıkarmadı. Bu yüzden keçiye görmedim. Çoban: "Yavrum o zaman bil, öğren bu bizim hanımızın keçisidir. Han, çocukluğundan beri keçiye çok sever. Onun için hanın emri ile keçiye böyle bezemişler.

Ahmed, bu haberi duyduğunda sevincinden ne yapacağını bilemez. Hemen geri döner. Çobandan biraz uzaklaştıktan sonra, koyun postunu bezin arasından çıkarır ve içine girer. Kendini koyunların arasına atar. Sürünerek kendi şehirlerinin tarafına geçer. Adamların çaresizce bekleyip durduklarını görür. Hanın sorularına cevap veremezler, şehirleri işgal edilecektir. Ahmed, ileri çıkıp der. "Millet, büyük bir deve ve bir tane de keçi verin. Gideceğim, Hanın şehrine ve sorularına cevap verip şehrimizi işgalden kurtaracağım" Ahmed'in söylediklerine herkes gülüp der: "Yavrum ölümüne mi susadın? Hanın sana öfkelenmesinden korkmuyor musun* Ahmed: "Ben, handan korkmuyordum" Adamlar yine: "Yavrum han seni gördüğünde bu şehirde hiç adam yok mu da bir çocuğu benim yanıma göndermişler diye düşünür" Ahmed: "İstedığım hayvanları bana verin, gerisine karışmayın"

Halk başka çarenin olmadığını anlar çaresiz kalıp, büyük bir deve bulur Ahmed'i üzerine bindirirler. Bir tanede keçiye ipe bağlayıp ipin ucunu da Ahmed'in eline verirler. Ahmed elmaları da yanına alıp, hanın şehrine doğru gitmeye başlar. hanın adamları Ahmed'i saraya götürürler. Han, Ahmed'i gördüğü anda öfkelenir ve onu zindana atmak ister. Fakat keçiye gördüğünde sorularından birine cevap bulduklarını düşünür. Bakalım diğerlerine ne cevap verecekler diye kendi kendisine aklına getirir. Onun için der: "Yavrum, ben demiştim ki yanıma gönderdiğiniz adam benden daha uzun olmalıdır. Ben onunla konuşurken aşağıdan yukarıya bakmalıyım. Peki bunu neden yerine getirmediniz?

Ahmed "Han sağ olsun. Görmüyor musunuz? Ben devenin üzerinde sizden çok daha yüksekteyim. Hem de bana aşağıdan yukarıya bakıyorsunuz. Tam istediğiniz gibi" Han karşılık verir. "Peki sen deveden indiğin zaman benim dizimden aşağıda kalırsın"

Ahmed: Ben niye deveden ineyim ki sen de benden yüksek durasın.” Han, çocuğun çok hazır cevap olduğunu görür ve der: “Yavrum peki elmaların sırrı nedir?” Ahmed: “Han sağ olsun. Sizin şartınız olduğu gibi benim de şartım var. Emredin şehir halkını meydana toptasınlar. Elmaların sırrını orda söylerim”

Han, ne kadar itiraz ettiyse de çocuk razı olmaz. Han: “Sen ki böyle terslik yapıyorsun, eğer elmaların sırrını söyleyemezsem boynunu vurduracağım” Ahmed. “Kabul ediyorum” der.

Han, emreder şehir meydanına taht kurulur. Halkın hepsi oraya toplanır. Han da birkaç adamıyla meydana gelir. Ahmed, ileriye çıkıp der: “Han sağ olsun. Eğer soruların cevabını doğru verirse kentimize dokunmayacaksın, zindana attığın ihtiyarlarımızı da serbest bırakacaksın. Bulamazsam ne yaparsan yap”

Han, şartları kabul ettiğine dair söz verir. Ahmed, bir kap su ister. Hemen getirirler. Ahmed, elmaların üçünü de suya atar. Elmalardan bir suyun dibine çöker. İkincisi ortada kalır diğeri ise suyun yüzeyine çıkar. Ahmed der: “İlk elma bir yıllıktır. Suyun dibine çöktü çünkü daha tazedir. Ağırlığı da fazladır. İkinci elma iki yıllıktır. Çünkü suyunu biraz çektiği için ortada kaldı. Diğer sonuncu elma ise üç yıllıktır. Çünkü suyunu tamamen çektiği için hafiflemiş. Onun için yüzeyde kaldı

Hanın adamları Ahmed’in doğru söylediğini görürler. Şaşırıp kalırlar. Han fikrini değiştirmek ister fakat böyle bir şey yaptığında halkının önünde saygınlığının azalacağını düşünür ve çaresiz kalır. İhtiyarları serbest bırakır, Kente de dokunmayacağına dair söz verir.

Ahmed, ihtiyarları yanına alır ve kendi kentlerine geri döner. Kent halkı bu haberi duyup, karşılamaya gelirler. Ona “aferin” der ve alkış tutarlar.

Küçük Ahmed, kendi aklı yeteneği ve planı ile kenti kurtarır.

Gökten üç elma düştü. Biri masalı anlatanın biri nasihati veren ihtiyarın biri de Ahmed’in.

3.34. Akıl Yaşta Değil Baştaadır

Bir varmış bir yokmuş. Tecrübeli, akıllı , bilgili bir adam varmış. Bu adamın “Kıyas” adında bir oğlu varmış. Çocuk, çok akıllı, yetenekli hem de çalışkanmış. Kendiside okul bitirmiş okumuş bir çocukmuş.

Kıyas’ın annesi sürekli kocasına der: “Adam oğlumuz on beş yaşına vardı.okuyup okul bitirdi. Kendisi de akıllı, yeteneklidir. O’nu niçin evlendirmiyoruz?” Adam: “Kadın, söylediklerinin hepsi doğru. Fakat oğlumuzun bir kusuru var. Onu da düzeltelim sonra senin dediğini yaparız” der. Kadın: “Adam söyle bakalım Kıyas’ın kusuru nedir?” Adam: “Madem ki oğlunun kusurunu bilmek istiyorsun, Kıyas evde olduğu zaman O’nu evlendirmekten söz açarsın. Bende sana söyleyeceğim ki; kadın, düğün yapmamız için çok paraya ihtiyacımız var. O da şu an elimizde yok. O zaman sen getirir bana yüz tümen veririsin. Ben ne yapсам bir şey söyleme Kıyas, gittikten sonra her şeyi sana anlatırım.

Böylelikle karı koca aralarında anlaşılır. Aradan biraz zaman geçtikten sonra Kıyas eve gelir. Oradan buradan sohbet ettikten sonra kadın der: “Adam oğlumuz artık büyüdü. Koca adam oldu. İstersen O’nu evlendirelim” Adam der: “Kadın, haklısın ama düğün yapmak için çok paraya ihtiyacımız var” Kadın: “Adam senin eve bıraktığın harçlıktan biraz biriktirdim. Getirip vereyim. Oğlumuzun düğününü yapalım”.

Kadını sözünü bitirdikten sonra sandıktan bir tomar para çıkarıp kocasına verir.

Adam der : “Kadın burada ne kadar para var?” Kadın der: “Yüz tümen” Adam, paraları pencereden dışarıya atıp der: “Kadın bu kadar parayla düğün yapılır mı?”

Kadın, kocasının bu hareketinden sonra eline ayağına kapanır. Fakat oğlu hiç tepki göstermez. Sanki dışarı atılan paraları çöp zanneder.

Bu olaydan sonra, Kıyas çıkıp gider. Adam karısını yanına çağırıp der: “Kadın oğlumuzun kusurunu gördün mü?” Kadın: “Adam, hiçbir şey anlamadım. Söyle bakalım oğlumuzun kusuru nedir?” der. Adam: “Kadın oğlumuzun kusuru, kendi zahmeti ile para kazanmanın kadrini bilmemesi. Eğer bilseydi, ben yüz tümeni pencereden atarken senin gibi heyecanlanırdı. Gördün mü, hiç yerinden kıvıldamadı. Şimdi, O’nu bir işle meşgul edelim ki zahmet çekmenin, altın teri akıtıp para kazanmanın yolunu öğrensin. O zaman paranın kıymetini bilir”

Adam hemen oğlunu bir demircinin yanına ırac olarak verir. Oğlan, demircinin yanında bir ay çalışır.Ustası, çırağının gerçekten de canla başla çalıştığını görür ve bir ayın sonunda emeğinin karşılığı olarak O'na on tümen verir. Kıyas, kazandığı parayı getirir. Babasına verir paraları, saklamasını ister. Babası parayı elinden aldığı anda pencereyi açıp dışarı atar.

Kıyas, babasının bu hareketine bir anlam veremeyip, heyecanlanır ve der: “Baba ne yapıyorsun? Ben bir ay alın teri döküp, eki vurdum. alışmaktan ellerim soyuldu. Hepsi hepsi on tümen kazandım onu da dışarı atıyorsun.”

Bu olaydan sonra adam karısına göz kırıp der: “Kadın, gördün mü? Oğlumuz daha önce para kazanmanın ne kadar zor bir iş olduğunu bilmiyordu. Bu onun için kusurdu. Artık bu işi öğrendi. Artık bu konuda hiçbir korkum kalmadı” Kıyas gerçekten de çok akıllı ve becerikli bir çocuktur. Sokakta, okulda herkes onu çok seviyordur. şahın oğlu Kıyas ile dost olmuştur. Her zaman O'nu bahçeye çağırıp ve birlikte oynarlar. şah, oğlunun oynadığı  ocuğun kim olduğunu öğrenmek için, bir gün ikisini de yanına çağırır ve sohbet eder. şah Kıyas'ın zekasını denemek için, çıkarıp her birini bir miktar para verip der: “Gidin bana tatlı bir şey getirin” şahın oğlu gider bir paket şeker alır. Kıyas ise bir kasaba gider ve koyun dili alır.

Her ikisi de aldığı şeyleri padişaha veriler. Padişah, oğlunun getirdiği paketi açar ve içinde şeker olduğunu görür. Kıyasınıki açtığında ise dil olduğunu görür. Sitem eder ve der “Yavrum, ben sana tatlı bir şey al getir dedim. Peki, bu dili niye aldın?” Kıyas: “şah sağ olsun. Ben, dilden daha tatlı bir şey olmadığını düşündüm. Onun için aldım.

Padişah yine çocuklara bir miktar para verir ve bu defa da acı bir şey alıp getirmelerini ister. şahın oğlu, gider bir torba acı biber alıp gelir. Kıyas yine koyun dili alır.Her ikisi de aldıklarını şaha gösterir. şah, getirilen şeylere bakıp, Kıyas'a der: “Yavrum, sana tatlı bir şey al dediğimde dil alıp getirdin. Acı bir şey dediğimde de yine aynı, peki bunun anlamı nedir?” Kıyas: “ Ey Padişah! Dilden acı ne olabilir? Birinin acısı bir saatten sonra geçer. Fakat dil ile söylenmiş sözün acısı hiçbir zaman geçmez. Yani söylediklerine göre dil hem acıdır hem de tatlı.

Bu sohbetten sonra, padişahın Kıyas'a olan sevgisi artar. Her zaman O'nu yanına çağırıp sohbet etmeye başlar. Hatta seyahate çıkarken bile, bazen onu da yanında götürür.

Aylar yıllar geçer. Bir gün padişahın baş veziri ölür. Padişah onun yerine kimi koyacağı konusunda çok düşünür. Uygun adam bulamaz. Saray vezirlerinden biri der: “Falan yerde bir adam var. Kendiside şehzade soyundandır. Belki onu yapabilirsin” Padişah, o adamı yanına getirmelerini emreder. Bu sohbet esnasında Kıyas da oradadır. Kıyas der: “Ey şahım, eğer kızmazsan bir şey söylemek istiyorum” Padişah, Kıyas’ı çok sevdiği için hatırını kırmaz ve izin verir. Kıyas der: “Şahın eğer o adamın aklını ve zekasını denemek istiyorsan, onu yanına çağırmadan önce kılık değiştirip onun evine git. Bak bakalım kendi evini idare edebiliyor mu? Aklı bilgisi var mı? Eğer memnun olursan, sonra çağır ve ne istiyorsan söyle. Onu önceden çağırırsan hakkında bir şey sordun mu senden saklayabilir”

Kıyas’ın söyledikleri şahın aklına uyar. Vezirlerden birini ve Kıyas’ı da yanına alarak ve kılık değiştirerek adamın evine gider. Akşama doğru adamın evine varırlar. Kapıyı çalarlar. Üç çocuk gelir, kapıyı açar ve gülerik derler: “Kimi arıyorsunuz?” Şah: “Babanızı çağırın gelsin” Çocuklar gidip babalarına haber verirler. Meğer adam uyuyordur. Bu yüzden iç çamaşırları ile misafirlerin karşısına çıkar. Misafirler der: “Kardeş bizi bir saatliğine misafir eder misin?”

Adam, çaresiz kalır ve onları evine alır. Misafirler, bir iki kelime sohbet etmek isterler, fakat çocukların gürültüsü bırakmaz. Babaları ne kadar söylense de onu umursamazlar. Evde konuşup işitmek mümkün olmaz.

Padişah, adamın cömertliği denemek için der: “Kardeş, şehre geç geldiğimiz için pazar ve dükkanlar kapalıydı. Yemek falan bulamadık. Para verelim bize komşudan yiyecek bir şeyler al” Ev sahibi: “Duymadınız mı, geç gelen misafir kendi cebinden yer. Bu vakitte hiç bir şey bulunmaz”

Biraz zaman geçtikten sonra vezirin sabrı tükenip der: “Kardeş doğrusunu söyleyeyim padişah seni kendisine baş vezir yapmak istiyor. Şimdi şunu bilmek istiyoruz, bu işi yapabilir misin?”

Adam bu sözü duyduğu anda kendisini övmeye başlar. Vezirliğin tam kendisine göre bir şey olduğunu söyler. Adam o kadar çok vezirlik kanun ve kurallarından bahseder ki Padişah neredeyse onu kendisi ile birlikte götürmek ister. Fakat çocuklar yine gürültü yapıp ortalığı karıştırırlar. Adam, kalkıp bin bir zorlukla çocukları diğer odaya götürür. Padişah bir fırsatını bulup vezirine der: “Ne diyorsun, onu baş vezirliğe götüreyim mi?”

Kıyas, padişahın sözlere inanıp hataya düşeceğini anlar ve onun için der: “Şahım, sizin karşınızda benim konuşmaya hakkım yoktur. Ama biraz sabırlı olun. Adamın sözlerine değil yaptığı işe bakın.ondan vezir olmaz” Şah: “Niçin?” Kıyas: “Ey şahım! O adam çok tembel ve tedbirsiz bir adamdır. Çünkü biz buraya geldiğimizde daha yeni akşam oluyordu. Fakat o tatlı uykuda uyuyordu. Çocukları gidip uyandırdıktan sonra gece vakti yabancı adamların karşısına iç çamaşırları ile çıktı. Bu da onun tedbirsizliğini gösterir. Ya bizim yerimizde düşman olsaydı, o zaman ne yapardı? Bir vezir ki kendi çocuklarını idare edemezken, ülkeyi nasıl idare edebilir? Biz, vezirlerin cömert, halka yardım eden birileri olduğumu biliriz. O kendi aramızla bize bir lokma ekmek vermedi. Ondan ne hayır beklenir. Kaldı ki onun kendisinden bu kadar bahsetmesi onun acizliğini gösterir. Akıllı, becerikli, yiğit adamlar hiçbir zaman kendilerinden bahsetmez, kendilerini övmezler.

Padişah, Kıyas’ın doğru söylediğini anlar ve kalkıp adamın evinden çıkarlar. Biraz gitmişlerdir ki çocuk der: “Padişah sağ olsun. Evimiz görünüyor. İzin verin evimize gideyim” Padişah: “Oğul, gecenin bu vakti yalnız gitmek olmaz. Seni götürelim. Sonra geri döneceğiz.

Bunlar üçü birlikte Kıyas’lara giderler. Evden ışık geldiğini görürler. Padişah gecenin bir vakti niçin uyumadıkları için şaşır.. Pencereden içeriye baktıklarında Kıyas’ın babasının önüne birçok kitap döküp okuduğunu görürler. Aynı zamanda okuduklarını yazıyordu. Duvarda da asılı bir harita vardır. Şah merak eder ve kapıyı çalar. Bir dakika bile geçmeden adam belinde kılıç, elinde kalkan ile kapı açar. Oğlunu görüp onları içeri alır. Biraz sohbet ederler sonra sofraya otururlar. Ortaya yemek getirirler. Yemek bittikten sonra Şah der: “Kardeş, sakıncası yoksa, sorabilir miyim, biz pencereden baktığımızda senin bir haritaya bakıp okuyup yazdığını gördük. Gecenin bu saatinde ne okuyup yazıyorsun?” adam: Haritaya bakmamamdaki amaç; eğer düşman ülkemize habersizce saldırırsa onları nasıl engelleyebilirim onu öğrenmek için bakıyorum” Padişah: “İyi de sen ordu komutanı değilsin ki bu işleri öğreniyorsun” Adam: “Doğru ben ordu komutanı değilim. Fakat senin her bir adamın bu işleri öğrenirse kötü olmaz. Gün gelir lazım olur.

Padişah, adamın çok akıllı bir adam olduğunu anlar ve O’nu kendisine baş vezir eder.

3.35. Yedi Nar Çubuğu

Bir varmış, bir yokmuş. bir adam varmış. Bu adamın yedi oğlu varmış. Kardeşler her zaman aynı yerde yiyip içer aynı yerde yaşarlarmış. Herkes onların sevgisini kıskanmış. Hiçbir düşman onları yenemezmiş. Yedi kardeşe ne güçlü düşmanların ne de yırtıcı hayvanların gücü yetermiş.

Bunlar ava gittikleri zaman hep birlikte giderlermiş. Ayıyı, canavarı, aslanı ve kaplanı diri diri yakalarlarmış. Yedi kardeşin elinden aslan değil fil bile kurtulamazmış.

Aylar yıllar geçer kardeşlerin hepsi evlenir. Çoluk çocuk sahibi olurlar. Her biri ayrı bir yerde ev alıp, ayrılır. Birbirlerine gidiş gelişleri azalır. Ava giderken bile yalnız giderler. Aralarına soğukluk girer. Düşmanlar bunu fırsat bilip onlara tek tek hücum ederler. Evlerini soyar, kendilerini de değersiz kılarlar. Kardeşler, bu kez ava yalnız çıktıkları için elleri boş dönerler.

Babaları artık iyice yaşlanmıştır. Çocukları ne vakit babalarının yanına gitse hepsi geçimlerinin sıkıntılı olduğunu dile getirirler.

Babaları, bu şekilde devam ederse çocuklarının sonunun iyi olmayacağını anlar ve onun için onları bir araya toplayıp der: “Oğullarım, yarın benim yanıma gelirsiniz. Gelirken de parmak kalınlığında ince bir nar çubuğu getirirsiniz” Oğullarının hepsi baş üstüne der ve giderler. Sabah olunca her biri bir nar çubuğu getirir. Babaları yedi nar çubuğunu alıp elinde desteler. Ortasından bir iple sıkıca bağlar. Tek tek oğullarına verip der: “Oğullarım gücünüzü deneyin bakayım. Bunu Hanginiz kırabilirsiniz?”

Kardeşler ne kadar uğraşırsalar da çubuk destesini kıramazlar. Bu defa da adam çubukları tek tek verip der: “Şimdi bu çubukları tek tek kırın göreyim. Acaba gücünüz yetiyor mu?”

Kardeşlerin her biri çubuğu aldığı gibi ikiye kırarlar. Sonra babalarına bakıp derler: “Baba bu çubukları kırdırmaktaki amacın nedir? Bize bilgi ver” İhtiyar: “Yavrularım, bu yedi çubuk sizsiniz. Bu çubuklar gibi birbirinize bağlandığınız sürece keyfiniz yerinde rahat yaşayacaksınız. Hiç kimsenin de size gücü yetmeyecek ne zaman ki birbirinizden ayrılırsanız, düşman sizi yalnız yakalar ve size istediğini yapar. Birbirinizden uzaklaşmayın. Birbirinizin sözünden çıkmayın o zaman güçlü ve mutlu olursunuz.

Kardeşler babalarının bu doğru nasihatinden sonra tekrar birleşirler. Birbirine yardım ederler. İyi gün geçirip, sevgi ile yaşamaya başlarlar. O günden sonra hiç kimse yedi kardeşin karşısına çıkamaz.

Kardeşler, gerçekten de birlikten güç doğduğunu anlarlar.

3.36. Üç Sanâtkar

Bir şehirde üç sanatkar yaşarmış onlar çok iyi dostlarmış. Bunların biri duvar ustası, biri marangoz diğeri ise kuyumcu imiş. Bir gün bu üç dostunun arasında görüş ayrılığı çıkar. Her biri kendi sanatı ile övünmeye başlar.

Duvar ustası der: “Ben öyle bir ev yaparım ki tuğlasının her biri bir renkte olur. Günde üç kez sabah, öğlen ve akşam renkten renge döner. Rüzgar Hangi tarafa esse ev o tarafa çevrilir.

Marangoz der: “Tahtadan öyle bir at yaparım ki üzerine binip, nereye desen o tarafa adamı götürür.

Kuyumcu der: “Ben de altından gümüşten öyle bir horoz yaparım ki yüz renkte olur. Kendisi de eve bahçeye yabancı adam geldiğinde ötüp haber verir.

Bu sohbetten sonra her biri kendi sanatını över. O kadar inatlaşır ki neredeyse aralarında kavga çıkacak gibi olur.

Meğer bu sırada ülkenin padişahı ile veziri kılık değiştirip ülkeyi geziyorlardır. Yolları bu üç ustanın evinin önünden geçer. Bunların sohbetlerini işitip biraz duraklarlar. Padişah ile vezir eve girmek için fikir alış verişinde bulunurlar. Bu amaçla, vezir ustaların kapısının önünde gazel okumaya başlar. Ustalar, derviş sesini duyup derler. “Çok iyi oldu. Dervişleri çağıralım, gelip şartımızı koşsunlar” Gidip dervişleri eve getirirler onları evin baş köşesine oturtup, önlerine yemek koyarlar. Biraz sohbetten sonra aralarında olan tartışmayı açıp onlara söylerler. Dervişlerden Hangisinin yaptığı şeyin daha güzel olduğunu söylemelerini isterler.

Derviş elbisesi giyinen padişah der: “Üçünüzün de yaptığı güzel, iyisi yaptığımız bu şeyleri yarın ülkenin padişaha götürüp göstermelisiniz. Doğrusunu o size söyler”

Bu sözlerden ustaların üçü de memnun olur. Biraz sohbetten sonra herkes ayrılıp evine gider. Sabah olur. Padişah kaftanını giyinip tahtına çıkar. Emreder, duvar ustasını, marangozu ve kuyumcuyu huzuruna getirirler. Şah der:

“Her birinizden kendi sanatınıza göre öyle bir şey istiyorum ki dünyada eşi benzeri olmasın” Ustalar o anda şaşırıp kalırlar. Çünkü o gece derviş elbisesinde eve gelen padişahın kendisidir. Bir birlerine bakıp hiçbir şeyden haberleri yokmuş gibi davranırlar. Duvar ustası der: “Ben öyle bir ev yaparım ki günde bin bir renk verir.

Günün zamanına göre renkler değişir. Sabah bir renkte, öğlen başka renkte akşam ise daha başka renkte görünür. Kendisi de rüzgar estiğinde her tarafa dönebilir.

Marangoz der:

“Ben tahtadan öğle bir at yaparım ki üzerine bindiğin anda seni istediğin tarafa kuş gibi uçurur. Hem suda, hem karada hem de havada gidebilir.

Kuyumcu der bu kez de “Ben öyle bir horoz yaparım ki eve yabancı geldiği zaman öter, ayrıca ülkeye asker geldiğinde uzaktan görüp haber verir.

Bu olay şahın çok hoşuna gider. Ustalara der: “O dedikleriniz yapmanız için size lazım olan şeyler nedir?” Adamlar: “Bir torba altın ve gümüş lazımdır” Padişah: “Bunları hazineye götürün ne kadar altın gümüş istiyorlarsa verin”

Hazinedar, ustaların üçünü de hazineye götürürler. Her biri bir torba altın alır, doldurur. Sonra evlerine giderler. Ustalar verdikleri vaatleri yerine getirmek için çalışmaya başlarlar. Masal dili hızlı olur. Kırık günün içinde ev, at ve horoz hazır olur. Padişahın habercisi ustaların verdikleri sözü yerine getirdiği haberini getirir.

Padişah, yakınlarını ve akrabalarını yanına alıp yeni eve gider. Bu evin ömründe görmediği bir ev olduğunu görür. Ev her dakika bir renge giriyordur. Horoz da bunları gördüğü anda kapının önünde öter. At evin önünde hazırdır.

Padişah ustalara merhaba söyleyip, kuyumcuya der: “Atı bin bakalım, görelim nasıl gidiyor?” Marangoz atın üzerine bindiği anda at hemen havaya yükselir. Marangoz, bir saat içinde yıldızların, ayın yanına gider ve geri döner.

Padişah der: “Beni seven, ustalara bahşiş versin” Onlara, o kadar çok hediye verirler ki toplayamazlar

Padişah aynı gün eve taşınır. Padişahın evinin yakınına gitmek olmaz. Horoz ötüp haber verir. Aradan bir hayli zaman geçer. Bir gün başka bir ülkenin Padişahı bu Padişahın ülkesine kasten hücum eder. Güçlü ordular şehre girer. Gecenin çok geç vaktidir. Herkes uyumuştur. Horoz ötmeye başlar. Padişah uykusundan uyanır. Onun uyutmadığı için horozu kızar. Horozu yere atıp ezer. O anda vezir şahın yanına gelir ve der: “Merhametli şahım ne duruyorsun? Düşman orduları her tarafa hücum edip şehri kuşatmış.

Padişah, horozun olayı haber vermek için öttüğünü anlar. Horozu ezdiği için pişman olur. Emreder ordu toplanır. Düşmanın karşısına çıkar. Bir pehlivanda tahta atın

İçine çokça taş doldurup, havaya yükselir. Atlı askerler yerde düşmana kılıç sallar, tahta at ise gökten kafalarına taş yağdırır. Yedi gün yedi gece öyle bir savaş olur ki rüzgar bile böyle bir savaşa şahit olmamıştır. Atalarımız iyi demişlerdir. “Son pişmanlık fayda etmez” horozun yeniden yapılması mümkün olmaz. Çünkü horozu yapan usta padişaha kızdığı için ülkeyi terk eder.

3.37. Dostluğun Sırrı

Böyle rivayet olunur ki, bir zamanlar bir padişahın gözünün nuru “Melih” adında bir oğlu varmış.

Bir gün Melih, atına biner ve deniz kenarı ile gitmeye bağlar. Aniden, kendi muhtarları ve adamları Kel Mehmed’in suyun kenarında dalaştıklarını görür. Melih, bunları ayırıp der: “Neyi bölüşemiyorsunuz ki birbirinizi kırıyorsunuz?” Muhtar karşılık verir: “Ağa, Ben suyun üzerinde yüzen bir sandık gördüm. Sandığı çıkarmak için denize girdim. Ondan sonra, Mehmed sandığı kendisinin gördüğünü iddia etti. Şimdi bu yüzden kavga ediyoruz.”

Melih, bir miktar para verip, sandığı bunlardan alır. Biraz gittikten sonra kendi kendisine der: “Açıp bakayım bunu içinde ne var ki bu sandığı denize atmışlar.”

Melih, bu düşünce ile sandığın ağzını açar. İçinde küçük bir sandığın daha olduğunu görür. Onun da ağzını açar. Bunu içinde de küçük bir sandık olduğunu görür. Bu şekilde oğlan üç sandık açar. Sonuncu sandığı açtığı anda içinde bir mektubun olduğunu görür. Mektupta şu yazılıdır: “Her kim hakiki dostluğun sırrını öğrenmek istiyorsa, “Üç İhtiyar Kalesine” gitsin.”

Melih, mektubu okuyup bitirdikten sonra babasının yanına gidip der: “Sevgili babam, bana izin ver, uzak bir yolculuğa çıkayım.”

Padişah: “Oğul hayrola, söyle bakalım yolculuk nereye?”

Melih cevap vermez. Babası tekrar sorar. Melih, babasının vazgeçmeyeceğini anlayınca, mektup olayını babasına anlatır. Padişah gülüp der: “Hangi akılsız adamsa yazmış denize atmış. Sen de onun sözü ile kalkıp gidiyorsun.” Dostluk etmenin sırrını meğer burada öğrenmek mümkün değildir.

Melih, babasının gitmesine razı olmayacağını anlar. Hiçbir şey demeden doğruca sarayın gam odasına gider. Burası derdi gamı olanın girip ağladığı bir yerdir.

Bu odada her ne varsa siyah renkte idi. Melih de siyah bir elbise giyip bu odada tam bir hafta kalır. O kadar ağlar ki gözlerinin yaşından elindeki kağıdın rengi solar.

Bu olaydan sonra padişah uzun bir süre bekler fakat oğlundan bir haber çıkmaz. Melih’i aramaya başlarlar. Sonunda gelip O’nu gam odasında bulurlar. Hemen padişaha haber verirler. Padişah, vezirini de yanına alır ve oğlunun yanına gelir. Melih’in renginin solduğunu görür. Ağlamaktan gözleri şişmiştir padişah sorar:

“ Oğlum ne oldu, derdin nedir?”

Melih: “Hakiki dostluğun sırrını öğrenmek için senden izin istedim, sen de vermedin, sana gücüm yetmedi, ben de onun için gelip gam odasına girdim.”

Babası, oğluna ne kadar nasihat verdiyse de oğlunu ikna edemez. Sonunda çaresiz kalır. Veziri ile görüşüp, Melih’i yüz atlı ile yolculuğa çıkarmaya karar verirler. Atlılara da biraz gittikten sonra atlarını sulamak bahanesiyle kaçmalarını tembihlerler. Sonunda Melih’in de tek kaldığını anlayınca geri döneceğini düşünür. Padişah oğluna izin verir ve yüz atlı ile yola çıkarır.

Melih, biraz gittikten sonra Kel Mehmed’e rastlar, Mehmed’i durdurup der: “Mehmed, denizden bulduğunuz sandığın içinden bir mektup buldum. O mektupta yazılı olan sözleri öğrenmeye gidiyorum. Gel beraber gidelim.

Kel Mehmed: “Peki gidip anneme, babama söyleyeyim gelirim.” Kel Mehmed, babasından izin alır. Annesi Mehmed’in heybesine bir arpa ekmeği koyup yolcu eder. Kel Mehmed, doğruca Melih’in yanına gelir. İkiisi birlikte gitmeye başlarlar. Bunlar epeyce yol giderler. Fakat Kel Mehmed, atlıların sürekli azaldığını görür. Melih’in bu olayı öğrenince geri döneceği düşüncesiyle O’na haber vermez. Bir ara Melih geriye dönüp baktığında Kel Mehmed ile yalnız kaldıklarını görür. Kel Mehmed der: “Adamlarımız olmadan nasıl gidebiliriz. Gel biz de geri dönelim.” Melih der:” Kel kardeş, korkudan içinin titrediğini anlıyorum. İstersen sen de geri dön. Ben tek başıma giderim.

Keller zeki olur derler, Mehmed şöyle bir uzaktan bakıp der:” Melih ağa, şunu unutma o dediğin yeri bulsa bulsa sadece ben bulurum. Onun için ben de seninle geleceğim.”

Bunlar gitmeye başlarlar. Az gider uz gider, dere tepe düz giderler. Orada ay ile yıl ile burada şirin dil ile ekmeklerinin bittiğini görürler. Melih der: “Şimdi ne yaparız? Ekmeğimiz bitti. Açlıktan öleceğiz.” Kel Mehmed der: “Annem heybeme bir tane arpa ekmeği koymuş. Birlikte onu yeriz.”

Kel, ekmeği çıkarır birlikte yerler. Melih ömrü boyunca arpa ekmeği yememiştir. Fakat çaresiz kalınca mecburen yer. Bunlar ekmeği yedikten sonra tekrar yola çıkarlar. Gide gide gelir bir dağa varırlar. Dağı aştıktan sonra gelir bir güllük çimenlik yere ulaşırlar. Burası öyle bir yerdir ki gül ülkesi buranın yanında hiç kalır. Bu yerde her renkte gül vardır.insan koklayınca mest olacak gibi olur. Her nevi kuş çeşidi

burada birbirine karışmıştır. İstenildiği kadar da hayvan vardır. Hayat ilacı bile burada mevcuttur. Bağın ortasında bir tuğlası altından bir tuğlası gümüşten ir saray yapılıdır. Sarayın yüksekliği bulutlara degecek kadar yüksektir. Fakat bu sarayın dört tarafında insanı ürkütecek kadar korkunç kaleler vardır.

Melih der:

“Görüyor musun, ne kadar güzel bir yer değil mi?”

Kel Mehmed: “Melih, bunu söylemek için henüz erken, sarayın etrafındaki kaleleri gözüm tutmadı.”

Her ikisi de yavaş yavaş kaleye doğru giderler. Kalenin kapılarına henüz varırlar ki birden bir gürültü patırtı kopar. Yer yerinden oynar. Kalenin kapıları tek tek açılır. gayipten gelen bir el Melih’i bir el de Kel Mehmed’i attan düşürür. İkisinin de atlarını kaleye götürür. Bunlar sadece atları ve onları götüren elleri görürler. İnsana rastlamazlar. Gelen iki el atları alıp kaleye götürür. Bunlar da atların arkasından giderler. Burasının büyük alan olduğunu görürler. Yine birkaç el gelir atlara arpa ve saman verir. Sonra da aynı eller Melih ve Kel Mehmed’i alır kalenin içindeki saraya getirir. Melih, burada olan ihtişamın hiç babasının sarayında olmadığını görür. Biraz sonra bunların ellerini yıkarlar, havlu verirler. Daha sonra sofraya kurulur. Ortaya kırk çeşit yemek getirilir. Her şey gelir fakat kimin getirdiği belli olmaz. Bunlar, aç oldukları için doyuncaya kadar yerler. Sonra tekrar yine bir el gelip sofrayı toplar. Eller, Melih ile Kel’i kolundan tutup yatak odasına götürürler. Misafirler soyunup yatarlar. Padişah oğlu Melih çok yorgundur.

Hem de nazlı büyütüldüğü için kafasını yastığa koyduğu gibi uyur.

Fakat Kel Mehmed çok akıllıdır. Onları öldürebileceklerini düşünür. Bu yüzden yarı uyanık uyur. Gece bir hayli ilerler. Kel, oda kapısının açıldığını görür. Siyah şapkalı, siyah abalı, siyah ayakkabılı üç ihtiyar içeri girer. İhtiyarların birinin elinde kitap, birinin elinde kara baston, birinin elinde ise kara kılıflı kılıç vardır. Elinde kılıç olan ihtiyar der: “Ne diyorsunuz bunları kılıçtan geçireyim mi? Sırrımızı gidip yaymalarından korkuyorum.

Elinde kitap olan ihtiyar bu kez der: “O yatan genç çocuk padişah oğludur. Öldürürsen atası senden intikam alır. Diğeri de Kel Mehmed’dir. Onun henüz eceli gelmedi.

Daha sonra sözü, elinde baston olan ihtiyar alır: “Peki bunları ne yapacağız?” Elinde kitap olan ihtiyar: “Madem ki bunlar bize sığındılar, bize düşen onlara yardım etmektir.”

Tam ihtiyarın ağzından sözler bittiği anda Kel Mehmed yerinden fırlar ve ihtiyarın ayaklarına kapanır. Kendilerinden yardımlarını esirgememeleri için ona yalvarır. Gerçek dostluğun sırrını öğrenmeye geldiklerini, kendilerine bir yol göstermeleri ister. İhtiyar der:” Oğul, madem ki böyle yalvarıyorsun, o zaman sözlerimi iyi dinle ve aklında tut. Sabah erkenden atlarınıza binip yolun sağından gidersiniz. Karşınıza önce bir tilki çıkacak. Bu tilki sihirbaz bir kadındır. Bu karı yedi yolun ayrımında oturur ve gelen gidenin sırrını öğrenir. Sakın ona sır vermeyin. Tilkiden biraz uzaklaştıktan sonra atlarınızdan inin ve atlarınızın nalını tersine çakarsınız. O tilki çok inatçıdır. Eğer sizden bir söz alamazsa izinizi takip edip sizi arayacak. Atlarınızın nallarını ters bir şekilde çakarsanız sizin izinizi bulamaz. biraz gittikten sonra her tüyü bin bir renkte olan bir kuşa rastlayacaksınız. Ona da biraz buğday döküp gidersiniz. Ama sakın ona vurmeyin. O da tılsımlıdır. Bu iki tılsımlıdan kurtulduktan sonra gidip bir denizin kenarına çıkacaksınız. Sizin bindiğiniz atlar bu denizi geçemeyecek. Atların eyer takımlarını açıp çıkarırsınız, ormanda bırakırsınız.. Sonra denizin kenarında kara bir taş göreceksiniz. O taşın altında bir at eyeri var. O eyeri alıp bir ucunu denize atarsınız. Fakat şunu da söyleyeyim o taşın küçüklüğüne bakmayın. Çok ağır bir taştır. Ne yapsanız yerinden oynatamazsınız. Taşın yanında durup : “Ey kara taş! sen gökten düşerken toprak sana yardım etti. Sen de bana yardım et” sözlerini dersiniz. Sonra da taşı kaldırırsınız. Taş hafifleyecektir. Eyeri aldıktan sonra denizin içinden üç ayaklı bir atın çıkışını göreceksiniz. Hemen ata binersiniz. O zaman at sizi diğer tarafa geçirecek. Böyle bir taş da diğer tarafta var. Bindiğiniz atın eyerini çıkarıp oradaki taşın altına koyarsınız. Ondan sonra atla işiniz kalmaz. At toprakta yürüyemez. Hemen denize geri dönecek. Karşıya geçtiğiniz zaman her biriniz demirden bir çarık giyer elinize de demir bir baston alırsınız. O kadar yürümelisiniz ki çarıklarınızın altı delinmeli, bastonunuz ucu kırılmalı. Gittiğiniz yerde biraz dinlenirsiniz. Orada size bir kadın rastlayacak. Ona biraz para verin. O size aradığınız yerin adresini söyler.”

İhtiyarlar, sözlerini bitirip giderler. Kel Mehmed, Melih’i silkip uyandırmak ister. Fakat Melih çok derin uykuya yatmıştır. Bir şekilde Mehmed, Melih’i uykusundan uyandırır. Melih: “Ey zalim Kel! Niye uykumu böldün? Ne güzel rüya görüyordum. Sen olsaydın hiç uyanmazdın.”

Kel Mehmed: “Melih ağa, keyfin yerinde uyuyorsun. Dünyadan haberin yok. Gece ihtiyaşları görseydin o zaman korkudan yüreğin atlardı.” Melih: “Ne ihtiyaşı, sen ne diyorsun?”

Kel Mehmed, gece gördüklerinin, duyduklarının hepsini Melih’e anlatır. Fakat sadece kuşa rastlama olayını yalan konuşur. Melih’e kuşu okla vurmaları gerektiğini söyler. Kel Mehmed, kasıtlı olarak bu olayı söylemez. Çünkü yolda yürürlerken aralarında tartışma çıkabileceğini düşünür. O zamanda Melih belki Mehmed’i kovabilir. Onun için Mehmed, Melih’e şart koşar. Söylediği her sözü dinlemesini ve kendisi ile sıkı bir dost olması için birlikte yemin ederler. İki de parmaklarını kesip kan kardeşi olurlar.

Melih ile Kel atlarını getirmek için evden çıkarlar. O anda iki el gelir ve atları kapının önünde hazır eder. Atları binip yola çıkarlar. İhtiyaşların dediği gibi önce karşılarına bir tilki çıkar. Tilki insan gibi konuşmaya başlar ve onlardan söz almaya çalışır. Fakat ne kadar uğraşsa da başaramaz. Melih ile Mehmed tilkiden biraz uzaklaştıktan sonra atlarının nallarını çıkarıp ters yöne akarlar. Biraz gittikten sonra kuşa rastlarla. Melih, okunu yayına koyup kuşu vurmak isterken; Kel buna izin vermez. Melih der:

“Sen rastladığımız kuşu vurmamı söylememiş miydin? Peki niye bırakmıyorsun? Yoksa sözünden döndüm m ?” Kel karşılık verir: “Hayır Melih, ben kasıtlı olarak bir şeyi sana ters olarak anlatmıştım. İim rahat olsun.”

Bunlar biraz gittikten sonra, ihtiyaşın söylediği denizin kenarına varırlar. Atlarının eyerlerini çıkarıp ormana bırakırlar. Kel Mehmed, kara taşın altındaki eyeri çıkarır. Götürüp denize atar. O anda bir gürültü inilti kopar. Sanki gök yarılacak gibi olur. Deniz ortadan ikiye ayrılır. İçinden iki ayaklı at denize dönmek ister fakat Kel izin vermez. Zorlukla her ikisi de bir şekilde ata binerler. At denize doğru koşar. G z açıp kapayınca kadar Melih ile Mehmed’i karşı tarafa geçirir. Kel atın eyerlerini çıkarıp yerine bırakır. At hemen denize geri döner, gözden kaybolur. Kel ise atın eyerlerini karşı tarafta olan taşın altına bırakır.

Etrafi arayarak kendilerine demir bir asa ve demir bir çarık bulurlar. Aynen ihtiyaşın dediği gibi çarık ve asaları yıpranana kadar yol alırlar. Sonunda varacakları yere geldiklerinde anlarlar. O tarafa bu tarafa bakınıp bir ev görürler. Oraya giderler. Kapıyı çalmak isterlerken karşılarına bir kadın çıkar. Kadınların çeşit çeşit olduğunu

söylerler. Melik kadını görünce der: “Nine, kalacak yerimiz yok. Bu gecelik bizi misafir eder misin?”

Kadın: “Ey oğul! Gerçeğini söylemek gerekirse kalacak yerim var. Fakat yemeğe ekmeğim yok.” Melih: “Ey nine! Zararı yok. Yer olsun da yemek bulmak kolaydır.”

Melih, cebinden kıymetli bir lâl çıkartıp kadına verir ve der: “Nine al bu parayı bozdur. Götür biraz yemeklik al yiyelim.”

Kadının, lâli gördüğü anda gözleri yerinden çıkacak gibi olur. Sevinerek lâli alır ve şehirdeki tüccarın yanına gider. Lâli verip der: “Kardeş, al bunu biraz yemeklik ver, geri kalanının da geri ver.

Tüccar taşa bakar ve bunu bozdurduğunda kadının paraları götüremeyeceğini anlar, kadına der: “Kadın, git bir hamal getir, paranın geri kalan kısmını götür.”

Kadın, bu sözleri duyduğunda, tüccarın onunla dalga geçtiğini düşünür. İçinden der: “Gidip hamal getiririm. Eğer tüccar benimle dalga geçiyorsa ona öyle bir oyun oynarım ki anasından emdiği süt burnundan gelir.”

Kadın gider bir hamal çağırır. Tüccar, hamalın sırtına bir kese pul ile biraz yemeklik yükler. Kadın, tüccarın doğru söylediğini anlar. Aldıklarını evine getirir. Hamal yükünü boşaltıp parasını alır ve gider.

Melih ile Kel Mehmed, kadının ağzından laf almaya çalışır. Kel der:

“Nine bizim bir işimiz var. Eğer onu yerine getirirsen sana taşıyamayacağın kadar çok altın veririz.” Kadın: “Yavrum, bana verdiğiniz bu lâl’de yeterli. Söyleyin bakalım, benden ne istiyorsunuz?” Kel Mehmed: “Biz gerçek dostluğun sırrını öğrenmeğe geldik. Bu sırrı sihirli üç dervişin kalesinde öğrenebileceğimizi duyduk. Şimdi o yerin nerede olduğunu bize söyler misin?”

Kadın gülererek der: “Sizi benim yanıma gönderen dervişlerin yaşadığı kale sizin aradığınız kaledir.” Melih: “Nine, peki öyleyse dervişler bizi niye senin yanına gönderdiler.” Kadın: “Evlatlarım, onu ben şimdi size söyleyemem. Siz dervişleri bir kez daha göreceksiniz. O zaman sorarsınız. Onlar bu sırrın cevabını size söyler. Şimdi burada gittiğiniz şehrin en dışında karşınıza yüksek bir ev çıkacak. Orada Ahmed ile Mehmed adlı iki dost var. Aradığınız orada bulabilirsiniz.”

Melih ile Mehmed kadının yanından ayrılıp yola çıkarlar. Şehri henüz çıkmışlardır ki karşlarına koyun otlatan bir çoban çıkar. Çobana yaklaşır derler: “Çoban kardeş, belki bilirsin, buralarda Ahmed ile Mehmed adlı iki dost varmış. Onlar nerede olabilir?” Çoban: “Şuan onların koyunlarını otlatıyorum. Uzak gördüğünüz büyük ev de onlarındır.” Melih ile Kel Mehmed bir hayli gittikten sonra evin olduğu yere varırlar. Evin kapısını çaldıklarında kapıyı Ahmed açar. Melih der: “Buralara yabacıyız. Kalacak yerimiz yok. Hem de sizinle işimiz var. Bizi bir geceliğine misafir edebilir misiniz?” Ahmed: “Kardeş başımın üzerinde yeriniz var. Buyurun içeri.” Ahmed misafirleri eve alır oradan buradan sohbet ettikten sonra ortay yemek gelir. Ahmed, misafirlere yemek teklif eder. Fakat hiçbiri elini sofraya uzatmaz. Ahmed, ne kadar uğraşsa da Melih ile Mehmed bir şey yemez. Ahmed der: “Niçin benim yemeğimi yemiyorsunuz?” Melih: “Kardeş biz senin dostun Mehmed ile olan sırrını öğrenmeye geldik. Eğer bu sırrı bize demezen elimizi sofraya uzatmayacağız.”

Ahmed, misafirin çok ters bir insan olduğunu ve sırrı söylemese ellerini sofraya uzatmayacaklarını anlar ve der: “Ey kardeş, benim sırrımı öğrenmedeki amacın nedir? Doğruyu söylersen sırrımı söylerim.”

Melih başından geçen bütün olayları anlatır. Ahmed misafirlere acır ve der: “Kardeş beni iyi dinleyin. Şimdi ben kendi sırrımı söyleyeyim. Benim gençliğimde çok dostum vardır. Her gün biriyle eğlenip, zamanımı geçiriyordum. Bir gün babam dedi: “Oğul senin bu kadar dostun var. Hiç onları denedin mi?” Ben: “Hayır baba, ben biliyorum ki onlar benim yakın dostlarımdır. Görmüyor musun , her gün yanıma gelip beni eğlendiriyorlar. Sıkılmama izin vermiyorlar. Onlardan hiçbir kötülük görmedim.” Babam: “Oğul, sen daha çocuksun. İnsan yüzüne gülen her kişiye dost demez. Onların çoğu menfaatçidir. Şimdi az çok varlığımız var. Sinek yemeğin başına topladığı gibi onlarda menfaat için yanına geliyorlar. Sen de, seni sevdikleri için geldiklerini zannediyorsun. Hadi dostlarını bir dene bakalım.”

Babamın sözlerinden sonra, bir gün bir koyun öldürüp çuvala koydum. Ağzını da bağlayıp sırtıma attım. Akşam güneş batmak üzereyken, tek tek dostlarımin evine gittim. Hangi dostum kapıyı açtıysa çuvalı yere koyup dedim: “Bugün elimden çok büyük bir kaza çıktı. Padişahın en sevdiği koçu vurup öldürdüm. Eğer bu olayı şah duyarsa beni dar ağacında astırarak. Şimdi koçun cesedini sizde saklamaya getirdim. Sen ne dersin?” Dostum suratını asıp dedi: “Valla, doğru biz dostuz. Fakat böyle şeyleri evime alamam. Eğer bir duyan olursa padişah derime saman doldurur.”

Bende ne kadar yalvardıysam dostum razı olmadı. Sonunda kapıyı yüzüme çarpıp dedi: “Canım çek git artık. Bir hata işledim seninle dost oldum. Artık dost değiliz.”

Çuvalı sırtıma alıp bütün dostlarımın yanına gittim. Olayı onlara anlattığımda hepsi kapılarını yüzüme kapadı, beni kovdu. O gece tam otuz dostumun evine gittim. Hiçbiri bana yardım etmedi. Perişan bir halde evimize geri döndüm. Aniden, şehrin kenarında oturan eski arkadaşım aklıma geldi. Onunla o kadar samimi değildik. Bunun da evine gidip, kapısını çalmak istedim. Birden aklıma, gece gündüz birlikte olduğum dostlarımın yardım etmediği halde bunu nasıl yardım edeceği geldi. Aniden ne olacaksa olsun deyip kapıyı çaldım.

Adamın kendisi kapıya çıktı. Selam verip, dedim: “Yanlışlıkla padişahın koçunu öldürdüm. Onu saklamaya yer bulamıyorum. Bana yardım etmen için kapına geldim.

Adam karşılık verdi: “Evvvela, sen başkasının koçunu öldürmekle çok kötü bir şey yapmışsın. Artık olan olmuş, biten bitmiş. Şimdi sana yardım etmem gerekir. Bir koç için seni ölüme terk etmek olmaz.” Adam kürek getirip dedi: “Hadi düş önüme gidip cesedi şehrin kenarında bir yere gömelim.”

İkimiz birlikte yola çıktık. Biraz gittikten sonra adam, yorulduğum için çuvalı benden aldı. Ben çuvalı vermek istemedim. Fakat zorla elimden aldı. Gidip küçük bir su kanalının kenarına vardık. Kanalın kenarında küçük bir çukur kazıyıp, çuvalı oraya gömdük. Üstüne toprak attıktan sonra adam dedi: “Dostum, gel su kanalının yolunu değiştirelim. Su doğrudan çuvalın üstünden aksın. Böylece kimse burada bir şey olduğunu anlamaz.” İkimiz birlikte kanalın yolunu değiştirdik. Su doğrudan kazdığımız yerin üzerinden geçti. Sonra ben adama teşekkür edip evimize geri döndüm. Sabah olunca tekrar dostuma teşekkür etmek için onun yanına gittim. Evde olmadığını söylediler. Falan beyin düğününe gitmiş. Kendi kendime bu adamın dost canlısı, sadakatli adam olduğunu düşündüm. Bu kez de onun sır saklayıp saklayamayacağını denemek istedim. Onun için aynı düğüne ben de dittedim. Şehrin her türlü adamlarının burada olduğunu gördüm. Doğruca içeri girdim. Dostumun meclisin başında oturduğunu gördüm. Onun adı Mehmed idi. Ona doğru bağırp dedim: “Ey senin ananın, babanın, dışarı çık bakalım. Gör senin başına ne işler açacağım.” Dostum benim

sesimi duyduğu anda dedi: “Ahmed yürü git, merak etme suyun altında neyin olduğunu söylemiyorum ki”

Ben, bu sözleri dostumdan duyduğum anda onun çok sağlam bir adam olduğunu anladım. O günden sonra Mehmed’e olan sevgim bin kat daha arttı. Zaman oldu Mehmed’in başka bir şehre gitme durumu çıktı. Evini, eşyalarını satıp göçtüler. Aradan bir müddet geçti. Anam ve babam öldü. Geçim sıkıntısı çekiyordum. Sadece bir kız kardeşim kalmıştı. Onu da alıp başka bir memlekete gittim. Hiçbir yerde iş bulamadım. Elimdeki paramı da bitirdim. Yırtık pırtık elbiselerin içinde kaldım. Daha sonra dostum Mehmed’in bu şehirde olduğunu duydum. Yemek için bir tek lokma ekmeğimiz bile yoktu. Kardeşim açlıktan güçsüz kalmıştı. Gidip Mehmed’i bulup ondan biraz borç almayı düşündüm. Sora sora gidip görüm. Yavaşça onu bir kenara çekip dedim: “Kardeş, bir şekilde gelip bu şehre vardım. Yerim yurdum yok. Param pulum da bitti. Bana biraz harçlık verir misin?” Mehmed’in hiç yüzüme bakmadığını gördüm. Çıkartıp beş on tümen verdi. Sonra çıkıp gitti. Mehmed’in bu şekilde soğuk davrandığını görünce paraları geri vermek istedim. Daha sonra kardeşimin açlıktan öleceğini düşündüm. Hiç olmasa bu para ile et, ekmek falan alayım götüreyim yesin.

O gece gidip kardeşimle birlikte kervansarayda kaldık. Sabah olunca bir kadınla genç bir kız gelip bana dediler: “Oğul, buralara yabancı olduğunuzu anladım. Biz burada yedi odamız var. Hepsi boş. Gidelim siz de bizim evladımız olun.aile gibi aynı yerde yaşayalım.”

Ben kalacak yerimiz ve yiyecek bir şeylerimiz olmadığını düşününce mecburen kabul ettim. Kalkıp kadının evine gittik. O günden sonra kadın bize kendi çocukları gibi baktı.

Bir gün evden çıkıp pazara gidiyordum. Aniden yaşlı bir adam önüme çıkıp dedi: “Oğul, benim senin babana iki kese altın borcum vardı. Şimdi bu paraları sana vermem gerek.” Ben almak istemedim. Fakat adam ısrar edince aldım. Paraları bozdurup bir süre geçindik.

Bir gün, Ahmed pazarda dolaşırken Mehmed’e rastlar. Onu görünce geri dönmek ister. Fakat Mehmed, ona seslenip der: “Ey Ahmed, yoksa bana dargın mısın?”

Ahmed: “Elbette küstüm, dargınım. Sen güvenilir, sadakatli adama benziyorsun. Ben senden borç isterken yüzüme bile bakmadın. Hiç halimi bile sormadın. Böyle dostluk olur mu?” Mehmet: “Ahmet, her ne dediysen doğrudur. Onların hepsi oldu.

Yolda ben sana para verip yüzüne bakmadım. O da doğru. Bunların hepsini bilerek yaptım. Senin yırtık pırtık elbise ile dilenci kılığında dolaştığını görünce karım seni bu halde tanımasın diye bilerek soğuk davandım. Fakat daha sonra babama iki kese altın verip sana gönderdim. Anama da seni evlatlık alması için tembihledim.”

Ahmed: “Ben, Mehmed’in söylediklerinin hepsinin doğru olduğunu anladım. Onunla daha da yakınlaştım. O günden sonra ikimiz birlikte bu şehirde yaşıyoruz. Oğul, şimdi bunu bil ve emin ol ki bizim dostluğumuzun sırrı işte buradadır.”

Melih ile Kel Mehmed, aniden horozların ötmeye başladığını duyarlar. Sabah olmak üzeredir. Adama teşekkür edip yola çıkarlar. Az gider çok dinlenir, çok gider az dinlenirler. Melih ile Mehmed kendi ülkelerine varmak için yedi padişah ülkesi geçmek zorunda olurlar.. Bir hayli gittikten sonra iki dağın arasından geçmek durumunda kalırlar. Meğer bu dağda kırk haramiler yaşıyordur. Bunların işi gücü gelen geçeni soymaktır. Melih ile Kel Mehmed bu dağdan geçerlerken haramilerin bekçisi onları görür. Onların her tarafını kuşatmak isterler. Kel Mehmed beraberinde kılıç getirmiştir. Bunlar kavgaya tutuşurlar. Önce haramiler ben on kişidir. Haramiler, Melih ve Mehmed ile başa çıkamayacaklarını anlayınca komutanlarına haber yollarlar. İki adamın, komutanın bütün adamlarını neredeyse öldürmek üzere olduklarını söylerler. Haramilerin komutanı hemen haramilerin kırkının da atlanmasını emreder. Onların ne şekilde olursa olsun yakalanmalarını ister. Melih ile Mehmed üzerlerine gelen adamların çokluğunu görünce atların atlayıp kaçmaya başlarlar. Bunlar, arkada haramiler kovalarken kaçır, aniden Mehmed’in atın üzerinde dengesi bozulur, yere yıkılır. Mehmed ayağa kalkmak için uğraşsa da haramiler gelir ve onu yakalar. Getirip zindana atarlar. Kendisine de üç güne kadar boynunun vurulacağını söylerler. Kel Mehmed zindana atılırken, Melih kaçıp canını kurtarır. Gider bir çimenliğe varır. Çok yorulduğunu anlar ve atını çimenliğe bırakıp kendisi de bir ağacın altında uyur. Meğer bu çimenlik padişahın koruluğudur. Koruluğun bekçileri atı gördükleri anda atı ve Melih’i yakalayıp şahın yanına götürürlər. Padişaha, Melih’in emirlerine uymadığını, atını koruluğa bırakıp otların mahvolmasına izin verdiğini söylerler.

Padişah, hemen Melih’in zindana atılmasını emreder. Kendisi de otuz dokuz gün sonunda kırkinci gün asılacağını söyler. Melih’in konuşmasına dahi izin vermezler. İterek götürüp zindana atarlar. Melih zindanda kalmakta olsun bakalım Kel Mehmed ne yapar. Kel’i zindana attıklarında yanında genç bir adam vardır. Bu adam da padişahın cezası ile yedi yıllık bir zamandır. Zindanda yaşamaktadır. Aynı gece zavallı oğlan ölür.

Kel, kasıtlı olarak kendi elbiselerini çıkarıp ölünün üzerine giydirir. Ölünün elbisesini de kendisi giyinir. Ölüyü götürür zindanın bir köşesinden duvara yaslar. Kendisi de ölü kılığına girip, doğruca kapını önünde uzanır. Sabah olunca bekçiler gelir. Tutsaklara yemek vermek isterlerken, esirlerden birisini öldüğünü görürler. Ölüyü kefenleyip, götürüp atmak için ölü arabasına koyarlar.

Kel Mehmed, yolda kefenin arasından kendini dışarı atar. Arabacı şehirden iyice uzaklaşıp bir uçurumun kenarına gelir. Cesedi arabadan indirip atmak isterken kefenin boş olduğunu görür. Ölünün yolda düştüğünü zanneder ve arabayı geldiği yola doğru sürer. Doğruca şehre geri döner. Fakat cesedin izine rastlayamaz. Bu yüzden koktuğu için bu olayı kimseye söylemez.

Mehmed, arabadan atladıktan sonra gece gündüz o kadar yol gider ki gelip Melih'in esir olduğu ülkeye varır. Şehir meydanına geldiğinde o gün birinin asılacağı ilanının duyar. Kel Mehmed de oraya gider. Şehir meydanında taht kurulduğunu görür. Tahtın üzerinde de padişah, vekil, vezir ve tüm adamlar bekler halledirler. Dar ağacının altında eli kolu bağlı bekleyen kişinin Melih olduğunu görür.

Kel, hemen padişahın huzuruna çıkar baş eğip der: "Ey şahım! Ben bu adam hakkında size çok önemli şeyler söylerim. Fakat onun asılmasını bana havale etmen gerek." Padişah: "Ey genç adam! Bu adam hakkında ne dersen de, sözlerin hoşuma giderse şartım yerine getiririm."

Kel Mehmed hileye başvurur:

"Ey şahım, bu çocuk şah oğludur. Onun buraya gelmekteki amacı seni öldürüp yerine geçmektir. Şimdi, onu dar ağacından astırmakla iyi yapıyorsun. Şunu da söylemeliyim ki o adamın at üstünde aslıma gibi bir ahdi var."

Şah: "O nasıl bir şey?"

Kel Mehmed: "Ey padişah, emredin buraya bir at getirsinler. At üzerinde asılmanın ne demek olduğunu size göstereyim. Hem de o adamın kendisini at üzerinde asalım ki başkalarına kazdığı kuyuya kendisinin düşmesinin nasıl olduğunu anlasın."

Bu sözler şahın hoşuna gider. Sonra der: "Oğlum, izin verdim. Ne istiyorsan onu yap."

Padişah, emreder iyi bir at getirirler. Meğer bu at Mehmed'in kendi atıdır. Kel Mehmed, işaret eder. Celladlar Melih'in boynuna ipi geçirip atın üzerine çıkarırlar. Kel

Mehmed'in kendisi de eline bir kılıç alıp atın sırtına biner. Atı dar ağacının altına doğru yürütür. Daha sonra Kel Mehmed adamlara der: "Siz ipi sıkıca bağlayın. Ben atı geriye süreceğim. O zaman Melih, ipten asılı kalacak. Bu şekilde asılmaya, at üzerinde asılmak derler."

Mehmed sözlerini bitirdiği anda cellatlar ipi çekerler. Mehmed hemen kılıcı ile ipi keser ve atını koşturmaya başlar.

Padişah, Mehmed ile Melih'in kaçtıklarını anlayınca ne şekilde olursa olsun yakalanmalarını emreder. Bütün askerler Melih ile Mehmed'i yakalamaya çalışırlar. Bu kovalamaca esnasına Kel Mehmed ile Melih geçtikleri denizin kenarına varırlar, Kel hemen atından iner ve denizin kenarındaki sihirli kara taşı kaldırır. Taşın altındaki eyer takımını suya atar. O anda üç ayaklı at suyun içinden çıkıp gelir. Birlikte ata binip sudan geçerler.

Askerler gelinceye kadar, onlar denizi geçerler.

Kel Mehmed, karşıya geçtiklerinde eyer takımını çıkartıp tekrar karşıda bulunan kara taşın altına koyar. Biraz yol gittikten sonra ormana bıraktıkları atların orada otlamakta olduğunu görürler. Hemen, her biri kendi atına binip yola çıkarlar. Gelir, aynı dervişlerin kalesine varırlar. Kaleye yaklaştıkları anda yine iki el gelip atları ahıra, bunlar da eve götürü. Yemek gelir, yatak sarılır. Bunlar yatağa girip uyurlar. bütün bu olayları iki el gerçekleştirir. Bu olayları yapanlar göz ile görülmezler. Melih, o kadar yorgundur ki kafasını yastığa koyduğu anda uyur. Mehmed de kendisinin yorgun olduğunu anlar. Hemen baş parmağını kesip içine tuz basar. Parmağının acısından uyuyamaz. Fakat gözlerini kapayıp, uyuyor gibi yapar. Kel, ihtiyar adamların yine geleceğini düşünür.

Gecenin ilerleyen saatlerinde, Mehmed oda kapısının ardına kadar açıldığını görür. Önce elinde kitap olan ihtiyar, en sonra da elinde kılıç olan ihtiyar içeri girer. Bu kez de eli kılıçlı olan ihtiyar konuşur: "Gidip sırrımızı kimseye söylemesinler diye bunları öldüreyim mi?"

Elinde kitap olan ihtiyar karşılık verir: "Sen galiba insafsızlıktan vazgeçmeyeceksin. Bu zavallılar ne zorluklarla gidip, dostluğun sırrını öğrenmişler. Sen de diyorsun ki bunları öldürelim." Kel Mehmed uyanıp der: "Ey ihtiyar, biz gidip dostluğun sırrını öğrendik." İhtiyar: "Oğlum, hiç zahmet çekip anlatma. Biz o sırların

hepsini biliyoruz.” Kel Mehmed: “Ey ihtiyar madem siz bu sırrı biliyordunuz, peki bizi niçin uzaklara gönderdiniz?”

İhtiyar: “Oğul, siz eğer zahmet çekip, o zorluklarla karşılaşmasaydınız, dediklerinizin hiçbir kıymeti kalmazdı. Onun için sizi oraya gönderdik.”

Melih ile Kel Mehmed, ihtiyarlardan memnun kalıp kendi vatanlarına geri dönerler. Melih’in babası oğlunun geldiğini işitip onu karşılamağa çıkar. Yedi gün yedi gece kutlama yaparlar. Padişah fakirlere, yoksullara yardım eder. Melih de Kel Mehmed’i yanına alır ve ona güzel bir ev verir. Onunla dost olur.

3.38. Ohey'in Masalı

Bir zamanlar bir adam varmış. Yoksullukla geçinirmiş her gün denize gider, ağ atıp balık tutarak bir şekilde kendisini geçindirirmiş. Adamın Ahmed adında bir oğlu varmış. Bir gün Ahmed, on dört yaşına varınca babası O'nu yanına çağırıp der: "Oğul benim hiçbir ilimden haberin yok. Hem de okuma yazma bile bilmiyorum. Bu yüzden tüm hayatım denize ağ atıp balık tutmakla geçiyor. Şimdi görüyorsun ki iyice yaşlandım. Artık ağ atmaya gücüm kalmadı. Senin de benim gibi olmanı istemiyorum belki ilim öğrenip adam olursun. Benim gibi azab eziyet çekmezsın" Ahmed der:

"Ey sevgili babam! Emir senindir. Neyi uygun görüyorsan onu yaparım" adam: "Oğlum, hazırlan iyi bir hoca bulalım. Sana ilim öğretsin" Baba oğul gece uyuyup, sabah erkenden uyanırlar heybelerine biraz ekmek ve peynir koyup yola çıkarlar. Az giderler. Uz giderler şehir şehir arayıp iyi bir hoca bulamazlar.

Sonunda ormanda bir çeşmenin yanına varırlar. Adam der: "Oğul çok yoruldu, hem de açtıktık. Çeşmenin yanında biraz yemek yiyelim ve dinlenelim.

Baba oğul biraz peynirden biraz ekmekten yiyip, çeşmenin suyundan içerler. Yazın sıcağı adamı o kadar hararetlendirmiştir ki suyu içtikten sonra der: "Ohey! Ne güzel suymuş"

Bu sözü söylediği anda suyun ortasından bira adam çıkıp, der:" Adam beni çağırıp ne yapacaksın? Senin için ne yapabilirim?" Ahmed'in babası suyu içinden çıkan adamı görür ve şaşırıp kalır, nutku tutulur. Daha sonra kendisine gelip der: "Ey kardeş! Sen kimsin? Ben seni ne zaman çağırdım?"

Sudan çıkan adam der:"Peki Ohey diyen sen değil miydin? Adam der: "Ohey diyen bendim. Peki bundan ne var ki?" Sudan çıkan adam: "Odur ki benim adım Ohey'dir. Sen beni çağırdın, ben de geldim" Adam: "Oğluma ders vermesi için hoca aramaya gidiyorum." Ohey der: " Benden daha iyi hoca nerden bulabilirsin? Ver oğlunu okutayım. Üç yıl sonra gel al. O zamana kadar bütün ilimleri öğrensin, anahtarlarını cebine koysun" Adam, razı olup oğlunu verir. Bir tek oğlu olduğu ve O'na göz kulak olması için Ohey'e yalvarır.

Ohey der: "İçin rahat olsun. O'na öyle iyi bakacağım ki hiç ruhu bile incinmeyecek. Ne zaman oğlunu özlersen, çeşmenin yanına gel sudan iç hemen oğlun yanında hazır olacak"

Adam, oğlu ki öpüşüp vedalaştıktan sonra evine döner. Ohey'de Ahmed'in kolundan tutup bir dua okuduktan sonra suyun altına girerler. Ahmed, gözünü açtığında bir kalenin içinde olduğunu görür. Fakat üzeri hiç ıslanmaz. Bu duruma Ahmed çok şaşırır.

Bunlar kaleye vardıklarında Ohey Ahmed'i götürür bir odaya koyar, kendisi de çıkıp gider. Ohey gittikten sonra Ahmed kapıyı açar ve dışarı çıkar. Etrafa bakıp ürperir. Bir kalenin içinde olduğunu görür. Kalenin bir tuğlası altından bir tuğlası gümüştedir. Burası gözleri kamaştıracak kadar lâl ve mücevherlerle dolu bir yerdir. Ahmed, biraz ilerledikten sonra kalenin bir tarafının ormanlar ile kaplı olduğunu görür. Burada insanın ödünü patlatacak kadar korkunç vahşi hayvanlar vardır. Aslan, kaplan, ejderha, ayı kurt, tilki, çakal, yılan her ne çeşit hayvan varsa burada mevcuttur. Hemen buradan ayrılır ve kalenin diğer tarafına gider. Burada da taştan, topraktan yanan suya kadar her şey alev içindedir. Alevler, dumanlar gökyüzünü varmıştır. Hemen buradan da kaçıp kalenin arka tarafına gider. Burasının da tamamen deniz olduğunu görür. Nereye baksan göz alabildiğinde sudur. Ahmed, bir o tarafa bir bu tarafa bakar ve suyun kenarında boş bir gemi görür. Ohey'in babasını aldattığını düşünür. Kendisini öldürmeden gemiye binip kaçmayı planlar. Ahmed, gemiye binip gitmeye başlar. Üç gün üç gece suyun üzerinde yol gider. Aniden önüne bir duvar çıktığını görür. Duvarın tabanı suyun altında, tavanı ise göğüz yedinci katındadır. Duvarın tamamı insan kafatası ile örülür.

Ahmet duvarlara yaklaştığında doksan dokuz yerden ses gelir:

“Ey genç, kendine acı. Sakın gemiden aşağıya inme, eğer yere inersen, Ohey sende bizim gibi yapacak. Biz de zamanında senin gibi gençtik. Ohey, bizi kandırıp kendi kalesine getirdi. Sonra her birimizi bir bahane ile öldürüp bu hale getirdi. Genç çocuk, şimdi Ohey gelip seni bulacak, nereye gittiğini soracak. Ona, sıkıldığını denizde gezmeye çıktığını söylersen o zaman Ohey seni öldürmeyip kaleye geri götürecektir. Biz ne yaptıysak kaçamadık. Bu kalenin sırrını, onun kızından başka hiç kimse bilmez. Kızdan bu sırrı öğrenmeye çalış. Eğer öğrenirsen yaşarsın. Öğrenemezsen bizim gibi olursun.”

O anda Ahmed, denizin ortasının fokur fokur kaynadığını görür. Ohey kafasını kaldırıp suyun içinden çıkar. Ahmed'i azarlayıp der:” Buralarda ne geziyorsun?”

Ahmed: “Yalnız kalınca sıkıldım. Onun için gemiye binip biraz gezmeye çıktım.” Ohey, Ahmed’e başka bir şey demeden O’nu, kaleye getirir ve kendisine de bir anahtar verir ve der: “Ahmed, benim bur ada kırk odam var. Sıkıldığın zaman her birini tek tek gezersin, sanının sıkıntısı geçer. Otuz dokuz odayı gezersin ama sakın kırkıncı odayı açma.

Ahmed, anahtarları alır ve cebine koyar. Ohey kapıdan çıktığı anda odaları gezmeye başlar. Bu odalarda birçok padişahın sarayında bile bulunmayan ihtişamın olduğunu görür. Kuş yumurtasından, yaşam iksirine kadar her şey burada mevcuttur. Ahmed, otuz dokuz odanın hepsini gezer. Kırkıncı odaya varır. Kendi kendisine der: “Acaba bu odada ne var ki? Ohey, bu odanın anahtarını vermedi. Bu kapıyı açsam ne olur yani?”

Ahmed, kapıyı kırıp içeri girer. Kırkıncı odanın diğer odalardan apaçık farklı olduğunu görür. İçeride ne varsa hepsi simsiyahtır. Ev tamamen bir yas içindedir. Evin içindeki hahlardan, meyve kaplarına, şamdanlara, vazolara herşey kapkara haldedir. Evin en uzak köşesinde siyah mermer üzerine uzanmış elmas gibi ışıklar saçan, ağlayan bir kız vardır. Ahmed, bu kızın yüzüne bakıldığında hayran olunacak bir kız olduğunu görür. Ahmed’de güzellikte en an kız kadardır. Kız da Ahmed’i gördüğü anda O’na hayran olur. Ahmed’e âşık olur. Bir hayli sohbetten sonra Ahmed kıza sorar:

“Ey nazlım! Sen kimsin, bu siyahlara bürülü odada yalnız başına ne yapıyorsun? Beni bilgilendir.” Kız der:

“Ey oğlan! Şunu bilmeni isterim. Benim saçımın tellerinin sayısı kadar buraya yiğitler, pehlivanlar geldi ve hiçbirine sır vermedim. Bakıyorum akıllı, yetenekli bir adama benziyorsun. Onun için sana sırrımı söyleyeceğim. Ben, Ohey’in kızıyım. Bu kalede babamındır. Bu kale yerin yedi kat altındadır. Burada gördüğün her şey sihirli ve tılsımlıdır. Benim burada olmamın sebebi de, babamın kaldırıp buraya getirdiği adamlara yardım etmemi engellemek içindir. Ben de derdimden ve üzüntümden dolayı bu odayı böyle siyaha bürüdüm.

Kız, derdini anlata anlata Ahmed ile birlikte dışarı çıkar. Birlikte kalenin etrafını gezmeye başlarlar. Kalenin diğer tarafına geçtiklerinde vahşi hayvanları görürler. Kız der: “Burada gördüğün çeşit çeşit hayvanlar zamanında bir insandılar. Babam bunları büyü ile hayvan şekline soktu.

Sonra gider kalenin diğerk tarafına varırlar. Buradaki ateş ve aleve bakarlar. Kız der:

“Ahmed, burada gördüğün bu ateş ve alevler babamın öldürdüğü insanların ahları, ofları ile oluştu. Bu deniz, günahsız ölenlerin göz yaşlarından meydana geldi. Görüyorum iyi bir çocuksun. Sana acıyorum. Babamın seni de bunlar gibi yapmasını istemiyorum. Sana birkaç söz öğreteceğim. Onları aklında tut. Ohey önce adamları getirip, onları okutur. Her gün onlara bir tılsım öğretir. Sonra onları imtihan eder. İyi bilenleri öldürür. Geç anlayanları kurda kuşa çeviri. Hiç birini bilmeyenleri de serbest bırakır. Şimdi sen babamın öğreteceği tılsımları iyice öğren. Ama seni sınav yaparken; her ne sorarsa bilmediğini söylersin. Ancak bu yolla O’nun elinden kurtulabilirsin.

Ohey, her gün Ahmed’e bir çeşit hayvan şekline girmeyi öğretir. Ahmed her şekle düşmeyi öğrenir. Ohey gelip Ahmed’i sınav yapar ve her ne sorarsa Ahmed der:

“Usta unuttum bilmiyorum.”

Ohey, Ahmed’i korkutup bir hayli döver. Tekrar denemek için der:

“Çocuk, ben sana bu kadar ders öğrettim. Hiç birimi aklında kalmadı?” Ahmed: “Usta anlamıyorum musun? Hiçbir şey bilmiyorum. Bir şey bilsem söyleyip canımı kurtarmam mı?” O anda Ahmed’in babası çeşmenin başına gelir. Sudan doyuncaya kadar içer ve Ohey der. Ohey hemen Ahmed’i götürüp çeşmenin başına gider. Ahmed’in babasına der:” Oğlun aptalın biridir. Ne kadar uğraştıysam hiçbir şey öğrenemedi. Bana böyle aciz çocuk yaramaz. Al götür, ondan adam olmaz.

Adam, oğlunu alır, evine geri döner. Ahmed sevindiğinden ne yapacağını bilemez. Biraz gittikten sonra babasına der: “Baba, sen önden git, ben hemen geliyorum.” Adam kabul eder. Ahmed biraz yavaşlayıp bir gül ağacının arkasına girer. Şeklini değiştirip aksak bir turaca döner. Babasının önünde o tarafa bu tarafa kaçmaya başlar. Adam çok uğraşır fakat turacı yakalayamaz. Turaç gider, aynı gül ağacının arkasına girer. Ahmed tekrar insan şekline girer ve babasının yanına gelir. Babası der:” Oğul, ben senden yana şanssızım. Seni okutup para kazanmanı, kendimden biraz dinlenmemi istedim, sen de beceriksiz çıktın. Bu hiç olmadı. Az önce önümde aksak bir turaç vardı. Ne yaptysam yakalayamadım. Hiç olmazsa yanımda olsaydın onu yakalardık, bir günlük yemeğimiz çıkardı.” Babasının bu sözüne Ahmed keyifle güler. Adam der: “Yavrum niçin güldün, burada güünecek ne var?”

Ahmed: “Hiçbir şey baba. Daha sonra gülmemin sebebini söylerim.”

Zavallı adam Ahmed'in bütün ilimleri, sihirleri öğrendiğini anlayamaz. Aslında Ahmed babasını deniyordur. Ahmed: "Baba, sen hiç sıkılma. Her şey istediğin gibi olacak. Sen evde oturacaksın, ben kazanıp sana bakacağım." Adam der: "Ey oğul, sen bana nasıl bakacaksın?"

Ahmed:" Madem öyle, şimdi burada söyleyeyim, sen de öğren. Ben birazdan iyi bir at olacağım. Götür beni yüz tümene sat fakat sakın gem ve dizginlerimi satma. Seni kandırıp dizginlerimi, gemimi alırlarsa eğer o zaman beni bir daha göremezsin."

Ahmed sözünü bitirdikten sonra güzel bir ata dönüşür. Babası atı pazara götürür. At o kadar güzeldir ki, millet onu almak için kavga eder. O der ben alacağım bu der ben alacağım. Sonunda zengin biri çıkar ve atı yüz tümene alır. Atı alan ne kadar yalvarırsa da adam gem ve dizginleri satmaz. Adamdan aldıkları para ile bir çok gün geçinirler. Adamın keyfi yerine gelir.

Bir gün paraları biter. Ahmed yine ata dönüşür. Babası satmaya götürü. Bu kez atı olan dolandırıcı biridir. Adamı kandırıp zorla gemi ve dizginleri de adamın elinden alır. Meğer bu adam Ohey imiş. Babası evine geri dönüp ne kadar beklediyse de Ahmed gelip çıkmaz. Aniden Ahmed'in söylediği sözler aklına gelir. Adam iki elini kafasına vurup der: "İmdat! Yetişin ben ne yaptım? Niçin eyeri kendi elimle verdim. Bir daha Ahmed'in yüzünü göremeyeceğim."

Adam burada kalmakta olsun, bakalım Ahmed ne yapar? Ahmed, at şeklinde iken kafasını kaldırdığında eyerinin kendi ustasının elinde olduğunu görür. Ohey, Ahmed'i çeke çeke kendi kalesine getirir. Atın eyerini kızına verir der: "Bunu sakın kaçırmaya bırakma. Gidip kılıç getireyim, başını keselim.

Kız, gelenin Ahmed olduğunu anlar. Kız, hem Ahmed'e acır hem de ona sevgi duyar. Bu yüzden O'nu bırakmak ister fakat bu işi açıktan yapmaya korkar. Onun için eyeri biraz gevşetip, Ahmed'e der:" Ahmed, eyeri gevşettim, kafanı biraz hareket ettirince açılacak. Babam geldiğinde kafanı oynatır, eyeri çıkarır kaçarsın. Kız, sözünü henüz bitirmiştir ki Ohey elinde kılıç ile atın önüne gelip ve der: "Ahmed, bu yaşıma kadar beni kimse kandıramadı. Sen kandırdın. Hiçbir şey bilmiyorum dedin. Şimdi her şeyi biliyorsun.

Ohey, Ahmed'in kafasını kesmek için kılıcını çektiğinde, Ahmed kafasını oynatır ve eyer düşer. O anda Ahmed bir sihir okur ve geyiğe dönüşür. Ormalardan, dağlardan kaçmaya başlar. Ohey, kılıcı yere atar ve sihir okur. O da keskin bir avcıya

dönüşür. Ok ve yayı elinde geyiğin peşine düşer. Geyik kaçar, avcı kovalar. Dağlar aşar, dereler geçerler. Çeşmelerden su içerler. Sonunda ikisi de iyice yorulurlar. Ahmed, avcının yetiştiğini anlar. Hemen bir balığa dönüşür ve denize atlar. Ohey de bir balıkçıya dönüşür ve denizde balık avlamaya başlar. Balık kaçar avcı ağaları atar. Ahmed, avcının peşini bırakmayacağını anlar ve sudan çıkar kendisini suyun kenarında olan bir eve atar. Kırmızı bir elmaya dönüşür. Sandığa girip saklanır. Ohey, arayıp tarayıp Ahmed'in yerini bulur. Sandığı açar. Ahmed, hemen bir kuşa dönüşür. Ohey de yine Ahmed gibi yırtıcı bir kuşa dönüşür. Ahmed'i kovalamaya başlar.

Ahmed kaçar Ohey kovalar. Ahmed bu olay karşısından sihir okur ve buğdaya dönüşüp yere dökülür. O an Ohey de civcivleri olan bir tavuğa dönüşür ve buğdayları yemeye başlarlar. Ohey, buğdayları yer ve bitirir. Ahmed'in öldüğünü düşünüp içi rahatlar. Meğer buğdaylardan bir tanesi yoldan geçen padişahın ayağının altına yapışıp kalmıştır. Ahmed bu defa da çakala dönüşür ve tavuk ile civcivleri boğar, öldürür. O anda büyük bir gürültü çıkar. Yıldırım çakar, yere kara bir bulur çöker. Ohey ölür.

Ahmed, Ohey'in tilsimini yok edip öldürdükten sonra Ohey'in kızının kendisini kurtardığı aklına gelir. Kendi kendisine düşünür: "O kız beni ölümden kurtardı. Kalenin bütün sırlarını bana öğretti. Şimdi benim de o kızı bulup O'nu azap ve eziyetten kurtarmam gerekir. Hem de güzel kız. Eğer bana varmaya razı olursa onunla evlenirim."

Ahmed, bir sihir okur, havaya yükselir. Göğün yedi katına çıkar ve çeşmenin başına iner. Ahmed, Ohey'in bütün tilsimlerini bildiği için çeşmenin başına vardığında daha ağzını açmadan kalenin kapısının iki tarafı da açılır. Ahmed, kaleden içeri girer ve doğruca kırkıncı odaya gider. Kendi gözlerine inanamaz. Odada bulunan bütün siyah şeylerin hepsi rengarenk, bembeyaz olmuştur. Fakat kız karalar içindedir. Ahmed içeri girer kız ile görüşür. Bir hayli dertleştikten sonra der: "Şimdi bana söyle bakalım. Niçin daha önce oda siyahlar içinde idi, şimdi ise rengarenk. Ayrıca sen neden siyahlar giyindir?"

Kız der: "Ahmed, ben her şeyi biliyorum. Ohey'i öldürdüğünü biliyorum. Bir taraftan seviniyorum. Kendi cezasını buldu. Onun için odamı rengarenk yaptım. Diğer taraftan da biraz üzgünüm. Ohey ne de olsa babam idi. onun için siyah giyindim."

Kız, laflarını bitirdikten sonra diğer odaya gider ve kendisine yetmiş yedi çeşit süs verir. Kız giyip kuşandıktan sonra Ahmed'in yanına gelir. Ahmed kızın güzelliğinin daha öncekinden bin kat daha arttığını görür. Aklı başından çıkacak gibi olur. Kıza aşık olur

ve der: “Ey güzel! Şimdi ne diyorsun? Ben geldim seni götürmeye. Benimle evlenir misin?”

Kız der:

“Kabul ederim, fakat benim evleneceğim erkek vefalı, yiğit hem de akıllı olmalı.”

Ahmed: “Ben vefasız olsaydım Ohey’i öldürdükten sonra senin yanına gelmezdim. Yiğit olmasaydım, bütün dünyanın başına bela olan Ohey’i öldürmezdim.”

Kız: “Bunların hepsi doğrudur. Fakat bunların hepsini sen kendi için yaptın. Bakalım benim için ne yapacaksın? Eğer ak devden elmaların sırrını öğrenip bana söylersen sana varırım.”

Ahmed, elini gözünün üzerine koyup der: “O benim gözümün üzerine”

Hemen kaleden çıkar, az gider çok dinlenir, çok gider az dinlenir. Gelir bir ormana varır. Ahmed’i ormanda bırakalım, bakalım kız ne yapar. Diğer taraftan kız havaya yükselip uçarak Ahmed’in gittiği ormana gider. Kız, eşi benzeri olmayan bir periye dönüşüp, Ahmed’in önüne çıkar ve der:” Sormamda bir sakınca yoksa, nereden gelip nereye gidiyorsun?”

Ahmed:

“Hiç, yolumu kaybettim. Gelip buraya vardım.

Kız: “Ahmed benden hiçbir şey saklama. Ben falan padişahın kızıyım. Bütün ilimleri bilirim. Ohey’in kızı babasının intikamını almak için seni çıkmaz, dönmez yollara gönderdi. Elmaların sırrını öğrenmen için yolladı. Gel bu işten vazgeç.”

Ahmed: “Ey güzel peri! Ohey’in kızına söz verdim. Ölsem de kalsam da gidip elmaların sırrını öğreneceğim.” Kız der: “Ahmed, yoksa Ohey’in kızı seni terkeder diye mi korkuyorsun? Benim ondan neyim eksik. İstersen bizim şehrimize gideriz, orada evleniriz. Babam da yaşlandı. Onun taht ve tacına sahip olursun.”

Ahmed: “Ey peri! Bana hiçbir şey lazım değil. Ben Ohey’in kızına söz verdim. Onu alacağım.”

Ahmed, sözünü bitirdikten sonra arkasına bakmadan yoluna devam eder. Biraz gittikten sonra kız şekil değiştirip bir pehlivana dönüşür ve Ahmed’in karşısına çıkar.

Ahmed, uzaktan boyu çıkar ağacına kadar uzun büyük bir pehlivanın geldiğini görür. Pehlivan, Ahmed'in yoluna çıkıp der: "Ey genç adam, nereye böyle?"

Ahmed: "Sihirli elmaların sırrını öğrenmeye gidiyorum." Pehlivan bir kahkaha atıp der. "Ey zalimin oğlu! Ben büyüklükte bir pehlivan elmaların sırrını öğrenemedim de sen mi tek başına bu gençliğine öğreneceksin?" Ahmed: "Öğrensem de öğrenmesem de bu yolda ölmek var dönmek yok."

Bu kez de Ahmed sorar:

"Peki, pehlivan kardeş sen nereye gidiyorsun?"

Pehlivan: "Ey genç çocuk! Ohey sihirbazının güzel, akıllı bir kızı var. Ohey yaşıyorken hiç kimse o kıza yaklaşmıyordu. Ohey'in öldüğünü duydum. Gidiyorum o kıza zorla kaçırmaya." Ahmed der: "Ey pehlivan! Sen de şunu bil ki, o kız benim nişanlımdır. Ben sağ olduğum sürece onu hiç kimse kaçıramaz."

Pehlivan bu sözleri duyduğunu anda öfkeden ne yapacağını bilemez. Ağzı köpüklenerek der: "Bana bak, bir parça çocuksun bana meydan okuyorsun. Bu değirmen taşını üzerine attım mı altında un gibi ezilirsin."

Ahmed, pehlivanın bu şekilde öfkelenmiş olduğunu gördüğü anda kılıcını çekip der: "Ey pehlivan, boyuna posuna çok da güvenme. Boş konuşmaktan bir şey çıkmaz. Burası meydan bu da şeytan. Kim kimi öldürür kanı helaldir."

Kız, Ahmed'in bu sınavı da başardığını görür ve der: "Ey genç çocuk, senin gibi çoluk çocukla savaşmayı kendime yakıştıramam. Seni öldürmeyeceğim, çık git."

Ahmed, yoluna devam ederken, kız bu defada dev karısı şekline dönüşür. Gider Ahmed'in yolunun geçeceği bir kalenin kapısına oturur. Ahmed, kaleye vardığında kapısında bir dev karısının oturduğunu görür. Kadının suratı asık, korkunç haldedir. Kadın Ahmed'i gördüğü anda der: "Ey ölümlü insan! Buraya kuş gelirse kanatlarını bırakır, katır gelse tırnaklarını bırakır. Sen hangi cesaretle buraya ayak basıyorsun?"

Ahmed: "Ey nine, ben Ak devden sihirli elmaların sırrını öğrenmeye geldim."

Kadın, biraz gültü der: "Benim saçımın sayısı kadar buraya pehlivanlar, yiğitler geldi bu sırrı öğrenemeyip, başlarından oldular. Bakalım sen ne yapacaksın?"

Kadın, Ahmed'i yanına alır ve odaya götürür. Kırmızı bir tepsinin içinde üç tane elma getiri. Elmaların üçü de aynı renkte, ölçüde ve büyüklüktedir. Kadın: "Oğul, önce

seninle bir şartım var. O şartımı yerine getirirsen senin akıllı bir olduğuna inanacağım. Ayrıca elmaların sırrını da öğrenip gidersen. Eğer şartımı yerine getiremezsen kafanı bedeninden ayıracağım.” Ahmed: “Nine, razıyım; söyle bakalım ne diyorsun?” Kadın: “Bu elmaların biri bir yıllık, öbürü iki yıllık, diğeri ise üç yıllıktır. Bu sırrı benden başka hiç kimse bilmiyor. Söyle bakalım, bu elmaların hangisi bir yıllık, hangisi iki yıllık, hangisi de üç yıllıktır.” Ahmed: “Nine, bu iş benim için su içmek kadar kolaydır. Git bir kap su getir. Hemen söyleyeyim.”

Kadın, bir kap su getirir. Ahmed elmaların üçünü de suya atar. O anda elmaların biri suyun dibine iner, biri ortasında kalır, diğeri ise suyun yüzeyinde yüzer. Ahmed der: “Nine, suyun dibine çöken elma taze olduğu için ağırlığı fazladır. Bu elma bir yıllıktır. Suyun ortasındaki elma biraz eskidiği için suyunu çekmiş. Bu yüzden hafiflemiş. Bu elma ise iki yıllıktır. Suyun yüzeyinde kalan elma ise iyice eski ve suyunu çekmiş olduğu için bu elma da üç yıllıktır. Çünkü çok hafif olduğu için suyun yüzeyinde kaldı.

Kadın, Ahmed’in bütün soruları doğru bildiğini görür ve der: “Yavrum, elmaların sırrı buydu. Senin kendin bu sırları bildin. Görüyorum ki çok akıllı bir çocuksun. Onun için seni öldürmeyeceğim. Çıkıp gidebilirsin.

Ahmed, kafasını çevirip gitmek isterken, kadın şeklini değiştirip, önceki haline döner. Ahmed’e, Ahmed diye seslenir. Ahmed, geriye baktığında gözlerine inanamaz. Dev karısı, Ohey’in kızı olmuştur. Ahmed gözlerini ovup der: “Ne oluyor, ben rüyamı görüyorum?” Kız: “Ahmed, rüya görmüyorsun. Yolda senin karşına çıkan padişah kızı da, pehlivan da bendim. Seni deniyordum. Şükürler olsun, bütün denemelerimi geçtin. Artık ben seninim ne istiyorsan yapalım.”

Ahmed: “En iyisi, önce gidelim kaledeki adamları sihirden kurtaralım. Sonra da gidip gözü yolda kalan babamı sevindirip düğünümüzü yapalım.”

Ahmed ile kız kaleye gelirler. Ohey’in sihirlediği adamların hepsini kurtarırlar. Bu adamlar Ahmed ile kızın elini ayağına kapanıp derler: “Bizi sihirden kurtardınız. Size ölene dek kulluğa hazırız.” Ahmed: “Bize kulluk lazım değil. Bir tek istediğimiz var. Şimdi biz gidiyoruz babamın yanına, orada düğün yapıp evleneceğiz. Siz de bizimle gelin. Düğünde yiyip içip bizi şenlendirin. Sonra da nereye isterseniz gidebilirsiniz.”

Ahmed ile kız Ohey’in servetinden değerli olan şeylerden alıp götürürler. Sonra da adamlara derler: “Kim ne istiyorsa, alsın.”

Adamlar da istedikleri kadar altından, gümüştten alıp gitmeye başlarlar. Gider gide gelir Ahmed'in evine varırlar. Ahmed'in babası, önde oğlu ile güzel bir kızın, arkada da birçok adamın geldiğini görür. Ahmed, babasının yanına varır. Baba oğul öpüşüp görüşürler. Adam der: "Oğul, bu adamlar ne böyle? Bu zaman kadar nerelerdeydin?" Ahmed, başına gelen olayların hepsini babasına tek tek anlatır.

Hemen düğün hazırlığı yapmaya başlarlar. Kırk gün kırk gece muhteşem bir düğün yaparlar. Oğlan ile kız evlenip kendi arzularına ulaşırlar. Düğünden sonra Ahmed'in sihirli kaleden serbest bıraktığı adamların hepsi evlerine dönerler.

Gökten üç elma düştü. Biri benim, biri senin biri de masalı anlatanın.

3.39. Uçan Hal

Bir varmış bir yokmuş. Bir zamanlar bir kadının Ahmed adlı bir torunu varmış. Onlar çok fakirlermiş. Kadın, her gün çorap dokur, parasını da ekmek alması için torununa verirmiş. Yine bir gün kadın çorap dokur ve ekmek alması için parasını torununa verir. Ahmed, pazara giderken, bazı adamların bir köpeği acımasızca dövdüklerini görür. Zavallı köpek oraya buraya kaçar fakat kimse ona acımaz.

Ahmed, ileriye atılıp der: “Ey millet, bu zavallı hayvan size ne yaptı ki onu böyle dövüyorsunuz? Alın ekmek paramı size vereyim, köpeği bana verin.”

Adamlar, Ahmed’in elindeki paraları alır ve köpeği O’na verirler. Ahmed, köpeği alır ve evlerine döner. Kapıdan içeriye girdiğinde, ninesi Ahmed’in eli boş geldiğini görür. Yanında da bir köpek yavrusu vardır. Onun için der: “Yavrum, ekmek almadın mı?” Ahmed: “Ey nine! Yolda bu köpeği dövdüklerini gördüm. Ekmek paramı verip köpeği aldım.”

Kadın, kızmakla bir şey olmayacağını anlar ve hiçbir şey demez. Sinirleri biraz yatıştıktan sonra bir çorap dokur ve parasını torununa verir. Ahmed’e ekmeksiz dönmemesi için iyice tembihler. Ahmed bir şey söylemeden pazara gider. Bu kez de pazarda bir kedinin dövüldüğünü görür. İleri atılıp, adamlardan bu kedinin suçunun ne olduğunu ve niçin dövdüklerini sorar.

Adamlar: “Bu kedi, kasaptan et çaldı.” Ahmed: “Ey insanlar! Aç kalsanız siz de yapardınız. Ekmek paramı size vereyim, kediyi bana verin.” Adamlar parayı alıp kediyi Ahmed’e verirler. Ahmed, bu kez de kediyi alır evlerine gelir. Kadın torununun geldiğini görür. Fakat kucağında ekmek yerine kedi vardır. Bu yüzden Ahmed’i iyi azarlayıp der: “Yemeye bir şey bulamıyoruz, sen paraları gidip köpeğe kediyi veriyorsun?” Ahmed: “Ninesinin haklı olduğunu anlar ve bir daha hiçbir şey almayacağına dair yemin eder.

Kadın, söylene söylene yine sattığı çorabın parasını torununa verir. Kendisini de eli boş dönmemesini iyice tembihler. Ahmed parayı alır ve pazara gider. Ekmek, et alıp evlerine geri döner. Akşam yemeklerini yiyip biraz da köpeğe ve kediyeye verir uyurlar. Ahmed, gece uyurken; kendileri yemeğe bir şey bulamazken bu hayvanları nasıl besleyeceğini düşünür. Aniden aklına kediyi ve köpeği orman bırakmak gelir. Ahmed bu düşünce ile uyur. Sabah olunca ninesine de söyleyip kediyi ve köpeği ormana götürür. Onlar o kadar giderler ki sonunda yüksek bir dağın tepesine varırlar. Ahmed,

dağın tepesinde üç tane devin birbiri ile kavga ettiğini görür. Ahmed bunları gördüğünde kaçmak ister fakat aniden köpek havlar ve devler Ahmed'i yakalar. Ahmed korkusundan ne yapacağını bilemez. Devlerin büyüğü der: "Ey çocuk korkma, bizim sorunumuza yardımcı ol, seninle işimiz olmaz."

Ahmed: "Ne için kavga ediyorsunuz?" Dev: "Biz, üçümüz iki değerli şey bulduk. Biri sihirli bir halı, diğeri ise sihirli bir yüzük. Halının üzerine çıkıp "Ey sihirli halı beni falan yere götür" dediğin zaman seni hemen oraya götürür. Yüzükten ise ne istersen hemen hazır eder. İşte biz bu iki şeyi aramızda bölüşemiyoruz."

Ahmed, bu devlerin elinden kurtulma için bir hile yapmayı düşünür. Onu için der: "Ey dev kardeşler, siz o şeyleri benim yanıma bırakın, ben bu dağın tepesinden bir taş atayım. Siz üçünüz de taşın arkasından gidin. Kim taşı ilk getirirse halı onun, yüzük ise ikinci gelenin olsun. Sonra gelen ise bahtına küssün." Devler kabul ederler.

Ahmed, büyük bir taş dağın başından yuvarlar. Taş aşağıya doğru yıldırım gibi yuvarlanır. Devler taşın arkasından koşarlar. Devler uzaklaştıktan sonra Ahmed yüzüğü parmağına takar, köpek ve kediyi de halının üzerine oturtup, der: "Ey sihirli halı! Hemen bizi evimize götür."

Halı o anda havaya yükselip onları evlerine getirir. Ahmed, evlerine geldiğinde yüzüğe bakıp der: "Ey sihirli yüzük! Senden bir tarafı altın, diğeri tarafı gümüş bir ev istiyorum. Ev o kadar yüksek olsun ki başı bulutlara değsin."

O anda Ahmed'in istediği gibi güzel bir ev hazır olur. Ahmed'in ninesi bu işe şaşırıp kalır. Evin ünü her yere yayılır. Haber gider padişaha varır.

Padişah, vezirini çağırıp der:

"Vezir, diyorlar ki Ahmed adlı bir çocuğun bir evi var ki benim sarayım onun yanında karpuz benziyor. Bu doğru mu?"

Vezir: "Ben de duydum." Padişah: "Bu evi O'nun elinden almamız için ne gereklidir?" Vezir: "Ey padişah! Bu sırrı öğrenmemiz için hilekâr bir kadın bulmamız gerekli. Önce işi ona bırakalım. Bakalım ne sonuç çıkacak."

Padişah emreder, hemen hilekâr bir kadın bulup getirirler. Padişah, kadını gördüğünde kadından nefret edeceği gelir. Kadının gözleri şaşı, ağzı büyük, ayakları ise sakattır. Bunu üzerine padişah der:

“Vezir, bu her yeri sakat, düz yerde yürüyemeyen biri. Bu kadının işin üstesinden geleceğini zannetmiyorum.” Kadın: “Ey padişah! Sen benim görüntüme bakma. Yaptığım işe bak. Söyle bakalım beni niçin çağırdın?”

Padişah: “Kadın, benim ülkemden uzakta Ahmed adlı bir çocuğun çok güzel bir evinin olduğunu söylüyorlar. Ev benim sarayımdan da güzelmiş. Seni, buraya o evi bulman ve sırrını öğrenmen için çağırdım. Öğren bakalım o evi nasıl yapmışlar. Hem de öyle bir plan yap ki o evi O’nun elinden alalım.” Kadın: “Bu iş benim için su içmek kadar kolaydır. Hemen bulurum.”

Kadın, şahın yanından ayrılıp doğruca eve gelir. Hile küpünün içine girer. Büyük bir gürültü çıkar. Kadının küpün içinde her yeri dolaşır. Aniden uzaktan bir evin görüldüğünü görür. Ev, sanki ışık saçan bir güneş gibidir. Kadın, küpü o tarafa doğru yönlendirir. Gelir, şehrin kenarındaki bir harabelikte iner. Küpten çıkıp, yüzüne yetmiş yedi çeşit şekil verir. Bir eline baston, diğerine tespih alıp, evin önüne gelir. Ahmed’in ninesinin pencereden baktığını görür. Kadın, pencerenin önünden geçerken, bilerek ayağını burkup gürültü ile yere düşer. Yalandan ah of etmeye başlar. Ahmed’in ninesi kadına acır. Gelir kadını yerden kaldırır, evine götürür. Kadının istediği tam da budur. Ahmed’in ninesi der: “Ey bacım! Nereye gidiyorsun?” Kadın; tatlı dili kullanıp der: “Ben fakir bir kadını. Hiç kimsem yok. Böyle senin gibi insafli adamların verdiği sofraya kırıntıları, artıkları ile bir şekilde geçiniyorum. Açlıktan, bacaklarımda güç kalmadığı için yere düştüm.

Ahmed’in ninesi kadına acır. Getirip ona yemek verir. Kadın yiyip doyduktan sonra, menfaatçi dili ile öyle güzel sohbet eder ki Ahmed’in ninesinin hoşuna gider. Hilekâr kadın, fırsatını bulduğunu anlar ve der: “Ey bacım, dürüst birine benziyorsun. Sormamda bir sakınca yoksa, bu ihtişamı, zenginliği senin torunun nasıl gerçekleştirdi?”

Ahmed’in ninesi: “Ey bacım, laf aramızda kalsın. Görüyorum ki ağzı sıkı bir kadına benziyorsun. Onun için sırrımızı sadece sana söyleyeceğim. Torunumun parmağındaki yüzük sihirlidir. Ondan ne isterse hemen hazır olur. Bu yere serdiğimiz yeşil halının üstüne çıkıp desen ki “Ey sihirli halı beni falan yere götür” halı o anda kuş gibi uçar seni oraya götürür.” Gördüğün bütün bu ihtişama, zenginliğe yüzük ve halının sayesinde sahip olduk.

Kadın, amacına ulaştığı için daha da tatlı sohbet etmeye başlar. Akşam olur. Ahmed eve gelir. Ama kadın gitmek istemez. Yalandan başını tutup der: “Başım çok ağrıyor. Bu gecenin bir vakti ben nasıl gideceğim?” Ahmed’in ninesi: “Ey bacım! Kalacak yerimiz çok. Bu gece bizde uyursun. Yarın iyileşip gidersin.”

Kadının istediği tam budur. O anda kadını kucaklayıp, yanaklarından öpüp der: “Bacım, bahtın güzel olsun. Bu baş ağrısı ile gecenin bir vakti nasıl gideceğimi düşünüyordum.”

Gece uyuma vakti geldiğinde kadın, yatağını kapının yanında yaptırır. Ahmed ile ninesi de her biri evin bir tarafından uyurlar. Gecenin bir vakti., hilekâr kadın, Ahmed ile ninesinin burnuna bayıltıcı bir koku koklatır. Ahmed’in parmağından yüzüğü çıkarır. Sihirli halı evin yukarı odasında yere serilidir. Kadın halının üzerine çıkar ve yüzüğe der: “Ey sihirli yüzük, küpümü yanıma getir. Ahmed ile ninesi burada kalsın. Bu ev ile beni, birlikte kendi padişahımızın ülkesine götür.

Kadının ağzından bu sözler çıktığı anda, aniden havaya yükselir ve göz açıp kapayıncaya kadar kendi ülkesine varır. Yüzük ile halıyı yanına alıp, padişaha gider. Bunların sihirli olduğunu ve Ahmed ile ninesinin zenginliklerini bu yüzükle yaptıklarını söyler.

Padişah, vezirini de yanına alır ve eve bakmaya gider. Evin, gerçekten de hiçbir padişahın ülkesinde olmayacak güzellikte olduğunu görür.

Bunlar burada kalmakta olsun, bakalım Ahmed ile ninesi ne yapar. Ahmed, uykusundan uyandığında hiçbir şeyin kalmadığını görür. İhtiyar ninesi ile kendisi eski evlerinde yırtık bir halı üzerinde uzanmış haldedirler. Hemen bu işleri yapanın o geceki kadın olduğunu anlarlar.

Ahmed ile ninesi tekrar çorap dokuyup satmakla yarı aç yarı tok geçinirler.

Kadın, evi götürürken, köpek ile kediyi unutup, götürmez. Bir gün köpek ile kedi birbirine der: “Ahmed bizi ölümden kurtardı. Fakat biz ona dar gününde yardım etmiyoruz. Yapmamız gereken; ne şekilde olursa olsun sihirli yüzük ile halıyı bulup geriye getirmektir.” Köpek ile kedi bu düşünce ile tam kırk gün yol giderler. Çaylar geçer dağlar aşarlar. Sonunda bir kerpici altın bir kerpici gümüş olan sarayın bulunduğu ülkeye varırlar. Köpek ile kedi doğruca padişahın evinin önüne gelirler. Pencereden, kapıdan bakarlar fakat içeriye girmeye yer bulamazlar. İçeri baktıklarında padişahın uyduğunu, halının da yanında serili olduğunu görür.fakat yüzük parmağında yoktur.

Yüzüğün kendine has bir belirtisi vardır. Yüzük her zaman güneş gibi parlıyordu. Bu şekilde kedi, padişahın nefes aldıkça ağzından ışık çıktığını görür. Hemen yüzüğün padişahın ağzında olduğunu anlarlar.

Kedi o tarafa bu tarafa bakınır. Aniden bir farenin kapının altından çıkıp kaçtığını görür. Hemen atlar ve fareyi yakalar. Fare ağlayıp yalvararak der: “Ne olursun, beni yeme. Yavrularım var, aç bekliyorlar. Onlara yemek götürüyorum.” Kedi: “Sana bir şartım var. Onu yerine getirirsen seni yemem. Sen kapının altından bir delik açacaksın. İkimiz de orada içeriye gireceğiz. Padişahın dilinin altında bir yüzük var. Onu çıkarıp bana vereceksin. Daha sonra ne yaparsan yap.” Fare baş üstüne der ve hemen dişleri ile kapının altından bir delik açar. Kedi ile içeriye girerler. Kedi kapıya tırmanarak kilidini açar ve kapıyı hafif aralık bırakır. Padişahın, yatağın üzerinde derin bir şekilde uyduğunu görürler. Kedi hemen halıyı yerden katlayıp köpeğe verir. Fare tahtın üzerinde zıplayarak padişahın göğsünün üzerine çıkar. Kuyruğunu yavaşça padişahın burnunun deliğine sokar. Padişah hapşırır. Yüzük ağzından fırlayıp yere düşer. Kedi, yüzüğü alır, fareye teşekkür edip dışarı çıkar. Köpek halıyı, kedi de yüzüğü alıp Ahmed’in yanına gelirler. Yüzüğü Ahmed’e verirler. Ahmed, köpek ile kediden çok memnun kalır. Onları kafasını okşar, sonra yüzüğü parmağına takıp der: “Ey sihirli yüzük! Senden altın kerpiçli evi tekrar istiyorum.”

Ahmed’in ağzından bu sözler çıktığı anda evi aynen geri gelir.

O günden sonra kedi ile köpek evin bekçiliğini yapar ve yakınına hiç kimseyi bırakmazlar. Ahmed, ninesine der: “Nine, iyilik etmenin yararını gördün mü? Ben zamanında kedi ile köpeğe iyilik etmiştim. Şimdi onlar da bana karşılığını verdiler.

3.40. Altın Şamdan

Bir zamanlar bir padişah varmış. Bu padişahın gözleri ağrıyormuş. Birçok hekim O'nun hastalığına çare bulamış. Yine bir gün bir hekim gelip padişahın gözlerine bakıp der:

“Padişah sağ olsun, gözlerinizin çaresini biliyorum. Ama kimsenin ulaşamayacağı, yerini bilemeyeceği bir yerdedir.”

Padişah:

“Sen yerini söyle, ben bulurum.”

Hekim:“Akdeniz’de benli bir balık var. Onun kanını gözlerine sürürsen iyi olursun.”

Hekim sözlerini bitirdikten sonra, padişah ilan veririr. Bütün balıkçıları Akdeniz’in kenarına toplar. Sonra da oğlunu çağırıp der: “Oğul bir miktar adam götür. Benli balık yakalanan kadar Akdeniz’deki bütün balıkları kenara çıkarttır.”

Oğlan, balığı yakalayana ödül vereceğini söyler. Balıkçılar ağlarını sulara atar ve denizdeki balıkları yakalamaya başlarlar. Aniden benli balık dışarı çıkar. Oğlan bu balığı gördüğünde kesmeye kıyamaz fakat acıyarak balığı kesmek üzereyken; balık konuşmaya başlayıp der: “Ey çocuk! Beni öldürme. Zamanı gelince sana lazım olurum.”

Padişahın oğlu, babasının gözlerinin bir ihtimal iyileştiği düşüncesiyle balığı kesmeye kıyamaz ve serbest bırakmayı düşünür. Oğlan, balığı denize atar ve daha sonra balıkçılara bakıp der: “Eğer bu sırrı bir kişi söylerse başını vurdururum.” Balıkçılar, oğlana içinin rahat olması ve sırrı kimseye söylemeyecekleri konusunda yemin ederler.

Padişahın oğlu, balıkçılara ücretlerini verir ve onları yolcu eder. Oğlan denizin kenarından geri dönüp babasına der: “Baba, ne kadar aradıysak benli balığı yakalayamadık.”

Padişah gözleri ağrılı bir halde yaşamına devam eder. Bir gün haberci biri gelir ve benli balığın yakalandığını fakat oğlunun balığı tekrar suya attığını padişaha ispiyonlar. Padişah bu haberi duyduğu anda öfkesinden deliye döner. Hemen şahlık elbisesini giyiniip tahta çıkar. Oğlunun boynunun vurulmasını emreder.

Vezir ve vekil padişaha oğlunu öldürtmemesi için yalvarır. Padişah: “Hayır ölmesi gerek. O benim tahtıma tacıma sahip olma için ölmemi istiyor.”

Padişah bir türlü ikna edilemez. Sonunda şehrin ileri gelen saygın kişileri padişaha oğlunu öldürmek yerine onu sürgün etmesini önerir. Padişah bu olay karşısında biraz yumuşar ve oğlunun sürgün edilmesini emreder.

Şehzade, aynı gün yola çıkar, gitmeye başlar. Akdeniz’in kenarı ile gider. Yolda bir çocuğa rastlar. Çocuk der: “Ben de o tarafa doğru gidiyorum. Seninle yol arkadaşı olabilir miyim?” Şehzade: “Yol arkadaşı ne demek, gel kardeş olalım.”

Her ikisi dost olur ve yol devam ederler. Biraz gittikten sonra, Şehzadenin yolda rastladığı çocuk der: “Sormamda bir sakında yoksa ne iş yapıyorsun?” Şehzade: “Hiçbir iş yapmıyorum.” Çocuk: “Önemli değil, ben iyi bir hekimim, şehirleri, kentleri gezeriz. Ne kadar kazanırsak seninle ikiye bölüşürüz.”

Bir hayli gittikten sonra, gelir bir şehre varırlar. Bu şehrin padişahının bir kızı vardır. Bu kız yedi yıldır konuşamaz durumdadır. Padişah kızını her kim iyileştirirse ona vereceğine dair yemin etmiştir. Fakat iyileştiremezse de boynunu vurduracaktır.

Kızı almak hevesine kapılan hekimler her gün gelir. Fakat kızı iyileştiremezler. Padişah da hepsinin boynunu vurdurur.

Şehzade ile hekim bu şehre varırlar. Bir adamın dar ağacında asıldığını görürler. Adamı niçin astıklarını sorarlar. Orada bulunan adamlar der: “Padişahın bir kızı var. Yedi yıldır konuşamıyor. Bu hekim kızı iyileştirmeye gelmişti. Fakat başaramadı. Onun için hekimi asıyorlar.

Hekim, bu sözü duyduğu anda şehzadeyi yanına alır ve padişahın yanına gider. Saygıyla baş eğip der: “Ben senin kızının dilini çözmeye geldim.

Padişah, oğlanı iyi niyetli görüp der: “Ey genç, şimdiye kadar kırk tane hekim geldi. Kızımın dilini çözemedi. Ben de hepsini öldürdüm. Sana yazık olur, açamazsan boynunu vurdururum.

Oğlan: “Padişah sağ olsun. Benim o ölen hekimlerden fazlam yok ki, eğer açamazsan beni de öldürürsün. İzin ver kızının yanına gideyim.”

Padişah izin verir. Hekim, şehzadeyi götürüp kızın yanına gider. Diğer taraftan da padişah vezirini, vekili yanına alıp kızının evine gider. Gizlice onları dinlemeye başlar.

Hekim, kızın yanına gittiğinde ona hiçbir şey söylemez. Odada mücevherlerden yapılmış güzel bir şamdan vardır. Şamdana bakıp der: “Selamünaleyküm, ey kırmızı şamdan!”

Şamdan, kızın annesinden hatıra kalmıştır. Kız onu çok seviyordur. Annesi öldükten sonra yedi yıl konuşmayacağına dair yemin eder.

Hekim, şamdana selam verdikten sonra der: “Ey kırmızı şamdan! Bu gece sana misafirim. Sana bir masal anlatacağım, kulak as, cevap ver. Ey kırmızı şamdan bir gün bir terzi, bir marangoz bir de hekim yol arkadaşı olup giderler. O kadar çok giderler ki bir ormanda konaklarlar. Uykuları gelmeye başlar. Eğer üçü aynı anda uyurlarsa kurtlara kuşlara yem olacaklarını düşünürler. Onun için nöbet tutmaya karar verirler. Kura çekeler ilk nöbet marangoza çıkar. Elinin hünerini göstermek için tahtasını, rendesini, keserini yanına alır ve ağaçtan bir kız heykeli yapar. Gece ilerler. Nöbet tutma sırası bu kez de terziye gelir. Terzi nöbetini tutarken, ağaca yaslanmış çıplak bir kız görür. Yaklaştığında bunu ağaç olduğunu anlar. Bunu yapanın marangoz olduğunu tahmin eder. O da hünerini göstermek için keçesini, iğnesini, ipliğini çıkartıp bir elbise diker ve kısın üzerine giydirir. Sabaha karşı nöbet sırası hekime gelir. Hekim, ağaca yaslanmış bir kız olduğunu görür. Yanına gittiğinde tahtadan yapıldığını anlar. Hemen bunun yol arkadaşlarının işi olduğunu anlar. Hekim de kendi hünerini kanıtlamak için kıza ilaç verip onu canlandırır. Sabah olunca marangoz der: “Bu kıızı ağaçtan yapan benim. Onun için kız benim olmalıdır.”

Terzi: “Elbisesini ben yaptım. Kız benim hakkım.” Bu kez de hekim:

“Onu canlandıran benim. Kız benim olmalıdır.”

Kız yüzünden kavga çıkar. Şimdi söyle bakalım ey kırmızı şamdan, o kız üç arkadaştan hangisinin olmalıdır?”

Kırmızı şamdandan ses çıkmaz.

Oğlan der: “Ey kırmızı şamdan! Cevap ver. Yoksa sana öyle bir vuracağım ki parça parça olacaksın.”

Şamdandan yine cevap çıkmaz. Oğlan geriye çekilir. Kızıl şamdana vurmak isterken; kız kendini tutamaz ve cevap verir.

“Ey çocuk! Şamdan da konuşur mu? Onu kırma bırak ben söylerim.

Oğlan: “Söyle bakalım. Doğruyu bulacak mısın?” Kız: “Marangoz zahmet etmiş, marangozluk hakkını alsın. Terzi de elbise hakkını alsın. Kızı canlandıran hekimdir. Hayat para ile kazanılmaz. Onun için kız, hekimin olmalıdır.

Padişah, vezir ve vekil kapının önünde kızın konuştuğunu duyarlar. İçeri girer ve hekim oğlandan hepsi memnun kalır. Padişah sözünü tutar ve kızını hekime verip der: “İstersen kendin al, istersen başkasına ver. Padişah birçok çeyiz ve hizmetçi ile birlikte kızını hekime verir. Hekim oğlan, arkadaşı Şehzade ile birlikte denizin kenarına giderler. Çünkü orada tanışmışlardır. Bu yerden geçerken; kız der: “Ey hekim! Siz büyük bir hile ile beni konuşturabildiniz. Bilmek istiyorum, sen kimsiz, beni nereye götürüyorsun?” Hekim: “Ben balıklar padişahının oğluyum. Her kılığa girebilirim. Bir gün Akdeniz’de yüzüyordum. Balıkçılar beni yakaladılar. Benim kanım, padişahın gözü için lazımdı. Bu oğlan beni öldürmeyip, sağ olarak suya bıraktı. Şimdi, ben seni çeyizinle, hizmetçilerin birlikte bu oğlana bağışlıyorum. Bu günden itibaren sen benim kız kardeşim, bu oğlanda eniştemdir. Ne zaman bana ihtiyaç duyarsanız. Akdeniz’in kenarına gelin, beni çağırın hemen gelirim.”

Hekim oğlan bunları söyleyip, kanından biraz şişeye döker. Padişahın oğluna verir ve der. “Bunu götür, babanın gözüne sür, iyi olsun.” Hekim oğlan, yeniden kız ve Şehzade ile vedalaşıp, balık şekline girer ve suya atlar.

Şehzade, kızı da alıp, babasının şehrine gelir. Babası ve annesi ile görüşüp, öpüşür. Balığın kanından babasının gözüne sürer ve iyileştirir.

Padişah, halkı toplar ve şehri süsler. Oğluna şahlık elbisesini giydirip onu tahta çıkartır. Kırk gün kırk gece düşün yapar, kız oğluna alır.

Şehzade ile kız mutlu bir şekilde hayatlarını sürdürüp yaşamaya başlarlar.

3.41. Nankör Kız

Bir zamanlar bir padişah varmış. Bu padişahın kızından başka hiç kimsesi yokmuş. Güzellikte eşi benzeri olmayan bu kızı babası o kadar çok seviyormuş ki onun için bir saray yaptırmış. Kıza, kırk tane ince belli hizmetçi hizmet edermiş. Kızın her istediğini babası yerine getirirmiş. Birçok insan kız ile evlenmek için elçi gelip, gidermiş. Bunlara rağmen kız yine de hayatından hep şikayet edermiş.

Bir gün, kız yardımcılarını ile beraber gül bahçesini gezmeye çıkar. Fakat kız, yardımcılarını ile ne zaman bağa gelse onların gözünden kaçır ve bağın sessiz köşelerinden yalnız başına oturmuş. Yine, yardımcılarının dikkatinin dağıldığı bir sırada kız gözden kaybolur ve bağın sessiz bir köşesine çekilir. O anda gökten kara bir kuş gelir ve O'nu alır. Pençeleri ile kavrayıp, havaya yükselir. Bu işten hiç kimsesinin haberi olmaz. Kuş uçarak kızı götürür. Sık ağaçlı bir ormanda yere bırakır. Bir ara diğer kızlar baktıklarında padişahın kızının yanlarında olmadığını görürler. Bütün bağı ararlar, O'nu bulamazlar. Sonunda gelir padişaha kızının kaybolduğu haberini verirler. Padişah, bu haberi duyduğu anda kendisini dövmeye başlar. Vezir, Vekil koşup, padişaha derler: “Ey merhametli şah! Kendini dövmekten bir sonuç çıkmaz. Bu olayda plan yapmamız gerekir.”

Bir şekilde padişahı sakinleştirip, her yere ilanlar verir, atlılar gönderirler. Fakat hiç kimse kızdan haber getiremez.

Padişahı burada bırakalım, bakalım kız ormanda ne yapar. Kız, ormanda otlardan, bitkilerden, meyvelerden yer, geceleri de ağacın başında uyur. Bu şekilde kırk gün yaşamaya devam eder. Bir gün ağacın başından baktığında uzakta bir çobanın dağların sırtında koyun otlattığını görür. Ağaçtan inip, çobanın yanına gelir. Çobana selam verip, der: “Ey çoban kardeş, açım bana biraz süt verir misin?”

Çoban, hemen bir tabak süt sağıp kıza verir. Kız sütü içip, biraz güçlendikten sonra der: “Çoban kardeş, senden bir isteğim var. Eski elbiselerinden bana ver, ben de sana bileziğimi veririm.

Kız, bileziğini çıkarıp çobana verir. O da eski elbiselerini kıza verir. Bir koyun derisini de sarıp kıza bere yapar. Kız çobana teşekkür edip, gitmeye başlar. Üç gün üç gece yol gider ve bir şehre varır. Şehirde bir çaycıya girip, ona der: “Kardeş, beni yanına çıkarır mısın?”

Çaycı: “Tabi ki alırım.” Kız: “Çaycı kardeş, gece uyuyacak yerim yok. Bana uyumam için dükkanında yer vermen gerek.”

Çaycı kabul eder. Kız, erkek elbisesi ile bir süre dükkanda çay dağıtır. Hiç kimse onun kız olduğunu anlayamaz.

Bir gün kız, gece çaycı dükkanında bardakları, tabakları yıkarken; anne ve babasını özler. Yine kendi bahtına küser, söylenmeye başlar. Kız düşünceli bir halde bardakları yıkayıp yerine koymak için götürürken; hepsini yere düşürüp kırar. Sabah olur. Çaycı gelir. Yirmi otuz tane bardağın kırıldığını görüp öfkelenir ve kızını kovar. Zavallı kız ağlaya ağlaya dükkandan çıkar. Nereye gideceğini bilemez. Sonunda çaresiz kalıp, gitmeye başlar. Az gider çok gider şehrin dışına çıkar. Etrafına bakındığında tüccarların kervanlarla mal götürdüklerini görür. Onlara yalvararak der: “Buralara yabancıyım. Hiç kimsem de yok. Nereye gidiyorsanız beni de yanınızda götürün. Size yardımcı olurum. Tüccarlar kıza acır ve yanlarına alırlar. Bunlar epeyce yol giderler ve sonunda akşam olur. Develerini bir kenara çekip uyumaya başlarlar. Kız, adamlara güvenmeyip onlardan biraz uzakta uyur. Sabaha karşı kervan yol çıkar. Kervan gittikten sonra kız uyanır ve hiç kimsenin yanında olmadığını görür. Üzgün bir halde yoluna devam eder. Az gider çok dinlenir, çok gider az dinlenir. Dağlar aşar, dereler geçer. Sonunda büyük bir ormana varır. Bir süre ormanda yaşar. Gündüzleri ormandaki meyvelerden, elmalardan yer, geceleri de ağacın başında uyur. Bu şekilde hayatını sürdürür.

Bu şehrin padişahının oğlu bir gün ormanda ava çıkar. Şehzadenin önünden aniden bir geyik zıplayıp kaçar. Şehzade, okunu yayını alıp, geyiğin arkasından koşar. Ne kadar kovalarsa da onu yakalayamaz. Geyik gözden kaybolur. Şehzade çaresiz kalıp geriye döner. Yolunun üzerinde bir çeşmeye rastlar. Eğilip çeşmeden su içerken suyun üzerinde bir erkek gölgesi gözüne takılır. Hemen başını kaldırdığında, ağacın tepesinde bir erkeğin olduğunu görür. Okuna yayına sarılıp onu vurmaya isterken oğlan yalvarmaya başlar: “İnsafına sığınyorum. Beni öldürme. Yerim yurdum yok, onun için buradayım.”

Şehzade: “Madem öyle, in aşağıya.”

Kız, ağacın başından inerken beresi yere düşer. Saçları çözümlü, omuzlarına dökülür. Padişahın oğlu bunu güzel bir kız olduğunu görür ve der: “Ey kız, söyle bakalım, sen kimsin. Nereden gelip nereye gidiyorsun?”

Kız başından geçen bütün olayları baştan sona anlatır. Şehzade kıza acır. Onu da yanında evlerine götürür. Hizmetçilere O'nun elbiselerini değiştirmelerini tembihler. Hemen kıızı hamama götürüp, elbiselerini değiştirirler ve eve getirirler. Aradan bir müddet zaman geçer. Şehzade kıızı hatırlar. Kıızın yanına gider. İçeri girdiği anda gözlerine inanamaz. Kıız öyle bir kıızıdır ki ay parçasına benzer. Kıızın yüzüne baktığında, Şehzadenin gözleri kamaşır. Onunla konuşmak ister fakat dili tutulur, yürüyemez hale gelir. Şehzade kııza o anda aşık olur. Kıızın yanından bir şekilde çıkıp gider. Kıızın derdi şehzadeyi bir günün içinde ayva gibi sarartır. Oğlan sabaha kadar düşünceden uyuyamaz. Sabah olduğunda kıızın yanına gelir. Derdini açıp, O'na söyler. O günden sonra gizlice görüşmeye başlarlar. Bu olayı Şehzadenin babası duyar. Oğlunu yanına çağırıp der: "Oğlum, neler oluyor? Ormanda bulduğun bir kııza âşık olduğunı duydum. Soyunu, kim olduğunı bilmediğimiz birini evimize almak bize yakışır mı? Gel seni benim baş vezirimin kıızı ile evlendireyim."

Padişah ne kadar nasihat ederse de oğlunun aklına yatmaz. Şehzade der: "Ey sevgili babam! Sana saygısızlık olsa da doğrusunu söylemem gerek; ben o ormanda bulduğum kıızdan başka hiç kimse ile evlenmem."

Padişah, yapılacak bir şey olmadığını anlar ve kırk gün kırk gece düğün yapıp kıızı oğluna alır. Aradan dokuz ay geçer dokuz gün geçer, kıızın güzel bir oğlu olur. Büyük bir meclis kurulur. Adli, şanlı adamlar toplanıp çocuğa isim koyarlar. Hizmetçiler, kıız ile çocuğuna gökten zembille inmiş gibi özenirler. Kocası da onlar için deli divane olacak gibidir. Bu muhteşem hayat içinde kıız yine de kendi bahtından yakınıp durur. Bir gün gece yatıp sabah uyandığında çocuğunun yanında olmadığını görür. Kıız, durumu kocasına anlatır. Haber padişaha ulaşır. Her yeri ararlar fakat çocuğu bulamazlar. Bir yıl sonra kıızın bir oğlu daha oldu. Aradan birkaç gün geçer. Gecenin bir vakti bu çocuk da yok olur. Sabah olunca, annelerinin hem ağzının hem de elinin kan içinde olduğunu görürler. Bu olay her yere yayılır. Padişah, gelininden şüphelenir. Kıız, ne kadar yemin ederse de hiç kimse ona inanmaz. Padişah, vezirini çağırıp der: "Vezir, oğlumun karısını götür ormanda öldür, kanlı gömleğini de bana getir. O anda vezir elini gözünün üzerine koyup, der: "Şahım, emrinizi hemen yerine getiririm."

Vezir kıızı yanına alıp, ormana götürür. Bu olayda vezir akıllı davranır. Hiç kimsenin hele bir annenin kendi öz çocuğunu öldüremeyeceğini düşünür. Bu işte bir

gariplik olduğunu düşünür ve kızı ormanda bırakıp der: “Yavrum , bu ülkeden çık git. Ne çıkarsa artık bahtına say. Ya yolda kurda kuşa yem olursun ya da kurtulursun.”

Vezir, ormanda bir kuş avlar, kanını kızın gömleğine sürtüp padişaha getirir. Padişah, kanlı gömleği gördüğünde kızın öldüğünü zanneder.

Vezir, geri döndükten sonra zavallı kız nereye gideceğini, ne yapacağını bilemez. Bu şekilde ormanda bir yol tutup gitmeye başlar. Aniden bir adamın biraz odun götürdüğünü görür. Ondan yolu sormak ister fakat daha sonra adamın kim olduğunu bilmediği, tehlikeli olabileceği aklına gelir. O anda adam arkasından bir gürültü geldiğini duyar ve dönüp arkasına bakar. Bunu bir kız olduğunu görür. Kız, adamı gördüğü anda hemen ağacın arkasına saklanır. Adam, kızın kendisinden saklandığını görür. Bir şey demeden yoluna devam eder. Biraz sonra kız ağacın arkasında çıkar ve tekrar adamın arkasından gider. Adam bir kez daha dönüp arkasına bakar. Kızın saklandığını görüp der: “Yavrum, ben çocuk muyum ki benimle saklambaç oynuyorsun.” Bu sözden sonra kız cesaretini toplayıp adamın yanına gelir. Adam: “Yavrum, buralarda ne işin var, sen kimsin?” Kız: “Yolumu kaybettim, şehri bulamıyorum” der.

Adam kızın renginin solduğunu, elbiselerinin yırtık pırtık ve ayaklarının da çıplak olduğunu görüp der: “Kızım, bana doğruyu söyle, sen yolunu kaybeden birine benzemiyorsun.”

Adam, kızı istediği yere götürebileceğini ve derdini kendisine açmasını ister. Kız, hüznülenip, başından geçen bütün olayları adama anlatır. Adam der: “Kızım, senin kendin hem padişah kızı olmuşsun, hem de padişah oğlu ile evlenmişsin. Her zaman zenginlik içinde yaşamışsın. Ayrıca kırk tane de hizmetkâr sana hizmet etmiş. Bunlara rağmen yine de hayatından şikayet etmişsin. Başına gelen bütün bu olayların sebebi senin nankör oluşundur. Nankörlükten vazgeçtiğin zaman işlerin yoluna girecek.”

Adam, kızın söylediklerine kulak asmadığını görüp der: “Kızım şimdi beni iyi dinle. Ben de kendi hayatımdan sana bahsedeyim. Benim mesleğim odunculuktu. Çocukluğumdan beri her gün ormanda odun kırar, kırıdığım odunları getirir pazarda iki şâhiye satardım. Ne kadar çalışsan da günde iki şâhiden fazla kazanamazdım. Bir gün yine çamura bata çıka bir miktar odun kırıp iki şâhiye satmıştım. Kendi kendime hayatımdan şikayet ederdim. İki şâhimin ya artmasını ya da hiç olmamasını dilerdim.

Aynı gece rüyamda kazandığım iki şahimin de azalıp bir şahıye düştüğünü gördüm. Bu olaya hiç üzülmedim. Kendi kendime kötü günün ömrü az olur diye düşündüm.

Uykudan uyandım. Aynı gün gidip ormanda bir miktar odun kırdım. Satmaya götürdüm. Aniden, bir tüccarın beni sokak kapısından çağırdığını gördüm. Tüccarın kapısının önüne gittiğimde evinin içinde müthiş bir eğlence ve cümbüşün olduğunu gördüm. Meğer burada düğün varmış. Mahallede yedi kazan pilav pişiriliyordu. Tüccar, odunları kazanın altına atmamı emretti ben de attım. Tüccar bunun karşılında bana on şahî* verip dedi: “Oğul, güçlü kuvvetli birine benziyorsun, gel düğünde tabak, tencere taşımaya yardım et, hem de doyuncaya kadar yemeklerden ye.”

Tüccarın teklifini kabul edip o gece de tüccarın evinde kaldım. Tüccarın kızını evlendirdiler. Sabah oldu, ben evden gitmek üzereyken, tüccarın karısı kocasına dedi: “Bey, kızımızı evlendirdik. Ondan başka da çocuğumuz yok. İstersen bu çocuğu kendimize evlatlık alalım.”

Adam, karısının söylediklerini kabul etti. O günden sonra bana kendi evlerinde bakmaya başladılar. Benim de hiç kimsem olmadığı için bu duruma razı oldum. Yine her gün ormana gidip, bir miktar odun kırar ve satardım. Fakat kim odunlarımı olsa şikayet etmeden çıkarıp on şahî veriyordu. Bu işe şaşırıp kalmıştım.

Bir gün, tüccarın arkadaşları tüccara hazırlanmasını ve ticarete gideceklerini söylediler. Tüccar arkadaşlarına dedi: “Her halde ben bu defa gitmeyeceğim.” Arkadaşları: “Peki niçin?” Tüccar: “İyice yaşlandım.” Bu olay karşısında tüccarın karısı kocasına dedi: “Bey, biraz para falan ver, bu çocuğu gönderelim.” Tüccar karısına: “Kadın, o ne anlar alışverişten. Götürü paraları zıyan eder” dedi. Tüccarın karısı tekrar kocasına dedi: “Adam, çocuk arkadaşlarına yardım etsin. Bakalım başarabilecek mi?”

Tüccar, çıkarıp bana yüz tümen verdi. Beni arkadaşlarının yanına yolladı. Kervandakiler gitmeye başladılar. Bunlar az gittiler, uz gittiler, dere tepe düz gittiler. Tam kırk gün kırk gece yol gittiler. Ben, gideceğimiz yere varmadan paralarımın yarısını harcamıştım. Yol arkadaşlarım bana ne kadar nasihat verip, paralarımı harcamamamı aksi halde ticaret yapmaya paramın kalmayacağını söyleseler de ben onların hiç birinin sözünü dinlemedim. Bu şekilde gelip Yemen şehrine vardım. Yol arkadaşlarımın her biri bir tarafa dağıldı. Ben de bir kervansarayda konakladım. Gecenin bir vakti yanımdaki odadan bir inilti geldiğini duydum. Kalkıp oraya gittim.

* Şahi: Azerbaycan'da para birimi

Oraya gittiğimde inleyen bir tüccar olduğunu gördüm. Çok hasta ve ölmek üzereydi. Hemen boynunu ve sırtını ovmaya başladım. Zorlukla bir bardak sıcak çay içirdim. Sonradan adam konuşmaya başladı. Tüccar: benim kendisine acıdığımı anlayıp ve gecen bir yarısı yanında oturduğumu görüp karşılığını vermek amacıyla dedi: “Oğlum, benim hayatta hiç kimsem yok. Öldüğüm zaman bütün varlığım ona buna kalacak. Görüyorum ki merhametli birisin. şundan emin ol ben bir tüccarım. Buraya satmak için yüz çuval pirinç getirdim. Hepsi padişahın kervansarayında duruyor. Her çuvalın içine de bir kese altın sakladım. Bu olaydan hiç kimsenin haberi yok. Bu sırrı sadece sana söylüyorum. Ben bu gece ölüp gideceğim. Benim öldüğümü duydukları anda hemen pirinçleri satmaya başlayacaklar. O zaman gidip kaç para deseler de bir çuvalımı alırsın.. Çuvalı alıp kaldığın yere getirisin. Adamlara da pirinçleri hiç kimseye satmamalarını tembihlersin. Bir çuval pirinci alıp getirdikten sonra içindeki altınları çıkarını ve gider kalan çuvalları da alırsın. Böylece bütün çuvalların içindeki altınlar da senin olur.”

Tüccar, bu sözlerini bitirdikten sonra gözlerini kapayıp öldü. Ben, sabah olduğunda tüccarı götürüp mezarlığa gömdüm. Tüccarın ölüm haberi padişaha ulaştığında hemen ilan verdiler ki falan tüccar öldü. Tüccarın yüz çuval pirinci satılacak. Almak isteyenler padişahın kervansaraya gelsin. Ben, hemen oraya gittim. Tüccarın söylediği gibi gidip bir çuval pirinci aldım ve kaldığım yere geldim. Açıp içindeki altınları çıkardım. Çıkardığım altınlar ile gidip diğer doksan dokuz çuvalı da satın aldım. Bir iki gün sonra pirinçleri develere yükleyip kendi şehrimize doğru yola çıktım. Beni evlatlık alan tüccar benim bu şekilde dönüşümü görünce şaşırıp kaldı. Bana: “Oğlum , ben sana yüz tümen para vermişim. Verdiğim parayla bu kadar pirinci nasıl aldın?” dedi. Ben, bunların hiçbir şey olduğunu, daha pirinçlerin içinde bir kese altın olduğunu söyledim.

Tüccar, bu sözlerimi duyduğunda neredeyse çatlayacak gibi oldu. Kervandaki yükleri indirdikten sonra altınları çıkarıp yarıya böldük. Aldığım altınlarla padişahın bile sahip olamayacağı bir ev yaptırdım. O günden sonra nereye gitsem paralar başımdan, cebimden eksik olmuyor. Şimdi benim bu kadar servetim olmasına rağmen yine de kendi işimden vazgeçmiyorum. Ormana gelip odun kırıyorum. Benim sana nasihatim, asla bahtından şikayet etme, edersen eğer, hayatın hiçbir zaman düzenli olmaz.”

Bu sözler kızın aklına yatar. Onun için der: “Sen doğru diyorsun. Ben çok nankörlük ettim.”

Adam, başından geçen bütün olayları söyleyip bitirdikten sonra kıza der: “Kızım, yolumu kaybettim diyordun. Ben şehre gidiyorum. İstersen gel seni de götüreyim.”

Kız, elbiselerinin yırtık olduğunu görünce utanacağını düşünür ve akşam olunca şehre gitmeye karar verir. Böylece O’nu kimse görmeyecektir. Onun için adama der: “Amca, çok sağol, artık yolumu öğrendim. Sen git, ben biraz sonra bu yolu takip eder gelirim.”

Adam, kızı ormanda bırakır ve geri döner. Adam henüz evine dönmüştür ki bu kez de kızın karşısına ihtiyar bir kadın çıkar. Kız sevinerek kadının yanına yürü ve der: “Ey nine! Allah seni ne güzel karşıma çıkardı. Söyle bakalım ormanda ne arıyorsun?” Kadın gülererek: “Kızım, önce sen söyle bakalım. Buralarda ne arıyorsun? Ben daha sonra söylerim.”

Kız, başından geçen bütün olayları anlamaya başlar. Kız, birkaç kelime konuşmuşken; kadın der: “Kızım, ben seni denemek için buralarda ne aradığımı soruyordum. Aslında ben her şeyi biliyorum. Söyle bakalım, yine bahtından şikayet ediyor musun?”

Kız, kadının O’nun içinden geçenleri bildiğini anlar ve der:

“Nine, bundan sonra artık ne olursa olsun, bahtımdan şikayet etmeyeceğim.”

Kadın, kızın samimi olduğunu anlar ve O’nu kaldığı yere götürür. Kadının yaşadığı yer, yüksek bir dağın tepesidir. Dağın her tarafı taşlık, kayalıktır. Sadece buraya ulaşacak küçük bir yol vardır. Kadın, kızı bu yoldan dağın tepesine çıkartır. Burada mağara gibi bir yer vardır. İki de oraya girerler. Kız, gece kaybolan çocuklarının ikisinin de burada olduğunu görür. Bu olaya şaşırıp kalır. Çocuklarını bağrına basar ve doyunca kadar ağlar. Sonra kadın der: “Kızım, şundan emin ol ki, bu çocukları buraya ben getirdim. Seni, evlenmeden önce gül bahçesinden ormana getirende bendim. Ben baht kuşuyum. Her kim nankörlük ederse ona böyle azap ve eziyet çektiriyorum. Artık nankörlük etme.

Kız, bir daha ömrünün sonuna kadar nankörlük etmeyeceğine dair yemin eder.

Kadın: “Kızım, şimdi çocuklarını da al dışarı çık. Ben şeklimi değiştirip kuş olacağım. Sizde kanatlarımın arasına binersiniz. Sizi kendi şehrinize götürürüm.

Bunlar mağaradan çıktığı anda kadın büyük bir kuşa dönüşür. Kız, çocuklarını da kucagina alır, kuşun kanatlarının arasına oturur. Kuş, havaya yükselir. Bunlar uçmakta olsun, bakalım padişahın oğlu ne yapar? Şehzade, karısı ve çocuklarını kaybettiği için o günden sonra ah çekip, hayatını sürdürür. Babası ve annesi ne kadar ısrar etseler de oğullarını yola getiremezler. Çocukları, derdinden ayva gibi günden güne soluyordu. Bir gün, Şehzade bahçede dertli dertli otururken, gayipten bir falcı gelir. Zavallı Şehzadeyi düşünceli bir halde görüp der: “Oğlum, niçin keyifsizsin, derdin nedir?” Şehzade karşılık verir: “Adam, kendini falcı diye tanıtıyorsun. Eğer sen falcı olsaydın, derdimi bilirdin.”

Bu söz, falcının zoruna gider. Falcı kitabını açıp önüne koyar ve fal bakmaya başlar. Birkaç laftan sonra der: “Ey Şehzade! Sen karının ve çocuklarını derdini çekiyorsun.”

Şehzade, falcının doğruyu söylediğini görüp der: “Ey falcı! Peki ben ne yapmalıyım ki bu dertten kurtulayım?”

Falcı cevap verir: “Ey Şehzade! Bahtından şikayet ettiğin müddetçe hayatın düzene girmeyecek. Ama ne zaman ki gülüp eğlenirsen mutlu olacaksın, bu üzüntüden kurtulacaksın.”

Falcı sözlerini bitirip gider. Şehzade kendi kendine der: “Falcının söylediklerini yapalım, bakalım ne olacak.” Şehzade emreder, aynı gün babasının bağında eğlence meclisi kurulur. Yemesi, içmesi, eğlencesi ile düğün gibi bir eğlence yapılır. Şehzade bu mecliste çokça eğlenir. Herkes bu işe şaşırıp kalır. Çünkü, şehzadenin kaç yıldır yüzü gülmüyordu.

Şehzadeyi burada bırakalım, bakalım kız, çocukları ne yapar. Kız ile çocukları gökyüzünün yedinci katından baht kuşunun kanatlarında yol giderler. Kuş, saraya vardığında, Şehzade keyif içindedir. Kuş, doğruca gelir ve padişahın bağına iner. Kız ve çocukları bırakıp kendisi de uçup gözden kaybolur. Kız yavaş yavaş eğlenceden gürültüye doğru ilerler. Yaklaştığında, kocasının büyük bir keyifle eğlendiğini görür. Kenarda boynunu büküp, zavallı bir halde eğlenceye bakar. Şehzade, kafasını kaldırdığında kızı görür. Hemen tanır. Koşup karısını kucaklar ve sarmaşık gibi birbirlerine dolaşırlar. Daha sonra çocuklarını öpüp der: “Bu nasıl bir olay? Sen nasıl sağ kalabildin?” Kız, başından geçen bütün olayları tamamıyla kocasına anlatır ve daha sonra derin bir ah çeker. Şehzade sorar: “Peki niçin ah çektin?” Kız: “Benim başımdan

bu kadar olaylar geçti. Ölümlerden döndüm. Bunlara rağmen seni unutmadım. Ama görüyorum ki sen burada keyif içindesin” der. Buna karşılık Şehzade: “Hata ediyorsun. Sadece bu gün benim yüzüm gülüyor. Sen gittikten sonra karalara bürünüp yas tuttum. Bu gün bir falcı bana dedi ki: Bahtından şikayet ettikçe mutlu olmayacaksın. Fakat bahtından şikayet etmeyip gülüp eğlenirsen mutlu olursun. Ben onun sözlerini dinleyip bu gün eğlendim. Gerçekten de karıma ve çocuklarıma kavuştum.”

Kız, kendi başına gelen olayların kocasının da başına geldiğini anlar ve tekrardan kocası ile öpüşüp, birlikte mutlu bir hayat yaşamaya başlarlar.

3. BÖLÜM

4. MASALLARIN EPİZOTLARINA GÖRE ÖZETLERİ ve BAZI MASALLARDA BULUNAN OLAĞANÜSTÜ VARLIKLARIN MASALLARDAKİ İŞLEVLERİ ile MASALA KATKILARI

4.1. Masal Adı: Pahlı Kılıç

- 1- Padişah ölümüne yakın üç oğlunu yanına çağırır. Onlara vasiyet eder. Bir kılıç miras bıraktığını ve oğullarına her nereye gitseler kılıcı yanlarında götürmelerini ve böylece onlara kimsenin dokunamayacağını söyler.
- 2- Büyük kardeş bir gün yolculuğu çıkmaya karar verir. Kılıcı yanına almadan gider, geriye dönmez. Bir pehlivan tarafından öldürülür.
- 3- Ortanca kardeş, büyük kardeşin dönmediğini görünce onu aramaya gider. Fakat bu kardeş de aynı kişi tarafından öldürülür ve geriye dönmez.
- 4- Küçük kardeş de aynı şekilde kardeşlerini aramaya çıkar. Fakat bu kardeş kılıcı yanına alır. Kardeşlerinin öldürüldüğü yere gider. Oraya gidince kardeşlerini öldüren pehlivanla karşılaşır. Onunla kırk gün kırk gece savaşır. Sonunda kılıcın tılsımı sayesinde ona galip gelir.
- 5- Küçük kardeş yendiği kişinin bir şekilde bir kız olduğunu anlar ve kıza aşık olur.
- 6- Kız, kendisinin Frenk Ülkesi'nin padişahının kızı olduğunu ve her kim ona galip gelirse o kişiye varacağını söyler.
- 7- Küçük kardeş evlerine geri döner. Annesi ile helallaşır kızın ülkesine doğru yola çıkar.
- 8- Küçük kardeş az gider, uz gider gelir bir ormana varır. Ormanda bir devin ayağına ağaç battığını ve bir çukurun içinde inlediğini görür.
- 9- Küçük kardeş devin ayağındaki ağaca bir ip bağlar. Bir ağacın arkasına saklanarak, ipi oradan hızlıca çeker. Devin ayağına batan ağaç çıkar.
- 10- Devin ayağındaki ağaç çıkar. Dev önce öfkelenir sonra kendisine gelir. Daha sonra kendisine yardım edeni aramaya koyulur. Dev, kendisine yardım edenin ortaya çıktığı zaman ona yardım edeceğini söyler.

- 11- Küçük kardeş, devin karşına çıkar. Frenk Ülkesi'nin padişahının kızını getirmeye gittiğini ve bu konuda kendisine yardım etmesini ister.
- 12- Küçük dev, o ülkenin nerede olduğunu bilmediğini söyler. Küçük kardeş Hasan'ı üzerine alarak diğer kardeşi beyaz devin bileceği düşüncesiyle onun yanına götürdü.
- 13- Beyaz dev, Hasan'ı görünce onu yeme düşüncesine kapılır. Fakat küçük kardeşi izin vermez. Beyaz dev ise bu konuda anlayış gösterir, o ülkenin nerede olduğunu bilmediğini söyleyip onları kardeşleri olan büyük devin yanına gönderir.
- 14- Küçük dev ile Hasan Büyük Devin yanına gider. Büyük dev, Hasan'ı görünce O'da Hasan'ı yeme düşüncesine kapılır. Fakat durum anlaşıldıktan sonra Hasan'ı bağışlar ve Küçük dev ile Hasan'a yol gösterir.
- 15- Hasan ve Küçük dev kırk gün kırk gece gittikten sonra gelir Frenk Ülkesi'ne varırlar.
- 16- Küçük dev ile Hasan ayrılırlar. Fakat ayrılırken; birbirlerine zor durumda olduklarında işaret olsun diye bir şeyler verirler. Dev, Hasan'a tüyünden birkaç tanesini verip, zor durumda kaldığında tüyü yakmasını söyler. Hasan da deve bir bıçak verir. Bıçağın ağzından ne zaman kan gelse zor durumda kaldığını anlamasını ister.
- 17- Hasan devden ayrılır. Gelir yolda bir çobana rastlar. Ondan bir koyun ister. Çoban da Hasan'a bir koyun verir.
- 18- Hasan, koyunu alır, keser ve işkembesini temizleyip kafasına geçirir. Kendini kel kılığına sokar.
- 19- Hasan gitmeye başlar ve aradığı şehre varır. Burada bir bağa girer ve orada uykuya dalar.
- 20- Padişahın adamları gelip Hasan'ı yakalar, padişahın huzuruna çıkarırlar. Padişah onun kim olduğunu sorar.
- 21- Hasan, kendisini tanıtır. Padişah Hasan'ın akıllı olduğunu anlar ve Hasan'a bağında kaz çobanlığı yapma işini teklif eder.

- 22-Hasan görevi kabul eder. Bir gün bağda gezerken Peri Hanım'a rastlar. Peri Hanım bu olaya çok şaşırır ve gelip odasına kapanır.
- 23-Babası kızını evlendirmek ister. Kız evlilik şartı olarak kendi kurallarını öne sürer.
- 24-Kendi kuralları, evlenecek kızın seçtiği erkeğe önünden geçerken elma atıp onu tercih etmesi şeklindedir.
- 25-Kız, birçok erkek önünden geçtiği halde elmayı atmaz. Sadece Hasan geçerken elmayı atar.
- 26-Şah bu duruma çok kızar ve ikisinin de ülkeden kovulmasını emreder.
- 27-Bir gün şah hastalanır. Hasan bu olayı duyar. Gider çölde tüyü yakar ve yardım için devı çağırır.
- 28-Dev hemen gelir. Hasan'a bir hayvan avlayıp kafatasını pişirip suyunu şaha içirmesini söyler.
- 29-Hasan bir hayvan avlar. Hayvanın kafatası ile yaptığı çorbayı şaha içirir ve şah iyileşir.
- 30-Şah Hasan'ı tanır. Kızını da çağırıp onlardan özür diler.
- 31-Bu arada başka ülkenin padişahı da Frenk Ülkesi'ni sık sık işgal etmektedir.
- 32-Hasan durumu böyle görünce düşman ülkenin ordusu ile tek başına savaşır ve hepsini yener.
- 33-Düşman padişahı bu durum karşısında bir çok hilekâr kadın aracılığı ile çeşitli hileler aramaya başlar. On tane askerin yerini alacak hilekâr bir kadın bulur ve Hasan'ın sırrını öğrenmesini ister.
- 34-Kadın Hasan'ın gücünün sırrının kılıçta olduğunu anlar ve askerlere söyler. Askerler kılıcı Hasan'ın elinden alır.
- 35-Hasan gücünü kaybeder ve karısı ile birlikte düşmana esir düşer.
- 36-Diğer taraftan bıçaktan kan damladığını gören dev, Hasan'ın zor durumda olduğunu anlar ve düşman ülkesini ablukaya alır.
- 37-Düşman ülkenin padişahı bu durum karşısında korkuya kapılır. Hasan'ı ve karısını serbest bırakır. Kılıcı da Hasan'a geri verir.

38-Hasan devlere teşekkür eder. Kendi şehrine gelir. Karısı ile birlikte mutlu bir ömür sürmeye başlarlar.

Masaldaki Olağanüstü Varlıklar ve Masaldaki İşlevleri

Pahlı Kılıç masalında geçen kılıç ve devler olağanüstü varlık niteliği göstermektedir. Her iki varlık da masalda bir güç unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Kılıç, masal kahramanımız Hasan'a verdiği sıra dışı güç ile masalda yerini almıştır. Yine bir diğer olağanüstü varlık olan dev kardeşler ise masal kahramanımıza içinde bulunduğu zor durumda yardım ermekte ve kahramanımızın amacına ulaşmasında O'na destek olmaktadır. Sonuç olarak her iki varlık da masalda güç unsuru niteliğini göstermekte ve masaldaki olayların akış sırasına göre kahramanımıza içine düştüğü zor durularda destek olup, O'nun amacına ulaşmasında yardımcı olarak masaldaki yerleri almaktadırlar.

4.2. Masal Adı: Padişahın Oğlu

- 1- Bir zamanlar evlat özlemi içinde olan zalim bir padişahın rüyasına giren derviş, padişaha çocuğu olduğu zaman pişman olacağını söyler.
- 2- Padişahın rüyasından dokuz ay dokuz gün sonra yarısı yılan şeklinde olan bir oğlu olur.
- 3- Oğlan büyüdüğünde babasından Rum Padişahı'nın kızı yerine başka bir kız bulur ve oğlu ile evlendirir. Fakat oğlan durumu anlar ve kızı öldürür.
- 4- Oğlan bu kez de Çin Padişahı'nın kızını ister.
- 5- Babası yine oğlunu kandırmak için başka bir kız bulur. Oğlunu onunla evlendirir. Düğüne gelenlere de hediyeler verir. Kıza da, oğlunu düğün gecesini öldürmesini tembihler.
- 6- Oğlan, yine durumu anlar. Bir kızı da zehirler ve öldürür. Bu kez de Hint Padişahı'nın kızını ister.
- 7- Padişah, çaresiz kalıp gerçek Hint Padişahı'nın kızını alır. Bütün hazinesini oğluna harcar ve halkına dağıtır.
- 8- Düğün gecesini olağanüstü bir olay meydana gelir. Oğlan, yılan görüntüsünden kurtulup güzel bir genç olur.
- 9- Bu durum karşısında şaşırarak babaya, oğlu yaptıklarının hesabını verdiğini söyler.

Masaldaki Olağanüstü Varlıklar ve Masaldaki İşlevleri

Padişah Oğlu adlı masalda karşımıza çıkan padişahın oğlunun doğduktan sonra yarı yılan şeklindeki görüntüsü olağanüstü varlık durumundadır. Çocuğun bu şekilde olması padişahın halkına sergilediği zalimce tutumun sonucu olarak masalda işlenmiştir. Neticede bu şekilde olan çocuk babasına bir çeşit ceza niteliğindedir. Yılan şeklinde olan çocuk babasından istediği olur olmaz isteklerle onu bir şekilde cezalandırmaktadır. Sonuç olarak, oğlunun bu isteklerinden bıkan baba, halkına karşı olan cimri ve zalimce tutumundan vazgeçmek zorunda kalır, bütün hazinesini halkına dağıtır.

4.3. Masal Adı: Şah ile Vezir

- 1- Bir zamanlar kalesinde vahşi köpekler besleyen bir padişah, kendisine Hz. Peygamber'i gösteren kişiye ödül vereceğini söyler.
- 2- Bu olayı Ahmed adında fakir bir adam duyar. Padişahın yanına gelir. Bunu yapabileceğini söyleyip kırk gün süre ister. Ödülün yarısını önceden alır ve evine döner.
- 3- Kırk gün sonra Ahmed padişahın huzuruna çıkar ve kendisine yalan söylediğini itiraf eder.
- 4- Padişah bu durumda adam verilecek ceza konusunda üç vezire danışır.
- 5- Birinci vezir parçalanmasını, ikinci vezir atların arkasına bağlanıp sürüklenmesini, üçüncü vezir ise Ahmed'in suçu aç kaldığı için işlediğini öne sürer.
- 6- Ahmed, her defasında vezirlerin söylediklerinden sonra "Esle hu" der. Padişah ne demek istediğini sorar. O da hepsinin aslı gibi olduklarını söyler.
- 7- Padişah, vezirlerine babalarının kim olduğunu sorar. Vezirleri Ahmed'in haklı olduğunu söyler.
- 8- Bu durum padişahın hoşuna gider. Fakat Ahmed'e kızgın olduğu için, O'nun köpeklerin önüne atılmasını emreder.
- 9- Vezir, Ahmed'i zindana atar. Zindanda Ahmed gibi iki kişi daha vardır. Bunlar geceyi zindanda geçirir.
- 10- Ertesi sabah, sıranın kendisine geldiğini anlayan Ahmed, vezire hayvanların dilinden anladığı ve kendini öldürmemesini söyler.
- 11- Vezir, padişaha gelir ve durumu açıklar. Padişah da vezire önce Ahmed'ten kuş dilini öğrenmesi daha sonra da O'nu öldürmesini söyler.
- 12- Vezir, Ahmed'in yanına gelir ve kendisine kuş dilini öğretmesini ister. Ahmed böyle bir şey bilmediğini ve ona yalan söylediğini söyler. Bir gün vezirin kendisine de sıranın geleceğini ve kendisini köpeklere tanıtmasını tembihler.
- 13- O günden sonra vezir kendisini köpeklere tanıtır. Bir gün Şah, vezirini yanına çağırır ve kendisine kuş dilini öğretmesini ister.

- 14- Vezir böyle bir şey bilmediğini, adamı serbest bıraktığını ve şahı yalan söylediğini itiraf eder.
- 15- Bu olay karşısında şah vezirini cezalandırır ve köpeklerin önüne atar. Fakat köpekler vezire bir şey yapmaz. Bu durumda şah, vezirini bağışlar.
- 16- Bir gün şah ile vezir ava çıkarlar. İki tane baykuşun kendi arasında konuştuklarını görürler. Şah, baykuşların ne dediklerini vezirine sorar.
- 17- Vezir, baykuşların, şahın zulmünden konuştuğunu söyler. Bu olaya inanmayan Şah, kılık değiştirerek halkın arasına karışır.
- 18- Halkın arasına karıştıktan sonra gerçekten de zalim olduğunu anlar ve tüm imkânlarını halkının mutluluğu için harcar.

Masaldaki Olağanüstü Varlıklar ve İşlevleri

Şah ve Vezir adlı masalın bir bölümünde geçen, konuşan baykuşlar olağanüstü varlık durumundadır. Baykuşların kendi aralarında konuşmaları şah için bir uyarı niteliği taşımakta ve şahın kendi halkına karşı olan zalimce tutumunun farkına varmasında bir sebep niteliğindedir. Sonuç olarak baykuşların kendi aralarındaki bu konuşmaları şahın kendi yaptıklarının farkına varmasına ve halkına olan tutumunu değiştirmesine sebep olmuştur.

4.4. Masal Adı: İskender Padişah'ın Masalı

- 1- Yaşı kırkı geçen fakat halen evlenmeyen padişah evlenmeye karar verir.
- 2- Padişah evleneceği kızın kendisinden akıllı ve güçlü olmasını ister.
- 3- Tüm aramalara rağmen böyle bir kız bulunamaz. Fakat padişahın isteklerine en uygun kız İsfahan Padişahı'nın kızıdır. Vezir bu kızı gidip istemelerini önerir.
- 4- Herkes vezirin önerisini kabul eder, gider İsfahan Şehri'ne kızı isterler.
- 5- İsfahan Padişah'ı durumu kızına açıklar. Kız gelen elçilere üç şartının olduğunu söyler.
- 6- Kız şartlarını elçilere söyler. Vezir ger dönüp kızın şartlarını padişaha der.
- 7- Bu olaya şah çok öfkelenir. Kızın ülkesine savaş açmaya karar verir.
- 8- Vezir, şahı bu konuda engeller. Şaha kılık değiştirerek kızın yanına gitmesini ve kızı kendisini şahın gönderdiğini söylemesini önerir.
- 9- Bu fikir padişahın hoşuna gider. Hemen kızın yanına gider. Kız ile karşılaştıklarında kendisini padişahın gönderdiği söyler.
- 10- Kız, padişah ile yarışır. Koştuğu her şartta padişah galip gelir.
- 11- Kız kendisini yenen kişinin padişah olduğunu öğrenir ve onunla evlenmeyi kabul eder.
- 12- Bu evlilikten dokuz ay dokuz gün sonra bir erkek çocukları olur.
- 13- Çocuğun adını İskender koyarlar. İskender çok akıllı ve güçlüdür. Kıza zamanda büyür. Fakat doğuştan bir kusur vardır. Kafasının üzerinde boynuz çıkmaktadır.
- 14- Bir gün İskender'in babası ölür. Kuş uçurma adeti ile İskender'i padişah ilan ederler.
- 15- İskender Padişah'ın ülkesinde her hafta bir berber ölür.
- 16- Padişah, vezirini yanına çağırır ve saçlarını çok uzadığını, bir berber bulması gerektiğini söyler.
- 17- Yaşlı annesi olan bir berber bulunur. Berber, öncekilerin sonunu tahmin ettiği için korkuya kapılır. Padişahın kendisini de öldüreceğini anlar ve padişaha yalvarır.

- 18- Padişah, sırrını hiç kimseye söylememesi şartı ile berberi serbest bırakır.
- 19- Berber, sakladığı bu sırdan rahatsız olur. Gider ormanda bir çukur kazar ve içine “İskender’in boynuzu var” diye bağırır.
- 20- Berberin bağırdığı çukurun etrafında kamışlar biter. Bir çoban bu kamışlardan kaval yapar. Kavalı çaldığında İskender’in boynuzu var sesi çıkar.
- 21- Bu olay her yere yayılır. Bunu duyan padişah berberi yanına getirtir.
- 22- Berbere sırrını niçin saklamadığını sorar. Berberde dayanamadığını, bir çukur kazıp içine bağırdığını söyler.
- 23- Bir gün padişah, veziri yanına çağırır. Zulmet dünyasındaki ölümsüzlük suyunu aramaya çıkacağını söyler.
- 24- Bu ülkenin nerede olduğunu birçok kişiye sorarlar fakat kimse bunu bilemez.
- 25- Sonunda pamuklar içinde yaşayan ihtiyar bir adam Zulmet Dünyası’nın yerini padişaha söyler.
- 26- İskender ve adamları bir hayli zorluklardan sonra gelip Zulmet Dünyası’na varırlar.
- 27- Padişah arayarak Zulmet Dünyası’ndaki çeşmeyi bulur. Elindeki balığı suya atar. Balık o anda dirilir.
- 28- İskender Padişah ölümsüzlük suyunu bulduğunu zanneder ve doyuncaya kadar sudan içer. Fakat gerçek ölümsüzlük suyu başka yerdedir.
- 29- İskender Padişah ve adamları ger dönerken biraz dinlenmek isterler.
- 30- İskender Padişah dinlenirken aniden bir gürültü kopar ve padişahın gölgesinde dinlendiği kaya padişahın kafasına düşer ve İskender Padişah ölür.
- 31- İskender’in vasiyeti üzerine O’nu ülkesine getiriler.
- 32- İskender’i gömmek üzereyken garip bir olay yaşanır, İskender’in elinin biri tabuta girmez.
- 33- Bu durumu ihtiyarın biri İskender’in toprağında gözü kaldığı şeklinde yorumlanır. İskender’in avucuna bir miktar toprak koyup O’nu gömerler.

34-Bu olaydan sonra oğlunun arkasından ağlayan annesine İskender yerinde altından seslenir. Gittiği yerde birçok İskender gibi insan olduğunu ve artık üzülmemesini, işlerine bakmasını söyler.

Masaldaki Olağanüstü Varlık ve İşlevi

İskender Padişah'ın masalında Zulmet Dünyası'ndaki ölümsüzlük suyu olağanüstü varlık konumundadır. Masalda, ölümsüzlük suyu İskender Padişah'ın hem ulaşmak istediği hedef hem de ölümünün sebebi niteliğindedir. Sonuç olarak ölümsüzlük suyu, İskender Padişah'ın zorlu çabalarının sonunda ulaştığı hedefi ve aynı zamanda ulaştığı andan itibaren de ölümünün nedeni olarak masaldaki yerini almıştır.

4.5. Masal Adı: Ceyhun'un Masalı

- 1- Bir zamanlar oğlundan başka hiçbir evladı olmayan bir adam ölümünden önce oğlunu yanına çağırıp vasiyet eder.
- 2- Oğluna, kumarbazlar, evleri ve ticaret hakkında öğütler verir ve ardından ölür.
- 3- Ceyhun büyüdüğü zaman arkadaşları gibi kumar oynamak ister. Fakat babasının nasihati aklına gelir ve önce kumarbazların başının yanına gider.
- 4- Ceyhun, kumarbazların başı ile birkaç kez kumar oynar ve her defasında yenilir. Sonunda kumarın kötü bir şey olduğunu anlar ve evine geri döner.
- 5- Ceyhun, bir gün şehrin kenarında gezerken, kocası öldüğü için ağlayan bir kadına rastlar. Kadına yardım edip, kocasını gömer. Kadının kendisine de para verir.
- 6- Bir gün, Ceyhun ve annesi maddi sıkıntıya girer. Ceyhun evlerini satmak ister. Fakat babasının nasihati aklına gelir. Evin dört tarafına duvar yaptırır. Bu yüzden evi almaya kimse yanaşmaz.
- 7- Bu olaydan sonra Ceyhun ticaret yapmak ister. Babasının nasihati aklına gelir ve yedi yolun ayrımında kendisine bir yol arkadaşı bulmak için bekler
- 8- Birkaç gün bekledikten sonra yaşlı bir adam Ceyhun'un yanına gelir. Onunla yol arkadaşı olmak istediğini söyler. Ceyhun mecburen bunu kabul eder.
- 9- Ceyhun, arkadaşları ve ihtiyar ile yola çıkar. Biraz gittikten sonra iki yol ayrımına gelirler. Bu yolların biri, bir aylık, diğer iki aylık uzaklıktadır. Fakat bir aylık uzaklıkta olanda vahşi hayvanlar vardır.
- 10- İhtiyar, tehlikeli yolu seçer. Ceyhun korkuyla kabul eder.
- 11- Bunlar tehlikeli yolda vahşi hayvanlara karşılaşırlar. İhtiyar hepsini öldürür.
- 12- İhtiyar ile Ceyhun'un vardıkları yerde kırk haramiler vardır. İhtiyar bunların da hepsini öldürür ve altınlarını alır.
- 13- İhtiyar ile Ceyhun bir aylık yolculuktan sonra şehre varırlar. Mallarını satarlar. Fakat bu şehirde, satılan maldan padişaha pay vermek gibi bir kural vardır.
- 14- İhtiyar, padişaha vermesi için Ceyhun'a birkaç hediye verir. Kendisi de pazardan gelinceye kadar Ceyhun'a padişah ile tavla oynamamasını tembihler.

- 15- Ceyhun, padişahın yanına gider. Padişah Ceyhun'a tavla oynamayı teklif eder. Eğer oyunu Ceyhun kazanırsa kızını ona vermeyi şart koşar.
- 16- Bunlar on bir defa tavla oynarlar. Oyunu Ceyhun kazanır. Padişah kızını Ceyhun'a verir.
- 17- Ceyhun kızı alır. İhtiyar gelir ve ikinci öğüdünü verir. Kendisinin gelinceye kadar kızla aynı yatakta uyumamasını söyler.
- 18- Bir müddet sonra ihtiyar odaya gelir ve kızın elbiseleri ile uyuduğunu görür. Kızı uyandırır ve elbiselerini çıkartmasını ister.
- 19- Kız, elbiselerini çıkardığında, üzerinden bir yılan çıkar. Yılanı Ceyhun'u öldürmek için saklamıştır.
- 20- Padişah kızının hilesinin tutup tutmadığını görmek için Ceyhun'un yanına adamlarını yollar. Adamlar Ceyhun'un sağ kaldığını padişaha haber veriler.
- 21- İhtiyar ile Ceyhun evlerine dönerken, yolda bir mezarlığın yanında ihtiyar, Ceyhun'dan ayrılır.
- 22- Ceyhun adamın arkasından gider. İhtiyarın bir mezara girmek istediğini görünce merak edip sorar. Adam da kendisinin, şehrin kenarı da ağlayan kadının kocası olduğunu söyler.
- 23- Adam, Ceyhun'un yaptığı iyiliğin karşılığını verir. Ceyhun da ailesi ile mutlu bir hayat yaşar.

Masaldaki Olağanüstü Varlık ve İşlevi

Masalda, ölen bir kişinin dirilerek varlık göstermesi olağanüstü bir durum niteliğindedir. Bu kişi masalın belli bölümlerinden masal kahramanımıza yardımcı olmakta ve kahramanımızı yaptığı hatalardan dolayı içine düştüğü zor durumlardan kurtarmaktadır. Nitekim bu kişi masal kahramanımızın bir nevi akıl danışmanı ve yol göstericisi konumundadır. Sonuç olarak masal kahramanımızın geçmişte yaptığı iyiliklerin ödülü niteliğinde olan bu kişi kahramanımıza yol gösterip, O'nu içine düştüğü zor durumlardan kurtararak kahramanımızın yaptığı iyiliklerin karşılığını verir ve masaldaki yerini alır.

4.6. Masal Adı: “Yadigar”

- 1- Çocuğu olmayan padişah yaslandığı için yerini vezirine bırakır.
- 2- Evine dönen padişaha, karısı bir çocuklarının olacağını söyler.
- 3- Padişah gece riyasında üç gün sonra öleceğini görür. Vezirini yanına çağırır, çocuğunu ona emanet eder.
- 4- Padişah ölür. Aynı gün vezir rüyasında, şahın çocuğunun kendisini öldüreceğini ve babasının tahtını tacını geri alacağını görür.
- 5- Yeni padişah, vezirini yanına çağırır ve şahın çocuğunun doğmadan öldürülmesini emreder.
- 6- Vezir, çaresizce kabul eder. Cellat ile birlikte kadını ormana götürür, cellat kadını öldürür.
- 7- Vezir, bir süre sonra kadının yanına gider. Yanında bir çocuk görür. Çocuğun kundağına bir lâl ve mektup koyar.
- 8- Yoldan geçen bir tüccar çocuğu görür ve evine getirir. Kundağında mektubu okur ve çocuğun adını Yadigâr koyar.
- 9- Çocuk büyüyünceye kadar, tüccar ona şahların kötülüğünü anlatan masallar anlatır. Çocuk büyüdüğünde şahlardan nefret eder.
- 10- Yadigâr arkadaşları ile gezmeye gider. Gittikleri yerde padişahın kızlarını görür.
- 11- Kızlar, Yadigâr ve arkadaşları ile alay eder. Bu durum karşısında Yadigâr kızlara birer tokat atar.
- 12- Kızlar, babalarına haber verir. Padişah, Yadigâr ve arkadaşlarının yakalanmasını emreder. Yadigâr padişahın adamlarına, padişahı nefret ettiğini söyler.
- 13- Yadigâr’a öfkelenen padişah savaş emri verir. Askerlerini meydana toplar.
- 14- Padişahın askerlerinin çokluğunu gören Yadigâr padişaha birlikte dövüşmeyi teklif eder.
- 15- Padişah kabul eder. Yadigâr ile dövüşürler. Yadigâr bir hamle ile şahı öldürür.
- 16- Yadigâr ve adamları şahın sarayını işgal eder.
- 17- Yadigâr veziri de öldürmek ister. Vezir Yadigâr’dan babasını çağırmasını ister.

18- Yedigâr'ın babası gelir. Kundağından çıkan mektubu okur ve tüm gerçekleri anlatır.

19- Yedigâr tahta çıkar. Veziri başvezir, tüccarı da kendisine vekil tayin eder.

4.7. Masal Adı: Üvey Anne ve Yetim Kızı

- 1- Selim adlı bir adamın karısı ölür ve karısından Gülnîsa adlı bir kızı kalır.
- 2- Adam, kızına bakması için başka bir kadınla evlenir.
- 3- Kadın, kıza evlatlık gözü ile bakar ve O'na kötü davranır.
- 4- Kızı bir gün ormanda bırakır. Kız kaybolur.
- 5- Gülnîsa, ormanda giderken bir mağaraya rastlar ve mağaradan içeri girer.
- 6- Mağaranın içinde bir dev kadın vardır. Gülnîsa kadını görünce ona nine diye seslenir.
- 7- Kadına, nine demesi devin hoşuna gider ve kendisine yardım edeceğini söyler.
- 8- Dev kadının üç tane torunu vardır. Gülnîsa, küçük devlere anneleri gibi bakar.
- 9- Dev kadını, Gülnîsa'yı ödüllendirmek için O'nu serbest bırakır ve bir sandık dolusu mücevheri Gülnîsa'ya verir.
- 10- Gülnîsa evlerine döner. Sandığı açıp anne ve babasına gösterir.
- 11- Bir süre sonra üvey anne Gülnîsa'ya yine kötü davranmaya başlar.
- 12- Üvey annenin baskısından bıkan baba Gülnîsa'yı ormanda terk eder.
- 13- Aradan birkaç gün geçer. Kadın kendi kızını ormana bırakır ve gidip dev kadından mücevher almasını ister.
- 14- Üvey annenin kızı mağaraya gider. Fakat Gülnîsa gibi dev kadının torunlarına iyi davranmaz.
- 15- Dev kadın, üvey anne ve kızını cezalandırmak için onlara da bir sandık verir ve kızı serbest bırakır.
- 16- Kız, eve geldiğinden sandığı açarlar, sandıktan birçok yılan çıkar ve üvey anne ile kızını öldürür.
- 17- Bu olayı gören kadının kocası kaçmak isterken yılan konuşur ve üvey anne ile kızının yaptıklarının cezasını çektiklerini söyler.
- 18- O günden sonra Selim ve kızı mutlu bir hayat yaşarlar.

Masaldaki Olağanüstü Varlık ve İşlevi

Üvey anne ve yetim kız masalında, Dev Kadın ve konuşan yılan olağanüstü varlık durumundadır. Masalların vazgeçilmesi dev unsuru, bu masalda da karşımıza çıkmaktadır. Masalda, olağanüstü varlık konumunda olan dev kadın iyi ve kötü yanları ile masaldaki yerini almıştır. Masal kahramanımız olan Gülnîsa'nın iyiliklerini iyilikle ödüllendirmiş, diğer kahramanlarımızın yaptıklarını ise kötülükle cezalandırmıştır. Masaldaki konumu itibari ile Dev kadını kahramanlarımızın yaptıkları işlerin ödülünü ve cezasını veren bir yargı unsuru olarak dikkat çekmektedir.

Bir diğer olağanüstü varlık, konuşan yılanın olmasıdır. Konuşan yılan masalda Gülnîsa'nın babasının gerçekleri anlamasına sebep olması bakımından bir şahit konumundadır.

Sonuçta her iki varlık da masalda iyinin yanında yer almakta ve kötülüğü cezalandırmaktadır.

4.8. Masal Adı: Çocuk Pehlivan

- 1- Çocuğu olmayan ayakkabı tamircisinin evine bir derviş gelir. Tamirci ile karısına bir elma verip, çocuklarının olacağını söyler.
- 2- Bu olaydan dokuz ay dokuz gün sonra tamircinin bir oğlu olur.
- 3- Çocuk o kadar güçlüdür ki önüne geleni devirir ve onlara zarar verir.
- 4- Çocuk bir gün sokakta oynarken; padişahın vekilinin oğlunun kolunu kırar.
- 5- Olayı padişah duyar ve çocuğun getirilmesi için adamlına emir verir.
- 6- Adamlar çocuğu getirdiğinde padişahın veziri çocuğun güçlü olduğunu anlar ve padişaha O'nu öldürmeyip, pehlivanların yanına göndermeyi önerir.
- 7- Padişah bunu kabul eder. Çocuğu pehlivanların yanına yollar. Pehlivanlar çocuğa savaşmayı öğretirler.
- 8- Frenk Padişahı, diğer padişahın ülkesini sık sık işgal etmektedir. Vekil, düşman askerine karşı çocuk pehlivanın gitmesini önerir, vezir buna karşı çıkar.
- 9- Padişah, bütün adamlarını gönderir fakat hiçbiri dönmez.
- 10- Sonunda vezir çocuk pehlivanı düşmanın karşısına çıkarır. Çocuk pehlivan, düşmanın bütün askerlerini öldürür.
- 11- Frenk Padişahı, bütün sihirleri bilen kızını yanına çağırır ve bir şekilde çocuk pehlivanı yakalatmasını ister.
- 12- Kız, hemen çocuk şekline girip, çocuk pehlivanın karşısına çıkar ve çocuğa büyü yapar.
- 13- Askerler gelir ve çocuk pehlivanı esir alır.
- 14- Çocuk pehlivan yedi yıl zindanda kalır. On dört yaşına geldiğinde zindandan kaçar. Kendisini kovalayan askerleri öldürür.
- 15- Çocuk pehlivan az gider uz gider gelir kendi şehrine varır.
- 16- Şehirlerine vardığında, babasının asılmakta olduğunu görür ve öfkelenir. Bütün cellatları öldürür. Padişahı da öldürmek isterken, vezir engel olur.
- 17- Çocuk pehlivan, veziri padişahın yerine tahta çıkarır. Eski padişahı da halkın içinde sürgüne yollarlar.

4.9. Masal Adı: Dilsiz Kız

- 1- Sağır ve dilsiz olan, kardeşini çok seven adamı karısı kıskanır.
- 2- Kıskanç kadın, adam ile kız kardeşinin arasını açma için çeşitli hileler arar.
- 3- Sırası ile kocasının çok sevdiği kuşunu ve atını öldürüp, suçu kızın üzerine yıkar.
- 4- En sonunda kıskanç kadın, kendi öz oğlunu başka bir kadının yanına bırakır, kocası eve geldiğinde de kızın oğullarını öldürdüğünü söyler.
- 5- Çaresiz kalan koca, kız kardeşinin ormanda terk edilmesine razı olur.
- 6- Kızı götürüp, ormana bırakırlar.
- 7- Kız, çaresizce ormanda gider. Acıktığı için önüne çıkan ısırgan otlarından yer.
- 8- Ormanda yürüyen kızın önüne bir tavşan çıkar. Kız, tavşanı takip eder ve bir evin önüne varır.
- 9- Evde bir kız ile tanışır. Kız, kendisinin Şam Padişahı'nın kızı olduğunu, tavşanın da babasının sihirbaz falcısı olduğunu söyler.
- 10- Falcının bazen tavşan şekline girdiğini ve zor durumda kalan insanlara yardım ettiğini söyler.
- 11- O günden sonra dilsiz kız ile evdeki kız dost olurlar.
- 12- Aylar sonra kızın kardeşi avda yolunu kaybedip, kızın kaldığı evin önüne varır.
- 13- Kız, kardeşini tanır ve eve alır. Fakat kendisini tanıtmaz.
- 14- Adamı evde misafir ederler. Ertesi sabah kızın kardeşi evden giderken; çantasına gizlice altın bir elma ve yüzük koyarlar.
- 15- Adam, evden çıkarken; evin hizmetçileri altın bir elmanın ve yüzüğün çalındığını söylerler.
- 16- Adamın çantasını ararlar ve aradıklarını bulurlar. Adam kız kardeşine kendisine iftira atılmak istendiğini ve olaydan haberi olmadığını söyler.
- 17- O anda adamın kız kardeşi kendisini tanıtır. Karısının da kendisine iftira attığını söyler.

18- Adam, kız kardeşinden özür diler ve evlerine getirir.

19- Evlerine gelir ve karısından yaptıklarının hesabını sorar ve O'nu cezalandırmak için ormana atar.

Masaldaki Olağanüstü Varlık ve Masaldaki İşlevi

Dilsiz kız, adlı masalda, tavşan şekline giren falcı olağanüstü varlık durumundadır. Masaldaki işlevi bakımından masal kahramanı olan dilsiz kıza yol göstermekte ve O'na içine düştüğü zor durumda yardım etmektedir. Sonuç olarak tavşan kılığına giren falcı, masal kahramanımıza yol gösterip, O'nu zor durumdan kurtararak suçsuzluğunu ispat etmesinde yardımcı olmuştur.

4.10. Masal Adı: Padişah ve İhtiyar

- 1- Zengibar adlı zalim bir padişahın hazinesi,, kırk soyguncu tarafından bir gece soyulur.
- 2- Olayı duyan padişah öfkelenir ve halkını toplayıp altınları bulana ağırlığınca altın vereceğini, bulamazlarsa bütün halkı öldüreceğini söyler.
- 3- Hazineyi bulamayacağını anlayan halk, çareyi şehirde yaşayan yaşlı bir adamdan yardım istemekte bulur.
- 4- Adam, hazineyi bulma işini kendi üzerine alır. Padişahın yanına gider ve hazineyi bulmak için padişahın kırk gün süre ister.
- 5- İhtiyar adamın, evindeki düşünceli halini gören karısı meraklanır.
- 6- Adam, kırk günlük sürede yapacağını karısına anlatır. Karısı cahil olduğu için kırk günlük süreyi anlamaz.
- 7- İhtiyar, kırk gün karısına anlatmak için pazardan kırk tane karpuz alır ve karısından her akşam karpuzlardan bir tanesini kesip getirmesini ister.
- 8- Aynı gün, karısı karpuzlardan birisini getirdiğinden ihtiyar “Kırkların biri geldi” der.
- 9- Soyguncuların başı, ihtiyarın kendilerini aradığını öğrenir ve ne yaptığını öğrenmesi için ihtiyarın yanına adam yollar.
- 10- Adam, ihtiyarın evine geldiğinden, “Kırkların biri geldi” lafını duyar, şaşırır ve durumu komutanına iletir.
- 11- Soyguncu başı, olayı iyice anlamak için otuz dokuz adamının hepsini ihtiyarın evine yollar. Adamların hepsi aynı şaşkınlıkla döner.
- 12- İhtiyar, padişahın yanına gider ve hazineyi bulduğunu söyler.
- 13- İhtiyara, vaat ettiği altınları vermek istemeyen padişah türlü hileler aramaya başlar.
- 14- Padişahın hilelerinden usanan ihtiyar, padişahı cezalandırmak için soyguncu başının yanına gider ve ondan padişahı öldürmesini ister.
- 15- Soyguncular aynı gece, padişahı öldürür. Ertesi sabah da ihtiyarı ülkeye padişah yaparlar.

**16- Sorguncular, ihtiyarın zekasına ve aklına hayran kalıp, soygunculuğu bırakırlar.
Hem de padişah ile dost olup, mutlu bir hayat yaşarlar.**

4.11. Masal Adı: Kel'in Masalı

- 1- Zalim bir tüccarın yanında hizmetçilik yapan kel çocuğun ağzı kuru ekmeğe yemekten yara olur.
- 2- Çalışmaktan dönen Kel'in yanına tüccarın oğlu takılır ve Kel ile birlikte onların evine gelir.
- 3- O gün çok acıkan Kel'in dişi kuru ekmeğe yerken kırılır. Tüccarın oğlu bu durum karşısında Kel ile alay eder.
- 4- Bu olaya öfkelenen Kel, kuru ekmeği çocuğun kafasına atar. Çocuğun kafası kırılır. Çocuk gidip babasına şikayet eder.
- 5- Tüccar, bu olaya öfkelenir. Kel'i dövmek ister fakat Kel kaçır. Daha sonra tüccar bir şey yapmayacağını söyler ve Kel'i geri çağırır.
- 6- Kel, çaresizce kabul eder.
- 7- Bir gün, çok yorulan ve tüccarın ahırında kalan Kel'i tüccarın adamları yakalar ve kemikleri kırılıncaya kadar döverler.
- 8- Tüccar, Kel'in öldüğünü zanneder fakat Kel ölmez. Sarılı olduğu yorganın içinden çıkar ve tüccarı sarar. Kendi yerine tüccarın adamlarına tüccarı dövdürür.
- 9- Tüccar, iyileşip Kel'i kadıya şikayete gider.
- 10- Kadı, Kel'e bir yıl tüccarın yanında bedava çalışması cezasını verir. Kel çaresizce bir yıl tüccarın yanında bedava çalışır.
- 11- Bir gün toprağı sürerken Kel, altın bulur.
- 12- Bu olayı öğrenen tüccarın karısı, kocasına bir hile Kel'in elinden altınları almayı önerir.
- 13- Bu öneri tüccarın hoşuna gider. Kel'i yanına çağırır ve kim daha büyük yalan söylerse kaybedenin ona yüz tümen vermesi şartını koşar.
- 14- Tüccar ile Kel iddialaşmaya başlarlar. Yenileceğini anlayan tüccar olayı hazmedemez.
- 15- Bunlar doğruca şehrin valisine şikayete giderler.
- 16- Vali, Kel'i haklı bulur ve tüccarı yüz tümen ile cezalandırır.

- 17-Parayı vermek için sabaha kadar süre olan tüccar evine gelir ve karısına Kel'in parasını almaya geldiğinde evde olmadığını ve kendisinin öldüğünü Kel'e söylemesini ister.
- 18-Sabah olur ve Kel parasını almaya gelir. Tüccarın karısı, kocasının öldüğünü söyler.
- 19-Kel, eve girer. Tüccarı yıkamak için kaynar suyu döker. O anda tüccar acıdan ayağa kalkar.
- 20-Tüccarı dirilttiğini düşünen Kel, ondan yüz tümen daha ister. Çaresiz kalan tüccar, yüz tümeni verir.
- 21-Paraları alan Kel, paraları getirip ninesine verir ve güzel bir ev yaptırmasını ve kendisinin de evleneceğini söyler.
- 22-Kel, ninesi ile vedalaşır, evleneceği kızı bulmak için yola çıkar.
- 23-Yolda bir ormana varır. Bu ormandaki bir çeşmeden su içer ve orada yıkanır. Aniden Kel'in saçları çıkar ve çok güzel bir oğlan olur.
- 24-Kel, ormanda ilerlemeye devam eder. Gelir bir mağaraya varır. İçeri girer ve burada çirkin bir dev kadının olduğunu görür.
- 25-Kadın, Kel'i pişirip çocuklarına yedirmek ister. Tandırı yakarken, Kel, kadının arkasından tekme atar ve kadını tandıra atıp yakar.
- 26-Kadının yedi tane dev çocuğu eve gelir. Kel, devlerin karşısına çıkar ve annelerinin su getirmeye gittiğini söyler.
- 27-Ayrıca, annelerinin eve yedi düşman geleceğini ve onları öldürmelerini söylediğini devlere iletir.
- 28-Kel, devleri kandırıp bir hile ile devlerin yedisini de öldürür.
- 29-Devlerin öldüğünü gören Kel, odaları gezer ve odanın birinde çok güzel bir kız görür. Kıza âşık olur.
- 30-Kız, evin kırkıncı odasında sihirli bir ayakkabı olduğunu söyler. Ayakkabıları alır ve giyinirler. Ayakkabılar sihirli olduğu için kırk günlük yolu bir günde gelirler.

31-Kel, başından geçen bütün olayları ninesine anlatır. Ninesi, Kel'in verdiği paralarla çok güzel bir ev yaptırmıştır. Aynı gün düğün hazırlığı yapmaya başlarlar.

32-Yedi gün yedi gece süren bir düğünle Kel ile kız evlenir, mutlu bir hayat sürmeye başlarlar.

Masaldaki Olağanüstü Varlıklar ve Masaldaki İşlevleri

Kel'in Masalında, Dev Kadın ve çocukları ile sihirli ayakkabılar olağanüstü varlıklar olarak yerlerini almıştır. Masalda Dev Kadın ve çocukları masal kahramanı Kel açısından tehlikeli bir engel olarak dikkat çekmektedir. Masalda, devler, Kel'i zor durumda bırakmalarının yanında, ölümleri ile de Kel'in aradığı kızı bulması ve amacına ulaşmasına bir sebep niteliğindedirler.

Bir diğer olağanüstü varlık ise sihirli ayakkabılardır. Masalda fazla bir işlevi olmasa da Kel ve evleneceği kızın gideceği yere daha çabuk gitmelerini sağlayan bir araç konumundadır.

Sonuçta her iki varlıkta, masal kahramanın amacına ulaşmasında bir araç konumunda olup, hedefine ulaşmasına katkıda bulunmuşlardır.

4.12. Masal Adı: Cömert Kız

- 1- Bir zamanlar kırk kapılı sarayı olan zengin bir padişah varmış.
- 2- Padişah, sarayın kapılarının önünden geçen herkese para dağıtmış.
- 3- Bir gün padişah, vezirini çağırır ve kendisinden daha cömert biri olup olmadığını sorar.
- 4- Vezir, başka bir ülkede seksen kapılı sarayı olan bir kızın olduğunu ve padişahın daha cömert olduğunu söyler.
- 5- Padişah ile vezir, kızın ülkesine giderler.
- 6- Ülkeye vardıklarında, sarayın kapılarındaki bekçilerin altın dağıttıklarını görürler.
- 7- Bekçiler kendilerine para verdiğinde kabul etmezler ve onların padişahlarını görmek isterler.
- 8- Bekçiler padişah ile veziri, kızın yanına götürürler.
- 9- Padişah ile vezir kızın yanına geldiklerinde ondan zenginliğinin sırrını öğrenmek isterler.
- 10- Kız, kendi sırrını söylemesi için onların da başka bir şehirdeki ihtiyar bir adamın sırrını öğrenmelerini şart koşar.
- 11- Padişah ile vezir, kabul eder ve ihtiyarın yanına giderler.
- 12- Bunlar, ihtiyarın yanına geldiğinde, onun havanda altınları dövüp havaya savurduğunu görürler.
- 13- İhtiyara sırrını sorduklarında, ihtiyar sırrını söylemek için padişah ile veziri başka bir şehirdeki ayakkabı tabircisinin yanına yollar ve ondan sırrını öğrenmelerini ister.
- 14- Padişah ile vezir ihtiyarın yanından ayrılır ve ayakkabı tamircisini bulmak için giderler.
- 15- Tamirciyi bulduklarında, ona sırrını sorarlar. Tamirci de sırrını söylemek için yabancı bir şehirde ah eden kör çocuğun sırrını öğrenmelerinin gerekli olduğunu söyler.
- 16- Padişah ile vezir, buradan ayrılır, kör çocuğun yanına giderler.

- 17- Kör çocuğu, bulduklarında, ondan sırrını öğrenmek isterler.
- 18- Çocuk sırrını padişah ile vezire anlatmaya başlar.
- 19- Kör çocuk, önceleri çok fakir olduğunu ve bir gün kendisine yolculuk etme teklifi eden bir dervişe rastladığını söyler.
- 20- Derviş ve kör çocuk, yolculuk ederek hazine ülkesine varırlar.
- 21- Buradaki altınları alıp geri dönerlerken; çocuk, dervişin altınlarını elinden alır.
- 22- Bu olay sonunda, çocuğun gözleri kör okur.
- 23- Çocuk ah etmesinin sebebinin aç gözlülüğünün olduğunu söyler, sırrını bu şekilde açıklar.
- 24- Çocuktan, sırrını öğrenen padişah ile vezir doğruca ayakkabı tamircisinin yanına giderler.
- 25- Padişah ile vezir, çocuğun sırrını gelir tamirciye anlatırlar.
- 26- Tamirci de kendi sırrını anlatmaya başlar.
- 27- Tamirci önceleri fakirlikten yakındığını ve zorlukla geçindiğini söyler.
- 28- Bir gün kendisine ayakkabı tamiri karşılığında altın veren adamın birini hırsız olduğu düşüncesiyle padişaha şikayet eder.
- 29- Padişahın adamları gelir, adamı yakalar.
- 30- Adam, o anda bir kuş olup kaçar. Tamirciye, onu fakirlikten kurtarmak istediğini söyler.
- 31- Padişahın adamları gittikten sonra, adamın verdiği altından demire dönüşür.
- 32- Tamirci, başından geçen bu olayı anlattıktan sonra kendi sırrının bu olduğunu söyler.
- 33- Padişah ile vezir, tamircinin yanından ayrılır ve ihtiyarın yanına gelirler. İhtiyara, niçin altınları havanda dövüp tozlarını havaya savurduğunu sorarlar...
- 34- İhtiyar, kendi sırrını anlatmaya başlar.
- 35- İhtiyar, bir gün ormanda giderken biri beyaz, diğeri siyah iki yılanın birbirine sarıldığını gördüğünü söyler.

- 36- Yılanların kavga ettiğini zanneder. Yerden bir taş alır ve yılanlara atar. Yanlışlıkla beyaz yılanı vurur.
- 37- Daha sonra ortaya çıkan iki tane yılan, beyaz yılanın şahlarının kızı olduğunu ve ihtiyarı, şahın kızının düşmanı ile aşk yaşamasını engellediği için ödüllendireceğini söyler.
- 38- İhtiyarı, şahlarının yanına götürürken, ihtiyara ödül olarak şahdan kırkıncı odayı istemesini söylerler.
- 39- Adamı, yerin yedi kat altındaki, birçok yılanın olduğu bir yere götürürler.
- 40- Yılanların şahı, ihtiyarı görünce, kızının namusunu koruduğu için ona teşekkür eder ve ne istediğini sorar.
- 41- İhtiyar, şahdan bir oda ister. Şah, ihtiyara kırk tane odanın anahtarını verir ve hangisini beğenirse almasını söyler.
- 42- İhtiyar, bütün odaları gezer ve otuz dokuzuncu odaya vardığında burada altın, gümüş, mücevher öğüten bir değirmenin olduğunu görür. Bu odada karar verir, odayı alır ve çok zengin olur.
- 43- Yılanlar, ihtiyara niçin kırkıncı odayı istemediğini ve orada kırk tane değirmen olduğunu söylerler. İhtiyar, bu durum karşısında, acele ettiği için pişman olur.
- 44- Padişah, ihtiyara altınları niçin havanda dövüp havaya savurduğunu sorar.
- 45- İhtiyar da, iyi gününde yanında olup, kötü gününde yanında olmayan sahte dostlarının inadına bu işi yaptığını söyler ve sırrını bu şekilde açıklar.
- 46- Padişah ile vezir bütün sırları öğrendikten sonra padişah kızın yanına gelirler. sırları kızı anlatırlar.
- 47- Kız da kendi sırrını anlatmaya başlar.
- 48- Padişah kız, eskiden çok fakir olduğunu ve bir gün zengin olursa varlığını fakirlerle paylaşacağını düşündüğünü söyler.
- 49- Kız, bir gün ormanda düşünceli bir halde gezerken karşısına bir aksakallı derviş çıkar, kızı yardım etmek için derdini sorar.
- 50- Kız, zengin olmak istediğini ve varlığını fakir ve yoksul kişilerle paylaşacağını söyler.

51-Derviş, kıza dağın birinde bir ot olduğunu ve otu neye sürerse altına dönüşeceğini söyler.

52-Kız dervişin dediklerini yapar. Otu bulur. Gerçekten de otu neye sürterse altın olur.

53-Padişah kız, zenginliğinin sırrını diğer padişah ve vezire bu şekilde açıklar.

54-Padişah, kıza evlenme teklif eder. Padişah ile kız kırk gün kırk gece düğün yapıp bütün varlıklarını yoksul halk ile paylaşırlar.

Masaldaki Olağanüstü Varlıklar ve Masaldaki İşlevleri

Cömert Kız adlı masalda, konuşan yılanlar ve insan şekline giren güvercin olağanüstü varlık durumundadır.

Konuşan yılanlar, masalın bir bölümünde masal kahramanı olan ihtiyar adama, zengin olması konusunda yardımcı olmakta ve ihtiyarı içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmaktadır. Diğer olağanüstü varlık olan insan şeklindeki güvercin ise sözlü ifadelerdeki talih kuşu ile benzerlik göstermekte ve diğer masal kahramanı olan ayakkabı tamircisine para ve zenginlik verme durumundadır. Bunlara rağmen, tamircinin nankörlük yapması ile de O'na ceza vermekte ve tüm varlığını geri almaktadır.

Sonuç olarak, her iki olağanüstü varlıkta, masaldaki işlevleri itibari ile masal kahramanlarını içinde buldukları zor durumda kurtarmakta, aynı zamanda da onlar için hem bir ödül hem de ceza niteliği göstermektedir.

4.13. Masal Adı: Akıllı Kızın Masalı

- 1- Avdan dönen padişah ile veziri, yolda bir kadına rastlarlar. Kadına kim olduğunu sorarlar.
- 2- Kadın, kendisinin ev yıkan ve kuran olduğunu söyler.
- 3- Padişah, bu cevaptan tatmin olmaz. Sarayına gelir ve kızlarına evin kimin kurduğunu sorar.
- 4- Padişahın, üç kızından büyük ve ortancası evi erkeğin kurduğunu, küçük kız ise kadının kurduğunu söyler.
- 5- Bu cevaba öfkelenen padişah, kızını fakir bir adama verme kararını alır.
- 6- Bu arada, şehrin kenar mahallerinden Fatı adlı bir kadın ve Ahmet adlı bir torunu vardır.
- 7- Fatı kadının torunu, Ahmed, o kadar tembeldir ki, yerinden kalkıp yemek yemeğe bile aciz durumdadır.
- 8- Bu olayı duyan padişah, Fatı kadını çağırır ve kızını torununa verdiğini söyler. Kadın çaresiz kalır, kızı da alıp evlerine gelir.
- 9- Kız eve geldiğinde, gerçektende de Ahmed'in çok aciz durumda olduğunu görür.
- 10- Kız akıllı olduğu için, ilk zamanlar Ahmed'in sofrasını evin uzak köşesine daha sonra bahçeye kurar en sonunda da Ahmed'i sokak kapısına kadar çıkarmayı başarır.
- 11- Akıllı kız, Ahmed'in pazara gidip çalışması gerektiğini ve pazarda gittiğinde iş veren diye bağırmasını söyler.
- 12- Ahmed, kızın dediklerini yapar. Bir adam yanına gelir ve Ahmed'in bağı kazmasını ister. Ahmed, işi kabul eder ve karşılığında bir kedi alır, evine döner.
- 13- Akıllı kız, bu kez de Ahmed'in ticaret için uzak şehirlere gitmesi gerektiğini, gidip şehrin kenarında kervanları bekleyip onlara katılmasını söyler.
- 14- Ahmed, yoldan geçen kervana katılır ve onlarla birlikte yola çıkar.
- 15- Yolda suları biten kervanbaşı, Ahmed'i su çıkarması için bir kuyuya sallar ve onu kuyunun içinde bırakıp gider.

- 16- Ahmed, kuyunun içinde çirkin bir devle karşılaşır. Dev Ahmed'i sarayına götürür.
- 17- Saraya geldiklerinde dev, Ahmed'e bir tepsi içinde kurbağa gösterir ve dünyada en güzel şeyin ne olduğunu sorar.
- 18- Ahmed, dünyada en güzel şeyin gönül seven olduğunu söyler. Bu sözler devin hoşuna gider. Ahmed'e bir nar ve ceviz verip O'nu serbest bırakır.
- 19- Ahmed'in kuyuda kaldığını gören kedi, kuyunun başında miyavlayıp durur. Bu olayı gören başka bir kervanbaşı kuyunun yanına gelir ve Ahmed'i kuyudan çıkarır.
- 20- Ahmed ile kervancılar devler ülkesine gelirler ve burada bir eve misafir olurlar.
- 21- Misafirler için sofraya kurulduğunda, ev sahiplerinin ellerinde sopa ile beklediklerini görürler.
- 22- O anda sofrayı fareler basar ve bütün yemekleri yer.
- 23- Bu olay karşısında, fareleri yemesi için Ahmed, kediyi ev sahibi ile çokça altın karşılığında değiştirir.
- 24- Ahmed adamdan aldığı altınları, ceviz ve nar ile birlikte evine yollar.
- 25- Ahmed'in karısı, kocasının yolladığı paralarla yedi katlı bir ev yaptırır. Narı da kesmek isterken içinden altın, mücevher dökülür. O altınlarla da evin içini döşer.
- 26- Ahmed, evine döner. Geldiğinde ilk önce evini tanımaz, daha sonra karısı ve ninesini görünce durumu anlar.
- 27- Ahmed, devden aldığı cevizi kırar. Cevizin içinden ipek bir kaftan çıkar. Ahmed kaftanı giyer.
- 28- Karısı hazırlık yapıp, babasını evlerine davet eder.
- 29- Padişah evi görünce şaşırıp kalır. Ahmed'e bunun sırrını sorar. Ahmed ise tüm gördüğü ihtişamı karısını yaptığını söyler.
- 30- Kızının haklı olduğunu anlar ve utanıp başını öne eğer. Tekrar kızını düğün yapar.

Olağanüstü Varlık ve Masaldaki İşlevi

Akıllı Kız, adlı masada, masal kahramanı Ahmed'in kuyunun içindeyken; karşısına çıkan dev olağanüstü varlıktır. Dev bu masalda iyi yönleri ile ön plana çıkmaktadır. Ahmed'e zarar vermeyerek hayatını bağışlamakta hem de sorduğu soruda Ahmed'den aldığı cevabın hoşuna gitmesi ile ona çokça altın ve mücevher vererek zengin olmasında katkıda bulunmuştur.

Sonuç olarak dev, masal kahramanlarımızın görkemli bir ev sahibi olmasına katkı sağlamaktadır.

4.14. Masal Adı: Yumurta Kadar Buğday

- 1- Hazinesini gezen padişah, hazinesinde yumurta büyüklüğünde bir buğday bulur. Buğdayın sırrını öğrenmesi için vezirine kırk günlük süre verir.
- 2- Çaresiz kalan vezir, ailesi ile vedalaşıp buğdayın sırrını öğrenmek için yola çıkar.
- 3- Yolda bir ihtiyara rastlar. Buğdayın sırrını sorar. İhtiyar bu sırrı kendisinin bilmediğini fakat başka bir şehirde oturan üç kardeşin bileceğini söyler.
- 4- Vezir, ihtiyarın yanından ayrılp, üç kardeşin şehrine doğru yola çıkar.
- 5- Şehre varır ve küçük kardeşin evini bulur. Evin kapısını çalar.
- 6- Kapıyı bir kadın açar ve vezire kızıp bağırmaya başlar.
- 7- Vezir, kadına kocasını görmeye geldiğini söylediğinde kadın, veziri kocasının yanına götürür.
- 8- Vezir, odaya girdiğinde pamuklar içinde yaşayan ihtiyar bir adamın olduğunu görür. Adam, buğdayın sırrını sorar. Adam cevap veremez ve bileceği düşüncesi ile veziri büyük kardeşinin yanına yollar.
- 9- İhtiyarın yanından ayrılan vezir, diğer büyük kardeşin yanına gider.
- 10- Bu kardeşin evine vardığında da adamın karısı veziri şiddetle karşılar ve kocasının yanına götürür.
- 11- Vezir bu kez yaşlı, dişleri dökülmüş bir adam görür. Buğdayın sırrını ona da sorar. Fakat adam bu sırrı bilmediğini söyler. Veziri en büyük kardeşlerinin yanına yollar.
- 12- Vezir, buradan da ayrılp, en büyük kardeşin yanına gider. Yine aynı şekilde karşılanacağını düşünür. Fakat tam tersi olur.
- 13- Vezirin aradığı adam, evde olmamasına karşın karısı ve çocukları, veziri çok iyi karşılar.
- 14- Bir süre sonra, genç bir adam eve gelir. Vezirine istediğini sorar.
- 15- Vezir, genç adamla işinin olmadığını ve falan ihtiyarların büyük kardeşlerini aradığını söyler.

- 16- Genç adam, vezire aradığı adamın kendisi olduğunu söyler. Vezir bu olaya çok şaşırır ve bunun sırrını sorar.
- 17- Adam, genç kalmasının nedenini karısının kendisine çok iyi davranması ve çok hoşgörülü olması ile açıklar.
- 18- Vezir, daha sonra adama buğdayların sırrını sorar.
- 19- Adam, vezire buğdayların sırrını anlatmaya başlar.
- 20- Buğdayların büyük olmasının sebebini, iki komşunun aralarındaki tarla alışverişinde içinden altın çıkan küp ile birbirine gösterdiği iyi niyet ve temiz kalpli olmamalarına bağlar.
- 21- Adamların bu şekilde iyi niyetli ve temiz kalpli olmalarından ötürü, tarlaya ekilen buğdaylarda yumurta kadar olmaktadır.
- 22- Buğdayın sırrını öğrenen vezir, padişahına söyler, padişahı da vezirini ödüllendirir.

4.15. Masal Adı: Lokman

- 1- Karnında kanser oluşan padişah kendisini iyileştiremeyen bütün doktorları öldürtür.
- 2- Olayı duyan Lokman Hekim, padişahın yanına gelir. Padişaha, hastalığının çaresinin oğlunun kanında olduğunu ve oğlunu öldürmesi gerektiğini söyler.
- 3- Padişah, oğluna kıyamadığı için bunu kabul etmez.
- 4- Lokman, padişahın vezirini, vekilini çağırıp aslında padişahın oğlunu öldürmeyeceğini yerine koyun keseceğini söyler.
- 5- Sarayda bulunan bütün kişiler bir şekilde padişahı ikna ederler.
- 6- Lokman, padişahın isteği üzerine oğlu ile padişah arasına perde çekip perdenin arkasında koyunu keser.
- 7- Lokman, kestiği koyunun kanından bir tabak padişaha getirir ve içmesini ister.
- 8- Padişah, kanı içmez. Bunun üzerine Lokman, parmaklarını kana batırıp padişahın suratına çırpar.
- 9- Bu olaydan sonra, padişah tiksiniyor kusar. O anda ağzından büyük bir ur çıkar.
- 10- Lokman, perdeyi açar ve padişaha oğlunu gösterir. Sonunda padişah iyileşir.
- 11- Bunu gören vezir ve vekil kendi derterine çare bulsun diye Lokman'a yalvarırlar.
- 12- Vezir kafasında kurt olduğunu, vekil ise kafasında kurbağa olduğunu söyler.
- 13- Lokman, vezir ve vekili alır yanına, hamama götürür.
- 14- Vekili karşısına alır. Başka bir kaba da kurbağa koyar. Vekilin kafasına bir çizik atar fakat önce onu bayıltır. Daha sonra uyandırıp, kurbağayı gösterir. Vekil, bu olaya çok sevinir.
- 15- Bu olayı vezir gören, kendi derdinin de çaresini bulmasını ister.
- 16- Lokman, vezirin kafasını ikiye ayırır ve içinde kocaman bir kurt olduğunu görür.
- 17- Lokman, kurdu vezirin kafasından çıkarmak isterken, Lokman'ın yardımcısı, Lokman!a makası ısıtmasını söyler.

- 18-Lokman, makası ısıtır ve kurdu vezirin kafasından çıkarır. Böylece vezir de derdinden kurtulur.
- 19- Bu olaylardan sonra Lokman ve yardımcısının ünü her tarafa yayılır.
- 20- Bir gün bir adam, Lokman'ın yanına gelir ve derdini açar. Fakat Lokman adamın derdine çare olamaz.
- 21- Pişman bir halde edine dönen adam, karısı ve çocukları ile vedalaşır, evini terk eder.
- 22- Yolculukta açlıktan tükenen adam, yıldırım çarpmış bir kargayı yer. Daha sonra bir çobana rastlar. Ondan biraz süt alır, yarısını içer yarısını da saklar.
- 23- Tam o anda bir yılan gelir, sütün kalan kısmını da içer. Sona içtiği sütü zehri ile birlikte tekrar kabın içine kusar.
- 24- Bunu gören adam, intihar düşüncesi ile sütü tamamen içer. O anda hastalığı tamamen iyileşir.
- 25- Adam, Lokman'ın yanına gelip iyileştiğini söyleyince; Lokman, adamın çaresinin zehirli yılanın içtiği süt ve yanmış karga olduğunu söyleyince adam şaşırıp kalır ve Lokman'ın büyük bir hekim olduğuna inanır.
- 26- Yaşlanan Lokman hastaların yanına sık sık gidemez hâle gelir. Hastaların tedavisini onların nabızlarına ip bağlayıp, ipi dinleyerek sağlar.
- 27- Aynı şehirde yaşayan ve Lokman'ı kıskanan bir hekim O'nu denemek ister. Bu hile ile Lokman'ın hekimlik itibarını azaltmak ister.
- 28- Halktan insanlarla anlaşır, sokaktan yakaladıkları yeni doğmuş beş yavrusu olan bir kedinin bacağına birine ip bağlayıp, diğer ucunu Lokman'a uzatırlar. Hastanın derdini sorarlar.
- 29- Lokman, hastanın beş yavrusu olduğunu ve yeni doğum yaptığını, açlıktan güçsüz kaldığını söyler.
- 30- Bunu duyan halk, Lokman'ın büyük bir hekim olduğuna inanır ve itibarını on kat daha arttırır.
- 31- Bu olaydan sonra iyice öfkelenen ve kıskançlığı artan diğer hekim, Lokman'a bir anlaşma teklif eder.
- 32- Her iki hekim de zehir hazırlayacaktır ve kimin zehri güçlü ise o ölecektir.

- 33- Bunlar ayrılıp, zehirleri hazırlamaya başlarlar. Kıskanç hekim, zehrini bir saatin içinde hazırlar. Lokman ise zehrini hazırlamak için sabaha kadar uğraşır.
- 34- Meraklanan kıskanç hekim, Lokman'ı yoklamak için evine gider. Lokman'ın hazırlığını sürdürdüğünü görünce sabırsızlıktan çatlayıp ölür.
- 35- Bu olayı herkes öğrenir ve Lokman'ın aklına hayran kalır.

4.16. Masal Adı: Şah ile Kız

- 1- Kılık değiştirerek ülkesini gezen padişah, bir çeşmenin yanına varır.
- 2- Çeşmenin yanında duran bir kız vardır. Padişah ile veziri kızıdan bir kap su ister.
- 3- Kız, suyu verirken; her defasında biraz bulandırır ve kirli bir halde padişaha verir.
- 4- Bu olayı, şaşıran padişah merak eder ve kızın bunu niçin yaptığını öğrenmek için evlerine giderler.
- 5- Kızın evine geldiklerinde, kızın babası bunları karşılar ve içeri alır.
- 6- Kız, padişah ve vezir ile karşılaştığında onları tanır. Bu olaya padişah yine şaşırır ve kızın zekasına hayran kalır.
- 7- Padişah, kıza suyu niçin bulandırdığını sorduğunda, kız, terli oldukları ve hastalanmamaları için bunu yaptığını söyler.
- 8- Kızın aklına hayran kalan padişah kız ile evlenmek ister. Hemen bir imam getirip nikahlarını kıydırırlar.
- 9- Şah, kızın zekasını iyice denemek için bir şart koşar. Kıza, kendi atına ve köpeğine benzeyen bir at ile bir köpek bulmasını ve kendisine benzeye bir erkek çocuk doğurmasını ve iki yıl sonra geleceğini söyleyerek ülkesine döner.
- 10-Endişelenen babasından , Râna Hanım, gidip padişahın atına ve köpeğine benzeyen iki hayvan almasını ve kendisine de benzeyen bir kız bulmasını ister.
- 11-Babası gider ve padişah atına ve köpeğine benzeyen bir at ve köpek alır. Ayrıca da kendi kızına benzeyen yetim bir kız bulur.
- 12-Râna Hanım erkek elbisesi giyer, diğer kıza da kız elbisesi giydirip padişahın yasaklı topraklarına çadır kurarlar.
- 13-Bu olaydan sonra, şahın adamları gelir ve Râna Hanım'ı yakalar. Padişahın huzuruna çıkarırlar.
- 14-Râna Hanım, kendisini Mısır Padişahı'nın kızı diye tanıtır. Amcasının kızı ile kaçtığını ve Şah'tan yardım istediklerini söyler.
- 15-Şah, Râna Hanım'ı erkek zanneder ve onları affeder. Kendisine tavla oynamayı teklif eder.

- 16-Râna Hanım, kabul eder ve her ikisi de atlarını ortaya koyar. Oyunu Rana Hanım kazanır. Şahın atını, kendi atının yanına gönderir.
- 17-Şah, bir kez daha oynamak ister. Bu kez de köpeklerini ortaya koyarlar. Yine Râna Hanım kazanır. Şahın köpeğini de elinden alır.
- 18-Bu olaya öfkelenen Şah tekrar tavla oynamak ister. Bu kez Râna Hanım, nişanlısına karşılık, şahın haremlerinden birini almayı ister. Bunu oyunda kumar olarak ortaya koyarlar.
- 19-Râna Hanım, bu kez kasten yenilir. Nişanlısını şaha vermeyi kabul eder. Çadırlarına gider ve erkek elbiselerini çıkarıp, kadın elbiselerini giyer. Şahın yanına gider, kendisini Râna Hanım'ın nişanlısı diye tanıtır.
- 20-Şah, hileyi anlamadığı için Râna Hanım ile evlenir.
- 21-Aradan bir müddet geçer. Raha Hanım'ın hilede kullandığı kız, erkek kılında Şahın yanına gelir. Nişanlısını geri ister. Şah, oğlana nişanlısını geri verir.
- 22-Râna Hanım ile kız evlerine geri döner. Aradan dokuz ay dokuz gün geçer. Kızın bir oğlu, atın tayı, köpeğin de bir yavrusu olur. Hepsi tamamen Şahın daha önce dedikleri gibi olur.
- 23-Şahın aklına bir gün Râna Hanım ile koştugu şart gelir.
- 24-Hazırlık yapar, veziri ile birlikte, kızın evine giderler.
- 25-Şah ile vezir eve vardıklarında; köpeğin ve atın Şahın atına ve köpeğine benzediğini görürler. Fakat şah çocuğu görünce öfkelenir. Çünkü, kız ile hiç birlikte olmadığını zannediyordur.
- 26-Bu olay üzerine, şah kızdaki çocuğun hesabını sormak isterken, kız bütün hilelerini anlatır. Bunu duyan Şah, bir kez daha kızın aklına hayran kalır. Kızı ve çocuğunu yanına alıp ülkesine dönerler.

4.17. Masal Adı: Semerkand Padişahı'nın Kızı

- 1- Padişahın oğlu Şehzade Mehmet, ülkelerini gezmek için babasında izin ister.
- 2- Padişah, oğluna ülkelerini terk etmemesi şartı ile izin verir. Vezirine de tembihler.
- 3- Şehzade ile vezir yola çıkarlar. Dönmek üzereyken şehzadenin önüne bir geyik çıkar. Şehzade geyiği kovalar.
- 4- Geyik gelir bir bağdan içeri atlar. Şehzade de geyiğin peşinden gitmek ister. Fakat vezir izin vermez. Çünkü bu bağ, ülkelerinin sınırlarının dışındadır ve Semerkand Padişahı'nın ülkesidir.
- 5- Şehzade Mehmet, vezirden zorla izin alır ve bağa girer Bağda uykuya dalar.
- 6- Şehzade bağda uyurken, Semerkand Padişahı'nın kızı gelir ve şehzadeyi görür. Uyandırmaya çalışır, Şehzade uyanmaz.
- 7- Padişahın kızı, şehzadenin cebine bir mendilin içinde, bir adet meyve, yüzük, ayna ve ipek baş örtüsü koyup gider.
- 8- Şehzade uykusundan uyanır ve vezirin yanına dönüp, ülkelerine dönerler.
- 9- Akşam olup yemek yerlerken; şehzade mendilini çıkarmak ister ve o anda içindikiler yere dökülür.
- 10- Padişah, bu olayın anlamını oğluna sorar. Oğlu cevap veremez. Padişah, vezirini çağırır ona sorar.
- 11- Vezir, çaresiz kalır ve gerçeği açıklar. Bunu üzerine padişah, vezirini cezalandırmak için mendilin içindekileri öğrenmesini ister.
- 12- Vezir, bütün alimlere, bilginlere sorar hiç kimse mendilin içinden çıkanların anlamını bilemez.
- 13- Vezirin bahçesinde atlarına bakan Kel Hamza adlı hizmetkâr, vezirini düşünceli görür ve derdini sorar.
- 14- Vezir, durumu Hamza'ya açıklar. Hamza mendilden çıkanların anlamını bildiğini, yalnız söylemesi için padişahın iki ayaklı at istediğini söyler.
- 15- Vezir, gelir durumu padişaha açıklar. Padişah, Hamza'nın bir adam istediğini anlar vekilini Hamza'nın yanına gönderir.

- 16-Kel Hamza, padişahın yanına gelir ve mendilin içinden çıkanların anlamlarını söyler.
- 17-Padişah-, bu olaya çok sevinir ve o kızı nasıl alabileceklerini Hamza'ya sorar.
- 18-Hamza, bunu çok kolay olduğunu fakat şehzadenin yetkisini bir aylığına kendisine vermesini padişahıtan ister.
- 19-Padişah, bunu kabul eder ve bunlara çokça altın verip, yolcu eder.
- 20-Hamza ile şehzade uzun yolculuğa çıkar.
- 21-Hamza ile Şehzade uzun yolculuğun ardından Semerkand şehrine varırlar.
- 22-Şehrin kenarında, bir kadının evine misafir olurlar. Kadından, kız hakkında bilgi alırlar.
- 23-Kadın, kızın dadısı olduğunu ve padişahın kızını evlatlıktan çıkardığını söyler.
- 24-Hamza, bu olayın nedenini sorduğunda, kadın kızın babasına “seni tuz gibi seviyorum” demesi yüzünden olayı açıklar.
- 25-Kızının bu sözü padişahın zoruna gitmiştir ve kızını evlatlıktan reddetmiştir.
- 26-Hamza, kadını dinledikten sonra, bir gül demeti verip kadından kıza götürmesini ister. Gül demetini kızın kendi mendiline bağlar içine de bir yüz koyar.
- 27-Kadın, Hamza'nın verdiklerini kıza götürür. Kız, mendilini tanır. Yanındaki kızlara kırk tane nar çubuğu getirip kadını dövmelelerini söyler.
- 28-Kadın, Hamza'nın yanına gelir ve kızın sözlelerini söyler.
- 29-Hamza, kızın nar bağıını gezmeye çıkacağını anlar ve Mehmed'i oraya yollar.
- 30-Mehmed bağa gelir, yine uykuya dalar. Kız, Mehmed'in yanına gelir ve cebine bir uyluk kemiği ile iki tane ceviz koyup gider.
- 31-Mehmed uyanır ve Hamza'nın yanına geri döner. Cebindekileri çıkarır.
- 32-Hamza, Mehmed'in cebinden çıkanları görünce kızın, Mehmed'e çocuk demek istediğini anlar.
- 33-Hamza tekrar bir gül demeti hazırlar ve kıza vermesi için kadına yalvarır.
- 34-Kadın, gül demetini kıza götürür. Kız, kadının geldiğini görünce onu tanır ve yanındakilere kırk çubuk getirmelelerini söyler.

- 35- Kadın, kızın yanından ayrılır ve Hamza'nın yanına gelir. Kızın sözlerini Hamza'ya söyler.
- 36- Hamza, kızın bu kez de ayva bahçesini gezmeye çıkacağını anlar ve Mehmed'i oraya yollar. Kendisine de uyumasını tembihler.
- 37- Mehmed, ayva bahçesine gider. Yine orada uykuya dalar.
- 38- Kız, gelir ve Mehmed'in uyuduğunu görür. Öfkelenir, Mehmed'in cebine bir parça ekmek ve bir bıçak koyup gider.
- 39- Mehmed, uyanır ve cebindekileri görüp kızın geldiğini anlar. Hamza'nın yanına döner.
- 40- Hamza, Mehmed'in cebindekileri görünce kızın, eğer bir daha uyursa Mehmed'i öldüreceğini söylemek istediğini anlar.
- 41- Hamza, bir kez daha kadına gül demeti verip kıza götürmesi için yalvarır.
- 42- Kadın, gül demetini kıza götürür. Kız, kadını tanır ve yanındakilere gül bahçesinden dikenli çubuk getirip kadını dövmelerini emreder.
- 43- Kadın, oradan ayrılıp Hamza'nın yanına gelir. Kızın söylediklerini Hamza'ya anlatır.
- 44- Hamza, kızın gül bahçesine gideceğini anlar ve Mehmed'e bunu son şansı olduğunu, uyumaması gerektiğini söyleyerek, kızın yanına yollar.
- 45- Mehmed, yine gider. Fakat bu kez uyumaz. Kız gelir, birbiri ile tanışırlar.
- 46- Bu anda kızın amcasının oğlu da ona taliptir. Amca oğlu bağa gelince, bir erkeğin kızın dizlerinde uyurken görünce öfkelenir ve onları zindana atar.
- 47- Haber padişaha varır. Padişah kızın ve Mehmed'in asılmasını emreder.
- 48- Kız, Mehmed'e kendi işaretlerinin kimin anladığını sorar. Mehmed, Kel Hamza diye bir hizmetçisi olduğunu ve onun bildiğini söyler.
- 49- Kız, başka bir adam aracılığı ile, Hamza'ya zindana atıldıklarına dair işaret yollar.
- 50- Hamza, kızdan gelen işaretleri anlar. Pazara gider, tüccar başını bulup, ondan hizmetçi bir kız satın alır.

- 51- Hamza, kızı da yanına alır ve zindana gider. Zindancıya altın verip. Şah kızı ile Mehmed'in yerine kendileri zindana girerler.
- 52- Şah kızı, zindandan çıktıktan sonra babasına mektup yazar ve suçsuz olduğunu belirtir.
- 53- Padişah, mektubu alır almaz şaşırır ve zindana gider.
- 54- Zindan Hamza ile hizmetçi kızı görür. Kızının suçsuz olduğunu anlar, Hamza ile kızı serbest bırakır. Kendi kardeşinin oğlunu da ülkesinden kovar.
- 55- Kel Hamza, bir müddet sonra padişahın kızını Mehmed'e ister.
- 56- Padişah, kızını Mehmed'e verir. Bunlar düğün yapıp evlenirler.
- 57- Kız, evlendikten sonra babasına bir mektup yazar ve onu evine misafir çağırır.
- 58- Padişah, kızının evine geldiğinde sofraya kurulur, yemekler gelir. Fakat yemeklerin hiçbirinin tuzu yoktur.
- 59- Kız, babasına yemeklerin lezzetini sorar. Babası tuzsuz yemeğin lezzeti olmayacağını söyler.
- 60- Şah kızı babasına "seni tuz gibi seviyorum" sözünü hatırlatınca, babası kızının ne demek istediğini anlar ve hatasını kabul eder.

4.18. Masal Adı: Usta Abdullah

- 1- Ülkesinde kale yaptıran padişah, kalenin sırrını kimse öğrenmesin diye ustalarını öldürür.
- 2- Padişah, bir gün yine kale yaptırmak ister. Fakat ülkede usta kalmaz.
- 3- Bu olayı duyan, İsfahan şehrinde yaşayan Abdullah Usta diye biri, şahın ülkesine gitmeye karar verir.
- 4- Abdullah Usta, karısına kendisine hile yaparsa padişahı öldüreceğini, öldürmezse onun yanına göndereceğini söyler.
- 5- Usta, padişahın ülkesine varır ve onun huzuruna çıkar. Kendisini tanıtır, sihirli bir kale yapacağını söyleyip şahtan malzeme ister.
- 6- Abdullah Usta, kaleyi yapıp bitirir. Fakat kale kapılarını açmanın sırrını kimseye öğretmez.
- 7- Abdullah Usta, şahtan ücretini istediğinde vermek istemez ve vezirine Abdullah Usta'yı öldürmesini emreder.
- 8- Durumu anlayan Abdullah Usta, padişaha kalenin seksen sekiz kapısı olduğunu ve anahtarlarını da evinde sakladığını söyler.
- 9- Çaresiz kalan padişah, Abdullah Usta'yı öldürmekten vazgeçer. Anahtarları alması için vekilini ustanın evine yollar.
- 10- Vekil yola çıkar, Abdullah Usta'dan evinin tarifini alır ve gelir ustanın evine varır.
- 11- Ustanın karısı vekili karşılar. Evin içinde on iki oda geçerler. On üçüncü odaya vardıklarında, vekil odaya adımını atar ve evin bodrum katına düşer. Çünkü odanın döşemesi yoktur.
- 12- Zemine düşerek kolu bacağı kırılan vekil, kendine geldiğinde başının ucunda eli sopalı iki adam görür.
- 13- Adamlar, Abdullah Usta'nın çocuklarıdır. Bunlar, vekili görünce ona ne iş yapabileceğini sorarlar.
- 14- Vekil, hiçbir işten anlamadığını sadece yün eğirip ip yapabileceğini söyler.

- 15- Çocuklar, vekilin yanına yetmiş yedi çuval yün koyarlar. Vekil gece gündüz yün eğirip, ip yapmaya başlar.
- 16- Vekilinin geri dönmediğini gören padişah bu kez de vezirini Abdullah Usta'nın evine yollar.
- 17- Vezir, ustanın evine varır. Ustanın karısı, aynı şekilde veziri de bodrum katına atar.
- 18- Abdullah Usta'nın çocukları vezire de aynı soruyu sorarlar. Vezir boyacılık yapabileceğini söyler. Çocuklar da ondan, vekilin yaptığı ipleri boyamasını isterler. Vezir ipleri boyamaya başlar.
- 19- Vekil ve vezirinin geri dönmediğini gören padişah, bu kez de Abdullah Usta'nın evine kendisi gitmeye karar verir.
- 20- Padişah, Abdullah Usta'nın evine varır. Ustanın karısı onu da aynı şekilde kandırıp bodrum katına atar.
- 21- Ustanın çocukları, aynı soruyu padişaha da sorarlar. Padişah iyi halı dokunduğunu söyler.
- 22- Çocuklar, padişaha vezir ve vekilin hazırladığı ipleri vezir ve halı dokumasını isterler. Padişah halı dokumaya başlar.
- 23- Abdullah Usta, padişahın haber çıkmayınca karısının onları bodruma attığını anlar ve İstefehan'a evine döner.
- 24- Evine geldiğinde, padişah, vezir ve vekili ellerinde yaptıkları işleri ile görür. Padişah, Abdullah Usta'yı görünce düştükleri yerden nasıl kurtulacaklarını sorar.
- 25- Abdullah Usta padişahın haznedarına bir mektup yazmasını ve daha önce öldürdüğü ustaların ücretlerini onların ailelerine vermesini ister. Ancak bu şekilde kurtulacaklarını söyler.
- 26- Padişah, Abdullah Usta'nın dediklerini yerine getirir. Abdullah Usta da padişahın bir daha kimseye zulüm etmeyeceğine dair söz alır ve onları serbest bırakır.

4.19. Masal Adı: Padişah ile Demirci

- 1- Zenginliği ve gücü ile etrafına korku salan padişah, mutsuz olduğu için hayatından vezirine dert yakınır.
- 2- Veziri; padişahına dünyada dertsiz insan olmadığını söyler. Bunun üzerine padişah, vezirinden dertsiz insan bulmasını ister.
- 3- Padişahın adamları ülkede her yeri arar fakat dertsiz insan bulamazlar.
- 4- Bunu üzerine padişah, veziri ile birlikte dertsiz insan aramaya çıkar.
- 5- Padişah ile vezir, pazara gezmeye gider. Orada bir dükkancıya rastlarlar. Adama derdi olup olmadığını sorarlar.
- 6- Dükkancı, mallarını satamadığından yakınır ve dertli olduğunu söyler.
- 7- Padişah ile vezir adamın yanından ayrılıp yolda bir bahçivana rastlarlar.
- 8- Bahçivan da bağının kuruduğu için dertli olduğunu söyler.
- 9- Padişah ile vezir ne kadar ararlarsa da dertsiz bir adam bulamazlar.
- 10- Bunlar her yeri aradıktan sonra bir düğün evine konuk olurlar.
- 11- Düğün yerinde her şeye gülen, mutlu görüntüsüyle garip bir adama rastlarlar.
- 12- Padişah ile vezir, adamı takip edip evini bulurlar. Adamın kapısını çalar ve evine misafir olmak istediklerini söylerler.
- 13- Adam, bunları içeri alır. Biraz sohbetten sonra ortaya yemek gelir. Yemek esnasında ev sahibi bir ah çeker.
- 14- Padişah, adama niçin ah çektiğini sorar. Adam kollarının olmadığı söyler.
- 15- Padişah, sebebini sorar.
- 16- Adam kendisinin demirci ustası olduğunu ve padişahın bir gün ondan kendisine kılıç yapmasını istediğini söyler. Adam kılıcı yapar. Fakat padişahın valisi, ustanın kendisine kırık kılıç yaptığı gerekçesiyle padişahu kandırır. Padişah da bunun üzerine adamın kollarını kestirir.
- 17- Bu olayı duyan padişah, bütün bunlara rağmen adama niçin güldüğünü sorar.
- 18- Adam ise, dıştan mutlu görünüp, içinden padişaha lanet okuduğu için böyle olması gerektiğini söyler.

- 19- Bu olaydan sonra padişah ile vezir sabaha kadar uyuyamazlar. Padişah adamı tanır. Yaptığı zalimliklerden pişman olur ve bundan sonraki yaşamında halkına iyi davranmaya karar verir.
- 20- Sarayına dönen padişah, olayın aslını öğrenmeye karar verir.
- 21- Ertesi gün, şehir meydanında at yarışı ve kılıç gösterisi olacağı emrini verir.
- 22- Bütün halk, padişahın adamları, vali, hepsi meydanda toplanır.
- 23- Gösteriler başladığında vali kılıcını çeker. Padişah ve vezir kılıcı tanır.
- 24- Padişah, o anda emir verir, valinin boynunu vururlar.

4.20. Masal Adı: Padişah İle Ayakkabı Tamircisi

- 1- Kılık değiştiren padişah, veziri ile birlikte ülkesini gezmeye çıkar.
- 2- Yolda bir adam rastlarlar. Padişah, adama yol arkadaşlığı anlamına gelen “yol merdiven kuralım” sözünü söyler.
- 3- Bunlar gelir adamın şehrine varırlar. Padişah, adamın evine misafir olmak ister. Fakat adam, padişah ile veziri camiye yollar. Kendisi de evine döner.
- 4- Adam, yolda yaşadıklarını evine geldiğinde kızına anlatır. Kızı adamların akıllı olduklarını anlar ve babasından gidip, adamları eve getirmesini ister.
- 5- Kız, bir şekilde babasını ikna eder. Adamlara götürmesi için de bir tencere dolma yapar. Yanında bir tam tandır ekmeği, bir kap da süt hazırlar.
- 6- Hazırladıklarını babasına verirken, adamlara “Ay tam, yıldızlar çok, deniz de dolu” sözlerini söylemesini ister.
- 7- Kızın babası, adamlara yiyecekleri götürürken, ekmeğin yarısını, dolmaların bir çoğunu yer, sütün de tamamını içer. Kalanları götürür adamlara verir.
- 8- Padişah ile vezir, adamın getirdiklerini alır, adama kızına “Ay parça idi, yıldızlar azdı, deniz de tamamen kurumuştu” sözlerini söylemesini isterler.
- 9- Adam evine döner, padişah ile vezirin söylediklerini kızına anlatır. Kızı durumu anlar ve babasına yemekleri yediği için sitem eder.
- 10- Çünkü kız, ay ile ekmeği, yıldız ile dolmaları, deniz ile de sütü kast etmiştir.
- 11- Kız, bu şekilde babasının yemekleri yediğini anlar.
- 12- Bu olaylardan sonra, kız bir şekilde adamların evlerine misafir gelmeleri için babasını ikna eder.
- 13- Padişah ile vezir, adamın evine misafir olurlar. Adam evlerinin nasıl olduğunu sorar.
- 14- Padişah, evi beğendiğini yalnız bacasının biraz eğri olduğunu söyler. Bu söz evin kızının gözlerinin şaşılığını kasteder.
- 15- Bu karşılık kız “Evin bacası eğridir ama dumanı düz tüter” sözünü söyler.
- 16- Aradan bir müddet geçtikten sonra, kız padişah yemek için ne istediklerini sorar.

- 17- Padişah, bahçede duran atı ve tavukları görüp kızdan içini kendilerinin ortasını tavukların, kabuklarını da atın yiyebileceği bir şey ister.
- 18- Bunu üzerine kız, hemen bir kavun getirir.
- 19- Padişah ile vezir, kızın aklına hayran kalır, onun yanından ayrılırlar.
- 20- Şah ile vezir yolda bir tamirciye rastlarlar. Şah, tamirciye görünce elini kafasına vurur. Tamirci de cevap olarak elini vurur.
- 21- Bu şekilde Şah, tamirci hakkında bilgi almak için ona birkaç soru sorar.
- 22- Tamirci de her seferinde sorulara cevabını verir.
- 23- Şah ile vezir, tamircinin yanından ayrıldıktan sonra saraya dönerler.
- 24- Şah, vezire tamircinin cevaplarının manasını öğrenmesini söyler.
- 25- Vezir, tamircinin yanına gider ve şahın isteğini iletir.
- 26- Tamirci de cevaplarının manasını vezire söyler.
- 27- Vezir, tamircinin aklını iyice ölçmek için, padişahın ne yaptığını sorar.
- 28- Tamirci de şahın hakkında bilgi vermesi için vezirden atını, kaftanını ve kamçısını ister.
- 29- Vezir bunu kabul eder ve tamircinin isteklerini yerine getirir.
- 30- O andan itibaren tamirci gözden kaybolur.
- 31- Vezir, sefil bir halde şahın yanına döner.
- 32- Şah, vezirin başından geçenleri dinledikten sonra tamircinin aklına hayran kalır.
- 33- Tamircinin vezirden daha akıllı olduğunu düşünerek onu kendisine vezir yapar.

4.21. Masal Adı: İki Komşu

- 1- Birisi dürüst, diğeri hilekâr iki komşu arasında para kazanma konusunda tartışma çıkar.
- 2- Komşulardan hilekâr olanı, yalan ile para kazanılacağını, diğeri ise insanın elinin emeği ile para kazanması gerektiğini savunur.
- 3- Bunların arasında tartışma büyür. İki komşu yolculuğa çıkmaya, önlerine çıkan üç kişiye sorup haklılıklarını ispatlamaya karar verirler.
- 4- Kimin savunduğu görüş haklı çıkarsa diğeri bütün servetini ona verecektir.
- 5- Komşular yola çıkarlar. Sonunda bir çocuğa rastlarlar. Çocuğa para kazanma konusundaki görüşlerini sorarlar.
- 6- Çocuk, hilekâr tüccarı haklı bulur ve hile ile para kazanılacağını savunur.
- 7- İki komşu üç kişiye soracakları için diğeri iki kişiyi aramaya devam eder.
- 8- Ormanda bir avcıya rastlarlar. Aynı soruyu avcıya da sorarlar. Avcı da hilekâr tüccarı haklı bulur.
- 9- Dürüst olan komşu, belki kendisini haklı bulan birini bulma umuduyla yoluna devam eder.
- 10- Komşular, gittikleri yerde bir ihtiyara rastlarlar. Aynı soruyu ihtiyara da sorarlar. İhtiyarda hilekâr tüccarı haklı bulur.
- 11- İddiayı kaybeden, bahçıvan olan diğeri dürüst komşu bütün servetini tüccara verip yaşadığı şehri terk etmeye karar verir.
- 12- Zavallı bahçıvan, şehrin dışında bir mağaraya girer. Burası ihtişamı ile göz kamaştıracak bir yerdir.
- 13- Bahçıvan, mağaradan çıkmak isterken birkaç adam gelir. Adamları gören bahçıvan saklanır. Gelen adamların kırk haramiler olduğunu anlar.
- 14- Kırk haramiler aralarında plan yapıp, padişahın hazinesini soymaya karar verirler.
- 15- Haramiler mağaradan çıktığı anda bahçıvan fırsatı kaçırmaz ve mağaradan kaçar.
- 16- Ertesi gün haramiler padişahın hazinesini soyarlar.

- 17- Padişah ve adamları ne kadar ararlarsa da hırsızların izini bulamaz.
- 18- Bahçıvan, bu olaylar olurken; gelir aynı şehre varır. Şehirde şahın hazinesinin soyulduğu haberini alır.
- 19- Bunun üzerine bahçıvan şahın sarayına gider ve hazinesini soyanların yerini bildiğini söyler.
- 20- Şah, bahçıvandan hazinesinin yerini öğrenince adamlarını yollar. Şahın adamları mağarada ne kadar altın, mücevher varsa hepsini alır ve saraya getiriler.
- 21- Şah, hazinenin yarısını bahçıvana teklif eder.
- 22- Bahçıvan kabul etmez. Bir avuç altının kendisine yeterli olacağını ve hazinesinin içinde halka ait olanları geri dağıtmasını şaha önerir.
- 23- Şah, bu öneriyi kabul eder. Bir avuç altın da bahçıvana verir ve onu yolcu eder.
- 24- Bahçıvan, şahtan aldığı altınlarla şehrine geri döner. Evini yaptırır güzelleştirir.
- 25- Bu olayı duyan hilekâr tüccar, adamın nasıl tekrar para kazandığını merak eder. Öğrenmek için bahçıvanın yanına gider.
- 26- Tüccarın yine bir hile yapacağını anlayan bahçıvan, onu şahın ülkesine yollar ve oraya gidip hırsızların yerini söyleyenin kendisi olduğunu söylemesini ister.
- 27- Aç gözlü tüccar, bahçıvanın dediklerini yapar. Şehre gider ve hırsızların yerini ihbar edenin kendisi olduğunu söyler. Fakat bunu söylediği kişiler hırsızların adamları idi.
- 28- Bunu duyan hırsızlar, tüccarın evini basarlar. Tüccarın neyi var neyi yoksa hepsini elinden alırlar. Kendisini de iyice döverler.
- 29- Tüccarın yanına gelen bahçıvan, ona hilekârlığının cezasını ödediğini söyler.

4.22. Masal Adı: Ayakkabı Tamircisi

- 1- Okuduğu kitapta farklı ülkelerin padişahlarının kendi ülkelerini kılık değiştirerek gezdiklerini öğrenen padişah, aynı şekilde kendi ülkesini gezmeye karar verir.
- 2- Vezirine danışır. Veziri, ülkeyi boş boş gezmenin bir anlamı olmadığını önemli olduğunu söyler.
- 3- Bu şekilde padişah yola çıkar. Şehrin kenarında keyifli bir şekilde işini yapan bir ayakkabı tamircisine rastlar.
- 4- Padişah, tamirciye bu kadar keyifli olmasının nedenini sorar.
- 5- Tamirci yaptığı işten kazandığı paranın yeterli olduğunu ve her gün etli pilav yediğini söyler.
- 6- Tamircinin bu şekilde konuşması şahın zoruna gider. Ertesi sabah tamirciyi zor durumda bırakmak için ülkesinde ayakkabı tamirciliğini yasaklar.
- 7- Bu haberi duyan tamirci ertesi gün bir ip alıp ormana gider. Ağaç keser ve onları satar. Kazandığı paralarla yine et, pirinç alır, etli pilav pişirir.
- 8- Bu olaydan sonra padişah yine tamircisinin evine gider. Pilav kazanını görünce bunu nasıl yaptığı, parayı nereden bulduğunu sorar.
- 9- Tamirci, işi yasaklanınca odunculuk yaptığını söyler.
- 10- Bunu duyan padişah ertesi gün de odunculuğu yasaklar.
- 11- Bu olay karşısında tamirci de bir ağa bulur balıkçılık yapar. Yine evinde pilav pişirir.
- 12- Tamircinin balıkçılık yaptığını duyan padişah onu huzuruna çağırır. Tamirci evine gelen kişinin padişah olduğunu anlar.
- 13- Padişah, tamircinin evinde pilav pişirmesini engellemek için onu saraya cellat tayin eder. Adamlarına da tamirciyi dışarı bırakmamalarını tembihler.
- 14- Evinde, pilav pişiremeyeceğini anlayan tamirci açık kapılardan birini kullanarak dışarı çıkar.
- 15- Tamirci, bir demirci dükkanına gider. Kılıcını ona verip, eski kılıcının sapına da tahta bir bıçak yapmasını ister.

- 16- Demirci kabul eder. Fakat kılıcın bıçağının karşılığında tamirciye ne vereceğini sorar.
- 17- Tamirci, demirciden et, pirinç ve yağ almasını, evine götürmesini ister. Demirciyi kendi evine yollar.
- 18- Padişah, akşam yine tamircinin evine gider ve pilav kazanını görür. Bu olaya çok şaşırır ve nasıl olduğunu merak eder.
- 19- Ertesi gün, suçlu ilan edilen bir genci, boynunu kesmesi için tamircinin önüne yıkarlar.
- 20- Tamirci, genci görünce ona acır ve padişaha ona kıymak istemediğini söyler.
- 21- Padişah, tamirciye görevini yapmasını emreder.
- 22- Tamirci kılıcını havaya kaldırır ve eğer genç çocuğun suçu yoksa kılıcın tahtaya dönüşmesini diler.
- 23- Kılıç o anda tahta olur. Halbuki kılıç gerçekten de tahtadandır.
- 24- Bu olaya şahit olan padişah, çocuğun suçsuz olduğuna inanır ve onu serbest bırakır.
- 25- Ölümden kurtulan genç başka ülkenin padişahının oğludur. Oğlan başından geçen bütün olayları babasına anlatır.
- 26- Bu olayı duyan padişah, diğer zalim padişahın ülkesine savaş ilan eder.
- 27- Yedi gün yedi gece süren savaştan sonra genç şehzade ve askerlerin zalim padişahın sarayını teslim alırlar.
- 28- Genç şehzade, padişahı esir alır ve onu zindana arttırır.
- 29- Daha sonra tamirciyi yakalanıp onu da öldürmek; tamirci bütün gerçekleri anlatır.
- 30- Şehzade, tamirciyi tanır. Eski veziri şah, tamirciyi de vezir tayin eder. Yeni şah ile vezir halkı mutlu ve huzurlu bir şekilde yönetirler.

4.23. Masal Adı: İhtiyarın Hilesi

- 1- Ahmed adında, ihtiyar bir adamın oğlunu, arkadaşları evlenme konusunda kandırırlar. Ahmed'e gidip babasına kendisine padişahın kızını almasını söylemesini isterler.
- 2- Ahmed, babasının yanına gider, babasından padişahın kızını olmasını ister.
- 3- Babası, Ahmed'i bu düşüncesinden vazgeçirmeye çalışır.
- 4- Ahmed ikna olmaz ve babasını tehdit eder. Babasını çaresiz kalır, padişaha elçi gönderir.
- 5- Elçi gelir padişahın kızını ister.
- 6- Padişah, kızını vermeden önce isteyen genci görmek ister.
- 7- Bu haberi duyan Ahmed sevinçle padişahın yanına gider. Kendisini padişaha tanıtır.
- 8- Padişah, kızını vermesi için Ahmed'den kırk katlı ev yaptırmasını ister.
- 9- Ahmed evlerine döner ve durumu babasına açıklar. Öküzlerinden birini satıp evi yaptıracağını söyler.
- 10- Bu arada pazarda halktan ucuza aldıkları eşyaları pahalıya satan dolandırıcılar vardır.
- 11- Dolandırıcılar, Ahmed'in getireceği öküzü keçi yavrusu diye kandırıp elinden almanın planlarını yaparlar.
- 12- Ahmed, pazara geldiğinde dolandırıcılar onu kandırıp öküzü keçi yavrusu diye üç şâhiye alırlar.
- 13- Ahmed evlerine döner ve babasıyla kendisine öküz diye keçi yavrusu verdi diye kavga eder.
- 14- Babası, oğlunun kandırıldığını anlar ve dolandırıcılardan bunun intikamını almaya karar verir.
- 15- Ertesi sabah adam iki tavşan yakalar birini bahçeye bağlar, diğerini de yanına alır pazara gider.
- 16- Karısına da kendisi eve geldiğinde tavşanın eve gelip misafir geleceğini haber verdiğini söylemesini tembihler.

- 17- Bunların yanında, misafirler eve geldiğinde karısına, yalandan kızacağını ve boğazını keseceğini bu olaydan sonra da başının ucunda düdüğü çaldığında uyumasını söyler.
- 18- İhtiyar, tavşanı alır ve pazara gider. Pazarda haberci tavşan diye bağırır.
- 19- İhtiyarı duyan dolandırıcılar hemen onun yanına gelirler. Tavşanın kabiliyetini denemek isterler.
- 20- İhtiyar dolandırıcıların teklifini hemen kabul eder.tavşanı, gidip karısına eve misafir geleceğini haber vermesi için serbest bırakır.
- 21- İhtiyar daha sonra dolandırıcılar ile eve gider. Karısına yemek yapıp yapmadığını sorar.
- 22- Kadın, tavşanın gelip misafir geleceğini haber verdiğini söyler. Daha sonra ortaya sofraya kurar.
- 23- Bu olayı duyan dolandırıcılar tavşanı ağırlığında altın karşılığında ihtiyardan satın alırlar.
- 24- Yemekten sonra ihtiyar, karısından çay demlenmesini ister. Karısı biraz gecikir. İhtiyar öfkelenir, karısının kafasını keser.
- 25- Dolandırıcılar bu olaya şaşırıldığında, ihtiyar şaşılacak bir durum olmadığını, kendisinde ölü diriltene düdüğü olduğunu söyler.
- 26- Bunu duyan dolandırıcılar, düdüğü de bir miktar para karşılığında satın alırlar.
- 27- İhtiyar, ertesi gün dolandırıcıların evine geleceğini, karısına onlar eve geldiğinde kocasını öldüğünü söylemesini ister.
- 28- Dolandırıcılar evlerine dönerler. Karılarının başlarını keserler. Düdüğü çalarlar fakat işe yaramaz. Kandırıldıklarını anlayıp, öfke içinde ihtiyarın evine gelirler.
- 29- Dolandırıcılar ihtiyarın evine geldiğinde, ihtiyarın karısı ihtiyarın öldüğünü, mezarlığa gömdüklerini söyler.
- 30- Bunu üzerine dolandırıcılar, ihtiyarı mezarlıkta yakalar ve daha sonra onu serbest bırakırlar.
- 31- İhtiyar, dolandırıcılardan aldığı paralarla şahın istediği kırk katlı evi yaptırır.
- 32- Kırk katlı evin hazır olduğunu şaha iletir.

- 33-Şah ve adamları gelip kırk katlı evi görür. Şah sözünde durup kızını ihtiyarın oğluna verir.
- 34- Kırk gün kırk gece düğün yaparlar.
- 35- Düğünden sonra ihtiyar, oğlunu yanına çağırır ve artık tam anlamıyla bir erkek olduğunu, karısına sahip çıkmasını tembihler.

4.24. Masal Adı: Tembel Kızın Masalı

- 1- Yaşlı adamın üç kızından büyük olanı aç kalmayı göze alacak kadar tembelmiş.
- 2- Kızlarından bıkan anne babası onu tembellikten kurtaracak bir eğitmen arar fakat bulamaz.
- 3- Olay, duyan bir çoban kızı tembellikten kurtarmak için gelir babasından ister. Bir yıl ninesi ile kalacağını söyler.
- 4- Adam kızından usandığı için çobanın teklifini hemen kabul eder.
- 5- Çoban ve ninesi zorlukla kızı evlerine getirirler.
- 6- Kız tembelliğine devam eder.
- 7- Çoban ile ninesi üç gün ne yiyip içseler kıza teklif etmezler.
- 8- Birkaç gün sonra çobanın ninesi kıza bir süpürge verir ve oturduğu yeri süpürmesini ister. Bu işten sonra kıza biraz ekmek verir.
- 9- Daha sonra aynı şekilde kızdan bulaşıkları yıkamasını isterler.
- 10- Bu işten sonra da hem ekmek hem de yemek verirler.
- 11- Bu şekilde günler aylar geçer. Kız yavaş yavaş iş yapmaya alışır.
- 12- Bir yıl sonra kızın babası çobanın evine gelir. Kızının tembellikten kurtulduğunu görür.
- 13- Kız, hemen sofrayı kurar, babasına teklif etmeden yiyip içer sonrada sofrasını toplar.
- 14- Babası bu olaya şaşırıp nedenini sorar.
- 15- Kız da, yaşadığı yerin farklı kuralı olduğunu ve herkesin kendi işini kendisi yaptığını, onun içinde yemek teklif etmediğini söyler.
- 16- Adam, kızını nasıl alıştırdığını anlar ve çobana teşekkür edip kızı ile birlikte evlerine dönerler.

4.25. Masal Adı: Sadık Kadın

- 1- Bir zamanlar kadının birinin, aklının ve zekasının ünü her yere yayılır.
- 2- Kadının bu şöhretini kıskanan, aynı şehirde yaşayan muhtarın karısı onu merak eder ve dilenci kılığında kadının evine gider.
- 3- Kadın dilenciye içeri alır. O'na bir şeyler verir kendisi de bahçeye çıkıp yün eğirmeye başlar.
- 4- Dilenci kılığındaki kadın, dışarı baktığında kıskandığı kadının dışarıda güneşin altında yün eğirdiğini, yanında da bir parça kuru ekmek, biraz ısınmış su olduğunu görür. Niçin güneşin altında yün eğirdiğini sorar.
- 5- Kadın da, kocasının tarlada aynı şartlarda çalıştığını, kendisinin kocasından fazla bir yanı olmadığı için bu şekilde davrandığını söyler.
- 6- Muhtarın karısı, kadına kocası ile mutlu olmanın sırrını sorar.
- 7- Kadın da, ondan üç tane aslan tüyü getirmesini ister.
- 8- Muhtarın karısı o günden sonra aslan aramaya başlar.
- 9- Sonunda padişahın aslanlarını bulur. Aslanların yemeklerini kendisi vermeye karar verir.
- 10- Aslanların yemeklerini verirken onlara iyi davranır. Bazen okşar ve böylece kendini tanıtır.
- 11- Bir gün yine aslanlara yemek verip onları okşarken bir tanesinin bıyıklarından üç tanesini koparır.
- 12- Kopardığı bıyıkları getirir. Kıskandığı kadına gösterir. Kadın bu işi nasıl yaptığını sorar.
- 13- Muhtarın karısı da aslanlara iyi davranarak bunu başardığını söyler.
- 14- Diğer kadın, muhtarın karısına eğer kocasına da iyi davranırsa kocasının kendisini seveceğini söyler
- 15- Muhtarın karısı kadının aklına hayran kalır ve onun gerçekten çok akıllı olduğuna inanır.

4.26. Masal Adı: Bahçıvan ile Padişah

- 1- Güzellikte eşi benzeri olmayan bağı, padişah sahibinin elinden zorla alır ve karşılığında da hiçbir şey vermez.
- 2- Zavallı adam üzgün bir halde evine döner ve durumu karısına açıklar.
- 3- O günden sonra bahçıvanı bağın yanına yaklaştırmazlar. Adam, padişahı intikam almak için onu kandırıp, padişahı biraz altın ve gümüş almaya karar verir.
- 4- Adam, heybesine biraz demir doldurup yola çıkar ve gelir saraya varır. Padişahı görmek istediğini söyler.
- 5- Padişahın adamları, adamı şahın yanına getirir.
- 6- Adam, padişahın huzuruna çıkar ve padişaha sadece dostlarının görebileceği bir taç yapacağını söyler. Bunu için biraz altın ve mücevher ister.
- 7- Bunu duyan padişah, hemen adama gerekli olan malzemeleri verir.
- 8- Adam, padişahı aldığı altınları alır ve evine gelir. Paraları bozdurup ailesi ile kırk gün rahat bir şekilde yaşarlar.
- 9- Kırk günlük süre dolar. Padişah adamlarına ustayı getirmelerini emreder.
- 10- Adam, şahı halkı meydanda toplamasını ister.
- 11- Şah, emreder; halk ve bütün saray adamları meydanda toplanır.
- 12- Diğer taraftan, adam karısı ve çocukları ile vedalaşır şahın yanına gider.
- 13- Adam, şahın yanına vardığında halka seslenerek; şah için bir taç yaptığını ve tacı sadece şahın dostlarının görebileceğini söyler.
- 14- Daha sonra elini heybesine atar ve olmayan bir tacı çıkarır, şahın kafasına koyar. Geriye çekilip, şahın dostlarından tacın güzelliğini söylemelerini ister.
- 15- Vezir, vekil dahil bütün sarat adamları gerçekte bir şey görmedikleri halde kokularından olmayan tacı överler.
- 16- Halk da aynı şekilde tacı över.
- 17- En sonunda şah elini kafasına atar ve hiçbir şey olmadığını anlar.

- 18- Hemen adamdan bunu hesabını sormak ister. Fakat böyle bir şey yaparsa halkın, şahın kendi tacına düşman olduğunu düşünebileceği kuşkusuyla bu fikrinden vazgeçer.
- 19- Bütün adamlarından ustayı ödüllendirmelerini ister. Herkes adamı ödüllendirir.
- 20- Meydana toplanan adamlar gittikten sonra şah, ustayı yanına çağırır ve bu yaptığının nasıl bir hile olduğunu sorar.
- 21- Kendisini usta diye tanıtan bahçıvan şahın intikamını almak için böyle bir şey yaptığını söyler.
- 22- Padişah önce bahçıvanı öldürmek ister. Fakat daha sonra bu fikrinden de vazgeçer, onu serbest bırakır.
- 23- Bahçıvan evine döner ve ailesi ile birlikte mutlu bir hayat yaşamaya başlarlar.

4.27. Masal Adı: Karı Kocanın Masalı

- 1- Birisinin kocası zurnası, diğerinin ayakkabı tamircisi olan iki komşu vardır.
- 2- Zurnacının iyi para kazandığını kışkana tamirci karısı, kocasından gidip zurnacılık yapmasını ister.
- 3- Zavallı tamirci buna karşı çıksa da karısını ikna edemez.
- 4- Tamirci pazara gidip bir zurna alır, yanına bir davulcu kiralar.
- 5- Tamircinin karısı, kocasına gidip düğün evi bulmasını söyler.
- 6- Davul ile zurnacı iş bulmak için şehrin kenarına çıkarlar. Dinlenmek için bir samanlıkta uzanırlar.
- 7- O anda aralarında aşk ilişkisi olan şehrin muhtarı ve kız arkadaşı da samanlığa gelir.
- 8- Zurnacı ve davulcu fırsatı kaçırmadan rasgele bir şeyler çalmaya başlarlar.
- 9- Muhtar ve sevgilisi gelen seslere bir anlam veremez. Garip bir şeyler olduğunu anlayıp evlerine kaçarlar.
- 10- Muhtar ile kız evlerine gittikten sonra davulcu ve zurnacı gelip muhtarın evini bulurlar.
- 11- Muhtarın kapısını çalarlar. Muhtar, dışarıya çıkıp adamlardan ne istediklerini sorar.
- 12- Davul ve zurnacı, o gece muhtar ve kız arkadaşına düğün müziği çaldıklarını ve haklarını almaya geldiklerini söyler.
- 13- Muhtar, halkın içinde rezil olma korkusuyla çalgıcıların istediği yüz tümeni verir.
- 14- Davulcu ve zurnacı buradan ayrıлып, kızın yanına giderler. Aynı şeyleri kıza da söylerle.
- 15- Kız da çaresiz kalıp yüz tümeni çalgıcılara verir.
- 16- Zurnacı paraları alıp evlerine gelir.
- 17- Komşunun bu kadar çok para kazanmasını merak eden, diğer zurnacı komşu bunu sırrını sorar.

- 18- Tamirci, kendilerini bir samanlık düğününe gittiklerini, paraları orada kazandıklarını söyler.
- 19- Komşusu hiçbir şey anlamaz, çekip evine gider.
- 20- Tamircinin karısı, paralarının çok olduğunu kocasının artık zurnacılık yapmasına gerek kalmadığını söyler.
- 21- Adam çok sevinir. Aradan iki üç yıl geçer. Paraları azalır. Karısı tekrar adamın zurnacılık yapmasını ister adam kabul etmez.
- 22- Bunu üzerine kadın kocasına öfkelenir ve evini terk eder. Babasının evine gider.
- 23- Birkaç ay kocasının gelmesini bekler fakat kocası gelmez. Bunun üzerine babasını kocasının yanına yollar.
- 24- Adam, kayınpederi yanına geldiğinde karısını pehlivanlık yapması şartıyla eri getireceğini söyler.
- 25- Kayınpederi bu işe çok şaşırır. Böyle bir şeyin mümkün olmayacağını söyler.
- 26- Buna karşılık tamirci, kayınpederine kızının kendisinden yaşlı halinde zurnacılık yapmasını istediği hatırlatır.
- 27- İhtiyar, tamircinin haklı olduğunu anlar ve kızına suçlu olduğunu söyleyip ondan evine dönmesini ister.

4.28. Masal Adı: Faydalı Nasihat

- 1- Mesleği kül tablası yapmak olan adam, Ahmed adlı oğlunu komşularının kızı ile evlendirir.
- 2- Ahmed'in karısı okumuş olduğu için karı koca arasında statü kavgası çıkar.
- 3- Karısının kendisinde üstün olmasını hazmedemeyen Ahmed, okumak için başka bir şehre gider.
- 4- Ahmed, bu şehirde birkaç yıl öğrenim gördükten sonra, şehirlerine geri döner. Yolda bir adam rastlar.
- 5- Adam, Ahmed'e öfkeli olduğu zaman ne yapması gerektiğini söyler.
- 6- Ahmed cevap veremez. Adam, sorusunun cevabı karşılığında Ahmed'e bağında çalışmasını ve bin tümen vereceğini söyler.
- 7- Ahmed, adamın teklifini kabul eder ve onun yanında bir yıl çalışır.
- 8- Bir yılın sonunda Ahmed gitmek ister. Adam Ahmed'e bir yıl daha çalışması ve karşılığında iki bin tümen vereceğini söyler.
- 9- Ahmed, adamın teklifini kabul eder.
- 10- Aradan yine zaman geçer. Ahmed gitmek isterken, adam yine yanında çalışmasını, karşılığında da üç bin tümen ve iki faydalı söz vereceğini söyler.
- 11- Ahmed, adamın söyleyeceği nasihatleri merak eder.
- 12- Adam, Ahmed'e verdiği paraların karşılığında sözleri söyler. Adamın nasihatlerinden biri öfkeli iken sabırlı olması, diğeri ise yabancılarla yolculuk etmeme ve her zaman kervan yolunu kullanma gerekliliğidir.
- 13- Ahmed, adamın nasihatlerini dinledikten sonra kendi şehirlerine geri dönmek ister.
- 14- Adam, Ahmed'e birisini yolda, mendile sarılı olarak verdiğini de evde karısı ile yemesi için iki tane yağlı ekmek verir ve onu yolcu eder.
- 15- Ahmed, yol iki adam rastlar. Onlarla yolculuk eder. Bir hayli gittikten sonra iki yol ayrımına gelirler. Yolların biri kervan yolu diğeri ise belirsiz bir yoldur.
- 16- Yabancı adamlardan biri belirsiz yoldan gitmelerini önerir.
- 17- Ahmed, yanında çalıştığı adamın nasihatlerini hatırlar ve kervan yolunu seçer.

- 18- Ertesi sabah kervan yolunun kenarında soyulan bir adama rastlar. Yanında çalıştığı adamın nasihatinin önemini anlar. Çünkü kervan yolu kullanması onu soyulmaktan kurtarır.
- 19- Ahmed, yoluna devam eder ve evlerine varır.
- 20- Evine vardığında, karısının dizleri üzerine uzanmış bir genç çocuk olduğunu görür.
- 21- Kıskançlıktan ne yapacağını bilemez. Fakat o anda adamın nasihati aklına gelir, biraz sabreder.
- 22- Evine girip karısı ve anne babasından çocuk hakkında bilgi alır.
- 23- Çocuğun kendisinin oğlu olduğunu duyunca bir kez daha adamın nasihatini önemini anlar.
- 24- Ahmed, evine adamın mendile sarılı olarak verdiği ekmeği yemek için çıkarır ve keser.
- 25- Ekmeğin içinden üç bin tümen çıkar. Ahmed, adamdan memnun kalır ve paralarla ailesini geçindirip, mutlu bir şekilde yaşarlar.

4.29. Masal Adı: Yetim Kızın Masalı

- 1- Güzellikte eşi benzeri olmayan yetim kıza yaşadığı şehrin valisi aşık olur ve onunla evlenme ister.
- 2- Kız buna karşı çıkar ve vali ile evlenmek istemez.
- 3- Vali, kız eğer kendisi ile evlenmese O'nu kadıya şikayet edeceğini söyler.
- 4- Kadı, kızın cezasını vermek için valiyi yolcu ettikten sonra kıza bakar. Bu kez kadı kıza aşık olur. Onunlar evlenmek ister.
- 5- Kız, aynı şekilde kadıya da karşı çıkar.
- 6- Kızı ikna edemeyen kadı, onu şikayet etmek için padişahın yanına gider. Padişaha kızın onu kötülediğini söyler.
- 7- Padişah, kıza yanına çağırıp kıza gördüğü anda O da kıza aşık olur ve onunla evlenmek ister. Aksi halde kızın boynunu vurduracağını söyler.
- 8- Kız, çaresiz kalıp, kimsenin bilmemesi şartıyla şahla evlenmeyi kabul eder. Fakat önce ertesi akşam Şahtan evine gelmesini ister.
- 9- Daha sonra kadı ve valinin yanına gidip aynı şekilde onların da ertesi akşam güneş batarken evine gelmelerini ister.
- 10- Kız, daha sonra pazara gider. Bir işçi bulup evinin ortasında büyük bir çukur kazdırır. Komşusunu da ertesi akşam evine misafir çağırır. Evde de iki büyük kazan su ısıtır.
- 11- Ertesi akşam vali, kızın evine gelir. İçeri girdiği anda kapı çalınır. Kız kocasının geldiğini söyler. Vali korkuya kapılır. Kız, valiyi kurtarmak bahanesiyle beline ip bağlar ve onu kuyuya sallar.
- 12- Daha sonra kadı gelir. Kız, onu da aynı oyunla kandırır ve kuyunun içine atar.
- 13- En son padişah gelir. Kız, padişahı da aynı şekilde kandırır ve kuyuya atar.
- 14- Kız, daha sonra önceden hazırladığı kaynar suları, evine en sonra gelen misafir kadımla yardımlaşarak kuyunun içine döker.
- 15- Padişah, vali ve kadı kuyunun içinde yanarak ölürlür.
- 16- Kız, ölüleri bir çengel yardımıyla dışarı çıkarır ve kefenler.
- 17- Kız, evinin önünden geçen bir çobandan ölüleri gömmesini ister.

18- Çoban kabul eder ve bir şekilde ölüleri gömer. Kızın yanına gelir ve ücretini alır.

19- Kız, kendi düşmanlarını öldürmenin rahatlığı ile mutlu bir hayat yaşar.

4.30. Masal Adı: Sahtekârın Masalı

- 1- Hırsızlık yapmayı alışkanlık edinmiş biri yakalanır ve kadının huzuruna çıkarılır.
- 2- Kadı, sahtekâr adama bir dada hırsızlık yaparsa dağ ağacından asılacağını söyler.
- 3- Kadının yanında oturan ihtiyar bir adam sahtekâra nasihat eder.
- 4- Sahtekâr, ihtiyarın sözlerini dikkate almaz.
- 5- İhtiyar, bu kez sahtekârla bir anlaşma yapıp, hiçbir zaman yalan konuşmamasını ister.
- 6- Sahtekâr, ihtiyarın şartını kabul eder.
- 7- Aradan birkaç gün geçer. Sahtekârın hırsızlık yapacağı tutar. Gider bir tüccarın evini soyar.
- 8- Yolda evini soyduğu tüccara yakalanır. Tüccar, sahtekâra elinde çuvalla nereden geldiğini sorar.
- 9- Sahtekâr önce söylemek istemez. Daha sonra ihtiyara verdiği söz aklına gelir ve tüccara doğruyu söyler.
- 10- Sahtekârın bu davranışı tüccarın hoşuna gider. Eşyaları ona verir.
- 11- Sahtekâr, çaldığı eşyaları sahibine iade eder. Hırsızlığı bırakabileceğini düşünür ve bu huyundan vazgeçer.
- 12- Daha sonra sıkılır. İhtiyarın yanına gider ve durumu ona açıklar.
- 13- İhtiyar, sahtekârı demirci dükkanına çırak olarak alır.
- 14- Sahtekâr kısa zamanda çok iyi bir demirci ustası olur ve hırsızlık yapma huyundan tamamen vazgeçer.

4.31. Masal Adı: Padişah ile Kadın

- 1- Gücü ve çalışkanlığı ile etrafına nam salan kadın, bir gün karnı doymadığı için evinin çatısına çıkar ve bağırmaya başlar.
- 2- Bu olayı yoldan geçen tüccarın biri görür ve yanındaki diğer kadınlara çatıdaki kadının niçin bağırdığını sorar.
- 3- Diğer kadınlar, o kadının karnı yeterince doymadığı için bağırdığını söylerler.
- 4- Kadının gücünü ve çalışkanlığını öğrenen tüccar, onun bu özelliklerinden yararlanmak için kadınla evlenmek ister.
- 5- Kadın, kendisini çok çalıştırmaması aksi halde kurbağaya dönüşeceği şartı ile tüccarlar evlenir.
- 6- Bir gün tüccar, kendisi dönünceye kadar eğirmesi için kadını yanına bir ev dolusu yün bırakır ve ticarete gider.
- 7- Kadın, kocasının verdiği işleri yetiştiremeyeceğini anlayınca yine evinin çatısına çıkar ve bağırmaya başlar.
- 8- O anda, yıllardan beri boğazında kalan kemik yüzünden mutsuz olan Cezan Padişahı'nın oğlu kadının evinin önünden geçer.
- 9- Kadının hali, şehzadenin hoşuna gider ve gülmeye başlar. O anda kemik, şehzadenin boğazından çıkar.
- 10- Bu olaydan sonra şehzade kadını ödüllendirmek ister.
- 11- Kadın, ödül olarak şehzadeden yünlerini eğirtmesini ister.
- 12- Şehzade emreder ve adamları kadının yünlerinin hepsini eğirir.
- 13- Evine dönen tüccar, karısının bütün yünleri eğirdiğini görünce ona yine iş vermek ister.
- 14- Kadın, işin üstesinden gelemeyeceğini anlayınca yoldan bir kurbağa yakalar ve kocasına kurbağayı halası diye tanıtır.
- 15- Adam, bunun nasıl bir olay olduğunu sorduğunda, kadın halasının çok çalışmaktan kurbağaya dönüştüğünü söyler.
- 16- Bunu duyan tüccar, karısına iş vermekten vazgeçer.
- 17- Bir gün Tüccar yine ticarete gider. O sıralarda kadın hamiledir.

- 18- Tüccar gittiği yerden dönmez. Karısı onu armaya çıkar. Kadın yolda giderken sessizce doğum yapar.
- 19- O anda ormanda ava çıkan padişah bu olayı görür ve çok şaşırır.
- 20- Padişahın karısı da hamiledir. Fakat daha doğmadan nazı ile padişahı bıktırmıştır. Padişah, karısının kendisine hile yaptığını düşünür. Karısına bir ders vermek ister.
- 21- Evine dönen padişah, çok nazlandığı için karısını azarlar.
- 22- Karısı nazlanmadığını ve bunu kanıtlayacağını iddia eder.
- 23- Bir gün padişah ülke dışına çıkar.
- 24- Padişah gittikten sonra, karısı bahçıvanı çağırır ve ağaçların suyunu kesmesini emreder.
- 25- Çaresiz kalan bahçıvan ağaçları sulamaz ve ağaçların tamamı kurur.
- 26- Geri dönen padişah, ağaçlarının kurduğunu görünce öfkelenir ve bahçıvanını yanına çağırır, hesap sorar.
- 27- Bahçıvan, bütün olaylara padişahın karısının sebep olduğunu söyler.
- 28- Padişah, karısını çağırır ve olayın nedenini sorar.
- 29- Kadın, ormandaki ağaçların sulanmadığı halde nasıl büyüdüklerini kocasına söyler.
- 30- Padişah bu cevaba öfkelenir ve ormandaki ağaçların o şekilde yetiştiğini söyler.
- 31- Kadın, padişaha ormanda görüp kendisini karşılaştırıldığı, sessizce doğum yapan kadını hatırlatır. Kendisinin de nazik yetiştirildiğini söyler.
- 32- Padişah, karısının haklı olduğunu anlar ve bahçıvanı serbest bırakır.
- 33- Bu arada tüccarın karısı padişahın şehrine varır ve kocasının bu şehirde tutuklandığını öğrenir.
- 34- Kadın, tüccarı görmek ister fakat izin vermezler.
- 35- Kadın bir şekilde suç işlerse zindana atılacağını, böylece de kocasını görebileceğini düşünür. Onun için padişahın koruluğuna atı ile girer ve orayı darmadağın eder.

- 36- Bekçiler kadını padişahın huzuruna çıkarırlar.
- 37- Kadın, koruluğa girmesinin sebebini açıklar.
- 38- Padişah, kadının zindana atılmasını emreder.
- 39- Tüccarın karısı, padişahı tanır. Bu padişah boğazında kemik kalan şehzadedir.
- 40- Kadın kendisini padişaha tanıtır.
- 41- Padişah kadını tanır ve kocası ile birlikte ikisini de serbest bırakır.
- 42- Karı koca evlerine dönerler ve mutlu bir ömür sürmeye devam ederler.

4.32. Masal Adı: Cimri Padişah ve Akıllı Oğlan

- 1- Cimri padişah, kışın atlarına bakması için bir bakıcı arar fakat bulamaz. Çünkü bakıcıların hepsi soğukta ölür.
- 2- Padişah, sonunda atlarına bakan kişiye sürüsünden istediği atı vereceğini vaat eder.
- 3- Pehlivan cüsseli bir genç oğlan, padişahın yanına gelir ve atlarına bekçilik yapacağını söyler.
- 4- Padişah, bu gencin de soğuktan öleceğini düşünür. Böylece vaat ettiği atı vermemeyi planlar.
- 5- Genç çocuk evlerine gider ve gece soğuktan korunmak için kalın giysiler alır. Kaleye gider.
- 6- Kalede atlardan birini binerek vücut ısısını korur, böylece donmaktan kurtulur.
- 7- Ertesi sabah şah, çocuğun donduğu düşünceyle adamlarını onun yanına yollar.
- 8- Adamlar kaleye vardıkların çocuğun yaşadığını görürler. Adamları gören çocuk, şahtan vaadini yerine getirmesini ister.
- 9- Şah, çocuğun sağ kaldığına inanmaz ve onun geceyi kalede geçirmedeğini düşünür.
- 10- Çocuk, geceyi kalede geçirdiğini hatta kalenin yanında yanan evi gördüğünü söyler.
- 11- Şah, cimriliğine bahane aradığı için çocuğun yanan evin ısısı sayesinde sağ kaldığını ve hiçbir şey vermeyeceğini söyler.
- 12- Genç çocuk, hiç olmazsa şahtan kendisini ava götürmesini ister.
- 13- Şah adamları ve çocuk ile birlikte ava çıkar.
- 14- Şah, çocuktan avda avladıkları keklükleri pişirmesini ister.
- 15- Çocuk, topladığı çalı çırpıları bir ağacın altında yakar, keklükleri de ağacın tepesinden asar.
- 16- Bu olayı gören şah, çocuğa keklüklerin o şekilde pişemeyeceğini söyler.
- 17- Çocuk da, şehrin ucunda çıkan yangının ısısıyla nasıl ısınılıyorsa, keklüklerinde öyle pişebileceğini söyler.

18- Şah, yaptığı hatanın farkına varır ve vaat ettiği atı çocuğa verir.

4.33. Masal Adı: Akıllı Çocuk

- 1- Zalim padişah ülkesine yakın şehirleri işgal eder, şehirde ne var ne yoksa yağmalar.
- 2- Yalnız padişah istediği bir kenti işgal edemez. Çünkü o kentte yaşlı, tecrübeli ve bilgili adamlar vardır.
- 3- Bir gün padişah istediği kenti işgal etmek ister.
- 4- Padişahın baş danışmanı, o kente bilgili, tecrübeli ihtiyarlar olduğu müddetçe bunun mümkün olmayacağını söyler.
- 5- Bunu üzerine padişah emreder, o kentte bulunan bütün ihtiyar ve bilgili adamları yakalayıp zindana atarlar.
- 6- Bu olaydan sonra padişah, işgal etmek istediği kentin halkına her biri bir, iki ve üç yıllık olmak üzere üç elma yollar.
- 7- Padişah, o kentin halkından gönderdiği elmaların hangisinin kaç yıllık olduğunu bulmalarını, bunu için üç günlük sürelerinin olduğunu aksi halde kentlerini işgal edeceğini söyler.
- 8- Kentin halkı, padişahın sorularına cevap bulamaz.
- 9- Bu kentte Ahmed, adında bir çocuk vardır.
- 10- Ahmed, padişahın sorularının cevabını merak eder. Ninesine kentte başka ihtiyar kalıp kalmadığını sorar.
- 11- Ninesi kentin dışında sakat, yaşlı bir adam olduğunu söyler.
- 12- Ahmed gider ihtiyarı bulur. Şahın sorularını ona sorar.
- 13- İhtiyar, soruların cevabını bilmediğini fakat Ahmed'in kendisinin bu soruların cevabını bulması gerektiğini söyler. Ayrıca Ahmed'den şahın en sevdiği hayvanın hangi hayvan olduğunu öğrenmesini ister.
- 14- Ahmed, bunu öğrenmek için şahın ülkesine doğru yola çıkar.
- 15- Ahmed, şahın ülkesine vardığında uzaktan bakar ve şahın koyunlarının bir çoban tarafından otlatıldığını görür.
- 16- Bunu üzerine, Ahmed kendi şehirlerine döner ve koyun postu alıp ,şahın şehrine geri gelir.

- 17- Ahmed, koyun postuna sırtını geçirir ve şahın koyunlarının içine dalar.
- 18- Burada, boynuzları altınla kaplanmış, süslü bezekli bir keçi olduğunu görür.
- 19- Ahmed, postunu çıkarıp çobanın yanına gider. Çobandan gördüğü keçinin şahın en sevdiği hayvan olduğunu öğrenir.
- 20- Ahmed, sevinçle kendi şehirlerine geri döner. Kent halkını meydana toplar ve kentlerini işgalden kurtaracağını söyler. Bunu için halktan bir deve ve keçi ister.
- 21- Halk önce bu olaya güler. Daha sonra çaresiz kalıp, Ahmed'in isteklerini yerine getirip, O'nu Şah'ın ülkesine gönderirler.
- 22- Ahmed, şahın ülkesine varır. Şah, Ahmed'i gördüğü anda zindana atmak ister. Fakat Ahmed'in yanındaki keçiyi görünce sorunlarından birine yanıt bulunduğunu anlar ve bundan vazgeçer.
- 23- Şah, daha sonra diğer sorusunu sorar. Ahmed bu soruya da doğru yanıt verir.
- 24- Bunu üzerine şah, Ahmed'den elmaların sırrını söylemesini ister.
- 25- Ahmed, elmaların sırrını sadece meydanda halkın önünde söyleyeceğini ifade eder.
- 26- Bunun üzerine şah emreder meydanda halk meclisi kurulur.
- 27- Ahmed meydanda ileriye çıkıp, soruların cevabını doğru verdiği takdirde Şah'tan kendi kendi kentlerini işgal etmemelerini ve ihtiyarları serbest bırakmalarını ister.
- 28- Şah, Ahmed'in şartını kabul eder.
- 29- Ahmed, elmaların sırrını da doğru olarak söyler.
- 30- Bunu üzerine şah, önce fikrini değiştirmek ister fakat daha sonra halkın önünde itibarının düşeceği korkusuyla Ahmed ve ihtiyarları serbest bırakır, kentlerini de işgal etmekten vazgeçer.
- 31- Ahmed kentlerini işgalden kurtarır. İhtiyarları da yanına alıp kentlerine dönerler.

4.34. Masal Adı: Akıl Yaşta Değil Başladır

- 1- Kıyas adında oğlu olan adama karısı çocuklarını niçin evlendirmediklerini sorar.
- 2- Adam, çocuklarının kusuru olduğunu söyler.
- 3- Kadın, çocuklarının kusurunun ne olduğunu sorar.
- 4- Adam bu durumu açıklamak için çocukları eve geldiğinde kendisine yüz tümen getirmesini ve her ne yapsa karısının bir şey söylememesini ister.
- 5- Aradan bir müddet geçer. Kıyas eve gelir.
- 6- Kıyas eve geldikten sonra anne ve babası onu evlendirme bahsinden konu açar. Babası düğün harçlığı için Kıyas'ın annesinden para ister.
- 7- Kadın, yüz tümen getirip kocasına verir.
- 8- Adam parayı aldıktan sonra pencereden dışarı atar.
- 9- Bu olaydan sonra adamın karısı heyecanlanıp, ah of eder. Fakat, :Kıyas hiç tepki göstermez.
- 10- Bunu üzerine adam karısına oğullarının kusurunun paranın kıymetini bilmediği olduğunu söyler.
- 11- Bunu için oğullarını, zahmet çekip, paranın kıymetini anlaması için bir demircinin yanına çırak olarak koyarlar.
- 12- Kıyas, demircinin yanında bir ay çalışır. Bir ay sonunda kazandığı parayı getirip babasına verir.
- 13- Adam parayı aldığı anda dışarı atar.
- 14- Bunu üzerine Kıyas tepkisiz kalmaz.
- 15- Bu olaydan sonra adam ve karısı oğulları Kıyas'ın kusurunun kalmadığını anlar.
- 16- Kıyas, mahallede her zaman şahın çocuğu ile oynar.
- 17- Bir gün şah, oğlunun kiminle arkadaş olduğunu merak eder ve oğlu ile arkadaşını yanına çağırıp, onlarla sohbet eder.
- 18- Şah, Kıyas'ın zekasını denemek ister.
- 19- Oğlu ile Kıyas'a bir miktar para verip, onlardan tatlı bir şeyler almalarını ister.

- 20- Şahın oğlu gider şeker alır. Kıyas ise kasaptan dil alır. Çocuklar aldıkları şeyleri şaha verirler.
- 21- Şah, paketleri açtığında dili görür ve bunu anlamını Kıyas'a sorar.
- 22- Kıyas ise dilden daha tatlı bir şey olmadığını söyler.
- 23- Padişah, çocuklara yine para verir ve bu kez de acı bir şeyler almalarını ister.
- 24- Şahın oğlu biber alır. Kıyas ise yine dil alıp getirir padişaha verir.
- 25- Padişah, yine Kıyas'a dilin anlamını sorar.
- 26- Kıyas ise dilden söylenen sözün kötü olanının acısının hiçbir zaman geçmeyeceğini bu yüzden dilden daha acı bir şey olmadığını söyler.
- 27- Bu olaydan sonra şahın sevgisi Kıyas'a karşı iyice artar. Şah her zaman Kıyas'ı yanına çağırır ve onunla sohbet eder.
- 28- Bir gün şahın veziri ölür. Saray vezirlerinden biri başka bir şehirde yaşayan bir adamı vezir diye önerir.
- 29- Bu olayı duyan Kıyas buna karşı çıkar. Çünkü vezir olacak adamın kendi karakterini saklayabileceği düşüncesiyle şahtan kılık değiştirip bizzat adamın yanına gitmesini ister.
- 30- Bu öneri şahın hoşuna gider. Kılık değiştirip vezirlerinden birini ve Kıyas'ı da yanına alarak adamın evine gider.
- 31- Eve vardıklarında adamın çocukları kapıyı açar. Adam içeride uyuyordur. Adam uyandıktan sonra iç çamaşırları ile misafirleri karşılar.
- 32- Aradan bir müddet geçer. Padişah, adamın cömertliğini denemek için ondan yemek ister.
- 33- Adam, misafirlere hiçbir şey ikram etmez.
- 34- Bu olaydan sonra diğer vezir adama geliş amaçlarını, onu vezir yapmak istediklerini söyler.
- 35- Bunu duyan adam kendini övmeye başlar.
- 36- Bir ara adam dışarı çıkar. O anda şah vezirine ne yapacaklarını sorar.
- 37- Kıyas hemen atılıp söze karışır. şahın vezir yapmak istediği adamın davranışları ile vezirliğe layık olmadığını söyler.

- 38- Şah, Kıyas'ın doğru söylediğini ve haklı olduğunu anlar. Adamın evinden çıkıp giderler.
- 39- Yolda Kıyas'ın evine rastlarlar. Kıyas evlerine gitmek istediğini söyler. Padişah ve vezir gece geç vakit olduğu için Kıyas'ı kendileri evine bırakır.
- 40- Padişah ile vezir evin penceresinden baktıklarında içeride Kıyas'ın babasının kitap okuduğunu, duvarda da asılı bir harita olduğunu görürler.
- 41- Şah, merak eder ve kapıyı açar.
- 42- Adam bir elinde kalkan, diğerinde kılıç kapıyı açar. Oğlunu görünce adamları içeri alır.
- 43- Kıyas'ın babası misafirlere çok büyük hürmet gösterir. Onlara yemek verir.
- 44- Yemekten sonra şah, Kıyas'ın babasına duvardaki haritanın anlamını sorar.
- 45- Adam, duvardaki haritanın düşman saldırılarına karşı plan için kullanıldığını söyler.
- 46- Bu sözleri duyan padişah, adamın çok akıllı ve cesur bir adam olduğunu anlar ve onu kendisine baş vezir yapar.

4.35. Masal Adı: Yedi Nar Çubuğu

- 1- Her şeylerini ortak yapan ve güçleri ile düşmanlarını kışkıandıran yedi kardeş, gün gelir evlenirler.
- 2- Kardeşlerin her biri farklı yerlere taşınır ve aralarındaki kardeşlik bağı zayıftır.
- 3- Bunu fırsat bilen düşmanlar onlara saldırır ve kardeşlerin saygınlığını azaltırlar.
- 4- Kazançları azalan kardeşlerin her biri tek tek geçim sıkıntısına girerler.
- 5- Olaylara şahit olan baba, çocuklarının sonlarının iyiye gitmeyeceğini görür ve onları yanına çağırır.
- 6- Kardeşlerin babası, çocuklarından gelirken yanlarında ince bir nar çubuğu getirmelerini ister.
- 7- Ertesi sabah çocuklar babalarının yanına gelir.
- 8- Babaları, çocuklarının getirdiği nar çubuklarının hepsini bir araya toplayıp ortasından ipe bağlar. Daha sonra çocuklarına tek tek verip kırmalarını ister.
- 9- Çocuklarından hiçbiri yedi nar çubuğunu bir arada kıramaz.
- 10- Daha sonra babaları çubukları tek tek oğullarına verir ve kırmalarını ister.
- 11- Çocuklar bu kez tek hamlede çubuğu kırarlar.
- 12- Daha sonra çocuklar babalarına, çubukları kırdırmasının amacını sorarlar.
- 13- Babaları, çocuklarını çubuklara benzetir. Aynı kırdırıldığı çubuklar gibi bir arada olurlarsa kimsenin onlara gücünün yetemeyeceğini, yok eğer ayrılırlarsa her birinin zorluk çekeceğini, düşmanları tarafından yok edileceğini söyler.
- 14- Kardeşler, babalarının nasihatlerini haklı bulur ve tekrar bir araya gelirler. Yeniden mutlu bir şekilde yaşarlar.

4.36. Masal Adı: Üç Sanatkâr

- 1- Biri duvar ustası, diğerk marangoz, öbürü ise kuyumcu olan üç sanatkâr arasında görüş ayrılığı çıkar. Her biri kendi sanatını över.
- 2- Duvar ustası, her renge dönen ve rüzgarla hareket eden bir ev yapacağını söyler.
- 3- Marangoz her yere ulaşan bir at yapacağını söyler.
- 4- Kuyumcu ise, düşman geldiğinde haber veren altından bir horoz yapacağını söyler.
- 5- Sanatkârlar tartışırken, ülkenin padişahı da kılık değiştirip derviş kılığında veziri ile ülkesini geziyordur.
- 6- Padişah bu sırada sanatkârların evinin önünden geçer ve onların konuşmalarını duyar. Kapılarını çalar.
- 7- Sanatkârlar, yaptıkları şeylerin hangisinin güzel olduğunu söylemesi için derviş kılığındaki padişah ve veziri içeri alırlar.
- 8- Derviş kılığındaki padişah, ustalara yaptıkları şeylerin hangisinin güzel olduğunu ancak ülkenin padişahının söyleyebileceğini iletir.
- 9- Ertesi sabah, padişah emreder ve üç ustayı da huzuruna çağırır.
- 10- Şah, ustalardan dünyada eşi benzeri olmayan şeyler yapmalarını ister.
- 11- Şahı, gören ustalar, o gece evlerine gelen dervişin padişah olduğunu anlarlar.
- 12- Ustalar saha sonra, yapacakları eşyaları padişaha anlatırlar.
- 13- Ustalar kırk günün içinde vaat ettikleri atı, evi ve horozu yaparlar.
- 14- Şahın adamları, ustaların vaatlerini yerine getirdiğini söylerler.
- 15- Padişah, adamlarını da yanına alır ve ustaları ziyaret gider. Evin, atın ve horozun hazır olduğunu görür.
- 16- Atın, horozun aynen istediği gibi olduğunu görür. Şah aynı gün yeni eve taşınır. Ustalara bolca hediye verir.
- 17- Bir süre sonra başka ülkenin padişahı diğerk şahın ülkesine hücum eder.
- 18- Bu olay karşısında kuyumcunun yaptığı horoz ötmeye başlar.
- 19- Padişah, kendisini uyutmadığı için horozu kızar ve onu yere atıp ezer.

20- Düşman askerleri, şahın kentini kuşatmaya alır.

21- Padişah, horozun düşmanları haber verdiğini anlar ve onu ezdiği için pişman olur.

22- Düşman askerleri ile yedi gün yedi gece savaş olur.

23- Padişah horoza hayıflanır fakat son pişmanlık fayda etmez. Çünkü horozu yapan usta, şaha kızdığı için ülkeyi terk eder. Horoz da yeniden yapılamaz.

Masaldaki Olağanüstü Varlıklar ve Masaldaki İşlevleri

“Üç Sanatkâr” adlı masalda geçen tahtadan yapılmış at ve altından yapılmış öten horoz, olağanüstü varlık durumundadır.

Bu varlıklar, masaldaki işlevleri itibari ile masal kahramanları olan Üç Sanatkârın ellerinin hünerini kanıtlar niteliktedir. Yine bu varlıklar masalın sonraki bölümünde hediye olarak verildikleri padişahı, içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmakta, aynı zamanda da yaptığı hataların farkına varmasına sebep olmaktadır.

Sonuç olarak, masaldaki at ve horoz gibi olağanüstü özellikler taşıyan varlıkların sayesinde padişah yaptığı hataların farkına varmaktadır.

4.37. Masal Adı: Dostluğun Sırrı

1. Padişah oğlu Melih, deniz kenarında giderken adamları Kel Mehmed ve Muhtar'ın bir sandık için kavga ettiğini görür.
2. Melih adamları ayırır ve sandığa el koyar
3. Melih, daha sonra sandığı açmaya karar verir. İç içe üç sandık açar. İçinden bir mektup çıkar
4. Melih sandıktan çıkan mektubu okur. Mektupta gerçek dostluğun sırrını öğrenmek isteyenlerin üç ihtiyarların kalesine gitmesi gerektiği yazar.
5. Melih, gerçek dostluğun sırrını öğrenmek için babasından izin ister. Fakat şah buna izin vermez.
6. Bu olaya üzülen Melih, kendisini gam odasına kapatır.
7. Bu olaydan sonra padişah ve adamları Melih'i çok arar ve gelip gam odasında bulurlar
8. Padişah, oğluna derdini sorar. Melih gerçek dostluğun sırrını öğrenmesine izin vermediği için üzgün olduğunu söyler.
9. Padişah ne kadar uğraşsa da oğlunu ikna edemez. Sonunda yüz atlı adam ile birlikte gitmesine izin verir.
10. Melih, a damlalarla birlikte yola çıkar. Yolda Melih, adamları Kel Mehmed'e rastlar. Onu da yanına alır.
11. Bunlar gitmeye başlar. Fakat yolda adamları geri döner. Melih ve Mehmed yalnız kalırlar.
12. İki arkadaş yalnız başlarına yola devam ederler
13. Az gider uz gider gelir, her çeşit bitki ve hayvanın olduğu bir çimenliğe varırlar.
14. Melih, çimenlikte uzaktan bir saray olduğunu görür. Fakat sarayın etrafı kalelerle çevrilir.
15. Melih ile Mehmed, kalenin birine doğru yaklaşırlar.
16. O anda gayipten gelen iki el Melih ve Mehmed'i atlarla birlikte içeri alır.

17. Melih ve Mehmed içeri girdikten sonra gayipten gelen eller onlara yemek getirir, yataklarını hazırlarlar.
18. Yorgun olan Melih hemen uyur. Fakat Mehmed hemen uykuya dalmaz
19. Gecenin ilerleyen saatlerinde odaya, birinin elinde kitap, birinin elinde baştan, diğerinin elinde kılıç olan üç ihtiyar girer.
20. İhtiyarlar kendi aralarında konuşulur. Elinde kitap olan ihtiyar gelen kişilere yardım etmelerini söyler.
21. Bu konuşmayı duyan Mehmed, hemen yerinden fırlar ve geçek dostluğun sırrını öğrenmeye gittiklerini söyler. Adamlardan yardım ister.
22. Adamlar Melih ve Mehmed'e yol gösterirler. Yolda karşılarına çıkacak olan tılsımlı tilki ve kuşu anlatırlar. Bu iki tılsımlı varlığı geçtikten sonra karşılarına bir deniz çıkacağını söylerler. Denizin kenarındaki bir taşın altında at için eyer takımlarının olduğunu söylerler. Eyer takımları alıp bir ucunu denize attıklarında denizden çıkacak üç ayaklı atın onları karşıya geçireceğini söylerler. Karşıya geçtikten sonra atın eğer takımını karşıda bulunan taşın altına koymalarını ve kendilerine demir bir baston ile demir bir çarık bulmalarını tembihlerler. Daha sonra karşılarına çıkacak olan kadına biraz para verip, gidecekleri yerin adreslerini öğrenmelerini isterler.
23. İhtiyarlar gittikten sonra Mehmed, Melih'i uyandırır ve yaşadıklarını anlatır.
24. Daha sonra iki arkadaş birbirilerine güvenmeleri ve inanmaları konusunda aralarında anlaşıp kan kardeş olurlar.
25. Mehmed ve Melih birlikte yola çıkarlar. İhtiyarların anlattıkları bütün engelleri aşarlar. Onların söylediği gibi aynı şekilde denizi geçerler. Sonunda aradıkları yere geldiklerini anlarlar.
26. Burada bir kadının evine misafir olurlar
27. Melih, cebinden bir lâl çıkarıp kadına verir. Kadından gidip yemeklik bir şeyler almasını ister. Kadın aldığı lâl ile pazara gider ve yemeklik bir şeyler alır.
28. Melih ve Mehmed gerçek dostluğun sırrını nasıl öğrenebileceklerini kadına sorarlar.

29. Kadın, gerçek dostluğun sırrını şehrin dışında yaşayan Ahmed ve Mehmed adlı iki arkadaştan öğrenebileceklerini söyler.
30. Melih ve Mehmed bahsedilen o iki kişiyi bulmak için yola çıkarlar. Gelip Ahmed'i bulurlar.
31. Ahmed, gelen misafirleri içeri alır ve onları ağırlar
32. Daha sonra Melih, Ahmed'den gerçek dostluğun sırrını anlatmasını ister.
33. Ahmed sırrı anlatmaya başlar. Mehmed ile olan dostluklarının gelişimini, Mehmed'in onun için yaptığı fedakarlıkları her şeyi anlatır. Melih ve Mehmed'e gerçek dostluğun can pahasına bile olsa fedakarlık olduğunu söyler.
34. Gerçek dostluğun sırrını öğrenen Melih ile Mehmed kendi ülkelerine doğru yola çıkarlar.
35. Yolda, düşman padişahının topraklarına girerler.
36. Padişahın adamları bunları görünce, kovalamaya başlarlar.
37. Melih ile Mehmed adamlardan kaçarlarken, yolda Mehmed, attan düşer ve adamlara esir olur.
38. Padişah adamları, Mehmed'i getirip zindana atarlar. Üç gün sonra asılacağını söylerler.
39. Melih önce adamların elinden kurtulur. Daha sonra o da onlara esir düşer. Melih'i de getirip zindana atarlar ve otuz dokuz günün sonunda asılacağını söylerler.
40. Bu olaylar olurken, zindanda kalan Mehmed yanındaki diğer esirin öldüğünü görür. Onun elbiselerini çıkarır. Kendi üzerine giyinir. Kendisini ölü şekline sokar.
41. Zindan bekçileri gelir, gerçek ölü diye Mehmed'i zindandan çıkarırlar.
42. Cesed arabası, ölü diye Mehmed'i yolda götürürken, Mehmed arabadan atlar ve kaçar.
43. Mehmed kaçtıktan sonra gelir Melih'in esir olduğu ülkeye varır.
44. Ülkeye vardığında Melih'in şehir meydanında asılacağı haberini alır.

45. Meydana vardığında taht kurulduğunu ve Melih'in dar ağacında olduğunu görür.
46. Mehmed hemen ileri atılıp, padişahın huzuruna çıkar. Melih hakkında bir şeyler bildiğini ve onun asılması işini kendisine havale edilmesini söyler.
47. Padişah bunu kabul eder. Onun nasıl asılacağını sorar.
48. Mehmed, Melih'in at üstünde asılmasını önerir.
49. Padişah bu öneriyi kabul eder. Emir verir hemen bir at getirirler
50. Mehmed, Melih'in atın üzerine bindirir. Adamlar tam atı çekerlerken Mehmed elindeki kılıçla, Melih'in boynundaki ipi keser, kendisinde ata biner ve birlikte kaçarlar.
51. Adamlar Mehmed ve Melih'i kovalamaya başlarlar. İki arkadaş sihirli atın olduğu denizin kenarına varırlar. İlk geçişlerinde olduğu gibi denizin diğer tarafına geçerler.
52. Karşıya geçtiklerinde kendi atlarına biner ve aynı dervişlerin kalesine giderler.
53. Yine aynı şekilde iki el gelir ve onları içeri alır.yemek gelir, sofraya kurulur. Yemekten sonra hazırlanan yatakta Melih ile Mehmed uyumaya giderler.
54. Melih yine derin bir uykuya dalar. Faka Mehmed uyanık kalır.
55. Gece ilerleyen saatlerde ihtiyarlar yine gelirler.
56. Elinde kılıç olan ihtiyar, Melih ile Mehmed'i öldürmek ister. Fakat kitaplı ihtiyar izin vermez.
57. Ertesi gün Melih ile Mehmed kendi ülkelerine geri dönerler. Melih'in babası oğluna büyük bir karşılama töreni hazırlar. Melih, Mehmed'i yanına alır ve ona güzel bir ev verir.

MASALDAKİ OLAĞANÜSTÜ VARLIKLAR ve MASALDAKİ İŞLEVLERİ

Masalda geçen üç ayaklı at ve gayipten gelen gizemli eller olağanüstü varlık konumundandır. Bu varlıklar masaldaki işlevleri itibari ile masal kahramanlarına hedeflerine ulaşmalarında yardımcı olmaktadır.

Masalın belli bölümlerinde ortaya çıkarak masaldaki olayları gelişimine yön vermektedirler.

Sonuç olarak masalda olağanüstü özellikler taşıyan üç ayaklı at ve gizemli eller masaldaki işlevleri bakımından iyi yönleriyle karşımıza çıkmaktadır. Masal kahramanlarının hedeflerine ulaşmasına bir araç olarak katkı sağlamaktadırlar.

4.38. Masal Adı: Ohey'in Masalı

1. Yoksul adam, oğlu kendisi gibi olmasın diye onu okutmaya karar verir. Oğlunun eğitimi için onunla beraber bir hoca aramaya başlarlar.
2. Baba oğul az gider uz gider, gelir ormanda bir çeşmenin yanına varırlar
3. Adam, çeşmenin suyundan içer ve ohey der.
4. O anda suyun içinden kendisinin Ohey olduğunu söyleyen gizemli bir adam çıkar. Kendisini niçin çağırdıklarını sorar.
5. Adam, oğlunu eğitmesi için bir eğitmen aradığını söyler
6. Ohey, adama oğlunu eğitebileceğini ve üç yıl yanında kalmasının gerektiğini söyler
7. Ahmed'in babası bunu kabul eder
8. Oheh, Ahmed'in yanına alır ve gizemli kalesine götürür. Ahmed'i bir odaya kapatır
9. Ahmed, bir ara odadan dışarı çıkar. Kalenin etrafını gezer. Her tarafta vahşi hayvanlar, alevler görür. Kalenin arka tarafına gider. Burası alabildiğine denizdir
10. Ahmed, babasının kandırıldığını anlar ve kaleden kaçmak ister. Denizde olan gemilerden birine binip açılır. Önüne insan kafatasından yapılmış bir duvar çıkar.
11. O anda duvarlardan ses gelir. Kendilerinin Ohey'in öldürdüğü adamlar olduğunu söylerler. Bu kaleden kaçmanın sırrını sadece Ohey'in kızının bildiğini söylerler.
12. Bunlar olurken aniden suyun içinden Ohey çıkar ve Ahmed'i azarlar
13. Ohey, Ahmed'e kalesinde olan kırk odanın anahtarını verir. Sıkılınca odaları gezmesini ister fakat kırkıncı odayı açmasını yasaklar
14. Ahmed, bütün odaları gezer. Dayanamaz kırkıncı odayı da açar
15. Ahmed, kırkıncı odayı, açtığında burasının siyahlara bürülü bir yer olduğunu görür. Odanın içinde de bir kız vardır. Ahmed bu kıızı görünce ona aşık olur

16. Kız, Ahmed'e kalenin etrafını gezdirir. Bu kaleden kaçmanın tek yolunun Ohey'in öğrettiği tılsımları iyi öğrenme ve Ohey'in sorduğu sorularda hiçbir şey bilmediğini söylemek olduğunu öğretir.
17. Ohey, Ahmed'e her gün bir hayvan kılığına girmeyi öğretir. Bir gün Ahmed'i sınav yapar. Ohey, Ahmed'e her ne sorarsa Ahmed hiçbir şey bilmediğini söyler.
18. Bu olaya öfkelenen Ohey, Ahmed'i çeşmenin başında bekleyen babasına iade eder.
19. Baba oğulu evlerine dönerlerken, Ahmed aksak bir turaca döner. Babasının önünde kaçmaya başlar
20. Babası ne kadar uğraşırsa da turacı yakalayamaz. Daha sona Ahmed yanına gelince ona sitem eder.
21. Ahmed, babasını teselli eder. Artık sıkıntı çekmeyeceklerini anlatır ve Ohey'den öğrendiği bütün sırları anlatır.
22. Ahmed, güzel bir ata dönüşeceğini söyler. Babasından kendisini pazara götürüp satmasını yalnız gem ve eğerlerini satmamasını ister
23. Ahmed ve babası bu şekilde bir müddet geçinirler.
24. Bir gün dolandırıcının biri Ahmed'i'n babasını kandırır ve atı eyeri ile birlikte alır. O anda tılsım bozulur ve Ahmed eve geri dönemez. Atı satın alan meğer Ohey'in kendisidir.
25. Ohey, kılıcını çekip Ahmed'i öldürmek isterken Ahmed Ohey'in elinden kurtulur.
26. Ohey ve Ahmed arasında müthiş bir kovalamaca başlar.
27. Sonunda Ahmed, Ohey'i öldürür. Ohey'in bütün tılsımları yok olur.
28. Ohey, öldükten sonra Ahmed onun kızını kaleden kurtarmaya karar verir.
29. Ahmed, kızın olduğu kaleye gider. Kaleye vardığında kızın kaldığı odanın rengarenk olduğunu görürü.
30. Kız, Ohey'den kurtulduğu için odasını değiştirdiğini söyler. Daha sonra odaya gidip süslenir

31. Kız geri döndüğünde Ahmed ona evlenme teklif eder.
32. Kız, Ahmed ile evlenmesi için ak devden elmaların sırrını öğrenmesi gerektiğini söyler
33. Ahmed, elmaların sırrını öğrenmek için yola çıkar
34. Kız, bir peri kılığında ormanda Ahmed'in karşısına çıkar.
35. Ahmed'e Ohey'in kızının kendisinin kandırdığını, gidilip dönülmez yollara gönderdiğini ve isterse kendisi ile evlenebileceğini söyler
36. Ahmed, peri kızına inanmaz ve yoluna devam eder.
37. Kız, bir müddet sonrada pehlivan kılığında Ahmed'in karşısında çıkar. Pehlivan, Ohey'in kızını kaçıracağını söyler
38. Bu olaya öfkelenen Ahmed, kılıcını çeker ve pehlivanın üzerine yürür. Kız, Ahmed'in bu sınavı da başardığını anlar ve O'na yol verir.
39. Ahmed, yoluna devam ederken kız bu kez de dev karısı olarak Ahmed'in karşısına çıkar.
40. Ahmed, devden elmaların sırrını söylemesini ister.
41. Dev, elmaların sırrını Ahmed'in kendisinin bileceğini söyler.
42. Ahmed, elmaların sırrını hepsini bilir
43. Dev, Ahmed'in bütün soruları bildiğini görüp Ahmed'i serbest bırakır.
44. Ahmed, tam odadan çıkarken kız ilk haline döner ve Ahmed'e seslenir.
45. Ahmed, geriye baktığında Ohey'in kızını görür ve bu olaya çok şaşırır.
46. Kız, yolda Ahmed'in karşısına çıkan kişilerin kendisi olduğunu söyler. Ahmedi denediğini ve bütün sınavlarını geçtiğini söyler. Onunla evlenmeye razı olur.
47. Ahmed ile kız Ohey'in kalesine gelir ve tılsımlı adamların hepsini kurtarırlar
48. Adamlardan düğünlerine gelip, kendilerine eşlik etmelerini isterler.
49. Ahmed ve kız adamlarla birlikte kaleden aldıkları altınlardan Ahmed'in evine gelirler.

50. Ahmed, başından geçen bütün olayları babasına anlatır ve kırık gün kırık gece süren bir düğünle kız ile evlenir.

Olağanüstü Varlıklar ve Masaldaki İşlevleri

Masaldaki özellikleri ile “Ohey” adlı kişi olağanüstü varlık durumundadır. Ohey, masaldaki işlevi bakımından masal kahramanı Ahmed için bir tehlike unsuru olarak dikkat çekmektedir. Ohey, masalın akışı boyunca Ahmed’in önüne çıkan engellerde bir sebep konumundadır.

Masalın belli bölümlerinde geçen tılsım olayı Ohey gibi Ahmed ve diğer masal kahramanı Ahmed’in evleneceği kız tarafından da kullanılmaktadır. Sihirle gelen olağanüstü durumlarını Ahmed, içinde bulunduğu zor durumdan kurtulma, kız ise evlenme şartını yerine getirip getirmeyeceğini düşündüğü Ahmed’in denemek için bir sınav niteliğinde kullanmaktadır.

Sonuç olarak masalın birçok bölümünde geçen sihir kavramı masala gizemli bir hava vermekte ve masalların vazgeçilmezlerinden biri olan sihir olgusu ile masalın tüm niteliklerini gözler önüne sermektedir.

4.39. Masal Adı: “Uçan Halı”

1. Geçimini çorap dokuyup satarak sağlayan kadın, kazandığı paraya ekmek alması için torunu Ahmed’e verir
2. Ahmed, ekmek almak için pazara gider. Pazarda bazı kişilerin bir köpeği dövdüğünü görür. Köpeğe acır ve elindeki parayla onu satın alır.
3. Ahmed, yanında köpek ile eli boş olarak evlerine döner.
4. Ahmed, yine pazara gider. Bu kez de bazı adamların bir kediyi dövdüklerini görür. Elindeki parayı verir, onu da satın alır.
5. Ninesi yine eli boş dönen torununa öfkelenir. Fakat daha sonra yine ekmek alması için torununa para verir.
6. Ahmed, pazara gider ve yemeklilik bir şeyler alır. Akşam yemeklerini yiyip uyurlar
7. Ahmed, ertesi sabah kedi ve köpeği ormana bırakmaya karar verir.
8. Ahmed, ertesi sabah kedi ve köpek ile birlikte ormanda yol alır. Sonunda gelip bir dağın tepesine varırlar
9. Ahmed, dağın tepesinde üç tane devin kavga ettiğini görür
10. Ahmed, kaçmak ister. Fakat devler onu hemen yakalar. Ahmed, daha sonra devlere niçin kavga ettiğini sorar
11. Devler, buldukları uçan halı ve sihirli yüzüğü paylaşmadıkları için kavga ettiklerini söylerler.
12. Ahmed devlerin elinden kurtulmak için bir hile düşünür.
13. Ahmed, devlere dağın tepesinden bir taş atacağını, devlerin gidip taşı getirmesini ve taşı ilk getirenin halıyı, ikinci gelenin ise yüzüğü alacağını üçüncü gelenin ise bir şey alamayacağını söyler.
14. Devler kabul eder ve Ahmed’in attığı taşın arkasından koşarlar.
15. Bu olayı fırsat bilen Ahmed, hemen kedi ve köpeği de yanına alır ve halının sütüne binerek evlerine gelir.
16. Ahmed, daha sonra sihirli yüzükten bir tarafı altın diğer tarafı gümüş bir ev ister. Ev o an hazır olur

17. Ahmed'in evinin güzelliğini öğrenen padişah evi onun elinden almak için veziri ile birlikte hile aramaya başlar.
18. Vezirin önerisi ile padişah emreder hemen hilekar bir kadın bulurlar.
19. Padişah hilekar kadından Ahmed'in evinin sırrını öğrenmesini ister.
20. Kadın, Ahmed'in evini bulur ve bir şekilde içeriye girmeyi başarır. Hileci tatlı dilini kullanarak evlerinin sırrını Ahmed'in ninesine sorar.
21. Ahmed'in ninesi evlerinin sırrını uçan halı ve sihirli yüzükte olduğunu söyler.
22. Kadın o gece Ahmed'in evinde kalır. Gece Ahmed ile ninesi uyurken yüzüğü ve halıyı çalıp kendi ülkesine döner
23. Kadın, gelir ve bütün olayları padişaha anlatır.
24. Ahmed ve ninesi uyandıkları zaman her şey eski haline döner. Bunlar yine fakirleşir ve çorap satmakla geçinmeye başlarlar.
25. Bu olaylardan sonra kedi ve köpek Ahmed'e yardım etmek için uçan halı ve sihirli yüzüğü padişahın geri almaya karar verirler.
26. Kedi ve köpek kırk gün yol gittikten soran gelir padişahın sarayına varırlar.
27. Bunlar saraya vardıklarında, padişahın uyuduğu odanın penceresinden içeri bakarlar. Uçan halının yerde, yüzüğün ise padişahın ağzında olduğunu görürler.
28. Kedi etrafına bakınırken kapının altından kaçmaya çalışan bir fare görür ve onu yakalar
29. Fareyi, kapının altından bir delik açıp, padişahın dilinin altındaki yüzüğü çıkarması şartıyla serbest bırakır.
30. Kedi ile köpek farenin açtığı delikten içeri girerler. Kedi, halıyı katlayıp köpeğe verir.
31. Fare, kuyruğunu padişahın burnuna sokarak onun hapşırmasını sağlar. Böylece yüzük ağzından fırlar.
32. Kedi ile köpek halıyı ve yüzüğü alıp, Ahmed'in yanına gelirler.
33. Ahmed bu olaya çok sevinir ve yüzüğün sayesinde tekrar zengin olurlar

Masaldaki Olağanüstü Varlıklar ve İşlevleri

Masalda, devler, uçan halı, sihirli yüzük kendi arasında konuşan kedi ve köpek olağanüstü varlık durumunda olup her bir varlık masalın kahramanı Ahmed'in hedeflerine ulaşmasında bir araç konumundadır. Neticede Ahmed uçan halı ve sihirli yüzüğe devler aracılığı ile sahip olmakta, halı ve yüzüğün sihri sayesinde zengin olmaktadır.

Masalın başından beri yerlerini alan konuşan kedi ve köpek diğer olağanüstü varlıklar konumundadır. Bu varlıklar masaldaki işlevleri itibari ile kendilerine yapılan iyiliğin karşılığını vermekte masal kahramanı olan Ahmed'in içinde bulunduğu zor durumdan kurtulmasına ve eski günlerine dönmesine aracı almaktadırlar.

Sonuç olarak her olağanüstü varlık olumlu yönleriyle masaldaki yerine almakta ve masal kahramanının hedeflerine ulaşmasında bir araç konumundadır.

4.40. Masal Adı: Altın Şamdan

1. Hekimin biri gözleri ağrıyan padişahın hastalığının çaresinin Akdeniz'deki benli balığın kanında olduğunu söyler
2. Padişah, oğluna Akdeniz'de bulunan bütün balıkların çıkartılmasını emreder
3. Padişahın oğlu balıkçılarla birlikte ova çıkar
4. Akdeniz'de benli balığı yakalar. Balığa kıyamaz, fakat tam kesmek üzereyken balık konuşur ve kendisine bir gün lazım olabileceğini söyler.
5. Padişahın oğlu yanındaki adamlara kimseye söylemelerini tembihler ve balığı serbest bırakır.
6. Bir gün ispiyoncunun biri şehzadenin benli balığı serbest bıraktığını padişaha haber verir.
7. Bu olayı duyan padişah öfkelenir ve oğlunun boynunun vurulmasını emreder
8. Sonundan saygın kişilerin araya girmesi ile padişah oğlunun öldürülmesinden vazgeçer ve O'nu sürgün eder
9. Şehzade aynı gün Akdeniz kenarında yol gitmeye başlar. Orada çocuğun birine rastlar
10. Çocuk kendisinin hekim olduğunu söyler ve şehzadeye yol arkadaşlığı teklif eder
11. Şehzade ile hekim gezdikleri şehirlerde kazandıklarını bölüşmeye karar verirler.
12. Bunlar bir hayli gittikten sonra bir şehre varırlar
13. Bu şehrin padişahın kızı yedi yıldır konuşamaz durumdadır. Padişah kızını her kim iyileştirirse ona vermeye söz verir.
14. Birçok hekim gelir fakat kızın derdine çare bulamaz.
15. Şehzade ve hekim şehre varırlar. Padişahın kızının derdini öğrenirler.
16. Hekim bu olayı duyduğu anda şehzadeyi alıp, padişahın yanına gider. Kızı iyileştiremeye geldiğini söyler
17. Padişah kızını iyileştiremezse öldüreceği şartıyla hekime izin verir.

18. Hekim, şehzadeyi de yanına alır ve kızın kaldığı yere gider.
19. Diğer taraftan padişah ve adamları da kızın evine gider onları gizlice dinlerler
20. Hekim kızın yanına gider. Ona hiçbir şey söylemez. Sadece odada bulunan altın bir şamdana selam verip onunla konuşmaya başlar.
21. Şamdan, kızın ölen annesinden miras kalmıştır. Kız, annesi öldükten soran yedi yıl konuşmayacağına dair yemin eder.
22. Hekim odada Şamdanla konuşmaya başlar ve şamdana bir masal anlatacağını söyler.
23. Hekim masalı anlatıp bitirdikten sonra sonunun nasıl olacağını Şamdana sorar. Eğer bilemezse şamdanı kıracağını söyler.
24. Hekim, tam şamdanı eline alıp yere fırlatacakken kız konuşmaya başlar. Masalın sonunun nasıl olması gerektiğini kendisi söyler
25. Kapının arkasından kızının sesini duyan padişah onun iyileştiğini anlar ve sözünde durup kızını hekime verir.
26. Hekim oğlan daha sonra kıza kendisini tanıtır. Kendisinin balıklar padişahının oğlu olduğunu söyler.
27. Bu olaydan sonra hekim oğlan kıza şehzadeye verir, kendisi de kanından bir şişeye akıtıp, Şehzadeye vererek tekrar balık şekline girip suya atlar
28. Şehzade kıza da yanına alır ve padişahın şehrine geri döner. Balığın kanından babasının gözlerine sürer ve şahın gözleri o an iyileşir.
29. Padişah oğlunu affeder, kız ve oğluna muhteşem bir düğün yapar.

Masaldaki Olağanüstü Varlık ve Masaldaki İşlevi

Masalda konuşan ve daha sonra insan şekline giren benli balık olağanüstü varlık durumundadır. Benli balık, masalda geçen bütün olaylar boyunca masal kahramanı şehzadenin yanın yer almakta ve gördüğü iyiliğin karşılığını vermek için şehzadenin mutlu olması hususunda çaba harcamaktadır. Masal boyunca zor durumda olan şehzadeye yardım etmekte ve onun yanında yer almaktadır.

Sonuç olarak benli balık, insan kılığına girerek ülkesinden kovulan şehzadeye yardım etmekte ve onu içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmaktadır.

4.41. Masal Adı: Nankör Kız

1. Hayatından birçok şeye sahip olan padişah kızı yine de yaşamından şikayet eder.
2. Padişah kızı, bir gün gül bahçesinde gezerken, yanındaki hizmetçileri atlatıp sessiz bir köşeye çekilir.
3. O anda gökten kara bir kuş iner ve pençeleri ile kızı kavrayıp kaçıtır. Götürür bir ormana atar
4. Hizmetçi kızlar durumu gelir padişaha haber verirler.
5. Padişah kızının bulunmasını emreder fakat kızının izine hiçbir yerde rastlanmaz
6. Kız ormanda bir şekilde yaşamını sürdürür.
7. Padişah kızı, bir gün bir çobana rastlar çobandan süt ve elbiselerini ister.
8. Çoban, kıza bir kap süt ve eski elbiselerini verir.
9. Kız, çobanın elbiselerini giyer ve bir şehre varır.
10. Kız erkek kılığında gittiği şehirde bir çaycı dükkanına çırak olur.
11. Bir gün dükkanda bardakları yıkayan kız bütün bardakları kırar. Bu olay üzerine dükkan sahibi kızı kovar
12. Çaresiz kalan kız, yoldan geçen kervancılara katılır. Yola çıkarlar
13. Kervancılar dinlenirken, kız onlardan uzakta uyur, uyandığında kervancıların gittiğini görür.
14. Kız tekrar ormana döner ve orada yaşamını sürdürür.
15. Bir gün şehrin padişahının oğlu ormanda ava çıkarken, ağacın tepesinde kızı görür ve onu yakalar.
16. Kız, şehzadeye yalvarıp, kendisini öldürmemesini ister.
17. Kız ağaçtan indiğinde, şehzade bunun güzel bir kız olduğunu görür.
18. Kız başından geçen bütün olayları, şehzadeye anlatır.
19. Şehzade kızı saraya götürür. Hizmetçilerine kızın bakımını yapmalarını emreder

20. Kız, bakımı yapılır geri döndüğünde şehzade kızı görür ve ona aşık olur
21. Ertesi sabah şehzade duygularını kıza açar. O günden sonra gizlice buluşmaya başlarlar.
22. Bu olayı padişah duyar ve oğlunun soyu soppu belli olmayan bir kızla evlenmesine karşı çıkar. Şehzadeye baş vezirinin kızını almayı önerir.
23. Şehzade bu teklifi kabul etmez ve babasına karşı çıkar
24. Çaresiz kalan padişah, kızı oğluna alır.
25. Düğünden sonra kızın bir oğlu olur. Saraydaki tüm hizmetçiler kız ve çocuğuna özenerek bakarlar.
26. Tüm bu yaşamına rağmen kız yine de hayatından şikayet eder.
27. Bir gün kız sabah uyandığında oğlunun yanında olmadığını görür.
28. Her yeri ararlar çocuğu bulamazlar
29. Aradan bir yıl geçer. Kızın bir oğlu olur. Bu çocuk da aynı şekilde kaybolur.
30. Bu olaylar üzerine padişah kendi gelininden şüphelenir.
31. Padişah, vezirine kızı götürüp ormanda öldürmesini emreder
32. Vezir, kıza kıyamaz ve onu öldürmez ormanda serbest bırakır.
33. Kız, çaresizce ormanda giderken odun taşıyan bir adama rastlar.
34. Fakat, adamın yanına gitmez. Ondan saklanır.
35. Adam kızı fark edince, kız adamın yanına gider.
36. Adam kızı görünce onun ne durumda olduğunu anlar. Kıza derdini sorar.
37. Kız, başından geçen bütün olayları ihtiyar adama anlatır.
38. Adam, kızın başına gelenleri hep kendi nankörlüğü yüzünden olduğunu söyler ve kendi başından geçenleri anlatır.
39. Kız, adamın başından geçen olayları ve nasihatleri dinledikten sonra gerçekten de nankörlük ettiğini anlar ve pişman olur
40. Adam, kıza gideceği yere kadar götürebileceğini söyler.
41. Kız, elbiselerinin yırtık olması sebebi ile şehre akşam gideceğini söyler

42. Adam kızı ormandan bırakıp gittikten sonra bu kez de kızın karşısına ihtiyar bir kadın çıkar
43. Kadın, kıza ormanda ne aradığını sorar
44. Kız, başından geçen bütün olayları kadına anlatır
45. Kadın, her şeyi bildiğini söyler. Kıza yine bahtından şikayet edip etmediğini sorar.
46. Kız artık şikayet etmediğini söyler. Bunun üzerine kadın kızın samimi olduğunun anlar ve onu kaldığı yere götürür.
47. Kadının kaldığı yer yüksek bir dağın tepesinde olan bir mağaradır.
48. Kız, mağaraya girdiğinde kaybolan çocukların burada olduğunu görür. Bu olaya çok şaşırır.
49. Kadın kendisinin baht kuşu olduğunu, nankörlük edenleri böyle cezalandırdığını, kıza da artık nankörlük etmemesini söyler.
50. Kız, bir daha nankörlük etmeyeceğine dair yemin eder.
51. Kadın, tekrar kuş şekline girer ve kız ve çocuklarını kendi ülkesine götürür.
52. Bu olaylar olurken, şehzade ise karısı ve çocuklarının üzüntüsü içindedir.
53. Şehzadenin üzüntülü halini gören gayipten gelen bir falcı, şehzadenin bahtından şikayet edip, üzüldüğü müddetçe hep mutsuz olacağını söyler.
54. Falcı, şehzadeye gülüp, eğlenirse mutlu olacağını söyler.
55. Falcı gittikten soran şehzade falcının söylediklerini yapmaya karar verir.
56. Hemen eğlence meclisi kurulur. Şehzade bolca eğlenir.
57. Bu olaylar olurken, baht kuşu şehzadenin karısı ve çocuklarını getirir sarayın bağının içine bırakır.
58. Kız ve şehzade birbirine kavuşur. İki de başlarına gelen bütün olayları birbirine anlatır.
59. Bu olaylardan sonra karı koca mutlu bir hayat yaşamaya başlarlar.

Masaldaki Olağanüstü Varlık ve Masaldaki İşlevi

Nankör kız adlı masalda geçen baht kuşu olağanüstü varlık durumundadır. Baht kuşu masaldaki işlevi bakımından masal kahramanının başından geçen olaylarda sebep unsuru olarak dikkat çekmektedir.

Baht kuşu, masalın tamamında hayatından sürekli şikayet eden şah kızının başına gelen olaylarda etkin bir rol almaktadır.

Baht kuşu, şah kızının başına açtığı dertlere onun için hem bir ceza niteliği taşımakta hem de doğru olanı bulmasında ve hayatından şikayet etmemesi gerektiğini anlamasına yardımcı olmaktadır.

Sonuç olarak, masalda olağanüstü varlık özelliği gösteren baht kulu, masal boyunca yaşanan olaylarda etkin bir rol almakta ve masal kahramanının yaptığı hatasını anlamasında bir sebep durumundadır.

SONUÇ

Yapılan bu çalışma bize Azerbaycan Halk Edebiyatındaki Masal türü ve tür hakkında yapılan çalışmalarla ilgili bilgi verir. Bunun yanı sıra bir kısmı daha önce Günümüz Türkiye Türkçe'sine aktarılan, Azerbaycanlı Halk Bilimcilerinden Nureddin Seyidov tarafından derlenerek; "Azerbaycan Nağmaları" adlı eserde yayınlanan masalların kalan kısmının da Günümüz Türkiye Türkçe'sine aktarılması bakımından bu türe ilgisi olanlar için bir kaynak niteliği taşır.

BİBLİYOGRAFYA

ALTAYLI, S., Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü, MEB Yayınları, İstanbul, 1994.

BORATAV P,N., Zaman Zaman İçinde, Adam Yayınları, İstanbul, 1998

DEVELLİOĞLU, F., Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1997.

EFENDİYEV, P., Azerbaycan Şifahi Halp Edebiyatı, Maarif neşriyatı, Bakü, 1981.

ERCİLASUN, A.B., Örneklerle Bugünkü Türk Alfabeleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996.

Komisyon, Başlangıcından Günümüze Türkiye Dışı Türk Edebiyatları Antolojisi Azerbaycan Edebiyatı, Kültür Bakanlığı Yayınları, C. II, Ankara, 2000.

Komisyon, İmla Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları , Ankara, 2000.

MAKAS, Z. A., Türk Dünyasından Masallar, İstanbul Kitabevi, İstanbul, 2000.

SAKAOĞLU, S., Masal Araştırmaları, Akçağ Yayınları, Ankara, 1999.

SEYİDOĞLU B., Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1975-1976.

SEYİDOV N., Azerbaycan Nağılları, Azerneşr , Bakü, 1976.

TARTICI, H., Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Bitirme Tezi, Erzurum, 1994.

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında Kars'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kars'ta tamamladı. 1997 yılında kayıt yaptırdığı Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü'nden Edebiyat Öğretmeni unvanı ile mezun oldu. Halen Kars ili Merkez Mihrali Bey İlköğretim Okulu'nda Türkçe Öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

EKLER

پاسا قلیچ

بیری وار ایلی، بیری یوخ ایلی، اسقهان ولایتینده بیر پادشاه وار ایلی. بو پادشاهین اوج اوغلی وار ایلی.

گون کچیر، آی دولانیر، وقت گلیر که، پادشاه قوجالیر. پادشاه بویوک اوغلی احمدی یانینا چاغیریب دئییر:

اوغلوم، منیم وقتیمه آز قالیب، قوجالمیشام، بو گون صباح ئولوب گیدهسیم. سوزلریمه قولاق آس، سنی مملکته پادشاه، محملی وزیر، کجک قارداشینیزی دا وکیل تعیین ایلییوم.

سیره بیر وصیتیم وار ایجاد / اونو یادینیزداران چیمخار دسینیر.

منیم سراییمین قرخینچی اطاقیندا بیر صنتوق وار، ایچینه کهنه، یاسلی بیر قلیچ وار، هارا سفره گیتسه نیر اونو بیلینیزه باغلایین. سیره هیچ کیم باتا بیلمز.

پادشاه بویوک دئییب عمرینی باغیشلا دی اولادلارینا. آتالاری ئولندن سونرا بویوک قارداش پادشاه اولدی.

بیر نچه گون تازا پادشاه دولت ایشرلی ایله مشغول اولموقدان سونرا فکرلندی که، بیر آز مملکتی گریب

ئولانسین، گونلرین بیریله پادشاه یولا حاجم لاشدی / اورتانبیل قارداشی کئول / بیریله قویوب بیر آز قوشون کونوروب یولا

دوشدی. ائله بو وقت کچیک قارداش دئی: آتامین وصیتینی بیریله بیتیر، سفره کیدیرسن یاسلی

— قلینچی بیلینه باغلا، سونرا گیت.

احمد بیر یاسلی قلینجا باغدی، بیر قارداشینا، سونرا کولوب دئی:

— محمد، من ائله بیلیم که، سن عقللی اوغلانسان، بیر قوجانین سوزی ایله من جماعتی ئوزومه کوا روم که، نه وار—

نه وار من آتامین وصیتینی بیریله بیتیریم، یاسلی قلینچ باغلاماق منه پاراشمار، اونو باغیشلا بیرام سنه.

بونو دئییب یولا روان اولدی. آز گیتدی، چنخ گیتدی.

C(A3)1
A 40

آذربایجان ناغیلا لاری. آذربایجان دیلینده عرب الفباسی ایله. ب. یازیچی، ۱۹۸۵.

۲۱۲ صفحه.
موضوع و مضمونجا مختلف اولان آذربایجان ناغیلا لاری خلقیبیزین عادت و عئنه لرینی، معنوی عالمینی، آرزو و ایسته گینی، اونون خارجی و داخلی دشمنلره قارشى چوخ عسریک مبارزه سینی ئوگره تک ایچون زنگین ماتریال وئریز. ناغیلا لاردا هر چور استثمارچیلارا، ظلمکارلارا، مفتخورلوقا، ایکی اوزلولوقه قارشى عموم خلق نفرتی دیولور، ناموسلی، ساده انسانلارین حیات طرزی، یارادیجی امگی ترنم اولونور.

A40

Азербайжан нағыллары. Азербайжан дилинде эрэб элифбасы илэ. Б., Язычы, 1985. 312 с.

Китабда топланан нағыллар Нуреддин Сейидовун тэртиб етдији китабдан кетерилмешдур.

A 4802000100—153—28—82
A №—656—05

C(A3)1

© Азербайжан нағыллары. Азербайжан. Баки, 1976.
© Язычы, 1985.

سوزلریمه قولاق آس. اولا پاسلی قلینجی بیلینه باغلا. نه قیر که، بیلیندهدیر، میج سنه باتا بیلیمز. یولدا هر کیمی دارا دوشموش گورسن اغلان ایله. اولدا ایشین راست کلر. آناسی بونو دفتیب، پاسلی قلینجی صنوقدان چیخاریب اوغلونا ویردی، حسن آتا یادگارینی ئویوب بیلینه باغلادی، باغدی که، او ساعت قولونا قوت کللی.

غرض حسن بیر خیلی قوشون گوتوروب یولا دوشلی. آر کیتی، چوخ کیتی، کلب 20 همین قلمهجهیه چیتی. باغدی که، او قتر انسان سوموگی وار که، کل گورسن. قلمهجهنین ایچینه گریب گوردی که، قارداغلارینین پالتاری بردهدیر. باتا دوشلی که، قارداغلارینی بورادا ئولورویبلر. باشلادی اورا-بورانی اغتارماقا برده باغدی که، گوی گورلدادی، شیمک چاغدی، شهنین اوستو ایله بیر قارا بولود کلب قلمهجهیه چاتدی. بولودون اورتاسیدان آتینین اوستونده اوزی گوبندلی بیر پهلوان بره انلی، حسنین اوستونه قیشقیریب دغلی، سن نه جراتله منیم باغما گیریمسن؟ حسن دغلی:

— اوزون دانیشما، قارداغلاریمی ئولوریمسن، کلیمیم ولارین جیفی نی، آلماقا.

حسن قلینجی سیریب پهلوانا هجوم ایلملی. بولار توخ کون، توخ گجه دعوا ایلیلر. بیر-بیرینه کوچ کلله بیلدیلر. آخردا حسن بیر نوره چکب پهلوانین آرخاسینی ووردی بره. بیردن پهلوانین باشیدان پیاغی دوشلی. باغدی که، بو بیر گوزل قیردیر که، آیا دئییر سن چیخما من چیخاجام گوزنه دئییر سن چیخما من چیخاجام، قیری گورن کیمی عقیق باشیدان چیخیب بره بیخیلملی. ئوزونلن کیتلی.

بیر وقت آیلب گوردی قلمهجه بوش قالیب، میچکیم بوخلور. دوروب کیمک ایستهینده یردن بیر کاغذ تاپدی. اوخودی گوردی قیر یازیب که، «من فرنگ پادشاهین قیزی برییم، آتام ایستدی که، منی اره ویره، من کیتلمیم، سوز ویردیم که، هر کیم منی بیخما اونا گیمهچکم، ایندی سن منی بیخیمسان.

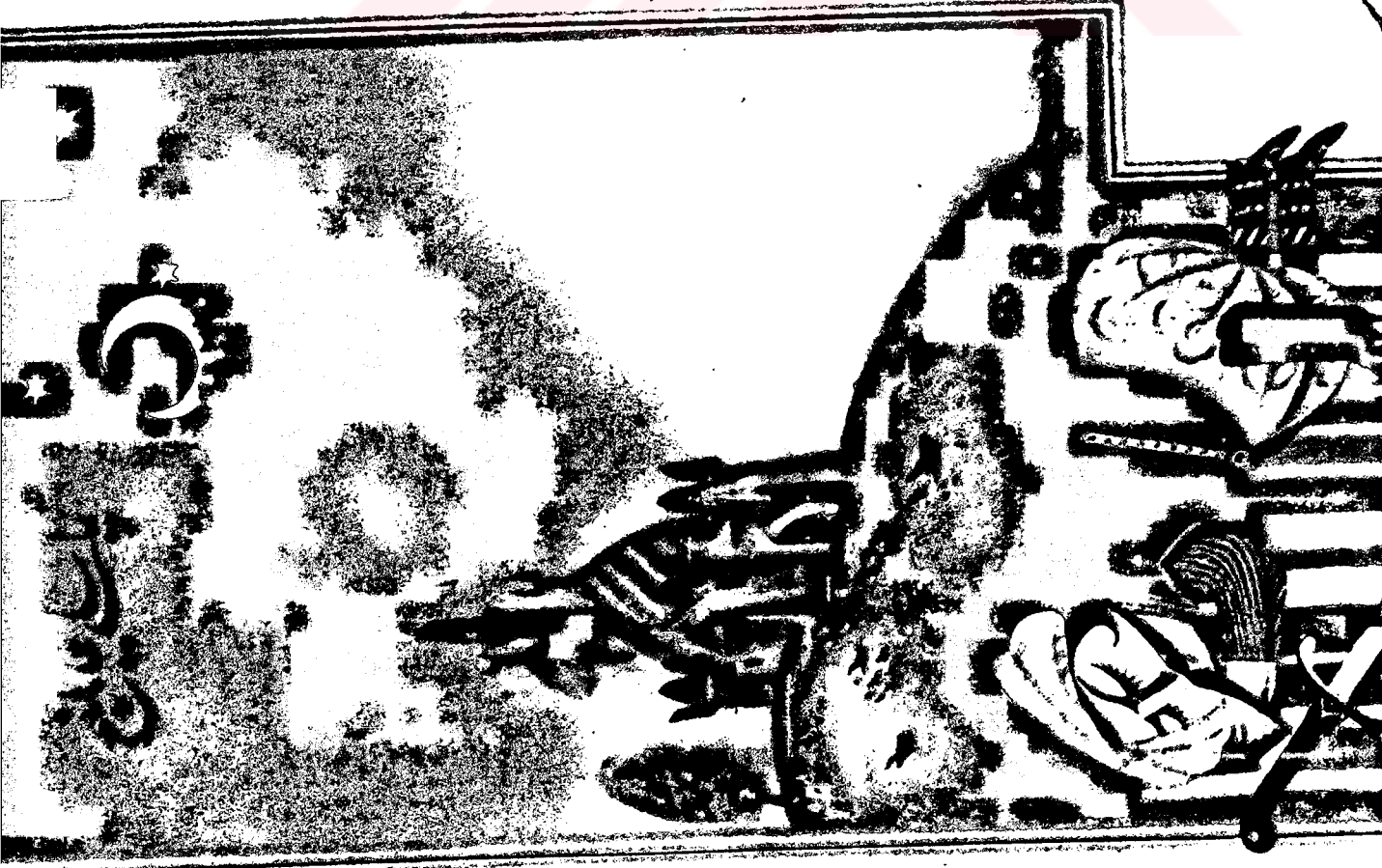
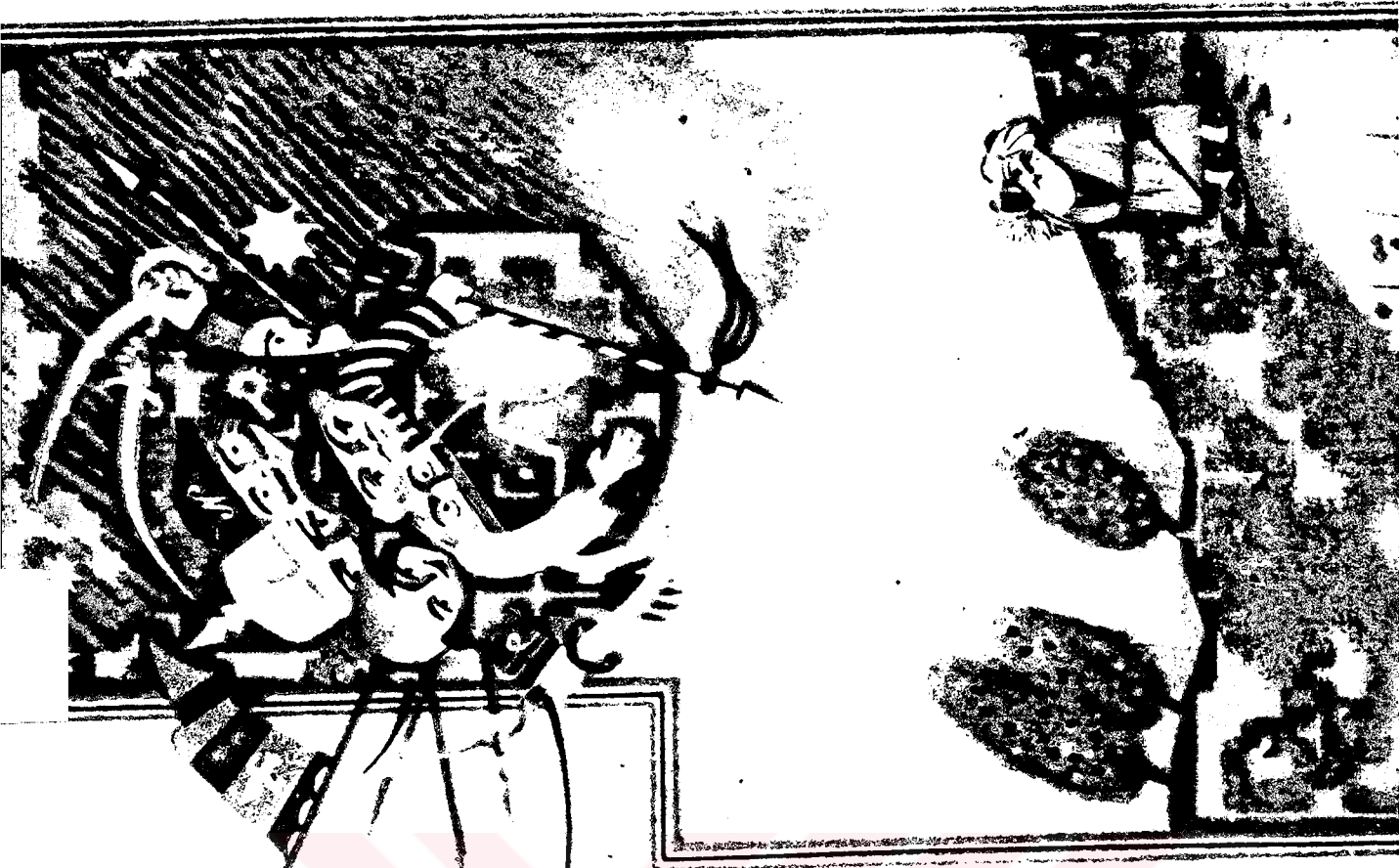
آخردا کلب بیر قلمهجهیه چاتدی. قلمهجهنین قایسی باغلی ایلی. احمد گوردن قلمهجهنین یان-بورمسی چوخ گوزل بردی. هر طرف مشهدیر.

احمد اسر ویردی قوشون آتدان دوشلی، چادرلار قورولدی، قوشون بره بیر اولدی، بهیب-ایچلن سوزنا احمد دوروب قلمهجهیه طرف کیتی، بیر تهر قایینی قریب ایجری گوردی گوردی بورا بیر باغیر که، کل گورسن، کل کلی، چاغیر، بیل بللی. باغین اورتاسیندا بیر چارخوش وار، بیر دانی قیریل، بیر دانی گوموش. ایچلن یتیش یللی یردن گوز باشی کیمی دورو سوزقوزاه وورور.

احمد گوردن بورادا میج کیم بوخلور، ایستدی گریب چارخوش چیمسن. اولله اگیننی سوبیوب سویا گریک ایستهینده یردن گوی گورولادی، شیمک چاغدی، گورون اوزونی قارا بولود آلی. بیر پهلوان آتین اوستونده پیدا اولدی. پهلوان آتدان دوشمهیش، باشلادی قیشقیرماقا که، سن نه جراتله منیم باغما گیریمسن، دفتیب قلینجینی سیریب قیزیل قوش کیمی شیملی احمدین اوستونه. اوزو ئولورور کیتی.

محمد قارداغینی گوزللی، کلب چیخادی. آخردا قوشون کوتوردی قارداغینی آغتارماقا چیتی. بو قارداش دا ئوزی ایله پاسلی قلینجی کوتورملی. اغتار-اغتار کللب همین قلمهجهیه چاتدی. باغدی که، بوردا او قتر آدم سوموگی وار که، کل گورسن. محمد او طرفه بو طرفه گوز گزددیریب گوردی ئوز قارداغینین سیتی بوردادیر، قورتویا دوشلی. ایستدی گوی قایتیمسن، یردن پهلوان باشین اوستونو آلیب انو دا ووروب ئولوردی.

کیچک قارداش حسن بیویک قارداغلاریدان عقل لی، هم ده گوجللی ایلم قلمه ایندیبه کیمی اونون کوره کیتی بره. دوران پهلوان بوخ ایلی. حسل ها گوزللی قارداغلاری کلب چیخادی. او، یول تدارکی گورمکه باشلادی. آناسی حسنی یانینا چاغیریب دغلی: اوغلام، کلبیرسن، اوغور اولسون، آتجاق شیم

گمک ایده سن. گدیت فورگ بادشاهمین قیزی بری خانمی
گتیرم.

دیو دغلی: /
— قارداش اولماغینا اولاق. اما سن او برزلی تانیمیرام.
مین بعلیمه سیم بیویک قارداشیمین یانینا گمک. بلکه او
تانیمدی.

بلی. حسن دیوین بعلیمه مینن کیمی او هوایا قالدی.
بیر خیلی اوچاندان سوزرا بیر مشهیه چاتیلار. باغیلار که.
بورادا بیر **تغزل آغی** وار. **تغزل آغی** قاناقیندا بیر یکه آغ دیو
اوتوروب، خوشیلر فور **تغزل آغی** قاناقینا.

آغ دیو اولاری کورن کیمی کولوب دغلی:
— قارداش خوش گلیمسن، چوخدانبیر که، دینیمه انسان
اتی دگمیر **تغزل آغی** اونا کوره بو آدامی گتیریمسن که، بیر آز
دیشیمین دیشیمی دگشم.

دیو دغلی:
— قارداش، اگر سن بو آداما توخوسان اوندان گدیب آتام
دیمهچکم، کوزی ده سنینله عمرلیک دشمن اولاجام. بو آدام
سنی کولومن قورتاریب.

آغ دیو بو سوزلری ائیمیدن سوزرا. حوروب حسن
فوجالاییب باغلاوی دوز کیمی یالامغا.
— مین قارداشیملا قارداش اولموسان، اوندان مینم ده
قارداشیمسان.

دیولر حسنه یانغنی حومت ایلمیلر. سوزرا آغ دیو دغلی:
— قارداش، من ده بیلیمم فورگ تورباغی هاردا بیر. بیویک
قارداشیم بیلیر. گدین اونون یانینا.

حسن آغ دیوله خللا لاییب بالاجا دیوین بعلیمه سینی.
دیو هوایا قاناق بولا دغلی. بیر خیلی اوچاندان سوزرا ینه
بیر دافا راست گللیلر. دافین دیشیمه بیر **تغزل آغی** واردی.
قاناقیندا یکه بیر بور دیو اوتوریمیدی. حسن گل بیره
خوشیلر. بور دیو قارداشینی کورن کیمی کولوب دغلی:
— قارداش، خوش گلیمسن، چوخدانبیر بوخسان، بو
آدامی دیشیم سنه گتیریمسن که، دیشیمین دیشیمی **دگشم**.

ایستمن کلب سنی فورگ بادشاهمین اولاسان. سنی
کوزله بهچکم».

حسن قیزین کیمه سینه چوخ **تغزل آغی** دوروب کور—
پشیمان قوشونون یغیب گری قایتدی. کلب و زری کوز برینه
ماه تمین ایلمدی. آنانی ایله خللا لاییب آنا سینیب تک و
تنها بولا دغلی.

آز گتیدی، چوخ کیتی کلب بیر **مشهیه** چیمدی. کوروی
مشده بیر **تغزل آغی** بورادا بیر دیو بیخیلیب زاریبیر. دیو او
قار یکه بیر که، هر دفعه زاریاندا بو تیرمیر. حسن دیوه
یاغینلاغدی. کوروی دیوین آباغینا آفاج باتیب، ایستدی که،
آفاجی چچارا، **دیو دوز فکر لندی** که، دیو قاناق سنی کولورر.

آنین **خوش چیمینا** اوزون بیر چانی وار ایلی. حسن یوانجا
بیر اوجونو دیوین آباغینا باتمیش آفاجا باغلاوی، چاتین
او بیوی اوجونان توتوب کناردا بیر آفاجین دالینا کیرلیدی.
چاتینی برک چکدی. دیوین آباغینا باتان یکه آفاج چیمدی. دیو
او ساعت قیقیریب دغلی:

— ای سنی اینجین، اگر ایلمه دوشمن سنی پارچا پارچا
ایدهچکم.
دیوین آباغینان قانلی **تغزل آغی** اولوب یاتدی.

آخاندان سوزرا دیو ساکت اولوب یاتدی.
آرادان بیر ملت کیمتن سوزرا دیو کوروی آباغی یانغنی
اولوب. باغلاوی **تغزل آغی** که، کورسون کیمدی اونا یاغینلیق
ایلی. اما هیچکیمی کوره بیلمدی. کوروی آباغا **تغزل آغی** کردی.
ینه هیچ کیمی تپمادی.

سوزرا بانلادی دانماغا که، کیم سنه **گمک** ایلمیسه،
چیخین اوزه، سن ده اونا یاغینلیق ایلمیم.

حسن چیمیب دیوین یانینا گللی، دیو او ساعت دیز
چوکوب دغلی:
— ای سنی انسان، سن سنی کولومن قورتاردین، سی
کوروم دیله کین نه دیر؟

دیو دئلی:

— قارداش، سن بو اوغلانا دکمه، بو بیزیم قارداشیدیر. او، منی ثولومسن خلاص ایلیوب.
بوز دیو مسئلهدن حالی اولاندان سونرا حسنی قوجاقلازیم باغزینا یاسدی. سونرا اوللارا یول گوستریب حرمتله فرنگ تورباغینا گوندردی.

حسن له بالاجا دیو فرخ گون، فرخ گنجه یول کیتدیکنز سونرا گلیمب فرنگ تورباغینا چاتدیلا. دیو توگوندن بیر **انجککه** حسنه ویردی که، هاردا دارا دوشسن بو توکی یاندیر، اولدا من یانیندا حاضر اولاجام. حسن ده جیبیندن بیر بیجاق چناردیب دیوه ویردی و دئلی:

— نه وقت بو بیجاقین آغزیندان قان دامسا بیل که، من داردايام، او ساعت گلرسن.

حسن بونو دئییب دیودن آیریلدی، بیر آز کیدنن سونرا بیر چوبانا راست گلدی.

حسن دئلی:

— سلام چوبان قارداش، منه بیر قویون ساتارسانمی؟ چوبان دئلی:

— قارداش، کورورم که، غریب آدامسان، بیزلرده غریبه حرمت ایملر. اونا گوره سنه بیر قویون باغیشلادیم، هانسنی ایسته بیرسن سئج گوتور.

حسن چوباندان راضی لیق ایدیب بیر قویون سئجلی. قویونو کسلی، ایچ آلتینی چیخاریب قارنینی تمیزلیدی، سونرا قارننی باشینا کئچیریپ ثوزونو کچل مفتینه سالدی، باشلادی کیتمهکه. گلیمب شهره چاتتی، آز گزدی، چوخ گزدی بیر باغا گلیمب چیختی، باغنی که، باغ نه باغ اولله گوزلیدی که، اولله بیل دنیابن بوتون گوزللیکی بو باغا بییشیب، حسن باغی گزه—گزه چارحوضن یانینا چاتتی، ال—اوزونو بیویوب بیر آز میوه یهدی، سونرا بیخیلیب بیر آغاجین آلتیندا یاتتی. **سحر** **ماقرا اولچولار** حسنی توتوب آباردیلا شاهین یانینا.

شاه دئلی:

— آی کچل، سن کیمنس؟

حسن دئلی:

— شاه ساغ اولسون، یتیم اوغلانام، هیچکیم بوغندی. ایش آختاریرام، آخنام یاتماغا بو تاپمادیم، اونا گوره گلیمب سیزین باغدا یاتیم، اگر بیر **سپه** ایشیم وارسا بویونمو دوردورا بیلرسن.

شاه باغدی که، کچل چوخ عقللی اوغلاندیر. اونا گوره دئلی:

— کچل، کورورم عقللی اوغلانسان گل منیم باغیندا غاز اوتار، بیز ده سنی دولاندیراق.

حسن راضی اولدی، اولله اوکوندن شاهین غازلارینی اوتارماغا باشلادی.

بیر گون پری خانم باغا گزمکه چیمیشدی، بیرده باغدی که، باغدا بیر اوغلان یاتیب، یاخینا گلیمب گوردی حسن ده، آنجاق قیافه سینی دگیشیب ثوزونو کچل شکینه سالیب، پری خانم او ساعت بارماغینی دیشلیدی، تتر کلبیب گوردی ثوز اطافینا باشلادی فکر ایلمکه، پری خانمین آتاسی گوردی که، قیزی ینه فکر لیدیر. آروادینی چاغیریب دئلی:

— گیت، قیزینا دی که، داما بسدیر، اونو اره ویرمک ایسته بیرم.

آرواد قیزینین یانیندا اوتوروب دئلی:

— قیزیم، سن اوشاق دئلیسن، خیلی یاشین وار، داما نه **داما** **دولتته** **گوزله چکسن**، آتان سنی اره ویرمک ایسته بیر، نه دئیرسن؟

قیز گوردی آتا—آناسی ال چکمبر، دئلی:

— آتا، اولدا آتاما دی که، منی اره ویریر، **قونل** **گوز** **قایداسیرلا** ویررسن.

بو برین قایداسی بئله ایمیش که، گرهک شهرین بوتون اوغلانلاری، گلیمب بیر—بیر **گولمه فرنگکی سنین** قایاقچیلان کئچدایمیش، قیز هانسی اوغلانی بکنسه الینده که آلمانی اونا آتاریمیش، بوتدان سونرا همین قیزلا اوغلان ایولنریمیش.

آرواد قیزینین فکرینی ارنه دئلی:

او ساعت پادشاه امر ایلیدی، شهرده نه قدر اوغلان وارسا.

— اوغلان، اگر منی ساغالدا بیلسن سنه نه ایستمن ویرمه حکم، ساغالتاسان بوینونو ووردوراجاقم.
حسن رانی اولی، تتر شوربانی بیر قاپا توکوب شاهما ویردی. شاه شوربانی ایچن کیمی اوله بیل میج خسته دیلمیش، او ساغت یاغشی اولوب قالغی آياغا.
شاه دغلی؛

— اوغلان، دی گوروم منن نه ایسته بیرسن؟

حسن دغلی؛

— شاه ساغ اولسون، منه وارمچک لایم دگمل، آنجاق بیر ^{تارا}جو امشم وار، گراک قیرین و ^{سه}گوره کزنگله باریشاسان.

شاه رانمیلیق ویردی، که، گونی صباح اولاری قوناق دافیریب باریشارام، ^{سه}سجریسی گون شاه حامرلیق گوروب قیرینی قوناق چاقیردی، شاه باغلی، که، قیری مین حکیمله بیر برده کلیر، شاه قیرینان سوروشدی؛

— قیریم، دیهمن کچلی بورانلین، بو نه ایغدیرو؟

حسن او ساعت قارینی بانینا گتیب، توندی اولی کچل. شاه بو ایسه ^{سه}مصل قالدی.

پری خانم دغلی؛

— آنا، سنه مشده کی قلمچه مده غالب کلن اوغلان بودون، کوزی ده شاه اوغلی بیر.

شاه حسن دغلی، قیرینان عفر ایستدی. تازادان اولارا بیدی کون، بیدی گنجه توی ایلمی.

بو تارک بورادا یاغماقدا اولسون.

تورک بیر توکله مین پادشاهی دا فرنگ شاه مین قیرینی ایستیردی، آنجاق قیر اونا گتیردی. مین پادشاه یانتیب بوخودا گوردی، که، فرنگ شاه قیرینی بیر اوغلانا اراه ویریب ^{سه}توروب اولچی گوندردی. اولچیلر گری قانیدیب دغیلر، که، بس قیر اراه کتیب. پادشاه او ساعت قوشون توکوب باغلا دی فرنگ شاه ایله سحاربه به.

حسن ایچی بعله گورنده شاهان اذن ایستیب دعوا میانینا تارک کتیب.

بلی، دعوا قیریشدی—نه قیریشدی، حسن پاسلی قلمچینی بیتریب دوشدی قوشونون جانینا، او قتر قیردی، که، کل

ما یسی کلب قیرین قانباغینان کچیلر، ایا بری خانم میج بیرینی بگنسی. شاه دغلی، قیریم بس نه اولی؟

پری خانم دغلی؛

— آنا، من گوزلادیگیم کلمی.

شاه ما فکر لندی، که، کیم قالیب، وزیر دغلی؛

— شاه ساغ اولسون، بیرجه غاز اوتاران کچل قالیب، شاه دغلی؛

— وزیر، گیت اونو دا گتیر.

^{تارا}جو امشم

وزیر کلبیب حسنی گتیردی. حسن ^{سه}گولفرنگی بیز

آلتینان کچنده قیر آلمانی آتدی اونا. حسن آلمانی توکوب توکوب قویلی گوزونون اوستونه، بو ایسه شاه چوخ غضیب لندی. امر ایلمی، که، قیرینی دا، کچلی ده شون قورونلار.

بلی، حسنه قیری شون چچار تیلار. بو تارک کلبیب کوز که بیر کنده یاغادیلار.

بیر گون تیجه اولیسا شاه خسته لندی، نه قتر حکیم چاقیردی لارسا علاج اولمادی. بونو حسن ایشیتی. تتر کلبیب چولله دیوین توگونو پانیردی. او ساعت دیو حاضر اولوب سوروشدی؛

— نه بویورورسان؟

حسن دغلی؛

— بس قانباتام برک ناخوشدی، اونا نه ویرسک یاغشی اولار؟

دیو دغلی؛

— بیر چیران ووردوب باشینی بیتریب، سویونی ویررسن، او ساعت ساغالاجاق.

حسن کلبیب بیر چیران ووردوب کتیردی. باشینی بیتریب سویونی بیر قاپا توکوب پانیرینی دگتیب شاهین پانینا بولاندی. شاه اونو تانینایب پانینا چاقیردی، دغلی؛

— بالا کیمسن؟

حسن دغلی؛

— شاه ساغ اولسون، حکیم، سیزی ساغالتماقا گلیمیم، شاه دغلی؛

گورهن، برده باغی که، انسان لشینن داغ یارانب، اما
باکاهله قوشونون آردي کلب، حسن قرخ گون، قرخ گنجه
ووروشدی، دشمن گوردي حسنله باشاار بيلمسک، اونا گوره
حيله ایشلمسکه باشلادی. بادشاه بوتون کوبه کیرن قاریلاری بیر
بره بیغیب دئدی:

— کیم حسنه بیر کلب اوانو توتسا، قوزی آغیر لبقدا
قیزیل ویره جگمک.
بونلارین آراسیندا بیر عفریتیه وار ایدی که، بیر قیزیلار
توز جانینی دا ویردی، همین قاری دئدی:

— منه اون نفر کوچلی بهلوان ویر کلبیم اوانو کتیریم
بادشاه اون نفر کوچلی بهلوان آیریب ویردی قاریا.
قاری بونلاری کتیریم کوبه سیندیردی، قوزی ده کوبه کیریب
قالغنی گویون بددی قاتینا، قوز فرنگستانا ساری بولاندی.
کلب بیر مشده کوبی کولتلمک، سونرا قاهی قاری کیریب
دیلنمکه باشلادی. پری کوله فرنگیه چیغیب باغدی، قاری
برینی گورن کیمی دئدی:

— آی بالا، بو کیمین ایویبیر؟

پری دئدی:

— بس بیلیمسن، شاهین کوله کنی حسین ایویبیر.

— آی بالا، گوروم اوانو الله ساغلاسن، او اولماسایدی

دشمن سیزی قیریب چاتاردی، دوغریدان دا حسن کوچلی

بهلواندیر. آی بالا، حسین کوچی نهدهدیر که، او تک باشینا

بو بویدا قوشونی قیریب قورتاریب.

پری قاری بیلیری دییه آغزیندان سوز قاچیردی که، بس

اونون گوجو باسلی قلینجادیر. قاری سوزی گور کلب قایتدی

بهلوانلارین یائینا، گوزله ذیلر آخسام اولدی، اولله که، هاسی

یاتلی، قاری بهلوانلاری حسین ایوینه کتیریب کولتلمک

قویدی. گنجه دن خیلی گنجه شلی، حسن نین یاتلیغنی بره کیریب

قلنجی بیلینن آچیلار. حسن او ساعت دها دا برک بوخویا

گیتدی.

بهلوانلار حسین ال قولونو باغلا ییب قیزی دا کولتوروب

توز برلرینه قایتیلار. حسن زندانا، قیزی دا حرم خانایا

سالدیلار.

بونلار بورادا قالماقدا اولسون سنه کیمکن دیشیم دیودن.
دیو بیجاغا باغیب گوردی قان دامیر، تئو بوتون دیولره خبر
ویردی، دیولر توکولوب همین پادشاهین شهرینی محاصره به
آلدیلار. پادشاه گوردی دیولر شهرین قیراغنا اتن چیر
چکیلر، سوروشدی که، آی امان، بو نه دیر؟ هیچ کیم جواب
ویره بیلهدی. موزه قوز جانینن هابیندا ایلی که، بو دم
گوردیلر بیر دیو سراپا یاخینلاشیر، موزه بیر طرفه قاچیب
کیرلندی. شاه قورخودان تختین آلتینا کیرمک ایسته بنده دیو
دئدی:

— ای شاه، قورخما، دی گورک بیزیم آقامیز حسین باشینا

نه کلب، او هارادادیر؟

شاه احوالاتی دیوه دانیشدی، دیو قوشونا حکم ویریب

دشمنین شهرینی محاصره به آلدی، سونرا دئدی:

— اگر حسن ایله قیزی بو ساعت ساغ-سلامت ویرمه سن

تورباغینی توربا ایله داشیاجاغیق.

دشمن پادشاهی قورخویا دوشوب قیزی دا، اوغلانی دا

دیولره ویردی، باغیلار که، حسن قوزونه کله بیلیم، اونا نه

اولوب که، بئله بوخویا کلب؟ قیز دئدی:

— اونون سحرلی باسلی قلینجینی اوغورلا ییلار. قلینج

کلمه سه حسن بوخودان آیلما یاجاق.

دیولرین باشچسی امر ایلی که، برده ده اولسا، گویده

ده اولسا گرک بو ساعت باسلی قلینجی کتیره سیزا

او ساعت قلینجی دشمنلرین آلب کتیردیلر. حسین

بیلینه باغلیان کیمی آسقیریب آیاغا دوردی.

حسن دیولرین جوخ راضیلیق ایله ییب، آروادینی

گوتوروب کلبی قوز شهرلرینه.

تازادان بانلادیلار عمر سوروب گون کچیرتمکه.

گوین اوج آلما دوشدی، بیری ناغیل سویله نین، بیری

ناغیلا قولاق آسانلارین، بیری ده ناغیلا یاددا ساغلا یانلارین.

سیز ساغ، من سلامت. سیز یوز پاشایین، من ایکی اللی.

هانسی چوغلی سیزین، قلابینی دا منه ویرین.

— آنا، روم پادشاهینین قیرینی منه آل. ایولنمک

ایستیریم.

پادشاه دئلی:

— آی بهیعت اوغلی، سنه کیم قیر ویرور؟

اوغلان دئیر:

— اونو-بوزو بیلمیریم، اوج کونه کیمی روم پادشاهینین قیرینی منه آلماسان سنی ایله ووراجاقام که، بیرده کوزوره کللیجه جکسن.

پادشاهین جانینا اوغوتمه حوشور. وزیر-سوی کئلی چاقیریب تئیر ایستیریم. بئله قورازا کلیرلر که، آیری بیر قیر تاپیب ایلائی آلداتسیلاز که، روم پادشاهینین قیریدیر. پادشاه همین کون اوغلینی چاقیریب دئیر:

— صاباح تویرولتور.

اوغلی دئیر:

— منه ائله بیر توی ایلمهلسن که، سنین تورپاغیندا اولان بوئون کاسلابارین، ال-سیر-آیاق-سیرلارین هابسی اورادا یهیب ایچینلر، دروب کیننده ده هر آداما بیر **خلمت** ویرملسن، اگر دیدیکلریسی ایلمهسن کوزونو کولموش بیل.

پلی، پادشاه جانینین قورخوسوندان خریغه سینین یاریستینی

خرج لهیب **اوغلی دینلر تویرور** دئلی. کوزورده بیر دلخور قیری

تایب تویرتدیلر که، دئیرسن روم پادشاهینین قیریم، گنجه ده حوروب ایلان اوغلانین باشینی ارسن، قیر رانلیق ویرنن سوزرا توی باغلانسی. اوج کون-اوج گنجه ائله توی، اولسی که، بوئون جماعتین هابسی کلپ بهیب ایچیلر، کیندلر هابسی **دا خلمت** آلیب کینسی. گنجه باتناق وقتی کلنده ایلان باغا حوشلی که قیر اونو کولورمک فکرینده دیر. قیری ائله وورسی که، او ساعت کولسی، سحر پادشاه احوالاتدان خبر توتاندا جانینا اوغوتمه حوشلی. ایلان ینه پادشاهی توتوب دئلی،

— اینسی ده منه چین پادشاهینین قیرینی آلماسان، اگر

پادشاه ایلا اوغلو

قدیم زمانلاردا آج کوز، ظالم بیر پادشاه وار ایلی. اونون اوغلان-قیردان هیچ نهی بوخ ایلی. بیر گنجه پادشاه یوغوردا کورور که، بیر دروش اونا دئیر:

— ای پادشاه، کورورم یامان اولاد دردی چکیرسن، اونو بیل که، اولادین اولسا پشیمان اولاجاقسان.

پادشاه دئیر:

— نهیه پشیمان اولاجاقام؟

درویش دئیر:

— نه اکیسن اونو دا بیجه جکسن، سن رعیتنه ظالم ایلیویسن، اوغلون دا سته ظلم ایلمه جک.

پلی، پادشاه یوغوسوندان دوققوز آی، دوققوز کون کچیر، آروادینین بیر اوغلی اولور. اوقات قورضاغاجان ایلان، قورضاقدان یوخاری آدام شکلبنده دوققوزور. پادشاه بوئو انشیبیب حالی بیسله دئیر.

کوروشوک که، آدام آری بائی، ایل به ایل بویروبوب بوی آتار. اما بو اوقات ساعت به ساعت بویروبوب یکه له-تیردی، بیر-ایکی ایلین ایچینده اون سککیز یاقیندا اوغلان یویلا اولموشدی. ایلان بیر کون آتاسینین قاباغینی کسب دئلی،

— اوغول، بو نه احوالات ایلی، بیر منی باشا سال گوروم
 سن نیه منه ظلم ایلمین، خزینهسی بوئالتدین؟
 اوغلان دئدی،
 — بوتون بونلار سنین ایله دیکین ایشلرین بهره سیر،
 نه اکیشدین اونو دا بیچدین، ظلمله بیئدین وار—خولتی
 کاسیلارا قایتاردین، من ده جماعتین آقیش—دعاسیندان قشنگ
 بیر اوغلانا دونموم.

آلماسان سنی ائله ووراجام که، قارلیب کوموره دونه چکسن
 پادشاه نه قتر یالوار—پایش ایلهدی که، آی اوغول، کل
 بو سؤدادان ال چک، منی خطایا سالما، ایلان راضی اولمادی.
 پادشاه بو دفعه ده بیر باشقا قیز تاپیب، اولکی کیمی ئویرتدی،
 اوغولنی چاغیریب دئدی،
 — ماباح تویونلور.

ایلان دئدی:

— بو دفعه بوتون یوحسوللاری چاغیریب، یدی گون،
 یدی گنجه توی ایله ملی سن، هامیسینا دا کیدنده خلعت
 ویرملی سن.

پادشاه قورخوسوندان خزینه سنین یاریسنی دا توپا
 خرچللی، توی گنجهسی کلین ائوه کلندندن سونرا اوغلان بو
 قیزی دا چالیب ئولسوردی. آرادان بیر نجه گون کهنندن
 سونرا ایلان آتاسینین قباغینی کسیب دئدی،

— سنین بوتون کلکلرینی بیلیم، منه آلمیغین قیزلار نهروم،
 نه ده چین پادشاهینین قیزلاری ایلی. اونا گورده اوللاری
 ئوللوردوم، بو دفعه منه هند پادشاهینین قیزی آلمایسان،
 ئوزی ده قورخ گون، قورخ گنجه ائله بیر توی ایله ملی سن که،
 دنیا دا هیچ کیم بئله توی گورمیش اولسون.

پادشاه گوردی که، بو دفعه اوغولون دئدیگینی یزینه
 یترمهسه جانینی قورتارا بیلیمه چک، اودور که، بوتون وار
 پوخونون هامیسینی توکوب هند پادشاهینین قیزی آلی،
 خزینه سینده نه قتر قیزیل—گوموش واردیسا، هامیسینی
 کاسیلارا پایلادی. خزینه تمام بوئاللی.

توی گنجهسی پادشاهین الی اوره کینین باشیندا قالدی
 که، ^{بیر} ایلان بو قیزی دا ووروب ئوللوره چک، اوندا هند
 پادشاهینا نه جواب ویره چکم؟ هر طرفن ایلانلار قیزا گودو کچی
 قویلی، گودو کچی لر گوردرلر گنجه نین بیر وقتی ایلان خونوب
 بیر گوزل اوغلان اولدی که، ائله بیل اون بش گنجه لیک آیدیر.
 آداملار تتر گنجه ی گوردرلرینی پادشاه ا سويلدیلر. پادشاه
 سويلدیگینن بیللمی نه ایله سین. ^{بیر} اوغولنو یانینا
 چاغیریب دئدی:

احمد كيشى آرواد-اوشاقى ايله وداع-لائييب بى كئف حالدا
پادشاهين يانينا گئتى.

پادشاه دئلى:

- كيشى، بىس خضر هانى؟

احمد كيشى دئلى:

- آرواد-اوشاقىم آچىندان ئولورجولر، گوردوم هيچ بىر
علاجيم بوغچور. اودور كه، سننن همين بولو آلديم كه، هيچ
اويلاسا كلفتم آچىندان قيرلماسن، اينلى حكم سنيندير، امر
ايله بويته يتيرسينلر.

پادشاهين اوچ وزيرى وارى. اوزونو بيرييجى وزيره
توتوب دئلى:

- وزير، اينلى سن دى گوردوم بو كيشيه نه چرا وئريم؟
وزير دئلى:

- پادشاه ساغ اولسون، اونو ايكي شقه ايلماك لازمدير.
وزيرين بو سوزونن سوزرا احمد كيشى دئلى:

44 اصلاحو

سوزرا پادشاه اوزونو ايگينجى وزيره توتوب دئلى:
- وزير، بو كيشيه نه چرا وئريم؟

وزير دئلى:

- سنن اولسا اونو قاطرين قويروغونا باغلائييب، دافى-

دائى سوروتلوردم.

احمد كيشى بوئا دا اصلاحو دئلى.

پادشاه اينلى ده اوزونو باش وزيره توتوب خىر آلى،
- وزير، سن نه دئيرسن؟

باش وزير دئلى:

- اى شاه، منه قالسا او كيشينى آزاد ائلهرم، چونكه
او مرد مردانه بوينونا آلى كه، بو ايشى آرواد-اوشاقين
ئورالمه-مىسى اوچون ائله-ئييب. آتالار ياشى دئيبيلر: «آج
قلىنجا چابار». بيرده كه، اونا وئردىگين بول سنين خريفته-نده
دريا دا بىر قطره سوبا بئزمير، ائله بيل كه، دئيردن بىر
داملا سو اسكئليب، اوندان ئوتورى بىر آدامين ئولورونه حكم
وئرسه.

شاهلاردا وئر

كئچميش زمانلاردا بىر پادشاه وار ايلى. او قلعه-جه-سينده
چوخلى وحشى ايتلر ساغلادان. غفيلديگى آداملارى همين
ايتلره آتديراردى.

گونلرين بيريونده پادشاه دئير كه، كيم خضر پشميرى
منه گوسترسه اونا مين **توغون** بول وئردم. بو خبرى احمد
آدلى بىر كيشى ده ائشيبيلر. احمد كاسب بىر آدام ايلى، ئوزى
ده كلفتى بويوك ايلى. **چوئراك** بولونو كوچله چىچاربردى.
احمد كيشى پادشاهين يانينا گئيب دئير:

- پادشاه ساغ اولسون. من خضر پشميرى سنه گوستردم،
اينا شريطم وار.

پادشاه دئلى:

- كيشى شريطن نهدير؟

احمد كيشى دئلى:

- شريطم بوچور كه، وعد ايلهديگين بولون ياريسينى
قاياقچا وئر، قورخ گون ده مهلت وئر، تايمم كئيرم، بولون
قالايننى دا گلله وئرسن.

پادشاه فكرلدى كه، قوى بولون ياريسينى وئريم، اكر
تايبم كئيرسه دريسينى بوغازييلدان چىچار-تئيرارام.

احمد كيشى بولو آليب گللى ائولرينه، آرواد-اوشاقا
پالتار آلى، تاخيل آلى. اوتوز دوغقون گون كئف چكيب
دنيانين هر جور تاز-نمئيتلن يهئيب دولدى. قورخينجى گون

احمد كيشى بو دئمه ده دئلى؛
— اسلامو.

پادشاه سوروشلى؛
— كيشى، دى گورك بونولا سن نه دئمه ايستهيوسن.
احمد كيشى دئلى؛

— بيرينجى وزير آغزىنى آجان كيشى دئلى كه، اونو
ايكى شقه ايلهك لازمدير. من جواب وئرديم كه، اصلنه
اوخشاييرسان. دئمهك ايستهييرديم كه، سن قصاب اوغلوستان.
چونكه او ساعت شقهلممكن باشلادين. ايكنجى وزيرنه ده
همان سوزى دئديم. چونكه اونون دا آتاسى **ايكيجى اولوب**،
اودور كه، منى قاطرين قويوروغونا باغلاماغى صلحت گوردى.
باش وزيرينه ده همين سوزى دئمكه اونو عقللى وزير اوغلى
اولوغونو دئمهك ايستهييرديم.

احمد كيشينين سوزلرينن سونرا پادشاه وزيرلردن
آتالارين كيم اولوغونو سوروشلى. هابيسى احمد كيشينين
جوز دئليگىنى سويلهديلر.

احمد كيشينين سوزلرى بير طرفن پادشاهين خوشونا گليردى،
اما او بيرو طرفن اونو آلداتيفينا گوره برك غضبنميشلى.
اودور كه، باش وزيره امر ائلهدى كه، كيشينى زندانا
ساليريپ، سحرى **گوني ايتلرين قباغيئا آتسين**.

وزيرين علاجى كسبلى، كيشينى آيارپ زندانا ساليريپ.
كيشى ايجرى كيرپ گوردى بوندان باشقا اوچ نفرده وار. خبر
آلدى كه، قارداشلار سيز نه ايش كورورسونور؟ اولاردان
بيرى دئلى.

— بو ايل قوراقلىق كچليگينه كوره تاغيلم بيتمهدى،
پادشاهها وئرگى وئرله بيلمهديم، اونا گوره منى بورا سالييلار.
ايكنجىسى دئلى؛

— بازاردا بير نفر پادشاهين ظلمينن دانيشيردى، منده
يولدان كچيرديم. آياق ساغلايپ قولاق آلديم گوروم نه
دانيشير. ائله بو وقت پادشاهين **آتاسولارى** گليب انو توتماق
ايستهديلر. او قاجلى منى توتوب كتيرديلر. نه قمر ايلهديم
كه، منيم هيچ تهن خيريم بوخور. اينانماديلار.

اوجونجى كيشى دئلى؛
— آرواديملا يولا كشميرديك، بير گون برك دعوايمز
اولى، منن انتقام آماق اوچون كئيب پادشاهها يالاندان
بھتانلار دانيشدى. شاه بو ايشى بوغلامادان آروادين
بھتانلارينا اينايپ منى زندانا ساليريپ.
بولار كجهنى زنداندا ياتديلار، سحر آچيلان كيشى گليب
اوجونوده آبارديلار. اولجه ايكى نفرى آتيلار ايتلرين
قباغيئا.

احمد كيشيه **نويه چاتاندا** دئلى؛
— وزير، منى مه تولورتسه، سنه لازم اولرام.

وزير دئلى؛
— سن منيم نهيمه لازم اولارسان؟
كيشى دئلى؛

— من بوتون قوشلارين، حيوانلارين ديلينى بيليرم.
وزير دئلى؛
— بوگون ساغلايرام، قوى پادشاهها دئيم، راضى اولسا

سنى تولورتسهرم.
وزير احمد كيشينين سوزلرينى پادشاهها سويلهدى.
پادشاه دئلى؛

— وزير، اوندان قوش ديلينى ئويرن، سونرا تولورتق-
وررسن.

وزير پادشاهين يانيندان قايبپ دئلى؛
— كيشى، سنى تولومن قورتاديم، دى قوش ديلينى منه
ئويرت.

كيشى دئلى؛
— آى وزير، سن عقللى، دنيا كورميش آداسان، قوشون
ديلينى كيم بيلير كه، من ده بيلم.

وزير دئلى؛
— بس نيه منى آلدابيرسان؟
كيشى دئلى؛

— منيم كوزومون قباغيئا ايكى نفرى ايتلهه پارچالانداندا
مكرلشديم كه، هيچ اولمسا بيرجه گون ده ئوزومو تولومن

كېچىلەر، چوخلۇ مارال، چىران ووردولار. بوللار كىلىب بىر خرابەلىككە چىقتى. گوردۇر كە. اوجوب داغىلىمىش اىككى خرابە ائو وار. مەرئوئىن باشىدا بىر بايقوش اولايىر. بىزدىن پادىشاھ دىگەن:

— وزير، سەن بىر وقت قوش دېلى ئويرەنەن، اينىلى بو قوشلارنى نە دىگىلىكىنى باشا دوشورسەن؟

وزير دىگەن:
25 بىلى قىلە عالم، پادشا دوشورم.

— اوندان كوروم اوتلار نە دانىشىرلار؟

وزير ئوزونو چكىب دىگەن:

— غاھ ساغ اولسون، قورخورام دېمەن مەن غىيىن كىچە. شاھ سوز وگەن كە، قورخما دە، غىيىم كىچمە.

وزير دىگەن:

— بو بايقوش، او بېرىنە دىگىر كە، قېرىنى وئر مېم اولغولما.

— قېرىن آتاسى دىگىر كە، وئرەم، اما كرك مەنە يەنى مەراپەلىك وئرەمەن.

اولغالارنىن آتاسى بايقوش ايسە دىگىر:

— آي ساغ اولموش، پادشاھىمىز كە، بىلە باشلايىپ، يەنى نەدەر، يىمىش يەنى خرابەلىك وئرەم.

بايقوشلارنى بو سىجىتى پادشاھ چوخ تائىر ايلەدى، اولە بىل بوخودان آيىلەن، اوزونو وزيرىنە توتوب دىگەن:

— وزير، دوشوردانىمەن مەن ظالملىق ائىلەيمەن؟

وزير دىگەن:

— بىلەن، پادشاھىم، سەن ئوز ظلمىنى كورمەك ايسەن بىر سەن، تىمىر لېس ائىلىب قوش جەمەتن اچىتە، اوندان مەرئوئىن دوزونو بىلەن.

پادشاھ اولدان قايلىب كەلدى، وزيرى ئوز تىقىنە

26 اكلەن بىر بىر، ئوزو بىر دست دوشى لېسى كىلىدى. شەر بە

شەر، كىتەبە كەن مەر بىر كورەن، اولاردا نەجە دولاندىقلايىن، پادشاھدان راضى اولوب اولماقلايىن سوروشلى.

ساغلام بويوك ايلدىر. اودور كە، بو يالانى دانىشىم، وزير كىشىنىن عقلىنە، جىسارەتنە چىران قايلوب اولوب آزاد ايلەدى. احمد كىشى وزيردىن راضىلىق ايلەيىپ دىگەن:

— وزير، او پادشاھ كە، سەن قوللوق ائىلەرسەن، بىر كوز سەنى دە ايتلارنىن قانايىغا ائىر اچاق، اودور كە، تىمىر توك، ايتلەر ئوزونو تانىت.

وزير ائىلە مەن كوزنىن ايتلارنى بىگىنى ئوزو وئرەن، آزادان بىر آي كىچىلى، ايتلر وزيرى تمام تانىدىلار.

بىر كوز پادشاھىن يادىنا دوشلى كە، اونون قوش دېلى بىلەن بىر وزيرى وار، اونو چاقىرىپ دىگەن:

— وزير، او قوش دېلى بىلەن آدمى كىتر سىنلە دانىشىم، كوروم نەجە ئويرەنەن؟

وزير ايسەن پادشاھى آلاستىن، كورەن مەن دىگەن، اودور كە، علاجى كىسەلى، بويونو آلى كە، كىشىنى بوراچىب.

پادشاھ امر اولەدى كە، وزيرى آتسىلار ايتلارنى قانايىغا، وزيرى آتارىب ائىلار ايتلارنى قانايىغا. ايتلر وزيرىن ال— آياغىنا ساربايىب باشلايدىلار اونو يالماغا. پادشاھ بو ايشى كوروب مەغل قالى، دىگەن:

— وزير، ايتلر سەنى نە بىمەدىلەر؟

وزير دىگەن:

— كىلەم اولمايدىقنى ايتلر دە بىلدىلەر، اونا كورە بىمەدىلەر.

پادشاھ وزيرىن كىلەمىدان كىچىب دىگەن:

— بىر دە بىلە ايش توتسان دار آفاجىندان آسپلاچاقسان، بوخادىقون بىر مەن كىچىلى، پادشاھ وزيرىنى چاقىرىپ دىگەن:

— وزير، حاضرلاش بىر اووا چىخاق.

وزير حاضرلىق كورەن، بىر خىلى پاراقلى—باساقلى قوشون كوتوردى، آتالارى بىرلەيدىلەر. پادشاھلا وزير قوشونون قانايىغا دوشوب باشلايدىلار كىتەكە، آن كىتىلەر، چوخ داياندىلار، چوخ كىتىلەر، آن داياندىلار، داغلار آتىپ، درەلر

بیری واری ایلی، بیری بوخ ایلی، بیری پادشاه وار ایلی، بو پادشاهین یاشی قیرخی کچیمنلی، اما هله ائولنمهیشلی، او، ائله بئر آداملا ائولنمک ایستیهیردی که، ئوزوتن کوجلی، قوجاق، مم ده عقللی اولسون. نه قمر آختاریردی بئلهسنی تلپا بیلیمیردی.

شاهین بو مقصدینی هامی بیلیردی. گونلرین بیریته بئر دنیا گورموش قوجا شاهین یانینا گئیب دئدی:

— ای پادشاه، سنین آختاردینین قیز اسفهان شاهینین قیزیدیر. گنت اونو آل.

پادشاه وزیردی. وکیلی چاقیریب قوجانین سورلرینی اولارلا سويلدی. تئبیر ایستهدی. وزیر دئدی:

— پادشاه ساغ اولسون. بورادا ائله بئر چتین ایش یوخئور. ائلیجی گوندهرک گئیب قیزی ایستهسنلر.

۱۸۴۰ گئندر پادشاهین ناغیللی

پادشاه دئدی:

— بیردن قیزی وئرمه دیلر. اوندان؟

وزیر دئدی:

— پادشاهیم، سنین آدین-سانین یددی اقلیمه نعلوملور، آدینی ائشیدنده پادشاهلار یاتا بیلیمیرلر. کیمین جرئت چاتار که، سنین قایاغینا چیجا بیلیم؟ وئرمسه انون تورپاغینی آت تورپاسیندا داغیب دریا توکهریک.

بئلی، وزیرین تئبیرینی هامی بگندی. همان گون وزیر ئوز آداملاری ایله اسفهان یولا دوشدی. آز گئیب، چوخ گئیب چاقیدلار همین شهره، ادب-ارکانلا ائلیجی داشینین اونتونده اوتوردیلار. خنتچیلر غیر آباردیلار که، بس مانسی پادشاهینما آداملاری ائلیجی داشینین اوستونده اوتورولار.

بیری دئدی:

— گئنتیم آجیندان قیریلیر. — بیری دئدی، پادشاه او قمر وئرگی قویوب که، وئر و بیلیم، — بیری دئدی. — پادشاه اولغومی نحق برددن ئولسوروب، — هامی اونون ئلمیندن شکایتلیدی.

پادشاه گوردی دوغوردان ئولکهنی حرابهزارا، جماعتی دیلنجیه دوندهریب، اودور که، داما گئتمه ییب گبری قاییتدی، یولدا قایاغینا بئر قوجا چیخی، گوردی قوجانین گوزلری یاشاریب یاواشجا اونا یاغینلاشیب دریننی خیر آلدی. قوجا دئدی:

— درویش بابا، ئشیرسن منیم دریمیی؟ سن که، علاج

اقلبه بیلیمسن؟

پادشاه ال چکمدی که، گزک دئیسین.

قوجا دئدی:

— والاه، گورمسون آغی قاراسی بیره اوغولوم وار ایلی.

داغدان آراندا گئنده یولدا **قوجونا** دوشوب: دالدا انماغا بئر

چایمیب، سویوقدان ئولوبدی. اونو قمن ایله که بولوم

یوخئور. اودور که، بی کئتم. پادشاه چیخاریب قوجایا بئر

اودوج قیزیل وئردی...

پادشاه قوجانین یانیندان کلن کیمی تفته چیخیب امر

ایلهدی که، منیم تورپاغیمدا مریدی آغاجلیق سسافه ده بئر

کاروانسرا تیکلسین. مریکه چایلارین اوستونده گوربیرلر

سالیسنین. کاروان یوللارینا آغاجلار اکیلسین. کاسیلارا،

یتیم لره **شکگلاره** قوجالارا خزینهدن قیزیل پالانسین، تاغیل

وئرلسین.

الفرض، مری کیمین نه شکایتی اولسا، او گوندن پادشاه

ئوزو یوخلاسیب عدالتله حکم چیخارتدی.

پادشاه آز وقته ائله جرئت قازاندی که، هامی اولندان

راضی لیق ایلهدی.

گوبین اوج آلمایا دوشدی. بیری منیم، بیری سیزین، بیری

ده ناغیل سويلمه نین.

پای، قیر حاضر لانیب آلتان گئینیب اوستن قفل لانی،
اوستن گئینیب آلتان قفل لانی، ایینه اوخ، قالدان آلیب،
بیلینه قلینج باغلادی. بیر دسته آداملا گللی بادشاهین پانینا.
دئی:

— منی ایستین سننمنی؟

بادشاه دئی:

— یوخ، باجی، منی بادشاه گوندردی، گورسون ستین منه
کوجون جاناتاسی، اگر کوجون جانتاسا. سونرا بادشاه نوزی
کلهجک، یوخسا هر خیردا ایشلردن نوزی بادشاه بورا کلرن.
قیر ایستدی گری قایتین، فکر لندی که، جماعت نه
بیلمر احوالات نه برده دیر. هاسی دئیجهک ^{هه} قیرین قورغلی.
میانا او قمر آدام بیفیمیمنی که، ایینه اتسایدین بیره
دوشمردی. بلی، هر ایکیسی میاندان آت چاپیلان، هیچ بیری
او بیریندن قاباغا گجه بیلمدی، آتین اوستونله اوزوکون
ایچینن اوخ گچیردیلر. سونرا باشلادیلار بیر-بیرینه قلینج
وورماغا، کوردیلر قلینجدان دا بیر شی، چیخمادی، ال آتیب
قورغاق توتولان، باشلادیلار گولنگه، جوخ چتین لیکله
بادشاه قیرین گمیرینن پایشیب ووردی بیره.

بادشاه دئی:

— ایملی سوزون نه دیر؟

قیر دئی:

— سوزوم یوخلور، اما دی گوروم سن کیمن؟
بادشاه آجیب احوالاتی سوزلیدی که، ائله سنی ایستین

من گوروم.

قیر دئی:

— اوندان اوجونجی شرطیمی ده برینه بئیررسن، سونرا

راضی لیق وگوردم.

بادشاه دئی:

— نه دی شرطین؟

قیر دئی:

— دنیادان آن گوزل نه دیر؟

بادشاه دئی:

اصفهان بادشاهی امر ائلدی گللیب اولچیلری گتیردیلر. اولچیلر
احوالاتی دانیشیب بادشاهین قیرینی ایستهدیلر.
بادشاه امر ائلدی قهری گتیردیلر، احوالاتی آتاسی اونا
سویلهیب دئی:

— قیریم، ایملی سننن فکرین نه دیر؟

قیر دئی:

— آتای مهربان، سن منی هر کسه ویرسن راضی اولام،
اما اجازه وگورسن اولار اراوخ شرطیم وار.

اولچی گلن وزیر دئی:

— قیریم، شرطلرینی دی گوروم نه دیر؟

قیر دئی:

— بیرینجی شرطیم اودور که، او آداملا کرک آت مینیب،
اروخ آتام، ایکینجی شرطیم اودور که، قلینج ووروب گولشم،
اوجونجی شرطیم ده بودور که، کرک او سنم سئوالاریمسا جواب
وگورم.

اولچیلر راضی اولدیلار. قیرین سوزلرینی گللیب نوز
بادشاهلارینا سویلهدیلر. بادشاه بو خبری ائشین کیمن جین
ووردی بیئینه که، قیرین آیفینا گللیب اونونلا گولشم منه
نه دئیهرلر. پانخشیسی بودور، قوشون چکیب دعوا ائلیم،
وزیر دئی:

وزیر دئی:

— شاهیم، دعوا ائلیم قوشونو قیردیرماقین نه خبری
وار. اولجه گل قیرین تکلیفی نی برینه بئیرک. اگر پاش
توتماسا، اوندان دعوا ائلهریک.

بادشاه دئی:

— آق وزیر، منه پاراسمان، ووروب گلیم قیرین آیفینا
وزیر دئی:

— شاهیم، گل سن تغییر لباس اول، گنت دی که، منی
بادشاه گوندردی که، اولجه مینمله آت مینیب ارخ آتسین.

اگر منه غالب گلسه سونرا بادشاه نوزی گلر.

بو تغییر بادشاهین عقلینه باتدی. همین کون تغییر لباس
اولوب بیر دسته آداملا دوشدی بولا. کلب چیغلی اصفهان.
قیرا خیر گوندردی که، گلسین.

وزیر دئلی،
— قبله عالم ساغ اولسون، شهرده دلك قويوسان که،
چاغیریم؟
پادشاه دئلی:

— بیلیم، هاردان اولور—اولسون تاپ کتیر.
وزیر علاج سیز قالیپ گنتی کندن بیر دلك تاپدی. دلكی
فکر کوتوردی. بیلیردی که، اورا گنده نین هیچ بیر قاییتیم.
اما سینی بیلیردی. دلكین واری—یوخی بیر قوجا آناسی
وار ایدی، آناسی ایله حلال لاشیب، دوشدی وزیرین قاباغینا
گلی پادشاهین یانینا. بیر تهر الی اسه—اسه اونون باشینی
قیرغدی، گوردی باشینین اورتاسیندا بوینوز وار. دلك اوله
که، پادشاهین باشینی قیرخپ قورتاردی، گوردی اونو دا
ئولورمک ایسته یئرلر. پادشاه یالواریدی که، قوجا بیر آنام
وار، منی ئولورسه نیر اونا باخان اولما یاجاق، منی اونما
باغیشلا یین.

اسکنر دئلی:
— اگر بو سری هیچ کیمه دیمه سن منی ئولورمهرم،
ایشلی بیر آدم بو سری بیلسه او گونی باشینی بدینین
آیرا یاجام. دلك آن—امان ایله دیکن سونرا اونو بوراخدیلا.
دلك بیر هفته، بش هفته بو سری ایچری وئریپ
اودوردی. فکر اونو ساپساری سارالتیشدی. آناسی نه قدر
یالواریدی که، اوغول دردین نه دی، بئله سارالب—سولورسان؟
اوغلی دئلی:

— آنا، بو سری هیچ کیمه دئییه بیلیم.
آخردا دلك گوردی سر قارینی دیشیر. گلیپ مشده
تورباغی ائشپ بیر چوخور قازدی، آغزینی چوخورا توتوب
اوج دفعه یالواجادان دئلی، «اسکنرین بوینوزو وار،
بوینوزو». سونرا چوخورو ینه تورباغلا دولوردی. آرادان
بیر نجه آن گلیدی. همین چوخوردان چوخلی قارغی بیتدی.
وقت اولدی که، بیر چوبان گلیپ بورادان کچپنه همین قارغی—
لاردان کسپ توتک قاییردی. باشلا دی چالماغا. مانسی هوانی
چالنیسا، ائله توتکن سن گلیدی که، اسکنرین بوینوزو وار.

— ان کوزل کونول سئولدی.
بو سوز قیزین خوشونا گلیدی. قیز راضی لیق وئردی.
بلی، احوالات قیزین آتاسینا معلوم اولدی. ادب—ارکانلا
یدی گون، یدی گنجه توی ائله یب قیزی وئردیلر پادشاه.
پادشاه قیزی آلاندا دوققوز آی، دوققوز گون سونرا بیر
قشنگ اوغلی اولدی. اما بو اوشاق گوردی کیمیز اوشاقلاردان
دیگلی. بیز گوروشیک که، اوشاق ایله به ایل بوی آتار،
یکه لر. اما بو ساعت به ساعت بو یویوردی. گوجه، عقده هیچ
کیم اونولا باجاریردی.

اوشاغین آدینی اسکنر قوشوشدیلا. اسکنرین
اوشاقلقدان بیرجه عیبی وار ایلی. اونون تبه سینننننننننننننننن
بوینوز چیمیشلی، اودور که، باشینا شیش پاپاق قویاردی
که، بوینوزو گورونه سین، بلی، دایه لر اسکنردی بو یویوب
بویا—باننا چاتیردیلا. اسکنر بوتون علملرین سوننی تمام—
کمال ئویره نیب علملی بیر آدم اولوشدی. ایش بئله
کتیردی که، اسکنرین آناسی ئولدی. کتیرپ اوغلو نو برینده
پادشاه قویماق ایسته دیلر. پادشاهین باخیل وزیرلریننننننننننن
دئلی:

بیزیم دهه—بابا قاعده میز وار، گرك قوش اوچورداق،
کیمین باشینا قونسا اونو دا پادشاه سجه ک.

بئله ده ایله دیلر. قوشو اوچورتیلار، قوش دوز گلیپ
قونلی اسکنرین باشینا. کتیرپ آتاسینین برینده اونو پادشاه
قویولا. اسکنر اوله بیر پادشاه اولدی که، آدی—سانی هر
یره یاییلی. بوتون پادشاهلار اونون آدینی ائشیدنه تیر—
تیر تیر بریدیلر. اسکنر اوله که، آتاسینین برینده اوتوروب
پادشاهلیق ائله دی، اونون شهرنده هر هفته بیر دلك ئولوردی.
هیچ کیم سونن خبر توتا بیلیردی.

اسکنر هر دفعه بیر دلك چاغیرپ باشینی قیرخدی راندان
سونرا ئولورتلوردوردی. شهرده دلك قالمایشدی. پادشاه
بیر گون ینه وزیرینی یانینا چاغیرپ دئلی:

— وزیر، باشیمی توك باسیپ، بیر دلك تاپ گلیپ

قیرخسین.

دئىلىر فلان بىردە اوچ بوز ياشىندا بىر قوجا وار. بىرىنن تىپەنە بىلىمى، بامبوغون ايجىندە ساغلا بولار. بىرچە اونا دئمەشەك.

اسكندر دئلى:

— وزي، تور گدەك او فوجاين يانينا. اسكندرلە وزي گدەپ قوجانى تابدیلار. احوالاتى اونا سويلەدیلر. قوجا دئلى؛
— اوغول، ظلمت دنباستينا هر آدم گدەپ بىلمىز.
اسكندر دئلى:

— قوجا، بس من نىچە؟ گدە بىلەجكم، يا بوخ؟
قوجا دئلى:

— اوغول، گدەجكمىن. اما قايداندان سونرا تور فليجى نىن آلتيندا توله جكمىن.

اسكندري فكر گوتوردى، اما تور-تورونه دئلى كه،
تولسم ده گدەجكم.

اسكندر قوجادان ظلمتىن بولونو سوروشلى.
قوجا دئلى:

— اوغول، اورا يدى ايل. يدى آي گدەم-گوتوروز بول گدەجكمىن، بولدا ايلان-چايلان. ازدهالارا راست اولاجاقسان، گدەپ بىر بىرە چىخاقچاقسان كه، اورادان او طرفە آتلازى نىز گدەشەك . قوشوب آتلازى نى سوكرىسنىز. سونرا گدەپ بىر قارائلىق دانغا چىخاقچاقسىنيز، اوردا بىر بولاق وار. تورونلە بىر تولو بالىق گوتوروسىن، او بولاقا چايلاندا تولو بالىقى آتارسان سويلا. اكر دىرپلسە اوندا بىل گىنن كه، دىرپلىك سويونو تاپيسان.

اسكندر قوجاين يانيدان چىچىب قوشونو، دم-دستگامى ايله باغلادى ظلمتە طرف گدەشەك. آز گدەپلر، چوخ دايلاندیلار. چوخ گدەپ آز دايلاندیلار گىلپ بىر صورايلنا چىخيدیلار بورادا او قىر ايلان-چايلان، ازدها وار ايدى كه، آدديم، آتماغا بر بوخ ايدى. قوشون باغلادى بونلارنى قىرا-قىرا بالاجا بىر چىقىر اچىب گدەشەك. اما ايلان-چايلان قوشونون تمام يارىسىنى ووروب تولاوردى. بىر طهر تولوم-ظلملە بورادان چىچىب گدەپلر، ايدى ده قاباق لارىنا قالىن مشە ليكر چىخى. ائله

بوينوزو، چوبان قالىق ^{۱۲}مصل كه، بو نه سوردى. گونلرین بىرىندە اسكندره خىر گتيردیلر كه، هر بىرە يايلىب كه، اسكندرين بوينوزو وار. ايش او بىرە چايب كه، چوبانلارین توگندە بو هوانى چاليلار. اسكندر بو سوزلرى ائيلين كىمى امر ائلهدى دلكى، الى-تولو باغلى گتيرسىنلر. جلادار او ساعت اوغلانى تايىب گتيردیلر. شاه دئلى:

— اده، ظالم اوغلى، سن دئىن من بو سرى مېچ كىمه دئمەپه جكم، بس نىچە اوللى، هامى بىلمىز؟

دلك آندامان اولدى كه، بو حقه مېچ كىمه بىر سوز دئمەشەم.

پادشاه دئلى،
— تورونو دى،
دلك دئلى،

— پادشاه ساغ اولسون، گوردوم بو سر بىر درد اولوب قازىمى بىرتىر. آخردا گدەپ مشده بىر جالا قازدیم، اگدەپ بو سوزلرى او چالايلا دئلىم، سونرا دا اوستونو تورباقلادیم، سونان سونرا مېچ كىمه بىر سوز دئمەشەم.

پادشاه باشا دوشلى كه، احوالات نه بردهدى. او گونلن اونون آدى قالى بوينوزولو اسكندر.

اسكندر غشىتنن اود توتوب يانيردى. وزىرىنى چاغىرىپ دئلى:

وزىر، قوشونى حائلولا. اوزاق بىر سفره چىخاقچاقم،
اىستىمىشيم ^{۱۳}ظلمتده دىرپلىك سويو وار، كىم اونو ايجسه تولمور، همجه ساغ قالىر.

وزىر اسكندرين خامشىنى بىلىردى دئيه مېچ نه ديمەدى. همین گونن تئبىر توگوب حائللىق گوردى. اونون تورباغىندا نئقدىر بىلجى آداملار، دنبا گوروش قوجالار وارديسا اسكندر هامى-سنى يىچىب مصلحت-مشورت ايلهدى، مېچ بىرى اورا گتېك اوچون بىر يوك تابا بىلمەدى.

هره بىر سوز سورلەدى. اسكندر دئلى،
— ياهى توشوش، دنبا گوروش قوجالاردان بورا كلمەش داها كىم قالىب؟

يېنىچە. آتلاردان، دوه لردن دوشوب بىر آز شە دە راحت لىنىك
 ايستە بىر دىلەر كە، بىر دە گوردىلەر ھەر طرفن شېرلەر، پىلنگلەر،
 آيىلار، قوردلار، قوشلار، بوتون وحشى حيوانلار بوللار ھېچوم
 ايلەدى. قوشونون چوچ ھەسەنىنى يىقىلەر. اسكندر گوردى كە،
 بورادان تىز چىخاسالار تمام قىزىلپ قورتاراچاقلار. گىجە يىن
 باشلايدىلار كىتىگە، بىر خىلى گىلدىن سونرا گىلپ بىر داغىن
 باشىنا چىقىلار. نە قىر آتلار سوردىلەر ھىچ بىرى بىرىنن
 تىرەتە بىلمەدى. آتلار بىن آياقلارى بىرىنن قويموردى. ائەلە
 بىل كە، مىخا بىشىدىلار. او ساعت قوجانن سوزى، يادلاينا
 دوشى، آتلاردان دوشوب نەل لىرىنى سوكىلەر. تۆرەن آتلار بىن
 باشلايدىلار كىتىگە. گىلپ چىقىلار بىر ائەلە بىرە كە،
 گوردىلەر ھەر طرف تمام ظلمتىن ايچىنەدى. گوز - گوزى
 كورسور. اسكندر بىر تەر اورانى-بورانى آختارىپ بىر بولاق
 تاپى. تىز بالىقى سويما سالى. او ساعت بالىق دىرىلپ
 باشلاى اوزىگە.

اسكندر بارماغىنى دىشلەدى كە، بورا ظلمت دىن باسىدى،
 بو بولاق دا ظلمت سويىدى. تىز اووچونو دولىرىپ دويونجا
 سوزان ايچى. تۆرەن آتلار بىن باشلايدىلار گوزى قايتماغا. ائەلە
 كە، اسكندر ظلمت دىن باسىدىن چىقى، گوردى كە، اون بش
 باشىندا بىر اوغلان اولوب، ئوزۇدە تمام قوشلار بىن، حيوانلار بىن،
 اولتار بىن، چىچكلىرىن، آغاجلار بىن، ھەر شىئىن دىلنى بىلمە بول
 ايشە اسكندر بىر طرفن سويىرىدى، بىر طرفن دە **غىمگىن**
 اولوردى. چونكە قرچا دىمىشى كە، سن دىرىلگ سويونو
 ايچىن دە ئولەجكسىن. اورادا اسكندر ايچىگى سوزان باشقا
 بىر بولاق دا وار ايى كە، آب حيات او بولاقدا ايى و
 اسكندر اوندان ايچە بىلمەمىشى.

بوللار بورادان بول باشلايىپ كىلەر. ائەلە بىر بىرە
 چىقىلار كە، ھەر طرف داش، قايا ايى. يامان بورولموشىلار.
 اسكندر پادشاھ دىنچىلەك اوچون بىر يىز آختارىدى. آخر دا
 بويوك بىر قاينىن دىيىنە ياتماق ايستەدى. باشلايدىلار كە،
 پادشاھىن 'اوستونە كون دوشور، نىزەلرىن، قىلنج لارىن
 اوچونو بىرە سانجىب باشلارىنى بىر-بىرىنە سويگە دىلەر.

اوستونە تىرە شالان ئورتوك آتدىلار كە، كولگە اولسون.
 بو سس-سىمىرە اسكندر بوخودان آيىلى، گوزلىرىنى آچىپ
 گوردى كە، نىزەدەن، قىلنجدان بونا چادر قوروللار. او ساعت
 بارماغىنى دىشلى كە، قوجا دىئەن سوز دىمەن دوز چىخاچاق،
 مىنم ئولوموم ياخىن لاشىب. ائەلە بو فكرلە دوروب چادر بىن
 آلتىندان چىخماق ايستە بىردى، بىردن گوزى گوردىلادى، ايلىرىم
 چاخى، اينىلى، گوردىلار ايلە اسكندر بىن باشىنن اوستونەدى كى
 قايا اوچوب دوشى چادر بىن اوستونە، اسكندر قاينىن آلتىندا
 قالىپ ازلەك. بوتون قوشون توكولوب قاينىن آلتىندان
 اسكندرى بارىمجان چىخارتىلار. اسكندر بىر آھ چىكىپ وصىت
 ايلەدى كە، مىنم **شىئىسى** آباراندا قاناقچا عالملى، حكىملىرى،
 سوزرا قوشونومو، داما سوزرا **اسكندر** خونچالاردا نەل-جواھرات،
 قىزىل، گوبوش توتان آدمالارى **چىركە** ايلە دوز بىرىن.

وزىر خىر آلى كە، شاھىم، بوللار بىن معناسى نەدىر؟
 شاھ دىلى،

- من آدمالارا و آناما دىمەك ايستە بىرىم كە، ياخشى
 حكىملەر، لقمانلار دىمەن منە، قوشون دىمەن منە، وار-دولت
 دىمەن، عقل-باجارىق دىمەن او دا منە، اما بو شىلرىن ھىچ
 بىرىسى مىنى ئولومدەن قورتارا بىلمەدى. اودور كە، غم يىمە.
 وزىر، وكىل، قوشون اھلى اونون مىيىتىنى گوتوروب
 قايتىدىلار ئوز وطن لىرىنە. چونكە اسكندر وصىت ائەلە بىنە
 دىمىشى كە، من مارادا ئولمە دە، ئوز تورباغىمدا دىن
 ائەلە بىرىسىن. بوتون شەر اھلى باشلا-اياغا قارا كىيىنى.
 چوچ بويوك جام-لاللا اسكندرى **كچاۋۇبە** قويوب آباردىلار
 باسىرماقا. اما غرىبە بىر احوالات اولدى. ئولونون قولونو
 نە قىر تابوتون ايچىنە قويوردىلارسا، يىنە دە او ائىشگە
 چىخىردى، اووچودا آجىق قالمىشى، بو احوالاتا ھامى تىجىب
 ائلىردى. آخردا گىلپ بونو اسكندەر ظلمت دىن باسىنن
 بولونو كوستون قوجايا دىلەر.

قوجا دىلى:

- اوغلام، گىلدىن اونون اووچون بىرە بىر خىشما تورباق
 توكون. اونون گوزى تورباقدان دويما بىلەر.

بیری وار ایمش، بیری یوخ ایمش، بیر قوجا کیشی زین
گوزونون. آغی-قاراسی جیجون ادیندا بیر اوغلی وار ایمش.
گوزلرین بیرینده کیشی برک خسته له نیب گولوم یا تاغینا
دوشور، اوغلو نو یانینا چاغیریب اونا وصیت اولیر.
کیشی دئییر:

— اوغول، من گولوب گلدنن سونرا سنه گوز توپان
اولما یا جاق، جوان اوغاقسان، بیس آدام لاردان اوزاق اول،
بیس ایملرله مشغول اولما. ایملی بیزدن منیم نسیحتیمدن
چیغیب قمار اوینمالی اولسان اولجه قمار بارلارین یاغچیلاری
ایله اوینایاسان. اگر کاسبلاییب دولانا بیلمهسن ^{۱۹۱۴} ایبادا ائوی—
حیطی ساتلارسان، علاج سین پقالیب ساتماق ایستهسن، اولجه
چیلن دورد طرفینه دیوار چکلیز، سونرا سات، بیزده تجارته
گتلملی اولسان بیر بللجی دن، شاگردن توتارسان، گوزی ده

بچه نون نایم سلی

سفره چیغما ییغمان بیر گون اول صبح تیزدن بو خودان حوروب
بدی یولون آیریغینا چیغارسان، ایلاک دفعه قایاغینا کیم چیغسا
او تو بللجی گوزوررسن. دئیگی کیم ایملری گورمک او چون یولون
اولماسا آنانا دئیهرسن، سنه یول وگره چک.
کیشی اوغلونو یولا سالیب، سونرا آروادینی چاغیردی،
اونا وصیتینی اولکلیب دئیدی،

— آرواد، ائوین اوچ کنجینده بول باسلیریشام، اوغولم
دار گونده دوشسه، هر دفعه او یولون بیرینی ویررسن اونا.
کیشی وصیتینی اولکلیب قورتاردیقمان سونرا گولدی،
آباریب باسلیردیلاز. آرادان بیر خیلی کچدی. آی دولاندی،
ایل گوتدی، جیجون بو یا یاغما چاتیب بو یوک اوغلان اولدی.

بلی، قوجا دئیگی کیمی گلپت بزدن بیر خیشما تورپاق
گوتوردیلر. سئیتین اوجونا توکن کیمی اوچونو بو حوروب
قولونو چکلی تاپوتون ایچینه، سونرا آباریب باسلیردیلاز
اسکندرین آناسی اوغلونون گولومونه دوزه بیلمیردی،
هر گون گلپت قیرین اوستونه دوشه نیب زار-زار آغلا بیردی،
گوللرین بیرینده آرواد پنه قیرین اوستونه دوشه نیب آغلا یا ندا
بیرین آلتیندان سن گللی که، ای انسان، آغی سن آغلاماقان
بیزی دنگ ائله دین، دی گورک مانسی اسکندری ایسته بیرسن؟
آرواد دئیدی:

— من اسکندر پادشاهی ایسته بیریم.
بو دفعه اسکندر جواب وئردی که، آنا، من ائله بیلمیردیم
که، دنیا دا تکجه اسکندر پادشاه منم. انا اونو بیل که،
بورادا منن ده آغاقیدا، بیزین یلدی قات تکینده او قتر
اسکندر لر باتیر که، هیچ سایی حساسی یوخدی، اونلار منن
ده قوجاق، منن ده عقللی پادشاهلار اولوبلار. حور گت
ایشتین دالینجا. آغلاماقان بیر شی چیغمان.
اسکندرین آناسی اوغلونون بو سولرینی ائشیدنر
سونرا حور گللی ائولرینه.

جيحون گوردی که، اونون تاي-توشلاری قمار اويناير، بودا اولارا قوشولوب قمار اويناماق فکرينه دوشدی. آناسی نه قتر ئوگود-نصیحت وئردیسه، اوغلی باشا دوشمهدی. جيحون آناسیندان پول ایستهدی. آرواد ائوین بیر کنجونو قازیب، گوردی اری یوز تومن پول باسدیریب. پولون یاریسینی اوغلونا وئریپ دئدی؛

— اوغول، بیلیرم قمار اوينامغا گلديرسن، اما پشیمان اولاجاقسان.

جيحون پولو آلیب گئتدی قماربازلارین یانینا. قماربازلار جيحونو تره آدام گوروب هامیسی توکولوشولر اوستونه که، گل منن اوينایاق. بیزن آناسینن وصیتی یادینا دوشدی. اودور که، دئدی؛

— من قماربازلارین باشچیسى ایله اويناماق ایسته بیرم، آداملار قماربازلارین باشچیسینن بیرینی گوستردیلر. جيحون کلیپ بیر حماین یانیندا اونو تاپدی، گوردی که، حماین کوللوگونده قورشاغان کولون ایچینده بیر بوغو- بورما کیشى وار. کیشى گوردی که، جيحون او طرفه بو طرفه باخیر. آدام آختاربر. اودور که، دئدی؛

— باچی اوغلی، کیسی آختاریرسان؟

جيحون دئدی؛

— قماربازلارین باشچیسینی آختاریرام.

کیشى دئدی؛

— ائله آختاردینن آدام منم، دی گوروم نه ایسته بیرسن؟

جيحون دئدی؛

— آتام ئولنده منه وصیت ائلیپ که، قماربازلارین

باشچیسیندان باشقا هیچ کیمله قمار اویناما. اودور که، من ده گلیم سنیزله اوینایم.

کیشى دئدی؛

— بالا، دیمهلی، سنن آتان چوخ عقللی آدام ایمیش.

یاخشی وصیت ائله ییب. اونون وصیتی سنه چوخ شی ئویردهجک.

کیشى بیزن بیر اووچ آشیق کوتوروب دئدی؛

— اوغول، بو آشیقلارین آلیسی منیم، قانلاری سنین—

اوغلان بئله بیر شرطه شادلیقلا راضی اولدی. کیشى آشیقلاری اووچونا آلیب آتدی حماین گنبدینه، سونرا اوغلانا دئدی؛

— گئت باخ.

جيحون گلديپ گوردی که، آشیقلارین هامیسی آلیچی دوروب. گور-پشیمان آشیقلاری گتیریب کیشیه وئردی. کیشى دال با دال یددی دغه آشیقلاری حماین گنبدینه آتدی. هر دغه هامیسی آلیچی دوردی. جيحون بو ایشه معطل قالیب دئدی؛

— عمی، بس سن نیه یارییا قتر کولون ایچینده

اوتوروبسان؟

کیشى دئدی؛

— اوغول، سن کوزلرینله گوردون که، من نجه قمار اوینایانام. بئله مشهور قمارباز اولماغیما باخمایاراق اکتیه بیر دست پالتار آماغا پول تاپیرام. اوندان-بوندان اودورام، یینه ده اودورورام. آخردا پالتاریمی دا قمارا قویورام بو پشه نین آخری بوغسور. یاریقان، بو پولدان اوزاقلاش. منن آرتیق اویونجو اولما بیلیرسن که، گورورسنمی نه گونده یاها ییرام. آتان سنه یاخشی وصیت ائله ییب.

جيحون گوردی که، کیشى دوز دئییر. اودور که، هیچ

آشیقا الینی ده وورمادی. پولونون یاریسینی کیشیه وئریپ

قاییتلی ائوه.

آناسی اوغلونون گلديکینی گوروب دئدی؛

— اوغول، نه اولدی پوللاری اودوردونمی؟

جيحون دئدی؛

— آنا قمار اويناماق چوخ بیش شی دیر، ئوز کوزلریمله گوردوم، من ئولسم ده قمار اوينایماجاغام.

بیر گون جيحون گزکه چبخارکن شهرین کناریندا بیر

آروادا راست اولدی. گوردی آرواد هونگور-هونگور آغلاير.

اونا یاخینلاشیپ آغلاماغینن سببینی سوروشدی.

آرواد دئدی؛

— آی بالا، منیم دردیم بویوکدیر، سن علاج ائله

بیلیرسن، نه ایشینه، چیخ گئت.

جيحون ال چکمهکی که، گراک دردینی دیهسن، آرواد

که، کیفیتیه هیچ نه دیده‌دی، قایدیب بولمالانلارینا دئدی که، منی بیر گون گوزله‌بین، صباح گنده‌یک، سحریمی گون، جیمون صبح تئردن ینه یددی بولون آیریچیندا همین قوجانی گوردی. بو دفعه ده گری قایتیدی. او چونجی گون ده گئندی یددی بولون اوستونه، ینه همین قوجانی گورنده سلام وئریب اونا یاغینلاادئدی، جیمون دئدی:

— آی قوجا، قویمازسانمی ایچیمیری گورک، من ئوزومه جوان کملچی، آختاریرام، هر گون سن چیخیرسان قایاقیما. کیشی دئدی؛

— اوغول بیلیرم ئوزونه کملچی، توتماق ایسته‌بیرسن، من ده کاسب آدامام، نه اولار منی ئوزونله آبار، بیر آر دا من چورک بولو قازانیم، سنه ده خیریم دگر. جیمون فکرلئدی که، اوج گونور بولمالانلاری اونا گوره مصل قالیبار، داما بو دفعه اونو گوزله‌سرلر. اودور که، راضی اولوب کیشینی گوتوروب آباردی.

بلدی، جیمون بولمالانلاری ایله برابر دوه‌لری سوروب یاغلاقلار بول گئتمک، یددی گون، یددی گهجه گئندین، سوزنا کلیمب ایکی بولون آیریچینا چیغیلار. بوللارین **آلورده** آیا، گئتمیکی شوره ایکی بول آیریپلردی، بولون بیرینی ایکی آیا، او بیرینی بیر آیا گئتمک اولاردی، همین بیره چاتاندا بولمالانلاری دغیلر.

— بیر ایکی آیلوق بول ایله گنده‌چیک، قوجا جیمونا دئدی،
— اوغول، من سنی بیر آیلوق بول ایله آباراجام، بولمالانلاری جیمونو باغا سالمالار که، سنین گئتمکین بولدا رحمتی جیوانلار و قیرخ **قوللور** وار، اورا غماللیدیر، گل بیزیمله گئنگ، قوجا ال چکمدی که، قورخما، من سنی بو یوللا آبارام، هیچ نه اولماز، جیمون علاج‌سیر قالیب قوجانین دئدیگی بول ایله گئندی. ائله بیر آر گئتمه‌یش بولدا قابالارینا دوه بویدا بیر آیی چیغدی، جیمون آیینی گورنده واهمه‌یه دوشوب دئدی،
— قوجا، نیه ترسلیک ائله‌یب بو بول ایله کلین، ایندی نه ائله‌ک؟

علاج‌سیر قالیب دئدی،
سال-قنیه بئلهدیر که، اربله اوزاق برون کلیردیک، بولدا او خستلئدی، ئوالی، ایلی سیتله قالمیچام بو چولون ئوزونده، نه بولوم وار، نه قوهوم—اقرام، بیلیرم نعلیم، اودور که، آغلاییرام.

جیمون گئلیب او ساعت بیر نجه آدم چاغردی، سیتی ادب-ارکانلا باسلیردیلار. ئولونون بوتون خرچینی جیمون ئوزو چکلی، بیر آر دا آرودا بول وئریب گلی ائولرینه. آرادان بیر علت ده گچدی، جیمونون بولو قورتاردی، دولاییمیشقلاری چیغیلدی، اودور که، ائولرینی ساتماق ایستدی، بیزن ینه آتاسینین وستی یادینا دوشدی. آتاسینان بول ایستدی، آرواد ائوین او بیری گنجی-نیکده قازیب بول چیخارتدی، یاریسینی اولونا وئردی، جیمون **بناقله** گئریب چیچن توررد طرفینه دیوار چکلبردی، سوزنا شوره یابلی که، ائویسی ساتیرام، مستریلر توکولوب کللیلر. اما اوللارین ائوه ویریدیکلری قیمت هیچ حسارین بولونو دا ئوده‌بیردی، جیمون بو سودادان سوزنا باغا دوشدی که، ائو تیکمک آسان شی' دگیل، اودور که، ائوی ساتماقدان ال چکلی.

جیمون دولانماق اوچون چوخ فکرلئدی، بول آختاردی، آخردا قورازا گلی که، تجارته گئتسین، مال آباریب ساتسین، کلیمب ینه آتاسینان بول ایستدی. آرواد ائوین کنجی-نی قازیب اورداک، بولودا چیخارتدی، یاریسینی اولونا وئریب قالانینی دا ئوزو گوتوردی، جیمون ئوزو که شوره‌لرده ساتماق اوچون بازارا چیچیب چوخلی شی' آلی، بیر دوه کرایه ائله‌یب شعلری بوکلهدی، او زمان قاعده بئله ایلی که، اوزاق بیره تجارته تک گئمردیلر، یاخین قونئولارلا ییغیشیب دسته ایله کلردیلر.

جیمون دا یاخین بولمالانلاری ایله بیر بیره گئتمکی قورازا آلی، صباح چیخاچایوق دغه‌نده، آتاسینین وستی یادینا دوشدی، صبح تئردن توروب یددی بولون آیریچینا چیغدی که، ئوزونده بللجی تاسین، قاباغینا بیر قوجا کیشی چیغدی، جیمون فکرلئدی که، هقوجا کیغیله منیم کی، توتماز، من جوان آدم او قوجا، من دغیمچکم بئلهدیر، او دغیمچک ائله دگیل». اودور

بوتون قارانچینی اودوراجاقسان.
چچون خونچانی گوتوروب آباری پادشاها، قاییدی
گلمک ایستیهنده پادشاه دئدی.
— اوغول، گل سنینه بیر ال نرد آتاق.

چچون کیشین سوزونو یادیندان چبخارتدی. باشلادی
شاهلا نرد اویناماغا. شاه بیرینجی اویونو قسدا اودوردی.
ایکینجی دفعه پادشاه دئدی:

— اوغول، بئله بیر شرط کسک. منیم بیر پیشیک وار.
شمعی یاندیریب وئرك پیشیک اونو الینده ساغلاسن، اون ایکی
ال نرد اوینایاق. بو اویون ملتینده پیشیک شمعی بره قویسا
من قیزیمن سنه وئرم، اگر بره قویماییب الینده ساغلاسا
اوندا سنن بوتون قارانچین منیم اولسون. /
چچون شاهین تکلیفینه راضی اولدی. اون بیر ال اوینا-
دیلاز. پیشیک شمعی بره قویمادی. بوتلار بورادا نرد اویناماقتا
اولسون، گورك کیشی نیلهدی؟ او، اوشاقلارا پول وئریپ
بازاردان اون-اون بش دانه سیجان توتکوردی. بیر تورپا
سالدی، دوز گلی پادشاهین یانینا. شاهین ائو قابی سینا چاتاندا
گوردی که، ائله آزجا قالب که، چچون بوتون وارینی
اودوزسون. تئز قابی نین آراسیندان سیجانین بیرینی ایچری
بوراخلدی. پیشیک شمعی بره سالیب سیجانین دالینجا قاچماق
ایستیهنده شاه قیشقیردی. پیشیک قورخودان شمعی بره
قویمادی، کیشی بو دفعه سیجانین ایکسینی بوراخلدی. شاه
پیشیکه قیشقیردی. اوجونجو دفعه کیشی سیجانلارین هابیسینی
ایچری بوراخلدی. پیشیک ئوزونو ساغلايا بيلمهیب شمعی
بره سالدی، باشلادی سیجانلاری توتماغا. شمع بره دوشن
کیمی چچون قیشقیردی که، شاه ساغ اولسون، سبز اودوزدونور.
شاه برک پرت اولدی، قیزیمنی چچونا وئرمکه راضی لیق وئردی.
چچون قیزی گوتوروب آباردی. کیشی چچونو بیر کنارا چکیپ
دئدی:

— سنه دئمهدیمی من بازاردان قایدانا کیمی نرد اویناما.
اگر سیجانلاری ائوه بوراخماسایدیم، تمام اودوراجاقلین. اینلی
ایکینجی مصلحتیمه قولاق آسارسان، من گجه گلنه قدر قیزلا
بیر یاتاقدا یاتمازسان.

کیشی دئدی:

— قورخما، بو ساعت اونو ئوللوردم.
قوجا عباسین آلتیندان بیر قلینج چبخاریب آیینی ایکی
شقه ایلهدی. سونرا تزهمن بیر نچه گون پول کئتیلر. بیر
داغین دوشونده قوجا دولری ساغلایب دئدی:

— اوغول، بورا قیرخ قوللورون مسکنی دیر، سن دولرین
یانیندا دور، من اورالارا بیر باش چکم، گلم.

چچون دولرین یانیندا اوتورماقتا اولسون، گورك قوجا
هارا گئتدی. قوجا گکلیب گوردی که، قیرخ قوللورون هابیس
بیر کئنده دیرلر که یمک-ایچمک بوغازا چخیب. پادشاه
گوردی تولهیه، آتار اونو گورن کیمی باشلادیلار کیشنه مکه.
قوللورباشی بیر آدم گوندردی که، گتت گور آتار نیه
کیشنه بیر؟ همین آدم توله دن ایچری گیرن کیمی قابی نین
دالیندان قوجا قلینج قوللورون بونونو ووروب سالی بره.
قوللورباشی گوردی که، گوندردیگی آدم گلیب چبخمادی.
ایکینجی سینی گوندردی، قوجا بونون دا بونونو ووروب
ئوللوردی. بئله — بئله اوتوز دوققوز قوللوری ووروب
ئوللوردی. آخردا قوللورباشی ئوزو گلمی، قوجا اونو دا
ئوللورروب، قیرخ آتی دا قاباغینا سالیب کتیردی چچونون
یانینا، احوالاتی اونا دانیشیب دئدی:

— اوغول، داهایا بو یولدان گئتن جماعتین جانی دینجه لجهک،
قیرخ قوللورون هابیسینی ئوللوردم. بو دا اولارین آتاریدیر.
هابیسینی سنه باغیشلادیم. بوتلاری دا ساتارسان.

کیشی چچونلا برابر باشلادیلار گئتمکه، بیر آیدان
سونرا همین شهره چاتیلار. مالارینی ساتیب قاییتماق
ایستهدیلر. دئمسه بو شهرده بئله عادت وار ایتمیش که،
تجارتته گلن آدمالار مالارینی ساتاندان سونرا گرك پادشاها
شوغات آبارا ایمشلر. اودور که، بیر باغشی خونچا توتیلار.
کیشی دئدی:

یالا، سن خونچانی آبار، من بازارا دگیم قایدیم. سن
خونچانی وئریپ قایداندا پادشاه دئجهک که، گل بیر ال نرد
اوینایاق. من بازاردان گلنه کیمی نرد اویناما، اویناسان

— بیل، آگاه اول که، بیر دفعه شهرین کناریندا بیر آرواد سنه دؤنمیشی که، اریم گولروب اوتو باسدیرساغا نه آداییم وار، نه پولوم، سن همین گولونی ئورد بولونلا آدام توتوب قهرستاندا باسدیردین، آروادا یاخشلیق ایلهدین، من همین آروادین گولوش اریم، سنین یاخشلیقینی نین عوضینی ¹⁰⁷عوضینی — چیخماق ایسته بیردیم، اودور که، دیریلیب سنین یاخشلیقینی — نین عوضینی چیخیم، ایندی من داها سنینله هیچ بیره گله بیلمرم.

چیچون گمشین چوخ راشی لیق ائله ییب گره قایتی، آروادینی دا گوتوروب ائولرینه گله، کئف — داماغ عصر سوروب گون کچیردیلر.

قیرلا چیچون افاقدا او قتر گوزله دیلر که، قیزی بوخو توتدی، کیشی گلیب کوردی که، چیچون اویاقلیر، قیزی بوخودان آییلیب دلمی؛

— قیزیم، پالتارلی یاتمازلار، اوست پالتارینی سورون سوزرا یات، — نه قتر ایله دیرسه قیز راشی اولادی، کیشی قلینجی سویوریب اوزو سویونماغا مجبور ائتی، قیز اوست پالتارینی سویوناندان سوزرا گوردیلر که، قولتوغونون آلتیندا بیر قوطی وار، قوطی نی آلیب احتیاطلا آفرینی آچیلار گوردیلر ایچینن رهلی بیر ایلان چیخدی، تتر ایلانی تولبردیلر.

کیشی ایلانی تولبردیکن سوزرا چیچونا دلمی؛
— اوغول، ایندی آروادینلا بیر برده قالا بیلمسن، سننن خانانی رد اولدودیم.

بلی، سحر آچیلدی، پادشاه آداملاریندان ایکسینسی گونردی که، گلیب ارغلا نین میتینی گوتورسونلر، چونکه پادشاه قیزی مر کیمه وئردیسه، گنجه قیز همین قوطی نی آچیب ارینی ایلانا ووردورارمیش، پادشاه ائله بیلمدی که، بو دفعه ده قیزینن کلگی باش توتوب، اما کلک باهل توتما — میغی، آداملار گلیب گوردیلر که، چیچون ساغ-سلاستیر، احوالاتی، گلیب پادشاه خیر وئرته اوزون حالی بیر آر دا خرابلاغدی.

چیچونلا کیشی قیزی دا گوتوروب قایتیلار ئوز شهر لرینه، بوللا بیر قهرستانلینن یانیندا کیشی چیچونا دلمی؛
— اوغول، من سنه بورا کیمی بوللاملیق اولدودیم، قازاندیقیمی شیلر هامیسی سنیلیر، من داها گتیم،
چیچون نه قتر یالاردی که گتسه، قازاندیقیمی یاری بولک، کیشی راشی اولمادی، ¹⁰⁸خداحافا گلیب دوز گتدی قهرستانلینا، چیچون کیشینی ایزلادی که، گورسون قهرستانلینا نه اولمجهک، گوردی که، او بیر سردابه نین آفرینی آچیب ایجری گیرمک ایسته ییر، تتر اوتو سن له ییب دلمی؛
— سن نه اولمک ایسته ییرسن؟
کیشی دلمی؛

— بنه گوره نه قوللوق؟
بهرام شاه دئدی.
— وزیر، یوخودا گورموشم که، عمرونون سونونا اوج کون قالیب. اگر یوخوم دوز اولسا، من گولندن سونرا بیرو اولدیم اولاجاق. اوغولوم اولسا گوزونه اوغوللوقا، قیزیم اولسا قیزلینا کوتوررسن.

وزیر بهرام شاهی ایناندیریب یولا سالی که، آرخابین اوله.

آرادان اوج کون کئچدی، بهرام شاه وفات ایلهدی. همین کجه وزیر یوخودا گوردی که، بهرام پادشاهین بیر اوغلو اولاجاق، اوشاق بو یویوب اون پش یائینا چاتاندان سونرا تخت و تاجی وزیرین الینن آلاچاق.

تزه پادشاه یوخودان آیللیب، وزیرینی یائینا چاغیر-تئیردی. یوخوسونو اونا دانیشیب، امر ائلهدی که، بهرام شاهی آروادی دوغمالیش اونون باشینی باتیرسین. وزیر انصافلی آدام اوللورغونا گوره دئدی:

— ای قبله عالم، آروادین نه گناهی وار که، اونو گولبرگی امر ائدیرسن، گل انصاف ائله، اونون آری بو بویدا تخت و تاجی سنه باغیشلا دی. **گولگینده** گور سن نه ائدیرسن. پادشاه غضب له نیب دئدی:

— وزیر، حدینی آسما، بو ساعت جلا دی دا کوتور گت. وزیر دئدی:

— ای حکمدار، امر سیزین دیر، اما اونو دا دئیم که، آروادی آجیق جا دار آغاجیندا آساق، ائل بیزی قینایار، حرمتن دوشرک، باخشسی بودور اونو خلوت گوللورک.

پادشاه دئدی:
— اونو-بونو بیلیم، نه ائله بیرسن ائله، اما آروادی گوللور.

وزیرله جلا دی گوردولر که، بیر آز دا آرتیق-اسکیک دانیشسالار، گوزلرینن یویونلاری وورولاجاق، کور-پشیمان کلب آروادی ال چاتماز، اون یتمز بیر مشه لیکه آباردیلاز. وزیر ما ایستهدی که، بیر کلاکه آروادی بوراخسین، اما

پشله روایت ایله بیرلر که، قدیم زمانلاردا عمرینی-کونونو کئچیریش بهرام آدلی بیر پادشاه وارایمیش، پادشاهین بیر آروادینان باشقا هیچ کیمی یوخ اییمیش، گولترین بیرینده پادشاه فکرلشیر که، «ساجیما، ساققالیما یاواش-یاواش دن دوشور، بیر آز کئچندن سونرا قوجالیپ الن دوشه-بگم، اونسوز دا اولدیم یوخور که، بریمه پادشاهلیق ائله سین، باخشسی بودور گوز ساغلیغیمدا پادشاهلیغی وئرم باش وزیریمه».

پادشاه وزیرینی چاغیریب تخت و تاجینی اونا وئرمک حقیقده گوز فکرینی دیر. وزیر بو تئبیره او ساعت راضی اولور.

وزیر همین کون تخته چیخب پادشاهلیق ائله ییر. کهنه شاه دا کلب ائوده احوالاتی آروادینا سوبله ییر.

آرواد دئدی:
— ای کیشی، دلی اولوسان نه دی، شاهلیغی نیه وزیر وئیرسن، بختبیر آچیلیب بو یاخین گولرده اوشاغیمز اولاجاق. بو یویونده ده گوز اوشاغینی برینده پادشاه قویاردین، بهرام شاه دئدی:

— آرواد، کیشی، تو بوددیگینی یالماز، من شاهلیغی من گولسم، اونا گوز-قولا ق اولسون.

بهرام شاه بیر خیلی آروادی ایله دردلشندن سونرا بیخیلیب یاتدی، کجه یوخوسوندا گوردی که، عمرونون آخینا اوجه کون قالیب. بهرام پادشاه سحر برینتن دوران کیمی دوز گتدی وزیرین یائینا.

وزیر دئدی:

چوخ تاثیر ائلمیشلی. اونا نورهده منه اوسومیسون سسرورسین زهلمسی گگیبردی.

پادگار یوریا-پاشا چاقیب اون بش باشیندا یکه بیر اوغلان اولدی. سر-سفتینه باخان دئیردی که، ایله بیل رستین-الدیر. آرزو بیر ملتله اوغلان قوجاقلیقدا. کوجده ایله شبرت قازاندی که، شهرین تئ قدر مرد ایگیلدی وارسا هابیسسی اونون باشینا یینیلی. اوغلان بیر کون تاجردن اجازه آلب ایگیلدیله سئیره چیغدی. بونلار او قدر گگیلدی که، شهرین اهل ائینا چاتیلار. بویوک بیر حورنگاهدا آت چابیلار، قیلنج اویشات-دیلا، قورشاق توتیلار. ائله بو وقت پادشاهین اوج قیزی باشیندا قیرح اینجه بمللی خانم آت سوروب بونلارین یانینان گگیردیلر. پادشاهین بویوک قیزی ایگیلدی بون سببلیگی گوروب آغزینی بوردی. اونلار لاخ ایلهدی. پادگار قیزین کیم اولوغونو سوروشدی. قیزلار شاهراده اولوغلارینی سويله ییب بیر آردا اوچادان گولدیله. قیزلار آتالارینا شیر وئردیلر. پادشاه قیزیندان سوروشدی که، اونلار نجه نفر اولادیلار؟ قیزلار دئیلر که، اوج یوز آتلی اولادیلار. پادشاه وزیر-گیلی چاقیریب مصلحت-مشورت ایله دیلر که، اولاری نجه توتسونلار. بئله قورار گلدیلر که، آدام گوندریب شیر وئرسینلر که، پادشاه سیزی چاقیریر. بلکه آلدانیب گلدیلر. کلمه سله قوشون گوندریب هابیسینی قیردیردی.

بیر دسته آتلی گوندریلر. آتیلاری گورن کیمی پادگار دئدی:

— دئین گوروم کیم سینیز نه چی سینیز؟
آتیلار دئیلر که، پادشاه سیزی چاقیریر.
پادگار دئدی:

— گدین دئینن که، منیم پادشاهدان زهلم گدیر. —
آتیلار کلب پادگارین سوزلرینی پادشاه سويله دیلر.
پادشاه برافلانیت-پاشا آتالانین چوخلی قوشون گوتوروب گتدی. پادگارین اوج یوز آتلی سینی اوزوک قاشی کیمی محاسره ایله.

پادگار وضعیتی بئله گورنده دئدی:

جلادا اختیار ایلمدی. قورخلی که، پادشاه شیر وئره. اودور که، جلادا دئدی:

— آبار آروادی او طرفده توالور، من بورادا گورله بیرم. وزیر فکرلمدی که، بلکه جلادین یازینی گلدی، ائله آروادی نوزو بورخلی.

جلاد آروادی آباریب بیر آماجین آتیندا توالوردی، گزی قایتیدی. بو دفعه وزیر ایسی بوخلماق اوجون دئدی:

— جلاد، سن یاواش-یاواش گت من سیتی باسدیریب قایدارام.

جلاد یولا نوره ایب کلمکده اولسون، وزیر گلیب گوردی که، عالم جلاد آروادین باشینی کسپ، اما آروادین یانیندا بیر اوغلان اوغاشی وار. دئمه آتالین باشی کسینده یازیق آروادین ائله اوراداجا اوغاشی اولوموش.

وزیر اوغاشین آتالاریندان چیریب اونو قونداقلادی. سوزا بر قازیب سیتی باسدیردی.

وزیر کارغاسلم گوتوروب آروادین باشینا گلن احوالینن هابیسینی یازدی. مکتوبون آخیریندا دا یازدی که، ای بولدان کچن آداملار، بو اوغاشین قونداقینا بیر لعل قویوموشام. اوغاشی گوتوروب آبارین ائوه، لهلی خوجله ییب اونا باخین. آخردا شیر تاپار سینیز. اوغاشین آدینی دا پادگار قویار سینیز. وزیر اوغاشین قونداقینا نامه سی سانجیب گزی قایتیدی.

وزیر گدینن سوزا همین یوللا بیر کاروان گدیرمیش. کاروان بورا چاتاندا دوه لری دایاندیریب. بیر آردیچلدیلر. کاروانلا گلن بیر تاجیر گوردی که، قونداقا بلغیش بیر اوغاش، اؤستونده ده بیر مکتوب، تاجیر اوغاشی گوتوروب نوزو ایله آباردی. شهه چاتان کیمی بیر آرواد تاپیب اوغاشی تاپشوردی اونا. آدینی پادگار قویدی.

آرواد اوج ایل اوغاشا آتالیق ایلهدی. سوزا تاجر اوغلانین تربیه سیله مشمول اولدی. اونا اوج آتماغی، قیلنج ودرماغی، آت چابماغی ئورگتدی. اوغاشا قیلیندا شاهلارین، جلادلارین ظالم ایقیدان دانیشان چوخلی ناغیلار سويلدی. همین اوغاشین آتالارین باشینا گلن احوالینن هابیسینی نوزو گزین آدینان اوغاشا ناغیل اوقوشینده سويلدی. تاجیرین سويلدیگی ناغیلار اونا

تۇز و زېرە دىلى؟
 - منى آگاه ائله گوروم بو نه احوالاتى؟
 وزير مېنى مکتەپو اوخودى. سونرا دا الوغلاندىن كىم
 اوللوغونو. آلامېتىن نىچە ئوبلېرېللىكىنى تمام-كمال
 دانىشى. ئوزونە دە دىلى كە، يادگار بو تىخت و تاج سىنى
 آتائىن اىنى. اىنى ھامىسى سەنە چاتىر.
 يادگار تىختە اگلەشېب، وزېرى ئوزونە باش وزير، تاجرى
 ايسە وكىل ايلەدى. باشلاى رىعتلە خوش رفتار ايلەمگە.

105

— اي پادشاه، بىز اوچ-يوز آتلىق، سىز اوزىمىن، بو كىشىلىك
 دكىل. مرد آدامسانما نه منىم آداملارېمى، نه دە قوشونونو
 قېردىرېما، ايكىمىز ووروشاق. كېم-كىمى ئوللورسە او غالب
 حساب اولونسون.

پادشاه ايستەدى بو تكلېفە راضى اولماسىن، گوردى كە،
 حرمتىن دوشە بېلر. چار-ناچار/راضى اوللى. پادشاه دا بوتون
 دوگوش قىلرىنى مكمىل بېلن، دور بىر پىلوان اولموشى.
 اودور كە، يادگارلا اوچ كون اوچ گىجە قېلىنچ چالدىلار. بىر-
 بىرىنە باتا بېلەدېلر. آخردا يادگار بىر نغزە چكىپ شىر كىمى
 ائله آتلىدى كە، قېلىنچلا ئىلمى ايكى بولوب ىرە سالى.
 قوشون ايشى بىلە گورن كىمى ھامىسى تسليم اوللى. يادگار
 ئوز آداملارى ايله شامىن سرايىنا كىشتى، وزېرى تايىب اونو دا
 ئولدىرىمك ايستەيندە وزير دىلى.

— اوغول، من ئولومىن قورخومرام، ئولدىرىرسن ئولدىر،
 اما بىرجه بىلمك ايستەيرىم كە، سن كىمسن، آدىن نه دىر؟

اوغلان دىلى:

— منىم آدىم يادگار دىر، آتام دا فلان تاجر دىر.
 وزير يادگار دىن ائشيتىك بارماقنى دىشلەدى.

وزير دىلى:

— اوغول، گل سن منى ھلە ئوللورسە، ئوللورسن ئوزون
 پىشمان اولماقسان. آدام گوندر آتائى بورا چاغىرسىنلار. اونوللا
 بىر ئىچە كىلمە صحبت ائللەيم، سونرا ئوللور.

يادگار وزيرىن سوزونە راضى اولوب آتاسىنى چاغىرتى-
 بردى، تاجر گلىب وزيرىن حضوروندا داياتلى.

وزير دىلى:

— تاجر قارداش، دورون دى گورك بو اوغلان سىنى
 نه پىننى؟

تاجر جېيىنلن بىر مکتوب چىقارىپ دىلى:
 — وزير ساغ اولسون، يادگار منىم اوغلوم دكىل، بو
 مکتوبدا يارىلان آدامىن اوغلىبور.
 وزير بوسوزلرى ائشىن كىمى يادگارى باغرىنا باسىپ
 ئوپدى. اوغلان قالى مەطل كە، گورەسن بو نه اولان ايشىدېر.

یازیق اوشاق علاج سیز قالیب باشلا بیر دره آتاشقی مشه نین لاب سیخ برینه گتمگه. او قتر گلبیر که، آنعام اولور، قارانلیق دوشور. گل نینسا بولو ایتریب قالیب مشه نین ایچینه، کچک نین قارانلیغیندا بیر طرفن چاققالار اولاشیر، جان اولار دیشلرینی شاققلملدا بیر، آیی لار دونق اولاناناقونق اولان او یان— یوسانا قاپچردیلار. بیر طرفن ده ائله برك كوك اسیردی که، آز قالیردی آغاج لاری کو کوندن چیخار تسین، بیر شاققالاق ایلی که، گل گورهمس، گل نینسا قورخودان گوزلرینن یاشینی سئل کمی آخیدیب آغلا بیردی، بیلیمردی هارا گتتسین، نه ائله سین، برده گوردی مشه نین ایچینه اوزاقمان ایشتیق گلیر، سئوینه— سئوینه ایغینا طرف گتدی که، بلکه اورالاردا ائو اولار. گت ما گت — ما گت گللب چیملی بیر مضار نین آغزینا. گوردی ایشتیق مضاره نین ایچینن گلیر. اولجه ایجری گیرمگه اوره گی گللمدی، سوزا جانینی دیشینه توتوب گوردی مضارمه، بیر خیملی قورخاقورخا بول گتدی. گوردی بیر قالی وار، قابی نسی آچیب ایجری گیرمک ایستهمده باشلی که ائو نین اورتاسیندا بیر دئو قاریسی اوتوروب که، آدام باخاندا آز قالیب باغری جاتلا سین. دئو قاری سینین آلت حوداقی بر سو بوردور، اوست حوداقی گوی سو بوردور، دیشلری فیل دیشی کمی بیر آرتین ائمنگه چیمب، ائله بیل بو ساعت آدامی پارچالایا ق. **106** سیر مستقیمین ده لاب زومار تو کولور. گل نینسا ایستدی قاجسین، گوردی قیچلاری گلکور، باشلا دی دیلی توتار— توتار قاری یا یالورامانغا که، آق قاری نهنه، بولو ایتریمیشم، منه کمک ائله.

دئو قاریسی دونق اولاناناقونق اولان دئدی،

— قیریم، بختین چکلی، سن منه قاری نهنه دئدین، اگر نهنه دئمهمدین سنی شیشه چکلب بیه چکلبم، ایننی قورخما، گل بیر آز اوتور، سوزا "کمک ائله ریم".

دئو قاری سینین ائوده اوج بالاجا نومه سی وار ایله، بولارین دا آتاشقی توموشلی، دئو قاریسی گونلوزلر بیر بره گئنده اوشاقلاری گل نینسایا تاپشیر بردی که، بولار یا باشی باخ، گل نینسا بو یوب اون یاغینا چاتیمشلی، نوزده بیتیمگین نه اولوغونو باشا دوشورده، اودور که، دئو نین

بیرون وار ایلی، بیر یوخ ایلی، سلیم آدیندا بیر اودونچی وار ایلی. سلیم کیشی اگوندلوزلر گلبیر مشه ن او دوندان، چیریدان قیریم بازاردا ساتاردی، اودونچی لیقلا قومه قوروش هالانایب آرواد سوا هالانایب دوانده بر ایدی. گونلرین بیرینده کیم نین آروادی خسته له نوب نولور. آروادان گل نینسا آدیندا بیر قیز قالیب. سلیم کیشی گورور که، آرواد اولماسا بالاجا قیرینا باغان اولمایا قاج. اودور که، گلبیر بیر آرواد آلیر.

بیر باسماقا دیر بهب دئیر،

انالیق و سیم تیز

— بو ساعت بو قیزی آبار مشه ده آز دیر گل. — آرواد نه قتر دعوا—الاش ائدی رسه سلیم کیشی قیرینی آزدیر سیر. بیر گون سلیم کیشی یینه مشه ده اودون قیرمانغا گلبیمیش. آرواد گل نینسایین الینن توتوب بیر داغین دالینان آبار بر مشه نین ایچینه. گل نینسان ایله ایب دئیر،

— قیریم، سن بو یولنان حوز گلرسن مشه نین دیشینه، من ده او بیری یولنان گللب سنن قانایغینا چیخا قاجام. بو ساعت آتان دره نین دیشیمده اودون قیریر. — قیز قورخودان گتمک ایستهمردی. آرواد اونا هده قورخو گللب دئدی:

— کول باغینا. آتان اوردا اوده ن قیریر، من ده او بیری یولنان سنن قانایغینا چیخا قاجام. داما نهن قورخورسان.

— آی آرواد، آنالیق اولاندا نه اولار، بیر انصافین اولسون، آجندان تولوردیک، گلنسا بیر صنوق لعل — جواهرات کتیری، بیزده کاسبلیقین داین آتلیق.

آرواد ارینین سوزینی هیچ وجینه ده آلماییب دئدی،
— اونون کتیردیگی صنوق باشینا دگسین، نوز قیزی گلنساننی نوزوم رد ائلمهچکم.

آرادان بیر-ایکی گون کئچدی، آرواد ارینن خلوت نوز قیزی آریب مشهیه بوراخدی. نوزونه ده تایشیری که، گنرسن گلنسا گنن قارینین ائوینه، اوندان بیر صنوق لعل-جواهرات آلیب گلرسن، سونرا گلنساننی تنیره سالیب تولدیره ریک. قیز بیر خیلی گننچی چینه همین دئو قاریسینن ائوینه. دئو قاریسی قیزی گوروب ایجری چاغیردی، قیز قاری یا دوه نعل بنده باخان کیمی باخیردی. قاری گوردی که قیز اونو بگنمیر، اوره گنده دئدی: — یاخش، گور سنن باشینا نه ایش کتیرچکم.

قاری ایلمی ده نوله لرینی بو قیزا تایشیریب گننیردی. قیز دا آناسی کیمی ظالم ایلی، قارینین نوله لرینی آج قویوب اولانلارین خوره کینی نوزو یئیردی، قاری ائوه گلن کیمی نوله لری شکایت ائدیردیله که، قیز بیزی آج-سوسوز قویور، قاری دئدی:

— عیبی بوخلی، اوشاقلاریم، عوضینی چیمارام، گنجه یاتدیله، سحر آچیللی، قیز قاری یا باخین لاییب دئدی: — آی قاری، من ائویمیزه گننگ ایسته بیرم، کتیر منده ده بیر صنوق لعل-جواهرات وئر آباریم.

قاری او ساعت دوروب باغلی بیر صنوق کتیری، قیزا وئریم یولا ساللی. قیز سئوینه-سئوینه گللی ائولرینه، آناسی قیزی گوروب چوخ شاد اوللی، یاواش جا صنوقی دا گوتوروب آنا-بالا گننیلر دهلیزه، صنوقی آجیب گوردیلر ایچی دولدیر ایلان-چایانلا. او ساعت ایلانلار قیزلا آروادین بونونا دولایب هر ایکسینی بوغوب تولدیردیله. خیرلیتی یا کیشی او بیروی ائودن دهلیزه گللی، گوردی آروادی ایله قیزی

اوشاقلارینا ایله باخیردی که، هیچ اصل آنالاری اوجور باخا بیلرمدی. گلنسا نوزو یهیب اونلارا یئیردی، دئو قاریسی ائوه گلن کیمی اوشاقلار گلنسادان راضی لیق ایله بیردیله. دئو قاریسی بیر گون گلنساننی یانیندا اوتوردوب دئدی:

— قیزیم، گورورم سن منیم نوله لریمه جان یاندیریرسان، عوضینده منن نه ایسته بیرسن دی وئریم.
گلنسا دئدی:

— قاری نه نه، منی ائویمیزه یولا سالسان بویوک یاخش — لیق ائلمهیش اولارسان.

قاری او ساعت بیر بالاجا صنوق کتیریب آجلی، صنوقین ایچی لعل و جواهراتلا. قیزیل و گوموش له دولو ایلی، صنوقی دا قیزا وئریم یولو گوتردی. قیزی نوتوروب گری قایتلی. قیز آج کتلی، چوخ گننک دره تپه دور کتلی، آخردا گلنچ چاتلی ائولرینه. آنا و آنالیقی ایله گوروشوب، نوبوشدی قیزین آنالیقی اوزده بیر سوز دئمدهسه، اما اوره گنده باخیل یققدان آج قالیردی پارتلاسین. گلنسا گوردی آتاسی ینه اولکی کیمی کاسبچی یققدان داغیر. صنوقی آجیب دئدی: — آنا، داهای بو گونن کاسبچی یققدان داغیر آنارسان صنوق داکی بو قیزیل-گوموش، لعل-جواهراتی خرچ لهیب یئیررسن.

آرواد قیزیل لاری گورن کیمی یالاندان باشلا دی گلنساننی قوشاقلاییب نوبگه. آنا و آنالیقی اونون بو شیلری هارادان آلدیغینی خیر آلدیلار. قیز بوتون گوردیکلرینن هامیسینی بیر-بیر دانیشدی. گلنسانین آنالیقی فکرلندی که، یاخش اوللی، بیر-ایکی گونن سونرا نوز قیزی گوندرم دئو قاریسی اونا دا بیر صنوق لعل جواهرات وئر.

بیر نجه گون کئچنن سونرا آرواد ینه گلنساننی آج-سوسوز قویوب باشلا دی اینجیتگه. آرواد ینه دعوا-دالا ش ائله ییب ارینه دئدی:

— کیشی، اگر گلنساننی آریب آردیرماسان سنده اوتورمایاجام.
سلیم کیشی دئدی،

اوق نپهلوان

بیری وار ایله، بیری بوخ ایله، بیر پینهچی وار ایله
 اونون اوغاقی بوخ ایله، بیر آر، بیر آرواد ایله. بو کیشی
 سمر گون چخاندان دوروب گلردی پینهچی لیگه، آغنام گون
 باتاندا گلردی انوارینه، گونلرین بیر گونی شر قاریجان وقت
 پینهچی ن آروادی انوره اولاد دردی چکیردیله. بیره
 گوردیلر که، قاپی نین آغزیندا قوجا بیر درویش پیدا اولدی.
 درویش ائله قصبه اوخوبوردی که، آدامین توکلری بیز—
 بیز اولوردی. کیشی تر قاپی نی آجیب درویشی انوه آباردی.
 بیر آر سوز—صحبتن سوزنا درویش دئدی:

— یامان سوسامیچام، اوغاقی گونلر بیر جام سو کتیرسین.
 انو پیسهی درویشمن بو سوزی انشین کیمی رنگی
 قاجی، درینلن آه چکلی، درویش او ساعت بانا دوغدی که،
 سونسوردی، اولادی بوغی، چیتین بیر آلمای چیماریب انو
 صامینه وئردی، نوری ده تاپشیردی که، آلمانی آروادینلا
 یاری بولوب پینهرسن، قوقور آیین تسانیدا اولدینیز اولاجاق.
 پینهچی بو ایشه شاد اولدی، سؤیسته سؤیسته دئدی:

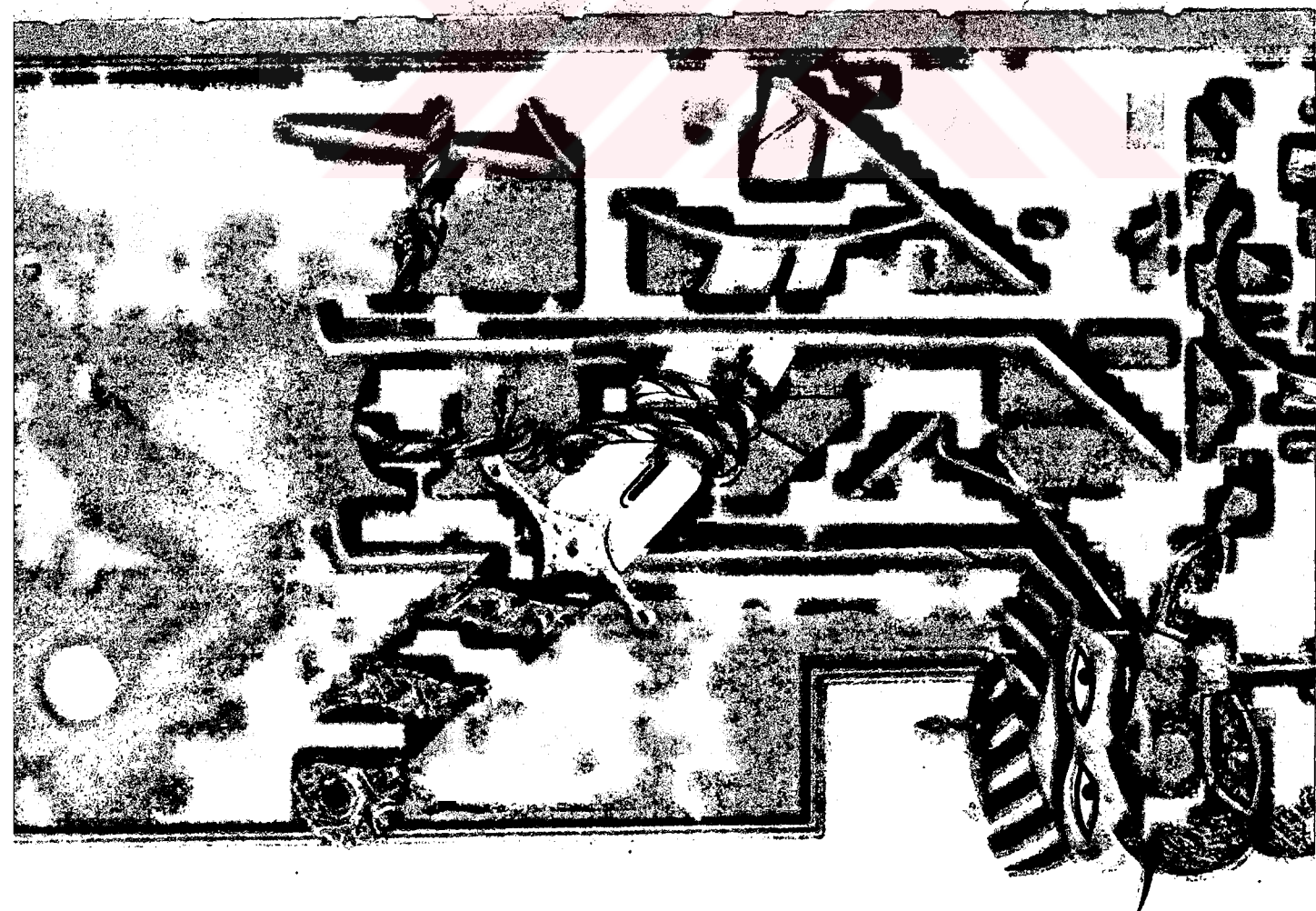
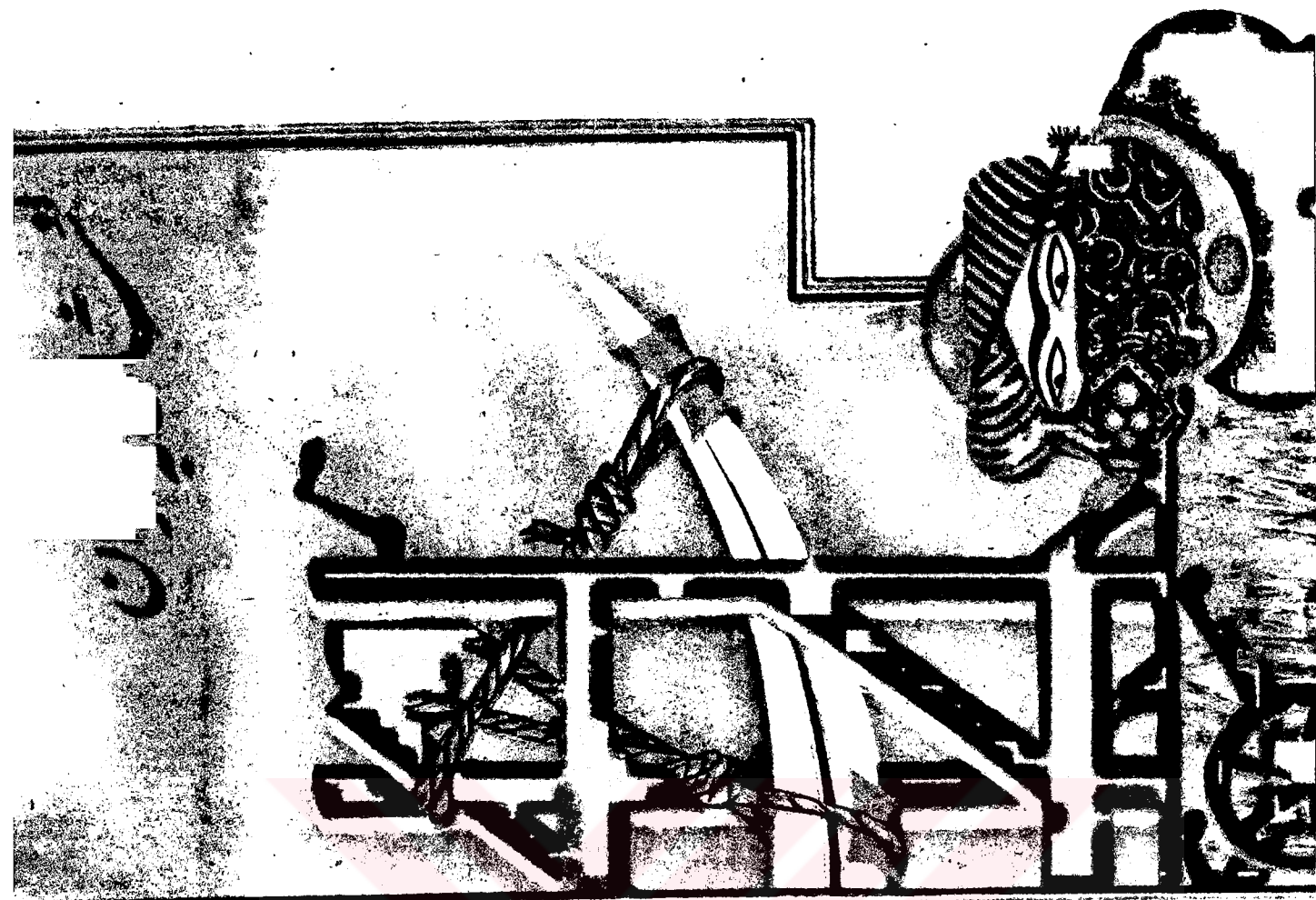
— آقا درویش، بس سنه نه پای وئیریم که، یاغی لبیندان
 چیخیم؟
 او دئدی:

— من پای آلان درویشلردن دگلم، پای وئرن درویشلردنم.
 ساغ سلامت قالین، من گکتیم.
 درویش گلدن سوزا، ار—آرواد آلمانی یاری بولوب
 یلهیلر.

108 آرادان قوقور آی، قوقور گون گنجی، پینهچی نین
 آروادی یار / حملی نی یره / تویروب، بیر تشنگ ارغلان دوغدی.
 اوغلان نه اوغلان، رستمزاک هیچ اونون ایینه سو توکمه لایق
 دگیل، بیز ایشیتیمیک که، اوغاق آقان، ایلنن بویور، اما

ایلان نولدیرب، کیشی ایستدی قاجا، ایلان دیل آجیب دئدی،
 — ای کیشی، سن بو آروادا اوغاقن نولورونه چف—
 سیلمه، اولار یازین کل نینسانین باشینا کتیردیکلری ظلمه
 گوره بئله چرا آلدیلا، اگر او کل نینسایا دا نوز قیری کیمی
 باشایدی، آنری بئله اولمزدی، ایندی گت کل نینسایا یاغی
 ساخ، او عقلی، قوجاق قیردیر.

ایلان سوزینی قورتاران کیمی چیغیب گئتدی.
 کیشی ایله قیری او گونن کغلی کوك، دامالاری سار
 عمر کتیریب گون گورسکه باغلادیلا.

وزیر بو تدبیره راضی اولماییب دئلمی،

— دوغوردور. اوشاق بهلوان گوجلی دیر، اما اونو دعوایا گوندرسک بیره گورلر. دئیرلر کور بو یکه نوکده بیر بهلوان تاپا بیلمه ییلر. سوداسر اوشاغی گوندریلر. بیر ده او مله اوشاغی، تلدین. گلکین اونو توتارلار. ایندین اونو دشمنین ایننه وئرمه یک، بیر کون گلر بیره لازم اولار.

پادشاهین بهلونلاری نین هایشینی گوندریلر دعوایا. فرنگ قوشوننی بونلاری تمام قیردی.

بویوک مصلحت مشورتین سوزرا گوردیلر آیری علاج لاری قالماییب، اوشاق بهلوانا دئیلر،

— گل سن چیخ قوشونون قارابینا دشمنله ووروش. اوشاق بهلوان دئلمی،

— نه قوشون، نه دعوایا، اونلار منه نه ائله ییب که، گنایب دلایشیم، من دعوایا اوشاوا بیلمیرم.

گوردیلر ائله بو دوغوردان دا هیچ نه باشا دوشمیر. وزیر دئلمی،

— ایننی من اونو گوندریم طهرده پلنن.

اوشاغین بیر دست پالتاری وار ایلمی. اونو بیر بهلوان گوجله گوتوره بیلردی. نوزو ده سشق ائله یینده همیشه اونو گیدردی، بو دفعه سشقه بیر آر قالمیش وزیر امر ایلمدی اونون پالتارینی گیرلیدیلر.

بلی، وقت گللمی، اوشاق بهلوان سشق ایلمکه گننده نه قدر اختار دیسا پالتارینی تاپا بیلمدی. داد و فریاد سالدی،

که، بو ساعت منیم پالتاریمی وئرین، وزیر ایره لی یغریب دئلمی،

— اوزول، سنین پالتارینی دشمنین قوشوننی زورلا آلیب آباردی. ایننی کل قیلینجان، قالمخاندان گوتور گنت پالتارینی آل، اونلاری دا قیلینجان گنجیر.

وزیرین سوزی اوشاغین خوشونا گللمی. او ساعت دئلمی،

— منه قیلینچ، آت وئرین بو ساعت گنایب اونلارین هایشینی قریب چاتاچام.

پادشاه امر ائلمدی که، اونا قیلینچ گنایبیلر. نه قدر

بو، کون بگون، ساعت به ساعت بوی آتیب چنارا دونمیشلی.

یهدی یاغیندا آتلینی آتان سالیردور. قولوندا بیر گوج وار ایلمی که، کوجه ده مانسی اوشاقلا ظر ائتمسه یا بیلینی، یا قولونو سندنیرادی. قومو سقوشو بونون ایلتن تنگه گلیمشلی. اودور که، گنایب پادشاهها شکایت ایله دیلر. پادشاه

بینجه نی چاغریب قولاق بورماسی وئردی که، اوشاغین اینینی چک، اگر بیرده نادینچ لیک ائلمسه، باشینی بدینلن آیراچاقام، ائله همین گون بینجه نین اوشاغی گوجه ده

اوشاقلازلا اوینایاندا وکیلین اوغلونون قولونو سندنیردی خبر پادشاهها چاتان کیمی امر ائلمدی که، اوشاغی گنایب باشینی بدینلن آیرسینلار. پادشاهین آداملاری گنایب نه قدر ائله دیلر اوشاغی آبارا بیلمه دیلر. آخردا بشر-آلتی بردن ساری بیب آتلارا باغلا ییب چکدیلر. اوشاغی آتلا سورودو کجه، او دا یولداکی آغاچلارین هانسی نا ال آتیر دیسا کولک کوجلی

قویا بریدی، آخردا بیر یکه آغاچی چیخار دیب نوزوی ایله پادشاهین یانینا آباردی. پادشاهین باش وزیر جوخ اوزاق گورن آدام ایلمی. گوردی اوشاقدا اولان قوت پادشاهین هیچ بیر بهلوانیندا بوخلی.

باش وزیر دئلمی،

— پادشاه ساغ اولسون، گل بو اوشاغی نولورتمه^۱ وقت گلر بیره لازم اولار. بونو وئرکه زورخانا دا بهلوانلار قوندرسینلر.

وزیرین سوزی پادشاهین عقلینه یاتدی. اوشاغی گوندردی بهلونلارین یانینا. او گونن پادشاهین آدلی سازانلی بهلوانلاری اوشاقا اوخ آتماغی، نیره توتماغی، دورتمود وورماغی نوبت دیلر. آی حولا دئدی، ایل کچکس، اوشاق ائله بیر زور بهلوان اولدی که،

هیچ کیم اونو بریندن تریمه بیلمدی. فرنگ پادشاهنی توتتور. بو پادشاهین تورباغینا باسقین ایلمه ییب باج و خراج آلیردی. ائله بو وقت گلایب خبر گنایب دیلر که، فرنگ پادشاهنی شیری اوزدک قاضی تک محاسره مبه آلیب، باج و خراج ایسته ییر. پادشاه وزیر و وکیل بیغیب تدبیر ایسته دی، چوخ گوتور-قویبدان سوزرا وکیل دئلمی،

— گلین اوشاق بهلوانی گونده رگ گنایب اونلاری ارسین.

محکم قیلنج کتیردیلرسه، اوشاق اینه آلب بیر او اوجوندان،
بیر بو اوجوندان توتوب اکن کیسی یکی بولوندی، پادشاهین
جهه ناسیندا قیلنج قالمادی، هابیسینی قبردی، آخردا پادشاهین
یادینا دوشدی که، جهه ناسیندا پادشاهین قالما اوج آرشین
اوزونلوغوندا بیر قیلنج وار که، آغیرلیغیندا اوتو هیچ کیم
کوتوره بیلیمیر، یکی پهلوان گونردیلر، اولار قیلنجی بیر
محببتله کتیردیلر، اوشاق قیلنجی اینه آلب بیر آز اگیب،
آتیب-توتوب دئی:

— داهای شاییم، بونو دا قیرسام قیلنج سیز قالاجام،
قیلنج اولمایان برده بودا بیر قیلنجی — دئییب باغلا دی
بئلینه، سونرا اونا آت کتیردیلر، اینی هانسی آتین بئلینه
قویلسا او ساعت آتین بئلی قویلسی،/پادشاهین ایلخی سیندا
نه قدر آت واردیسا، هابیسینی اوشاق شیل-کوت ائله دی.
آخردا قارار کلدیلر که، پادشاهین دریا آتینی کتیرسینلر.
بو آت برله-کویوله اللشیردی، آریجا قلمه جهده ساغلا نبردی.
آتین یمنینی داسین اوستوننن توکوردیلر، هیچ کیم یاخین گنده
بیلیمبردی.

وکیلین اوشاق پهلواندان زهلمسی گلدی دئی،
فکر ائدی که، ائله یاخشی اولار، قوی بونو گونلرک آتی
کتیرمکه، آت ووروب ئولدیبر، اوشاق پهلوان آتی گورن کیسی
تیه سینن آراسیدان بیر بوموروق ایلشیردی، آت آز قالدی
بیخیلسین، تئز بهری بئلینه باسیب، سچراییب میندی، هاسی
اونون ایگیدلیگینه حیران قالدی، اوشاق آتینی مینیب ئوزونو
ووردی قوشونا، قیلنجی ساغدان ووروب، سولدان چیخی،
سولدان ووروب ساغدان چیخی، قوشون قاجیب داغیلدی، فرنگ
پادشاهی کوردی بویانان گوجلی پهلواندی، اونولا باجارما یاجاق،
باغلا دی حیلعه.

فرنگ پادشاهینن بیر چادوگر قیزی وار ایکی، بومور
ظلملری ئوگر نیشینی، پادشاه قیزی چیغریب دئی،
— قیزیم، بو پهلوان بوتون قوشونونسی قیریپ ترک ائله دی،
کورد بونو بیر تهر توراسالا بیلرسنمی؟
قیز دئی،

— آتا، او منیم ایلمه،
قیز قالا باخیب کوردی که، پهلوان یدی یاشیندا بیر
اوشاقی، هله کوچده-باچادا اوشاق لارلا اوینایسی وقتدی،
اودور که، اوشاق شکلینه دوشوب دئی،
— آی قوجاق اوغلان، منی تانیبرسانمی؟
اوشاق دئی،
— سن کیسن؟
قیز دئی،
— من سیزین محله ده همیشه کلیب سن اوینایاندا یانیندا
دورادیم، ایندی یامان اویناماق ایسته بیرم، گل اوینایاق.
قیز اوشاقین بوش داماریندان توتدی دئی اوشاق او ساعت
آندان دوشدی، باغلا دیلار اوینامغا، قیز فرستی فوته وئرمه ییب
سحر اوخویوب بوقلمه دی کویه، او ساعت اوشاق طلسمه دوشدی،
تیرتاپ بیخیلیپ یاتدی، قیز قوشونا خبر وئردی، یدی بویوک
پهلوان کلیب اوشاقی کوچله بردن قالدیریب آیردیلار، اوشاق
بیرده گوزون آجیب کوردی ال-آیغی زنجیرله تمام ساریم-
شاریم اولوب، ها اللشندی زنجیرلری قیرا بیلسمه دی.

هر کون فرنگ پادشاهینن قیزی اوشاقی دیله توتوردی
که، گل سن بیزیم طرفیمیزده قال، اوشاق ائله یوخ دئییب
دوروردی که، من آناسین یانینا گئمه جم، اوشاق پهلوان یدی
ایل زنداندا قالدی، کلیب اون دورد یاشینا چاتدی، بیر کون
گوج وئریپ زنجیری پارچا-پارچا ائله دی، باغلا دی زنداندا
چیخیب گئتمکه، فرنگ پادشاهینا خبر چاتدی، پادشاه او ساعت
امر ائله دی که، قوشون اوشاق پهلوانی توتوب کتیرسین، اوشاق
پهلوان کوردی که، اوزاقدان قارالتی گلیر، بیر آز دا گوزونو
اوزاغا زیلله ییب کوردی که، بو گلن قوشونتی، باشا دوشدی
که، اونو توتماغا کلیرلر، بو او وقت ایکی که، اوشاق پهلوان
هونلور بیر داغین باشیندا ایکی، قوشون کلیب اونا چاتدی،
باغلا دیلار داغا دیرماشا-دیرماشا، اونا اوج آتماغا، اوشاق
پهلوان کوردی داغین باشی یکم-یکه قایالارلا، داغلا دولودی،
باغلا دی ائو بویدا قایالاری داغین باشیندا دیرلمه مک، هر دفعه
یکه بیر، قایانی دیرلمه یینه اللی-آلتمیش آدام خرد-خمشیل

خیرتر گیده ائله سیجی که، باشلاری بئز لریندن آیریلدی.
ئوزونو ییتیریب پادشاهی یاغلاقی، ایستمدی بوضوب ئولورده،
وزیر اوغاق بهلوانی تانیب دئدی؛

— اوغول، سن کل پادشاهی ئولورده، اوندان سن له اونون
نه تفارتنی اولار، بئزده اولارسان عدالتسیر، ظالم.

اوغلان وزیر تانیب اونون سوزونه قولاق آسدی، ائله
اوراداجا و گیلدی دار آغاجینا چکیب، بوغازیندان آسدی.
پادشاهین تاجینی دا باشیندان گوتوروب قویبدی وزیرین باشینا
و دئدی؛

— ای وزیر، سن انصافی آداسان، بئله یئل بیتین، هر یالانا
آلاناان پادشاه اولماز، سن ئوزون پادشاه اول، جماعتی ده
اینجیتمه.

بو ایش ائله جماعتین ده اوره گینن ایلی، جماعت
ایستمدی کهنه پادشاهی دانا باسین، وزیر قویمادی و دئدی
— جماعت، پادشاهان بوندان آرتیق ظلم اولماز که، اونو

تخت و تاجدان آتیلار، ایندی قویون اودا قارا جماعتین ایچینده
دولانیب ایستی-سویوغو، حیثاقتی گوزلری ایله گورسون.
ئوز توتدیمی ایغلیری یادینا سالسین، اوندان گونده اون دفعه
ئولوب دیر بئله چک.

تزه پادشاه اوغاق بهلوانلا آتاسینی ئوز یانینا آباردی،
ئوز قیزی اوغاق بهلوانا و غریب اونو قوشون بویوکی
تعیین ائتدی، باشلادیلار عصر سوروب گون کچیبرمکه.

اولوردی، قوشون باشچیسى، باغیب گوردی که، بئله لیکله اونو
توتماق سنگ اولماچاق، اودور که، یاغلاقی اوغاق بهلوانی
دئله توتماقا که، کل سن داغین باشینان حوش یره، نه
ایستدیریم وئره مک.

اوغاق بهلوان دئدی؛

— منه هیچ نه لازم دگیل، من ئوز بیریمره، آتامین یانینا
گیدمک، اگر مننه یاغین گلله نیر هامی نیری قیراجام.

قوشون باشچیسى گوردی که، دوغرودان دا کیم اونا
یاغین گتسه نیل-کوت اولماق، کور پیشمان باغلاقی گری
قایتماقا، بو طرفین اوغاق بهلوان آن گتدی، چوخ گتدی،
دور-تیبه حوز گتدی، گلیب بیر شهوه چاتدی، گوردی جماعت
شهر میانینا طرف گتدی، سوروشدی که، نه وار؟ دئدیله بو
گون اوغاق بهلوانین آتاسینی دار آغاجیندان آساجاقلار، اوغاق
بهلوان خیر آلی که، آخی اونو نیه آسیرلار؟ دئدیله؛

— پادشاهین و کلمی نین ائوین یاریب اونا گوره آسیرلار،
اوغاق بو سوزلری ائشین کیمی باغا دوشدی که، بورا
ئوز شهر لریدیر، آسیرلار دا آتاسیدیر، جین وردی کلله سین،
گوردی دوغرودان دا دار آغاجی قورولوب، میانین بیر طرفینده
ده تختین اوستونده پادشاه، وزیر، وکیل، قوشون بویوکلری،
بهلوانلار اکلله نیلر، جیل چالیندی، هامی اویانا-بویانا
بویلانماقا باغلاقی، ایکی یینی بورما جلاک کیشی نی قاتاقلارینا
سالیب دار آغاجی نین قاباغینا کتیردیله.

اوغاق بهلوان آتاسینی گون کیمی بلنگه دونوب دئدی؛
— آتا، قورخما، من ئولمه شیم، دی گوروم بو نه ایشلدی؟
قوجا الی-خولی باغلی دئدی؛

— اوغول، سن اوغاق ایقلا وکیلین اوغلینی بیخیب قولونی
مشکندیریمشیدین، سن گلندن سونرا وکیل اوغلوئون حیثی نی
آلماقدان ئوتوری منه شر آتیب که، اونون ائوینی باریشام،
بو قوجا وقتیمده بریمئن تر به نه بیلمیرم، من نجه ائو یارا
بیلمرم؟ پادشاه دا او ظالم اوغلوئون سوزونه ایلتیب منی دار
آغاجیندان آسیردی.

اوغاق بهلوان بو سوزی ائشین کیمی ال آتدی جلاقلارین

کچلین نهنهسی اوشاغا گوزونو آغار دیب دئی؛
 - آی بالا، آدام ائله دئمز، گورورسنمی کچلین دیشی
 قیریلیب آغلا ییر.
 اوشاق آردادین سوزونو هیچ وجینه آلماییب، ائله می
 مین مهنی نی اوخودی.
 کچل شوزونو ساغلا یا بیلمه دی، الینده کی قورو چورگی
 چیریلی تاجرین اوغولونون باشینا، او ساعت اوشاغین باشی
 قاریز کیسی پارتلادی، آغلا یا-آغلا یا قاجلی آتاسی نین یانینا.
 تاجر اوغولونون قانی آغلا-آغلا کللیگینی گوروب دئی؛
 - اوغولوم، هنی کیم ووردی؟
 اوشاق دئی؛
 - کچل ووردی.

تاجر غضبه لیب کچلین دالینجا آدام گوندردی. کچل
 آداملاری گوروب کیزلندی. تاجرین آداملاری خبر آیار دیلار که،
 کچل قاجیب. تاجر فکرلندی که، بو ایشین اوستونن بیر نجه
 گون کچجر، سوزا کچلی دیله توتوب، چاغیر تدبیریب، او قدر
 دو گوروم که، ثولر.
 آرادان بش-اون گون کچدی. تاجر کچلین یانینا آدام
 گوندردی که، اولان اولوب، کچین کچیب، اوشاغین باشی
 یاغشی اولوب، دورسون گلین ایشینه. کچل باشا خوشمیشی
 که، تاجر اوندان انتقام آجاق، انا علاجی یوخ ایلی. اودور که،
 دوروب گنتی.

بیر گون کچل چوخ بورولمیشی، آخشم ائولرینه
 گتته دی، تاجرین آت طویلله سینده یاتدی. تاجر فرصتی فوته
 وئرمه ییب ثوز آداملاریندان اوج نفر گوندردی که، گتتین
 کچلی بورغانا ساریب گتیرین یانینا، او قدر ووراق که،
 ثولسون، سوزا دا آیاریب باشینی باتیراق. او ساعت تاجرین
 آداملاری کچلی بورغانا ساریب گتیردیلر. تاج کچلین یامان
 یانینلی ایلی، اودور که، دئی؛
 - سیز داما گتتین، گراک کچلی ثوزوم ثولدریم، -- بلی،
 تاجر تیکله، آج لا، بورورقلا بو بورغانا او قدر ووردی که،
 یاریق کچل لاپ خرد-خردنیل اولدی. تاجر ائله بیلدی که، کچل
 ثولدی، ثوز-ثوزونه دئی؛

گونلرین بیرینده بیر کچل وار ایلی. او، کوساساققال
 بیر تاجره نوکرچی لیک ائلیردی. تاجر چوخ حبیس، هم ده
 یامان ظالم آدام ایلی. ما باعدان آخشنا کیسی کچلی اورادا-
 بورادا ایشله دیب، آخشم بیر هفته دن قالما قورو چورک
 قیرقلا رینی زحمت حقى عوضینه اونا وئریب ائولرینه یولا
 سالیردی. کچل قورو چورک یسکمن آغزی یارا توکمیشی.
 ینه بیر گون آخشم قورو چورک لری گوتوروب ائولرینه گتته
 یولدا تاجرین بالاجا اوغلی کچله قوشولوب اونلارا گتتی.
 کچلین بیر قوجا نهنهسی وار ایلی، او، قورو چورک لری قازانا
 قویوب اوستونه سو توکردی که، بیر آز یوموشالسن، کچل
 چوخ اجمیشک، قورو چورگی دیشینه چکیب یسک ایستیه ریدی.
 یاز یغین دیشینین بیرینی چورک سیندیردی. کچل باشلادی
 اوفولداماغا.
 تاجرین اوغلی کچله باخیب دئی؛

کچل - کچل
 نغودی کچل
 ایران ایچر
 بیشیکی مینر
 کنده قاجار

— بالا، گورورم سن ياخشى اولغانسان، من ايستيميم
که، سن بير آز بول قازانسان. گل هرميز بير يالان سوز
دانبتاق، کيمين يالانى بويوک اولسا او بيرى اونا يوز تومن
بول وئرسين.

کچل دئلى:

— تاجر آقا، من راضى يام، اما گروک بو شرطيز حقيقله
منه بير قوش وئرمسن.

تاجر بير قوش يازيب بارماقيني دا

زغفرانا

قوشين آلتينا ياسلى. کچل قوش چيبنه قويوب دئلى:

— تاجر آقا، باغلا يالائيني دى.

تاجر دئلى:

— منيم باهامين بير اوزون يايىنى وارميش. او قتر يکه
ايميش که، بو دنيدا اونو باغلاماغا طوبله يوخ ايميش. برجه
پلدينجى گويله بير طوبله وار ايميش که، بايام يايىنى اورا
قويارميش.

کچل دئلى:

— ائله بو ... منيم بايام تيساغايا سينيپ حوز پلدينجى
گويه چيغيب. اوردا بير قاريشقانين يغلينه ائله بويوک بير
طوبله تکتيميش که، بوتون دنيداکى يکه يايىلازى اورادا
ساغلازارميش. رحمتايک سنين بايان دا ائله حوز يايىنى
اورادا ساغلازارميش. اينى سن باخ گور منيم باهامين طوبلهسى
نه يکه ليکله ايميش که، ائله يايىلارين يوزونو توتورموش.
تاجر گوردى کچله اوزوروب، اودور که، باغلازى
ديلمگه که، ائله ايگى ييزين ده يالائيميز بالاچاي. ساغله
او قتر قيريشى که، بونلار دارغانين يايىنا عسکايته گتيميز.
کچل احوالاتى دارغايا دانئيشيب تاجيرين وئردىگى قوشين ده
گوستردى.

بير دفعه تاجر دارغايا حوروز گتيريشى دقيه، باغلازى
خوروزدان صحبت آچماغا که، يعنى يته رشوت وئرمگم،
ايشى منيم خيرهسه کس. دارغانين کچلين باينىا سرى وار
ايلى دقيه تاجره باشيني بولاييم دئلى.

— تاجر، بو سن ديهن کچلردن دگيل، بونا دئگودى کچل
دئيدرلر، دينيموسويلمور گتير يوز توشى وئر.

بير آز ياتيم، گوزومون يوخوسون آلم، سونرا کچلين
ييتىنى گيرلهديم.

تاجر کچلى دو گمکن او قتر بورولموشى که، باشيني
يره قويان کيمي باغلازى خورهاخور ياتماغا. ياخشى دئييلر
کچلين جاني برك اولار. دئمه او ئولمه ييميش، بير قتر
بورغانين ساريشنى آچيب، تاجيرين بورنونا ييهوش دارو
توکوب اونون ئوزونو بو گلى بورغانا. تاجيرين يالئارليني
گتيم چيغلى حيله. تاجيرين آداملارينا پاوادجا ييجلداي که،
گلبين کچلى ئولونجه وورون. اوج نقر آدام بو بورغانا او
قتر تيبک ووردى که، بورغان پارچا-پارچا اولى. باخيب گورديلر
که، کچل نه گير. وورديقلارى ائله تاجر ئوزدور. داهارا
چاتاچاق، حوز بير مفته تاجر بيرينن تربه نه بيلمىدى. تاجر
آياغا قاتغان کيمي بير دانه ده خوروز رشوت گوتوروب
دارغايا عسکايته گتلى. او ساعت دارغا کچلى چاغيرتتيريب
دئلى:

— کچل، يا گروک يوز قران جريمه وئرمسن، يا دا بير ايل
تاجره مفته ايشلېهسن، گھر هانسى سنه خيردى.

کچلين يوز قرانى اولسا يىق مئج نو کرچى ليک ائلممردى،
اورا گوره علاج سيز قاليب بير ايل مفته نو کرچى ليک ائتمگه
راضى اولى.

تاجر کچلين يايىقلى ايلى دقيه داهارا بو دفعه اونو اتو
ايشلر يته ايشلېمىدى، ئوز خرمنينه گونردى. يازيق کچل
سحردن آغما کيمي گونون آلتينا آج-سوسوز ايشلېمىدى.
گونلرين بير گونونده کچل ينه بر شوملايدى بوده بيردن
خيشين اوجو بير شقيه ايشلېمى/باخيب گوردى بو ايچى دولو
بير قيريل کوبه سيير. تتر قيريللارى آياريب نئه سئنه وئردى
بير نئجه سييرده چيبنه قويدى که، بازاردا خيردالاييب ئوزونه
باتار آلسين. نئجه اولسا تاجيرين آروادى بو قيريللارى کچلين
الينده گوردى. اري اتوه کلن کيمي آرواد دئلى:

— آگئيش، هارادانسا کچلين الينه چوخلى بول گهچيب،
کل بير کلک تور، بولاريني الينن آلاق.

آروادين بو سوزى کيشى نين خوشونا گللى. آغما تاجر
کچلى يايىنا اتورحوب دئلى.

تاجر ساباحا قمر مهلت آلب گنتی ائوه. احوالاتی
 آروادینا سویلهیب دئدی؛
 - آرواد. ساباح کچل کلیب پولونو ایستهسه دئیهرسن،
 تاجر ئولوب، چیخیب گئدر،
 ساباح تئزدن کچل تاجرین قاپی سینا کلیب آروادینا دئدی،
 - خانم، تاجر ده. منیم یوز تونیمی وئرسین.
 آرواد دئدی؛
 - آی کچل. تاجر دوندن ئولوب.
 کچل دئدی؛
 - وای یازیق تاجر، او منه وصیت ایلمیشدی که، ئولنده
 اونو من یویوم.

کچل اوز-گوزونو بوزوب ایچی کردی. گوردی تاجر
 لوت آنادان کلمه تختین اوستونده اوزانیب یاتیب، تئز اوچاغا
 بیر قازان سو قویوب قایناقتی. آرواد او بیری ائوه کئچنده
 قاینار سویو تاجرین تپه سینن توکوب باشلادی یوماغا، تاجر
 قیشقیریب برینن قالغدی. کچل دیرنگی چالیب باشلادی
 اویناغا که، من کلمه سئیم، آقا ئولوب گنتیشدی. اونو من
 دیرلئتیم. ایندی گرك منه یوز تون ده علاوه وئره. تاجر
 گوردی کچله باجارماچاق، علاج سیز قالیب اونا یوز تون
 وئردی. کچل پوللاری گتیریب نده سینه دئدی؛
 - نهنه، آل بو پوللاری یاغشی عمارت تیکدیر، بیر آز دا
 شینلن-شین آل، من ائولنک ایسته بیرم.

قاری دئدی؛
 - آی بالا، کیسی آیرسان؟
 کچل دئدی؛
 - نهنه، هله ئوزوم ده بیلیم، چاتتا بیر آز چورکن،
 سوغاندان قوی، سفره چیخیب ئوزومه بیر یاغشی قیز تاپاچام.
 آرواد کچلین چاتتاسینا بیر آز چورک، سوغان قویوب وئردی.
 کچل نده سینه خدا حافظا شیب باشلادی گنتی که، آز گنتی،
 چوخ گنتی، ایگنه یاریم یول گنتی، کلیب چیخدی بیر
 مشیه. چوخ یورولمیشدی. اوست-باشی دا تورپاغا باتمیشدی.
 بیرده گوردی قاباغینا بیر بولاغ چیخدی. او ساعت سویونوب

بولاغین گوزونده چیپدی. سودان چیخیب پالتارینی گیننده
 گوردی که، اده، نشانه دن ئوتری باشیندا بیر توك تاپیلمايان
 کچلین باشیندا او قدر توك وار، هیچ دئیلمه سی دگیل. تئز
 اوزونو بولاغین سویونا توتوب ئوز شکلینه یاغدی. کچل ئوز
 گوزلرینه اینانمادی. ائله بیر گوزل اوغلان اولمیشدی که،
 اوزونه باخان دئییری بیرده یاخیم، باشیندا کچلیکن هیچ
 بیر ایر قالمایمشی. او ساعت باشا دوشدی که، بو ایشلری
 ائله پن همین بولاغین سویو اییش. کچل بو سودان دویونجا
 ایچیب باشلادی گنتی که، قارانلیق دوشمیشدی مشده گوز-
 گوزی گورموردی، یاغدی که، اوزاقدان بیر ایشیق کلیر. دوز
 ایشیقی توتوب گنتی اورا، چاتیب گوردی بیر مغاره کیسی
 بر دیر. ایشیق اورادان کلیر. مغاره نین ایچی ایله او قدر
 گنتی که، آخردا بیر طاقا راست گئدی. قاپی نین آغزیندا قوجا
 بیر عفرته قاری اوتورمیشدی. قاری کچلی گورن کیسی دئدی

- ای بنی آدم، آنان سنن ماتمینه ده حورسون، یاغشی
 اولی کلنن، منیم یددی دئو اوغلوم وار، ایندی کلیب منن
 یشک ایسته یه جگر، اولار گلنجن سنی بیشیریب حاضرلام
 کچل دئدی؛
 - ای قاری، نه اویان-بویان دانیشرسان، سنن اوغلان-
 لاریندان قورخان کیسیدی؟
 قاری باشلادی تندیری چاتما چات قالاغا که، کچلی اوددا
 بیشیرسین، کچل قارینن دالیندان خلوتجه بیر تپک ووردی
 سالی تندیره، آغزینا بیر یکه دگرمان داشی قویدی، قاری
 چیغیرا-چیغیرا تندیره یانیب کول اولدی. ائله بو وقت بیردن
 گوی گورولدای، ایلدیریم چاغدی، آغ دومانین ایچینن یددی
 آغ دئو چیخیب گئدی، دئولر ائوه گریب دئییلر؛

- هانی آنامیز، بوردان آدام-آدام ایسی کلیر، یاغلی
 بادام ایسی کلیر.
 کچل گوردی گیزلمکله جانینی قورتارا بیلمه یه جک.
 بوکون دالیندان چیخیب دئدی؛
 - ای دئولر، سیزین آتامیز گنتی بولقدان سو کبیرکه،

— چارىقلارنى آياغىنا كېيەن ئادام ئاقلە بىر ك فاقىر كە. اونا قوش دا جانا بىلىمىن. مەرسى بىر جوت چارىق كېتىدىلار. باشلايدىلار كەتسە. قېرىخ كوزلوك يولو بىر كوزە كلىپ چاتىدىلار. كچلىن ائويىتە. كچل باغىنا كلن احوالاتىن مايسىنى ئى تەنەسىنە سويىلەدى. كچلىن وئوردىكى يولارلا نەنەسى كوزل بىر عمارت تېكىرىشىلى. ئاقلە مەين كوزىن ئوى تىداركى كوزللى. تىزە ائودە كچل يەدى كوزن. يەدى كچە ئوى اقلەنىپ قىزلا ائولتى. اولار يىقىلار—ايچىلار. بىرە كچىلار. سىزە يىتىن. ايچىن سلامت قالىن.

مىنە دىلى كە. اولانلارنىم كلىنە دېيەرسن بورا يەدى دىمىن كلىچك. اولارنى ئوللورنىك اولون كرك اولانلارنىم يەدى دىرمان دائىنى دائىن اولستونە چىقارتىدىلار. دىمىن لىر اولو كىرئە باشلارنى سالىب مايسىنى ئوللورسوزلار. دئولر كچلىن سوزونە ايتانىپ يەدى دىرمان دائىنى دائىن اولستونە چىقارتىدىلار. كچل دىلى:

— آى دئولر. ايتى كلىن بىر بوخلوپوم كوزوم بو داغلار سىزە كار ايلەپىرسى؟

دئولرىن بوپوك قارداشى دىلى:

— سىن ئىچە بىلەكسىن كە. بو داغلار بىرە نە چور كار اولىمىز.

كچل دىلى:

— سىز مايسىز باغىجانا وئرىپ قاپىنىن آفرىندا داپانىن. مىن چىچىب دامان او داغلارنى بىرىنى سالىم سىزىن باغىتىزا. اگر سىزە كار اولسە. دىمىنلر بىرە دە كار اولەپىر.

ياخشى دىقىلر دئولر آخماق اولار. بو سوزە ايتانىپ يەدىسى دە باغىجانا دىرمان دائىنىن آلتىدا ئوردىلار. كچل چىچىب دىرمان داغلارنىن يەدىسىنى دە ايلەلەنىپ سالى دئولرىن باغىنا. مايسىنى بىن بىتى قاتىق كىمى اولوب بايشى بىرە. احمد دامان وئرىپ كوردى دئولر ئولولر. باشلاى

قىزى ساچچىنان آسىلار. تىز اولنو آچىپ قىزى بىرە قويدى. كوردى بو اولە بىر كوزل قىردى كە. بىمە. ايچمە خطا و خالىنا. كل چالىنا تماشا اولە. بىر كوزلنى مىن كوزولە قىزا عاتق اولدى. مە ايكىسى سوزلەنىپ لىل و جوارماتان.

قىزىلغان خىلى كوتوردىلر.

قىز دىلى:

— آى جوان اولغان. دئولرىن قىزىچىنى ائاقىنا باغلى بىر مىتوق وار. ايچىنە ايكى جوت دىردن سحرلى چارىق وار.

كلك اولارنى دا كوتورك.

مە ايكىسى كلىپ مىتوقى آچىپ چارىقلارنى چىقارتىدىلار.

كچل قىزدان خىر آلى كە. بىس بو چارىقلارنى سحرلى اولماستى تەن بىلك؟ قىز دىلى:

عمارتی وار که، مثل برابری بوخسور، نوزو ده عمارتین سکسن قابیسی وار، هر قابی دا بیر نفر اینده بیر کیسه قیزیل پول ایله گلیب کئچن فقیر-فقرايه پول پایلابیر. پادشاهلا وزیر بیر هفته بورادا قالدیلار. هر گون یولدان کئچنده اونلارا دا قیزیل وئریب یولا سالیردیلار. بیر گون ینه اونلارا قیزیل وئرمک ایستهینده، پادشاه دئدی:

— منه قیزیل لازم دگیل، من سیزین پادشاهی-نیزی گورمک ایستایم.

خستچی لر گلیب پادشاهلارینا خبر وئردیلر که، بس ایکی نفر درویش گلیب پول وئریرمک آلیرلار، سیزی ایسته بیرلر. پادشاه امر ائله دی، خستچی لر گلیب بونلاری آباردیلار پادشاهین یانینا. سلام-کلامدان، بیر قتر صحبتن سونرا شاهزاده خانم سوال ائتدی که، بس منه گوره نه قوللوقونوز وار؟

پادشاه دئدی:

— ای شاهزاده خانم، بیز سنین سرینی ئویرتمک کلمیشیک که، گورک بو قتر دولتی هارادان آلیرسان؟

شاهزاده خانم دئدی:

— فلان شهرده بازارین کناریندا بیر قوجا کیشی اوتوروب، او قیزیلی هونگ دستهده دوکوب هوا یا سووورور. اگر گلیب او قوجانین سرینی ئویره نیب منه دئیه سن، من ده سریمی، سنه آچارام. قوجانین سرینی ئویرنه بیلمه سن من سینه هیچ نه دئیه سی دگیلم.

پادشاهلا وزیر بورادان قالغیب دوشیلر یولا. آز گئتیلر، اوز گئتیلر، دره — تبه دوز گئتیلر. دره لر دن یئل کیمی، تبه لر دن سئل کیمی. آياق اوزنگیده، دیز قابیرقادا اوردا آتاران، ایلرین، بوردا شیرین دیلرین گلیب چیخیلار همین شهره. گوردیلر که، بازارین کناریندا بیر قوجا کیشی اوتوروب قیزیلاری هونگ دسته ده دوکوب هوا یا سووورور.

پادشاهلا وزیر آتدان دوشوب کیشیه سلام وئردیلر. بیر قتر صحبت ائله دیکن سونرا پادشاه دئدی:

— ای قوجا، حال-قشیه بئله دیر، بیز کلمیشیک سنین

قدیم زمانلاردا بیر سلکته، شانی-شهرتی دنیانی توتان دولتی بیر پادشاه وار ایلی. اونون خزینه سینده کی قیزیلین، کوموشون، لعل و جواهراتین حسابی بوخ ایلی.

بو پادشاهین بیر سرایی وار ایلی که، باشی بولولاردا دگیدی، سرابین قیرخ قابیسی وار ایلی. هر قاپیدا بیر خستچی اوتورادی. پادشاه یول ایله گلیب کئچن فقیر — فقرايه بو قابیلاردان کونده قیرخ کیسه کوموش پول پایلابیر.

بیر گون پادشاه غورولایب وزیرینه دئدی:

— وزیر، دنیادا مننن ده سخاوتلی، دولتی پادشاه وارمی؟

وزیر دئدی:

— قبله عالم ساغ اولسون، سنین تورپاغیندان او طرفه بیر پادشاه وار، نوزو ده قیزدیر. او سننن ده سخاوتلی و دولتی دیر. سنین سرابینین قیرخ قابیسی وار، اونون سرابینین سکسن قابیسی، سن کونده قیرخ کیسه کوموش پول پایلابیر — سان، او سکسن کیسه قیزیل پول پایلابیر.

پادشاه بو سوولری ائشینن کیمی دئدی:

— وزیر، نه تهر اولور اولسون گورک گلیب او پادشاهی

گورم. حاضرلاش گئدهک.

بلی، پادشاهلا وزیر پالتارلارینی دگیشیب درویش لباسیندا

همین پادشاهین سلکته گئتیلر، شهره چایب گوردیلر که،

بیر کریجی قیزیلان، بیر کریجی کوموشون اونون ائله بیر

— من بىر پوخسول كىنلى اېلىم. گوزوم—گىرانىم چوخ
آغىر كىچىردى. اونون—پونون قايسىسىندا نوكرىچى لىك ائىلهيىب
بىر تەر دولاندىردىم. بىر گون كىنەن شەرە گىلىردىم. بولما بىر
درويشە راست اولوم، درويش له بىر قىر سىجىت ائىلهدىك.
او، سىم كىم اولمغوسى، كاسىچى لىقلا حولاندىيىمى ئويىرەنەلى.
درويش دىلى؛

— اوغلان، بىر سقىرىم وار، كل مىنىملە گىلك. سىنە او قىر
وارسولت وئره كم، عمروتون آخىرىنا كىمى بەسەن قورتارسان.
من بىللە آدمى گويە اختار بىردىم، بىرە اىيمە
دوشمىشلى، او ساعت راضى اولوم.

درويش بازاردان اوچ ات اىلىب بىرىنە ئوزو سىنلى،
بىرىنە سنى سىنلىردى، بىرىنى دە يىگىنە اىلىب يولا دوشلى.
اوچ گون، اوچ گىچە يول گىلىب بىر مەشەپە چاتتىق. مەشەين
ايچى اىلە بىر خېلى گىلەنن سوزرا بىر بويوك مەشەپە كىردىك.
مەشەپەنن ايچى اىلە بىر آز گىلەنن سوزرا قاناقىمىزدا اوچ يول
چىقتى. بولون بىرى آغ، بىرى قارا، اوچونجوسى سارى رنگە
چاللىردى. درويش اتلارى چكىپ سارى يوللا كىتىمگە باغلادى.

من دىلىم؛
— آقا درويش، بو آغ ايشىقلى يولى قىويوب سارى
يوللا نىبە گىلىرسىن؟

درويش دىلى؛
— آغ بولون آخىر گىلىب عىمان درىياسىنا چىقىر. قارا
يول بىر آلتى دىنيايا آبارىر. سارى يول دىنەنلر ئولگەسىنە
گىلىر.

سارى يوللا بىر قىر گىلەنن سوزرا قىزىل خىزىنە—
سىنە راست گىلىبك. بورادا او قىر قىزىل—گوموش، لىل—
جوامرات وار اىلى كە. سىن آنا يوكلەسەن يىنە دە پارىسى
بىرە قالارە، آتەن دوشلوك.

درويشە من اوچ اتىن اوچونو دە قىزىللا. لىل—جوامراتلا
يوكلەدىك. جىللىرىمى، قولىمغوسى قىزىللا حولورموم. آخىم
دوشە دوشە مەشەردەن چىقىپ باغلادىق قايتىمىغا. گىچەنى
سەرە كىمى يول گىلىبك. سەر آچىلانما مەشەين بىر بىرىنە
درويش دىلى؛

سرىنى ئويىرەنگە. نە دىقىرسىن ائىلهيك. اما سرىنى بىرە آچ.
توجا دىلى؛

— بورادان او طرفە بىر شەر وار، اورا يلىدى گونە
كىتمەك اولار. اورادا بىر يىنەچى وار، گىت اونون، سرىنى
ئويىرەن كل. سوزرا من دە ئوز سىرىمى سىنە دىلىم.

پادىشاھلا وزىر بورادان دا ئوروب دوشىلەر يولا. آز
گىلىب چوخ دايتاندىلار، چوخ گىلىب، آز دايتاندىلار. گونە بىر
مىزل، كىلىپ چاتىدىلار. ھىمىن شەرە. گوردىلر بولون قىراغىندا
بىر يىنەچى اوتوروب، آياتقايسى پامىير. يىنەچى ھر قىسە
آياتقايسى اىمە ووراندا بىرى بىر دىرىنە پاتىيرى، بىر دىلىنە،
بىر دە پانخىب گوردور كە، آخىم اوللى، كورسشىمان دوروب
اىرىنە گىلىر. پادىشاھلا وزىر يىنەچىپە پانخىنلاخىب احوالاتى
اورا سويلەيىرلر كە، بىر سىنن سرىنى ئويىرەنگە كلىمىشك.
خوامىن ائىلهيىرىك بو سوردن بىرى آگاه ائىلىسەن.

يىنەچى دىلى؛

— سىم سىرىمى ئويىرەنگە اىستەسەن، كرك گىلىب فلان
شەرەدە بىر كور اوغلان وار، او ھر گون تىمەسىنە قاياز دوروب
آخ—اوف ائىلەيىر، اونون سرىنى ئويىرەن، كل موزە ئوز سىرىمى
سىنە دىلىم.

پادىشاھلا وزىر يىنەچى اىلە عىداتقا كىلىپ يولا دوشىدىلر.
بىر نەچە گون گىلەنن سوزرا ھىمىن كور اوغلانا راست گىلىلر.
اوغلانا پانخىب دىلىلر؛

— قارداش، سىنە نە اولوب، بىللە آخ—اوف چكىپ تىنەنە
دورورسان؟

كور اوغلان دىلى؛

— من بو وقتە كىمى سىرىمى ھىچ كىمە دىلمەيىم. اما
اينىلى گوردورم كە، درد سنى ئوللىيرىر. اودور كە، سىرە
سىرىمى آچماق اىستەيىرم.

پادىشاھ اوغلاننان راضى لىق ائىلەيىپ دىلى؛

— اوغلان، سىن سرىنى سويلەسەن، بىرە بويوك پانخىم لىق
ائىلەيش اولارسان.
اوغلان دىلى؛

— بالا، ایکی آت یوکی قیزیل سنبن اولسون، بیر آت یوکی منیم، قوجا آداما بیر آت یوکی منه بسلیبر.
من راضی اولوم، درویش بیر آتین چلووندان چکیب نوز شهرلرینه یولا دولدی، بیردن طمع منه کوچ ائلهدی، عدالتی الین وئریب بو فکره دولوم که، درویش قوجا کیسیلی، نینه بیر آت یوکی قیزیلی، قوی اونو قورخودوم الینن آلیم، بو فکوره درویشی سسله ییب دئدیم؛

— قوجا، سن بوگون — صاباح تولوب گئدهجکسن، نینه بیرسن بو قتر قیزیلی، وئر اونو دا منه.

درویش دئدی:

— بالا، مگر ایکی آت یوکی سنه آرتیق ائدیر که، منیم ده یایمی آلیرسان؟

من قیشقیریب دئدیم؛

— آرتیق—اسکیک دانیشما، وئرمه سن کوچله آرام، درویش هیچ بیر سوز دئمه دن آتی قیزیلی ایله برابر وئردی منه، نوز ده پیاده یول گتتمگه باشلادی، درویشین الینده قیزیللا، داش—قاشلا برك وورولموش بیر قشنگ ال آغاجی وار ایلی، بو آغاجی او مغارده قیزیل خزینه سیندن کورتوروشلور، طمع منه او قتر کوچ ائله دی که، درویشین الینده کی آغاجادا گوزوم دولدی، تزه دن اونو سسله ییب چاغیردیم، درویش یانینما گلن کیسی آغاجی چکیب الینن آلدیم، درویش دئدی؛

— اوغول، آدام بو قتر طمعکار، انصافسیر اولماز، بوتون بو وار—خولتین هایسینی سنه من وئریشم، اما منه بو ال آغاجینی دا چوخ گوردون، سن جوان آدام آتلا گئدیرسن، من قوجا درویش هیچ اولماسا ال آغاجینا سوکمه—سوکمه گئدیریم، اینلی اونو دا الینن آلدین؛

من حرصله ییب دئدیم؛

— قوجا، اونسوز دا بو کون صاباح تولوب گئدهجکسن، بو جور گوزل عما گوره سن کیسی قالاچاق، حاضر تولوم آبارارام دا.

درویش ینه هیچ نه دئمه دی، یاواشجا بیر دائین اوستونده

اوتوروب فکره گتتی، بو وقت اوره کیسه بیر یانقی دولدی، سوسوزلیقدان آز قالدی چکریم چاتلاسن، نه قتر سو آختاردیم تاپا بیلمه دیم، گوردوم داها تولورم، قوجایا دئدیم؛

— قوجا، منه سو بری گوسترسن بیر آت یوکی قیزیلی سنه قایتارام.

قوجا دئدی:

— داها منه هیچ نه لازم دگیل، گل سنه سو بری گوستریم، قوجا منه یانیندا بیر بولاق گوستردی، اگیلب بولاقدان دویونجا سو ایچدیم، آیاغا قالداندا گوزلریمین ایکیسی ده گورموردی، نه قتر آغلادیم، سیتادیم، هیچ بیر چاره تاپا بیلمه دیم، قالدیم مشه نین ایچینه تک و تنها، درویشه یالواردیم که، منی ائویسه آبار، نه ایسته سن وئرم، درویش الینن توتوب منی ائویسه گتیردی، اونا هر نه وئردیمسه آلمادی، چیخیب گتتی.

اینلی او وقتن تپمه ووروب آخ—اوف ائلیرم که، نیه

من قیزیل، لعل و جواهراتا طمع ائله ییب حق، عدالتی

تابه الا دیم.

پادشاه کور اوغلانین یانیندا چیخیب گلکی پینه چی نین

یانینا، پینه چی ده باشلادی نوز سرینی دانیشماغا.

پینه چی دئدی:

— من لاپ جوانلیقیمدان پینه چی لیک ائله بیرم، کلفتم ده چوخلی، سحر دن آخشاما کیسی ایشله ییب چورک پولومو بیر تهر قازانا بیلیردیم، ائله آخ—اوف ائله ییب همیشه دئیردیم که، گورهن من نه وقت کاسب چی لیکدان قورتاراجام.

گوزلرین بیرینده بیر کیسی گلب منه باشماغینی یاماتقیردی، رحمت حق اولراق چیخاردیب بیر قیزیل وئردی،

من دئدیم؛

— قارداش، کاسب آدام، هارادادی او قتر پولوم که،

سنین قیزیلینی خیردالا ییم.

کیسی دئدی:

— من سنلن پولون آرتیقینی ایسته میرم، اونون هایسینی

بیر بهمیت قارا ایلان / بیر-بیرینه سارماشیب آر قایلرلار
بیر-بیرینی ئو لیرستیلر. من یردن بیر داش گوتوروب قارا
ایلانا آتدیم. ترسلیکن داش آخ ایلانا دکیب اونو یارالادی.
بو ایسه چوخ پشیمان اولوم. ارادان ایکی ساعت کچمهیش
بیر ده گوردوم ایکی زوربا ایلان هرمنی بیر قولوما سارماشیب
دیل آچیب دئیلیر:

— یارالادینم آخ ایلان / بیزیم پادشاهیمیزین قیزی
پادشاه بیزی گوتدرب که، سنی اونون یانینا آباراق.

من دئیم:
— ای ایلانلار، من اونون قیزی قسما وورماسیم، بو
تصادفا اولوب.

ایلانلار منه دئیلیر:
— کیسی قورخما، پادشاه سنه مکافات وئرجک، اونا
گوره چاغیریر.

من ایپانمادیم، دئیم:
— اونون قیزی ووردوغوما گورمی مکافات وئرجمک؟
ایلانلار دئیلیر:

— پس ییل، آگاه اول که، پادشاهین قیزی ئوز دوشمنلری اولان
قارا ایلانلار عتق بارلیق ائتیگیجه گوره پادشاهین ئوز قیزینا
آچیمی توتوب، سن اونو داغلا ووروب اولارای سئویشمکه
قویمادیین اونون سنه مکافات وئریک ایستیریر.

ایلانلار علاوه منه ئوگتدیلر که، پادشاه سنه دئیهدنده
که، منن نه ایستیریرسن، اوندا دئیهرسن که، اطلاق یندان
بیرینی وئر. ئوزی ده قیزینچی اطاقی ایسترسن.

ایلانلار منی گاه بیرین اوستو ایله، گاه آتی ایله اگری-
ئوگری یوللارلا آباردیلان، ئوز پادشاهینین سرائینا. بورادا او
قار ایلان وار ایلی که، آدام باغاندا گوزو قارالیردی اوچان
قانادلی ایلانلار. اوخ ایلانی، گوزو، قیزیل ایلان، بوخوزلو
ایلان، داما نه دئیم، جوریحور. پادشاهین سرائیندا بیر چاه و
چال وار ایلی، آدام باغاندا گوزو قاماشیردی. هر یرده لمل
و جواهرات، داش-قاش، زر و زیبا، قیزیل-گوش ایلی، منی
شاهین حضورونا آباردیلان. باش اکیب سلام وئردیم، دئیم
پادشاه ساخ اولسون مننه نه قوللوق؟

سنه وئیریم، من نه وقت باشماق یانتسام، هر دفعه بیر
قیزیل ویرجمک.

همین آدام هر گون بیر باشماق گتیریب وئردی که، نه
بیلیم بونون دایانیشی سیخلا، بونون یاما، اوراسین حوزلت،
بوراسین حوزلت. هر دفعه ده بیر قیزیل وئردی. کیسی منه او
قار قیزیل وئردی که، ئولنه قار خرجلمس قورتلاراز.

آنچو دا کیچیلن شمه ائدیم که، بلکه بو اوغزوی،
بوخسا بو قار قیزیلی هارادان آلیر. گتیریم پادشاه خیر وئردیم
که، بس بو بویلا، بو نغاندا بیر کیسی گولنه منه بیر قیزیل
وئیر. پادشاه او ساعت بیر دسته یاسول گونردی که،
گتیریب همین کیچیشی توتسوللا. من ده قایلیب گلیم دکانا.

اوله بو وقت ایلی که، کیسی ینه منه بیر قیزیل وئردی،
پادشاهین آداملارینا گوز ائلیم که، بس همان آدام بودور،
توتون، یاساولار توتماق ایسته ینده او بیر گورچین اولوب
قونقی آخاجین باشینا، ارادان دئلی:

— ای ناسکر پینهچی، من ایسته بیریم که، سنی پوزالاند-
برام، بوغالیب-ادیتن قورتلاراسان، اما عوفینده سن منی
شاهین آداملارینا توتورماق ایستهدین.

من اوله ییل که، بوخودان آیلیم، توتوغوم ایسه شیمان
اولوم. پادشاهین یاساولارای گلدن سوزا باجیب گوردوم
بوتون قیزیللاریم دوزوب دیر اولوب. اودور که، باشماق
یاسایاندا اولجه بیزی دیریمه باتیریب دئیریم: «کاش دیرلیم
توبال اولایدی، نه ئوز آباغیملا پادشاهین یانینا گلدیردیم».
سوزا بیزی دیریمه باتیریب، دئیریم: «دیلیم، سنی لال اولادین،
نه بو سوری دئیب ئوز ایمله ئوزومه قویو قازیردیم. باخ
منیم سریم بودور».

پادشاه پینهچیلن راضی لبق ائلیم یولا دوریدی. بدی
گون، بدی گنجه یول گتیریب کلب چاتقی قیزیلی مونگ
دستده دوگوب گوبه سووران کیچی نین یانینا. پینهچی نین
سرتینی اونا سوبله سیت، اونون دا ئوز سرتینی سوبله سیتینی
خواهن ائلیدی.

کیسی دئلی،
— من سغه ایله گلدیردیم، گوردوم بیر قسنگ آخ ایلانلار

پادشاه دئلی،

— کیشی، سنین داخلا ووردوغون آغ ایلان منیم قیزیلدیر.
چوخ یاخشی ائله ییب اونو ووردوسان. سن منیم ناموسوی
قوردوغون اوچون نه ایسته بیرین دی وئیریم.

من دئدیم:

— هیچ نه ایسته بیریم.

پادشاه ال چکمه دی که، گروک دئیسن. آخردا دئدیم:

— اوندان اطاقلاریندان بیرینی وئیر.

پادشاه منه ایکی ایلان قوشوب قیرخ آچار وئیرب دئدی،

— گت اطاقلاری آچدیر. هانسنی بگزن ایسته. — منی

آباردیلاز اطاقلارا باخماغا. بیرینجی طاغین قاپی سینی آچدیلاز.

اطاق نه اطاق. هر نه دئسن وار ایدی. هر بیره اییک خالی

دوشن بئشدی، قیزیل شمعدانلار. سرور میزلر، بلور قاب-قاجاقلار.

آدام باخاندان عقیلی باشیندان چیخیردی. ایکینجی طاغین قاپی-

سینی آچدیلاز. بو اطاق او بیرریندن ده گوزل ایدی. بلی،

بئله اوظاقلارین قاپی سینی آچدیقا بیر-بیریندن گوزل اولوغونو

گوردوم. اوتوز دوققوزونجی طاغی آچاندان گوردوم بورادا

ایکی دگیمران وار. دگیمرانلار گئجه-گوندوز دایانمادان

قوزیل اویدودولر. دئدیم داها بوندان دا قیمتلی اطاق اولان

بیلریمی؟ اودور که، ایله بو اطاقی ایستدیم. اطاقی منه

وئردیلر. اطاقی آلدان سوزنرا بولدا منی پادشاهین یائینا

آپاران ایلانلار یائینا گلیب دئدیلاز:

— آکیشی، منه دئمه دیکمی قیرخینجی اطاقی ایسته. نه

بیزیم سوزوموزه باخمادین؟

من سوروشلوم که، قیرخینجی اطاقدا نه وار که؟

ایلانلار دئدیلاز:

— اورادا قیرخ دگیمران وار. هررسی بیر قیمتلی شی

اویودور. بیر جوتی قیزیل، بیر جوتی لعل، بیر جوتی جواهرات.

بیر جوتی الماس، بیر جوتی یاقوت و الی آخر.

من تلسدیکیمه پشیمان اوللوم که، نه قیرخینجی اطاقی

ایسته دیم. اگر بیرجه اطاقین قاپی سینی آچانا قدر صبر

ائله بیلدیم. پشیمان اولمازدیم.

پادشاه دئدی:

— بس نه قیزیللاری هونگه دوکوب آتیرسان، بونون
سببی نه دیر؟

کیشی دئدی:

— واللاه، هله بو قیزیل دگیمرانلارینا صاحب اولماشیدان

قابق آرسار آتاندان وار-حوت قالمشیدی. آتام تولدن سوزنرا

شهرین لوتی لاری، منی آز-چوخ نانیان دوست-آشنا همیسی

میلک شیره به بیفیلان کیمی باشما بیفیلیب هررسی بیر بهانه

ایله وار-حوتلیمی بهیب داغیتیلار. الیم آشاغی دوشدی. همین

دوست-آشنالارا نه قدر ائله دیمسه هیچ بری منه ال توتما دی.

هررسی بیر طرفه چکیلیب گیزلندی. اینلی من ده اولارین

آجیفینا قیزیلی بئله گو به سورورورام، همین آداملار گلیب

منیمله پنین دوست اولماق ایسته یولر. ایندی اولاری یاخین

قویمیرام. اولار منیم بو قدر وار-حوتنه صاحب اولوغوسی

گوروب آز قالیرلار پارتلاسیلار. ائله گندن باخیب یانا-یانا

قالیرلار. باخ بودور منیم سریم.

پادشاهلا وزیر قیزیلی هوایا سووروران کیشی نین ده سرینی

اوبره نیب قایتیلار اولکی قیز پادشاهین یائینا. بوتون

ئوبره نیب کیری سرلرین هامیسی نی قیزا دانیشتیلار.

قیز دئدی:

— سن که، بو قهر عذاب - اذیته دوزوب، صبرله گلیب

همین آداملارین سرینی ئوگوندین، ایندی من ده گوز سریمی

سنه آچاچام.

من بیر کاسب کیشی نین قیزی ایلیم، چوخ عذاب-اذیتله

دولانیردیق. ائله گون اولوردی آج قالیردیق. «ئوز-ئوزوموه

دئیردیم، نه اوچون وارلیلار کاسبلارا رحم ائله میولر. نه

اولار سیمیج اولورلار. کاش من دولتی اولایم، بوتون

واریمی یوخسوللارا یایلایردیم. ائله بو فکرله مشدن اودون

بیفیب گتیریردیم. بیرده گوردوم قباغیما بیرقوجا نورانی چیخدی.

من ده فکرلی-فکرلی باشیمی بره دیکیب گتیردیم.

کیشی منی دایاندیریب دئدی:

— قیزیم، نه فکر ائله ییرسن؟ باشینی قالدیریب یوخاری

دا باخماق ایسته میورسن.

بیری وار ایلی، بیری یوخ ایلی، بیر پادشاهلا بیر وزیر
وار ایلی، بیر گون بونلار اوردان قایماندا بولدا بیر قاریبا
راست گللیلر.

پادشاه آتین باشینی ساغلاپ دئدی،

— آی، قاری، بورالادا نه گیرسن، ایمن—بئمن نه دیر؟

قاری دئدی،

— مینم بئشم ائو تیکمک، ائو بیخماق دیر.

پادشاه دئدی،

— سن نهسن که، ائو تیکیب، ائو بیخاسان؟

قاری دئدی،

— ای پادشاه، سن مله بیلمیرسن که، آرواد بیخمایان مین

ایل تیکیلی، قالا.

پادشاه قارینین بؤ سوزونن ناراضی قالدی.

وزیر دئدی،

عقلی وزیرین ناختیلی

— قبله عالم ساغ اولسون، قاری حود دفتیر.

پادشاه رامنی اولمادی که، اولمادی، ائوه گلن کیمی هر

ایکیمی سباحته ائله دیلر.

پادشاهین اوج قیری وار ایلی، او، ائوینه گلن کیمی

قیرلازینی یانینا چاقیریب دئدی،

— قیرلازیم، دئیین گوروم ائوی آرواد تیکیر، یا کیمی؟

بو یوک قیر دئدی،

— ائوی البته کیمی تیکیره

پادشاه دئدی،

— ساغ اول، قیریم، حود دفتیرسن.

سوزرا پادشاه اوزونو اورتاخیل قیرینا توتوب دئدی،

من دئدیم:

— ای قوجا بابا، منیم فکریمه سن چاره ائله بیلمیرسن.

قوجا دئدی،

— بالا، سن دی، بلکه چاره ائله دیم. — من اونو یانینا

ساللیم که، بس چوخلی وار—حالت خیالینا دوشمیشیم که،

هاییشینی کاسبلارا بابلاپیم، قوجا منیم بو سوزوملن سوزرا

دئدی!

— قیریم، فلان داغدا لاب قانین باشیندا بیر اوت بیتیر،

همین اوتی کتیریب دافین دینیمه چیخان بیر قیرمیری سولو

بولاق وار، او بولاغین سویو ایله قاریشلیپ ارسان، سوزرا

همین سویو مانسی مسه سورتسن موزوب قیریل اولماق.

من قوجانین دئیکلرینی ائله دیم، گوردم دوغوردان دا

همین اوتلا بولاق سویونو مسه ووراندا موزوب اولور قیریل.

ایتنی قوجانین دئدیگی سویو سن داغلارینا توکوروب داغلاری

ایله ییریم باشان—یاندا قیریل، ئوز عهدیمی ده برینه بیتیریب

هاییشینی قیر—قورابه بابلاپیرام، اوندور که، منیم دولتمین

سای—حسابی بوخون.

پادشاه قیرا تکلیف ایله ییر که، کل ائولمک، خزینهلر—

بیمیری ده قاناق بیر—بیرینه، هاییشینی بابلاق کاسبلارا، قیر

پادشاهین تکلیفینه رامنی اولدی، قیرخ گون، قیرخ گنجه توی

ایله دیلر، ائولمک، خوش گون، گوزل دوران کچیردیلر.

بوتون وار دولترینی بوخسولالا، السیر—ایاق سیزلارا،

یتیلره، قوجالارا بابلا دیلر.

— قېزىم، سەن نە دىيىرسەن؟
 اورتا ئېچىل قېز دىلى؛
 — اى مەريەن، آتا، آرواد نەدەر كە، اونون تىكىدىكى
 ئو نە اولسون؟! البتە، ئو كىشى تىكىر.
 پادىشاھ بو دىفە دە كىچىك قېزىندەن سوروشلى؛
 — قېزىم، سەن نە دىيىرسەن؟
 كىچىك قېز دىلى؛
 — آتا، ئو آرواد تىكىر.

بو سوز پادىشاھى غىيەلەندىردى. او، قېزىنا دىلى؛
 — ايندى كە، بىلە اولدى، سەنى ئوسىز—ئىشىكىسىز آداما
 وئىرەم، سونرا گورك نىچە ئو تىكىگەن.
 پادىشاھىن قېزىلار بورادا قالسىن، سىزە خىر وئىرك **فاغلى**
 قارىدان.

شەرىن كىنارىندا قازىبا داخمادا فاغلى قارى آيدىندا بىر قوجا.
 آرواد اولوردى. بونون احمد آدلى تىنبل بىر نوەسى وار ايندى.
 احمد او قىر عاجز ايندى كە، بىرىن تىرىنگە دە تىنلىك
 چىقىردى.

پادىشاھ مەين قارىنى يازىنا چاغىرتىرىپ دىلى؛
 — قارى، مەن كىچىك قېزىمى سەن نوەنە وئىرىم. كوردوم
 كاسپ آدامسان، اودور كە، گەندە طوىسىز—ئاغارسىز اونو
 دا ئوزونلە آبار.

قارى دىلى؛
 — اى پادىشاھ، سەن قېزىن ھارا، مەن نوەم ھارا؟ نوەمىن
 اگىندە بىر پالتارى وار كە، چىنلىرىندەن جىن ھور كور **پىنگە**
 ۱۱۸ **اچورگى** بوخلىور. او، شاھ قېزىنى نىچە ساغلايا بىلەر، گل سەن
 بو فەكرىنەن ال چەك

پادىشاھ دىلى؛
 — قارى، سەن ايشىن بوخلىور. آبار، قېزى وئىرىم نوەنە.
 قارى نىن عاجز كىسلىلى، قېزى يازىنا سالىب كىتىردى
 ئولرىنە، احوالاتى نوەسىنە سويلەدى. احمد بو ايشە لاپ
 مەغل قالمىشلى، بىلىمىردى نە دىمىن.
 قېز ئوۋە گەلگەن سونرا كوردى كە، احمد او قىر تىنلىرى

كە، ھىچ بىرىن تىرىنگ اىستەمىر، خورگىنى دە ياتلىنى
 یردە بىلىر. قېز چوخ عقلى ايندى. ئوۋە گل گونن باشلاى
 احمدى دىلە توتماغا. بىرىنچى دىفە سفەرنى ئوۋىن بوخارى
 باشىندا سالىلى. احمدى چاغىردى كە، گل چورەگىنى يە. احمد
 نە قىر يالواردى كە، مەن يايىمى كىتىر بىرىمە يەيم، قېز
 راشى اولماى. احمد كوردى كە، آچىندان ئولجەك، علاجى
 كىسلىلى، سورونە—سورونە سفەرنىن قىزاغىنا گەللى. چورەك
 يەيىپ قورتاران كىمى يەنە گەلگىپ بىرىنە كىردى، بىلەبىلە
 قېز ھەر گون سفەرنى باشقا بىر یردە سالىپ، احمدى اورايا
 چاغىردى. بىر نىچە گونن سونرا احمد داھا ئوزو دوروب
 سفەرنىن قىزاغىنا گىلردى. قېز كوردى كە، احمد بىر آز
 قوجا قلاشىپ، اونا كورە بو دىفە سفەرنى جىپلە كورى اولتارلار
 اوستونە سالىلى. احمد چورەگىنى يەيىپ قورتاران كىمى يەنە
 گەلگىپ كىردى بىرىنە، باشلاى ياتماغا.

آرادان بىر نىچە گون كىچىن سونرا پادىشاھ قېزى احمدى
 ايندى دە كوچىبە چىخارتماق فەكرىنە دوئىلى. قېز ئوۋىرەنمىشى
 كە، احمد قوز، قىنقى خوش لاىر. اودور كە، بازاردان بىر —
 ايكى كىرەنگە قوز، قىنقى آلىلى، اونو ئوۋىن كوچە قابىسىن
 آغزىنا كىمى توكوب دىلى؛
 — احمد، داھا بىلىر ئوۋە خورھانخور ياتىمىن، دور، ھىچ
 اولماسا بو قىنقىلار، قوزلار پىخ، كىتىر پىشەك.
 احمد سورونە—سورونە بىر تەر قوزلار، قىنقىلار يىشا—
 يىشا كوچە قابىسىندان چىخى بىر آز او طرفەبو طرفە باخىب،
 يىنە قايتىلى ئوۋە، كىردى بىرىنە. قېز كوردى احمد كوچىبە
 چىخماغى ئوۋىرەنلى. باشلاى كە، نە اولور اولسون كورە
 گەلگىپ ايشلەيەسەن.

احمد دىلى؛
 — مەن مەغىم بوخلىور، نە ايش كورە بىلرم؟
 — سەن چىخ كوچىبە سىلە كە، اى ايش كوردورەن، اى
 ايش كوردورەن، كىم ياخىنلاشىپ بىر سوز دىسە اوچوزونل—
 باھاسىنا باخما. گەت، او سەن ايش كوردورەچك.
 قېز احمدى بىر تەر كوچىبە چىخارتتى. احمد يولون
 اورتاسىندا داياىىپ، ھى دىيىردى؛

قورتاریز، همین صحرادا بیر سو قویوسو واریش، کاروان باشی ئوزو ایله گوتوردیگی آداسی همین قویویا سالاینب اورادان سو چچارداردی. قویویا سالادان آدام بیر ده کری قایتماز. قالیب اورادا ئولریش.

کاروان باشی احمدی ئوزویله گوتوروب یولا دوغدیلر. آز کتتیلر. چوخ دایاندیلار. آز دایاندیلار. کلیب همین قورو صحرا یا چاندیلار. سولاری تمام قورتمازیشدی. کاروان باشی دئدی:

— بالا. کل سنی سالایاق قویویا. بیر آز سو چچارارت. احمدین هیچ نهدن خیری یوخ ایلی دئییه راضی اولدی. بئلیته ایب باغلایب سالادیلار قویویا. احمد قویونون دینیته دوغوب بئلمین گئیری آچدی. گوردی بورا اوله یکه بردیرکد. اوجو—بوچاشی گوردنمور. بیر خلی یول کلیب آخان بیر چایا راست گلدی. تولوقلاری دولوروب هایلادی که، چکینیلر. بیرون بیر تریطی، گورولتی قویوی که. آز قاللی باغری چاتلاسین. بیر ده گوردی بیر بلمیت دئو بودور کسلی باشی بین اوستونو. احمد ایستهدی قاچا. گوردی مسکن دگیل. قاچماغا بر بوغخور.

دئو دئدی:
— ای بنی آدم، گوردوم قاچماق ایسته بیرسن، اونو بیل که، ایلمن هیچ یره قاچا بیلمرسن. بورا قوش کلسه قاناز سالار. قائلر کلسه دیرناق سالار. سن نه جرئتله کلیب بو مکانا چیغیپسان؟ ایننی بیل آگاه اول، سننن بیر سوز خیر آلاچام، اگر دوزنو دقلین، جانین قورتاردی، دئییه بیلمسن سنی تیکه— تیکه ائدمجکم.

دئو اونو یانینا سالیب آپاردی ئوزو سورالیندا.
احمد گوردی که. بورا اوله گوزل بیر قهریدیر که. آدام باخاندا حیران قالیر. قسر نه قسر. هر یری زر و زیبا. اطاقلار قاش—دانش، لعل و جواهراتلا دولو. بیر چاه و جلال وار که. باخاندا آداسین آغزی آچلا قالیر. دئو اطاقدان—اطاقا کئچیب اوتوز دوغقور قانی آچدی. قرخینچی اطاقدا قیریل مجمنین ایچینده بیر قورباغانا گوردی. دئو قورباغانین یانیندا دایانیب دئدی،

— آی ایش گوردورنا آی ایش گوردورنا
بیردن بیر کیشی کلیب دئدی:
اوغول، منیم بیر باغیم وار، گل اونو بئله، سنه بیر قران پول وئریم.

احمد ایستهدی راضی اولماسین. قیرین سوزی یادینا دوغدی، دینمورسویلمور کیشی نین یانینا دوغوب گئتدی آتخاما کیمی بر بئلهدی. آنعام بیر قران آلیب، کلدی یوللا گوردی که، بیر بیسک ساتیلار. بیر قران وئریم، بیسکی آلدی. احمد انوه گلن کیمی بادغاه قیری دئدی:
— احمد نه ایش گوردون، نه قازانین؟

احمد دئدی:
بیر قران قازانمیشیم، اونو دا وئریم بو بیسکی آلدیم. قیر دئدی:
— احمد، صاباحان سن گرنک بیر اوزاق یره سفره چیخسان، کلیب هر یری گوره سن.

احمد دئدی:
— من سفره نجه چیجا بیلیم، بولوم یوخ، آتیم یوخ، یولی تانیمیرام.
قیر دئدی:
— صاباح گئرسن بازارا، یولون کناریندا دایانیب گورلرسن. گوره کسکن که، دوه کاروانلاری گئیر. کاروان باشیا دئیرسن که، سنی ده ئوزونوزله آپارین. سیره کملک ایلمن. او، راضی اولسا، اونلارا قوشولوب گئدرسن.

احمد بیلمدی که، قیر دئیگیمنی ایلمچک. اونا گوره دینمورسویلمور راضی اولدی. سحر آچیلدی. کلیب یولون کناریندا گوزلهدی. گوردی که، بیر ققال دوه گلیر. احمد کاروان باشیا یاخینلاشیم دئدی:
— سنی ده ئوزونوزله آپارایسینیرمی؟
کاروان باشی دئدی:

— اوله آپارارام! بئله آداسی گریده آختاریردیم، برده ایلمه دوغدی.
دئمه کاروان باشی کاروانین قباغیندا بئله بیر آدام آپاریر، یوللا بیر صحرائیق وار، اورادان گئچنده سولاری تمام

— ای بنی آدم، ایندی دی گوردوم دنیادا ان گوزل نهدیر؟
 احمد دئدی:
 — دنیادا ان گوزل شی گونول سئوه نهدیر.
 بو سوز دئوین چوخ خوشونا گلگی، چونکه ئوزو همین قورباغانی سئویردی.

دئو احمدی ئولدیمرک فکریندن ال چکدی، ئوزونه ده بیر نار ایله بیر قوز باغیشلایب آزاد ایلهدی. احمد دئوین آیریلیب گلگی قویونون دبیینه، نه قلمر سسلدی. هارایینا چاتان اولمادی، چونکه کاروان چوخذان گتیشیدی. احمد گلنده بازاردان آلدینی پیشیگی ده ئوزیله گتیریشدی. ائله که، کاروان یولا دوشدی، پیشیگ قویونون باشندان ال چکمهدی. باشینی قویویا سالیب هی میولمادی. پیشیگ گنجه سحره کیمی قویونون یانیندا میولمادی.

سحر تئوین آیری بیر کاروان کلب قویونون یانیندا کینجه گوردیلر که، بیر پیشیگ قویونون باشیندا بیر میو میو سالیب که، آدامین یازیمی گلیر. کاروان باشی ئوز-ئوزونه دئدی: «بوردان نسهه بیر سر وار». قویویا یاخین-لاشدی. گوردی سس گلیر:

— ای یولدان کینچئر، منی قویودان چیخاردین!
 کاروان باشی یولداشلارینی چاقیردی، کینچیر سالالیب احمدی قویودان چیخارتدیلار. احمد باشینا گلن احوالاتی دانیشیب، بونلارلا یولا دوشدی. کلب قاییش بالدیملارین تورباغینا چاتدیلار. کاروانچی لار ایشلرینی برهه بر ائله ییب بیر ائوده قوناق قالدیلار. آخشام اولدی، سفره سالیندی. اورتالیغا یشمک کتیرنده ائو صاحبی آروادلی-اوشاقلی هرسی ایینه بیر توخماق آلیب قوناقلارین باشی نین اوستونده دایاندیلار. قوناقلار بو ایشه معطل قالمیشیلار. ائله بیلیردیلر ائو صاحبیری بونلاری ئولدیمرک ایسته ییرلر. کاروان باشی دئدی:
 — آی قارداشلار، اگر بیزی ئولدیمرک فکرینیز وارسا، ائله چورک یشمه ییشدن ئولدیمرین، جانیمیز قورتارسین. داما بو نه عادتدیر، اولجه چورک وئریب، سونرا ئولدیمریرسینیز؟
 ائو صاحبی دئدی:

— بیز سیزی ئولدیمرک فکرینده دگیلک. قویون اورتالیغا چورک کلسین، اوندان گوردوسینیز که، نهیی گوزله ییریک. بلدی، اورتالیغا چورک گلگی، او ساعت هر طرفدن او قلمر سیجان، سیچوول توگولدی که، قایلاردا دیشه چکمه که بیر سوموک ده قالمادی. الی توخماقلی لار دئمه بو سیجانلاری گوزله ییریشلر. بونلار باشلادیلار توخماقلا سیجانلاری وورماغا. جمعیسی بش-اون سیجان ئولدیمره بیلیدیلر. قالاتلاری تمام خورکلری یه ییب یووالوینا قاچدیلار. قوناقلار بو احوالات مات قالمیشیلار. احمد ائو صاحبینه یانا شیب دئدی:
 — قارداش، سیزده بیر ایکی پیشیگ اولمادی که، کتیریب ائوه بوراخاسینیز، بو سیجانلارین کوکینی کسه؟
 ائو صاحبی دئدی:

— پیشیگ نه اولان شیدیر؟ بیزیم برلرده پیشیگ تایلیمازه احمد گوردی بورالاردا پیشیگ اولمور. کلبک ئوز پیشیگینی کتیردی. تزه دن خوراک کتیردیلر. احمد پیشیگی ائوه بوراخدی. سیجانلار چیچان کیمی پیشیگ بوئی بورادا، ائو اورادا بوغوب هاسیننی ئولدیردی. ائو صاحبی بو ایشه حیران قالدی. اودور که، احمدله سودالاشیب پیشیگی چوخلی قیزیل دگیشلیردی. احمد قیزیل لاری، دئوین باغیشلادینی ناری، قوزی بیر آداما وئریب ائولرینه گوندردی. ئوزو کاروان باشی ایله شهر به شهر، کند به کند گریب آلوئر ائلهدی. بونلار بورادا قالسینلا، گورک احمدین آروادی نجه اولدی؟

قیز احمدین گوندردیگی قیزیل لاری آلان کیمی بازاردان بناسفله چاقیریب یلدی مرتبه لی بیر عمارت تیکلیردی. بو ائله بیر عمارت اولدی که، پادشاهین سرایی اونوز یانیندا ^{۱۲۵} طولیله اوشاییردی. قیز احمدین گوندردیگی ناری کسب یشمک ایستدی، گوردی نارین ایچی لمل و جواهراتلا دونوزور، بو جواهراتی خیردالاشیب ائوین ایچینی تمام قیزیل-گوشوله دولدوردی.

آرادان بیر خیلی مدت کیندی، احمد سفردن قاییدیب گلگی. ائولرینین برینده یلدی مرتبه لی عمارت گوروب حیران قالدی. قاید، گوزتچیلن ائولرینین یشینی خیر آلدی. گوزتچی دئدی:
 — سنین دئدیگین ائو ائله بو عمارتین ئوزدور.

مہنگی بیگم کا بیگم

احمد ایلہ بیلی کہ، گورتھی، اونو الہ سائیر، اوتور کہ، دہلی:

— آی قارداغی، نیہ منی آلامادیرسان؟

بو وقت سسہ احمین نمانہسی چیغیب اونو چاغیریب دہلی، آی بالا، بوخسا ائوریمیری تانیمیرسان؟ سن گدائن

سوزنا آروادین تیگبیریب.

احمد ائوہ گبریت چاہ و جلالی گوروب حیران قالی، آروادی ائوی نتیجہ تیگبیریبکی احمده سویلہدی، سوزنا احمین گونڈریگی قوری سیندیری، ایچینن بیر دست، بادشاہ یانا اییک پاتار چیغلی، همین پاتاری اریئہ گیبیبیریپ دہلی، — احمد، ایلی حاضریق گوروب، آنامی قوناق چاغیرا—

چانغام، او سننن نہ خیر آلسا دوزونو دیکیرسن.

بلی، سحر آچیلدی، قیر آناسینی بوتون یاغین آداملاری ایله بیرلیکده قوناق چاغیردی. بادشاہ قیریین ائویئہ گبرتلاہ گوردی بورادا بیر چاہ و جلال وار کہ، میج اونون خربہسیندہ ده بیله شعیل یوختور. قیر آناسینی حورملہ قبول ائلدنن سوزنا اورتالینا خوراک کتیریلدی. سفریہه دنیاین بوتون نار و نعمت— لری دوزولمیشی. لائلہ خورکلردن یعیب، دیاندان سوزنا بادشاہ احمندن سوروشدی،

— اوغول، بو چاہ و جلالی کیم دوزلایب، بو عمارتی کیم تیگبیریپ؟

احمد بوتون احوالاتی بائشان—آیاغا کیمی بادشاہا سوریلہیب دہلی:

— بادشاہ ساغ اولسون، بو دم دستکامین هامسینی سنن قیرین دوزلایب، ائوی ده او تیگبیریپ، منی ده آغ گوئہه او چیغاردیب.

قیر بو سوزلاری ائشین کیمی اوزونو آتالینا توتوب دہلی: — آتا، اینلی گوردون کہ، ائوی آرواد تیگر.

بادشاہ قیرین دوزری دہلیگینی گوروب بانینی آغلی ساللی و دہلی:

— قیریم، سن حقالی اییشسن. بادشاہ ترمدن قیرینا بلدی گون، بلدی گنجہ توی ائلہدی.

گونلرین بیریندہ بیر بادشاہ خربہسینی گوردیگی برده یومورتا بویدا بیر بوغدا تابلی، بانیب تعجب ائلدی کہ، بو یاغا چاتیمنام بیله بوغدا گورمہیشیم. شاه بوغدانی گوتوروب گللی ئوز مشورت اطاعتنا، آداملاری چاغیرتدی. اوللاردان خیر آلی کہ، بو بوغدانی ماردا بچریبلر کہ، بو بویدا اولوب؟ هیچکیم شاهین سوالینا جواب وئره بیلمدی. شاه آغردا اوزونو وزیرہ توتوب دہلی،

— وزیر، بو بوغدانین سرینی گوبرہنمگی سنہ تاپشیر— برام.

وزیر دہلی:

— قبیلہ عالم ساغ اولسون، من اونو نتیجہ گوبرہنہ بیلم؟

شاه دہلی:

— بس اولتا آدینی نیہ وزیر قوروبسان، اونو—بونو بیلمیرم، سنہ قورخ گون مہلت وئیریم، بوغداین بو بونک لیگین سببینی گوبرہنمہسن بوینونو ووردوراجانغام.

وزیر ناعلاج باش اگیب گللی ائویئہ آرواد—اوغلی ایله وداغلاشیب مینلی آتینا باغلاادی بول گیتکگہ. یاریق وزیر بیلمیری هارا گتسین، دردینی کیمہ دفسین. آغ گتسی، اوز گتسی، درم—تیہ حوز گتسی، اوردا آتانا، گونزن، بوردا

شیرین دیلن-گونه بیر منزل، ناغیل لاردا منزل اولماز. گلیب چاتدی دورد یولون آیریجینا. گوردی یولون کناریندا دوشین اوستونده بیر نورانی قوجا کیشی اوتوروب، وزیر احتراملا سلام وئردی. آتدان دوشوب بیر آز اونونلا صحبت ائلهدی. آخردا دردینی اونا سویلهدی.

قوجا دئدی:

- وزیر، او بوغدانین سرینی فلان شهرده اوج قارداش وار، بیرجه بیلسه اولار بیلر، ئوزو ده بو یوللا گئشن همین شهوه چاتاچاقسان.

وزیر قوجادان راضی لیق ائلهیب، ینه آتا سوار اولدی. اوج کون-اوج گنجه یول گئلیب همین شهوه چاتدی/سوار غلاشیپ 172 اوج قارداشدان کیچیکین ائوینی تاپدی. آتی کاروانسرادا قویوب ئوزو گئتی همین قارداشلارین ائوینه. قاپینی دوگدی، بیر آرواد چیغدی، آرواد وزیری گورن کیمی باشلادی سوکوب قارقیش ائلهمگه.

- قویمازلار خرابه میرده اوتوراق، اریم کیشی دکیل که، چیغیب سنین باش-گوزونو ازه، دوز آدام گلیب بیوی تامماز. وزیر دئدی:

- آی باجی، سن نه بیلمیرن من کیم، نیه کلمیشم؟ هیچ آغزیمی آچماش باشلادین سوکوش، قارقیشا. اینی ده گوروم ارین ائوده دیرمی، اونونلا ایشیم وار.

آرواد سویلنه - سویلنه وزیری آباردی ارین یانینا. وزیر گوردی ائوده پامینین ایچنده آغ ساققال، بئلی بوکولموش بیر قوجا کیشی اوتوروب. وزیرسلام وئردی، سوزلا دردینی آچیب سویلهدی که، من فلان وزیرم، بادشاه خزینه تی گرتنه بومورتا بویوکلوکهه بیر بوغدا تاپیب. بونون نجه بوغدا اولوغونو ئویرنمگی منه تاپشیریب. ئوزومه ده قبرخ گون سملت وئریب. او وقتجن بوغدانین سرینی ئویرنمسم بویونمو وورهوراجاق، اگر سن بو بوغدا حقیقده بیر شی بیلمیرنسه منه دانیش.

قوجا دئدی:

- وزیر، من بو حقده هیچ نه بیلمیرم، فلان برده منن

بویوک قارداشیم وار، بلکه بیلسه او بیله. گت اونون یانینا. وزیر کیشین راضی لیق ائلهیب یینین دوشدی یولا. بو قاپی منیم، او قاپی سنین، آختارا-آختارا او بیوی قارداشین ائوینی تاپدی. قاپینی دوگدی. بو دفعه قاپیا چیخان آرواد وزیره بیر توی توتدی که، کلدیکینه پشیمان اولدی. وزیر جانینی دیشینه توتوب دئدی:

- آی باجی، منه سنین ارین لازمبیر.

آرواد دئدی:

- کول اریمین ده باشینا، سنین ده، کل گوروم اونو نیله بیورن؟

وزیر ائوه گریب گوردی پامینین ایچنده بئلی بوکولموش، دیشی توکولموش. ساققالی دیرینه دوشن بیر قوجا اورانیب. قوجایا سلام علیک ائلهیب ئوز دردینی سویلهدی. قوجا هیقتانا-هیقتانا جواب وئریب دئدی:

- واللاه، او بوغدانین سرینی من بیلمیرم، فلان ائوده منن ده بویوک قارداشیم اولور، بو سری بیلسه بیرجه او بیلر.

وزیر بو قوجادان دا راضی لیق ائلهیب ائون چیغدی، ایندی گئتی بویوک قارداشی آختارماغا، یولدا وزیر فکرلشیردی که، کیچیک له اورتانجیل قارداش بو قوجا لیقدا اولاندا، گوره سن بویوک قارداش نجه اولار، یقین هیچ اونون دانیشماغا طاقتی ده اولماز.

وزیر گلیب بویوک قارداشین دا ائوین تاپدی. قاپی سهنی دوکدی، بیر آرواد گلیب قاپینی آچدی. وزیر گوزله بیوردی که، یقین بو آرواد اونو اولاردان بدتر قارشیلایاجاق. اما ایشهر ترسینه اولور. آرواد چوخ معزقله دئدی:

- قارداش، کیمی ایسته بیورن؟

وزیر دئدی:

- ارین له ایشیم وار.

آرواد دئدی:

- اریم ائوده بوخودور، بازارا گئلیب، گندک ائوده اوتور، ایندی لرده گلر.

— وزير، سېم كىچىك قارداغلارنىمى قارىتىپ قاپاق قوجالدىن آرادا يېتىن دىيىنگىلىكى، عوام اېيىقلىر، تانىمازلىقىمىز
بىرچە دەفە كورسكلە او قىر سوز دىيىن آرادا، كور ائومە
ازارى اېلە نىچە رقتار ائەلە بىر لەر؟

سېم بېلە، جوان قالماغىمىز سېمى آرادىمىز خوش
خامىلى اولمايىدۇدۇر، بو باشا چانچىمىز اوغون دىيىلىن
اېيىمىمىز، بىر تىكە پوان چورك دە تاپاندۇ، او منى خوش
اوزلە قارشىلايت، آغىر گوزومدە دردىمە شريك اولوب، اوغور
كە، من گوز-گوزدىن جوانلايتىرام.

وزير احوالاتى باشا دوشمىن سونرا مىللى آغىب دىلى؛
— بادشاھ، جىزىمىمىز بومورتا بو يوكلو كە بىر بوغدا
تايىب، مەنە حوالە ائەلەيت، كە، ئوبرىنىم، گوزوم بوغدا نىمە
بو بو يوكلو كە اولوب، ئوزومە دە قىرخ گون مەلت و ئرىپ
اگر بو سرى ئوبرىنىمىم بومورسو ووردوراجاق، مەنە دە
دىيىلىر كە، بوغوز بىرچە بىلگە سن بېلەسن، اكر بىلەرسن سە،
منى بالالارىمىز باشىغا چۆتور، بوغدانىن سرىنى سويلە.
كىشى دىلى؛

— وزير، بىزىم گىدىمىز دە بىر كىشى وار اېلى، اونا
آتاسىدىن بىر پارچە تورباق قالغىنىمىز. گوزلىن بىرىمە كىشى
كاسلايت. تورباقىنى بىر باغىشما ساتور، تازا تورباق آلان
آدام بىر گون بوغوزلا ياندۇ تورباقدان بەدى كوپ قىزىل تاپور،
كوپلىرىن اوستوزو پىنە تورباقلايت. ئوزى دە بىر باش گىدىر
تورباقى ساتان كىشى بىن پانىنا و دىيىر؛
— قارداش، سىن مەنە ساتىغىن اگىن بىرىنى شوغولا ياندۇ
بەدى كوپ قىزىل تاپىمىز، كل قىزىلالارنى آبار.

تورباق ساتان كىشى دىيىر؛
— قىزىلالار سىم دىگىل، سىن قىسمىزىمىز، اكر سىم
اولسايدى، او بىرى اگىدە من تاپاردىم، مىمىن تورباقى سىمە
ساتىمىز، اورادان چىغان قىزىل دا سىمە قوشور.
تورباق آلان بىردە دىيىر؛
— قارداش، تورباق اولجە سىن اولوب، اوغور كە،
قىزىلالاردا سىنىلىر، كل آبار.

وزير كىچىك ائومە اوتوردى، آرادا اوغلا لارنى وزيرىن
پانىنا گوندى كە، آتايىر كىلە كىمى گىدىن سىمىت ائەلەين،
ئوزى دە چايدان-چوركن حانرلايت توناقا كوندى، وزير
بو دەفە مەربانلىقلا قارشىلايتىمىز گوزمە چوخ سئويلى.
آرادان بىر آز كىچىك، اچرى بىر بېشى بورما جوان اوغلان
كىردى، اؤغلان سلاچماك ائەلەيت دىلى،

— توناق قارداش، سىمە گوزمە قوللوق؟
وزير دىلى؛

— سىن ساقلىغىن، باشى اوغلى، سىم سىنلە مېچ بىر
اېتىم بوغور، مەنە فلان قوجالارىن بو يوكل قارداش لازىمىز،
اؤغلان دىلى؛

— ائەلە مىمىز آدام من ئوزوم،
وزير بو احوالاتا شېمە اېلەدى و دىلى؛

— واللاه، من، تىجىب ائىرىم كە، سىن كىچىك قارداغلارنى
قوجالىقدان بىرلىتىن قالغا بىلمىز، پانىنىم اېيىچىدە
اورانىيىلا، انا سن بو يوكل قارداش بازاردا مشورە كرىسن،
ئوزى دە اېكرسى بىش پاشىمىز اؤغلانا اوغشا بىرسان، بوغوز
سېمى تەدىر؟

بو يوكل قارداش دىلى؛
— وزير سىن كىچىك قارداش لازىمىز قاپوسىنى دو كىلدە
نە گوردون؟

وزير دىلى؛
— اؤغلارنىن اېكىسى تىن دە آرادا لارى قايشا چىدىلار،
سەنە كوكور وار دىيىنىلىر، ائەلە بىل اؤغلا رىندان دھومار
تو كوكوردى.

بو يوكل قارداش بىر دە شوروشلى؛
— بس سىم ائومىمە كىلدە نە گوردون؟
وزير دىلى؛

— سىن آراوين قايشا چىغىب سىمى كورلاروزلە قارشىلايدى،
ائومە كىلف اېلەدى، اوشاقلارنى پانىنا گوندى كە، اؤغلارلا
سىمىت ائەلەيمىز دا بىرغىشىمىز، ئوزومە دە چافىچورك بو لايدى،
بو يوكل قارداش دىلى؛

بونلار هیچ بیر قیزیلا یاخین دورمورلار. مباحثه‌لری دوشور. ایش او بره چاتیر که، گئدیرلر قاضی‌نین یانینا. احوالاتی اونا دانیشیب مصلحت ایسته‌بیرلر.

قاضی بیر خیلی سؤال-جوابدان سونرا سوروشور:

— دئین کوروم اوغولدان، قیزدان نه‌نینیز وار؟
کیشی‌نین بیبری دئیر:

— اون یش یاشیندا بیر اوغلوم وار.

او بیبری دئیر:

— منیم ده اون یش یاشیندا بیر قیزیم وار.

قاضی دئیر:

— ائله بو لاپ یاخشی اولی. سنن قیزین کینینی

کسیرم بو کیشی‌نین اوغلونا. همین قیزیلاری دا وئرین بونلارا.

کیشی‌لر قاضی‌نین تکلیفینه راضی اولورلار.

بو کیشی‌لرین اورکلرینن تمیزلگینن همین ایل او تورپاقدا اکیان بوغدلار یومورتا بویدا اولور. پادشاهین تالیدیسی او بوغدا دا همین ایل بورادا بیتن بوغدادان‌دیر.

وزیر کیشین بوغدانین سرینی ئویرندگی اوچون چوخ

راضی‌لیق ائله‌بیر. یول باشلاپ گلر ئوز شهرلرینه. بوغدا

حقیقده ائشیتلیگی احوالاتی پادشاه‌ها سویله‌بیر. پادشاه دا

وزیره خلعت وئریر.

بیر پادشاهین قازیندا **حرجک** پیدا اولموشدی. دنیادا نه

قدر حکیم و طبیب وار ایلی، هایسی گلپ باخمیشدی، اما

هیچ بیبری یاخشی ائلییه بیلیمیشدی. پادشاه گلن حکیم‌لرین

هایسی‌نان شرط باغلامیشدی که، اگر اونو یاخشی ائله‌سرلر

چوخلی انعام آجاقلار، یاخشی ائلییه بیلیم‌سرلر بویونلاری

وورولاجاق. نه قدر حکیم گلردیسه، پادشاهین دردینه علاج

ائلییه بیلیردی. جلدلار او ساعت همین حکیم‌لرین بویونو

ووروردیلار. پادشاه او قدر حکیم ئولیریمیشدی که، یکه بیر

قبرستانلیق دورلمیشدی. آخردا خبر گئدیب لقمانا چاتدی که،

نه دوروبسان، دنیادا حکیم قالماقی، پادشاه هایسی‌نی قیریب

ترک ائله‌دی. لقمان سراغلاش-سراغلاشا گللی پادشاهین یانینا.

اونولا شرط باغلاپ ایشه باشلادی. لقمان دئی:

— شاه ساغ اولسون، من سنی ساغالدارام، اما گروک

اوغلونون ئولیریمه‌سینه اجازه وئرمن سنن درمانین

اوغلونون قانیدیر.

پادشاه بو سوزی ائشین کیمی آر قاللی دلی اولسون،

گوزلری چیخدی کله‌سینه. دئی:

— گوزمون آغی-قاراسی بیرجه اوغلوم وار، من بو

ایشه نجه راضی اولایلمرم؟

لقمان دئی:

— ئوزون بیل، راضی اولمازسان چیخیب گئدیرم.

پادشاه راضی اولمادی. لقمان وزیری، وکیلی بیر طرفه

چکیب دئی:

— من یالاندان بئله دئیرم. اوغلانین یاخینی کسه‌به‌جکم،

اونون عوضینه بیر قویون کسه‌جکم. بو حقه مبادا پادشاه‌ها بیر

پادشاه نه قتر اولدی ایجه بیلمدی. آنردا لقمان
بارمالارینی قانا باتریب پادشاهین اوزونه چیلدی. پادشاه او
ساعت دیکسیب قوسدی. آفریدان بیر یکه خرچنگ دوسدی.
لقمان دئی:

— ای پادشاه، داما جانین قورتاردی، بو کونن سن اولسون
سابیا ساغ.

سوزا لقمان بردهنی آچیب پادشاهین اولغونی کوزونه
گوستردی. پادشاه گوردی اولغی کولور. باشا فرمسی که،
کسیلن قویوتون باشی اییش.

پادشاه دئی:

— لقمان، بو نه سراپدی سن ایلمدین؟

لقمان دئی:

— سنین درمانین تکجه بو ایلی، اگر بعله اوللمه سنیلم
سنی ساغالدا بیلموردیم.

هامی لقمان آفرین دئیپ حضا اولدی. پادشاه اونا چوخلی
خلعت وئردی. وزیرنن وکیل ده لقمانین آياغینا دوشوب دئییلر:
— ای حکیم — لقمان، بیزیم ده دردیمره علاج اوله.

لقمان دئی:

— سیزین دردینیز نه دیر؟

وزیر دئی:

— منیم باغیمدا قورت وار، همیشه آفریسیر.

وکیل ده دئی:

— منیم ده بیغیمده قورباغا وار، اوله می قورولایسیر.
لقمان دئی:

— وزیر، سن حوز دئیسیرن، باشیدا قورت وار، اما وکیل
یلاق دئیر، فکرینته کتیریر که، بیغیمده قورباغا وار — اوله
بیلیر که، حوزوردان دا وار، بیغیمده قورباغا اولماز.

غرض، لقمان بوتلارین هر ایکسینی حضا آباریب دئی:

— من سیزی بورادا ساجه اولمچکم

بیهوش دارو وئریم اونی بوخلایم.

سوز دئییمسینیز، دئسینیز اونو ساغالماق اولماز. اینلی سیز
کلهین پادشاهی بو ایسه راتق سالیق که، اولغونون باشینی
کسمکه اجازه وئریرن.

لقمانین بو سوزونن سوزنا وزیر، وکیل پادشاه یا الوار—
باشی اولدویلا

— قبله عالم ساغ اولسون، سن کل تخت و تاجی بوراخیب
چماغی پائرسین قویما. بیر اولغول نه دیر که، بو چاه و
جلالی اونا وئریرسن، انوله ترسن، تازادان اولدین اولار. سن
کل رانی اول.

هره بیر طرفن یا الوار—باشی اولمسیب پادشاهی رانی
سالیلار. لقمان اولغانی کتیریب آتاسی نین کوزونون قاباغیندا
ال—آياغینی باغلایب بیغنی بره، ایله بیجانی آلیب اولغانا
ساری کتدی که، گویا باشینی کسین. پادشاه قیصقیریب
دئی:

هیچ اولماسا اولغومون باشینی کوزومون قاباغیندا
کسمه یین

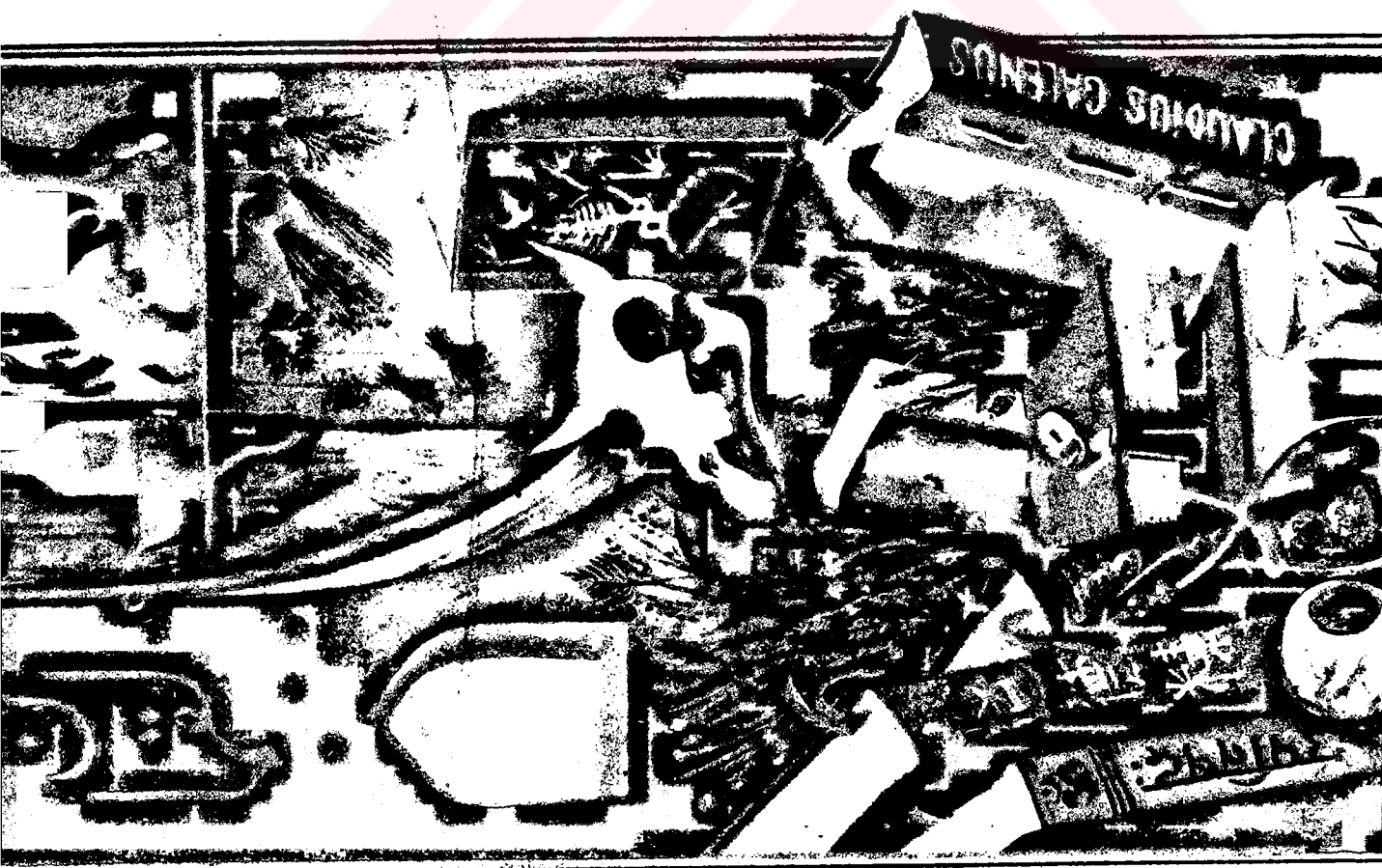
لقمان دئی:

— پادشاه ساغ اولسون، آیری جور علاج بوخلور، گرک
یبله اولار. اینلی که، گورمک ایستیمیرن، اوندان آریلما بیز
برده توتاق.

کتیریب پادشاه نان اولغونون آراسینا برده توتیلار.
لقمان بیلیدی که، ایش بعله اولماق، اودور که، اولغانا کوز
دورورب دئی:

— حوستوم، اینلی تتر بورا بیز قویون کتیرین، من
قویوتون باشینی کسمیکجه سن باغلا سن—کوی سالیب
خیریلماغا، قوی آتان اوله بیلمین که، سنین باشینی کسیم،
او ساعت قویون حاضر اولدی. لقمان باغلاق برده نین
دالیندان قویوتون باشینی کسمکه، اولغان دا خیرهاجیر
سالمشدی. وزیر، وکیل شاهمی بیز تهر ساکت اولمبیردیلا.
لقمان کدیگی قویوتون قاپیندان، بیز کاسا حوزورورب
پادشاهین حوزورونا آباردی، دئی:

— اگر ساغالماق ایستیمیرسنسه، آل بو قانی ایچ.

چاقیر، او ساعت قوردون ال - آیاضی بو شالیب هیچ بردن توتنا
بیلمه چکلی، سن ده آسا ایقلا اونو گوتوره چکدین.
لقمان دغلی؛

- احسن او غلوم، من بیلمرم که سن چوخ عقل لی حکیم
اولا جاقسان.

بو ایلمدن سونرا لقمانین شجاعتی هر بیره پایلمیمدی.
اودور که، جانی - باشی آفرینان قاجیب کلیردی اونون یانینا.
لقمان بوتون خسته لاری حوزوردی، بیر - بیر اولرینه باخیب
هایسی نین دردینی دئییردی. بیر گون لقمان اوتوز دو ققوز
خسته نین هایسی نین دردینی، دردینی، درمانینی تاپدی، اما بیرینین
اوزونه باخیب دغلی؛

- او غول، سنین درمانین منده بوخلدی، گنت اوزونه چاره
تاپا

کیشی کور - بشیمان قایدیب آرادینا دغلی؛

- آرواد، منیم دردیم کور نجهدی که، لقمان دا چاره اولمه
بیلمدی، باش گوتوروب گله یورم، هاردا تولدم تولدم.

آرواوی نه قدر بالوار - یایش ائلادی که، گنتمه، کیشی

راهی اولمادی. باش گوتوروب گنتدی. آز گنتدی، چوخ گنتدی،
دافلار آغدی، تپلر کچیدی، کلپ بیر دوزگاما چیغدی، کوردی
آجیندان قیلجالاریندا طاقت بوخلدی که، گنتسین. کویلدن یاغیش
اوله تو کوردی سئل کیمی، کوی گورلدادی، ایلمیریم چاغدی،
بیردن - بیره شاققیشتی قوبدی، یکه بیر قوز آغاجی نین باغینا
ایلمیریم قوشدی. آفاج او ساعت یانیب کوله دوندی، آفاجین
باغیندان بیره ایلمیریم ورموش بیر کوی قازغا قوشدی، طاقتین
دوشموش خسته دایانا بیلمه ییب تولی قازغانی یئهدی، قازغانی
بیهدنن سونرا کیشی کوردی کوزونه بیر آز ایشیق کلدی.
یاغلاقی یئنه گنتمه، یوللا بیر چوباننا راست کلدی، آچلیق
کیشی نلی اللن سالمیغدی. چوباندان بیر آز سود ایستادی.

چوبان سودی ساغمانا قاب تاپمادی، کوردی برده بیر قیریق
کله سوموگی وار، سودی اونا ساغیب وگردی. خسته جانینی
دیشینه توتوب بیر تهر سودون یاریسینی ایچدی. قالدین
ایچینده بیر آز سود قالمیشدی، قیرانا قوبلدی که، علاج سیر

سونرا باشی نین دریسینی بیر بالا جا چرتیب قان چچار تندی. بیر
بشاقیلدا دا بیر قورباغا تولوسی قویوب اوستونو قانا باتیردی.

سونرا وکلین باشی نی برك - برك ساریب آییلدی. وکل
باخیب کوردی باشی ساریقلی، قاباغیندا دا قانلی بیر
قورباغا بالاسی. اوله بیلمی اونو باشیندان چچار دیلار. دغلی؛

- آی لقمان، سنین اینه قربان اولوم، نه یاخشی ائلیم
قورباغانی باغیمدان چچار تندن، ایندی تمام راحت لکمیم.

وزیر بو احوالاتین هایسی نی گوردی. اوله بیلمرم
اونونکی دا بعله آسان ایقلا گجه جک. لقمان وزیر قاباغیندا
اوتوروب بیوش دارو وئرتمه وزیر دغلی؛

- حکیم، تلمه بیرسن. بیوش دارو وئریرسن، بوردا نه وار
که من ائله - بئله ده حوزدم.

لقمان باغا قوشدی که، وزیر بو خاریدان باخیریش، اودور
که، دغلی؛

- هه، ائلوسن حوز دئییرسن، بوردا نه چتین ایش وار که،
سنه بیوش دارو وئریم.

لقمان وزیرین کللمسینی چکیج - کلپتین له ایکی بیره
آییردی، کوردی بیئینده یکه بیر قورت وار. ایستدی ماقانغلا
قوردی گوتورسون. بیردن حمانین باجاسینان لقمانین شاگردی
قیشقریب دغلی؛

- اوستا ماقانغی ایست، سونرا قوردی گوتور.
لقمان کوردی شاگردی بو خاریدان خلوتجه باخیر، تهر

ماقانغی قاپیلار سودا بولا قوزدیردی، قوردون باشینان توتوب
کنارا آغدی. سونرا خسته نین باشی نی بیئیشیریب برك
لقمان

ساریقدی. او کوننن وزیرین ده باشی نین آغرسی کسدی. لقمان
حمانان چجاندا شاگردینی چاقیریب دغلی؛

گوردم سن نیه دلدین اوستا ماقانغی قوردیر؟
شاگرد دغلی؛

- اوستا، من گوردم قوردون چوخلی ال - آیاضی وار، سن
سویوق ماقانغلا قوردی گوتورتمه او ال - آیاضی ایله بیئیندن
پایساجا چاقیر. بیئین ده ظریف شی اولوغونان رده لهنه بیلردی،
اما ایستی ماقانغ قوردا دکن کیمی اونون بدینی یاندیرا -

آياغينا بير ايب باغلايب ايپين او بيرو اوچونى دا آياردهلار
لقمانا،

— حكيم، دى كورك بيزيم چسته بيزيم درماني نهدير؟
لقمان كنديري قولاغينا توتوب، بير آز او يانا، بو يانا
تريه ديب دئلى؛

— بو خسته ينيجه بش بالا دوغوب، ئوزوي ده آجيدان
طاقمن دوشوب، اونا بير نهجه پيچان توتوب يهديرتمك لازيم.
جماعت بو سوزي ائشيتك لقماني عقلمنه حيران قالدى.
اونون حكيملر حكيمي اولوغونو بير داها تصديق ائتديلر.

جماعتله گلن حكيم كوردى كه، لقماني حوتى بير ايديسه،
اينى اون فات آرتتم. باخيليرق اونا كوچ ائلهدى. حكيم دئلى؛

— لقمان، من ده سنين كيمي حكيم، ئوزي ده ائله
درمانلاريم وار كه، اوللارين سننه هيج بيرى بوخنى، اما
جماعت هاميسى بير بالاچا باشى آغرياندا قاچيب سنين يانينا
كلير، اينن بئله ميج منيم آديسى دا چك. اولماياچاق. بير
شهرده ايكي حكيم اولماز، بير ده كه، ايكي قوچون باشى بير
قارندا قايتماز، يا بو شهرده سن قال، يا دا من.

لقمان يونا بير آلتدان — بوخاري باخيب دئلى؛

— او حكيم، فكرينى بير آزجا آچق هي، كوروم نه
ايسته بيسن؟
حكيم دئلى؛

— لقمان، گل شرطله نهك، ايكي بيزده زهرلى هرمان
حاضر لياق، منيم هرمانيسى من ايج، سهنكىنى ده من، كيمين
درماني كوجلي اولسا، بيرو ئولههك، ايكي بيزدن بيزيميز
قالاريق.

لقمان بو شرطه راضى اولدى، هر ايكىسى چكيب
اولورينه گئتيلر. حكيم كيشى ائونه گئن كيمي بلدى —
سكيز درماني بير — بيزينه قايب ائله زهر حاضر لادى كه،
داشين اوستونه توكنده، داش يدى بردن پارچالاندى.

حكيمي قوياق ائوده، كورك لقمان نيلهدى؟ لقمان دوا —
اڭاغينا گئليب، بير هونگدهسته كوتوردى، ايچينه بير پارچا
كچه قيريشى ساليب باشلادى دويمكه. لقمان هونگده كچه

قالسا اونو دا ايچسين، ائله ينيجه كلهنى يره قويموشدى،
بير ده كوردى بير قارا ايلان گليب سونون قالاننى ايچدى،
سونرا دا هاميسىنى تازادان كلهنين ايچينه قايتاردى. ايلان
سونن برابر يام — ياشيل زهرينى ده توكميشدى. كيشى بو
احوالانى كوزويله كورميشدى. ئوز — ئوزونه دئلى؛ «منيم
كه، درديمه درمان بوخنى، ئولوب گئنهك، قوى ائله بو
زهرلى سوزي ايچيم بير يوللوق چايم قورتارسين». بو فكرن
سوزي چكى ياشينا، ها گوزلى، كوردى ئولمور. آياغا قالغيب
كوردى خسته ليكى تمام گئليب، لاب آتادان گلمه اولوب، دوز
گلى لقماني يانينا، دئلى؛

— لقمان، سن ديبيردين منم درديمين درماني بوخور،
بس نهجه اولدى ساغالديم؟
لقمان دئلى؛

— قارداش، من هارادان آلايم ايلديريم وورموش كوي
قارغايين اتى ايله قارا قولون كله سينده كى سونون ايچينه
قوسموش ايلان زهرينى كه، سنه وئزه ايديم؟ بونلار سنين
درماني ايدي.

كيشى بو سوزلرى لقماندان ائشيدنده لاب مات قالدى،
دوغرودان دا اونون بويوك حكيم اولوغونو كوردى. كيشى
لقمانا قارداش اولوب اونون يانيدا قالدى.

لقمان چوخ قوجالميشدى، داها تتر — تتر خسته لر
ائونه گئنه بيلميردى. كيمين خستهسى اولسا يى اونو گلگكه
ده قويموردى كه، بيزدن يولدا سويوق دكر، اودى كه، خسته نين
نېضينه بير ايب باغلايب بير اوچونى ئوز اولوغو يره
كتيردهدى. اولجه ايپي قولاغينا توتوب، سونرا دا بير او يانا،
بير بو يانا اوينا ديب خسته نين درماني ديهردى.

بو شهرده بير آبرى حكيم ده وار ايدي. بو حكيم لقماني
بوخلاماقدان ئوتري جماعتى ئويره تلى كه، من بير كلك ايشله —
دهك، اكر لقمان اونو باشا دوشسه، دوغرودان دا چوخ
بويوك حكيمى، باشا دوشمه سه اونو شهردن قوروب بى آبرى
ايله ريك، جماعت سوز بير اولوب كوچهدن ينيجه بش بالا
دوغموش طاقت سيز، آرىق بير پشيك توتولار. پشيكين

تاریخ بولشویسم

بعله روایت اوله بیری لر که، شاه عباس ایما بیر دفعه وزیر له قشیر لباس اولوب تو لگه نی، گریشت، بیر گون یته پاتارلارین دگیشیب شهر به شور، کند به کند گریز لریش، بوللاری بیر بولاقین یانیندا دوشور. بولاقا چاتاندا آتاران دوشوب سو ایچمک ایستهبیرلر. بولاقین یانیندا ایلمه پارچ بیر جوان قیز واریش. شاه قوردان سو ایستهبیر، قیز اینی سالیب بولاقین سویونی بولاندیریر. پادشاه بیر خجلی سویون دورولماسینی گوزله ملی اولور. ینیچه سو ایچمک ایستهبنده قیز این سالیب سویو بیرده بولاندیریر. قیزین بو ایغینه پادشاه برت اولور. قیز گورور که، بو دفعه ده بولاندیرسا اینی یانخی کچیمه جک. اودور که، پارچی سو ایله دولوروب ایچینه بیر نجه سامان چوبی سالیلر. شاه پارچین ایچینلر سامانلاری بیر - بیر چخاردیب سویون هامیسی نی ایچیر، سو ترا قیز بیر پارچ دا وزیره دولوروب وئیریر. بوللار سویو ایچیکلن سو ترا قیز چغیب گلیر. پادشاه دغیر، - وزیر، من پاشا دوشمه دیم که، قیز نیه سویو بولاندیردی. اما ارنو گوردوم که، قسما اولاندیردی.

وزیر دغیر:

- شاه ساغ اولسون، ایستهبیرسن گله ک قوردان خبر اولاق؟

شاه زانی اولور، قارا با قارا قیزین دالینجا گلنلر

انورلرینی تاپیرلار. قایینی دوگورلر قیزین آتاسی چغیر. قیزین

قیزینی، او قتر دویجه لهدی که، بیر ده گوردی صبح آچیلدی. بو طرفن ده حکیمین اوره گی دایانمادی که، گلیم گوردوم لقمان نه اولدی. حکیم پاوان - پاوان قایینا یانچیلاییب بالغلادی قولاق آسمانغا. گوردی اوله لقمان هونگده درمان دویجه لهدیر. ئوز - ئوزونه فکر لمدی که، ای دل غافل منیم در مانیم بیر ساعتین ایچینه دورلدی، اما لقمان دوننن چالیشیر. مله قور تار ماییب. گور بونون درمانی نه قتر گوجلی اولاجاق. حکیمین قور خوردان اوره گی پار تلادی، تاپیشلنی نان بیره بیخچیلیب ئولدی. سسه لقمان انشیکه چیمدی، گوردی حکیم ئولوب، اجزالای، باغا دوشدی. دغلی:

- ای حکیم، من مله سنه درمان وئرمه یچینن ئولون. هونگده دوگوگوم بیر تیکه کچه قیزینی سنی بو گونه سالاندا، گور منیم حاضر لادیم زهر نیشلهدی.

بو احوالاتی، ماسی بیلی، لقمانین عقلمنه حیران قالیلار.

آتاسی سوداگر ایمنش. کیشی بونلاری ایچری آباریر. بیر جیلی
 محبتین سونرا ائو صاحبی سوروشور،
 - قارداشلار، سیز کیمسینیز؟
 شاه عباس دئیر:
 - بیز یول آداسی ییق، سیزن بیز مسئلهنی ئویرنگه
 کلمیشیک.

قیز دئیر:
 - آتا، اونلار یول آداسی دگیرلر. بیری شاه عباس دیر. او

بیری ده اونون وزیریدیر، ئوزلری ده بیلک ایستیرلر که،
 اونلار سو ایچنده من بولاغی نیه بولاندیریشام.

شاه عباس بو سوزلری ائشیدنده قیزین عقلینه حیران
 قالدی و دئدی:

- ای قیز، ایندی که، بیزی تانینین، دوزونو دی گورک
 سویو نیه بولاندیردین؟

قیز دئدی:
 - من گوردوم سیز یول گلیب ترک ترله ییب سینیر، ترلی-

ترلی سویوق سویی ایچسه نیز او ساعت خسته له ترسینیز، اونا
 گوره سویی بولاندیردیم که، او دورولانا کیمی بیز آز ترنیز

سویوسون، گوردوم منیم بو ایتمینم غضبلندینیز، اوندایا
 پارچی سویلا دولوروب ایچینه بیز نچه سامان چویی سالدیم

که، هیچ اولماسا سامانلاری سودان چیخارانا کیمی بیز آز دا
 ترنیز سویوسون، من بو ایشلری سیزین ساغلام لیغینیز اوچون

ائله ییردیم. شاه عباس گوردی قیز چوخ عقللی دیر. اودور که،
 اونونلا ائولنمک فکرینه دوشدی. شاه مقصدینی بیلدیرمک

اوچون دئدی:
 - ای قیز، من ایستردیم که، سن عقلده بیز اولغوم

اولایلی.
 قیز عارف آدام اولوغو اوچون شاهین فکرین باشا دوشوب

دئدی:
 - ای شاه، عباس، بونون اوچون بیز ملا کفایتدیر.

شاه گوردی که، قیز اونونلا ائولنمک راضی دیر. وزیر
 گوندردی گتلیب بیز ملا کتیردیلر. ملا ائله اورادایا قیزین

کیینینی کستدی. قیز اولدی شاه عباسین کیینلی آروادی.

شاه عباس قیزین عقلینی، اخلاقینی درینن بوخلماق
 اوچون اونا ال وورمادی. اما بئله بیز شرط قویلی که، من
 گتدیرم ئوز شهریمه، بیز - ایکی ایلمن سونرا قلییب
 گلجگم، من گلنه کیمی سنن اوج شی ایسته ییرم، بیری اودور

که، بیز مادیان آلاسان منیم آتیم اوخشاسین، بیز تولا تاپاسان
 ایتیمه اوخشاسین، بیز اوغلان دوغارسان که، ئوزومه بزمسین.

اگر دئدی کیریمی ائلیه بیلمه سن بونونو ووردوراجاغام، قیز
 پانداهمین دئدی کیری ایله راضی لاندی. شاهلا وزیر قیزلا، آتاسیله

عدا حافظله شیب ئوز ئولکه لرینه قایتدیلار.
 قوناقلار گتدنن سونرا آتاسی قیزینا دئدی:

- منی دوردوغوم برده بلایه سالدین، ایندی بیز باشمیرا
 نه چاره قیلاق؟

قیز آتاسینا اوردهک - دیرک وئریب دئدی:
 - گت شاهین آتینا اوخشایان بیز مادیان آل، ایتینه

اوخشار بیز ایت آل، بیز ده منه اوخشایان بیز قیز تاپ گتیر،
 سونراسیله ایشین اولماسین.

کیشی گتلیب قیزینن دئدی کیرینی - بیز ایت، بیز آت،
 بیزده بیز یتیم قیز تاپیب گتیردی. سوداگرین قیزی نین آدی

رعنا خانم ایمنش. رعنا ئوزونه اوخشار قیزا دئدی:
 - بیز سنینه بیز نچه آیلینا سفره چیخاجاغیق، من اوغلان

بالتاری کیینه جگم، سن ده ئوز پالتاریندا اولاجاقسان.
 یول تدارکی گوردوکن سونرا، قیز آتاسی ایله خداحا-

فقله شیب آتا میندی، بیز باشقا آتا دا ئوز رقیقه سینینی
 میندیردی، ایتی ده پانلارینا سالیب یولا دویدیلر. آز گتدیلر،

چوخ گتدیلر بیز نچه گونن سونرا گلیب شاه عباسین ولایتینه
 چاتدیلار. شهرین قیراغیندا شاهین قوروغونا دوشوب چادر

قوردولار. آتلاری قوروغا بوراخیب، ئوزلری اورانیب یاتدیلار.
 قیزلار چادردا دینجلمکده اولسون سنه خیر وئریم

قوروقچولاردان، دئمه بورا شاهین قوروغو ایمنش، هیچکیم
 بورا آت بوراخا بیلمزیمش. قورقچی آتلاری گورن کیمی

دابایینا توپوروب ئوزونو سالی بیز باش شاهین یانینا، خیر
 وئردی که، بس شاه ساغ اولسون دئمرسنمی قوروغوندا، بیز چادر

اولور، بىر اوتاقين بىرى مەر دىققە سنى اودور. اودور كە، دىققە،

— اوغلان، اتالار اوچلن دىقتىت، گل بىر دىققە دە اوينايلاق.
رەنا راضىلىق وئوردى، شاھ خىر آلى كە، بس بو دىققە نەدن اوينايلاق؟
رەنا دىققە؛

شاھ ساغ اولسون، بو ساعت نىغىلىمدان باشقا يانىما ھىچ نەپىم بوغخور. گل بىللە بىر شىرپا كىلىك. سىن اودسان سىمىن نىغىلىمى ئورۇنە ارواد اېلىرسىن، سىن اودسام خىرلىتىن بىرىنى مەنە وئوررسىن.

پادشاھ راضىلاشتى. بو دىققە رەنا قىلما اودوردى، شاھ دىققە، — اوغلان، اودوروسان، دى دىلىكىنە ھىل ايت.

رەنا دوروب گىلى چاچارا، احوالاتى اولرغو كىمى قىرا باغا سالى. ئوز اوغلان پالتارىنى سويوتوب كىلىپردى رىققە— سىنىن اگىنە، اونون پالتارىنى دا ئوزى كىيىلى بىر مىكروب يازىپ وئوردى رىققەسىنە، ئورۇنە دە دىققە؛

— ايندى سنى آبار وئور شاھا، اما مىكتوبى ساغلا ئورۇنە، ارادان بىر مەلت كىچىتىن سونرا گل ھىمىن مىكتوبى وئور شاھا، ئورۇنە دە دى كە، سىن بىر سەھو اينى ائىلەپىتىم، بس سىنىن انصافىنا نە كىلىغىلىر كە، نىغىلىمى اېلىمىن آلىردىن، اينى سىنىن آينى، ايتىنى كىتىرىشىم، نىغىلىمى قايتار وئور ئوروسە، سىن سنى شاھان، الارسان، سونراسى اينلە ايشىن بوغخور، بىلى، ايندى دە اوغلان پالتارىنى كىيىشىم بو قىر سوداگر قىرى رەنانى آبارىپ شاھا وئوردى، شاھ قىردىن خىر آلى كە، احوالاتىن خىردار بىرسى؟

قىر دىققە؛
— بىلى، مەر شى مەنە مەلۇمپور.
قىزىق بو سوزلنن سوزرا، شاھ كىين كىلىپىپ اونونلا ائىلەنە.

ارادان بىر مەلت كىچىق، شاھ ائودە اوتورغوز بىردە، خىر كىتىپىلر كە، بىر اوغلان سىن يانىما كىلىك اېستەپىر، شاھ اجازە وئوردى، اوغلانى كىتىپىل اونون يانىما، اوغلان مىكتوبى

قورولوب، ابكى دە آت بوراچىلىپ، شاھ بو خىر ائىشلىن كىمى غىبىلەنىپ امر ائىلەدى كە، آتىن صاحىبىنى بو ساعت كىتىرىن يانىما گوروم كىلىپىر؟

شاھىن آداملارى كىلىپ اوغلان پالتارى كىيىشىم رەنا خانىم كىتىپىلر، رەنا ادب — ارگانلا شاھا سلام وئرىپ، باش اگى، شاھ جواب وئردىكىن سوزرا دىققە؛

— اوغلان، سىن نە جىزىتلە سىم قورغوزما آت سالىسان؟
رەنا جواب وئردى كە، قىلە عالم ساغ اولسون، سىن مەر پادىشاھى سىن اوغلوپام، يانىماكى دا ھىمىم قىرىلدىر، ھىمىم قىرى اينلە ائولنىك اېستەدېم، اونو مەنە وئرمەدېلر، ابكىمىزدە سوزى بىر يىرە قوبوب سىنىن تورپاغىنا پناھ كىتىردىك.

شاھ عباس دىققە؛

— سىن كە، مەنە پناھ كىتىرىس كىناھىندان كىچىرم، اوغلازىن دا ئېشىمى شاھىن خوشونا گىلى، اونو بىمگە دعوت ائىلەدى، بەشىپ—اېشىمىكىن سوزرا شاھ دىققە؛ — گىلىنە بىر ئىزد اوينايلاق، رەنا راضىلىق وئوردى، اوينانغا باغلايانا شاھ دىققە؛
— نەدن اوينايلاق؟
رەنا دىققە؛

— بورادا سىم بىر آتىم وار، گل اوندىن اوينايلاق، اكر اودسان آت سىنىن، بوخ سىن اودسام عوفىقىتە ئوز آينى وئرىمە، شاھ تىكلىقە راضى اولدى، بىرىنچى اوبوتو رەنا اوددى، او ساعت شاھىن آينى آلىپ گوزلدى ئوز آتىنىن يانىما، اتالار بىر — بىرىنى گورن كىمى كىشەنىپ گوروشىلر.

شاھ دىققە؛

— گل ابكىنچى دىققە دە اوينايلاق،
بو دىققە رەنا دىققە؛

— اى شاھ، سىم بورادا بىرچە ايتىم وار، گل ائىلەنە اوينايلاق، سىن اودسان ايت سىنىن، سىن اودسام، سىنىن ايتىنى الارام.

تورسلىكىن بو دىققە دە رەنا اوددى، شاھىن ايتىنى سە آلىپ بوراخى ئوز ايتىنىن يانىما، شاھ غىبىلەدى كە، بو ئىچە

وئریب دیل جوابی دا دئلی که، ای شاه سن کئین دغه منه
چوخ حومت ائله دیکین اوچون سننن راضیام. اما بیر ایش منه
چوخ توخونکی که، عیم قیزی سنه وئردیم. دغوردی، شرط
باغلامیشدیک. اما من مجبور اولوم، کزک سن ده راضی اولما-
پایدین، اینلی سنن آتین، ایتنی گتیریشم. اولاری قایتاریم
وئریم، سن ده عیم قیزی قایتار منه.

شاه اوزونو رعنا خانیم توتوب دئلی:

— من راضیام، سن نه دئیرسن؟

رعنا دئلی:

— من ده راضیام، اما منیم گناهم اولمادی اوچون بیر

کاغد وئر که، فلان وقت من سنن آرادین اولموشام.

پادشاه همیلا مضموندا بیر کاغد یازیب آلتا دا کوز مهرنی

ووروب وئردی قیزا. اوغلانلا قیز شاهان راضی لیق ائله ییب
کئتیلر.

بلی، گونلر گلی، آیلار کئچدی، دوققوز آی تمام اولدی.

قیزین بیر اوغلو، آتین بیر قولون، ایتین ده بیر کوچوگی اولدی.

آتلا بیتین بالاسی تمام شامین آتینا، ایتنه اوخشایردی. اوشاق

ایسه ائله بیل بیر آلمای شاه عیاسلا یاری بولوبسن.

بو حادثه من سکیز - دوققوز ایل کئچدی، شامین وئردیکی

وعده یادینا دوشدی، دئلی:

— ای دل غافل، آخی من سوداگر قیزی ایله شرطلیمیشم.

وزیری چاخیریب دئلی:

— وزیر، آتلاری حاضرلار کئک همان قیزی بوخلاق.

شاهلا وزیر ییدی گون، ییدی کئجه بول کئیب قیزین

باشادیمی شهوه چاتیلار. قیز اوزاقدان شاهلا وزیرین کلبیکی

گوردی، اوغلون آتیندا اولان آتا مینیردی، ایتی ده بانینا

سالیب قوناقلارین قاباغینا یولادی.

شاه اوغلانین کوزونه، آتین، ایتین ده کوز آتینا، ایتنه،

اوخشادیمینی گورنده اونو حیرت کورتوردی که، گورسن بونجه

ایشیر. بیر باش کئلی قیزین کوزونه، غصبله قیلنجینی

سییریپ دئلی:

— سنن آتین آتیم، ایتین ده ایتیمه اوخشاییر، بو

سکئیر. من که، سننله باش بیر اولمیشام، دی گوروم بو
اوشاقی هارادان آلیسان؟

شاه ایسته دی قیزین بوینون وورسون، قیز دئلی:

— ای ساخلا دوزونو دئیم.

شاه ال ساخلادی، قیز اونون مهرلی نامه سینی کوزونه
وئریپ دئلی:

— بو اوشاق سنن دوشماجا اوغولنمور.

شاه کوزو مهرله دیگی نامه نی تاندی، بو ایشه معطل قالدی.

قیزدان خواهش ائله دی که، بو سری آچسین، قیز احوالاتی

اولوغو کیمی اولن - آخر ا قدر دانیشدی. سونرا قیز دئلی:

— اینلی بویور، بو سنن اوغلون، بو آتین، بو دا ایتین.

شاه قیزین عقلینه، شجاعتینه، تلبیرینه آفرین دئیب، اولاری دا

گوتوروب کتیردی کوز ولایتینه، بهیب ایچیب خوش دوران

کئچیردی.

که، بورادا بیزیم سرحدیمیز قورتایر. بو باغ سمرقند پادشاهی-
بین دیر. گل سن باغا گیرسه.

محمد وزیره یالواریر که، بیرجه کونلو که منه اجازه وئر.
ئوزی ده منی بورادا گوزله یین. گلنپ باغی کریم ینه قایینپ
گلیرم.

وزیر دئیر:

— بو شرطله اجازه وئریرم که، پادشاه دشمه بیسن.

محمد باش اوسته دئیب گلیر باغا. گورور که، بو اوله
گوزل باغیر که، دنیااا منلی — برابری بوغور. بورادا هر
جور سیوه، گل — چیچک وار، آدام حیران قایر. قوشلار، بلبل لر
بیر جهجه وورور، بیر نغمه اوخویورلار که، گل گورسن.
محمد باغدا موروقان، چیمه لکن به سبب گوی اوتلوقا
یاتلی.

او بورادا یاتماقدا اولسون سیزه خیر وئره ک باغین
صاحبینن. باغ سمرقند پادشاهی نین آلهما باغی ایمنش. پادشاهین
کیچیک قیزی تئز — تئز باغی کریمه چیخارمیش. بو گون ده
قیز باغی کریمگی برده چارخوسون قیراغیندا گوی اوتلوقون
اوسته بیر اوغلانین یاتنیغینی گورور. قیز اوغلانی گورن کیمی
بیر کونولدن سین کونوله اونا عاتق اولور.

قیز نه قدر اوخویور، سس سالیر، او طرف — بو طرفه
کچیرسه. اوغلان یوخودان آیلمیر. قیزین صبری توکله نیر.
قورخور که، گلنپ اولاری بیر برده گوررلر. اودور که، قیز
ئوز یاییغینا بیر ارجا قندله سامان، بیر گوزگی، بیر اوزوک
و بیر لچک بو که - اوغلانین چیمینه قویور، ئوزی ده چیمینپ
گلیریر.

129 قیز گلدنن

موترا محمد یوخودان اویانیر، ال اوزونو
چارخوسدا یویور، بیر آن آلهامدان، آرموددان دریب به یلنن سونرا
قایلیز وزیرین بانینا. وزیر محمیدن ساغ — سلامت قاییتنیغینی
کوروب سئویئر. تازادان آتالانپ قایلیورلار ائولرینه.
محمد آتاساه ئوبوشوب — گوروشور، سیاحتینن صحبت
اقللمیر. آنخلام چورک ییلک لری برده بیردن محملی آستیرماق
توتور. ایلی چیمینه سالیب یایلیق چیخارماق ایسته ینده سفره نین
ارسته بیر بو که لی یایلیق دوشور، یاییغی آچیب گورور که،

بیری وار ایلی، بیری بوخ ایلی، بیر پادشاهین امان — زمان
محمد آدیندا بیرجه اوغلی وار ایلی.

محمد بویلو — بوخونلو، گوزل — کوچک اوغلان ایلی،
اگر دورقورماسان گنجه باشینی یاستینا قویوب گون اورتایا
کیمی یاتارده.

محمد بویویوب ایکیرسی یانینا چاتاندا بیر گون آتاسی نین
یانینا گلنپ دئیر:

— مهربان آتا، چوخدانلی هیچ بره چیمیمیرام، اوره گیم
داریمخیر، منه اجازه وئر ئو لگه بیره سیاحت ائلمیم.
اولجه آتاسی راضی اولماق ایسته ییر، اوغلونون یالوار —
دیفینی گورور، اوره گی بوموغالیر، اونا اوج یوز قوشون
وئریم وزیری ده یانینا قوشور. پادشاه وزیره تاپشیریر که،
اوغلوسی ئوز سرحدیمیزدن کنارا گتتمکه قویما.

سمرقند پادشاهینین قیزی

بوزلار حاضرلیق کوروب، یولا دوشورلر. آن گلیرلر، چوخ
دایانیرلار، چوخ گلیرلر آن دایانیرلار، داغلار آشیرلار، دره لر
کچیرلر، اود اوولاییرلار، هر بری کریرلر. آی دولاییر، گون
کچیر، وقت اولور که، گوی قاییمالی اولورلار، یوللا محمیدن
قاباغیندا بیر حیران قانچیر، حیرانی دیری توتماق اوچون اونون
دالینجا ات سالیر. حیران قانچیر، محمد قورور، قوشون دا
بوزلارین دالینجا گلیر. حیران گلنپ بیر باغین حاضریندان
آتالیب ایچری کچیر. محمد آتایان دوشوب باغا گورک
ایسته ینده وزیر راضی اولور، دئیر:
— محمد، آتایان سنی منه تاپشیریب، اینلی بیل و آگاه اول

ايچينه قند، سامان، گوزگي، اوزوك، بىر ده بىر لچك وار. آتاسى خىر آلر كه. اوغول بو نهدىر؟ اوغلان قالىر معطل بولوب وئره بىلمىر. پادشاه وزىرى چاغىرتىرىپ دىيىر:

— وزىر، بو نه احوالدىر؟ بو شىلرلر معناسى نهدىر؟
وزىر گورور كه دوزونو دئمهسه ايشلر ياخشى كچمه-
يهجك، اودور كه، علاجى كسىلر، بولدا اوغلانلر باغا كىرسىنى اولوغو كىسى دانىشىر.

پادشاه دىيىر:

— وزىر، سن كه، اوغولما اجازه وئرىسن، اگر قىرغ كونه قنر بو يايلىغا بوكلوموش شىلرلر معناسى تاپماسان، دار آغاجىندان آسلاچاقسان.

وزىر كور — پشيمان اتوينه قايدىر، آرواد — اوغاشى ايله وداغلايىپ باشلايىر. بول كىتمكه. وزىر چوخ كرىم. عالملرله، دنيا گوزموش قوجالارلا مسلحه-له-ئىشیر، يايلىغىن ايچينه كى شىلرلر معناسى بىلان اولمور. آخردا وزىرلر اللى هر يردن اورولور، آرواد — اوغاشى ايله بىرده گوروشوب، غىمكىن حالدا اتودن چىيىر. وزىرلر حىطينه اونون آتارينا باغان بىر كچل وار ايمىش. آدينا كچل حمزه دئهرمىش. كچل وزىرلر غىمكىن كىتىكىنى گوروب دىيىر:

— آقا، سنه نه اولوب غىمكىنسن؟

وزىر دىيىر:

— آ حمزه، ئىينه بىرسن خىر آيرسان، سن كه، دردىم. علاج ائيله بىلمىسن.

كچل حمزه ال جكمىر كه، كرك دردىنى منه دئيهسن. آخردا وزىر احوالاتى كچله دانىشىر.

كچل دىيىر:

— آقا، سن هېچ فكر چكمه، بو ساعت او شىلرلر معناسىنى دئهرم. اما سن گىت پادشاهى دى كه، ايكى آياقلى بىر آت گوندرسىن، من او آتا مېنىپ گكتم پادشاهىن يانينا، شىلرلر معناسىنى دئىم.

وزىر كلىپ پادشاه سويله بىر كه، بىزده بىر كچل وار. دىيىر كه، منه ايكى آياقلى بىر آت گوندرسه كلىپ يايلىق-
داكى شىلرلر معناسىنى، دانىشارام.

پادشاه باشا دوشور كه، كچل اونو كىترمه بىر آدم ايستىيىر. اودور كه، وكىلى كچلن دالينجا گوندرىر. كچل وكىلن يانينا دوشوب كلىر.

بلى، كچل گلن كىسى سفره آچىلر، ياخشى دادلى خوره كلر كىترىرلر، دويونجا يىدىكىن سونرا دستمالى اونون قاباغىنا قويورلار. كچل دستمالى آچىپ دىيىر:

— پادشاه ساغ اولسون، بو سامانلا قنى قويان آدم دىمك ايستىيىر كه، من سمرقند پادشاهىن قىزىيام، اوزوگور معناسى اودور كه، من سنه نشانلانماق ايستىيىم. كوزگونور معناسى اودور كه، من كوزگو. كىسى لكه سىز-پاك قىزام، لچكلده دىمك ايستىيىر كه، اى اوغلان، كلىپ منى آباراسان، بو لچكى باغلا باشينا، سندن كىشى اولماز.

پادشاه گوردى كه، كچل حمزه شىلرلر معناسىنى دوزگون تاپى، اودور كه، دئلى:

— منى ايستىن بونا حلمت وئرىسن.

كچله چوخلى خلمت وئردىر.

پادشاه دئلى:

حمزه نه ائله يك كه، او قىزى تاپىپ محمده آق؟

حمزه دئلى:

— او منىم اليمده سو ايچىم كىسى آساندىر، اوغلوبون

اختيارىنى بىر آيلىغا وئره منه. گىتك قىزى كىترك.

پادشاه گوردى كه، حمزه چوخ عقللى، هم ده قوچاؤ

اوغلاندىر. اودور كه، راضى اولدى.

پادشاه اوغلوبونى حمزه نىن يانينا قوشوب، بىر خورجون دا

بول وئرىپ بولا سالى.

بلى، محمده، كچل حمزه آتلايىپ دره لردن يىل كىسى،

تپه لردن سئل كىسى، باد صرصر كىسى، آياق اورنگيده، دىز

قايرقادا، داغلارلر ائكى ايله، جايلارلر قىراغى ايله گكلىپ

چاتىرلار سمرقند شهرينه. شهرلر گنارىندا بىر قارىيا بىر اوووج

قىزىل وئرىپ دوشورلر اونون اتوينه.

بىر آز دىنجه لىپ بورغونلوقلارلرنى آلدان سونرا كچل

حمزه قارىيا دىيىر،

استهسه وئرسن اونا، بو گونن من اونو قوزليقدان چيخان-
سيغام. اينلغا همان گونن قورخودان من ده قيزين يانينا
گلتيم.

حمره قاريا بير اووچ قوزيل وئريب دئير:

— قارى نهنه، سنه بير دسته گل وئرهگم، آباريب اونو
قوزا وئرسن، او نه دغسه گليب مننه خير وئرسن.

قارى قوزيلى گورن كيمي گوزلرى ايشيقلاندى. كچل حمره
قيزين ئوز يايلىنى ايله گل دستهسنى باغلادى، اوئو گونى ده
ايچينه قويلى. قارى گلى كوتوروب، قيزين يانينا گلتلى.
گوردى كه، خانم قيرخ ايچمبىللى قوزلا كلف چكيب، گولوب
دانىشور. قير قارنى گورن كيمي يانينا چاغفردى: قارىدان گلى
آليب ايچينه باغدى. گوردى ئوز اوزوگى گلون ايچمدهدير.
ياشا دوشلى كه، گلى گوننن محمددير. يانيناكى قوزلار ياشا
دوشمسين ديه اونلارا امر ائلهدى كه، گلبين نار باغيدان
قيرخ چوبوق قيزين، بو قارنى ئولنه كيمي دوگون. قوزلار نار
باغينا گلبن كيمي خانم قاريا دغلى كه، تتر آزادان چيخ، قاچا
قارى آياقلارى دولاشا — دولاشا قاچيب گلى ائويته. كچل
حمره سوروشلى كه، قارى نهنه، قيزين اولينجى سوزى نه
اولى؟

قارى دغلى:

— اقله آغزىنى آجان كيمي قوزلارا امر ائلهدى كه، نار
باغيدان قيرخ چوبوق قيزين، بو قارنى چوبوقلارلا او قير
دورون كه، جاني چيخسين.

حمره دغلى:

— محمد، بو گون قير نار باغينا كرمكه چيخاچاق، حانيرلاش
گلت ياشا. اما سادا ياناسانها

كچل حمره ايله محمد گلتديلر بادشاهين نار باغينا. محمد
گيردى، باغا، حمره قايتتى ائوه. محمد باغدا چىلى گريب —
دولاندى. گوردى كه، قير گليب چيخمايدى. اونون اوستونده
اوزاينب ياتتى. محمد ياتان دان سونرا قير گليب چيخور، نه قير
سس ساليب اوخودى، اوغلان آيىلمادى. قير اونون چيبنه بير —
ايكى آغىقلا ايكى قوز قوزوب گلتلى. سحره يانين محمد

— قارى نهنه، بو شهرين بادشاهى نين قيرى حقدە نه
بيليرسن، دانيش بيره
قارى دغلى:

— بالا، من اولر بادشاهين كچيك قيرى نين دايهسى ايليم.
هر گون اونو گورديم، بير ايل بوئندان اول بادشاهين كچيك
قيرينا برك آغىقى توتلىشى اوچون اونو گوزدن — نظردن ساليب،
منه ده تاپشيريپ كه، قيرما ياخشى تريبه وئره بيلمهيسن،
اوئور كه، بير ده اونون يانينا داما گليرسن. من ده قورخودان
او طرفلره هرلنمير.

كچل حمره دغلى:

— آى نهنه، بس سن بيلميرسن كه، بادشاهين كچيك
قيرينا نه آغىقى توتوب؟

قارى اول دغلك ايستهمدى، حمره اونا بير اووچ قوزيل
وئرنن سونرا قارى دغلى:

— بالا، ائىيت دئيم، بيزيم بادشاهين اوچ قيرى وار ايلى.
بير گون بادشاه قيرلارنى يانينا چاغفريب دئير: «قوزلاريم،
دئيين گوروم منى چوخ ايستهيرسينمى؟» قوزلارين اوچى ده
جواب وئيرر كه، اى مهربان آنا، البته چوخ ايستهيريك.
بادشاه دئير:

— ياخشى دئيين گوزوم، منى نه كيمي ايستهيرسينمى؟

بويوك قير دئير:

— آنا منى يال كيمي ايستهيرم.

اورتابجىل قير دئير:

— من ده خرما كيمي ايستهيرم.

بو سوزلر بادشاهين لاپ اوره كينه باتير. سونرا اوزون
كچيك قيرينا توتوب دئير:

— قيزيم، بس سن منى نه كيمي ايستهيرسن؟

كچيك قير دئير:

— آنا، من منى ئوز كيمي ايستهيرم.

كچيك قيزين سوزى بادشاها برك توخوزور، قاش — قابا —
غىنى سالىر، قشبله نيب وزيره دئير:

— وزير، بويوك قيرىمى وئيريم سنين اوغلونا، اورتابجىلى
وئيريم و گلبن اوغلونا، كچيك قيرى ايت — قورد هر كيم

توکولور، قوی اوزانیم بیر آز یاتیم سونرا دورارام». محمد اوتون اوستونه اوزانیم یاتیر. گنجنه نین یاریسی قیز گلیب گورور که، اوغلان یینه یاتیب، بروک غضب لهنیر، اونون جبینه بیر پارچا چوراکله، بیر بیجا قویوب گئدیر. محمد بوخودان آیلان کیمی الینی جبینه سالیر، چوراکله بیجاغی گوردیگه بیلیر که، قیز یینه گلیبیش، گور - پشیمان قایدیر ائوه، جبینده کی لری کچل حمزه یه گوستیریر.

حمزه دئیر:

- محمد، قیز دئمک ایسته بیر که، بو چور که آند اولسون بیر ده یاتسان بو بیجاغلا باشینی کسه یگم.

کچل، محصلی خیلی دانلادیقدان سونرا یینه قارییا یالوار - یایش ائله بیر خیشما قیزیل وئردی که، گروک قیزین یانینا بیرده گله سن، چوخ یالواراندان سونرا قارییا بیر دسته ده گل وئریب قیزین یانینا گوندردیلر.

خانم قارینی گورن کیمی گلی الینن آلیب دئدی:

- آی آرواد، سنین اوزونده سو بوخودور، یینه گلدین؟ - قیزلارا امر ائله بیر که، قیزیل گل باغچاسیندان قیرخ تیکانلی چوبوق کتیریب بو قارینی فوگرسینیز.

قیزلار گلن کیمی پادشاه قیزی دئیر:

- قاری نه نه، بو سنین آخیرینجی گلیشین اولسون، بیر ده گلنن ئوزونو ئولموش بیل!

قاری ائوه قایدیب احوالاتی کچل حمزه یه سویله ییر:

کچل حمزه دئیر:

- محمد، ائشیت یادیندا ساغلا، بو آخیرینجی دفعه دیر.

قیز سنی اینلی ده قیزیل گل باغچاسینا چاغیریر.

181 محمد گلیب - کچلیب گئدیر پادشاهین گل باغچاسینا.

گورور که، بورا ائله گورل باغچادیر که، گللرین، چچکلرین

عطری آدام و آله / ائله بیر. محمد او قتر گورله بیر که، گنجه

یاریدان کتیریر. گورور که، بوخوسو گلیر، تئز یارماغینی

بیجاغلا چرتیب ایچینه دوز باسیر، یاراینن آغوسیندان سحره

کیمی یاتا بیلمیر.

سحر صبح تئردن گون ینیجه چرتلایاندا بیر ده گورور که،

بوخودان او یانیم گوردی میچکم بوخودور. کور پشیمان قایتی. ائوه، کچل حمزه خبر آلدی که، دی گورک قیز گلدیمی؟ محمد

دئدی:

- بوخ، کلمه دی، - الینی جبینه سالاندا گوردی که،

ایکی آئیشلا، ایکی قوز وار، کچل قوزلا، آئیشی گورنده دئدی:

- آی یاتاغان اوغلی یاتاغان، بس دئیرسن قیز گلمه ییب.

جبینده کی لری قیز قویوب، ئوزی ده دئمک ایسته بیر که، سن

مله اوشاقسان گت کوچه ده آئیش - قوز اوینا.

کچل حمزه یینه قارییا یالوار - یاغار ائله بیر که، ایکینجی

دفعه بیر ده گتسین، بیر تهر قارینی یولا کتیریر لر، یینه بیر

دسته گل وئریر که، آياز بونی دا قیزا وئر، گور اینلی نه

دئیه جک. قاری گلی گوتوروب قورخا - قورخا قیزین یانینا

گئدیر. گورور که، خانم یینه قیرخ اینجه یئلی قیزلا کتفده دیر.

قیز قارینی گورن کیمی دئدی:

- سن یینه گلدین.

گلی آلیب، قیزلارا امر ائله دی که، گتیب میوا باغیندان

قیرخ چوبوق کتیریب قارینی ئولونجه وورارسینیز. قیزلار

گلنن کیمی قاری دا قاجیب گلی ائوه.

کچل حمزه دئدی:

قاری نه نه، بو دفعه نه اولدی؟

قاری دئدی:

- نه اولاجاق، اینلی ده قیزلارا امر ائله دی که، میوا

باغیندان قیرخ چوبوق کسب، قارینی فوگرسینیز.

کچل دئدی:

- ائله منه بو سوز لازم ایدی. دئملی قیز بو دفعه ده

میوا باغیندا اولاجاق. 120

کچل حمزه محصلی ائله ییب دئدی:

- اده، تنبل اوغلی تنبل، مگر بیر گنجه یاتسان

ئولرسن؟ بو دفعه قیز سنی میوا باغینا چاغیریر. گت، اما

یاتما ها.

محمد گتیب میوا باغیندا خیلی گورله بیر، گورور قیز

کلیب چیشما دی، ئوز - ئوزونته دئیر: «آکیشی، بوخو گورولمن

محمد دغیر که، بس ستم کچل حمزه آدلی بیر دوستوم وار، او شعیلیرین مناسبتی تابان اودور.

قیر دغیر؛

— محمد، او چوخ عقللی، باجاریقلی آداما اوغشا بیر، اینلی او هار ادادیر. اونو تالدیراق، بیزی بورادان قورتارسا بیرجه او قورتاراجاق.

محمد دغیر که، بس حمزه شهرین کناریندا فلان قارینین اویرنه دیر.

همین قاری قیرین دایهسی اولوغونا گوره قیر اونو یاغشی تاندیردی. اودور که، قیر ئوز قیزیل باروبینینی، اوزو کلرینی قابیچینا وئرب تاندیریر که، گلرسن فلان قارینین حیطی نی تابارسان. اونون قابیچینا بیر داش وودار— سان، اونون قابیچیندا بیر توت آغاجی وار. توت آغاجینا ایکی داش وودارسان، سونرا دامالارین اوستونه چیخیب باجادان ایجری ایکی داش سالیب گلرسن. زندانین قابیچینی قیریلاری گورن کیمی راضی لیق وئریب یولا دوریدی. گلیب همین ائوی تاپیر. ائو قابیچینا بیر داش وودور.

قاری دغیر؛

— حمزه، قابیچا داش وودیلار، گور کیملی؟

حمزه دغیر؛

— قاری نه نه، کیملیسه محملن خیر گتیریب، چیخیب گوردیلر بیر کیچیلیر. کیشی قابیچا بیر داش ووداران سونرا حیطه کی توت آغاجینا ایکی داش آتیر.

حمزه دغیر؛

— قاری نه نه، قیرلا محملی توتویلا. — سونرا کیشی دامایا چیخیب باجادان ایجری ایکی داش آتیر. حمزه دغیر؛

— قاری نه نه، محمله قیری زندانا سالیلا، منی کیمکه چاقیریرلار.

کیشی قیرین دغیرلرینی ائله دیکلرینی سونرا قابیلیرینه زندانا.

کچل حمزه بیر خیشما قیزیل گوتوروب چیخیر بازارا و گوزل بیر تاجر پانازی آلیب گتیریر، سرافلاشیب بو شهرین تاجر باشی سینین پانینا گتیریر. تاجر باشی نی تالیب دغیر،

قیر ئوزونه یتمیش پدی جور برک—حورک وئریب، بیر نازغمه ایله گلیر که، آن قالیر عقلینی باشندان چیخارتسین. محمد باخیر که، قیر نه قیر، بو ائله بیر گوزلیر که، آیا دغیر سن چیخما، من چیخاچام، گونه دغیر سن چیخما من چیخاچام، گل منی گور، دردیمن ئول، قاعلا قارا، گوزل قارا، اینجه یمللی، سو جوروشلو، چیران بریشلی، مارال یاغشملی، لبرلی قیزیل گلون پارباغی کیمی، پاناقلاری یاقوتون قیراقلاری کیمی، ائله بیل قار ارسته قان چیلننپ، دیشلری اینجی بیرواری کیمی، محمد ده بیر کونولن مین کونوله قیرا عاشق اولور.

قیر محملی گورن کیمی دغیر؛

— اگر بو دفعه ده سنی یاتمیش گورسلیم، ایلمن سلایت قورتارا بیلمیجه گلکین، سن نجه ایگلسن که، بیرجه کیمه یوخوسوز حورا بیلمیرسن.

قیر بیر آز محملی دالادیقان سونرا باغلا بیرلار اوردان— بورادان صحته. او قدر دانیشیرلار که، آخردا ایکیسی نین ده یوخوسی گلیر. قیزیل کللرین آرسیندا، گوی چمن لیگده محمد باشینی قویور قیرین دیرینن اوستونه، ایکیسی ده یاتیر.

بونلار بورادا یاتماقدا اولسون، سیزه خیر وئرک قیرین عمیسی اوغولندان. عمیسی اوغلی قیری آلماق ایسته بیردی، اما قیر راضی اولموردی. عمیسی اوغلی خیلی وقت ایلی که، قیرین دالینجا گبردی که، گورسون اونو یولا گیره بلیرسی؟ بیر گون اوغلان ینه عمیسی قیرینی، آختارماقا چیخیمیش، یولی قیزیل گل باغچاسینا دورشور. باغچانی گونده نه گورسه یاغشیلیر؟ گورور که، بیر اورغلان باشینی عمیسی قیرین دیرینن اوستونه قویوب یاتیلیر. بونلاری بیله گورنده هجوم ائله ییب ایکیسی نین ده ال — آباغینی ساریب آباریب زندانا سالیور. گوردیکلری نین هامیسی نی بر گلدیب قیرین آتاسینا سویله بیر. قیرین آتاسی غسبله بیر، امر ائله بیر که، اوللارین ایکیسی ده دار آغاجندان آسلیسن. قیر گورور که، ایشلر شلو قور.

اودور که، دغیر؛

— محمد، یاپلیقا بو کوب سنین جیننه قوریلغوم شیلرین مناسبتی کیم تاپیردی؟

— قارداش، من يمن تورباغيندان گلميشم، ئوزوم ده تاجر،
اشتيتيشم كه، سنین چوخلی قولون، قاراواشین وار. منه بیر
نچه گونلو كه بیر قیز قاراواشی لازمدير. نه قهر كه، بورادایام
پالتاریمی یوسون، خوره گیمی بیشیرسین، گنگنده ینه قایتاریم
ئوزونه.

تاجر باشی راضی اولور. ئوز قوللوچقی لاریندان بیریمی
ساتیر کچل حمزه بیه. حمزه قیزی ائوه کتیریب اونا بیر دست
شاهراه بیه لایق پالتار آلیپ گیتیندیر. ئوزونه ده ئوبره دیر
که، من نه دیسم اونو تصدیق ائلمس. حمزه قیزی دا یانینا
سالیپ دوز گلیر زندان چی نین یانینا. زندانچیا چوخلی قیزیل
وئریب دئییر:

— ایندی سن قابینی آج، بیری سال زندانا، اوراداکئی لاری
بوراخ گتسنلر.

کیسی قیزیللاری گورن کیسی طمعی کوچ ائله بیر.
محمده شاه قیزی بوراخیر، حمزه ایله قوللوچقینی زندانا
سالیب.

حمزه ایله قوللوچقی زنداندا قالماقدا اولسون، گورک
پادشاهین قیزی نئله بیر. قیز ائوه چاتان کیسی گوتوروب
آتاسینا کاغذ یازیر که، آتا من بیلیم که، وقتی ایله سنی دوز
کیسی ائسته بیرم دئیگیسه گوره مندن زهلم گنگدیر. بس
بوندان ئوتری ده شهوه شایعه یایارلامی که، ساباخ قیزی
دار آغاجیندان آسیراجام، آدام دا ناحق بره ئوز قیزی
لکه له بیری؟ پادشاه کاغذی آلیپ اوخویان کیسی فکره گنگدیر
که، گورهمن بو نه احوالاتیر؟ ائله بیل قیزیمن بو دئییلن
ایشلردن خبری بوخلور، اودور که، وزیری ده گوتوروب گلیر
زندانا، ایجری کیریب گورور که، بورادا تاجرله بیر قیز وار.

پادشاه دئییر:

— سیز کیمسینیز؟

کچل حمزه دئییر:

— پادشاه ساغ اولسون، بورا نه ئورلکه دیر، بو نچه
قانولور که، من ئوز قوللوچیم ایله اوتورخوم برده بیری
توتوب زندانا سالیبار، ئوزی ده شر آتیرلار که، یانیمداکی دا

گویا پادشاهین قیزیدیر. بو آند، بو قسم، بو قوللوچقینی دوز
بو شهرین تاجر باشی سیندان آلمیشام، اینانمیرسان چاغیر تدبیر
حبر آلا بیلرسن.

پادشاه او ساعت تاجر باشی نی چاغیر تدبیر احوالاتی
سوروشور.

تاجر باشی تصدیق ائله بیر که، دوزودان دا، دوزن قوللوچ—
چینی همین تاجر او ساتمیشدیر. بو احوالاتدان سونرا پادشاه
باشا دوشور که، قیزینا شر آتیرلارمیش، اودور که، حمزه
ایله قوللوچقینی زنداندا آزاد ائتدیریب، ئوز قارداشی
اوغلی نی تورباغیندان قوور. بو احوالاتدان سونرا کچل حمزه
پالتارینی دگشیب آیری بیر شکله دوشور، گنگدیب پادشاهین
الچی داشینی اوستونده اوتورور. گلپ حمزه نی آباریلار
پادشاهین یانینا. کچل حمزه ادب — ارکانلا شاها باش اکیب
سلام وئردیکن سونرا دئییر:

— ای قبله عالم، سنین یانینا گلکمکن مقصدیم، کچیک
قیزی نی ائسته گنگیر. منیم محمد آدلی بیر دوستوم وار. فلان
پادشاهین اوغلی دور. سنین قیزینا عاشق اولوب، اجازه وئرسن
اونلاری ائولندیره ریک.

پادشاه بو سوزی ائشین کیسی یادینا دوشور که، من
دئیشدیم که، قیزی میر کیم ائستهسه اونا وئرجکم، بیره
که، ایندی ده آدینا جوربجور سوزلر دوزلایلر. ائله وئریم
باشیمدان رد اولسون.

کچل پادشاهین اوره گینی بیلردی دئییه، دئییر:

— شاه ساغ اولسون، اجازه وئرسن فیزین تویونی
آباریب ئوز بریم بیره ایله بیریک.

بوسوز پادشاهین اوره گیندن ایلی دئییه او ساعت راضی لیق
وئریب، کچل حمزه شاهین یانیندان چیشب سئوینه — سئوینه
گلیر، احوالاتی محمه سویله بیر، حاضرلیق گوروب سس سیز —
گوی سیز قیزی گوتوروب آباریلار ئوز ولایتلرینه. محمدین
آتاسی اوغلتون گلگیکنی ائشیدیب اونون قاباغینا چیشیر،
شاه لیق ائله بیر، یددی گون، یددی گجه توی ائله بیر، قیزی
اوغلونا آلیب.

روایت‌های پادشاهان

قیمت زماندارا نیز پادشاه وار ایلی. بو پادشاه نورد
و لک‌سیته جوخلی قلمچه‌لر تیگبیردود. اولجه آدلی‌ساللی
اوستالاری چاغیرتدیریب اونا قلمچه‌لری تیگمگه امر ایلی. حامیر
اولاندان سوزرا قلمچه‌لرین سوزی پایلماسین دئییه. اوستالاری
مین بهانه ایله نولوردی. بیرینه آد قویاردی که. سن
قلمچه‌لرین بیخطلیب. او بیرینه دئیوردی نیه‌سینه دانی سوشوب.
بو پادشاه او قتر اوستا نولورنیمیزی که. داما اولون
شهرینده اوستا قالمیشلی.

گیزلین بیرینه پادشاه ینه قلمچه تیگبیرمک فکرینه
دوشون. هر بوی آختاریرلار اوستا تاپا بیلمیرلر.
امقان شهزاده عبدالله آدلی مشهور بیر اوستا وار ایلی.
اوستا عبدالله بو احوالاتی ائشیتلی. بیر خیلی فکرلشمن
سوزرا آردوینسی چاغیریب دئییه.

— آرواد. بو قالم اوغلو بوتون بئالاری قیریب‌قورتاردی.
من گنیرم از پادشاهین تورباقیئا. اگر نوردوم کلاک قوردوب
اونو نولدیردیم. هیچ بوخ نولدیره بیلمه‌دیم. اوندئا گوندره‌چکم
سئین اوستونه اولاردین جزایسی نوردون وئرسن.
کیمی حرامی سلاسیبی. گوتوردوب دوشلی بولا. بلی. اوستا
عبدالله آز گتلی. چوخ دایاندی. چوخ دایاندی آز گتلی.

آی دولایر. گون کچیر بیر ایلمن سوزرا قیر آتاسینا کاند
بازیر که. ای سهربان آتا. بورادا سنیم پادشاه قیزی اولسوقوما
هیچکیم ایپانمیر. دئییرلر که. سنین آتاک اولسا بیرجه دفعه
یازینا کلردی. اینلی من سنی اگویسه قوناق چاغیربرام. و زبیرینی
ده گوتور بیره کل.

مکتوبی آباریب پادشاهها وئیریلر.

پادشاهین اوره‌کی بوسوشایلر. و زبیری ده گوتوردوب قیزی‌نین
اگویسه قوناق کلیر. ایجری گبرنده آغزی آچملا قالیر. گوردور
که. بورادا اولان قیزیل — گوش هیچ اونون خرینه‌سیتمه ده
بوخلورد. قیر آتاسینی ادب — ارکانلا قبول اولله‌یر. بر
گبستیریر. بیر خیلی صحبتین سوزرا یشمک کلیر. سفره‌نین
ارستونه دینایین بوتون ناز — نعمتی قویورلور. اما خوره کلرین
هیچ بیرینه حوز تو کلورمور.

یشمک. ایچمک قورتارانندان سوزرا قیر آتاسینان سوردوشور
که. ای سهربان آتا. دی گوروم بیشردیگیم خوره کلر خوشونا
کللییی. لالتلی ایلی یا بوخ؟
پادشاه دئییر:

— قزیریم. پین خوره کلر دگیلی. اما برجه عبی وار ایلی
که. حوزی بوخ ایلی.

قیر دئییر:

— حورکیت حوزی اولمايانا نه اولار. که؟
پادشاه دئییر:

— قزیریم. حوزسوز حوردگین نه لالتی. دنیادا حوردان
یانشی نه اولار؟

قیر تتر فرمستی قوتنه وئرسه‌ییب دئییر:

— آتا. اینلی که بئلیدیر. سن نیه دئیینده که. سنی حوز
کیمی ایسته‌بیرم منه غغنین کچجلی؟

پادشاه کوردی که. قیزی اونو یامان برده توتلی. باشینی
آشاقی سالیب بیر قتر فکره گتلی. سوزرا دئییه:

— قزیریم. سن حوزغری دئییرمیشسن. من او زمان سهو
اولمیشیم.

پادشاه قیزنین عقلینه حیران قالیب. اونون آلتیندان کوبورد.

پادشاه بو طرفتن ده وزیره گوز ائلهدی که، بو اوشتانی
دا گوندر او بیرلرینین یانینا، اوستا عبدالله باشا دوشدی که،
اونو تولدیرمکه آباریرلار، اودور که، دئدی:
پادشاه ساغ اولسون، سن بیلیرسن که، منیم تیکدیکیم
قلمچهنین گیزلی یئر آنتی بوللاری، قوشون و اسلحه ساخلانان
یئرلری هایسی سحرلیدیر. اونون سرینی منن باشقا هیچ کیم
بیلیمیر، بس بیر خبر آلیرسان که، قلمچهنین قاپی لارینی نئبله
آچاغان؟

پادشاه گوردی که، کیشی دوز دئیر، اونو تولدیرسه،
بو سرلری ثوبره نه بیلیمهک، اودور که، دئدی:
— اوستا عبدالله، گندک او سرلری ثوبرتکین.

اوستا عبدالله دئدی:

— قله عالم ساغ اولسون، بو قلمچهنین سکسن سککیز
آجاری وار، ثوزی ده او آچارلار ائله آچارلادیر که، اولاری
دنابن هیچ یئرینده دوزله بیلرلر، او آچارلار بیرجه منده
وار، او دا که، ائویسدهدیر. آدام گوندر، گندیب آروادیلان
آلیب کتیرسن!

پادشاه گوردی که، آیری علاجی بوخورد، اودور که،
چاغیریب وکیلینی گوندردی اسفهان. وکیل یولا دوشنده خبر
آلدی که، «بس سنین ائوینی نهجه تانیم؟»

اوستا عبدالله دئدی:

— ائله که، اسفهان شهرینه چاندین، آغ مرمردن گوزل
بیر عمارت گوره چکسن، او منیمدیر، بیر ده که، کیمن خبر
آلسان اوستا عبداللهنین ائوی هاردادیر، او ساعت گوستره چکر.
بلی، وکیل بیر یاخشی آنا منیب دوشدی بولا، گونده بیز
منزل گندیب گوندری یئتیردی اسفهان. کوجه ایله آتینی
سوروب گنیرد بیزن گوزونه بیز آغ عمارت ساتاندی، دوز
او طرفه گنتی گوردی دوغرودان دا مثل — برابری اولمایان
بیر عمارتدیر. قاپی دا بیز قوجا قاری اوتورموشدو، وکیل خبر
آلدی که، قاری نهنه اوستا عبداللهنین ائوی هاردادیر؟ قاری
جواب وئردی که، «بالا، ائله دوز گلیبسن، بورادیر».

اوستا عبداللهنین آروادی دئمه بوخاریدان کنن آدامی

یوللارین کنارینان، داغلارین داباتی نان، دره لرین یئل کیمی،
تپه لرین سئل کیمی، گوزونی ییتردی همین شهره، سراغلاشا —
سراغلاشا گندیب چیمکی پادشاهین سرابینین قاباغینا، غمتچی —
لر او ساعت اوستا عبداللهنی توتوب آباردیلار شاهین یانینا
که، بو بیزیم برین آدامینا اوغشامیر، قاپیدان — باریدان
بویلانیب اورا — بورا یاخیر.

پادشاه دئدی:

— کیشی، کیمسن، نهچی سن؟

اوستا عبدالله دئدی:

— اسفهانلی اوستا عبدالله یام، آختاریرام که، گورم

کیمین هورگوسی وارسا هورم؟

پادشاه ائله یئله آدامی گویده آختاریردی، یرده ایله

نوشموشدی، اودور که، دئدی:

— آکیشی، قلمچه تپه بیلرسنی؟

اوستا عبدالله دئدی:

— من ائله بیز قلمچه تپه بیلرم که، باشدان — آیاغا

سحرلی، طلسملی اولسون.

پادشاه او ساعت امر وئردی، داش، کریج، اهنگ، قوم

کتیریلدی، اوستایا چوخلی قعله وئریلدی.

اوستا عبدالله ایشه باشلایب ائله بیز قلمچه تپه کی که،

دوغرودان دا مثل برابری بوخ ایلی. قلمچه نین سکسن سککیز

قاپیسی وار ایلی، اوستا عبدالله ایشله دیگی منته پادشاهین

بوتون عمل لرینی ثورکه نیب همان قاپی لارین ایچریسینده داش

اوزرینه حک ائله میشدی، اما قاپی لاری آتساغین سرینی هیچ

کیمه ثوبرتمه میشدی.

ائله که، قلمچه حاضر اولدی، اوستا عبدالله پادشاه

دئدی:

— ای پادشاه، سنین تاپیریشینی یئرینه یئتیردیم، ایلی

منیم زحمت حقیقی وئر گلدیم.

پادشاه دئدی:

— آ کیشی، من هر اوستایا پول وئریمدیم، خزینهم

بو شالاردی، بیرده که، سن پولی نئبیرسن، نه بیلیرسن که،

صباح ساغ قالاچاسان؟

— وزیر، بو ته اولان ایستیر، وکیل دلیب چیخماق.

وزیر بیر قلم فکری گلدن سوزا دلی؛

— پادشاه ساغ اولسون، یقین باشینا بیر ایش کلیب. اینلی آیری علاج بوخور، گراک توزوم گلم.

بو فکر پادشاهین خوشونا گلی، اودور که، دلی؛

— وزیر، اوله سن یاخشی دئیرسن، توزون گت هم آچارلاری آل کتیر. هم ده گون وکیل نجه اولی.

وزیر تغییر دوشه، یولا. آز گتتی، چوخ گتتی، دره — تبه دوز آتا منیب دوشه، اولوب اوله همان گون بیر برک قاچان

گتتی، چایلار کتتی، مشملر آتتی، کلیب چیخدی اوستا عبداللهنین ائویته. اوستا عبداللهنین آروادی وکیلین باشینا

کتیردیگی اویونی وزیرین ده باشینا آچدی، اونو آلدادیب دیرزیمیه سالی، وزیرده باش — یغلی ازیلمدن سوزا کوزون

آچیب باشین اوستونده ایکی الی دویالی اولان کوردی، وزیر آغزین آچیب دانیشماش اولانلار دئیلر:

— کیشی، بیلیریک نیه گلیسن، دی گوراک نه صفت باچاریرسان؟

وزیر دیلی توتار — توتماز دلی که، بویاقچیلیق باچاریرام، او ساعت اولانلار بویاقچانا کوپی کتیردیلر. وزیر

باغلاقی وکیلین حاضرلادینی ایپیری بویاقچا، وکیلین وزیر دیرزیمیه قالماقدا اولسونلار، بو طرفین پادشاه کوزلهدی

کوردی بیر آی کتتی، وزیر ده گلمدی. پادشاه فکر لغتی که، کورسن بونلارین باشینا نه وار، یاخشیسن بوزور اوله

توزوم گلدیم، پادشاه بو مقصدله یشمه لیدن، ایچمهلیدن، کتیمهلیدن کوتوروب آتا سوار اولی. آتاق اوزنگیده، دیر

قاییرقادا یغدی گون، یغدی گتت یول گتت جاتی اصفهانا. اوستا عبداللهنین آروادی پادشاهی دا او بیریلر کیمی آلدادیب

ساللی همین دیرزیمیه، پادشاه دا بیخیلیق قول — قاییرقاسی نیل — کوت اولاندان سوزا، یان — یورمسیته باغیب کوردی

وزیر ده، وکیل ده بوردادیر. توزلری ده بیر یون اگریب ایپ حوزلادیر. او بیردی ده بویاقچیلیق اولدیر.

گوروب سسینی ایشلیبیش، اودور که، کلیب قایینی اچیب دئیر:

— بویورون ایچری.

وکیل آندان دوشون، آرواد اتی طوله باغلاپ وکیل ائوه آباریر. وکیل قیرخ بلله کان بویخاری رقانخاندان سوزا

آرواد توزی قاباغا دوشور، بیر — بیر اون ایکی اطاتین ایچینن کتیرلر. اون اوچونجی اطافا چاتاندا آرواد دئیر:

— قوناق فاردان، کچ اطافا کوزله، بو ساعت کلیم دانیشاق گوروم نه ایستهیرسن؟

اوله وکیل آیاغینی قایدان ایچری قویان کیمی گورویبار ^{اوله} دوز کتیر دیرزیمین ایچته. دگمه اطاقین دوشمهسی یوخ

ایچین، اولهجه ایپیری کتیب اوستونه پالاز دوشه بیلریش. وکیل دیرزیمیه دوشن کیمی قول کتیب اریلب نیل — کوت

اولور. هاننان — هانا بوزونه کلیر. بیره کورور که، باشین اوستونده ایکی یغی بورما اولان دایایب، مردسین ایلنه

یکه بیر دگمک، اولانلار خبر آیرلار که، بس سن نیه گلیسن؟ وکیل سویله بیر که، بس منی اوستا عبدالله گوتتیرب

آچارلاری آبارام، اولار اوستا عبداللهنین اوغاللاری ایش. او ساعت باشا دوشیلر که، آتالاری دازا دوشوب بونی بهانه اوله ییب گوتتیرب.

اولانلار دئیلر:

— کیشی، سنی بورادان بوراخدی یوخدی، یا سنی توله بیرهجه ییک، یا دا دی گوراک نه ایش گوره بلسن؟

وکیل دئیر:

— یون اگریب، ایپ حوزلمکن باشقا ایلمن هیچنه کلیم.

او ساعت وکیلین پانینا یتمیش یغدی چوال یون کتیربرلر. وکیل گنجه — گوتوز باغلاپیر یونو اگریب ایپ حوزلمکه.

پادشاه اون گون کوزلهدی، اون بش گون کوزلهدی، کوردی وکیلن سن — سراغ چیخماق، اودور که، وزیرینی چاغیریب دلی؛

— دی گورك، الينن نه ايش گلير؟
 پادشاه دئلي،
 — ياخشى خالچا توخوويورام.
 او ساعت گتهريب خاننا قورديلار. پادشاه باشلاي خالچا توخوماغا. پادشاه، وزير، وكيل بوردا فالسينلار. گورك اوستا عبدالله نه ائلهدي. اوستا عبدالله گوردي كه، پادشاهدان جبر جهنمادي، ييللي كه، آرواي اولاري زيرزميه ساليبي. اودور كه، بير آت تاييب يول باشلاييب جوز گللي اسفهاننا، ائويته. احوالاتي آروايندان تور گئلي. دوشوب زيرزميه، گوردي ياهو ... بوردا بير وورهوورودور كه، گل گوروسن. بيرى يون اگيرير، بيرى بوياقچي ليق ائلهبير. پادشاه دا كه، خالچا توخوويور. اوستا عبدالله بولاري بو وورهووردا گوروب دئلي.
 — پادشاه، هميشه بوگونده، اليني آغدان قاراييا وورمازدين. اينى ايشلمكن تر توكورسن.
 پادشاه باخيب گوردي، يامان يترده آخساملاييب، اوور كه، دئلي:

— اوستا عبدالله بو نه ايشدير بيزيم باشميرزا گتهريس؟
 اوستا عبدالله دئلي:
 — اي پادشاه، نيه برت اولورسان، تور عملريندير گلير باشينا. سن جماعته ظلم ائلهبيردين. اينى ده سنه ظلم ائلهبيرلر.

پادشاه دئلي:
 — اوستا عبدالله، بس بيزيم آخيزيمز نهجه اولاجاق؟
 اوستا عبدالله دئلي:

— ايندى گوتور قلمي، تور دست خطينله خزينه دارينا ياد كه، بو وقته قمر تولدريدگين اوستالارين رحمت حقى ني ايكي فات آرتيقليغي نان آياريب اولارين آرواد — اوشاقلارينا وئرسين، اولندان سونرا بلكه سنى بوراخام، بوخما عمرونون آخريجان بو زيرزميه قالاچاقسان.

پادشاهين علاجى كسيلي، گوتوروب همان مضموندا مکتوب يازدي. اوستا عبدالله آدام تاييب مکتوبى يولا ساللي. سونرا پادشاهين، وزيرين، وكيلين ال — ياغيني باغلاييب چيخارتتى

دامين اوستونه. دامين داليندا ائله بير هوتون قله وار اينى كه، آدام ياخاندان گوزي، قارالوي. ييلله كانلارلا پادشاهي وزيرى، وكيلى جوز قلهنين جهنمه چيخارتديلار. پادشاهي اوزوقويلى بيخيب لاپ قلهنين كانارينا اوزاتديلار. پادشاه يتره باخان كيى باشي كيجلئلي. آز قالى عقلى باشيندان چيخسين، باشلاي يالوارماغا كه، يازيام منى يتره آتماين.
 اوستا عبدالله دئلي:

— اده ظالم اوغلى، بس سن گناهسيز اوستالاري بير — بير قلمچهنين باشيندان يتره آتاندان، اولارا نيه يازيغين گليردي؟
 پادشاه يامان يترده ياخالانميشي. دشكه سوز تاييميردي.
 اوستا عبدالله گوردي كه، پادشاهين آز قالير اوره كي پارلاسين، اودور كه، دئلي:

— اي شاه، من سنى آزاد ائلدرديم، اما قورخورام نامردليك ائلهسن، سوز وئر كه، بيرده هيچ كيىمه ظلم ائلهسيهكسن.
 پادشاه اوستا عبداللهنين ياغينا دوشوب باشلاي يالوار—
 ماغا كه، بس بيرده هيچ كيىمه ظلم ائلهسيهكندير.

اوستا عبدالله پادشاهين، وزيرين، وكيلين ال — ياغيني آجيب بوراخى، تورلرته ده تاييميردي كه، اگر بير ده ائيتيمس كه، حق بزيك ائلهبير رعيتي اينجيبسيئيز. اولندا الينن قورتارماياچاقسيئيز.

پادشاه اوستا عبداللهنين الينن قورتاريب گلئن سونرا خزينه دارى چاقيريب خبر آلكى كه، بس منيم ارميى يترينه يئتيرديشمي؟ خزينه دار جواب وئردى كه، بلى، اي قبله عالم، سنين ارميى چوخدان يترينه يئتيريمشيم.
 او گولئن سونرا پادشاه جماعته ياخشى رفتار ائلهبير، عمر سورگه باشلاي.

پادشاه دنیای بزرگ، مهربانی بزرگ، بر سر پادشاهان و وزیران
پادشاه بینه ترسیک اژدهایان دلدی،
— وزیر، من اینانمیرام، کل تغییر لباس اولوب چمچاق
ولایتی نوروزموز آختاراق، اولدا تاپاریق.

بلی، پادشاهلا وزیر پادشاهلا رینی دگیب دوشیل شهری
کرنگه. سلام ورتیب بیر دکانا گیردیله. دکانچی علیک السلام
دنیب اولارلا بر گوتدی. دکانچی دلدی،

— آی سیز خوش گلینینیز، بش گلینینیزا دینین
کوروم نه ایستیرینیز، بو ساعت کتیریم.

وزیر دلدی:

— هیچ شی آلماق ایستیریک، اوله — بمله شهری
گیریک، پورغونوغوموزی آلماق اوچون دلدیک بیر آر ستین
دکانیندا اوتوروب صحب اژدهایان، دینچیمیزی آلاق.

دکانچی کوردی که، بولار شی'الانا اوخشامیولار، اودور
قالق — قابغینی توکوب دلدی،

— قارداغلان، منیم درد — **چوروم وار** اوتوروب صحبت
اژدهایانکه وقتیم یوخدور. ایله دکانی باغلاب گنمک
ایستیریم.

پادشاه دلدی:

— آی کیشی، سنین نه دردین وار؟
دکانچی دلدی:

— تیجه وقتیمیر که، مالیم ساتیلیمیر، اوله بیل هیچ کیمین
بولی یوخدور. مال آلاق دانیسه آباریر. ایله ابار حوالوسی
مالیم وار، اما چورک آلماقا بولوم یوخدور.

پادشاه کوردی که، کیشینین دردی وار، اودور که،
یاواعجا دوروب اونون بانیندان گتیلیر. بولما بیر باغیانا
راست گللیله. اونون کشفی شی خبر آلدیلار. باغان آه و زارلا
دلدی:

— آی قارداغلار، نه گفتم اولاجاق، وار — یوخ بیر باغیم
وار ایله. پادشاهین **چورالاری** سویوسی کسب باغی سوموز
قویبولار، آغاجلاریم قوروقوب تلف اولور، ایله اونون فکرینی
چکیرم که، نیلیم؟

پادشاهلا وزیر بورادان **دا اوتوروب** گتیلیر. بولاری بیر

بیری وار ایله، بیری یوخ ایله، بیری پادشاه وار ایله،

بوتون وار — دولتی حدینی آشمیله. نورگه پادشاهلار اونون
آدینی ائتمیده تیر — تیر اسیردیله. قورخودان میحکم اونون
سوزونن چمچا بیلمدی. بونولا بمله پادشاهین فکودن باشی
آیلمیری، همیشه درد و غم ایچینده اولوردی. بیر کون پادشاه
وزیرینی یانینا چاغیریب دلدی:

— وزیر، چاه و جلان دئسن مننه، قوشون دئسن مننه،
بیدی اقلیمه منیم حکوم کتیر، مانسی پادشاهلار دعوا اولمسم،
اونون تورباغینی آت تورباغیندا داغینما کوجوم چاتار، اما
بونولا بمله همیشه درد و غم ایچینهیم، گونوزلر گولورم
دانیمیرام گنجهل سره کیمی فکولشیرم که، یواش — یواش
ساجما، ساققالیما دن خوشور، گونلرین بیرینه باشیمی
باشینما قوروب کولجکم، من گولدن سونرا بریمه اوغولان،

پادشاهلا و میرچی

قیردان بیر اولدیم یوخدور که، تخت و تاجیمی اونا تاپشیریم،
گورسن دنیادا منن ده دردی آدم وارسی؟

وزیر دلدی:

— چاه ساغ اولسون، دنیادا دردیسیر، فکرسیر آدم
تاپیلماز.

پادشاه دلدی:

— یوخ وزیر، منیم تورباغیما دردی آدم یوخدور.
بو بارعه پادشاهلا وزیر خیلی ساحه اولدیله. آغردا
پادشاه امر وئردی که، هارادان اولورسا — اولسون گراک منیم
یانینا دردیسیر بیر آدم تاپیب گتیرمسیز، او کولدن شاهین
آدملاری شهریشور گریب دردیسیر آدم آختاریولار، کیمه یاغین —
لاغیب خبر آیلورلسا، گورورلر مورهین بیر دردی وار. آغردا

ياس بربنه دولتى. ايجرى گريب بير آز اوياندان بوياندان
صحبت سالدیلار. کیمه ياناشدیلارسا. دردسيز آدم تايا بيلمه-
ديلر. بیری دئلى؛
— کوزومون آغى — قاراسى بېرجه اوغلوسى پادشاه دار
آغاجيندان آسدېردى.
خلاصه هره ئوز دردينى دئمکه باشلادی. پادشاه و زېره
دئلى؛

— وزير بورا ياس يربير، بورادا هامى دردلى اولار. گل
بير توى مجلسينه گئدك.
هر ايکيسى ياس بربندن چيخيت، بير توى مجلسينه گئتيلر.
قاپى دان گېرن کيمى گورديلر بلى، چالان کيم اوخويان کيم،
اوينايان کيم، بهيبب — ايچن کيم، بير گل ماگل. بير شاقهاشاق
وار که گل کوره سن.
پادشاه دئلى؛

— وزير. بير آختاردېغيميزى دئيمسن بورادا تاپاجاغيق
وزير دئلى؛

— قبله عالم ساغ اولسون، تكى سيز دئين اولسون، اما
بو آداملارين اوره گيتى بوردا بيلمك اولماز. تويدان سونرا
گوره ريك نه اولار.
بيردن پادشاهين كوزى بير آداما ساتاشدى، كوردى که،
مجلسين باشيندا بيى بورما بير كيشى اوتوروب، اوزونه باخان
كيشى باشلاير گولمگه، آياغا دوراندا قوللارى ئوزونتن قايغا
گئدير. آز قالير كويه اوچسون. ئوزونته دهاا نه قتر يالوار-
يايش ائله بير لسه هيچ نه بهير، دئير؛

— كونده ائوى سيزده توى دور، ائله اينديجه بهيبب گليرم.
پادشاهلا وزير او قتر گوزله ديلر که، توى مجلسى داغئلى.
مسين كيشى ائوينه گئنده قارا يا قارا اونون دالينجا گئتيلر.
كيشى ائوينه گېرنن سونرا وزير قاپى نى دوگى. گلب قاپى نى
آچدیلار، وزير دئلى؛

— قارداش، غريب آداييق، بو گهجه ليگه بيزه ياتماغا ير
ويرسي سيزمى؟
او ساعت همان كيشى حيطانن سس وئردى که، قارداش گهجه

وقتى قوناغى قايدان قايتارمازار، بويورون ايجرى، كوروم
اوسته بربنيز وار. هو ايکيسى گورديلر ائوه، گورديلر
بورادا بير جاه و جلال وار که، هيچ پادشاهين ائوينده بئله
دئيلر يوخئور. باشلاديلار اويان بوياندان محبته. بير ده
گورديلر اورتاليفا چاي — چورك گلدى، وزير دئلى؛
— قارداش، اولجه سن گرك الينى سفريه اوزاداسان که،
بيزده سنه باخيب بهيك، بس نه اوچون سن چورك بهيرسن؟
بو سوزدن سونرا كيشى دريتلن آه چكى.

پادشاه دئلى؛

— قارداش، نيه آه چكئين؟

كيشى دئلى؛

— هيچ بئله — بئله.

پادشاه نه قتر ائله ديسه، كيشى آه چكئينن سينيى

دئمهدى، آخردا وزير دئلى؛

— اگر سن دردينى دئمه سن، اليميزى سفريه اوزاتايان-
جاغيق.

كيشى

گوردى که، قوناقلار ال چكيمر، علاج سيز قايب

دئلى؛

— آلاهدان گيزلى دگيل، بنده من نه گيزلين؟ منيم

قوللاريم يوخئور.

وزير دئلى؛

— قارداش، آخى نيه بئله دانيشيرسان؟ بيز سنين قوللاريني

گوروروك.

كيشى دئلى؛

— او گوردېگينيز منيم قولوم دگيل، پاتاريمين قولونا

سامان دولورموشام.

چوخانى كيشى نين اگئينن چيخاريب گورديلر که،

دوغرودان دا، قوللارى بوخ ايميش. پادشاه بو احوالاتى كورن

كيشى دئلى؛

— سنين قولونى بو كونه كيم ساليب؟

كيشى دئلى؛

— بيزيم ظالم، عقل سيز هر يالان سوزه اينانان پادشاهيميز.

با علاءدیم، بو سوز گئیب اونا چاتدی. بو دفعه پادشاه وزیرینی یانینا گونددی که، اگر بیرده منیم پیس اینگیمی دانیشسا، آغلایب فریاد اولمسه، اونو دار آغاجیندان آستیراجاقم، اگر منی تصرفلمسه، هسینه گولوب دانیشسا، اونا اونونلا ایشتیم اولما یاجاق.

وزیر پادشاهین سوزونی منه دئینن باشلادیم اوزده همیشه گولوب — دانیشماغا، اما اوره گیمده ایکی قات قازغیش توکمهگه.

وزیر دئدی،

— بو دارغابن کلگی اولماق

بو برده پادشاه بیرده سوروشدی:

— قارداش، بلکه پادشاهی آلامدیلار، اونا نه تقصیر وار؟

کیشی دئدی:

— تواناق قارداش، امل تقصیر پادشاهدادیر. بلکه بیرری کلپ دئمکچک که، منیم خوروزوم اون بئش یومورتا یومورتلا بئب، اونا کراک پادشاه بو سوزد اینانمین؟ بئله پادشاه عقال سیز دئمیرلر. من دمیروچی آدامم، اما اونو بیلیرم که، پادشاهین کراک عقالی، تدبیری، دنیا گورموش آداملاری اولا. حتی اونلارین سوزلرینی ده ائشیتنن سونما بیر نوزو ده یوخلایا، بلکه اوله اونو آلامدیلار. نه اولادی که، یا پادشاه، یا دا اونون آداملاری منی یانلارینا چاغیرایدیلار.

پادشاهلا وزیر بیر — بیرینه بائیب گوردیلر که، بو

کیشی نین دردی هامیدان چوخئور. او گنجه اونلار سحرمن یانا بیللمه درلر. اوله بیل بدئلرینه قور دولموشی. وزیرله پادشاهین بری یان — یانا سالینمشی. وزیر پادشاه یانینجا دئدی:

— قیله عالم، پادیتیرا گلیرمی، بو کیشی نین قوللارینین کیلممیشنه سیز امر وئرمیشینیز.

پادشاه دئدی:

— وزیر یانسی پادیدادیر. من اینسی یانسا دوشورم که؟ اوله بوتون امرلری بئله وئرمیشیم، نوز آداملارینا اینانیب، نوز که لرینین سوزونه قولاق آسمایشیم، بیرده منیم تورباغیدلگی

پادشاه بو سوزی ائشیتن کیسی غضبلندی، اما دینمهدی که، بیرین اونو تانیالار.

پادشاه دئدی:

— آخی بیر دی گوروم، پادشاه سنین قولونی نیه کئلمیریب؟

کیشی دئدی:

— من دمیروچی لیک اوله بیردیم، نوزی ده اوستایقما آدیم چیغمیشی. هامی منی تانییدی. بیر گون دارغا کللی که، پادشاه دئیر، منه اوله قیلنج تورلتسین که، دانعا ووراندا ایکی بارچا اولمسین، آغزی بیر توك قدرده اگیلمسین. من ده اونون سوزو، ایله پادشاهلایق گوزل بیر قیلنج قایردیم، سابهی گونی دارغا کلپ قیلنجی آباردی. آرادان بیر گون کیچی، بیرده گوردم که، اللوق قیلنج لی ایکی جلد کللی. اونلار قیلنج — لارینی سیردیلر، هر هسی بیر قولومی ووروب بره سالیدیلار. ما داد و فریاد اولمدم، هیچکیم مالارینما چاتمادی.

قائیم آغا — آغا دئدی:

— ای عالم لر، هیچ اولماسا دئینن گوروم، تقصیریم نه ایسی که، منی بو گزته سالدینیز؟

جلادلار دان بیرری دئدی:

— پادشاهی آلامدیلار سینیق قیلنج قایمرا نین قوللارینی باخ بئله کسرل.

من دئدی:

— ای عالم لر، گئین پادشاه دئینن که، اونو آلامدیلار، منیم قایمردیم قیلنج دانسی، دمیرو ایکی بولور، او قیریلایسی شی دگل.

جلادلار منیم سوزومه فکر وئرمیدیلر، چیغیب گئیلر. او وقتن پادشاهین منه ائتدیگی ظلمی هر برده سویلمیش، اونا لنت اوخویورام.

بو برده پادشاه نوزونو ساغلا یا بیللمیش دئدی:

— آکیشی، سنین که، بو قدر بویوک دردین وار ایسی، بس

نیه هر کس اوزونه باخانما هر یلماییب گولورودن؟

کیشی دئدی:

— تواناق قارداش، اوله که، پادشاه لنت اوخوماغا

آداملارين دردلى - غملى اولاملارين دا سببى ائله من اولموشام، چونكه بيز راست گلديگيميز آداملارين هاميسى پادشاهين ظلمينين دايشيرديلار. من بو گونن ظالم ليتميدان ال چكهمگم. مر كيم شكايته گلسمه، چوغوللوق اولمسه، اوللارين ايكي سيني ده اولجه آيرليقدا سونرا دا اوزيه اوز دانيشد- يراجاغام. نوزى ده لاپ آتام دا اولسا، هاميا بير گوزله باخاچاغام. كاسبلارا، ال سيوز - آياق سيزلارا، قوجالارا، يتيم لره ال توتاجاغام. اما، وزير، بورادان گلنن كيمي دارغانى بوغلاياق، كورك بو احوالات دوغريديرمي؟

وزير دئلى:
- شاهيم، بو ايشى من نوزوم بوغلام، سن ده كوررسن. پادشاه دئلى:

- وزير، نه بوغلاماق، گلنن كيمي چاغيريب ديهيم، كتير. قيلينجى، او دا كتير، سونرا بوينونو وودورام.

وزير دئلى:
- قبله عالم، ائله سنين سهرين اوندادير كه، كللك بازدان دوغولوق گوزله بيرسن. آخى او بيير كه، قيلينجى كتيرسه، ايشين اوستو اچيلاجاق، هيچ اونو كتيررمي؟ بو ايشه بير قهر تدبير لازمدير. ايندى او تدبيرى من گوروم سن ده باخ. بلى، سحر اچيلىق، قونقلار ائو صاحبي ايله خدا حافظله- شيب گلديلر ائولريته.

پادشاه دئلى:
- وزير، اينتى تدبيريني گور، كورك. وزير دئلى:

- شاهيم، امر ايت كه، صباح ميداندا آت اويناتماق، قيلينج وورماق كونيور. كيمي آتى نوتسه، قيلينجى ياخشى كسمه، اونا بخشش وئريلهجكدير، اوندان دارغا قيلينجىنى

چيخاردار، بيزده تانييارتيق. پادشاه او ساعت امر وئردى، سحر نئنون ميدان دولى آداملا، بوتون سراه آداملاري، اعيان و ائتراف صف چكيب اكلنديلر. شيبولار چاليندى، ايگيلر ميدانا كيردى، كيمي آت چاپير، كيمي قيلينج وورور، كيمي ده قانغان توتوردى.

پادشاهلا، وزيرين گوزى دارغادا ايلى، باخيب گورديلر كه، دوغوردان دا دارغانين اينده بير قيلينج وار كه، باخاندا آدامين گوزونو قاماشمير، نوزو ده كيمي قانغانينا وورورسا ايكي بولور، بير قارشى دا باشينا بيرير. پادشاه امر ائلهدى دارغانى كتيرديلر. پادشاه قيلينجى آليب باغدى كه، اصل اونا قايريلان قيلينجدير، هله اوسته آدى دا يازيليب، شاه او ساعت امر ائلهدى همين قيلينجلا دارغانين بوينونو وورولور.

— ای قوجا.. بو بلادان بیرى آنجاق سن قورتارا بیلرسن.
دی کوراک باشیمیزا نه چاره قیلاق.

قوجا بیر خیللی فکرلهشيب دئدی:

— ای منیم هم پیرلریم، درد چکمهیین، من بو ایشه علاج تابارام.

جماعت قوجانین سوزونلارین راضی قالیب انورینه قایتیبیلار. آدالار گهنلن سوزرا قوجا چوخ فکرلهشيب بو قراره گللی که، پادشاهین یانینا گهلب خزینهنى تايماسی نوز مهدهسینه کوتورسون. او، بو مقصدله گهلب شاهما دئدی:

— قبله عالم ساغ اولسون، من سیزین خزینهنى تابارام، آنجاق بو شرطله که، سنه قیرخ گون مهلت وئرسن.

شاه دئدی:

— اگر خزینهنى تابسان، سنه نوزون آغیرلیقیندا قیریل وئرمهچکم، تا یا بیللمسن بوینونو ووردوراجاغام، قوجا پادشاهین یانینان قایتیب گللی ائوه. او نه قدر فکرلهشيبه بیر یول تا یا بیلمدی، اما نوز توتدنی ایشلن پشیمان اولمادی، قوجا فکرلهشیردی که، من عموردی سوروب، دورانیمی گهچیریشیم، اونسوز دا بو گون — صاباح بیخیلیب ئولهچکم، بو قدر آدم دار آنجاچیندان آسپیلنجا، قوی من آسپلیم، جماعت بو ظالمینن خلاص اولسون.

آروادی اریننی فکرلی گوروب دئدی:

— آ کیشی، سنه نه اولوب بئله فکرلرسن؟

کیشی دئدی:

— آرواد، قیرخ گوندن سوزرا پادشاه منی دار آنجاچیندان آسپیراجاق.

آرواد چوخ قوجا، هم ده عوام ایلی، بیر خیللی آغلايب گوز یاشی توكگنن سوزرا اریننن خیر آلیی که، آنی من بو مایه — حسابی بیلیمیم، قیرخ گون، یعنی نه وقت؟
کیشی دئدی:

— عیبی بوختور، من سنی باشا سالارام.

کیشی گهلب بارانردان قیرخ قارپیر آلیی، آروادینا دئدی:

پادشاهلار قوجا

قدیم زمانلاردا رنگبار آدلی بیر پادشاه وار ایلی، بو پادشاهین ظالم ایقدا مثل — برابری یوخ ایلی، بوتون جماعتین وار — دولتی، زورلا آلب دولوروشدی خزینهسینه، قورخودان هیچکیم دئییه بیلمیردی.

بو شهرده قیرخ قوللور وار ایلی، قوللورلار بیر گنجه سوزی بیر پیره قویوب، پادشاهین خزینهسینه نه قدر قیریل — گوروش واردی، هایسینی اوغورلايب آباردیلار. همین گونون صاباهی پادشاه خیر چاتدی که، نه دورموسان خزینهنن هایسینی، قوللورلار آباردیلار. پادشاه بو خبری ائشینن کیمی قشینلن آن قالی اود توتوب یاسین، او ساعت هر طرفه آدم سالدیرب قوللورلاری آختارماغا باشلاوی. پادشاهین آدمالاری نه قدر آختاردیلار سا خزینهنى آبارانلاری تا یا بیلمدیلر. آخرده پادشاه بوتون شهر جماعتی، بیاینا بیغیب دئدی:

سیره قیرخ گون مهلت وئیریم، خزینهمن کیم تابسا اونا نوزی آغیرلینی قدر قیریل وئرمهچکم، تا یا بیللمسهنیز هایسینیزی دار آنجاچیندان آسپیراجاغام، جماعت شاهین خاصیتینه بلك ایلی، بیلردیلر که، خزینه تايلماسا هایسینی دار آنجاچیندان آسپیراجاق. اودور که، باعلادیلار ال — آیانا دوشمگه، چوخ کوتور — قویندان سوزرا شهرده دنیا گوروش قوجا بیر کیشی وار ایلی، اگتسیلر اونون یانینا، دئدیلم؛

— خزینەنی گزیتلیگینیز بوی منه گۆستریڭ، سیزی ۱۴۸

۱۴۸

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

۱۴۹

قوللارلا سوز بئر اولوب همین تخته پدساهی پدسیمی
 برده تولدیردیلر. سحر پادشاهین تولوم خبری هر یره پاییلدی.
 جماعت همین گون شادلیق ائدیپ، قوجانی ئوزلرینه پادشاه
 سؤچیلر. قوجا تخته اگلهمن گیمی خرینه بین آفرینی آجیب
 بوتون وار — دولتی کاسلارا، قوجالارا، یتیم لره، السیز —
 آتاق سیزلارا پایلادی، قبریخ قوللور دا قوجا بین سهاوتینه،
 عداالینه حیران اولوب، قوللور لوقدان ال چکیپ، اونون ان
 یاخین دوستلاری اولولار.

— اوغول، چیلرینی کتمش له دولور، یتیه — یتیه منیمله
 گدک. هارادا کتمش قورتارسا، دوه اوراداییر.

قوجا ایله همین آدم بولا دوستوب کتدیلر. بئر خیلی
 کتیب شهرین کناریندا بئر چمن لیکه چاتدیلار. اوغلان الینی
 چینیته سالاندا گوردی که، کتمش قورتاریب، اورونو قوجایا
 توتوب دئیدی،

— کتمشیم قورتاردی، بس هانی دوه؟

هر ایکسی اویانا، بویانا باغیب دوهنی آختاردیلار. بئر
 ده گوردیلر اوتون اورتاسیندا دوه یاتیب، گوروشوبور. اولار
 دوهنی کتیریب پادعاهما وئردیلر. پادشاه گوردی کلهکی باش
 توتمادی، ینی دن فیریلداغا ال آتدی. قوجا بین اوزو یانا باخاندا
 آغاچان بئر سیلچک توتوب دئیدی،

— آ کیشی، تاب گوروم منیم اورجوماکی نه دییر؟

قوجا قالدی مصل نه دئیسین. بیردن گوزی ساتانلی اوچاقدکی
 مورویچک توروتا. گوردی که، بئر سیلچک اوچیشی برده
 مورویچک توروتا ایلیشیدی، اودور که، دئیدی،

— پادشاه ساخ اولسون، منیم گوروسه سیلچکین باعقا هیچ
 نه گورونمیر.

پادشاه بو ایسه ده سات قالدی.

کیشی گوردی پادشاهین فیرومالاقلاری قورزارسا باعقاجاق،
 اودور که، دئیدی،

— ای، پادشاه، من بوردولوم، بوراخ گکنیم، یتیه صباح
 کلهرم.

کیشی پادشاهان آیریلیب حوز گتیدی قوللور باشینین
 یانینا، دئیدی،

— قارداش، من گورورم پادشاهین ظلمی قورتاران دگیل،
 کجج — تتر او هم سیزی قوراجاق، هم ده جماعتی، یاخشی سی
 بوچور ائله بو کجه گکین پادشاهی تولیرین، بئر دهمه ایک
 او ظالمدان چانیمیر قورتارسین.

گنجیش زماندا بیر باجی - قارداش وار ایلی. قیز او قدر گوزل ایلی که، ائله بیل اون دورد گنجه لیک آی پارچاسی ایلی. اما قیزین دیلی لال ایلی. هیچنه دانیشا بیلمیردی. او شکست اولوغو اوچون قارداشی اونو چوخ عزیزله بیر سوزوننی ایکی ائله میردی.

آی دولاندی. ایل کئچدی. اوغلان ائولندی. بیر اوشاقلاری اولدی. آروادی اونون باجی سینی بئله حدیندن آرتیق عزیز- له مهنینی گوره بیلمیردی. هر دفعه بیر حيله قوروب عزیز- گوردن سالماق ایسته بیردی. اما بوتون جهلری بوئا چیخدی. اری نین بیر طوطی قوشو. بیرده عرب آتی وار ایلی. اوغلان اونلاری دا حدیندن آرتیق ایسته بیردی. خالین آرواد بیر گون طوطی قوشوننی بوغوب ئولمیردی. اری ائوه گلنده یانقلی - یانقلی دیل توکوب دئدی:

— باجین سنین طوطی قوشوننی بوغوب ئولمیردی. اوغلان دئدی:

— جانق ساغ اولسون، بیر قوش نه دیر که، اوندان ئوترو باجیمین خاطرینه دگیم. آرادان بیر نجه گون کئچدی، کیشی اووا گتمیشدی. آرواد ئوز قارداشوننی ئورگلیب خلوتجه عرب آتینن دا باشینی کسلیردی. اری اوودان قایداندا پنه آه و فغان ائله ییب دئدی:

— سن نجه دوزورسن که، باجین ایننی ده عرب آتینن باشیننی کسلیردی.

اوغلان دئدی:

— من بیر آتنن ئوترو باجیمی اینجیله بیلهرم. آرواد گوردی بئله ایشلرله ارینی بولدان چیخاردی. اودور که، باشقا تدبیر توککه باغلا دی. اری بازارا

گلنن کیشی ئوز اوغلوننی آپاریب شهرین کناریندا قوجا بیر قاریبا تاپشیردی. او نا چوخلی پول وئریب دئدی:

— قاری ننه، بو اوشاغا آنالیق ائله. بیر نجه ایلمن

سونرا گلپ آباراچام. قاریبیدا ائله بو لازم ایمیش. او ساعت راضی لیق وئریب اوشاغی کوتوردی. آرواد قاریبا تاپشیردی که، بو سری هیچ کیمه بیللمیرمه بیلیمیر.

آرواد قارینین پانیدان قایداندا سونرا باشلا دی ائوده یاس قوروب آغلاماغا. اری بازاردان قایدیب آروادینن حالینی پریشان کوروب دئدی:

— آرواد، نه بدبخت ایش اوز وئریب که، داد و فریاد ائیرسن؟

آرواد آغلا یا - آغلا یا دئدی،

— بوندان دا آرتیق بدبختچی لیک اولار؟ سنین ایستکلی باجین ایننی ده اوغلو سوزی ئولور تئبیریب.

کیشی بو دفعه آروادینن سوزونه اینانیب غضب لنددی. آرواد دئدی:

— آ کیشی، بس ایننی یز نئله ییک؟

کیشی دئدی:

— داما بو دفعه دوزمک اولمار. منیم ایم گلیمیر. قومولا- رینا دی. گلپ باجیمی آپاریب آتسیلا مشه یه. قوی اونودا قورد. - قوش یه سین. آرواد بئله بیر فرست آختا ویردی که، قیزی آپاریب آز دیرسیلا. ائله همین گون قیزی آپاریب مشه نین قالدن بیر برینده بورا خیاب کللیلر.

پازریق قیز بیلهدی نئله سین. دیلی ده بوخ ایلی که، دردینی دئسین. آخردا علاجی کسلیب باشلا دی گئنگه. اوج گون، اوج گنجه یول گئتی. آجیندان لاپ طاقتن دوشمشدی. یشمکه هیچنه تاپمیردی. بیردن قاباغینا بیر گنجکن لیک چیخدی. تئز اوندان دریب، اوچوندا اوش وئوروب بیر آز بئدی. بیر آز او طرفه باخیب گوردی دوم دوری، گوز یاشی کیمی بیر بولاق سویو آخیر. بیر - ایکی اوووج دا سودان ایچدی. او ساعت قیزین گوزونه ایشیق گلدی. قیلچالارینا طاقت.

قالی. او بوغویا گلن کیمی باجیسی اوزون خورجوزونا بیر قیزیل آلما. چیمنه ده بیر اوزوگ قویوب ائوزن چیغلی، ئوزو ده خمتچیله ده دئی دیلی که. سحر او گئنده چینی، خورجوزونی آختارارستیز. بلی، سحر آچیلدی اوغلانا یشک — ایچمک وئردیلر، یاغنی حرمت ائلهدیلر. یولا سالاندا دئییلر:

— ای غریب اوغلان، بیزیم عمارتن بیر قیزیل آلما ایله بیر اوزوگ ایتمیب، اگر سنده دیرسه اوزوسولو ایکن وئ. بوخسا آختاراجاق.

اوغلان آند — امان ائلهیب دئیدی:

— آختارین، اگر سنن تاپیلسا امر ائلهین بو:ئوسی وورسونلار.

اؤله بو وقت خمتچی لر اوزون خورجوزونا باغدیلار، کوردیلر آلما اوردادیر. دئییلر،

— سن آند ایچیردین، بس بو نهدیر؟

اوغلان آند — امان ائلهدی که، اوزو یقین اورگهسی قویوب. اوغلانین بوغازی توتولدی، چوخ یالواردی، اونا اینانان اولمادی. سوزرا اوغلانین چینی آختاریب اوزوکی ده تاپدیلار. اوغلان بیلمدی نه دئسین. خمتچی لر اوغلانین ال — قولونی باغلاپاندا باجیسی ابرهله دوروب دئیدی:

— اوغلان، ایندی سنه ایناناق، یا بو شعیله؟

اوغلان دئیدی:

— وایلاه، سنه شر آتماق اوچون بونلاری قسدا ائلهیبیلر. قیز دئیدی:

— قارداش، منی تانیما دین، او شعیله من قویوموشام، باشا دوغوشس که، سنن اروادین دا منیم باغیما بو اویونی کتیریب، اوغلان باجیسینی تانیلی، اوزدان عتر ایستغیب پشیمان اولوغوزو سویلمدی.

اوغلان باجیسینی کورتوروب گللی ائولرینه، اروادینی چاغیریب دئیدی:

— اگر اوغومون برینی دئمسن سنی ایکی شاققا ائلهجکم.

تره دن باشلا دی چغیرلا گئتمک. بیر ده کوردی که، قاپاقینجا بیر قشنگ دوشان گئیر. قیز دوشانین دایینجا او قتر قاجلی که، بیرده کوردی مشه نین اورتاسیندا گوزل بیر عمارتین قارشى— سینا دایانیب. بو وقت عمارتین قاپیسی آچیلدی، دوشان ایچری کیره. آرادان بیر آز کچمه میش ایکی نفر خمتچی گلیب قیزی ایچری آپاردیلار. قیز قیرخ پیله کان قالداندان سوزرا اؤله بیر اطاقا کیره که، آغزی آچلا قالدی. بورا او قتر قشنگ ایله که، آدام حیران قالیردی، اطاقدان بیر گوزل قیز چغیپ اوزو یانینا چاغیره. بیر برده اوتوزدیلار. اطاق صاحبی نه قتر سؤال وئردیسه قیز جواب وئرمه دی، اله ایله اشاره ائله دی که، لالیبر. ائو صاحبی دئیدی:

— ای گوزل قیز، داما سن لال دگلرسن. مشه ده یهدیگین کیچیکن، ایچلیگین سو سنن دیلینی آچیب، قورخما دانیش. قیز اونا یانایب، جواب ویره دی، کوردی که، دایینجا بیلیر. سؤیسیگیکینن بیلمه دی نه ائله سین قیز دئیدی:

— سن کیسن، بورا مارادیر؟
ائو صاحبی دئیدی:

— من سام بادشاهی نین قیزی ایلم. آتامین وزیرپله و گلی سوزی بیر بره قویوب آتامی ئوللیریب اونا شر آتدیلار. بو ایلمن خبر توتدیمیم اوچون منی ده ئوللورمک ایستهدیلر. سنن مشه ده راست گلیگین دوشان آتامین سحرکار رحالی ایلی. او منه کمک ائلیب، کتیریب بو سربا چچارتمی. کوردیگین بو سرای دا اوزونئور. او همیشه دوشان چلیبنده گیر. باشینا قفا و قدر گلن بهیخت انسانلارا کمک ائلیبر.

بو صحبتن سوزرا لال قیز دا باغیما گلن قفا و قدری اولن آخراجان دانیشدی. او گونن هر ایکی قیز دوستلانیب بیر برده یاشادیلار.

آرادان گون دولاندى، آی کئچدی. لال قیزین قارداشی اوا چیمیشدی، مشه ده یولی آزیب گلیب همین همین قارداشی قاپاقینجا چیغلی. خمتچی لر اوغلانی گوروب ایچری آپاردیلار. لال قیز قارداشی نی اوزاقدان تانیلی. اما بیلمیرمه دی. اورادانکی آداملارا تاشیردی که. اوغلانی قوناق ساغلاسنلار. اوغلان گنجه قوناق

آرواد گوردی که، بوئون ایشلرین اوستو آجیلیب،
 قورخوسوندان اوغلونون برینی دئدی. آتاسی گندیب قاریدان
 اوشاغینی آلب گئیردی. سونرا نوز آروادینی آباریب مشه ده
 آردیردی. دئدی:
 — یاخ نه اکمیشین اونو دا بیچین، ایندی بیلرمن که،
 پاخیللیق اقلهیب، شر آتماق نئجه بیس ایشیر.

بیر پادشاه باش وزیرینی نوز برینه قویوب، او بیری
 وزیریی ایله تغییر لباس اولوب نولکهنی گورگه چیچیر. ایکسی
 ده درویش پالتاری گئینیرلر که، اونلاری تانیان اولماسین.
 شاه وزیریی ایله آر گئیر، چوخ گئیر یولدا بیر کیشیه
 راست گئیر. کیشی ایله سلائییب باغلاپیرلار گتتگه،
 گورور که، کیشی ده اونلارلا گئیر. اودور که، دئیر:
 — کیشی، ایندی که، بیر برده گئیریک، گل یولا نردبان
 سلاق.

کیشی دئیر:
 — درویش بابا، بو یکهدیه یولا دا نردبان سالماق
 اولارسی؟

شاه گورور که، کیشی اونون سوزینی باشا دوشمدهی،
 داما اویستونی ووربور. بونلار گندیب بیر شهره چاتیرلار.
 کیشی دئیر:

— درویش بابا، بورا بیزیم شهریمیزدیر، ایندی من
 گئیریم ائویمیزه.
 شاه دئیر:

— قارداش، بیزی بیر گنجهلیکه آالله قوناغی ساغلاز—

— آنا، عیب دگیلمی، سن بیه قوناغا آباردیتمین خورگی بهییمین، سودی ده ایچیمین.

کیشی دئییز:
— قیزیم، دولمانی بولما یهدیگیمی سن هاردان بیلدین؟
قیز دئییز:

— بونی درویشلر سینین دیلینله مننه خیر وئردیلر. من سننه دئیهدنمه که، آی بوتودور، اولورلار چوخسور، دریا دولودور، دئمک ایستیهیردیم که، چورک بوتودور، دولمالار چوخسور، سود ده قابلا بوردی، درویشلر مننه خیر گوندریلر که، آی بارادیر، اولورلار چوخ دگیل، دریا قورویوب، یعنی چورگین یاریسینی، دولمانین چوخونی بهییلر، سودی ده تمام ایچیلر.

قیز آتاسینا چوخ بالاردی که، او درویشلری هیچ اولماسا بیر گونلو که ائویمیزه قوناق گتیر، کیشی چار — ناچار گندیب درویشلری ائوینه گتیردی.

کیشی نین قیزی نین گوزی بالاجا چپ ایلی اودور که، ائو ئییلرینی حوزنده بیر آن اگری قویوشولدی، درویشلر ایچری گون کیمکی ائوه دقله باغدیلا، خوش گللیندن سوزا ائو صاحبی دئدی:

— دوریش فاردانلار، ائویمیز نئجه دیر، خوشونوزا کلیرمی؟
دوریش قیزین گوزونون چپ لیگینه اشاره وورماق اوچون دئدی:

— ائویمیز چوخ قننگ دیر، اما بیرجه عیبی وار، باجاسی بیر بالاجا اگری دیر.
تئر قیز جواب وئردی که، باجانین اگری اولماقینا باخما، نوستی حوز چیمیز.

درویشلر بیر آن اوتورانانان سوزا قیز اولاردان خیر آلدی که، اوره گی نیز نه ایستیهیرسه یشمکه حاشر لایم، شاه گوردی که، کیشی نین حیطنده بیر آت، خیللی تویوقلاری وار، اودور که، دئدی:

— بیر ائله شی، آل که، ایچینی ئوزوموز پیاک، اورتا-سینی تویوقلارینیز، قمرافینی دا آتینیز.

سانمی؟ کیشی سسجلی گوستریر که، آلالله قوناغی اورا گلیر.

قیزینا سویلمیز.
قیز دئییز:
— آنا، گت او درویشلری قوناق گتیر، اولار عقللی آداما اوغشا بیرلار.

کیشی دئییز:
— سن که، اولاری گورمه ییمین، نه بیلیرسن که، عقللی آداما اوغشا بیرلار؟
قیز دئییز:

— او سننه دئیهدنمه کل بو یولا نردبان سلاق، دئمک ایستیهیریش که، کل یولی صحت ائده — ائده گئمک، سن اونون سوزوننی باخا دوشمه ییمین.

قیز نه قتر ائلله بیر آتاسی اوتلاری ائوینه چاغیرماق ایستیهیر، اودور که، قیز دئییز:
— آنا، غریب آداملیرلار، هیچ اولماسا بیر آن خورک حاشر لایم آبار وئر ییشیلر.

قیز بیر تهر آتاسینی راضی سالیر، بیر یشقاب دولما، بوتوتو تئذیر چورگی، بیر قاب دا سود وئیرر که، آبار وئر، قوناقلارا منیم آدیمان دئیهرسن که، قیزیم دئییز آی بوتوتو دیر، اولورلار چوخسور، سایا بیللمه دیم، دریا دا آغرینا جان دولودور، سوزا اولار نه دئسملر گلیب مننه دئیهرسن.

کیشی خورگی آباراندا بولما آچیب دولما ایله چورگین یاریسینی بهییر، سودی ده تمام ایچیر، قاب بوش قالیر، سوزا خورگین قالا نینی آباریب درویشلره وئیرر، درویش گوردور که، یشقاین ایچنده اون — اون یش دولما وار، پارا چورک، بیرده بیر بوش قاب، درویشلر دولما ایله چورگی بهییرلر قابلاری کیشیه قایاراندا، درویش دئییز:

— گت، قیزینا دی که، آی پارا ایله، اولورلار چوخ دگیللی، اون — اون یش اولاردی، دریا دا تمام قوردوشولدی، کیشی گلیب همین سوزلری قیزینا دئیمن کیمی قیز دئدی:

قېز او ساعت گېتېرېپ اورتاليفا بېر يېشمېش قوپوب دئلى،
 ايچىنى ئورونوز يەيىن، توملارنى نويوقلارا وئىرىن،
 قايتىنى دا آتېمىز يەيىر.
 پادشاه قېزىن عقلىنە تەجەب ائلهيىب، «آقزىن» دئلى.
 شاعلا وزير قېزدان چوخ راضىلىق ائلهيىب قايتىلار.
 بولدا قاباقلارينا بېر پىنەچى چىكى. شاه ائىستىشى كە، بو
 پىنەچى دە چوخ عقلى كىشىدىر. اودور كە، اونون يانينا
 چاتاندا شاه الينى باشينا قويدى، پىنەچى جواب اولراق الينى
 دىلىنە ووردى.

سونرا شاه دئلى:

— پىنەچى قارداش، دوققوزى اوچە وورا بېلىبىنمى؟
 پىنەچى دئلى:

— ووردوم، توتماي، مە دە ايكى لر قويدى.

شاه دئلى:

— اوزاقتاسان، ياخىندا؟

پىنەچى دئلى:

— اوزاغى ياخىن ائلهيىم.

شاه يىنە سوروشتى كە، ايكىدەسن، اوچە؟

پىنەچى جواب وئردى كە، ايكىنى اوج ائلهيىم، شاه

اخردا دئلى:

— قاز گونترىم يولا بېلىرىنمى؟

پىنەچى دئلى:

— ائله يولارام.

شاعلا وزير پىنەچىن آيرىلىپ كلىلر، شاه پالتارىي

دگىشىپ تەختە چىخاندان سونرا دئلى:

— وزير، سىنن اوچون عىبدىر كە، پىنەچىنىن بولدا

دانىشلىقنى سوزلرىن مەناسىنى بېلىمەسن، اودور كە، گەت

ئويىن، اما مبادا كىشىنى، اينچىدەسن.

وزير خىلى قىزىلدان، بولدان گوتوروب آينى مېنىب

قايتىلى پىنەچىنىن يانينا، كىشىنى تايىپ دئلى:

— شاعلا دانىشلىقنى سوزلرىن مەناسىنى مەنە دىمەرسىمى؟

پىنەچى دئلى:

— سوزون مەرسىنە بېر قېزىل وئىرىن دىمەم،
 وزير راضى لادىلى.
 پىنەچى دئلى:

— شاه الينى باشينا قوماقلا سوروشوردى كە، باشىن

سلامت اولماق اوچون نە ائىتمەك لازىمىر، مەن اليمى دىلىمە

ووردوم كە، دىلىنى ساكت قويسان، باشىن سلامت اولار.

سونرا او دئلى:

— دوققوز اوچە ووردونمى، يەنى يازى، ياشى، باشىرى —

دوققوز آيى ايشلەيىپ اوج آي قىشدا دولانماق اوچون روزى

توپلایا بېلىنمى؟

دئلىم:

— ايشلەيدىم بېر شى، چىخماي، مە دە اوتوز ايكى

دېشىمەن آرتماي، سونرا شاه دئلى:

— اوزاقتاسان، ياخىندا، يەنى اوزاغى گوردورس، بوخسا

ياخىنى، مەن جواب وئردىم كە، ياخىنى گوردورم، ايكىدەسن

اوچە، يەنى آياقلارنى سوزونە ياخىرىم، دئلىم كە، ايكىنى

اوج ائلهيىم، يەنى ايكى آياغىملا بويىمگە چىزىلىك چىكىم،

اليمە آغاج دا اليشام، اخردا شاه دئلى: قاز گونترىم يولار—

سانمى، دئلىم كە، يولارام، قاز دا سەن ايىن، يوللارىنى

الينن آلىم.

وزير پىنەچىگە چوخلى قېزىل وئردىگىنن پىشمان اولدى.

آتى سوروب گەتتەك ايستەيندە فەكرلىدى كە، قوى مە دە اونا

سئوال وئرىم، جواب وئره بىلمەسە دىبەلەيم بوللارىمى گرى

آلىم.

وزير دئلى:

— آ كىشى، اينلى سە دە دى گوردوم بو ساعت پادشاه نە

ائلهيىر؟

پىنەچى بېر آلتان بوخارى ياخىب دئلى:

— سەن بېلىرسەن كە، پادشاه بويوك آدامى، ائله آداملارنى

حقىقەنە دانىشاندا گرك بېر آز حومتى اولاق، اينى مەن

اوتوروشام قورو برده، قاباغىدا دا چىيرىق — جىندىر آياق قايى

لار، بورادان شاهىن حقىقەنە دانىشماق اولار؟ گل سەن آتى

په پښتو

بيړی وار ایلی، بیړی یوخ ایلی، کچمیش زمانلاردا بیړی ولایتمه ایکی قونشو وار ایلی. بوللاردان بیړی آداملاری آلامتاقلا. جوربهجور اگری بوللارلا وارلانیب تاجر اولمشلی. او بیړی قونشو آیین تری ایله. حلال زحمتله ایشلهیب، نوزونه ائو — انشیک، باغ — باغچه دورلشمی. تاجر دنگی، بیړیتمه بو قونشولارین آراسیندا سیاحته خوشلی. تاجر دنگی، — آق قونشو، من گورورم سن گمجه — گونوز ایشله — بیړسن، آیین تری توکورسن، اللرین قایار اولور، گل سنه آسان یوللا وار — دولت قازانماغین بولونی ئوگردهیم.

باغبان دنگی:

— او نتیجه بولعی؟

تاجر دنگی:

— آق قونشو، اوچور آل، باها سات، آداملاری آلامتاق، نه یوللا اولورسا اولسون چال — چاپ، اوناهم وارین چوخ اولار، هم ده جانین راحت.

باغبان دنگی:

— یوخ قونشو، من سن دقین یوللا وارلامتاق ایسته بیړم، انسان گراک ئور الوین زحمتی ایله ایشلهیب قازانا. تاجر بو فکرله راضیلاشمادی. آرالاریندا خپلی سیاحته

گتدی.

آخردا تاجر دنگی:

وئر میتیم، او زرلی عیانی دا سال چیکیمه، قانچینی دا وئر

الیمه سوزنا دقیم؟

وزیر راضی اولدی، آندان دوشلی. او ساعت پینهچی

سیچر اییب میندی آنا، وزیرین زرلی عیاسینی چینگینه سالیب

دنگی:

— وزیر، بیل آگاه اول، بو ساعت پادشاه سنین کیمی

آتلی لاری ائله بیر پاده، سنیم کیمی پاده لری ائله بیر آتلی، دی

عناحافظ

پینهچی آنا بیر قانچی ووروب گوزدن ایتمی، وزیر ما

گوزله دی پینهچی کلیب چیخادی. آخردا سویو سوزوله —

سوزوله گلی پادشاهین یانینا.

پادشاه دنگی:

— وزیر، گورورسنمی دنیا دا نتیجه آداملار وار؟ ایتمی

دی گورورم، وزیر بیگه او لایقیدیر، یونخسا سن؟

وزیر پینهچی نین اولندان عقللی اولوغونی بوینونا آلدی.

شاه پینهچی نی تالیب اوتو وزیر تعیین اولدی.

— قونشون، ايتنى كە، بىللە اولى كىچىق يولا، كىمە راست گىلىك اوج نغردن سوروشاق، اگر سن دىيەنى دىسەلر بوتون وارىمى سنە وئىرىم، من دىيەن اولسا سىنن نەيىن وارسا الينن آلاچام، بو شرطە مەر ايكىسى راضى اولى، ايكى قونشو يولا چىغى، اولار آز گىتىلر، چوخ گىتىلر، آخردا بىر اوغلانا راست اولدىلار، اوغلان ملە چوخ جوان ايى، تاجر دىلى؛

— اوغلو، گل سن بىزىم شرطىمىزى كىس، من دىيىم وار — دولتى اكرى بولا، قولورلوقلا قازانماق ياخشىدېر، آتچاق بو باغيان دىيىر كە، انسان گرك وار — دولتى حلال زحمتلە قازانسىن، بىزىم هانسىمىز دور دىيىرىك، اوغلان دىلى؛

— تاجر آقا، البته سن دور دىيىرسن.

تاجر اورونو قونشوسونا توتوب دىلى؛

— كوردونى من حقلېم.

باغيان اوغلانن سورونە بىر او قتر اهميت وئرمەدى، اورەگىنە فكلرنى كە، جوان اوغلاندىر، بو ايشلرى نە بىلىر، اوجور كە، دىلى؛

— گل يولوموزا دوام ائدەك، آتالار اوچەجن دىيىب، ملە

ايكى نفر قالىب.

اولار يوللارينا دوام ائلىب كىتىلر، قاباقلارينا بىر مشە چىغى، بىر آز مشە ايله گىلدىن سونرا مەر طرفى چىل — چىچكلە ئورتولموش بىر بولغا راست اولدىلار، بولغىن سويوندىن دويونجا ايجىلر، بىر قتر دىنجهلدىن سونرا ينە يولچى بولدا، دىيىب يوللارينا دوام ائتىلر، بولدا بىر اووچوريا راست اولدىلار، بونون دا اوز — كوزونن قولورلوق ياغردى، تاجر اووچونو كورن كىمى اونا ياخىنلاشيب دىلى؛

— آى اووچى قارداش، گل سن بىزىم شرطىمىزى كىس، من دىيىم وار — دولتى فېرىلداقلا، اكرى يوللارلا قازانماق، ياخشىدېر، اما بو باغيان دىيىر حلال يولا، ايتنى سن بىر جواب وئر كورەك هانسىمىز حقلېيىق، اووچى دىلى؛

— تاجر آقا، سن دور دىيىرسن، يازىق باغيان بو ايشە معطل قالىب دىلى؛

— تاجر قارداش، گل گىلك كورەك اووچونى آدم نە دىيىر.

بلى، آز گىتىلر، چوخ گىتىلر كلىب بىر آلاچىنا چىغىلار، كوردىلر آلاچىنن قايغىندا بىر قوجا كىشى اوتتوروب، اولار ادب — ار كانلا سلام وئىرىب، احوالاتى قوجايا سويلەدىلر، قوجا اوللارى دىنلەدىكىن سونرا دىلى؛

— من بو ايشە تاجرى حقلې كوروروم، باغيان بو سوزى قوجادان ائشىندە آر قالى عقلى باشىندان چىشىن، ئوز — ئوزونە دىلى؛

— كورەسن بو ولايتدە بىر نفر عدالتلى، دور آدم وارسى، ائله كىمى دىندىردىك مايسى، اكرى يولى حقلې بىللى، باغيان دىلى؛

— قوجا، سوروشماق عىب اولماسىن سن نە ايشىن صاحى اولويسان؟ قوجا دىلى؛

وقتيله سن عامىن جلدى ايلىم، باغيان اورەگىنە دىلى؛ «جلاددان بوندان آرتىق نە عدالت كوزلك اولار».

اودور كە، كىشىنن علاجى كىسلىب مباحخە دە اودور — دوغو اوچون اولوب قالان وارنى — دولتىنى تاجرە وئردى، وار — دولتى الينن چىغىش باغيان فكلرنى كە، بىللە آداملارن يانيدا قالمادانسا باشقا ولايتە گىتىك ياخشىدېر، او باش كوتتوروب بو ولايتن گىتى، بلى، آز گىتى، چوخ گىتى، درە — تبه دور گىتى كلىب شەرىن كىنارىندا بىر طرفى سىللىرىم قايالىق اولان واهمەلى يردە بىر مئارە كوردى، برك ياغىش ياغردى، دالدىلانماغا مېچ، بىر ير بوخ ايلى دىيە ئوزونو مئارايا وئردى، دقتلە ياخىب كوردى بورا بىر ائو كىمى يردىر، ايجرىدە بىر جاە و جلال وار، دولت وار كە، آدم باخاندا كورى قامايش، بىر طرفدە لىل و جواهرات، بىر طرفدە آل — الوان باهالى پارچالار، بىر طرفدە دە تاخىل، دوگو

یاریق باغیان منارادان چیخانندان سوزرا شهوه طرف کلیدی
گوردی که. هاسی شاهین خزینه‌سینین یاریلساسیدان دانیشیر.
بو احوالاتدان خبردار اولان باغیان سرافلاشا — سرافلاشا دوز
شاهین سرایشنا گتندی. غمستچیلردن اجازه آلیب ایجری کیردی.
اونو شاهین یاشینا بوراندیلار. باغیان شاها باش اگیب، دئدی:
— پادشاه ساغ اولسون، من سنین خزینه‌نی آباران
قوللورلارین برینی بیلیم.

شاه بو سوزلری ائشیلین کیمی دئدی،

— کیشی، سنین دئدیگین سوزلر دوز اولسا خزینه‌نین

یاریسی سنیتیر.

باغیان دئدی:

— شاه ساغ اولسون، منه هیچ بیر خزینه لازم دگیل. سنین
شهری‌نین لاب گناریندا بیر منارا وار. اوردا قیرخ قوللور
باشاییر. خزینه‌نی اونلار آباریب، همین منارادا کیزلدیلر.

شاه بو سوزلری ائشیلین کیمی امر ایله‌دی و قوقوز مین
دوققوز یوز دوشسان دوققوز نفر آنلی قوشون قیلینچ — قالخان
گوتوروب، گتیلر همین منارایا. ایجری کیریپ کوردیلر که،
پادشاهین خزینه‌سینین باشا بورادا چوخ شیئی وار. اما ایجریده
میچکم بوخورد، چوخ کوزلدیلر. قوللورلر گلیب چیخادی.
آخردا منارادانکی بوتون شیلرین هامیسی‌نی حوه‌لره بو کله‌یین
سرایا کتیردیلر. پادشاه بو احوالاتی کورنده سئویندیگینن
بیلمدی، تیله‌سین. اوزونو باغیانا توتوب دئدی:

— کیشی، من دئدیگیم سوزون اوستونده حورورام،
خزینه‌مین یاریسی سنیتیر.

باغیان دئدی:

— شاه ساغ اولسون، سنین خزینه‌نی قوللورلر سوبوغو
کیمی وقتی ایله بیر تاجر قیریلدلا وار — بوخوسو آلیب،
مقلن اولمیشدی. اینعی منه حولا بییمیم اوچون بیر اوووج
قیریل کفایتیتیر.

شاه دئدی:

— کیشی، بو آزدی، منن داما نه ایسته‌یرسن اوتانما.

ص.

چواللاری. دنیا نه ایستسن وار. کیشی بورادا او قتر قاللی
که. شر قاریشدی. آخنام اولدی. باغیش کسمک بیلمیردی، اولله
دوروب چیخماق ایسته‌یردی که. بیر ده گوردی بیر دسته
آدام معارایا دوزغو کلیر. کیشی بونلاری کورن کیمی قاجیب
کنجده کیزلندی. گلن آداملار کیریپ منارادا اکلندیلر. سفره
آچیب، یهیب — ایچیلر. دئمده بونلار قیرخ قوللور اییشن.
منارا دا اونلارین اییش. قوللورلر باشلادیلار پادشاهین
خزینه‌سینی یارماق اوچون تئبیر توکمهگه. قوللورباشی
پادشاهین خزینه‌سینی یارماق اوچون کیمین نه ایش کوره‌جکینی
ئوز آداملارینا گلوگتدی. اونلار یارافلائیپ، یاسافلائیپ یولا
دوشدیلر. قوللورلر منارادان چیخان کیمی کیشی ده فرست
تاییب قاجدی. قوللورلر چوخ بویوک بیر چيله ایله شاهین
خزینه‌سینی یاریپ، بوتون وار — دولتی‌نی حوه‌لره بو کله‌یین،
همین منارایا قایتیلار. قوللورلر پادشاهین خزینه‌سینن
اوغورلاقیقلارینی منارادا بره‌بر ائلهدیلر. سحر آچیلدی هر
بره‌سی — کوی بایلدی که. بس بو گجه پادشاهین خزینه‌
سینی یاریلار. قوللورلر بورادا قالسین گورک پادشاه نه
ایله‌دی.

پادشاه بوتون سرای آداملارینی باشینا بیغدی. قوللورلارین
تاییلماسی اوچون اونلاردان تئبیر ایستدی. باش وزیر ایره‌لی
دوروب، پادشاهها باش اگیب دئدی:

پادشاه ساغ اولسون، بو تزه ایش دگیل. نجه ایلمیر که،
بو قوللورلر جماعتین وار — دولتی‌نی چاییب، تالاییرلار، میچکم
اونلاری توتا بیلیم، نه برلری بیلنیر، نه نولاری تایلیر.
پادشاه دئدی:

— من اونو — بونو بیلیم، بو ساعت بوتون قوشوننی
سال شهرین چایینا، قوی برده ده گوبده ده اولسا قوللورلاری
تاییب کتیرسیلر.

پادشاهین سوزونن چیخماق اولمازدی، اودور که، وزیر،
وکیل، بوتون سرای آداملاری قوشونو گوتوروب دسته — دسته
مره‌سی بیر طرفه دانفیلدی. یددی گون، یددی گجه هر بری
الک — ولک ائلهدیلر، قوللورلاردان بیر ایر تاپا بیلمدیلر.
آخردا کور — پشیمان قایتیلار.

اداملار دئیلر،
 - بوخ، بیلیمبریک،
 تاجر دئلی؛
 - من پادشاهلار قیرخ قوللورون برینی گوسترن آدام،
 دئمه بو آداملار ائله قیرخ قوللورلاردان ایمنش.
 قوللورلار فرستی فوته وئرمه ییب دئیلر؛
 - آی کیشی، بیز سنی گویده آختاریردیک برده الیمیزه
 دوشموسن، گل سن بیزه ائوینین برینی گوستر، او قدر خلعت
 کتیرک که، قویماغا یز تاپمایسان، تاجر راضی اولدی، قوللورلار
 بیز قیت جالیدیلر، او ساعت هر طرفدن قیرخ قوللور توکولوب
 بیز بره جمع لشدیلر. دور کلیدیلر تاجرین ائوینه، تاجرین نهیی
 وار ایلی، بیقیب - بیقیبیریلر، فلوزونوده قول - قابیرقاسینی
 تیریلانا قدر دوگوب یولا دوشدیلر. تاجر اوج کون، اوج کچه
 ئولی کیمی قالدی. هاننا - هاننا ئوز نه کلید بیز تهر ساغالدی.
 بو احوالاتی ائشیدن باغیان تاجرین ایلیا کللی. تاجر اونو
 گورن کیمی دئلی؛
 - گورورسن باشیما نه ایش کللی؟
 باغیان دئلی؛
 - تاجر آقا، من بونو چوخدان بیلردیم، حلال رحمتله
 قازانیلمایان وار - دولتن آخوی بئله اولار.

باغیان دئلی؛
 - قبله عالم ساغ اولسون، قیرخ قوللورون مزاراسیندا
 سنین خرینه نئن باشقا جماعتن چالیب - چاپلمیش چوخلی
 شیلر وار، یاخشی اولادی که، او شیلری ده ئوز بیه لرینه
 قایتارادین.
 پادشاه کیشی نین سوزونه راضی اولدی، همین کون شهرده
 جار چکیلی، کیمین نهیی اوغورلانیمشیدسا کلید آباردیلار.
 باغیان شاهین وئردیکی قیزلی دا گوتوروب، باشلادی ئوز
 شهردنه دوغرو کئتمکه، اوج کون، اوج کچه یول کئتیب چاتدی
 ئوز وطنینه. قیزیلاردان بیز - بیز خیردالاییب، باشلادی
 ئوزونه ائو - ائشیک دورلاییب، باغ - باغعا سالماغا، آز وقته
 کلید کچمیش وار - دولتنی دورلتنی، باغیانین قونشوسی
 تاجر بو احوالاتی گوروب، کئتنی اونون پانینا، خوش - بشن
 سونرا دئلی؛
 - آی قونشو، آخی سن تمام مقلس اولموشلون، بو وار -
 دولتی هاردان آلدین؟
 باغیان تاجرین آج گوزلوقونی بیلیدی، گوردی که، تاجر بو
 دئمه اونا کلک کلک ایسته ییر، اودور که، دئلی؛
 - فلان شهرده نئجه ایل ایلی که، قیرخ قوللور پیدئا
 اولموشدی، قوللورلار جماعتین نهیی واردیسا چاپیب - تالاییر -
 دیلار، آخردا ایش او بره چاتدی که، قوللورلار پادشاهین دا
 خرینه سینی اوغورلادیلار. تصافا من قوللورلارین برینی
 بیلیم، کلید احوالاتی پادشاهلار خیر وئردیم، شاهین آداملاری
 قوللورلاری قیریب، جماعتین اوغورلانان وار - دولتنی ئوز لرینه
 قایتاردیلار. آداملار خیرخواه لیمیی گوروب منه چوخلی
 خلعت وئردیلر. ایندی سن ده گئب همین شهرده، کیمی گورسن
 دی که، قوللورلارین برینی خیر وئرن منم، اوندئا سنه ده
 قیزیل - گوموش وئرجکلر، باخ بئله جه سن ینه رحمت چکمدن
 وارالاناجاق سان.
 طمعکار تاجر بو سوزه ایناییب، کللی ائوینه، چیکینه بیز
 خورجین آلیب باشلادی همین شهرده طرف کئتمکه، ائله شهرده
 چاتمیش گوردی که، اوج نفر کلیر، بونلارا یاخینلاشیب دئلی؛
 - بیلوسینیز من کیمم؟

پېښه چی

بیری وار ایلی، بیری بوخ ایلی، بیر پادشاه وار ایلی،
صورتده نوز سراپیدان باشقا هیچ بیره چیمهینمی، کونلرین
بیرینده پادشاه کتبلارین بیرینده اوخونور که، بس قدیم لرده
یعنی پادشاهلار، نوزن بیر تغییر لباس اولوب نوز نو لگهینمی
شهر به شهر، کند به کند گوریش، بازاردا، دکاندا آدمالارلا
دردلشمیش، کاسب — کوسوبون ائوینه گلیب دردلرین
نوبره نریش.

پادشاه کتابی اوخویاندان سوزرا وزیرینی یانینا چاقیریب
دئیر:

— وزیر، ایستیمیرم بیر شهریمی گوروم نه وار،
نه بوخ، سن نه مصلحت گورورسن؟

وزیر دئلی:
— پادشاه ساغ اولسون، یانغنی فکری، سن کړک بو
ایشی چوخدان گوریدین، اما...

پادشاه دئیر:
— وزیر، دئیسن، سنده سوز وار، هی گوروم نه دئمک
ایستیمیرسن؟

وزیر پادشاهین عقلینه بله ایلی، اودور که، دئلی:
— ای پادشاه، دئردیم، اما قورخورام غصین کچه.

پادشاه دئلی:
— قورخما، اوره کینهه کینی هی.

وزیر گوردی پادشاه ال چکمهچک، علاجی کسلیکی دئلی:
— ای شاهیم، من دئمک ایستیمیرم که، سیاحت ائلمک،
جماعتین دردین — آزارین نوبرتک یانغنی ایتمیر، اما اولارین
دردینه علاج ائلمک هر آدامین مزه دگیل، من ایستیمیردیم
که، سن جماعتین آرزومونو نوکره نئمن سوزرا اولارلا بیر

تدبیر توکلسن، هلمی سننن راضی قالا، بوخسا قورود — بوش

کړمکن نه چیخار.

پادشاه دئلی:

— وزیر، گوروم سن عدالتیمه اینانیرسان، اولدا
باخارسان من نه ائلمیرم.

وزیر دئلی:

— کاش سن دغمن اولایمی.

بلی، پادشاه وزیرین سوزونن اینجیب بیر دست درویش

پانازی گلیب دروغی یولا، آز گئمی، چوخ گئمی، گلیب شهرین

کناریندا بیر پینهنجه راست اولی، گوردی پینهنجه پاشماق

یامایا — یامایا گاه اوخویور، گاه گولور، گئمی کړک، داماغی

چاقیر. پادشاه سلام وئریب بیر بهانه ایله پینهنجه تین پانیندا

او توردی، بیر آز اوردان — بوردان صحبت ائلمیدن سوزرا

دئلی:

— پینهنجه قاردان، سوروشماق عیب اولماسین، سن نه

قازانیرسان که، بعله گئمی کورسن.

پینهنجه دئلی:

— ای درویش بابا، ساغلیغینا هر کون پینهنجه لیکن

قازانیمیم بولو باغالیکورکیم، اته وئریب بولو قازانینی دمه

قویورورام، نه قدر که، اللریم، آتالاریم سلاستیر، اوله هر

کون ایلمه ییب قازانیم بولو بعله حکم.

پادشاه خلی صحبت ائلمدی، آخمام اولی، پینهنجه اونو

ائوینه قوناق آباردی، پادشاه گوردی که، قورودان دا، بلو

قازانی آسلیب، پادشاه بیر آز اوتورانان سوزرا قایدیب

کلی سراپا، فکر لئمی که، سن بیر پینهنجه اولسان، نوزو ده

بعله یکه — یکه دانیمسان، گور سنن بولو قازانینی نهنجه بوش

قویورام.

سحر تئردن پادشاه تخته چنجیب امر وئردی که، منیم

توریاغیمما بو کونن پینهنچلیک ائلمک قلفن ائلیلمیر، کیم

امر می بوزسا، دار آغاجینان آسلاچاق، صبح تئردن پادشاهین

آداملاری دوشوب هر بیره چار چکیرلر که، بس پینهنچلیک قلفن

ائلیلمیب.

پینهنجه بو خبری ائشین کیمی بیر چاتی ایله بیر پانکا

گوتوروب گنتی مشیه. قوروموش آغاچلاردان اوجون شلهسی
دوزلیب آلی دالینا. گتیریب بازاردا ساتی، ینه ات، دوگو،
آلیب گلی ائوینه. آخسام پادشاه درویش پالتاریندا بیر شی
بمانه ائلهیب گلی یینهچین ائوینه. گوردی ینه یلو قازانی
اوجاغین اوستونده دم آلیر.

پادشاه دئدی:

— قارداش، دئییرلر که، یینهچیک قغغ ائلیب، بس
سن نه ائلهچکسن؟

یینهچی دئدی:

— درویش بابا، بیر آدام که، رحمت چکمکن قورخما،
مفتخورلوقا، تئل لیکه گریزنده، او آج قالماز. گوردوم
یینهچیلگی قغغ ائله دیلر. گتیب اودونچولوق ائله دیم.

پادشاه یینهچین سرنی گویره نندن سوزا قایدیب
گلی. سحر امر وئردی که، بس کیم مشهمن اودون قیرسا جزا
وئرلهجک. یینهچی بو خبری ائشین کیمی بیر تور گوتوروب
گنتی دریا کنارینا. تور آتیب اون — اون بش بالیق توتدی.
آباریب ساتی. آخسام ینه ائوینه یلو بیشر تئردی. پادشاه
بو آخسام دا یینهچینی بوخلاناغا گنتی. گوردی ائوده یلو
بیشر.

پادشاه یینهچینی دیله توتوب دئدی:

— قارداش، بس سن بوگون یولو هارادان آلدین؟

یینهچی دئدی:

— کوردوم اودونچولوق قغغ اولوب، گتیب بالیقچی لیک

ائله دیم.

پادشاه اوره کینده دئدی: «سن گولسن، ایندی ائله ائله —

جکم که، هیچ بیر ایش گوره بیلمهسن، گوروم اوندان یلووی

هارادان آجاقتان».

پادشاه چیخب گلی سرایینا. سحرسی آدام گونلر

یینهچینی گون حضورنا چاغیر تئردی.

یینهچی تعجب قالی که، «گورهن، پادشاه منی نئله بیر؟»

کیسی فراشلارین قاباغینا دوشوب گلی سرایا. پادشاهی گوردن

کیمی تانی، باشا دوشدی که، درویش لباسیندا اوتون ائوینه

کلن پادشاه ئوزو ایمیش.

یینهچی سلام — کلانان سوزا دئدی:
— قبله عالم ساغ اولسون، منه گوره نه قوللوق؟
پادشاه دئدی:

— یینهچی قارداش، سن چوخ قوچاق آداما اوخشا بیرسان،
دور که، سنی سراید جلا دلینا گوتورمک ایسته بیرم.

یینهچی دئدی:

— پادشاه ساغ اولسون، یینهچی هارا، جلا هارا؟ منن
جلا اولماز.

کیسی نه قمر یالوار — یایش ائله دینه پادشاه راضی

اولمادی. زورلا گتیریب کیشیه جلا پالتاری گیندیریب،

بلینه ده قیتملی بیر قیلنج باغلا دیلار. پادشاه خستیلرینه

تاپشیردی که، کیشینی سرایدان هیچ بره بوراخما سیلار.

یینهچی گوردی بوردا قالسا ائوینه. آخسام یلو

بیشمهجک، اونا گوره آرائق قاپی لارین بیرینن کوچیه

چخدی، یاخیندا بیر دیرچی دکانی وار ایلی، ئوزون وئردی

اورا، قیلینجینی چیخاردیب دئدی:

— دیرچی قارداش، گوردورسنمی منیم بو قیلینجیم نه قمر

قیتملی دیر. آل بونو ساتیم سنه، تیهسین چیخارت، ئوزونده

قالسین، سایننا تفتهمن بیر تیه قاپیر، وئر ئوزومه.

دیرچی دئدی:

— قارداش، سنن تیه نه نه وئرچکم؟

— هیچ نه، سنن برجه خواهشیم وار، اونو برینه یترسن

ائله قیلینجی پولسوز — پراسیز وئرجهکم.

دیرچی دئدی:

— دی گوروم خواهشیم نه دیر؟

یینهچی دئدی:

— قیلینجین عوضینه بازاردان بیر کیرونکه یاغ، بیر

کیرونکه دوگو آل، آبار فلان برده وئر بیزیم ائوه.

دیرچی بله آسان شرطه او ساعت راضی اولدی، تئر

تختهمن بیر قیلنج تیهسی قاییریب کهنه قیلینجین سایننا

تاختی، یینهچینی تاپشیردی شیلری ده آلیب آباردی اونون

ائوینه.

— ای پادشاه، من سنه دفته‌نده اینانمیردین، کوردومی
اوغلانین میج بیر گناهی بوغور. قیلینج حوزوب تخته اولدی.
هاهی بو اینسه سمل قالدی. پادشاه علاج‌سیر قالیب اوغلانلی
بورانغدی.

دئمه بو اوغلان کورکه بیر پادشاهین اوغلو ایییش. اوغلان
پینهنجین کلگینی باشا حوشمیشدی. اونا کوره اوندان چوخ
راشی ییق ائلایب گتندی. اوغلان ائورلرینه چاتان کیمی باغینا
کلن احوالاتی آتاشینا سویلمدی.
اوغلانین آتاشی غضب‌لایب دئدی:

او هانسی پادشاهنیر که، منیم اوغلو مون بوینونو
ووردورماق ایسته‌ییب، مگر او بیلمیر که، منیم یتمیش یددی
ئولگه‌یه حکوم چاتیر. بوتون پادشاهلار سنه باج و خراج
وئریر. اینلی من اونون ئولگه‌سینی ویران قویوم اودا باغسین.
پادشاه قوشون بویوگون چاغیریب امر وئردی که، بس
کئیب آلدان ققلاندیلار. چوخلی آدم کوتروب دره‌لدن یئل
بویوگی، یهلوانلار آلدان کئیب اوستن ققلاندیلار. اوستن
قلان پادشاهین تورباغین آلت — اوست ائلایبرسن. قوشون
کیمی تبه‌لدن سئل کیمی، آباق اوزنگیمه، دیر قاپیوقادا، آر
کئتیلر. چوخ کئتیلر کلب همان پادشاهین تورباغینا چاندیلار.
بو طرفین ده پادشاهما خیر گتندی که، انوی بیخلمیش. نه
دورموسان قوشون شعوی اوزوک قاشی کیمی محامریه آلیب،
پادشاه او ساعت امر وئریدی بو طرفین ده بوینون قوشونلی
چوخلی دشمنین قایاغینا، دعوا طیلی چالیندی. یهلوانلار بیر —
بیر میدان چنجیب، نوره چکیب، قالدخان توتوب، قیلینج ووردیلار.
بونلاردان بیر شی 'چیفصای، آخردا قوشون قاریشیب بیر —
بیرینی ائله قیردیلار که، قان سو بیرینه آغدی. یددی کون،
یددی گنجه ائله دعوا اولدی که، میج روزگارین گوزی پئله
دعوا کورسه، ییغدی. آخردا اوغلانین قوشونلی. اوستون کلب
قیردیین قیردی، قالاتی دا قاجیب داغیلدی. شاهزاده اوغلان بیر
دسته یهلوانلار سراپا کیریب پادشاهین الاقینا کنجدی. قیلینجی
سویریب پادشاهی ئولایرک ایسته‌ینده شاه دئدی،

— ای شاهزاده، سن کیمسن، منی نه ئولورورسن؟

آنجام اولدی. پادشاه 'ینه ئوزون وئردی پینهنجین
ائوینده. کوردی پلو قازانی ینه دمه قویولوب.
پادشاه قالیب کللی سراپا. اوزو فکر کورتدی که،
کورسن بو نه احوالاتنیر، من پینهنجینی بورادا ساغلادیم که،
کوروم اینلی نجه قازانیب پلو پیشرتیرمک، اما بیر شی
چیفصادی. قالدی انتظاردا که، بو سری ئویره‌نسن.
سمر پادشاه جلادا امر وئردی که، حاضرلاش بو کون
آدام باشی ووراجاقسان. بوتون سرای ایمانلاری، وزیر، وکیل،
هایسی ییغیلدی میدانا، پادشاهین خلستچیلری بیر جوان
یهلوانی کتیریب ال — قولو باغلی بیخیلار پینهنجین
قایاغینا.

پادشاه امر ائلدی که، جلاد، بو آدم یاتیب، آتینی
بوراجیب منیم قوروغوما، آت قوروغو کورلایب، اودور که،
بوینون بوینونو وورمالیسان. پینهنجی باغیب گوردی بو بیر
گوزل اوغلاننیر که، آدم باخاندا حیران قالیر. ئوزوده کوجلی
بیر یهلوانا اوخشاغین.

اودور که، دئدی،
— ای پادشاه، ئوزون دئیرسن که، اوغلان یاتیب بوخونیا
قالیب، آتی کیریب سنین قوروغونا. مگر بوندان ئوتری ده
آدامین بوینونو ووردورالارمی؟ بو اوغلانین تقصیری بوغور،
سن کل عدالتینه کوج ائلهمه.

پادشاه قینقیریب دئدی،
— آرتیق — ادیک دانیشما، سنه نه دئیرم اونو! دا ائله.
پینهنجی اینلی قیلینجین قیضه‌سینه آباریب دئدی؛

— ای منیم قیلینجیم، اگر بو اوغلانین گناهی وارسا اونون
بوینونو ائله وورارسان باشی یددی آرشین کربنه دوش، بوخ
تقصیری بوغورسا، اوتدا کوروم منیم قیلینجیم ایلمه تخته‌یه
دوسون.

پینهنجی قیلینجی سویریب کویه قالدیردی که، اوغلانین
بوینونو وورسون، کوردیلر قیلینج حوزوب تخته اولوب.
پینهنجی تتر فرستی، فوته وئرمه‌ییب دئدی؛

شاهزاده دئلی؛

— سن عدالت‌سیر، قان ایچن آدامسان، نه اکیب‌سنسه اونو دا بیچیرسن، — دئییب امر ائله‌دی که، هله آپاریب اونو زندانا سالینلار.

سونرا اوزون پینه‌چی‌یه توتوب دئلی؛

— کیشی، سن ده جلدلیق ائله‌ینده یقین که، چوخ باشلاری بدینندن آیریلسان، ایندی سن ده اکیب‌کینی بیچرسن.

پینه‌چی دئلی؛

— ای شاهزاده، من ثولومین قورخخورام، اما دوزوبو دئییم که، بو وقته‌جن هیچ کیمین باشینی کسمه‌یمش.

شاهزاده دئلی؛

— اوندان من قیلینجیمی چکیب سنین بونونندان ووراجام. اگر دوزغودان دا هیچ کیمین باشینی کسمه‌یب‌سنسه، بو قیلینج دا سنین باشینی کسمه‌یه‌چک.

شاهزاده‌نین ایکی قیلینجی وار ایلی. بیری‌نین تیه‌سینی اولجه‌دن تخت‌دن حاضرلا تیشدی. آل آتیب همان قیلینجی سیویردی. گویه قالدیریب وورماق ایسته‌ینده دئلی؛

— کیشی، بو نه ایشیر، قیلینجیم دوزوب تخته اولی،

دئیه‌سن سنین گناهین یوخسور.

پینه‌چی چوخ عقللی آدام ایلی، بو احوالاتی گورنده اوغلانا دقتله باخیب بارماغینی دیشله‌دی، باشا دوشدی که،

بو همان ثولومین قورتاردیغی اوغلانلی.

اوغلان پادشاهی زنداندا ساغلاتلی، اونون تاجی‌نی کهنه

وزیرین باشینا قویلی، پینه‌چی‌نی ده اونا وزیر تعیین ائله‌دی.

تارا پادشاهلا وزیر خیامعتی راضی سالیب عدالتله ایش گوردیلر.

گویندن اوج آلما دوشلی، بیری منیم، بیری سنین، بیری ده

ناغلا قولاق آسانلارین.

توقین گکلی

بیر قوجانین احمد آدیندا بیر اغلو وار ایلی. اوغلان ناخیرچی‌لیق ائله‌یردی. بیر گون کوچه ده یولداشلاری اونو آلدادیب دئییلر؛

— اده، سنین یولداشلارین هلمیسی ائولونه‌یب، بس سن نیه ائولنیرسن، ایندی گئرسن ائوه، آنانا دئیهرسن سنی ائولنیرسین، ئوزی ده پادشاهین قیزی آلسین، او ساعت آتان گئییب پادشاهین قیزی سنه آلاچاق.

احمد هم جوان، هم ده هر سوره اینانان ایلی. او اوشاقلارا

ایناندی. آخسام ائوه گان کینی آتاسینا دئلی؛

— آتا، بو ساعت گئییب پادشاهین قیزی منه آل.

قوجا دئلی؛

— بالا، سن بالاجاسان ائولنمک وقتی دگیل، بیر ده بیز

کاسب آداسی، پادشاه قیزی سنه وئومز.

احمد آتاسینا دئلی؛

— من هیچ‌زاد بیلیمیرم، بو ساعت ائلی گوندر، پادشاهین

قیزی منه آل. آلماسان هامینیزی قیراجام.

قوجا جانی‌نین قورخوسوندان پادشاهین یانینا ائلی

گوندردی. ائلی گلیب ائلی داشی‌نین اوستونده اوتوردی.

او ساعت گئییب پادشاهلا خبر وئردیلر که، بیر نفر گلیب ائلی

داشی‌نین اوستونده اوتوروب. پادشاه امر ایله‌دی گئییب

ائلی‌نی کتیردیلر.

پادشاه اوزونو ائلی‌یه توتوب سوروشلی.

— بیزه گوره نه قوللوق؟

- آی بالا. سن قیرخ مرتبه‌لی اثری نتیجه تیکبیره
بیلرسن؟
احمد دغلی،

- آی کیشی. قیرخ مرتبه‌لی اثری تیکبیرگه نه وار،
بیر آیین ایچینه اثری تیکبیرم. ایکی جونگه‌بیر وار،
بیرینی ساقا بولونا پادشاه ایسته‌دیگی اثری تیکبیرک.
والسلام شد تمام.
کیشی کوردی اوغلی بو باره ده هیچ نه بانا دوشمور.
دغلی،

- اوغول، قوی سن دغین اولسون. آبار جونگه‌نین بیرینی
بازاردا سات. کبیر بولونا قیرخ مرتبه‌لی اثری تیکبیرک.
احمد تتر توروب جونگه‌نین بیرینی باشینا ایپه سالیب
بازاردا ساتماغا آباردی.

ایندی سیره کیمدن خبر وئرم بازار لوطی‌لاریندان. سن
دغمه شهر بازاریندا یددی لوتی جماعتی آلداداراق. شغلری
چوخ اوچوز قیمته آلیب نور آلازیندا بولاریش. همین
لوطی‌لار بیر - بیرلک سوزله‌شولر که. احمد ایندی باناسا
جونگه کبیرجاک. اوتو چیش آدی ایله آلا‌دیب آلاق. آباریب
کسیب یدیک. لوطی‌لار بو قرارا کلیب مورسی بازارین بیز
کنجینه چکله.

احمد جونگه‌نی بازارا کبیرن کیمی او ساعت، لوطی‌نین
بیری کلیب دغلی،
- آی اوغول، بو چیشینه نه وئریپ؟
احمد جواب وئردی که. اده گوزون کورمور، کور دگلسن
که. بو چیش دگیل جونگه‌دیر.

سوزلا. ایکینجی لوطی توردو پتیریب دغلی،
- بو کچی، بالاسینا کبیر آتی شاهی وئرم.
احمد ایکینجی لوطی‌نین دا یانیندان سوووشدی. بئله -
بئله احمد آتی لوطی‌دان سوووشدی. لوطی‌لاردان بیری جونگه‌یه
آتی شاهی. او بیری اوچ شاهی. بئله - بئله قیمت قویاراق
جونگه‌نی اصمین ایندن آلاق ایسته‌دیریلر. یددینجی
لوطی‌نین یانیندان کبینه او دا دغلی،

اولجی پادشاهما تطایم ائلیب دغلی،

- پادشاه ساغ اولسون. سنین قیرینی بیزیم بوخسول
قوجانین اوغلی احمد ایسته‌بیر.
پادشاه بیر قدر فکره گلدن سرنا اولجی‌یه دغلی،

- چوخ عجب. گلین اوغلانی منیم یانینا کبیرن کوروم
منیم قیرینما بارا شایر. یا بوخ.
اولجی پادشاهما باش اندریت کور - پشیمان گری قایتدی،
کلیب پادشاهمین دنگیگینی قوجایا تئلا ائله‌دی.

اولجین بو سوزلری ائلمینده قوجانین قورخودان دیرلری
توتولدی. اوغولونو یانینا چاغیریب دغلی،
- اوغول، بیزیم باشیمیزی جنجه سالین، پادشاه سنی
یانینا چاغیریر.

احمد بو سوزی ائشیتک سونیه - سونیه دغلی،
- نه ائتمک، بو ساعت کبیرم.
آناسی احمده چوخ یالواری، یاخاردی. ایلان دیلی
چینار تدی که. بالا کل بو ایمن ال چک. او پادشاه آدامبیر.
چوخلی مال، دولت، بول ایسته‌ه‌چک. بیزیم هیچ نه‌بیز
بوغور. احمد فولاق آسادی، بوللا‌دیب پادشاهین یانینا گتدی.
تطایم ائلیب دغلی

- پادشاه ساغ اولسون، من سنین قیرینا اولجی گوندر-
میشیم. سن ده دغیشین که. اوغلان تورو گلین کوروم
منیم قیرینما لا‌قیر بونسا بوخ. ایندی من گلیمیش.
پادشاه گوز اوچی اوتو سوزو گن سوزلا دغلی،

- چوخ یانغش. من قیریمی وئرم، آنجاق کرک قیرخ
مرتبه‌لی اثری تیکبیره رسن. اثری تیکبیره بیللمسن بوینونو
وردور اهاغام.
احمد پادشاهما تطایم ائلیب، باش اوسته دغیب اولرینه
کللی.

احمد اولرینه کلیب آتاسینا دغلی،
- آتا. پادشاه قیرینی منه وئرم. آنجاق دغیر که. قیرخ
مرتبه‌لی بیر اثری تیکبیر سنی.
کیشی بو سوزلری ائتمین کیمی دغلی،

— نيه اولمور، باخ بو ساعت من اونا سوز تاپشیراجامام گلیب ائوده آرادا دئسین، اودا گلیب دئیجهك.
 او ساعت لوطی لاردان بیر قوجایا دئی: — اینیگی ائلهدی، اوندا گل یوغلایاق.
 قوجا بونا راضی اولوب دوشانا دئی: — دوشان، گمت آرادا دی که، قوناغیم وار، بیر آز خورک

بیشیرسین.
 کیشی دوشانی بوراخان کیمی او قاچیب گورن ایتدی. بیر آزدان سونرا قوجا ائوه گلیب آروادیندان سوروشدی: — آی آرواد، قوناغیم وار، خورک بیشیرسیمنی؟ آرواد دئی:

— البته، بیشیریشیم، دوشان گلیب دیه کی، آقامین قوناغی وار، بیر آز خورک بیشیر، من ده بیشیردیم.
 لوطی لار گوردیلر دوشان گلیب حیطله اوت یهیر، او ساعت کیشی لوطی لاری ائوه چکلی، اوتوردولار. آرواد سفزه سالدی، خورک کتیردی، بونلار خورک یییه — یییه دوشانین قیمتینی خبر آلدیلار. کیشی دئی:

— بالا، من او دوشانا ایکی ئوزی آغیرلیقدا قیزیل وئرمیشم، آنجاق سیز ئوزوموزونکوسور، سیزه ئوزی آغیر-لینیندا قیزیل وئرمم.

لوطی لار بونا راضی اولدیلار، خورکدان سونرا دوشانی ئوزی آغیرلیغیندا قیزیل آلدیلار. بو زمان کیشی آروادینا چای قویماغی تاپشیردی، آرواد چای قویماغا گئج تریندی، کیشی بالاندان حوصله نیب، قونقلارین یانیندا آروادینی بره بیخیب، گویا باشینی کسلی، بونو گورن لوطی لار دئیلر: — آی کیشی، سن نه قاپیردین، آروادی نیه ئوللوردین؟

قوجا حالینی پوزماییب دئی: — عیبی بوخسور آی اوغول، بونون باشینی گوند آچیتیم توتاندا بیر نچه دفعه کسیرم، ینه ساغالدیرام، اونون علاجی منله دیر، باخ بو توتکی چالان کیمی آرواد دیریلجهك، چونکه بو ئوللی دیریلن توتکیدیر، — دئییب آروادین قولاغی نین

— اده، کتیر املیک کئچی بلاسینا ایکی شاهی وئرم، آباریم اوشاقلار اویناتسینلار.
 احمدین لوطی لارین کلگینن خبری یوخ ایدی، او چونکه نی اوج شاهیا ساتیب بیر شاهی سینا دا بازاردا چورک آلیب یهدی. ایکی شاهی سینتی ائولرینه کتیردی.
 احمد ائوه گلن کیمی آتاسی ایله دعوا ائلمهگه باشلادی، سن منه چونکه عوضینه چیش وئریب سنینیش...
 کیشی اوساعت باشا دوشدی که، لوطی لار اونو آلدادیلار. اوزور که، دئی:

— عیبی بوخسور اوغولم لوطی لار سننی آلدادیب چونکه نی چیش عوضینه اوجوز قیمته آلدیلار، بن اولاردان عوضینی چیشارام.
 کیشی صاباهی تور گوتوروب اووا گئتدی، ایکی دوشان توتوب ائوه کتیردی. دوشانین بیرینی حیطله باغلا دی، او بیرینی قوجاغینا آلیب بازارا آباردی. آروادینا دئی:

— سن خورک بیشیر، بو گون ائوه قوناق کلهجک، من گندیرم بازارا، قونقلارلا ائوه گلنده سننن خبر آجاغام که، آی آرواد، خورک بیشیرسیمنی، سن ده منه دئیهرسن که، آی کیشی، دوشان گلیب منه دئی کی، آقامین قوناغی وار، بیر آز خورک بیشیرسین، من ده بیشیردیم، خورکن سونرا من بیر شی' بهانه ائلیب سننله دعوا ائلمهجکم، حوصله نیب سننن بوغازینی بالاندان کسهجکم، سن ده او ساعت بره بیخیلارسان، اوله که، من سننن قولاغی نین دینینه توتک چالدم، اوندا قالغارسان، سونرا بیر اوزون باغیرساغا قرمز رنگ دوللوروب آروادین بوغازینا باغلا دی، ئوزو ده دوشانی گوتوروب بازارا گئتدی.

قوجا بازاردا «آی خبرچی دوشان آلان، آی خبرچی دوشان آلان» دئییب چار چکلی، تئز لوطی لار کیشی نین باشینا بیخیلیدیلار. خبر آلدیلار که، دوشانین خبرچی لیگی نی یوغلاماق اولارمی؟
 قوجا دئی:

ئوز سوزونون اوستونده حوروب قيريني وئرسين. پادشاه، وزير، وکیل گليب باشغى ائوى يگنديلر. پادشاه سوزيني گوى گوتوره بيلمهدى، قيريني احمده وئردى.
 همان گونى جماعتى توبا چاغئيريب قيرخ گون، قيرخ گنجه توى ائلهديلر. احمد شاهين قيريني آلى. احمدين آناسى تويدان سونرا احمدى يانينا چاغئيريب دئلى.
 — اوغول، بو گوننه قتر سن اوشاق خاصيت ايلين، اينلى داما كيشى سن، ئوزونو كيشى كيمي ده گورستر. بونخسا قير سنى قويوب گئير. احمد آتاسينا سوز وئردى كه، اونون نسيحتى نى ياديدندان چيخارمايماق

ديينده توتكى چالى. آراد تتر ديريلىب آياغا قالغى. لوطىلار بو ايغبه سمل قالديلار. اولار بير قتر قيريل وئرب توتكى ده آليب گئتيلر.
 ائله كه، لوطىلار گئتيلر قوجا آرادينا دئلى:

— آراد، صباح لوطىلار قايدماق، من گئيريم قيرستانا، اولار گلنمه دئيررسن كه، ائله سيز او طرفه گئين كيمي كيشى ئولى.

لوطىلار بازارا كليب دوشانى ائوه بوراغئيلار. دوشان قاچيب گوزدن استى. لوطىلار ائوه كليب گورديلر كه، دوشان بوخئور. او ساعت آروادلاريني بره بيخيت، يانلاريني كسديلر. سونرا نه قتر توتاك چالاسلارسا آرادلار ديريلمهديلر كه، ديريلمهديلر.

قوجانين الينن حرمسلنن لوطىلار تتر كيشى نين ائوينه كليلر. قايدان ايجرى گيرن كيمي قوجانين آرواي دئلى:
 — آى اوغولار، سيز بيزدن گئين كيمي قوجا ئولى، آباريب باسبورديلار.

لوطىلار اوردان حوز گئتيلر قيرستانا، گورديلر كيشى اورادا گيرلنننن. احوالاتى قوجايا دانئشرديلار.

قوجا دئلى
 — بالا نه، اگميشينيز اونودا بيچينيز، سيز منيم جوتگمى چيش آدينا اوشاغى آلاديب آلايتيز، من ده عوضنى چيختم، لوطىلار ايستهديلر. كيشى نى دو كسونلر.
 قوجا دئلى:

— اگر آرتق — اسكك دانئشسانيز گئيب شاها خير وئرمم كه، لوطىلار آروادلاريني ئولورولر، او ساعت سيزى دار آغاچيندان آسپيرار.
 لوطىلار قورخودان كور — بيشمان چيخيت گئتيلر.
 صباحى گون قوجا بئلارى چاغئيرتيريب ائو تئگيرمكه باشلادى.

قيرخ مرتبلى ائو حاضر اولان كيمي احمد پادشاه خير گوندردى كه، پادشاهين ايستهدىكى ائو حاضردير، اينلى اودا

اوتوردى، اولار هر نه سوروشدیلارسا تئىل-يگىن جواب
وئرسەدى.
بلى، ھىن گونن چوبانلا نەنەسى ھرنە يەيىپ ايچىلر-
سە قىزا ھىچنە تەكلىف ائتمەيدىلر. دوز اوج گون نەنە بالا
يەيىپ - ايچىلر، قىز باغا - باغا قالدى. ظالم قىزى تئىل-
ليگىن آغزىن ايچىپ چورك دە ايستەيە بىلمىدى، آز قالىرى
اچىندان ئولسون.

قىز گون چوبانن نەنەسى ئوى سوبوروب، سوبورگەنى
آتى قىزىن اوستونە، دىلى:

— آى مېتىل قىزى مېتىل، ھىچ اولماسا اوتوردوغون يردە
يان - يورەنىسە دە سوبور، زىيلىن ايچىنە اوتورما.

قىز سوبورگەنى الينە آلب ئولوم - ظلوم اوتوردوغو
يردە يان - يورەنىسە چىكى. چوبان بو احوالاتى گورن كىمى
قىزا بىر تىكە چورك وئردى. قىز چورگى يەدى، سحر آچىلدى.
آرواد ينە ئوى سوبوروب سوبورگەنى قىزا آتپ دىلى:

— آى بالا، بىر اوتان، آيىرغ - جيا ائله، يەكە قىزان،
توز - تورباغىن ايچىنە اوتوروبوسان، ھىچ اولماسا اوتور-
دوغون يرى سوبور.

قىز بو دىقە ھم اوتوردوغو يرى، ھم دە يان - يورەنىسى
سوبوردى، بو ايشىن سونرا قىزا بىر پارا چورك وئردىلر.
ماياھى گون چوبانن نەنەسى قاب - قاچاقى قىزىن قاياغىنا
توكوب دىلى:

— اونو - بونو بىلمىم، اگر بو قابلارى يوماسان،
اچىندان ئولسون دە سنە چورك وئرسەجگم.

قىز چوخ چىنلىكلە قىلارلى كوتوروب حىطە چىخدى،
دېيىنە - دېيىنە بىر تەر يودى، بو دىقە اونون ھم چورگىنى
آرتىردىلار، ھمدە خورك وئردىلر. بىللە - بىللە چوبانن نەنەسى
قىزا ھر گون بىر ايش كوردورسەيش يىشك وئرمىدى، گون
قولاندى، آى كىچكى، قىز ايش گورگە عادت ائلەدى، عمللى -
باشلى قوچاقلاشدى.

ايل تمام اولدى، قىزىن، آتاسى اونون يانىنا كىلدى كە،
گورسون چوبان وىلىنى يويىنە يتىرىمى.

قىم زىمانلاردا بىر وارلى كىشىنىن اوج قىزى وار ايدى.
اورتائىچىلا كىچىك قىز دىللى - دلاور، قوچاق اوشاقلار ايدى،
اما بويوك قىز او قىر تئىل ايدى كە، اوج گون آج قالسا دا
دوروب بىر تىكە چورك آلمانغا ايرىدى.
گون - گون اورتايا كىمى ياتار، الينى آغدان - قارايا
وورمادى، ايشى او يره چاتىشى كە، قىزىن آتا - آتاسى دا
اونون تئىل ليگىنن جانا دويوشدى.

قىزىن آتاسى ھر يره چار چىكىرىپ بوتون دايەلرە وعد
ائىلەيدى كە، كىم مېنىم قىزىمى تئىل ليك ازارىنن خلاص
ائىلەسە، اونو دنيا مالىندان غنى ائەجگم، مانسى تىرىبەچى
كلىشىسە قىزىن تئىل ليگىنە طلاج تابا بىلمەيدىشى.

گونلرىن بىرىندە بو احوالاتى بىر چوبان ائىلدىر، چوبار

تئىل قىزىن ناغىلى

نەنەسى دە كوتوروب كىلىر ھىن كىشىنىن يانىنا، احوالاتى
اونا بىللىرىپ دىلر:

— غمى، من كىلىشم كە، قىزىنى وئرسن آبارىم ائويىمىزە
نەنەسىن يانىندا بىر ايل قالسىن، اگر قىزىنىن تئىل ليكى
كلىتمەسە، اوندان نە جىزايستەن وئرسن.

كىشى قىزىنىن الينن جانا دويوشدى دىيە چوبانن
سوزونە راشى اولدى، اولارن ائولرىنىن يىرىنى ئوگرىدى،
سونرا دا بويوك قىزىنى چوبانن نەنەسىنە وئردى كە،
آبارىن ائولرىنە، قىز او قىر تئىل ايدى كە، يادە گىتىك
ايستەيدى، اودور كە، چوبانلا نەنەسى اونو چوخ چىن ليكە
ئوۋە كىتىدىلر.

قىز چوبانن ائوينە كلن كىمى چىكىلىپ بىر كىچە

صفتی آرواد

بیروی وار ایله، بیروی یوخ ایله، بیر ار — آرواد وار ایله
بو نلار چوخ مهربان اییلر. بیر — بیرینه جان دئییب جان
ایستیردیلر. کیشی سحر آچیلاندان آخناما کیمی چوله اگین —
چی لیک ائله بیری. آروادی دا ائوده یون اگزیب، مثال
توخوبوب، ائو ایملری گوردی. آروادین عقلی، باجاریمی کند
جماعتی نی حیران ائله بیلمی. هاسی اونو تعریفله بیری. کون
جولاندی، آی گچلی آروادین شهرتی هر یره یاییلی.
گولترین بیرینه بو سراغی کندخانین آروادی ائیشتمی.
آز قاللی حرصینن چالاسین که، اونون سندن ماریسی آرتیقلمیر،
بیه هاسی اونو تعریفله بیر. ئولسم ده، قالم دا گرك گندیم
اونو گورم. کندخانین آروادی فرست آختاردی که، اری انون
بیر یره چیخسین اودا گندیب آروادان خبر ئوبیرینسین. ایس ائله
گنیدی که، کندغا بیر نئجه گونلو که شهرة گندهسی اولی،
کیشی گکن کیمی آرواد دا بانگاریمی دگیشیب باشلادی
تعریفی گوپه چیخان آروادی آختارماغا. بو قاپی سنی، او قاپی
سنین، آختارا — آختارا آخردا گلیب تابدی. کندخانین آروادی
ئورونو دیلنجی بیرنه قویوب قاپی نی دوکوب یاق ایستمدی.
آدی دیلله دوشمیش آرواد دیلنجی یه بیر آن شی' وئردی.

۱ کیشی گلیب قیزی ایله گوروشدی. گوردی او بیر ال —
آفاقدا بیر که، ائله بیل ایله بیرییم پارچاسی بیر، گنه تنبل لیکن
ان ده قالماییب.

قیز او ساعت گتیریپ خورک پیشیردی، سفره سالدی،
ئکجه اوتوروب یهدی، سونرا دا سفره نی بیتمی. آناسی بو
ایشه تعجب ایلیب دئدی:

— آی قیزی بو نه احوالاتیر، گتیریپ ئورون چورک
یهدین، هیچ منه بیر قوری چورک ده تکلیف ائله مدین؟
قیز دئدی:

— آنا، بورانین آیری قاعدهسی وار. کیم ائو سوپوروب
قاب یوماسا، ایس گورمهسه اونا یئمک وئرمیرلر. سن نه ائو
سوپوروسن، نه ده ایس گوروسن، اودور که، یئمک تکلیف
ائله مدیم.

کیشی باشا دوشدی که، قیزی بو یولا ایسه آلیش —
بریلار. اودور که، چوبانا «آفرین» دئییب، اولندان چوخ
راغنی قاللی، کیشی چوبانا چوخلی خلعت وئریب، قیزی،
اؤیینه گتیردی.

سونرا گلیب بیرنده اوتوردی. کندندان آروای حیله باخیب گوردی که، آرواد قاباغیندا جهوه گونون آلتیندا یون اگیریر. یانیندا بیر پارچا قوری چورک، بیر قابدا گونون آلتیندا ایسینیش سو وار. آرواد دئدی:

— آی باجی، حیطنده گوزل آغاچلار وار، نیه اونلارین کولکه سینده اوتورمورسان گلیب گونون آلتیندا ایشله بیرسن؟ آرواد دئدی:

— چونکه منیم اریم بو ساعت چوله گونون آلتیندا تاخیل بیچیر. اونون کولکه لنگه بیری بوخور. من اونان آرتیق دگیلم که، یانیندا بیر قوری چورکله گونون آلتیندا ایسینیش سودان باشقا هیچ نهیی بوخور. او، نه جور ایشله بیرسه من ده ائله ایشله بیرم. من بئله ائله سم اریمین چکلیگی زحمتین قوری نی بیللمرم. اریم ده صداقتیمی گوروب منی چوخ ایستیر.

کندنان آروای اونون عقلی نی یوخلاماق اوچون دئدی.

— باجی، من نه ائله ییم که، اریم منی ده سینن کیسی چوخ

ایستسین؟

آرواد دئدی:

— سن منه ایکی، اوچ شیر توکی کتیره بیلسن بو سری

سنه ثورهدرم.

کندنان آروای او گونن شیر آختارماغا باشلادی. آخردا گلیب بادشاهین شیرل ساخلانان حیوان خاناسینا چئدی. گوردی بورادا پولاد قفسین ایچینده ائله شیرل وار که، آدام باخاندا آز قالیر باغری چاتلا سین. آرواد چوخ کوتور — قوی ائله دی. آخردا قراره گلی کی که، هر کون شیرین یشکی نی — ایچمکی نی ثوروز و ثورسین. آرواد گونده ایکی — اوچ دفعه گلیب قفسین کناریندا شیرین یشکی نی و ثریب، قاباغینا سو قویاردی. اونون بوینونو اوغشایاراق قورخا — قورخا قفسین آراسیندا قویروغونو، بئلی نی تومارلایاردی. بیر خیلی مدتت سونرا شیرین باشی نی سیغاللادی. اونولا خوش رفتار ائله ییب ثورونو اونا تانیتدی. گونلرین بیرینده شیرین باشی نی سیغاللادی. بیرده بیغلاریندا اوچ توك قویاردی. کندنان آروای گلی کی مین آروادین یانینا، توکلری اونا گوستردی.

آرواد دئدی:

— دی گوروم، شیر کیسی وحشی حیوانین بیغلارینی نهجه

قویارا بیلین؟

کندنان آروای شیرین بیغلارینی قویارماق اوچون

اونولا نهجه رفتار ائله دیگی کی نی باشدان آباغاجان سویله دی.

آرواد دئدی:

— باجی، سن شیرین توکلرینی قویارماق اوچون اونولا

نهجه رفتار ائله دیسنه. گت اریله ده خوش رفتار ائله. اوندان

اوسنی اینجیتمز، چوخ ایستیر.

کندنان آروای همان گونن اریله آرواد دئدی کیسی

رفتار ائله دی. اری اوندان چوخ راضی قالدی. کندنان آروای

اینانکی که مین آرواد دوغوردان دا چوخ عقلی ایمیش.

دینامیک و پدید آمدن انسان

بیر باغبانین گوزل باغی وار ایلی. دنیانین هر جور میوه سی نی، گلنی نی، چیچکنی نی، آنخارسان اورادا تابماق اولاردی. باغبان تریقی مز پره یاییلمیشی. نو لگه یین شاهی باغبان تریقی نی ایشین کیمی وزیرونی یانینا چاغیریب دلی؛ او گوزلبلگه باغ وزیرنی ایقتیر.

وزیر شاهین فکرینی او ساعت باغدا دوشوب دلی؛
 — دوغرو دغیرسینیز قیله عالم.
 اوله همین گونن پادشاه امر اولدی و خدمتی لر گلیب قوجانی باغدان قوودولار.

قوجا دلی؛
 — آخی منیم بوتون دولاییشیم بو باغدان ایلی. اورانین محمولونی ساتیب آرواد — او شاقیمی دولاندیریردیم. بس اینتی نه ایله دولاناجام.

شاهین آداملاری دغیلر؛
 — قوجا. باغبان عوضینده پادشاه سنه هیچ نه وئرمه چاک، گت باغینا چاره قل.

یازیق باغبان کور — پشیمان اولرینه قایتدی. آرواد ارینی فکرلی گوروب دلی؛
 — سنه نه اولوب بقله فکر لوسین؟
 قوجا دلی؛

— پادشاه یاقیمیزی الیمیزن آلدی.

آرواد دلی؛

— آ کیشی، اولده ایش اولار. سن پادشاه بورجلی ایدین؟

— قوجا دلی؛

— یوخ، باغ خوشونا گلپ، اونا کوره آلیب.

آرواد دلی؛

— عوضینده بیر شی وئرمی؟

قوجا دلی؛

— آی رحمت لیکن قیزی، سن نه دانیشیرسان، پادشاه دادا عوش وئرد.

آرواد دلی؛

— آ کیشی، او پادشاه لاپ قولور دور که...

بلی، همین گونن باغبانی باغبان هنده ورینه ده یانین قویادیلار. یازیق قوجا فکرینن ییلمیردی نه اوله سین، او شاقلارینی نجه دولاندیرسین.

۸ گونلرین بیرینده قوجا دلی؛

— آرواد، شاه سنه بو قدر حق سزلیق اولدی، من ده گلیب اوانو آلماتماق ایسته بیرم.

آرواد دلی؛

— آ کیشی، قوی پریمیزده راحت اوتوراق، سنین باغی نی زورلا الیمن آلان آدامی ییلمیرسن، خطایا دوشرسن.

قوجا دلی؛

— آرواد، من گوردم که، پادشاه عقل سیز آدامدی، اونون عقلی اریسا منیم حلال رحمتیله بئجریدنگیم باغیسی. الیمن آلیب، نوزونه دشمن قارانمازدی، اونسوزدا آیمیمان کولور وک.

دولانا ییلمیریک گلیب پادشاهی آلامدیب بیر آر قیریلان — گومونلن آلا بیلمس ایتمیز باغیسی اولان.

آرواد دلی؛

— آ کیشی، باشین بو وقتینده آدام آلماتماق سنه یارایمان.

کیشی دلی؛

— آرواد، سن جوغرو دغیرسین، انسان هیچ وقت یلان

دانشماما البلیبر. اما مولودین غلام اولماق اوچون ظالمه، قولورا، فان ایچنه یالان دانیشماق اولار.
چوخ صحبتین سونرا قوجا پاپاشینی، پالتارینی، دیکیشی، خورجونونا بیر آز دا دیمیر - دوسور دولوروب یولا دوشدی. قوجا گنلیب پادشاهین سرائینین قاباغیندا دایاندی. غمستچی لرله دئدی.

- گنلین پادشاهی نیرا دئیین که، سنی بیر صنعتکار کورمک ایستهبیر.

غمستچی لر گنلیب پادشاهما غیر وئردیلر. پادشاه امر اوللهدی که، بوراخین گلکین.

قوجا گلکی سرایا، پادشاهین قاباغیندا دایایب اونا تعظیم اوللهدی و دئدی:

- قبله عالم بلاغ اولسون، من اولله بیر تاج قاییرا بیلیرم که، اونو سیزین دوستلارینیز گوره بیلر، دشمن لرینیز یوخ، بونونلا دا نوز تخت و تاجی نیرا دشمن اولان آدلاری تانییا بیلر سیز.

پادشاه دئدی:
- قوجا، من اولله شئی گویده آختاریردیم برده الیمه دوشوب، سن منه اولله بیر تاج دورلشن نه ایستهمسن وئرمه.

کیشی دئدی:
- اونون اوچون بیر چاناخ قیزیل، بیر آزدا قیمتلی داش -

فاش، لمل و جواهرات لازیمیر.

پادشاه خزینه داری چاغیرتتیریب امر اوللهدی که، قوجانین دئیکلرینی وئرسین. خزینه دار او ساعت قوجانین ایستهدیگی شئیری وئردی.

قوجا دئدی:
- ای قبله عالم، بو تاجی دورلتمک اوچون کرک منه،

قیرخ گون وقت ویرمهن.

پادشاه راضی لیق وئروب دئدی:

- قوجا، سوزوتده دوز اولماسان بونونو وورجوراراما!
قوجا پادشاهما باش اگیب قیزیل لاری، لمل و جواهراتی دا

کوتوروب گلکی اولرینه. کیشی بیر نچه قیزیل خیردالایب
۱۹۲

اوه یشملی، ایچمه لی، هر شئی آلی. ارواد - اوشاقلارینین پالتارلارینی تازالادی. کیشی کوک، داماقلاری چاق یاغادیلار. اما ارواد بیر طرفن شاد ایلیسه، او بیروی طرفن ده چوخ قورخوردی، یامان فکر چکیردی.

بیر گون قوجا دئدی:
- ارواد، نه چوخ فکر چکیرسن، بیر آز راحت اولسانا؟
ارواد دئدی:

- آ کیشی، آخی قیرخ گون مهلت آلیسان، اینکی وقتین تمانیا آرقالیب. نوزون ده وئردیگین وعلی برینه یتیرمه ییسن.

بو گون - سایاح پادشاه سنی چاغیرتتیریب دار آغاچیندان آسیراجا قالدیر. ایندی من اونون فکرینی چکیرم.

قوجا دئدی:
- ارواد، پادشاهی آلهادیب بو فکر وار - دولت آلان

آدام، ایخین آلتیندان دا چیخار، فکر اوللهسه، هر شئی دوزلر.

بو صحبتین سونرا بیر نچه گون ده گلکی کچدی، قیرخ گون تمام اولدی.

بو طرفن پادشاه فراشلارا امر اوللهدی که، گنلیب قوجانی کتیرسینلر، فراشلار گلپ قوجانین قابی سینی دوکئیلر، پادشاهین تاپشیرینی نی اونا سویله دیلر.

قوجا دئدی:
- گنلین پادشاهما دئیین که، چار چکیرسین هاسنی

بیغسین میدانا، نوزی ده گلکین، من بو ساعت گلیرم.

قراشلار کیشی نین سوزونو شاهما دئدیلر. شاه امر وئردی هاسی بیغیلی میدانا، نوزی ده وزیر، وکیلی، دارغانی، قوزون

سرکرده سینی، بوتون سرای آدلارینی کوتوروب گلکی میدانا. اوجا بیر برده تخت قورولدی، شاه نوز آدلاری ایله اورادا

اگلسدی.
بو طرفن قوجا باغیان آرواد - اوشاقلا وداعلایب

خورجونونو دا چیکینه آتیب گئتدی میدانا، گلپ شاهین قاباغیندا ینه تعظیم اوللهدی، سونرا اجازه آلیب اوزونو جماعته

توتوب دئدی:
- جماعت، من اولله بیر سحرلی تاج دورلتمیشم که،

پادشاهین دوستلاری باغاندا او تاجی گوره بیله بکلر، اما
۱۹۳
37-18

پادشاه ایلی بائینا سورتوب گوردو که، تاج نه کریز.
تیز گوزگی گتیرتدی، باغلی که. باشیندا هیچ نه یوخدور.
ایستدی کیشیه دئسین که، بو نه کلکدیر منیم بائینا
گتیرسین، بیرون فکر لشمی که، ای دل غافل بوتون جماعت
بیر آغیردان منیم تاجیمی تویقله بیر، بیرون دئسم که من
اونو گورمورم ائله بیلر لر که، من ئوزوم تخت و تاجا دئسمن،
اودور که، فکرینی دگیشیب دئییر:

— منی ایستهمین اوستایا خلعت وئرسین!

جماعت، وزیر، وکیل، هاییمی قوجایا چوخلی بختیش
وئردیلر. بیر آزدان سوزا هامی داغیلیب گتیدی. پادشاه قوجانی
خلوته چکیب دئدی:

— قوجا، بو نه کلکدیر منیم بائینا گتیردین، هم منی
آلاتاتدین، هم ده جماعتی؟

قوجا دئدی:

— ای پادشاه من همان باغبانام که، زورلا باغیمی ایلمدن
آلین، اوشاقلاریمی آج قویلدون، من ده عوضینده بیله ائله دیم.

پادشاه دئدی:

— ایندی منی دارا چکلیرسیم نه ائلرسن؟

قوجا دئدی:

— اونداهامی منی قینایاجاق که، گور پادشاه بیجه
ناجیب آدامدیر که، اونا بیله بیر سمرلی تاج دوزلنن آداسی
ئولور تورتوروب.

پادشاه گوردی که، قوجانی ئولورتسه، لاپ حرمینن
دوشه جاگ، اودور که، اونو بورانغی. قوجا ائوینه گلیب
ارواد — اوشاقلارینی سئویب یوردی، او گوننن گف — دامانغلا
سمر سورتوب گون گنجیرگه باشلادی.

دشمملری گوره بیلمیه چکلر. بونونلا دا شاه ئوزوننه، تخت و
تاجینا دشمن اولانلاری تانییاجاقلدیر. کیشی سوزونو قورتاریب
ایلی خورجونونا سالدی، گویا اورادان بیر شی چیناردیب
شاهین بائینا قویدی. اما اصلینده اینده هیچ نه یوخ ایلی،
ائله چه ده بوش ایلی شاهین بائینا چکیب دئدی:

— شاهیم، تاجین چوخ مبارک، ایندی سن دایان دوشلارین
تاجین گوزللیگی نی، سنه سوبله سینلر. سن ده عباد اول،
دشمین له، دوستونو تانی.

قوجا گری چکلیب سرای آداملارینا یول گوستردی.
پادشاهین بیر بالناق وزیری وار ایلی. بو وزیر تیز ئوزونو
ایره لی وئریب دئدی:

— پادشاه ساغ اولسون، تاجینیز مبارک، بو نه قشنگ
تاجینر. اصل سیزه یاراشیر.

سوزرا وکیل ایره لی برییب پادشاهین بائینا باغدی،
اما هیچ نه گوره بیلمدی. او، اوطرف بو طرفه بویلازیم مات
قالیمیعی. ایستدی دئسین که، من هیچ نه گورمورم، بیرون
یادینا دوشدی که، ای دل غافل. ائله بیلر لر که، من شاهین
دشمینیم، اودور که، دئدی:

— به — به. گورمهن دنیا دا بو قیتمده، بو گوزللیکده
ده تاج اولارسی؟ ائله بیل گون چیتیب.

بیله — بیله بوتون سرای آداملاری قورخودان، هر کسی
تاجا بیر تعریف دئییب گنجیردیلر. اما پادشاهین بائینا هیچ
بیر تاج گورموردیلر. بیله بیکله شاهین قاباغینان هامی
گنجلی، بیرجه قوشون سرکرده سی قالدی، سرکرده گوردی که،
بیرجه بو قالیب، اودا تعظیم ائلیب دئدی:

— پادشاه ساغ اولسون، بو گوزللیکده که، تاج سنده
وار، بیره آی، گون لازم دگیل، ائله بو گنجینی ده گونئوزی
ده ایستیقلا تئیریر.

جماعت اوزاقدان باخوردی، اما هیچ بیز تاج گوره بیلمیردی،
بمنی لری ائله بیلمیردیلر که، اوزاقدان دایاندیقلا ریندان تاجی
گوره بیلمیرلر، بمنی لری قورخودان، بمنی لری ائله هایا —
گویه خوشوب بیر آغیردان «سبار گتیر» دئییردیلر.

آرواد دئى:
 - بوخ، سن گىت كندره قوي تانى سىلار. ائوده اوتورۇپسان نه پىلسىنلر كه، سن زورناچى سان.
 كىشى نىن علاجى كىيلى، نقارهچى نى ده كوتورۇپ چىخىلار بىر كىننن كىنارنا، اورەگىنه هر ايكىسى فكرلىنى كه، بىردن چال دىسهلر ئىلەريك، سونرا ئوزلرینه اورەك وئوردىلر كه، من چالا بىلمەسم ده يولداشيم چالار. داما بىلمىردىلر كه، مېچ بىرى چالمادى، باچار بىر.

بوتلار كىلىپ كىننن قىراغىنا چاتاندا قارانلىق قارىشىمىنى، ئوزلرى ده يورۇلموشولار. كوردىلر بىر بويوك سامان تاياسى وار، بورادا بىر آز اورانىپ دىنچىلار. آرادان بىر خىلى كىچىمىش كوردىلر بىر آدم كلى، كىيىننن، اندازەسىنن باشا دوشىلر كه، بو كىندادىر. كىندادا سامانلىغىن بويورۇندە چوبەلىپ او طرف بو طرفە بويلاندى. ائله بو وقت بىر قىز دا آستا - آستا كىلىپ اوتوردى كىندانىن يانىندا، باشلادىلار عشقنن، محبتن دانىشماغا.

قىز دئى:
 - منىم تويوسى نه وقت ايلەمەكسن؟
 كىندادا دئى:
 - اىستەسن ائله بو ساعت.

قىز دئى:
 - اوندان تىز ائله، داما من جوزە بىلمىرم؟
 زورناچى احوالاتى بىلە كورۇندە يولداشينا دئى:
 - بوندان ياخشى فرصت دوشمىز، من زورنانى پوقلەيىم،

سن ده نقارەنى وور.
 زورناچى زورنانى پوقلەدى، نقارهچى دا نقارەنى بر كىن ووردى، قىز دىكسىنپ دئى:
 - دىهەسن بوردا جىن - شىياطين وار.

كىندادا دئى:
 - جىن نه كىزىر، من اولان پىره اولار كىمىز، يقىن كەنە سامانلىقىدا كىننن پىشكىلرى بىشلىپ مبولداشير. آرادان بىر آز كىچىمىنى، محبت تازادان قىزىشىدى.

ايكى قوشو وار ايدى، بىرنىن ارى زورناچى، او بىرى نىن ارى كاسب بىر پىنەجى ايدى. كاسب كىشى نىن آروادى بىر كون زورناچى نىن آروادىلە صحبت ائىلدى. بىردن آروادىن ارى تويدان كىلىپ چوخلى بول، خونچا كىيىردى. كاسب كىشى - نىن آروادى ائوه قايدان كىمى ارىنە دئى:
 - كىشى، كونو ساباحدان بىر زورنا آلاسان، كىلرسن تويلارا، ئوزگەلر نىن ارى كىمى سن ده پول قازانىپ، خونچا كىيىرسن.

كىشى دئى:
 - آى آرواد، منىم ياشىم يىتمىشە چاىپ، بوندان سونرا زورناچى لىق ئوگرەسم ده مېچ نه يىخماز. آتالار ياخشى دىيىلر، يىتمىشەندە زورناچى لىق ئوگرەنن كورۇندا چالار. آرواد دئى

ار - آروادىن ناغىلى

- من مېچ نه بىلمىرم، يا زورناچى اول، يا دا سىنن بو شانىپ كىلدىم.
 كىشى كوردى آروادى چوخ ترسى، دىيىگىنن دونه - جك، چارەسى كىيلى، كىلىپ بازاردان بىر زورنا آلى. كىشى فكرلىنى كه، زورنا چالمغى بىلمىر، مېچ اولماسا سسى ايتىرمك اوچون بىر نقارهچى توتسون. اودور كه، بىر نقارهچى تاپلى، دىمە بو كىشى ده نقاره چالمغى، بىلمىرىمىش.
 آرواد دئى:

- آ كىشى، نقارهچى دا تاپىن، بس نه تويلارا كىتمىرسن؟
 كىشى دئى:
 - آى آرواد، توي بىهسى كىلىپ آدمى چاغىرماسا اورا كىتمىرلر.

زورناچی دئلی؛

— حقیمیز یوز تومردیز.

کنسغانین علاجی کیشلی. کتیریب یوز تومری وئردی.

زورناچی ایله نقارهچی اورادان چیخیب آختارا — آختارا قیزی دا تابدیلار. کنسغانیا سویلمه دیکلرینی اونا دا دانیشدیلار.

قیز دا علاج سیز قالیب یوز تومن وئریب دئلی؛

— زورناچی قارداش، اما بو احوالاتی گروک هیچکیم بیلمه سین.

زورناچی دئلی؛

— خانم، آرغابین اول، نه دوه گوروشیک، نه ده ایریزین.

قیزین ائویندن چمناندان سونرا زورناچی نقارهچی یوز تومری وئریب یولا ساللی. قالاتینی دا کتیریب آروادینا وئردی.

بو خبر قونشودا کی زورناچینا چاتلی. قونشو زورناچی نیچه ایلین چالانی ایله، عمرونده بو قدر بول قازانمیشلی، اودور که گلیب کیشی یه دئلی؛

— آ کیشی، بو نه اولان ایشلیر، بو قدر بولو بیر گنجه ده نیچه قازانمیز؟

کیشی دئلی؛

— چوخ وارلی بیر توپا دوشمیشیک، بو ایله بیر توی ایله که، هر آدم اورا دوشه بیلمردی. بو توپا سامانلیق توی دئیلرلر.

زورناچی کیشی نین سوزونن هیچ نه باشا دوشه بیلمهدی.

چیخیب گئتلی.

بالاچی زورناچینین آروادی اریزین چوخلی بول کتیرمه — سینه سئویلی، او دئلی؛

— آ کیشی، بو قدر بول بیره ئولنه کیمی بسلیر، داما زورناچیلیقی بوراخ.

کیشی آروادین بو سوزلرینی ائشیدنده سئویلیکینین بیلمهدی نئیشلین. او دئلی؛

— آرواد، باخ یاخشنی فکرلرشما، آدم سوزونون اوستونده مرد اولار. سونرا دمنن گنت بیر ده زورناچی لیق ایله، گنتیمه چکم.

قیز دئلی؛

— سن منی هاردا گوروب بکدین؟

کنسغا دئلی؛

— توی دا او بیایاندا گوروب بند اولموشام، بیامان قشنگ

سوزورون، او کون منیم هیچ یادیدمان چیخمیر.

قیز دئلی؛

— کاش ایندی بیر سازانده اولایی، او بیایایدیم، تمانا

ایله ردین.

ایله بو وقت زورناچی نقارهچی یه دئلی؛

— اده ظالم اولغلی، لاپ یئریدیر، من زورنانی بوقلمه چکم،

سن ده نقاره منی وور.

زورناچی زورنانی بوقلمهدی، نقارهچی ده نقاره منی ووردی.

یازیقلاز هیچ بیر هارا بیلمیردیلر دئیله باشلا دیلار بوقلمه یوق، دارامبا — دارامب سالماغا. کنسغا گوردی بورادا نهنسه

وار. قیزی دا گوتوروب سامانلیقدان قاچدی. هرسی ئوز ائو، نه گتدی. بونلار فاجیب گندین سونرا زورناچی ایله نقارهچی

سامانلیقا یاتدیلار. سحر تئردن توروب سرانغلتا — سرانغلتا کنسغانین ائوینی تابدیلار. قاپینی سوکوب ایجری کیردیلر.

سلام وئردیلر.

کنسغا دئلی؛

— منه گوره نه قوللوق؟

زورناچی دئلی؛

— گلیمشیک که، بیزیم حقیمیزی وئرسن.

کنسغا دئلی؛

— نه حق؟

زورناچی دئلی؛

— والله، او تانیرام سویلمسکه، اما کتچیب، گروک آجیب

دئیهم، او گنجه سامانلیقا سیره توی چالان بیر ایلیک،

کلیمشیک حقیمیزی آلاق.

کنسغا او ساعت مملی باشا دوشدی گوردی که، بونلاری

رانسی سالماسا ائل ایچینده بی آبیر اولاجاق. اودور که، دئلی؛

— یاخشنی، دئینن گوروم توی حقی نیچه دیر؟

بلی، بو احوالاتدان ایکی - اوج ایل کچدی، آرواد چوخ بلخرچ ایلی، پوللارین هامی سینی داغیتلی. بیرینه بورج وئردی، بیرینه پای وئردی، پول تمام قورتاردی.
 - آ کیشی، گورورسن می توپا گتشمک نه قشنگ شی دیر، گت بیر آ آر دا پول کتیر، پولوموز قورتاریب.
 کیشی دئدی:

- آرواد، من سنه وقتنده دئیشم، هاها هنج یتره گئدسی دگیلم، ائله نوز پینهچی لیگیمی ائلهسم هامی سیندان یاخشیدیر. آرواد آجیق ائلهیب، ائله همین کون شله - کوله سینی کوتوروب گتتی آتاسی نین ائوینه. آرواد ائله بیلردی که، آری اونون دالینجا گلجک، بیر آی کچدی، بش آی کچدی، کیشین خبر چیخمادی. آتا ائوینه آرواد باشلادی آه - اوف ائلهیب، داربخماغا، آخردا آتاسینی گونلردی آری نین یانینا که، کلیب اونو آتاریسن.
 کیشی دئدی:

- من اونو او وقت ائوه کتیرم که، او، پهلو انلیق نوکره نسین.

- آ کیشی من سنی عقلی آدم بیلیردیم، ائله سوز دانیشیرسان که، بیشیش توپوغون گولگی کلیر، آروادین آتمیشدان آرتیق یاشی وار، قوجالیب اللن دوشن وقتی دئیرسن که، پهلو انلیق نوکره نسین.

- یاخشى دئیبیلر که، آدم نوز گوزونده تیری گورمور، نوز که نین گوزونده توکی سئچیر، بس سنن قیزین منه دئید- نده که، گت زورناچیلیق ائله، اوندانیه دئیردین که، آ بالا یتمیش یاشیندا کیشی زورناچیلیق نجه نوکره نه بیلر؟

قچا گوردی کیشی حقلی دیر:

کلیب قیزینا دئدی:

- بالا، بوتون تقصیر لر نوزونده دیر، دور نجه کلیبسن ائلهجه ده گت ائوینه.

آرواد سهوینی باشا دوشدی، قاییب کلی ائوینه.

مهرنگ

بیر کئنده احمد آدیندا جوان اوغلان وار ایلی. احمدین آتاسی کولان - کوسدان قیریب ساتماقلا بیر تهر عائله نی دولاندیریردی.

ایلار دولانیر، ایلر کچیر، احمد اوزن سکیز یاشینا چاتیر. آتا - آتاسی اونو قونشولاریندا اولان اوخوموش بیر قیزلا ائولندیریر.

گونلرین بیرینده احمدله آروادین سوزی چپ کلیر، قیز آرینه دئیر:

- من سننن اوستونم، چونکه اوخویوب - یازماغی باجاریام.

بو سوز احمده توخونور، اوجور که، حاضرلیق گوروب اوزاق بیر شهره اوخماغا گلیر.

احمد گتتیکدی شهره هم ایشله بیر، هم ده اوخویور. قازانلیغی پولون یاریسینی ائولرینه گونده بیر، بیر نجه ایل اوخودوکلان سوزنا قاییب ائولرینه کلیر. احمد یولدا بیر کیشیه راست الور، اونولا صحبت ائله - ائله بیر خیلی کلیب، بو بوک بیر کئنه چاتیر.

کیشی احمده دئیر:

- اوغول، اینلی سن اوخویوب سوادلی آدم اولموسان، دی گوروم، غیض ایله بیر ایش گورمک ایستسن اولجه نه ائتمک لازمیر؟

احمد راشی اولور.

کیشی دئیر:

— غیض له بیر ایش گورمک ایستمن اولجه بیر آر صبر.
اقله. سوئرا گور.

احمد دئیر:

— اقله بو؟

— کیشی دئیر:

— بالا. اگر بوسوز سنه بین تومنن آرتیق خبر وئرمهسه.

قاییت کل پولونی گری قایتاریم.

کیشی دئیر:

— اوغول، ایگینجی سوزون قیمتی یکی مین تومنلی.

ایستمن اونو دا دئیرم. ینه همین سوز یکی مین تومنن

چوخ خبر وئرمهسه کل پولونی آبار.

احمد اوخوموشی دئیه ایستهیردی که، هر شئی

بیلسن، اونا گوره راشی اولی. کیشی دئلی:

— بالا. تانمادیغین آداملا یول گتسن، سبادا کاروان

پولندان کنار چخسان.

احمد بو سوزه لاب برت اولی. ئوز — ئوزونه دئلی:

بورادانه وار که، من یکی مین تومن وئردیم.

کیشی گتیریب احمده یکی باغلی چورک وئردی. بیرینی

پایلیقلا باغلاب جیمیه قویلی. او بیرینی آچیق وئردی.

ئوزونه ده تاپشیریر که، یولدا آجیب اولهسن ایینه کی

چوره کی، یهیرسن. پایلیقا باغلابیمیه ائوده کسب آروادینلا

یاری بولرسن. احمد کیشین راشی لوق ائلهیب باغلابی ائوینه

قایتماغا. یولدا یکی نابلد آداما راست کئلی. بولاردان بیر

دویش، او بیرسی اهنه پیاده زوار ایلی. احمد بو آداملارلا

خیلی صحبت ائله — ائله گتلی. کیشی بیر برده یکی بولون

آیریمنا چاتیلار. بولون بیر کاروان بولی ایلی. آداملار

هی گتیب گلریدیلر. او بیرسی مشهین ایچینه گلن سرین

احمد کیشی نین سئوالینا جواب وئرمک اوچون نه قدر
سوز دئیرسه، هیچ بیر نور اولمور. آخردا یالواریر که،
نه ایستهیرسن وئرم او سوزی ده.

کیشی دئیر:

— بیر ایل منیم یانیمدا قال، اگنیمه، باغ — باغچاما کمک

اقله. گلنده زحمت حقق مین تومن پول وئرم. سوئرا دا

باغاریق، سگن، اولسا بلکه او سوزی دئیم.

احمد فکرلهشیر که، اونسوز دا ائوه الی بوش گلیرم.

اقله یاخشیمی بودور قالیم بیر ایل ایشلیم، مین تومن ده

آلیب ائوه آبارارام.

بلی، احمد، بورادا ایشله مگده اولسون، کیشی نین کلیری

مین ایل یکی — اوج فات آرتیر. ایلین آخری گلنده احمد

دئیر:

— تکلیفین نه دیر؟

کیشی دئلی:

— اوغول، سنین ایشلهدیگین مدته منیم گلیرم گونی —

گوشن آرتیردی. اودور که، من ایستهیرم بیر ایل ده یانیمدا

ایشله یهسن، بو دفعه گلنده یکی مین تومن وئرم.

احمد گوتور — قوی ائله بیر که، اقله آر بوللا گلدیچمه.

قالیم علاوه یکی مین تومن ده آلم، اودور که، راشی اولوب

قالیر. آزادان خیلی کئچیر، وقت تمام اولور. احمد حق — حسا —

بینی چکیب گتلمی اولور.

کیشی دئیر:

— اوغول، من سنه اوج مین تومن وئرجکم، ایستمن

سنه یکی قیمتی سوز گورگوردم. همان سوزلردن بیر سن

اوخوماقان قاییتب گلنده وئردیگیم سؤالین جوابی، بیر

- گلسه‌نیز بو سرین پول ایله گئدک.
کیشی‌نین سوزی احمدین یادینا دوشدی، اودور که،
اونلاردان آیریلیب کاروان پولو ایله گئتدی.
سحر آچیلدی. احمد کوردی کاروان پولونون کناریندا مبر
دائین اوستونده دوتن کوردیکی زوار آباق یالین باشی آچیق
اوتوروب آغلاپیر. احمد کیشین آغلاقی سببینی سوروشدی.
زوار دئدی:

- دوتنکی درویش مشهده منی سویلی، پولومی، پالتاریمی
ایملن آلی. توزوسی ده برک دوکلی.

احمد او ساعت بارماقینی دیشله‌یب توز - توزونه
دئدی:

- اگر ایکی مین تومنی وئریب او سوزی توکرمه‌سیلیم،
ایندی من ده زوارین گونونه دوتدیم.

احمد اوج گون - اوج گنجه پول گنلیب چاتکی ائولریته.
پنجره‌دن بویلائیپ کوردی که، آروادینین دیونین اوسته بر
چوان اوغلان اورانیب. احمد خنجرینی سییریپ ایستهدی
آروادیننی تؤولورسون، ببردن کیشی‌نین سوزی یادینا دوشدی،
بیر آز صبر ائله‌یب، ایجری کردی. آروادینا دئدی:

- دی گوروم بو اوغلان کیملیر؟
آرواد دئدی:

- اوغولتور.
احمد گنلیب آتا - آناسیله کوروشوب اونلاردان دا خبر

آیر که، بو اوغلان کیملیر؟
آتا - آناسی دئیر:

- احمد، دئیسن اوغلوننی تانییا بیلیرسن؟
احمد دقتله باخیب کوردی اوغلو تمام توزونه اوخساییر.

تئر کیشی‌نین سوزوی یادینا دوشدی، توز - توزونه دئدی:
- اگر کیشی منه «صبر ائله» موزوننی توکرمه‌سیلیدی،

ایملن غطا چخاردی.

احمد کیشی‌نین وئردیکی چوره‌کی جیبینن چخاریب
کسلی که، به‌سینلر، چوره‌کین ایچینن چوخلی پول توکولدی.

سایب کوردی که، اوج بین تومندیر. باشا دوشدی که، کیشی
اونون زحمت حقینی ده وئریبیش. پولون یانیندان یازیلی
بیر کاغذ دا تاپدی. کاغذی اوخودی، کوردی کیشی یازیب که،
«اوغول، احمد، نصیحت‌لویمی یادینان چخارتما». احمد
کیشین چوخ راضی قالیب، کتوردیکی پوللارلا عالیله‌سینی،
آتا - آناسینی دا دولاندیریب خوش گون کیچیردی.

— آی قیر، اوتامیرسان کیشی نین داناسی نین اوغورلا بیسان؟
ایندی من سنه ائله بیر جیرا وئرمجکم که، عمرنون آخیریجان
یادیرندان چیخماسین.

قیر دئدی:

— قاضی آقا، سن نه بیلیرسن که، من دارغانین داناسینی
اوغورلامیعام؟

قاضی دئدی:

— کوزورسن کیشی نوزی دیلی ایله دئیر.

قیر دئدی:

— نه اولسون که، نوزی دئیر، من ده نوزوم دئیرم که،
او پالان دانیبیر، منه شر آتیر.

قیر کوردی که، قاضی حجتلیگینه سالیب دارغانین
طرفی نین ساغلا بیر، اودور که، اوزونو قاضییا توتوب برکن
دئدی:

— قاضی آقا، کورورم که، سنه نه عدالت وار، نه ده عقل.
اصل مطلین خیرین اولماقی حالدا، بیر شر آتاین سوزونه
اینانیت منه جیرا وئرمک ایسته بیرسن، ایند که، ایش بئله
اوللی من سنن قورخمورام، نه ایسته بیرسن ائله.

قاضی کوزالتی باغیب کوردی که، ظالم قیری ائله بیل

آی پارچاسی بیر، خیالیندان کچیرتمی که، بیر تهر دارغانین
باشینی آلامتاسام، قیری نوزوم الیرام.

اودور که، قاضی دئدی:

— قارداش، سن حقلی سن، ایندی دور گت ائوینه، من بو
قیرین جراسینی نوزوم وئرمه ریم.

دارغا دوروب گئندن بو نرا قاضی دئدی:

— آی قیر، نوزون کورورسن که، سنین جیران بو یو کور، کل
سن منه آرواد اول، تقصیرینن کچیرتم.

قیر نه قدر یالوار — یاغار ائله دی که، قاضی آقا، آخی من
اوغرو دگیلم، دارغا منه شر آتیر، بیرده لای اوغرو دا اولسام،
سنه اره گئتمه ریم، باتام یاشیندا کیشی سن.

بو ایملن سوزرا قاضی آیانا دوروب باشلا دی قیرا

قدیم زمانلاردا بیر شهرده یتیم بیر قیر واردی. بو قیر هم
مقللی، هم ده چوخ گوزل ایلی. اونا بیر باغان دیبوردی که،
نه اولایدی، بیرده باغایدیم، قیر او قدر آتیر عسمله دولانردی
که، هامی نین اوندان خوشی گلیردی، کوزلین بیرینده قیر
بازاردان گئنده شهر دارغانی اونو کوروب گوزللیگینه
حیران قالدی. دارغا نوز — ائوزونه دئدی:
— نه اولور — اولسون، گراک اونو آلیم.
دارغا قیرین قاباغینی کسپ دئدی:

— ای قمتنگ قیر، سن منیم خوشوما گلیمسن، سنی آلیب
نوزومه آرواد ایلمک ایسته بیریم.

قیر دئدی:
— دارغا قارداش، سن آتام یاشیندا قوجا کیشی سن، هم ده
ائوده آرواد — اوغابین وار، من سنه گئتمه ریم.

یتیم تهرین ناغیلی

دارغا قیری نه قدر دیله توتیسا رانی اولما دی، آخردا
دئدی:

— من سنی زور ایله آلاچام، اگر بو نرادا رانی اولماسان،
سنه شر آتیب نوزی ده قاشیبا شکایته گئتمجکم.

قیر دئدی:

— شرودن قورخان دگیلم، نه ایسته بیرسن ائله
بلی، دارغا بیر — ایکی تویوق — جوجه کورتوروب گئتمی
قاضی نین یانینا. قاش قاباغینی، توکوب دئدی:

— قاضی آقا، بس فلان قیر منیم داناسی اوغورلا ییتیب،
خواش ائله بیرم اونون جراسینی وئرمه سن.

قاضی تویوق — جوجه ننی کورز، کیمی باش اوسته دیبیب،
قیری یانینا چاقیرتیردی. قیر کلن کیمی قاضی دئدی:

— داما من فكريمی دكيشيم. صباح آخنام شر قارشاندا
كل بيزه ائوده دانيشاريقي.
همين گون قيز بازاردان كنگان چاغيريب ائوين اورتاسيندا
بیر قویو قازديردي. ايكي بويوك قازان دا سو قاينالديردي.
بوللاردان باشقا او قوشولوقدا اولان بير آروادا دئدی:
— قاری نهنه، يامان داربخيرام، بو آخنام بيزه گل
صحبت ائدهمك.

قیز بو ايشلرين هاميسيني گورروب قورتاردی. آخنام
اولدی. هاميدان قاياق دارغا گئدی. قیز اونو ديهله توتوب باشلادی.
صحبته ائله بو زمان قايی دوگولدی. دارغا قيزدان سوروشدی:
— کيمدير گلن؟

قیز دئدی:

— اريمدير.

دارغا ديلی دولاشا — دولاشا دئدی:

— بس من دئيلهيم؟

قیز دئدی:

— گل بئلينه ايپ باغلاييب ساللايم قويويا، اريم گئدنن
سونرا چيهاردارام.

قیز دارغانی ائوين ايجرىسينده کی قويويا ساللاييب
قايینی آچدی. بو دفعه گلن قاضي ايلى. ينىجه قاضي ايلى
صحبته باشلايشيلار که، ينه قايی دوگولدی. اينلى ده قاضي
دئدی:

— کيمدير گلن؟

قیز دئدی:

— اريمدير.

قاضي دئدی:

— بس من هارادا گيزله نيم؟

قیز اونون دا بئلينه ايپ باغلاييب ساللادی قويويا.
سونرا قايینی آچيب پادشاهی ايجرى بوراخدی. بير آردان
سونرا ينه قايی دوگولدی. اينلى ده پادشاه قورخويا دوشدی.
قیز پادشاهی دا کئديرله قويويا ساللاييب، قايینی آچدی. بو
دفعه گلن قاري ايلى. قیز بير آز قاری ايلى اوردان — بوردان

ساتاشماغا که، باخ گور منيم هارام قوجادير، بوجور، لاپ اون
بش ياشيندا اوغلاندا دا جوانم. قيز گوردي که، قاضي لاپ
بولونو آزيب، اونون اوزونه، باشينا ال آتير، اودور که،
اونا بير شيلله چکيب دئدی:

— گفتار، اينی ئوزونده ساخلا، يوحسا چيخيب سنی
بهي آبير ائلم.

قاضي دئدی:

— سن که، منيم سوزومه راضي اولمادين، گور سنين
باشينا نه ايش کتيرمگم.

قاضي دوروب بير باش گئدی پادشاهين يانينا. باش اگيب
دئدی:

— شاه ساغ اولسون، شهرينده بير يتيم قيز وار، سنه شر
آتيب، هر يئرده ياييب که، پادشاه بس آدامدير. ايستهديم
اونا جزا وئريم. باشلادی مننه ده شر آتماغا. ايندی گلشيم که،
جلادا امر وئرمسن اونون بويونو وورسون.

پادشاه او ساعت قيزی يانينا چاغيرتيريب دئدی:

— آی قيز، بو نه ايشدير، سن نه جسارتله منی پسله-
ييرسن؟

قیز باشينا گلن احوالاتی تمام و کمال پادشاها دانيشدی.
قیز ائله بيلی که، پادشاها عدالت اولار. دارغا ايلى
قاضييا جزا وئير. اما گوردي که، بوخ بو اوللاردان دا پيسدير
پادشاه گوردي قيز چوخ گوزلدير، او ساعت بير کونولنن —
مين کونوله اونا عاتق اولوب دئدی:

— آی قيز، اگر مننه اره گئسن سنی ئوزومه باش حرم
اگدهم، راضي اولماسان جلادلا بويونو ووردارام.

قیز گوردي که، حيله ايشتمهسه بونون اينن قورتارا
بيلمهچک، اودور که، دئدی:

— پادشاه ساغ اولسون، من سنه اره گدهم، اما گراک
بو ايشی هله ليک هيچکيم بيلمهسين. صباح آخنام شر قارشاندا
گل بيزه ائوده دانيشاق.

قیز پادشاهی راضي ساليب اورادان گئدی قاضي نين، سونرا
دا دارغانين يانينا. اوللاری دا آیری — آيريلقدا گورروب دئدی:

چوبان دگلی؛

— باخی، بو دغه بونو گرك ائله درين باسدیرام که، چخبیب گله بیللمسین.

چوبان میتی ائتمسگ، بو گلهیب او قتر گنتی که، تمام شهردن چبلی، دانلا — دانلا مونور بیر قایانین باغینا چخبیب میتی اورادان بیره آتدی، ائله بو وقت قایانین آلتیندا بیر ملا نماز قیلریش، ملا میتی گورن کیمی قورخوسوزان نمازین یاریچیق قویوب باغلاوی قاچماغا، چوبان قایانین باشیدان باغیب گوردی که، بیر آدم قاچیر. ائله بیله که، ئولی دیریلیب، اوزور که، بو گوروب ملای توتدی، چماغی تبهسینه ائلبیریب دگلی؛

— سنی گوروم گوربه گور اولسان، ئولی اولاندا نه اولان، بیر چیان اولسون دا.

چوبانین چماغی ملایا دکن کیمی باخی قازیر کیمی پارلالدی. او ساعت درین بیر قویوب قازیب اونو باسدیردی، سوزرا گللی قیزین یانینا، چوبان گلنه کیمی قیز ئولونون بیریزی ده چیماردیب قوسوشلی حیطه چوبان حیطه کیرن کیمی قیز دگلی؛

— آی چوبان قارداش، من سنه دغمه دیم که، بو ئولی یامان چاسیندیر، اونو درین بیره بکرده باسدیر. یاخ، گورور — سنس باسدیردینن ئولی سنلن قاپاق گلیب چخبیب.

چوبان غنبله ییب دگلی؛

— آی سنن آتانی گوروم گوربه گور اولسون، بو ظالم اوغلی نه حیاشیرمیش، بو دغه گراک بونا ائله دیوان توپام که، ئولی یوخ لاب ئولانین باغی دا اولسا قاچا بیللمسین. چوبان سوبه — سوبه ئولونی ائتمسگه بو گلهیب آباردی، اونو بیر دگرمانین ئاودانینان، تبسنی آماغی ساللی که، تبکه — تبکه اولسون، دغه دگرمانچی آماغیدا چیمیش. چوبان ئولونی دگرمانین ئاودانینان سالان سوزرا دالینجا باغدی که، گورسون دیریلیب قاچیر که، بیره گوردی که، دگرمانین آماغینا بیر آدم سودا چیمیر، ائله بیله که، ئولی یته دیریلیب چوبان چوملو دگرمانچی نین اوستونه، چماغلا

سحبت ائله دی. بیردن قاری نین گوزی ائوین اورتاسیندا کی قازانلارا ساتاغلی.

قاری دگلی؛

— آ قیزیم، بو قازانلاردا نهدی او ائله باق قاپاق قایانیر؟ قیز دگلی؛

— قاری نده، سودور قاینادیرام، قاری دگلی؛

— بو قتر سوبو قایادیب نه ائتمک ایستیه بیرسن؟ قیز دگلی؛

— ائویمیزین اورتاسیندا کی بو قویودا چوملی جور — جوجی، ایلان — چایان عمهه گلیب، بو سوبو اورا تو که جگم که، یانیب ئولسوتلر.

قیز آباغا دوردی، قاری ایله گمکه لهیب قایانار سوبو قویودا تو کولر. قایانار سو قانسی نئی، بادماهی و دارغانی یاندیریب ئولوردی، قاری دوروب گله نین سوزرا قیز اینین اوچونا قارماق باغلایب قویودا کی ئولی لری بیره — بیره چکیب چیمارتدی. اوچونده آیری — آیریلما آقا بو کوب فکر لگلی که، اولاری هاردا باسدیرسین، بیره گوردی که، قانبارلار نین قایانینان ائتمک اوسته بیر چوبان گچیر، تتر چوبانی چاغیریب دگلی؛

— چوبان قارداش، منیم آتام ئولوب، آبار اونو باسدیر، گل نجه ایستمن وگورم، اما احتیاطلی اول، یامان اولو ئولی دیر، سوزرا قاچیب یته گلر.

چوبان راضی اولدی، ئولونی ائتمسگی نین اوستونه قویبدی، آباریب باسدیردی. چوبان قایلیب گلنه قتر قیز میتین ایکنجی سیندی ده حیطه اوراتدی، چوبان قایلیب گللی که، بولونی آلسن، گوردی حیطن اورتاسیندا بیر میت ده وار. — بس بو نه میتدیر؟ — دیبه سوروشدی.

قیز دگلی؛

— چوبان قارداش، من سنه دغمه دیم کی، بو ئولی یامان اولدی ئولی دیر، قاچیب گلنجاک، یقین که، دایار بکرده باسدیر — یسان، قاچیب گلیب، آبار ائله بکرده باسدیر که، گلنه بیللمسین.

او قىر ووردى كە، كىشى ازىلىپ خىشلە دونى. چوبان كىشىنى
 وورجوقيا دىيىرى:

— ياه آتونان، اده، بو نه جىاسىز ئولىمىش، دگىرمانىن
 كوزوندىن ئولى ساللىم، دىرى چىخى:

چوبان كىشىنىن تمام نفسىنى كىسندن سونرا گللى قىزىن
 يانىنا. بو دىفە ئولونون قايتىمادىنىنى كورۇپ چوخ سۇرىنى.
 چوبان قىزدان پولونى آلىپ كىتى. قىز ئوز دىشمىنلرىنى
 ئوللوروندىن سونرا كىشى كوك، داماغى چاغ، آسوده عمر
 سوردى.

بىر وار اىلى، بىرى بوخ اىلى، ايام قىمىدە بىر عىار وار
 اىلى. اونون ايشى، پىشمىسى، ائو يارماق، خزىنە داغىتماق،
 اوغورلوق ائىتك اىلى. ھاسى بلىرى كە، او اوغوردۇر اما
 ھىچكىم اونو اوغورلوق ائىن ىردە توتا بىلىمىردى. گونلرىن
 بىرىندە عىار ىنە اوغورلوق ائىلمەيشى، اونو قاضىنىن يانىنا
 چاقىرتىرىپ جزا وئىرمك اىستەپىردىلر. قاضى اوزونو عىارا
 توتۇپ دىلى:

— بالا، گل بو پىشمەن ال چك، بىردە اوغورلوق ائىتىن
 سنى دار آغاچىندان آمىراچانام.

قاضى نه قىر ەدە — قورخو، گللىسە دە، عىارا تا ئىمىر
 ائىتمەدى.

قاضىنىن يانىندا بىر نفر دنيا كورموش قوجا كىشى وار

تەبىئىي ناخىلى

اىلى، قوجا عىارى يانىندا اوتوردوب باشلاى اونا نىسبەت
 ائىلمگە.

عبار دىلى:

— اى قوجا، من اوشاقلىقدان بو مىنمە ئورگىنىم، بىرچە
 كۆن اوغورلوق ائىلمەيدىنە خىستەلەنىپ ياتىرام، اىلىنى سىنى
 نىسبەتلىرىن مە بىر كىمك ائىلمز.

قوجا دىلى:

— عىار، اۇندا گل سىنىلە شرط باغلاياق، اكر او شرطە عمل
 ائىلمىن، من سىنە اوغورلوق ائىلمگە اجازە وئىرمەم.

عبار دىلى:

— شرطىن نەدىر؟

قوجا دىلى:

بیری وار ایلی، بیری بوخ ایلی، بیری قیز وار ایلی، او، چوخ قوچاق، بولوان کیمی بیری قیز ایلی. گونده اوچ چورک یاریم بهیب، اوچ کلف یاریم دا یون اگیردی. بهیگی بیری گون آر اولاندا ایشلهیه بیلمیدی.

گونلرین بیریتمه اوچ چورک بهیب، یاریسی اولمادیقی اوچون دویمور. اونا گوره چینیپ دامن اوستولمه دئیر:

— اوچونو بهدیم یاریم وایا اوچونو بهدیم یاریم وایا اولمه بو زمان گوجهدن بیری تاجر گچیریش. تاجر قیزین بو سوزلرنی ایشلیپ قوشولاردان سوروشور که، بونا نه اولوب؟

قوشولار دئیرلر:

— بو قیز گونده اوچ چورک یاریم بهیب، اوچ کلف

پادشاهلا ارواد

یاریم دا یون اگیر. اینتی بو گون اوچ چورک بهیب، یاریسی چاتمایب اوزون قارنی قویپاندا بقله اندیر.

قیز تاجرین چوخ خوشونا گلیر. فکرلهشیر که، قیزی آلسام یاخشنی اولار. من تجارته گئدنده ائوده یون اگیر، ساتیب بیری آر دا اورادان قازانارام.

تاجر قیزین قوشوسونا دئیر:

— گلسته او قیزی سنه آلاسان؟

قوشو تاجرین سوزونى گلهیب قیزا دانیشیر. قیز دئیر:

— من تاجره گلدم، اما بیری شریلم وار، گرك اونو ائلمه. شریلم بودور که، گرك منی چوخ ایشلتمه سین، اگر ایشلتمه، اوتدا فوتوب قورباغا اولاجاغام.

قوشو قیزین بو سوزلرنی کلب تاجره سویلهیب.

— شریلم اودور که، هیچ کیمه پالان دینمسا.

عیار بیری خیلنی فکرلنمک سونرا قوجانین سوزونه رانیی اولدی. عهد و پیمان ائلهیب ئوز سوزون اوستولمه دورماغا آند ایچدی. سونرا دوروب گللی ائولرینه.

آرادان بیری — یکی گون گچیمسلی. عیارین کونلونه اوغورلوقا گتمک دوشلی. گجه نین بیری وقتى اوغرو پاندرینی گئینیب، بیری تاجرین ائوینه اوغورلوقا گتلی. خلوتجه باجاندان ایجری دوشوب ائوین شیلرنی بیغیب دولوردی چوه الاارا. ائله بیری آریجا حیلان اوز ائلاشمیسلی که، بیری ائوین صاحبی یولدا قاپاغینا چیمسلی.

تاجر دئدی:

— عیار، گجه نین بو وقتى هارادان گئیرسن، چوه ائلاکی نه دیر؟

عیار ایستهدی دئمسه سن، قوجانین سوزی یادینا دوشدی که، آدام گرك پالان دانیمسا سن، اونا گوره آچیب دوزونى دئدی که، حال — قنیه بودور. سنن ائویندی یقیمیشیریب آباریرام. تاجر گوردی که، های — گوی سالسا عیار دوروب اونو ئولمیره چک، اودور که، دئدی:

— عیار، سن که، سنه دوزونو دئین. مرد آدامسان، آبار حلالین اولسون، اما بیری ده منیم ائویمه اوغورلوقا گلمه.

عیار بیری خیلنی فکرلنمک دئدی:

— تاجر، من ده انصافی اورتایا قویاندا گورورم که، سن ده مرد. اوره کی آییق آدامسان، اودور که، شیلرنی قاپتاریرام. عیار تاجرین شیلرنی ئوزونه قاپتاریب باشلادی گتمکه. یولدا ئوز — ئوزونه فکرلنمیردی که، قوجایا سوز وئردیکلر — ییمی یزینه بیره بیلمس، دئمک اوغورلوقی دا ترکیده بیلمس، او گونن اوغورلوقی ترکینیب باشلادی ائوده اوتورماغا. بیری گون، بش گون بقله دولاندى، آخردا گوردی چوخ دارنیر. گلهیب قوجانی تالعی، احوالاتی اونا سویلیدی. قوجا ئوزو ده دمیجی ایلی. اودور که، عیاری ئوز دکانینا آباریب اونا دمیجی لیک ئوگرتمدی. عیار آر بیری زماندا دمیجی اولدی. اوغورلوقدان تمام ال چکیب ئوز الینن حلال امگی ایله دولانماغا باشلادی.

— تاجر ئوز — ئوزونە دەپەر: «ھېچ آدم دا دونوب قورباغا اولار؟ يېقىن منى سېنماق ايستەپەر». اودور كە، قېزىن كېلىنە راضى اولور. ھىن گونون ساباحىسى تاجر توي ائەلەيب قىزى آلبىر. اولار بىر نېچە وقت بىر بىرە شاد، خرم باشا بىرلار. گونلرين بىرىندە تاجر آروادينا دئەلى:

— آرواد، سەن بىر ائو دولسو بون قويوب كەلگىم سوداگرلىكە، مەن گلنە كېمى اونو اگېرسەن.

آرواد دئەلى:

— بىس سەن نە وقت كەلگەنسىز؟

تاجر دئەلى:

— باج، گورورسىنى، ائومىزىن دالينداكى او تېە كويە— رندە كەلگەم.

تاجر آروادى ايله حلاللاشە، دوه لىرىنى يوكلەيب يولا دوشەلى. تاجر گلەنن سونرا آرواد كوردى كە، بىر ائو دولسو يونى ئولنەن اگېرىپ قورتارا بېلىمەك. اودور كە، مەن گون اوچ چورك يارىم يەيب بىر آز دا يون اگېرىم، گوننى كېچىرىدى. آرواد بىر گون باخىب كوردى كە، ائومىن دالينداكى تېە كويەيب، يون دا اگېرىيب قورتارمايب. جانينا قورخو دوشەلى كە، ارى گلنە نە جواب وئرمەك. ما چاليندسا گونە اوچ كلف يارىمدان آرتىق يون اگېرە بېلمەدى، باشى ايشە او قىر قارىشى كە، چورك بېشىرگە وقت تاپمەدى. او، خىمىر يوغوروب، مەن چىگىنە بىر، گونە قويى، ائينە يون دامين اوستونە چىغدى، ھاراي چەكلى:

— كوي تېەچىك كويەدى، ارىم منى دويەدى!

بو جور آه — اوف ائلبە — ائلبە چىگىنە كى گونە لىرىن

مەرسىنن بىر دىشك آلبىدى.

بو وقت چون پادشاھى نىن اولغونى بوردان آبارىلار بېش. اونون بوغازيندا نېچە ايل ايلە كە، سوموك قالمىشە، نطقى تمام توتولموشە. ھېچ بىر حكىم اونو ساغالدا بېلمىدى. اودور كە، مەن بىر كىزىر دىلەر كە، بلكە اونو بىر علاج تاپلا.

بىردن اولغالين كوزى دامين اوستونە كى آروادا ساتاشە. اولغان نېچە ايل ايلە كە، غم درياسينا غرق اولموشە. ھېشە

بى كىف اولوب اوزو گولمىزدى، آروادىن بو حركتى اونو گولمى كوروتتى. او، ئوزونو ساغلايا بېلمەدى، شاققا چىب بىر كىن گولمى، بىردن سىموك بوغازيندا چىب بىرە دوشەلى. اولغان باشلاى او ساعت دانىشماغا، وزىر — وكىل بو ايشە سۇنىب بويوك شادلىق ائەلەدىلەر. شامزادە دئەلى:

— جماعت، اگەر بو آرواد منى گولمورسە سەيبى، سوموك بوغازىمدان چىخاردى. كىم منى ايستەپىرسە اونو خىلت وئرسىن.

جماعت خىلت وئرمك ايستەيندە آرواد دئەلى:

— اى اولغان، مەن سەنن خىلت ايستەپىرم، ارىم گلەندە مەن بىر دام دولسو يون قويوب كەلگەم، ئوزى دە تاپشېرىپ كە، مەن گلەنە كېمى اونو اگېرسەن. ائىنى كە، مەن ياخشى لىق ائەلمەك ايستەپىرسەن، اوندان آداملارينا تاپشېر منىم يونونو اگېرسىنلەر.

شامزادە او ساعت امر ائەلەدى، بىر گونون اچىرىسىندە يونو اگېرىپ قورتاردىلار. آرادان بىر — ايكى گون كەلگە، تاجر كىب كوردى كە، بىر دام دولسو يونون ھامىسى اگېرىيب قورتارىپ، تاجر دئەلى:

— اى آرواد، سەن نە قوچاق ايمىشەن. ياخشى اولمى،

ائەلە مەن مەن سغره گلەندە سەن بو قىر بون اگېرسەن، وار —

دولتىمىزى يېغىپ — يېغىشدىماق اولماز.

آرواد باشا دوشەلى كە، ارى بىر دە سغره كەتسە يەنە بىر دام دولسو يون قويوب كەلگەم، او دا يونى اگېرىپ قورتارا بېلىمەك. بوتون كلكلرى تىن اوشۇ آچىلاچاق. اودور كە، ارى ائون چىخاندان بىر قورباغا توتوب ائو بوراخى. آخىتام ارى ائو گلەندە آرواد قورباغايا باخىب دئەلى:

— بوى، اى خالا، سەن بىرە خوش كىلىسەن، مفا كىرىسەن، سەن قىران اولوم، قورو بىرە نېە كىزىرسەن، گل دوشە كىن اوستونە اوتور.

كىشى بو احوالنى كوروب لاپ مەطل قالى، دىنى:

— آرواد، سەن دلى اولوبسان، نەدەر، قورباغايا نېە خالا دىپىرسەن؟

تیرخ گون سونرا دا تازا بیر هنگامه قویار دیر که آی نولورم، آی بورادا اوتورساین. آی بورادا دورساین. آی بشیرم. آی اینجیرم. داه لاپ گونوروز قازا ائله بیر. اما بو آرواد هیچ بيله ائله دی. یقین منیم آروادیم حيله ائله بیر. کراک گلن کیمی اونون باشینا بیر اویون آچیم که هیچ عمر ونده گورسه — بیش اولسون».

پادشاه اوواد چوخلی قوشمان، حیواندان و دروب، قایتی ائمه. منه ده گوردیگی برتون احوالاتی آروادینا سویله ییب اونو دانلادی که سن ناز و غمزه ائله ییب، منی آلا دیرسان. آرواد نه قنر ائله دیسه کیشی تی اینانیرا بیلمه دی. آخردا دغلی:

— یاغشی من سنه گوستورم که بو نیه بيله اولور. ایش بيله کتیری که پادشاه اوزاق بیر سفره گلدیسی اولدی. پادشاهین بیر یاغی وار ایلی. دننادا هر جور سیوه. کل — چچوک دئسن بورادا تایلاردی. پادشاه گلدنه باغبانی تی اینانیا چاغیریب دغلی:

— یاغبان! یاغ امانتی ها یاغا یاغشی یاغ. آغاچلاری وقتینده سوار. قویما یاغیب ترک اولسون. یاغبان ادب و ارکانلا باش اگیب گنتی. بو طرفن ده پادشاه یاراقلانغی. بیر چیلی ده قوشون گوتوروب یولا حوشی. پادشاه گلن کیمی آروادی یاغبانی چاغیر تئیریب دغلی:

— یاغبان، اریم گلنه کیمی آغاچلارا بیر دامجی دا سو وگورمسن. یاغبان دغلی: — خانم، اوتدا آغاچلار قورویار. من پادشاه نه جواب وگورم.

— سنین اینشین یوخسور، اونون جوانینی من وگورم. سنه نه دغیرم اونو ائله.

یاغبان علاج سیز قالیب. آغاچلاری سوو اربادی. یابین ایستی سینه باغ یاغیب تمام ترک اولدی. آرادان چیلی کچمیش پادشاه سفرن قایتیب گلدی. کورف که باغ قوروروب، بیر

آرواد دغلی: — آ کیشی، دلی نیه اولورام. بو منیم اصل دوغماچا خالامدیر. بیریم جنسی بیر بلمه دیر. اولجه قشنگ اولوروق، ائله که چوخ ایتمله دیک، اوتدا دوتوب اولوروق قوریاغا. منیم بو خالام اری ده تاجر ایلی. او همیشه سوداگریکه گلدنه یازینا او قنر یون اگیر تئیریب که. آخردا یازیق خالام دوتوب اولوب قوریاغا.

کیشی دغلی: — آرواد، سندهمی چوخ ایتمله سن قوریاغیا دوزرسن؟ آرواد دغلی: — بس نه، بیریم جنسی بیر ببردیر. کیشی دغلی: — آرواد، قادان آلیم. داهما بوندان سونرا نه ایتمله. نه ده قوریاغیا دین، نوزوم قازانارام، دولاناریق.

گونزل خوتوب، آیلار کچیر. تاجر ینه سوداگریکه گلدیر. بو دفعه آروادا هیچ بیر ایش تاپشیریم. تاجر گلدنه آرواد حامله ایچیش، نوزی ده دغیرر که. آرواد، بازاریم یاغشی او لسا لاپ تتر قایتیماچانم.

اما ایش ترسینه کتیریر. آرواد ایکی آی، اوچ آی، بددی آتی. گوزله بیر، تاجردن هیچ بیر سراغ چیمیر. آخردا آرواد اریزین آتینا منیب اونو آختارماقا گلدیر. آز گلدیر، چوخ دایانیر، داغلار آغیر، دره لر کچیر، گلنیت چیمیر بیر مشه به.

دگمه بو وقت آروادین وقتی تمام ایچیش، او، یاراعجا آندان بره انیر. او ساعت بیر اوغاشی اولور. اوغاشی لچگینه بو کوب قله لیه بیر دالینا، سچیرایت منیر ینه آتینا. باغلی بیر بول گنتکه، دغه بو وقت پادشاه آداملاری ایله اووا چیمیش، آروادین ساکجه حوقوب آتا سینگی تی گوربوش، آرواد گلدنن سونرا پادشاه نوز — نوزونه دغیرر:

— «بيله ده ایش اولار؟ منیم آروادیمین دوغماقینا هله تیرخ گون قالمیش اینی آندان قارایا وورمور، ایپک یورغان — دوغمین ایچینه یاتیب گاه میقه یلما بیر، گاه زار یلما بیر، نوکر قارالاش اونون باعینا فیرلانا — فیرلانا قالیر. اوغاشی اولاندان

من سنين باغينداكى آغاچلار كيمي تريبه آلمشام او آرواد دا
مشده كى آغاچلار كيمي.
پادشاه كوردى كه، آرواد اونو يامان برده ياغلايب،
اودور كه، بير سوز دشهيب باغيانى آزاد ائلهدى.

بونلار بورادا قالسين، گورك تاجرین آروادى نجه اوله؟
آرواد چوخ يول گندنن سونرا گليب بير شهره چاتدى.
سواغلايب تورگنى كه، ارينين دوله لرى پادشاهين قوروغونا
گيرديكى اوچون تاجرى توتوب زندانا ساليبار. آرواد نه قمر
ائلهديه اونو نه پادشاهين، نه ده ارينين يانينا بوراخديلار.
آخردا آرواد فگرلشدى كه، ديهسن بو پادشاهين مر ايشى.
ترسينهدير. من ايستهديم ياخشى-يغلا اونون يانينا گديم،
بوراخماديلار. ايننى كه، بئله اولى آيمى سالاجام قوروغا.
قوى گليب منى توتوب آيارسينلار پادشاهين يانينا. هيچ اولماسا
اوردا سوزيمى ديهرم. آرواد آينى ووردى قوروغون ايچينه،
او طرفه - بو طرفه، او قمر چاپى كه، قوروغو تمام آلت -
اوست ايلهدى. قوروقچولار آروادى گورن كيمي توتوب كئيرديلر
پادشاهين يانينا. احوالاتى اونا اوللوغو كيمي دانيشديلار.

پادشاه دئدى،
- آرواد، سن نه جرئته منيم قوروغوما آت ساليبسان؟
آرواد دئدى،

- اي پادشاه، منيم اريمى توتوب ساليبسان زندانا. نه
قمر ائلهديم كه، سنين يانينا گليب درديم دئيم، بوراخماديلار.
من كوردوم كه، سنين تورباغيندا دوزلوكله، ش كورمك
اولمور. اودور كه، باشلاديم پيسليك ائلمگه، تور - تورمه
دئيم كه، قوى قوروغا گيريم، يا منى توتوب پادشاهين يانينا
آيارارلار، يا دا زندانا، ارينين يانينا. ايننى بوغوردان دا منى
سنين يانينا كئيرديلر.

پادشاه برك غضبليندى. امر ائلهدى كه، بونو دا آياريب
سالين زندانا. آروادى آيارماق ايستهينده دئدى.
- اي پادشاه، بير آدام سنى قولومين قورتارسا، اونا نه
ائلهيرسن؟
- من ده، اونو قولومين قورتارارام.

چنگه اوت دا قالمايب. او ساعت امر ائديب باغيانى كئيرتدى
دئدى،
- كيشى، من سنه دشهديمى باغا ياخشى باخ؟ بو نه
ايشير، آغاچلار هايبسى قورويوب ترك اولوب. ايننى سنين
درينه سامان تپيريم سن ده باخ.

باغيان شاها باش ائديرب دئدى،
- قبله عالم، منيم هيچ بير تقصيريم بوخور، بو ايشلرى
ائلهين تور آرواديدنير. چاغيريب خبر آل، هايبسينى دشين.
پادشاه او ساعت، آروادنى چاغيريب دئدى،
- بو نه احوالاتير، باغى نيه قورودويسان؟
آرواد دئدى،

- آ كيشى، بورادا نه بويوك ايش وار كه، باغيانا من
تاپشيرميشام. او دا آغاچلارا سو وئرمهيب، اونا گوره ده باغ
قورويوب.
پادشاه دئدى،

- آرواد، سن دلى اولوبسان نهدير، سوزو دا آغاج
بيتر؟
آرواد دئدى،

- مشده كى آغاچلارى كيم سولايير. بس اونلار نيه
قورومور؟
پادشاه دئدى،
- آى آرواد، آخى مشده كى آغاچلار ائله تور كه نيبلر.
اونا گوره ده قورومورلار.
آرواد دئدى،

من ائله سننن بو سوزى ائشتمك ايستهيريم. ياديندا -
ديرمى مشه ده بير آروادين سس سيز - كويسيز دوغوب،
سونرا دا آتا مينيب گئتديگينى كوروشتون، گليب منى
دانلادين كه، بس سن نيه ائله دگيل سن. من نه قمر دئيم كه،
آ كيشى، او آرواد ائله تريبه آلب، من بئله، سن سوزومه
فكر وئرمهدين. ايننى كوردومنى سنين باغينداكى آغاچلارى
سوارايندا قورويور. اما مشده كى آغاچلارى هيچ كيم سوارا -
ماسا دا تورلرى بويويوب قول - بوداق آتير؟ ايننى بيل كه،

بىرى وار ايلى، بىرى يوخ ايلى، قديم زىماللاردا بىر خىسسى خان وار ايلى، خانىن بويوك بىر ايلخىسى وارى، دىخادا نىجه آت دىسەن اونون ايلخىسىندا نامىاق اولادى، چوغلارنىن بو اتلاردا كوزى قالمىشىدى، خانىن اتلارنى قولىدان قوتلى، ساغلام كوزىچىلر قوردوردىلار، يايلا اتلارنى قوردوماق، اولاردا باخماق آسان اولوردى، قىشدا ايسە چىتىن.

بىر ايل مەين مىھاندا چوخ سرت قىش كىچى، قارلان، چوققۇندان كوز — كوزى كوردى، خان كىچە دىيردىسە، اونون ايلخىسىندا كوزىچىلىك ايتىمكىن ھامى بويون قاچىرىدى، خان علاجسىز قالىپ چار چكىردى كە، كىم مىنم اتلارنىما بىرحە كون كوزىچىلىك ائەلسە، اونا اورە كى ايسىتىدىكى آتى دىرمەچىم، خانىن اتلارنىما كوزو اولان چوغلاردا كىم راشىلىق دىيردىسە آرزولارنى چانا بىلىپىدى، كىچەنى اورادا قونوب

خىسسى خانلا تىقلى اوغلان

قالىردى، بو نو كوزن خىسسى خان ھەم شۇنىن بىر دە قوردوردى كە، اگر قىش پەلە سرت كىچە داھا اونون اتلارنى قوردوماق اوچون مىھاندا آدم تاپىمايچاق دىن.

كۈنلەرنى بىرىتمە خانىن يانىدا پەلوان چىھلى بىر جوان اوغلان كىلىپ دىقە،

— خان، سىن اتلارنىما بو كىچە كوزىچىلىك ايلسىم مىنە نە وئورسىن؟

خان دىقە:

— اگر دىكىكىنى ائەلسەن اتلارنىمان ان ياخىسىنىنى نىنە ياغىغىلا يارام.

آرواد دىقە،

— اىنى كە، پەلەدىر، بىس نىھە مىنى زىندان سالىرسان؟ مىن ھمان آروادام كە، سىن بوغازىندا قالمىش سوموك مىنە باخىب كۈلنىن سوزرا بوغازىندان قوشى، ئولومىن قورتاردىن.

پادىشاھ بو سوزدن سوزرا آروادى تانىلى، اونون ارىنى دە زىندانان آراد ائەلىدى.

تاجر آروادىنى كوزىن بوئرا دىقە،

— آرواد، سىن ھاردا، بو ھاردا؟

آرواد دىقە،

— آ كىشى، گل كىلك ايوىمىرە، بولما ھامىسىنى سويلەرم.

ار — آرواد دوشىپىل بولا، آرواد باغىندا گل اھوالىن ھامىسىنى ارىنە غل ائەلىدى، كىشى آروادىدا ھاتىنە «دىنىب، ائولرىنە كىلىپىر، مىر اىكىسى كون كىچىرىپ مىر سورىمە ياغلايدىلار.

اوغلان راضي لاشيب آيريليلار. اوغلان ائولرينه گليب آتاسيندان قالميش كوركى، قالين يايغى، بون جورابلارى گيگيب، آت ايلغىسى اولان قلمهجهيه يوللاندى. شاخندان، طوفاندا گنتك اولمورى. خسيس خان ئوز - ئوزونه فكر-لهشيرهى كه، او دا باشقارلى كيمي گكيب ئولر. اونا هيچ نه وئرمز.

سيزه كيمن دئيم اوغلاندا، او بىر خيلى گكندن سوزرا گليب قلمهجهيه چاتدى. آتلارين آياق تاپيلتيلار، كيشنهسلارى عالمى بوروموشى. اولجه اونو واهمه ياسلى. سوزرا ئوز - ئوزونه دئى كه، بو كيشى ليكن دگيل. گرك نجه اولور - اولسون سوزومون اوسته دورام. اوغلان قلمهجهنين قابىسيندا دوروم. گوردى بئله گتسه اونو سوبوق آباراجاق. اودور كه، طويلهمن آتيز بيرينى چيخارديب مينلى. باشلاى قلمه- نين قابىسيندا او طوف بو طرفه چاپماغا. او قتر چاپى كه، بدنى قيزيشلى. سوبوق اونا كار اوليه بيلمهدى. بيرده ائشيتتى كه، كندين خوروزلارى بانلابير. سحرين آچيلديينى گوروب سئوينكى. سحر تئزدن خان ئوز آداملارنى دا گوتوروب كلى كه، گورسون اوغلان ساقى يا بوخ. گوردى اوغلان قايدا او طرف بو طرفه گزير. اوغلان خانى گورن كيمي دئى:

- خان، من دئليگيم سوزو بيرينه يتيرديم. اينى سن ده دئليگين سوزونه عمل اوله. آتيمى وئر گكليم.

خان بو سوزدن پرت اولديسا دا اوستونو وورمادى. دئى:

- دوغرودمنى سن بو گمجه بئله شاخندانى گونده مينم آتلاريسا گوزتچى ليك ائديب. ساغ و سلامت قاليبسان؟

اوغلان دئى:

- البته، بوتون گمجهنى بورادا اولموشام. اگر من گوزتچى ليك ائتمهسئيم، سنى آتلارىنين بيرى سوده قالماز-دى. اوغلارين هامى سيسى اوغورلايارديلار.

خان دئى:

- اگر بو دوغرو دورسا ثبوت اوله.

- اوغلان دئى:

- خان، بو گمجه كندين كئاريندا بير ائو يانيردى، جماعتين

هامى سى اورا كمكه قاچيرديلار. اينانميرسانسا كندين جماعتين سوزوش. اگر من بو قلمهجهنين باشيندا اولماسايديم او يانغينى گورمرديم.

خان دئى:

- دئمك سنى ساغ قالماغينا او يانان ائوين ايستىسى سيب اولوب، اودور كه، منه آت دوشمور.

اوغلان دئى:

- خان، ايننى كه، بئله اولدى، منه آت وئرميرسن وئرمه، اوندان هيچ اولماسا منى بير گون ئوزونله اووا آبار.

خان بو آسان تكليفى ائشيتن كيمي دئى:

- نه اولار، من راضى. گونى ساباخ اووا گكديرىك، حاضرلاش، سنى ده ئوزومورله آباراريق.

سحرى گون خان ئوز آداملارى ايله بىرليكه اوغلانى دا گوتوروب اووا چيغى. اوغلار آز گكيب، چوخ گكيب گليب، بىر قالين مشبهه چاتتيلار. بولدا چوخلى قرقاول، ككليك، توراج اولاديلار.

خان دئى:

- گلن بىر آر دىنجهلك. چورك بهيك.

خان اوغلانا تاپشيرهى كه، او قرقاوللارى بيشيرسين، اوغلان تئز بىر نجه قرقاول گوتوروب هونلور بىر آغاجين ياشينا ديرماشدى. اوغلارى آغاجين ياشيندان آسپ، بزه دوشدى. آغاجين آلتيندا بىر - ايكي چتر - چبرى يانديريب، دئى:

- مرحمتلى خان، بو سامت كباب حاضر اولار، بهيب دويارسينيز.

بونى گورن خان تعجبله اوغلانا باخيب دئى:

- گمه، سن دلى اولوبسان نهدير؟ ايكي بالاچا چبرى قيرغينى برده يانديرماقلا آغاجين ياشيندا كباب بيشر؟

اوغلان استهوا ايله گولوب دئى:

- خان، بونو منه شهرميرين ان معتبر بىر آدمى ئور كه-ديب.

خان دئى:

- اوللا بيلمز، من اينانا بيلمدم.

بیری وار ایلی، بیری یوخ ایلی، کچمیش زغاللاردا ظالم بیر خان وار ایلی. خان هر دفعه بیر بهانه ائلمهیب، یان — یورده کی کندلی، شهرلری اشغال ائلمهیردی. اهالی زین وار — یوخونی الینن آلیردی. خانین شهرینه بیتیمیک بیر کند وار ایلی، اورانی توتماق چوخ چتین ایلی، چونکه کنده دنیا کورموش عقللی قوجالار خانین جملهرینه هر دفعه جواب وئیریر، اوزو مطلوب ائدیردیلر.

گونلرین بیرینده خان ئوزو آداملارینی یانینا بیغیب همین کنده توتماق اوچون تمیر ایستهدی. خانین یان مصلحتچیسی دئدی:

— نه قمر که، او کنده عقللی، دنیاکورموش آداملار وار، اورانی توتماق چتین اولاجاق. یاخشیسی بودور که، اولجه اولاری بیر بهانه ایله آزادان کورتورک. سونراسی آساندیر.

عقللی او شاق

خان بو تکلیفی بگندی. ائله همین گونو ئوز آداملارینی یانینا چاقیرتمیریب تایشیریق وئردی که، نه تهر اولور — اولسون گندیب او کندیین باش بیلن آداملارینی، قوجالارینی آلاادیب بورا کتیرهسنیز.

خانین آداملاری هامیسی عین وقته کنده دولوب هر مرسی بیر قوجانین ائونه کتیدیلر. اولار جملهیه ال آتیب دئدیلر: — بیزیم خانیمیز بیر مسئلهده برك چتین لیگه دولوب. او امیندی سیره باغلاب کنگ ایستیمیز. دئییر که، بیزچه گونلو که، منه مصلحت وئرمک اوچون یانینا کلسینلر. قوجالار یاری خوش، یاری ناراضی علاج سیر قالیب خانین آداملاری ایله کتیدیلر.

خان قوجالارین، کتیریلدیگی نی کوروب امر ائلهدی هامی —

اوغلان دئدی:

— ایلی که، بئلیدیر، بس اوندان کندیین او یانیندا یانان داخمانین ایستیسی کندیین بو یانیندا شاختالی گچه ده آتالارین گوزتچی سینی نجه ایستیمیزه بیلردی؟

اوغلانین بو سوزونن سوزنا خان یانان برده آنخاملا — دینی نی کوروب، باشینی آتماغی سالی، قورغلو که، اوغلان مسئله نی آچیب سويلسه خان بولماملارین یانینا حورمتن دوشر. علاج سیر قالیب وعد ائلهدیگی آتی اوغلانا وئردی.

ایستهدی. قوجا الینی آلتینا قویوب، بیر قدر فکرلشدی. سونرا سؤاللارین جوابینی نجه تاپماقی احمده ئوبرتدی. آخردا دئدی:
— اوغول، بیرجه سری من بیلیمرم. گرك اونو ئوزون تاپاسان. او دا خاتین هانسی حیوانی خوشلاماسیدیر. بونون اوچون بیرجه چاره وار. گرك بیر یوللا خاتین شهرینه کچمه- سن، چوخ احتیاطلا، تئبرله بو سری ئوبرهنه سن.

احمد دئدی:

— ائله بو ساعت کئلیرم همان سری ئوبرنمگه.

احمد قوجادان چوخ راضی قالدی. ائوند چیغیب کئتمک ایستهنده حیطه بیر قوجا آروادین اوچاق قالماق اوچون چور — چوپ بیقیشینی گوردی. بو قوجانین باجیسی ایلی. قوجانین باجی-سندان باشقا هیچ کیمسهسی یوخ ایلی. احمد دئدی:

— آی قاری، بو چور — چوپنی نئیله بیرسن؟

قاری دئدی:

— اوغول، اودونوموز قورتاریب مشهبه گئده نیمیز یوخسور. اوجور که، چور — چوپ بیخیرام.

احمد قاریدان بالنا، بیرده جاتی ایستهدی. قاری کتیریب وئردی. احمد کئشپ مشدن بیر یکه شله اونون قیردی. جاتی ایله باغلابیب دالینا شله لهدی. کتیریب قوجانین حیطنه توکوب کئتدی.

احمد گئده — گئده اوره گئته تئبیر توکوردی گورسون نه یوللا خاتین سرینی ئوبرنسن. ائله که، خاتین شهرینین کنارینا جاتدی. گوردی هر ز آدامدان بیر الی قیلینجلی گورتچی لر دایانیب. اولارین یانیندا کچمک مکن دگیل. اما کئلین لاپ کناریندا خاتین قویون سوروسو گوی چمن لیکه اولتایبیر. قویونلار گاه بو طرفه، گاه او طرفه کئچیرلر. احمد بونو گورن کیمی ئوزونو وئردی ئوز کننلرینده کی چوبانلاری- نین یانینا، احوالاتی اونا سویلهیب، خواهش ائلهدی که، قویونون برینی کسین. دری سینی بوتوو چخاریب وئرسین اونا، چوبان بش دقیقه ن ایچینه بیر یکه قوی کسب دری سینی بوتوو چخارتدی. احمد درینی بیر دستملا بوکوب

سینی زندانا سالدیلار. بو طرفدن خان همین کئنه کئتمک اوچون آتلی چاغیردی. اونا اوج آلما وئریب دئدی:

— بو آلمالارین بری بیر ایلیک، او بری ایکی ایلیک، اوچونجو ایسه اوج ایلیکدیر. آلماری آباراسان همان کئنه، جماعتی میدانا بیغیب دیهرسن که، خان امر ائلهیب که، بونلارین نجه ایلیک اولوغونو تاپسنلار. اولنرا اوج گون وقت وئیریم. تا یا بیلمهسلر اوند کئدی اشغال ائدهجم. اگر بو سری تاپان اولسا همین آدام یانینا منیم خوشلادیم حیوانلا کلملی دیر. هم ده او ائله آدام اولمالیدیر که، بویجا منن هونور اولسون، من اونا آشاغیدان یوخاری باخیم.

چاپار آتلابیب خاتین تاپشیرینی دئمک اوچون همان کئنه گئدی. جماعتی بازار میدانینا بیغیب احوالاتی سویلهدی. چاپار آلمالاری وئریب گری قایتدی. کئنین جماعتی نه قدر فکرلشدی. آتلاارین سرینی تا یا بیلمه دیلر.

بو کئنده قوجا بیر قارین احمد آدلی بالاجا نومسی وار ایلی. او، چوخ عقلی، هم ده قوجاق اوشاق ایلی. همین گئجه احمد سحره کیمی یاتا بیلهدی، چوخ فکرلشدی. سؤاللارا جواب تا یا بیلهدی. آخردا یادینا دوشدی که، بو ایشته بویوکلردن مصلحت آلماق لازمیدیر. نه نه سینن خبر آلی که، کئدیمیزده فیج قوجا، عقلی کیشیلردن قانن وارسی؟ قاری دئدی:

— بالا، کئنین کناریندا بیرجه نفر یاشی بوزدن ئوتمیش بیر قوجا قالیب، شکست اولوغو اوچون خاتین آداملاری اونو آبارماییلار.

احمد سحر تئزدن دوروب همین قوجانین یانینا کئتدی گوردی بیر نورانی کیشی دیر. ساجی — ساققالی آغ آتیاق قار کیمی، گوزلری توتولوب، قیچلاری شکست اولوب، برینن تریه نه بیلیمیر. احمد ادب — ارکاتلا قوجایا سلام وئردی. اونون یانینا مصلحته کلدیکیمی نی سویلهدی.

قوجا دئدی:
— اوغولم، منن نه مصلحت ایسته بیرسن؟
احمد خاتین شرطلورینی قوجایا سویلهیب اوندان کمک

ووردی قویونلارین آراسینا، سورونه — سورونه کچیپ گللی
ئوز کندلرینه، گوردی آداملار قالیلار اللری قویونلاریندا.
بیلیمیز نه ائله سینلر. همین کون خانین سئواللارینا جواب
وئرمهسه لر، کندلری اللن چمخاجاق. احمد ایره لی بریب
دئدی:

— جماعت. منه بیر هونئور دوه، بیرده بیر کچی وئرن.
گلمهچکم خانین شهرینه، اونون سئواللارینا جواب وئریپ
کنه میزی خلدان تور تاراجاقام. احمدین سوزونه هاسی
گولوشدی، دئدی:

— بالا. یقین سنین ئولومون بهتیب. بس قورخورسان
که، خانین غشینه گلرسن؟

احمد دئدی:
— من خاندان قورخورام،
آداملار دئدی:

— بالا. خان سنی گوردن کیمی دیهچاک که، یقین سنی اله
سالییلار، بو کنده بیر آدام تاپمادیلار که، سنیم یانینا اوشاق—
موشاقی گوندردیلر.

احمد دئدی:
— ایستدیگیم حیوانلاری وئرن، دالیسینان ایشی بیز
بوخئور.

جماعت گوردی که، باشقا علاج بوخئور، بیر هئور بو یلو
دوه تاپیب احمدی سینتیردیلر اوستونه، بیر کچی نین ده
بوغازینا کننیر باغلایب اوجونو وئردیلر احمد. احمد آلاملاری
دا گوتوروب باغلادی خانین شهرینه طرف یول گتتمکه، خانین
آداملاری احمدی آپاردیلار سراپا. خان احمدی گوردن کیمی
غشیلندی، ایستدی اونو زندانا ساللیرسن، اما کچی نی
گوروب فکر لئدی که، سئواللاریمین بیرینی تاپیلار، گوراک
او بیر لرینه نجه جواب وئرمهچکلر. اودور که، دئدی:

— بالا. من دغیشدیم که، یانینا گوندردیگنیز آدام سنن
هونئور اولمالی دیر. من گوراک اونونلا دانیماندان آغایندان
بوخارییا باشیم، بس بو نانه عمل ائله مدینیز؟
احمد دئدی:

دوز گللی خانین سوروسو اوتلایان بره، او، بیر آغایین آلتیندا
قویون درسی نین ایچینه کیریب باغلادی ایملکه به —
ایملکه به سورویه طرف گتتمکه، جگه ئوزونو وئردی قویونلا—
رین آراسینا. گلیب بیر جیلی آزالای، درین چیملی، درینی
قاتلایب بو گللی بینه دستمالا.

احمد باخیب گوردی اوزاقدا سورونون چوبانی گوی اوتون
اوستونده اوزانیب، چوبان بیاتسی چالیر، یانیندا دا بیر
کچی وار. کچی نین بوینولاری، اوستو— باشی بار — بار
باریلاییر، بیر قتر یاخینا گلیب گوردی کچی نین بوینوز—
لاری نی قیریلار توتیلار، بوینونا قیریلان زینقرو تاخییلار،
اوستونه ترمه لن حال سالییلار. داما یاشی نیری نه آغریلیم،
کچی نی ائله بره سیبلر که، آدام باخاندا مهمل قالیر. احمد
باغلادی کچی به باخماغا، چوبان اونو گوروب دئدی:

— آی بالا. نه چوخ باخیرسان؟
احمد دئدی:
— آی چوبان قارداش، من بئله کچی گورمه شیم، اونا
گوره باخیرام.

چوبان دئدی:
— سن بو شهرین آدامی دگیلرسن؟ بو کچی نی گورمه نین
آدام بوخئور.

احمد گوردی چوبان اونو تانینسا ایشلر یس کچی،
اودور که، دئدی:

— من هیچ بوردن گلمه شیم، ائله بو شهرده اولورام، اما
نغم منی بو وقته کیمی ائودن هیچ بره بوراخما ییب، اودور
که، همین کچی نی ده گورمه شیم.

چوبان دئدی:
— بالا. اوندان بیل و آگاه اول که، بو بیزیم خانین کچی—
سینیر. او، اوشاقلقدان کچی نی چوخ خوش لایاریش، همین
کچی نی خانین امری ایله بئله بره سینلر.

احمد بو حبری ائشیدنن سوندردیگنلن بیلمدی نئله—
سین، تتر قاییتسی گری، بیر آر چوباندان آرالاندان سونرا
قویون درسی نین دستمالان آجیب گوردی ایچینه، ئوزونو

احمد دئلى:
— بىرىنچى بو ايلكى تازا آلما اوللونغو اوچون چانى شىره ليدىر. آغردىر، اودور كه، چوكلى قاين دىيىنه، ايكىنچى آلما كىچن ايلكى دىر بىر قىر سويونو چىكىپ، قورويوب دىيه سويون اورتاسىندا قالدى. اوچونچو آلما ايسه اوچ ايل بوتندان اولكى دىر. او تمام سويونو چىكىپ، يونكوللەشيب اونا كوره ده سويون اوزونده اوزور.
خانين آداملارى كوردىلر. احمد توز دئلى. اودور كه، قالدىلار مەغل، خان فكرينى دگىسك اىستەدى. اما كوردى كه، اوندا چىمەتن آراسىندا حرمەتن دوشەجك، علاجى كىيلىك، قوجالارى زنداندان آزاد ائللەدى. كندە توخونمايماقچىنا سوز وئردى.

احمد قوجالارى دا كوتوروب ئوز كندلرينە قايتتى. كند چىمەتنى بو شاد خىرى ائشيبىپ احمدىن قاياغىنا چىغىلار. اونا «آقرىن» دىيىپ، آلقىش ائللەدىلر.
بالاجا احمد توز ئوز عقلى، باچارىنى و تىببىرى ايله كندى خلاص ائللەدى.
كويىن اوچ آلما دوشكى، بىرى ناغىل سويلەيەتتىن، بىرى مصلحت وئرن قوجانين، بىرى دە احمدىن.

— خان ساغ اولسون، مگر كورمورسونوز كه، من دوهنن اوستونده سىزىن چوخ هونلوردهيم. ئوزو دە آشاغىدان بوخارىيا منە باخىپ دائىش بىرىنيز، ائله سىز دئيدىن دىر دە.
خان دئلى:
— آخى سن دوهنن دوشىسن منىم دىرىمەن دە آشاغىدا دايانارسان.
احمد دئلى:

— من نيه دوهنن دوشورم كه، سندن دە آشاغىدا دورام.
خان كوردى اوشاق چوخ حاضرچوبىر. اودور كه، دئلى:
— بالا، دى كورك آلمايىن سىرى نە دىر؟
احمد دئلى:

— خان ساغ اولسون، سىزىن شرطىنيز اولان كىمى منىم دە شرطىم وار. امر ائللەيىن چىمەتنى بىقىنلار شەر ميدانىنا، اورادا آلمايىن سىرنى آچىپ دئىم.
خان نە قىر ائللەدى كه، بورادا دى، اوغلان راضى اولماي،
خان دئلى:

— سن كه، بئله تىزلىك ائللەيىرسن آلمايىن سىرنى دوز دىيه بىلمەسن بوينونو ووردوراجاغام.
احمد دئلى:

— من راضى يام.
بلى، خان امر وئردى شەر ميدانىندا تەخت قورولتو، چىمەتن هاسىسى اورا بىقىشنى. خان دا بىر دستە آداملا ميدانا كىتىلر. احمد ايره لى بىرىپ دئلى:
— خان ساغ اولسون، من سئواللارنى جوابىنى دوز تاپسام بىزىم كىتىمىزە توخونمايالىمان، بىر دە زندانا سالدىقن قوجالارىمىزى آزاد ائللەملىسن، تايا بىلمەسم نە اىستەيىرسن ائله.

خان سوز وئردى كه، شرطره راضى دىر.
احمد بىر قاب سو اىستەدى، او ساعت كىتىدىلر. او، آلمايىن اوچونو دە سويلا سالى. آلمايىن بىرى چوكلى سويون دىيىنه، ايكىنچىسى قالى سويون اورتاسىندا، اوچونچوسو ايسه لاپ سويون اوزونده اوزدو.

— آ كىشى، اوغلو موز بويما — باغا چايتىپ، يگە اوغلان اولوپ، گلستە اونو ائولدىرەك.

كىشى دىگەن:

— آرواد، حوز دىيىرسەن، اما توى ائىلك اوچون كرك بىر

آز بول يىناق.

آرواد دىگەن:

— آ كىشى، سەن ائوھ وئردىگەن خىراج لىكەن بىر آز بول

يىقىمىشام، كىتىرىم وئرىم، اوغلىمىزىن تويونى ائىلەيك.

آرواد سوزونى قورتاران كىمى صىلوققان بىر دستە بول.

چىقاردىپ اريئە وئردى.

كىشى دىگەن:

— آرواد، بو بول نە قىلدىرىم؟

آرواد دىگەن:

— بوز تويوندىر.

كىشى بولدى پىچىرەدن جىطە آتىپ دىگەن:

— آي آرواد، بىلە بوللاران توى ائىلك اولار؟

آرواد ارىزىن بو خىرتىنەن ال — آباغا دوغىلى، اما اوغلى

ھىچ وجەينە دە آلمادى، ائىلە بىل كە، آتاسىمىزىن پىچىرەدن

آتىقى ھىچ زىيىل دە دىگىلىمىش.

بو احوالاتدان بىر آز سوزنا اوغلان دوروب كىتتى، كىشى

آروادىنى يانىغا چاغىرىپ دىگەن:

— آرواد، كوردونمى اوغلىمىزىن عىبى واز.

آرواد دىگەن:

— آ كىشى، مەن عمللى باغا دوشە بىلمەدەم، نە كوردوم

اونون عىبى نەدىرىم؟

كىشى دىگەن:

— آرواد، اوغلىمىزىن عىبى اودور كە، او ملە ئوز

الدىن زىمىتى ابلە بول قازانماغىن قىرىنى بىلمىر، اكر او،

بوز بىلىمىش، مەن بوز تومى پىچىرەدن آتانا او داستان

كىمى ھىچانلانا دە، كوردون كە، ھىچ بىرىنەن قىمىلانما دە،

اينى كرك اونو ائىلە بىر ايشە قوياق كە، زىمىت چىكىپ آلىن

بىرى وار ابلە، بىرى بوخ ابلە، دىئا كوردوش عقللى،

عمللى بىر كىشى وار ابلە، بو كىشىنەن فىاض آدى بىر اوغلى

وار ابلە، اوغلان بوخ عقللى، مەرتلى، مە دە قوجاق ابلە،

ئوز دە اوخويوب مەكتەپ قورتارىشى.

فىاضىن آناسى ھى ارىئە، دىيىردى:

— آ كىشى، اوغلو موز اون بىش ياشىغا چايتىپ، اوخويوب

مەكتەپ قورتارىپ، ئوز دە كە، عقللى، باجارتىقلىدىر، اونو

نىيە ائولدىرەمەيك.

كىشى دىگەن:

— آرواد دىگىلىگىزىنەن ھانىسى ئوزوردور، اما اوغلو—

موزون بىر عىبى وار، اونو دا ئوزلەك، سوزنا سە دىيەننى

ائىلمەيك.

آرواد دىگەن:

— آ كىشى، بىر دى كوردوم فىاضىن عىبى نەدىرىم؟

مەقلە باشدا، كىل، باشدا مەير

كىشى دىگەن:

— اينى كە، اوغلو موز عىبىنى بىلمەك اىستىيىرسەن،

فىاض ايدودە اولاندا سە اونو ائولدىرەمەك سوز سال، مەن

دەيەجەك كە، آرواد، توى ائىلك اوچون كرك چوغلى بول

يىناق او دا كە، ھەكە بوخوردور، اوندە سە كىتىرىپ سە ئوز

توم وئىرسەن كە، آل، بو دا بول، مە نە ائىتسەم دىيەرسەن، او

كەلدىن سوزنا ھە شىشى سە باغا سالارام.

بلى، ار — آرواد، ئوز آرايىندا رانىلاغىيلار، آرادان

بىر آز كىچمەش اوغلان گللى ائوھ، اوردان — بوردان

مەجت سالاندا سوزنا، آرواد دىگەن،

تری توکوب پول قازانماقین بولون ئویرنسن، اوندای بولون قهرین بیلر.

کیشی ائله همان گونی اوغلینی آباریب بیر دیرچی نین یانیندا شاکرد قویلی. اوغلان دیرچی نین یانیندا بیر آی ایشلهدی. اوستاسی گوردی که، شاکردی دوغرودان جانلا - باشلا ایشلهبیر، چوخ باچاریقلی اوشاقبیر. ئوزی ده که، اوستاسینا چوغلی خیر وئریب، اونا گوره آیین آخربندا اوغلانا اون تومن زحمت حقی وئردی. فیاض پولی کتیریب آتاسینا وئردی که، بو منیم بیر آیلیق قازانجیمدیر. آل بونو ساغلا. آتاسی پولی الینه آلان کیمی پنجرهنی آچیب اونو دا حیظه آتدی.

فیاض آتاسی نین بو حرکتینه دوزه بیللمیب، هيجانلا دئدی: - آتا، سن نه ائله بیرسن، من بیر آی آیین تری توکوب چیک وورموشام. ایشله مکن اللریم قنار اولوب، جمعی اون تومن قازانیشام، اونو دا آتیرسان یاییرا.

بو احوالاتدان سونرا کیشی آروادینا گوز ووروب دئدی: - آرواد، گوردون، نه قدر که، اوغلیمیز پول قازانماقین چتین اولوغونو بیلمیردی. بو اونون اوچون عیب ایلی. ایندی بو ایشی ده ئویرندی، داما اوندان هيج بیر قورخوم بوخلدور. فیاض دوغرودان دا عقللی، باچاریقلی اوغلان ایلی، کوجه ده، مکتبه هامی اونون خاطرینی ایسته بیردی. شاهین اوغلی فیاض لا دوستلاشمیشی. همیشه اونو حیظه چاغیریب تیر برده اوینا یاردیلار. شاه، اوغلونون اوینادیغی اوشاغین کیم اولوغونو بیلک اوچون بیر گون اونلارین اکیسی نی ده یانینا چاغیریب صحبت ائله دی. پادشاه فیاضین عقلی نی بوغلاماق مقصدیله چاغاردیب هر سینه بیر قران پول وئریب دئدی:

- گئنین منه شیرین بیر شی، آیین کتیرین. شاهین اوغلی گئدیب بیر توربانوغول آتدی. فیاض ایسه قصاب دکانینا گریب بیر قویون دیلی آتدی. هر اکیسی آلتیغی شیلرئ پادشاه وئردیلر. پادشاه اوغلونون کتیردیگی توربانو آچیب گوردی که، ایچنده

نوغلور. فیاض کتیردیگی نی آچاندا گوردی قویون دیلی دیر. تعجبله نیب دئدی: - بالا، من سنه دئدیم، که، شیرین شی، آل کتیر، بس نینه

دیل آلمسان؟

فیاض دئدی: - شاه ساغ اولسون، من فکرلندیم که، دیلن شیرین شی، بوختور، اودور که، اونو آلدیم.

پادشاه بو دفعه اوشاقلارین هر سینه بیر قران وئریب تاپشیردی که، ایندی ده منه ان آچی شی، آلیب کتیره سینیز. شاهین اوغلی گئدیب بیر توربا آچی بییر آلیب کتیردی. فیاض نینه ده قویون دیلی آتدی. هر اکیسی آلتیقلازینی شاه گوستردیلر. شاه شیلره باخیب فیاضا دئدی:

- بالا، سنه شیرین شی، آل دئیهدنه ده دیل آلیب کتیردین. آچی شی، دئیهدنه ده، بس بونون مناسی نه دئیر؟ فیاض دئدی:

- ای پادشاه، دیلن آچی شی، نه اولای بیلر؟ بییرین آچی سی بیر ساعتان سونرا گئدر، اما دیلله دئییلیمش سوزون آچی سی هيج زمان گئتمز. دئییلیمشین آسلی اولراق، دیل هم شیرین دیر، هم ده آچی.

بو دانیشقدان سونرا پادشاهین فیاضا صحبتی آرتدی. هر دن اونو یانینا چاغیریب صحبت ائلمک باشلادی. حتی سیاحته چیخاندا بعضا اونو دا ئوزو ایله آباراردی. آی دولاندی، ایل گئدی، گونلرین بییرنده پادشاهین باش وزیرئ ئولدی، پادشاه چوخ فکرلندی که، اونون بییرنه کیمی قویسون. ایله مناسب آدام تابا بیلمهدی. سرای وزیرلرینن بییرسی دئدی:

- فلان برده بیر آدام وار، ئوزو ده شاهزاده نسلینن اولوب، بلکه اونو باش وزیر قویاسان. پادشاه امر ائله دی که، او آدامی کتیرین یانینا، گوروم کیمدیر. بو صحبت زمانئ فیاض دا اورادا ایلی.

فیاض دئدی: - ای شاهیم، اگر آجینین توتماسا بیر سوز دئیهرم.

بلى، بىر آز كېچىنن سونرا وزىرىن سىرى توكلدى، دىلى؛
- قارداش، قولى ئوزونو دىيىم، پادشاھ ايستىمىز كە،
سنى ئوزونە باش وزىر كوتورسون. اينى بىر بىلمك
ايستىمىز كە، بو ايشى باچاراسانى؟

كېيى بوسوزى انىنن كىمى، باشلاى ئوزونو تىزىلمە-
مكە كە، بىس وزىرلىك لاب سىم بويوسا بېچىلىپ، وزىرلىك
قاعە - قانۇنلارنىدان او قىر دانىملى كە، پادشاھ آز قالى
اوزو ئوزويلا پارىسنى، اما اوشاقلار يىنە سىس - كوى سالىپ
عالمى قارىتىمىز دىيلار. كېيى دوروب اوشاقلارنى بىر ظلمە
او بىرى ائوھ آباردى.

پادشاھ فرىست تايىپ وزىرىنە دىلى؛

- نە، دىيىرسىن، اوزو باش وزىرلىك كوتورومى؟

قىاش كوردى، پادشاھ سوزلرە آلاننىپ سەو ائىلەجك،
اودور كە، دىلى؛

- شاھىم، سىنن قاباغىنا سىم دانىشمانغا حقىم بوشدور،
اما بىر آز مىر ائىلە، او كېشىنىن سوزونە بوخ، اينىنە فكر
وئر، اوزىدان وزىر اولمان.

شاھ دىلى؛
- نىنە؟

قىاش دىلى؛
- اى شاھىم، او آدم چوخ تىنل و احتياھىمىز دىر، چونكە
بىر بورا گلندە مەلە يىنچە شر قارىشىردى، اما او شىرىن بوخودا
ياتىردى، اوشاقلارنى كەيىپ آيىلاندىن سونرا كىچە وقتى
ئابلە آداملارنىن قاباغىنا الى بوخ، آخ تومان، آخ كويىككە
چىقتى. بو دا اوزون احتياھىمىزلىقىنى كوستىر، بلكە ائىلە
بىرىم بىرىمە بىر دىشمىن اولادى، اوزىدا تىلپىردى؟ بىر
وزىر كە، ئوز اوشاقلارنى اداره ائىلە بىلمىز، او ئوگلىنى
تىجە دولانمىز بىلار؟ بىر ائىمىتىمىك كە، وزىر لى آچىق،
سغاوتلى اولمان دىر كە، جماعتە كەك ائىسىن، او، ئوز
بولموزلا بىرە بىر تىكە چورك وئىرمەدى، اوزىنان نە شىر
كورك اولار. قالى اوزون ئوزونتن باسب كىمەسى، بو دا
اوزون عاجىزلىقىنى كوستىر، عقللى، باچارىقلى، اكە
آداملار مېچ وقت ئوزلىرىنى تىزىلمەز لىر.

پادشاھ اوزون خالىرىنى چوخ ايستىدىكى اوزون اجازە
وئىردى.

قىاش دىلى؛

- شاھىم، اگر او آدامىن عقللىنى، باچارىنى بوخلاماق
ايستىمىرسىن سە اوزو ياننىنا چاغىرسامىش، تىقىر لىاس اول
كەت ائويىنە، كور او آدم ئوز ائويىنى اداره ائىتىكى باچارىر-
مى، عقللى، كمالى وارمى؟ ائىلە كە، راضى قالىن، سونرا
چاغىرتىر نە ايستىمىرسىن دى، اگر اولجە اوزو ئوز ياننىنا
چاغىرىپ احوالاتى آچسان، او تىمىنلارنى سىنن كىزىلمەجك،
قىاشنى سوزلرى پادشاھىن عقلينە باتلى، وزىرلىرىنن
بىرىنى، بىر دە قىاشنى كوتوروب درويش پالتارىنىئا كىتىلر
مەن آدامىن ائويىنە، كېشىنىن ائويىنە او زمان چايدىلار كە،
قارانلىق دوشىمىشى، قاپىنى دوكلر، اوج اوشاق چىقتى،
اوشاقلار قاپىنى آچىپ كولوئە - كولهئە دىلدىلر؛

- كېيى ايستىمىز سىمىز؟

پادشاھ دىلى؛

- آتاپىزى چاغىرىن، كلىن، - اوشاقلار كەيىپ آتالارنى
شىر وئىردىلر، دىمە كېشى ياتىرمىش، اودور كە، چىكىنە
بىر جا سالىپ، آخ تومان، آخ كويىك چىقتى قوناقلارنىن
قاباغىنا.

قوناقلار دىلدىلر؛

- قارداش، بىررق بىر ساعتلىنىنا قوناق ساغلاپ سىمىز سىمىز؟
كېيى تالاج قالىپ اوزلارنى ائويىنە آباردە، قوناقلار ما
ايستىدىلر بىر - بىكى كلمە سىمىت ائىلەسىلر، اوشاقلار
سىس - كوى سالىپ قويمادىلار. آتالارنى نە قىر آچىقلاندىسا،
اوزو سايمادىلار. ائودە آغىز دىيەنى قوناق ائىستىمىردى.

پادشاھ كېشىنىن سغاوتىنى بوخلاماق مەسئولە دىلى؛
- قارداش، شەرە كىچ كلىكىمىز اوزون بازار - دكان
باغلى ايدى، يىمكە مېچ نە تايا بىلمەيدىك، بلكە بول وئىرەك بىرە
قوشىدوان بىشكە بىر شى 'الاسىمىز.

ائو صاحىبى دىلى؛

- ائىتمىمىز كىچ كىچ كىچ قوناق ئوز جىمىنن بىر،
بو وقتى مېچ نە تايماق اولمان.

بىر ۋار ايلدى، بىرى يوخ ايلدى، بىر كىشى ۋار ايلدى، بو كىشى نىن يىدى اوغلى ۋار ايلدى. قارداشلار ھېمىشە بىر بىرە يەيىپ — اچىر، بىر بىرە دە دولانلار دىلار. ھامى اولار نىن مەربايلىقىنا ھىسدا آزار ايدى. ھېچ بىر دىشمىن اولارلا پاتا بېلمىدى. يىدى قارداشقا نە اينىكە دىشمىن، ھىتى بىرتىجى حيوانلار نىن. دا كوچى چاتمىردى.

بونلار اووا گىئىنە دە ھېمىشە بىر بىرە گىئىردىلار. آينى نى، جانورى، شىرى، پىلنىكى دىرى — دىرى توتار دىلار. ظرافت دىگىل، يىدى داغ كىتى قارداش نى بىرى شىرى نى يىنن بىرى آياغىندان، بىرى قوپرۇغوندىن، باشىندان، عرض ھوسى بىر بىرى نىن پايىشا شىر دىگىل، ھېچ فىل دە بونلارلا پاتا بېلمىدى. • آيلار دولاندى، ايللار كىچىكى، قارداشلار ھامىسى ائولدىلار. اوغول — اوشاق ھامىسى اولدىلار. ھوسى بىر بىرە عمارت آلب آيرىلىلار. بىر — بىرى نىن ائولرىنە گىئىش — گىئىشلىرى

يىدى نە چوبوشى

آزالدى. اووا گىئىنە دە تىك — تىك گىئىردىلار. آزالرىندان سويوقلوق عملە گىللى، دىشمىنلار بو فرصتىن استفادە ائىدىپ اولارلا تىك — تىكىنە ھىجوم ائىتىلار. ائولرىنى تالادىلار، ئوزلرىنى ھىرمتىن سالدىلار. قارداشلار بو دىفئە اووا تىك گىئىكىلرى اوچون الى بوش قايتىدىلار.

آتالارى دا چوخ قوجالىب الدىن دوشموشى. اولادلىرى ھردى بىر آتالارى نىن پايىشا گىئىنە ئوز دولانىشىقلارىندان ناراضى — لىق ائىدىرىلار.

آتالارى كوردى كە، پىلە گىئىسە اوغلانلار نىن ھالى ياخشى كىچىمەنك، اودور كە، اولار نىن ھامىسىنى بىر بىرە يىغىپ دىلى؛

پادىشاھ كوردى، فىاض دوز دىئىر، اونا كورە دوروب كىشى نىن ائوينىن چىخىلار. ائىلە بىر آز گىئىشىتىلار، بىر بىر اولان دىلى؛

— پادىشاھ ساغ اولسون، ائوبىمىز كوردونور، مە امان. وئىزىن گىئىم. پادىشاھ دىلى؛

— اوغول، گىئىنە نى بو ۋقتى تىك گىئىك اولماز. سە، ئوتورەك، سونرا قايتىدۇرىق.

بىلى، بونلار اوچودە فىاض گىللىن ائولرىنە سارى گىئىتىلار. كوردىلار ائوندىن ايشىق گىللىر. پادىشاھ تەجىبلىنى كە، گىئىنە نىن بو ۋقتى نىە پاتىمىرلار. پىنچەردىن ياخشى كوردىلار فىاض نىن آتاسى قاياغىنا چوخلى دىقتى. كىتاب توكوب اوخىيور، يازىر، دىواردان دا بىر خرىطە آسىلىپ. شاھ ماراقلانىپ قايتىدى دىگىلى. بىر دىقىقە كىچىمەش كىشى پىلىندە قىلىنچ، اليندە قالغان قايتىدى آچىلى. او، اوغلى نى كوردى، اولارنى اچىرى آياردى. بىر آز مەجىت ائىلەدىلار. سونرا سفىرە سالىندى، اورتالىغا پىك كىتىدىلار. پىك قورتاراندىن سونرا شاھ دىلى؛

— قارداش، سوردۇشماق عىب اولماسىن، بىز پىنچەردىن باخاندا، كوردوك سىن خرىطە پە ياخشىپ اوخىيور، يازىرسىن. گىئىنە نى بو ۋقتى نە اوخىيور — يازماق؟

كىشى دىلى؛

— سىن خرىطە پە اونا كورە ياخشىرام كە، بىلكە دىشمىن قوشونلارنى غىلغا ئولكەمىزە ھىجوم ائىلەدى. اوندان نە ائىتىكى، دىشمىن بىر بولونى نەچە كىمك لازم اولغۇغونو بىلىم.

پادىشاھ دىلى؛

— ياخشى، سىن قوشون باشچىسى دىگىلسىن كە، بو ايشلىرى ئوبىرە نىرسىن؟

كىشى دىلى؛

— دوغرونور، سىن قوشون باشچىسى دىگىم. اما ھىر بىر آدمىن پىلە ايشلردىن باشى چىخسا، پىس اولماز، كون گلر لازم اولار.

پادىشاھ كوردى كىشى چوخ عقللى، تىبىرلى آدمىر، اونا كورە اوتو آبارىپ ئوزونە باش وئىر ائىلەدى.

اوج صنعتكار

بیر شهرده اوج صنعتكار، پاشاییردی. اولار چوخ دوست ایدیلم. بولارین بیروی بنا، بیروی دولگر، بیروی ده زرگر ایلم. گونلرین بیرونده بو اوج دوستون سباحتهسی حوشله. موره نوز صنعتی ایله نوگونگه باعالادی.

بنا دئدی:

— من ایله بیر اثر بیگهرم که، کریچی نین مومسی بیر رنگه چالار. گونده اوج دفعه، سحر، گون اورتا، آختام رنگین— رنگه حوش. کولک هانسی طرفه ائسه، اثر او طرفه فیولانار.

دولگر دئدی:

— نغتمن اوله بیر آت قاییرارام که، اوستونده اوتوروب مارا دئسن آدامی آبارار.

زرگر دئدی:

— من ده قیریلان، گوسوشن اوله بیر خوروز نوزلهرم که، قانادلاری نین هر بیروی طوس قوشی کیمی یوز رنگه چالار. نوزی ده اثر، ائسیگه، شهره یاد آدام گلن، کیمی بانلاییت حیر ویرور.

بو صحبتین سونرا دا موره نوز صنعتی نین تعریفله مکه باعالادی، او قدر جمل اوله دیلر، آن قالی دالاعلار. دئمه اوله بو وقت نولگه نین پادشاهی نوک وزیر ایله درویش پالتاری گئیب شهری گریرلریش، بولاری همان اوج بولاعین قایسیندان حوشی، بولارین سباحه لرینی ائشیلدیب بیر آن آتاق ساغلا دیلار. پادشاه ایله وزیر مسلت لندیر که، بیر نه اوله یک که، بو اثره گنگک، بو مقسله وزیر پاشلادی قای نین آفریندا اوخوماغا، دوستلار حرویش سسی ائشیلدیر.

— نه باغشی اولس، دوریشترن چاشیر اریق، گلیمه شریطمیزی کسرلر.

— اوغلانلاریم، صاباح ستم پانیم کلر سیتیز، نوزو ده موره نیر بارماق یوغونلورغونما نازک بیر نازا چوبوغی گتیرر سیتیز. اوغلانلار هامیسی هباش اوسته دئیب گتیلر. سحر کلنده مومسی بیر ناز چوبوغی گتیردی. آنالاری یلدی ناز چوبوغی نین آلب الینده دستله دی، اورتاسیندان بیر ایله محکم باغلا دی، بیر — بیر اوغلانلارینا وئریب دئدی،

— اوغلانلاریم، گوجونوزی سبتایین گوروم، بونی هانسی — نیر سبتایرا بیلر سیتیز؟

قارداغلار نه قدر چالیشیلارسا، هیچ بیروسی چوبوق دسته سینی قیرا بیلمدی، بو دفعه کیشی چوبوقلاری بیر — بیر وئردی اوغلانلارینا، دئدی:

— اینتلی بو چوبوقلاری بیر — بیر قیرین گوروم، گوجونوز چاییرمی؟

قارداغلار مومسی بیر ناز چوبوغی نین گوتوروب قاتلابان کیمی ایکی بولیلر.

سونرا اولاریننی آنالارینا توتوب دئیلر:

— آتا، بو چوبوقلاری قیردیرماقاندن مقصدین نهدیر؟ بو ایشلن بیروی آگاه اوله.

قوجا دئدی:

— بالالاریم، بو چوبوقلار — سیر یلدی قارداش سیتیز. نه قدر که، بیر — بیر ینه باغلانیش بو چوبوقلار کیمی بیر برده سیتیز، گئنی کونک، دالمقی چاق دولاناجاق سیتیز، هیچ کیمین ده سیره گوجی چاتما یاجاق، اوله که، بیر — بیر نیتیزن

آپریل سیتیز، دشمنلر سیزی تکلله ییب نه ایستسه لر اوله بیلرلر. گلین بیر — بیروی نیردن، اوزاق گرمه یین، بیر — بیر نیتیزن سوزونن چیمایین، اوندنا گوجلی، خوشبخت اولار سیتیز.

قارداغلار آنالاری نین بو حوغرو نصحیتین سونرا یندین بیر لشدیلر، بیر — بیر ننه کک ائتیلر، خوش کون کچیرمکه، مهربان پاشاغا باعالادیلار، او کونن سونرا هیچ کیم یلدی قارداغین قایاغینا چنجا بیلمه دی،

قارداغلا گوردیلر که، حوغرو دان دا گوج بیر لیکه دیر.

قارداغلا گوردیلر که، حوغرو دان دا گوج بیر لیکه دیر.

گنبد درویشلری ائوه کتیردیلر، اونلاری یوخاری باشدا اگلدیدیریب قایلارینا چایدان، چورکن قویولار، بیر قمر صحبتن سونرا آرالاریندا اولان ماخه‌نی آچیب اونلارا سویله-دیله، ئوزلرینده ده خواهش ائتدیلر که، دئسینلر گورک هانسی-بیزین دوزلندگی شی 'داها یاخشیدیر؟

درویش پالتازی گیمیش پادشاه دئدی:
— اوچونوزون ده دوزلندگی نیز قشنگدیر، یاخش اولار که، بو شیلری صاباح آپاریب شهری-بیزین پادشاهینا گوتسره-سینیز، دوزنی سیزه او دییه بیلر.
بو سوزدن دوزلارین اوچی ده راضی قالدیله، بیر قمر صحبت ائله-دیکسن سونرا هر کس داغیلیب ئوز ائونه گئتدی. سحر آچیلدی، پادشاه قمری گیمیش تخته چیختی، امر ائله-دی بنانی، دولگری، زرگری اونون حضورونا کتیردیلر.
شاه دئدی:

— هرهبزدهن ئوز صنعتی-بزه گوره ائله شی ایستهبیرم که، دنیادا مثل — برابرم اولماسین.
دوستلار او ساعت مطلبی باشا دوشدیلر که، گنجه درویش پالتازیندا گلن پادشاهلا وزیر ایمیش، بیر — بیرینه باخیب ئوزلرینی ائله گوتدیلر که، هیچ نهدن خبرلری یونخدور.
بنا دئدی:
— من ائله ائو تیکرم که، گونده مین بیر رنگ وئور، وقته گوره رنگلر دگیشر. سحر بیر رنگه، کون-اورتا بیر رنگه، آخشام دا باشقا رنگه گورونر. ئوزی ده کولک اسنده ائو هر طرفه هرلنه بیلر.
دولگر دئدی:

— من ائله بیر آت دوزلهرم که، اوستونه مینیب قانتارقاسینی هانسی طرفه تریتمن قوش کیمی او طرفه اوچار، هم سودا، هم قورودا، هم ده گویده گنده بیلر.
زرگر دئدی:
— من ائله بیر خوروز دوزلهرم که، ائوه یاد آدام گلن کیمی خبر وئور، ئولکه-یه دشمن قوشونی گیرسه اوزاقلان گوروب بانلایار.

شاهین بو ایشه چوخ خوشی گلدی، دئدی:
— او شیلری حاضرلاماق اوچون سیز نه لازمدیر؟
دئدیلر:

— بیر خورجین قیریلنن گوموش لازمدیر،
پادشاه دئدی:
— بونلاری آبارین خزینه-یه، نه قمر ایستهبیرلر قیریل — گوموش گوتورسونلر.
خزینه-دار اوستالارین اوچونی ده آباری خزینه-یه، هرسی بیر خورجین قیریل دولوردو، سونرا ائولرینه قایدیب باشلادیلار وئردیکلری وعی برینه بئیرمه-که.
ناغیل دیلی بوچورک اولار، قیرخ گونه ائو، آت، خوروز حاضر اولدی.

پادشاه موشلولوقی گئتدی که، اوستالار وئردیکلری وعی برینه بئیربیلر.
پادشاه یاخین قوهوم — اقراباسونی گوتوروب، تازا ائوه گئتدی، گوردی بو ائله ائودیر که، عسرونده بئله شی، گورمه-یب، هر دقیقه بیر رنگ وئور، خوروزدا بونلاری گورن کیمی قایبیا چخیب بانلایار. آت ائوین قاباغیندا حاضر دایایب، پادشاه اوستالارا مرحبا سویله-یب دولگره دئدی:
— آتی مین باخاق گورک نهجه گیدیر؟
دولگر آتین بئلینه مینیب قانتارقانی تریتمی، او ساعت آت کیشنه-یب هوایا قالدی، دولگر بیر ساعتین ایچینده اولسوزلارین، آیین یانسی گریب گری قاییتدی.

پادشاه دئدی:
— منی ایستهبین اوستالارا بخشش وئرسین.
اونلارا او قدر خلعت وئردیلر که، بیغیب بیغیندیرا بیلمه-دیلر.
پادشاه همین گونن تازا ائوه کوچدی، اونون ائو-نین یان — بوره-سینه گتسک اولموردی، خوروز بانلایب خبر وئیردی، آرادان خیلی مدت کئچدی، بیر کون باشقا بیر ئولکه-نین پادشاهی بو شاهین تورباغینا غفیلن هجوم ائله-دی، گوجللی قوشونلا شهره گوردی، گنجه وقتی ایلی، هامی یاتمشدی، خوروز

بېله روايت اېتلرلر كه، بېر پادشاهين كوزونون آغى - قاراسى ملك آدلى بېرجه اوغلو وارايميش.

بېر گون ملك آنا مينېب دېزېن كئارى اېله گلېرېمېش، بېرده كورور كه، ئوز مېترلرى اېله قوشولارى كچل مېد سويون قېراغېندا دالاشېرلار. ملك بونلارى آرالاشېرېب دېيېر: - نەبېنېز آرتېق قوشوب كه، بېر - بېرېنېزى قېرېرېسېنېز؟

مېتر دېيېر:

- آغا، مېن كوردم كه، دريائين اوزونده بېر مېتوق اويانا - بويانا لىگر وەقدور. كېردېم اوزو چېخارتماغا، كچل مېد ئوزونو يېتېرېب باشلادى كه، مېتوقى اولجه مېن كورموشم، اېملى اوزون اوستونده دالاشېرېق.

ملك چېخاردېب بونلارېن مەرھىسئە بېر قىر پول وئرىب

دو شلەنخون شى

مېتوقى اوللاردان آلمى، بېر آز كەلتىن سوزا ئوز - ئوزونە دىلى،

- آچېم كوروم بونون اېچىئە نە وار كه، اوزو دېزېه آتېلار؟

اوغلان بو فكرلە مېتوقون آغرىنى آچى. كورنو اېچىئە بېر بالاچا دا مېتوق وار، اوزون دا آغرىنى آچى، كورنو بونون دا اېچىئە بېر مېتوق وار، بېله - بېله اوغلان اوچ مېتوق آچى، آغرىنچى مېتوقون آغرىنى قالدېراندئا كورنو اېچىئە بېر مکتوب وار، مکتوبدا يازېلمېشى: «مەر كس حېقىقې دوستوق اېلمەكېن سرىنى ئوكرەنمەك اېستېرېسە اوچ قوجا قالمەچەسېنە كئىنېن».

اوغلان مکتوبو اوزونوب قورتاران كېمى آتاسېنېن يانېنا كەلىب دېيېر:

باشلادى دال بادل بالامغا. پادشاه بوخودان اويانى، خوروزا آچىنى توتقى كه، نېە سنى قوموسران ياتماغا، اوزو بېرە چېرېب ازى، امله بو زمان وزېر ئوزونو شاها يېتېرېب دىلى، - قېلە عالم نە دوروسان، دشمن قوشونى مەر طرفلن مېوم امله يېب شەرە دولوب.

پادشاه باشا دوشمى كه، خوروز بو احوالنى خبر وئرمەك اوچون بالابېرېمېش، خوروزى ازديگېنە چوخ پشيمان اولى امر امله دى قوشون آتلا دى، چېخېلار دشمن قاباغېنا، بېر يهلوان دا تخته آتېن اېچىئە چوخلى داش دوللېروب، قالدغى كويە، آتلى قوشون بېرە دشمنە قېلىنچ چالېردى، نختە آت دا كويىن باشلارېنا داش ياقلېردى، ئوز يىلى گون، يىدى كېچە امله بېر دو كوش اولى كه، روزگارېن كوزى بېله دو كوش كورمەشېلى، آخردا دشمن قوشونونو شېل - كوت امله يېب بېر تەر شەردن چېخارتېلار، پادشاه خوروزى ازديگېنە او قىر پشيمان اولى كه، عمرونە بېله پشيمانچېلىق كورمەشېلى، آتالار ياخشى دېيېب سون پشيمانچېلىق فايما وئرمېر، خوروزى تارادان دورلەنمەك اولمازدى، چونكه اوزو دورلەن اوستا شاهين بو حر كئىلن آچىق امله يېب اوزون ئوكلەسېنن كئىمېشى

— ای مهربان آتا، منه اجازه وئر اوزاق بیر سفره چیخیم.
پادشاه دئییر:
— اوغول، خیر اولسون. دی گوروم سفرین هارادیر؟
اوغلان دینمیر. آتاسی ینه سؤال ویریر. اوغلان گورور
که، آتاسی ال چکمک ایستهیر. اودور که، مکتوب احوالاتینی
آتاسینا دانیشیر. پادشاه گولوب دئییر:
— هانسی عقلسز آدامسا یازیب آتیب، سن ده اونون
سوزی ایله بریندن اونابویب گئیرسن. دوستلوق ائلمهگین
سرینی مگر بورادا ثورگنمک اولماز؟

اوغلان گوردی. که، آتاسی اونون گئتمگینه راضی
اولمایاجاق. اودور که، بیر سوز دیمیوب، دوز گللی سراین
غم اطاقینا. بورا ائله بیر بر ایلی که، کیمین دردی — غمی
اولسایدی گریب اورادا آغلاب گوز یاشی توکردی. بو اطاقدا
هر نه وارسا قارا رنگه ایله. اوغلان دا قارا بالثار گئیپ دوز
بیر هفته بورادا قالدی. او قدر آغلاب آه — زار ایلهدی که،
گوزونون یاشیندان اینده کی کاغذین رنگی گئتی.

بو احوالاتدان سونرا پادشاه ها گوزلهدی. اوغلوندان
سراغ چیخمادی. باشلادیلار اونو آختارماغا. آخردا کلب ملکی
سرایین غم اطاقیندا تاپدیلار. او ساعت پادشاهها خبر آپاردیلار.
پادشاه وزیر دی گوتوروب اوغلونون یازینا گللی. گوردی
ملکین رنگی قاچوب، آغلاماقدان گوزلری شیشیبذیر. پادشاه
سوروشلوی:

— اوغول، نه اولوب، دردین ندیر؟
ملک دئدی:

— حقیقی دوستلوق ائلهگین سرینی ثورگنمک اوچون
اوزاق سفره گئتمگیمه سنن اجازه ایستهدیم. نه قدر ائلهدیم
که، ثوزومو اله آلام. گوجوم چاتمادی. اودور که، کلب غم
اطاقینا گیردیم.

آتاسی اوغلونا نه قدر نصیحت ایلهدیسه، گوردی کار
اقلمیر. آخردا علاجی کسلیلی، وزیر ایله مصلت لشیب بو
قرارا گللیلر که، بوز آتلی ایله ملکی یولا سالیسنلار. ثوزی
ده آتیلارلا ثور گئیلر که، بیر آز گئندن سونرا آتاری سولاماق

بهاهنبهله قاچوب مره نیز بیر طرفه داغیلارسیز، آخردا
اوغولم باخیب گورر که، تک قالیب، علاجی کسلیلر او دا
قایلیب گلر. پادشاه اوغلونا اجازه وئریر اونو بوز آتلی ایله
یولا سالدی. اوغلان ائله بیر آز گئتمیشدی، که، بیزدن کچل
مد راست کللی. اونون قاباقینی کسب دئدی.

— آی مد، دیزدن تاپیتیمیز منوقون ایچندن بیر مکتوب
تاپهشام. او مکتوبدا یازیلان سوزلری ثورگنمگه گئیریم. گل
منیله گئدک.

کچل دئدی:

— یاخش، قوی اوندنا گئدیم آتا — آنا ما دئیم گلیم.

کچل مد آتاسیندان اجازه آلدی. آتاسی اونون خورجوت
نونو بیر آرپا چورکی قویوب یولا سالدی. کچل مد دوز کللی
ملکین یازینا. باشلادیلار گئتمگه. منزل بمنزل یول گئتیلر.
بیر قدر گئندن سونرا کچل مد باخیب گوردی که، آتلیلار
هی آزالیر، اما اوتونو ورمادی که، بلکه ملک احوالاتی بئله
گوروب گری قایدا. بیر ده ملک دونوب گری باغاندا گوردی
کچل مدله ایکسی تالیب. کچل مد دئدی:

— قوشونسوز تکجه گئتمکله نه ائله بیلرک، گل بیزده
قایداق.

ملک دئدی:

— کچل قارداش، گوروم قاچماقدان ثورتی اوره گین
نعناع یاریقی کیمی آسیر، ایسته بیز سن ده قایت، من
تکجه گئدم.

یاخش دئییلر کچل چوخ بیلمیش اولار، بیر آلتدان
بوخاری باخیب دئدی:

— آتا ملک، یادیندان چیخارما که، او بری تاپسا، تکجه
من تاپاجام. اودور که، من سننله گئدمگم.

بولار باشلادیلار گئتمگه. آز گئتیلر، چوخ گئتیلر،
دره — تیه دوز گئتیلر. اورادا آتانان، ایلتن، بورادا شیرین

دیلتن، بیزده گوردولر که، چورکلری قورتاریب.

ملک دئدی:

گوردولر بو طوبله بير ميدان بىكلىكده بىردى، يىنه بير نىجه ال گىلى، آتلازا آريا — سامان توگى، سوزدا دا همان الالر ملكله كچلى كىردىلر قلمچهده كى بارگامه.

ملك كوردى كه، بورادا بير جاه — جلال وار، بير زىنت

واركه، ئوز آتاسىنين عمارتى بونون يانيندا دىخمهيه اوخساير، بير آزدان سوزدا بونلارنى اللرىنى يودولا، دىمال وئردىلر. سوزدا سفره آچىلى، اورتالينا قرخ جور يىك كىردىلر. هر نى گىلى، اما هاردان گىلى، كىم كىردى، گورونموردى.

بونلار آخ ايدىلر ديهه دويونجا يديلر. سوزدا يىنه ايگى ال كلىب سفرهنى يىغىلىردى. اللر ملكله كچلىن قولوندىن توتوب آباردىلر ياتاق املاتينا. قوناقلار سويونوب ياتدىلار. باشاه اوغلو ملك چوخ يوردوموشلور، هم ده ارگونون بويوموشى ديهه باشىنى ياتاغا قويان كىمى گىلى يونجوبا.

اما كچل مد چوخ عقللى ايدى، فكرلىردى كه، بىردى ئولورلر. اودور كه، سرفت ياتمىشى، گىجەدن بير خىلىم كىچىمىنير. كچل كوردى اطاق قابوسى تاي با تاي آچىلى، قارا عىماهلى، قارا عىالى، قارا باشماقلى اوج قوجا ايجرى كىردى، قوجالارنى بىرىنن ايلنده كتاب، بىرىنن ايلنده قارا عىما، بىرىنن ايلنده قارا قىمەلى قلىنج وار ايدى. ايلنده قلىنج اولان قوجا دىلى؛

— نه دىقىرىسىنير، بونلار قلىنجان كچىرىسىمى؟ قورخورام گىلىب سرىمىزى يالار.

— الى كتابلى قوجا دىلى،

— او ياتان جوان اوغلان باشاه اوغلودور، ئولورسىن آتاسى سىنن انتقام آلار، بو بىرى ده كچل سىلير، اونا دا ماله ئولوم يوخلور.

الى عىمالى قوجا دىلى؛

— بس بونلارنى تىلپىلك؟

الى كتابلى قوجا دىلى،

— ايندىكى بونلار بىره پناه كىرىلر، ياخشى بوردور كه، اولارا كمك ائلك، يازىقلىلار.

اوله قوجالارنى سوزى آغزىندان قورتاران كىمى كچل مد

— ايندى بير تىلپىلك، جوره كىمىز قورتارىب، آخىندان ئولوروزك.

كچل مد دىلى؛

— آتام خورجونوما بير آريا چورگى قويوب، كل اونو بىمەك.

كچل چورگى چىخارتدى، باشلادىلار بىگه، ملك عمرىنده آريا چورگى يىشمىشى، اما علاجى يوخ ايدى، آريا چورگىنى، يىغىب قورتاراندا سوزدا باشلادىلار يىنه يول گىتىگه، كىت آ كىت كلىب بير دافا چاتدىلار. دافى آشىب بير گللوگ — چىن ليك بىره چىمىلار، بورا اوله بير بىر ايدى، كه، باغ گلستان بونون يانيندا مىچ نه، بورادا او قىر كل — چىچك واردى كه، هرەسى مېن رنگه چاليردى، عىلىنن آدام واله اولوردى، بىلر، توراج، ككلىك، قرقاول، بىلرچىن، طارس قوشو، طولى قوشو

هايسى بير — بىرىنه قارىمىشى، مارال، چوران، جويون ده كه، لاپ استەدىگىن قىن، بورادا جان درمانى، دىسن واردى، باغىن لاپ اورتاسىندا بير كرىجى قىرىلان، بىر كرچى، گوموشىن بير سراى تىكىلمىشى كه، باشى گويده بولودان نم چكىردى، اما بورانين ورد طرفىنده اوله بير قلمچه وار ايدى كه، باخاندا آدامى واهمه باسوردى.

ملك دىلى؛

— گوروسىن، نه گوزل بىردى، لاپ ئولوب قا، قاده بىر.

كچل مد دىلى؛

— آقا ملك، ماله بىلمك اولماز، او قلمچهدن سىم گوزوم سو ايجىمىر.

هر اىكىسى يواش — يواش قلمچهده طرف گىتىلر.

اوله بىنجه قلمچه قابى لاينا چاتمىدىلار كه، بىرده گوردىلر بير گوروتو، نرىلى قوبى، اوله بير بىر — گوى لوزه يه گللى، قلمچه نىن دروازه لرى تاي — ياتاي آچىلى، غىبىن بىر ال كلىب ملكى، بىر ال ده كچل سىلى آندان دوشورتتى، اىكىسى —

بىن ده آينى آباردى قلمچهده بونلار اولمجه بىر آتلارى، بىر ده اىكى ال گوردولر، آدام گوزه گوردوموردى، بو اىكى

ال آتلارى آباردى طولمجه، بونلار دا آتلارنى دالينجا گىتىردىلر.

بریندن قانغیب دوشلی اونون آياقلارينا. باشلاهی يالواراماغا که، ای قوجا، بیزدن کیمگنی اسیرگه، گنديرک اصل دوستلوق امله کین سیرینی اورکنگه. بیزه بیر پول گوسترین.

قوجا دئدی:

— ای اوغلان، سن که، بئله يالواریرسان، اوندان من دئیم يادیندا ساغلا، سحر تزدن دوروب، آتلارا مینیب پولون ساغ طرفی ایله گنديرینیز. اولجه قاباقینرا بیر تولگی چیخاجاق. بو تولگی بیر سحر باز قاری دیر. او بددی پولون آیريچیندا اوتوروب کلب — گنده نین سیرینی گورگنیر. مادا اونا سر وئرسینیز، گوزی ده تولگی دن بیر آز آرالانان کیمی دوشوب آتلازینیزین نالینی سوکوب توسینه ناللا یاراسینیز. او تولگی — نین خامیتدیر، اگر سیزدن بیر سوو آلا بیللمسه ایرینیزه دوشوب آختاراجاق. آتلازینیزی توسینه ناللازینیز، ایزی ایتیریب سیزی تا یا بیلمز.

بیر آز گنندن سونرا هر تولگی مین بیر رنگ چلان کوزا، بیر قوشا راست اولاجاق سینیز، او نا دا بیر آز دهن توکوب گنديرینیز، اما مادا اونو ووراسینیز، او نا تام طلسمیلیر. بو ایکی طلسمن قورتارانندان سونرا گندير بیر دنیزین کنارینا چیخاجاق سینیز. سیزین مینیکینیز بو آتلاز او دنیزی گنجه بیللمه چک. آتلازین یهر — یوبه نینی آچیب بوراخاراسینیز مشیه. سونرا گورمه چک سینیز که، دریانین قیراغیندا قارا بیر داش وار. او قارا داتین آلتیندا بیر آت جلوو وار. او جلوو گوتوروب بیر اوجینی آتار سینیز دنیزه، اما، اونو دا دئیم که، او داتین بالاجالیمینا باخما. اونون آغیرلیقی مین پوتلور. نه قمر امله سن بریندن ترپه ده بیللمزین. داتین یانیندا دوروب دئیرین:

— ای قارا داش، سن گویلن دوشلون، بر سنه کمک دوردی، سن ده منه کمک دور — سوزینی دبه نندن سونرا داشی قالدیرارسان، اوندان داش یونگولمه چک، جلوو گوتور — سن، بیر ده گورمه چک سن که، دنیزدن اوج آياقلی بیر آت چیخلی. آتلازین مینرسیز همین آتا، امله که، آتا مینیب، او طرفه گندينیز، بیر بئله داش دا او تایدا وار. ینه جلوو

آتین یاشیندان چیخار ديب قارا داتین آلتینا قویار سینیز. آتلا ایشینیز اولماز. آت قورودا گنجه بیللمیر. ینه قایدیب دنیزه گورمه چک. امله که، او تا یا چیخدينیز، هر نه ز دمبردن بیر چاریق گنيب الینیز ده بیر عسا آلازینیز، او قمر گنديرینیز که، چاریقلازین دابانی دئشیلر، عصانین اوجو یه ییلر، اوندان همان یرده دایانار سینیز، سیزه بیر قاری راست اولاجاق، اونا پول وئرسینیز، آختار دئینیز بری او سیزه تاییب گوسترر.

قوجا لار سوزلرینی دئیب گنديلر. کچل مدد ملکی سیلکه لیب اویاتماق ایسته دی. گوردی او امله یاتیب که، امله بیل نولودور، بیر تهر اوغلانی بوخودان اویاتدی. ملک دئدی:

ای ظالم کچل، نه منی یاریمچیق اویاتدین، امله یاخشوی بوخو گوردوروم که، سن منیم بریمه اولسایدین، هیچ آیلمازدین.

کچل مدد دئدی:

— آقا ملک خوش سنین، حالینا، یاتیبسان، دنیادان خیرین بوخ، بیلسیدین که، گنجه قوجا لار جانینا نه قورخو سالمیشد — یلاز، اوندان اوره کین قویاردی.

ملک دئدی:

— نه قوجا، سن نه دانیشیرسان؟
کچل مدد گنجه گوردو کلرین، ایشیتدی کلرینن هایسینی ملکه سویله دی. اما بیرجه قوشا راست کلک احوالینی ترسینه دانیشدی، دیدی که، گروک قوشو اوخلا ووراسان. کچل قسدا بو احوالاتی آچمادی که، بیزدن دئمک اولماز بولدا سوزلری چپ کلر، سونرا ملک کچلی قوووار که، اونسوز دا سرلری گوزوم بیلیم، اما کچل ملکه لره شرط باغلادی که، گروک بولدا نه دئسم، اونا قولاق آسان، گوزلری ده عهد — پیمان ایلدیلر که، محکم دوست اولاق. ایکیسی ده بارماقلازینی چرتیب قانلازینی قانديلار.

ملکه کچل ائودن چیخديلار که، آتلازینی گنديرینلر، گوردیلر همان ایکی ال آتلازی قابی دا حاضر ساغلا یب. آتلازا مینیب بولا دوشلورلر، قوجا دئدیگی کیمی، اولجه قاباقلازینا

— قاری نه‌نه، قالمغا بیریمز بوغخور، بو گیمه‌لی‌یه بیزی
توقاق ساغلاغا ییلرستیز؟

قاری دئدی:

— آق، اوزول، دوزتو بیلک ایسته‌یرستیزسه، قالمغا
بیریم وار، اما بیکه چوره گیم بوغخور.

ملک دئدی:

— آی قاری نه‌نه، ضرر بوغخور، بر اولسون، لیمک تاہماق
آساندی.

ملک چیتینن بیر قیتملی لمل چیماردیب وئردی قاری‌یا،
دئدی:

— قاری نه‌نه، آبار بو لملی خیردالا، بیر آن آیتنان —
اویوننان آل کتیر، بیه‌یک.

قاری لملی، گورهن کیمی گوزلری آن قالمی کلکسینه
چیچین، سوزینه — سئویینه دوز گئدی، شوره بیر تاجر وار
ایلمی اونون یانینا. لملی وئرب دئدی:

— قارداق، آل بونا بیر آن ییمک — ایچمک وئر، قالاہینیی
دا قاتیبار.

تاجر لملی باغیب گوردی بو اوله قیتملی دانسی که،
بو تو خیردالاسا بولونو قاری تکجه آبارا ییلمیه‌جک. اودور که،
دئدی:

— قاری نه‌نه، گتت بیر حمال کتیر، بولونون آرتیمینیی
آبار.

قاری بو سوزی ائشیدنده اوله بیلدی که، تاجر اونو اله
سایر، اما اوره گنده دئدی:

— گدیب کتیره‌م، گوریم تاجر منی آلدادیب، اوندان اونون
یامینا بیر اویون آچارام که، آناستیدان املیکمی سود بورتونندان
کلر.

قاری گدیب بیر حمال چاغیردی، تاجر حمالین دالینا
بیر کیمس بولاشدی بو کللی، قاری گوردی خیر آ، تاجر دوز
دئیریشدی، حمالی گتیردی ائوینه، یوگی بوخاشدی، حمال
بوخوشی آلیب گئدی.

تولکی چیغدی، تولکی آدم کیمی دیل آچیب بولاری نه قتر
دیله توتولسا بیر سر ئورگه بیللمدی، ملک کیل بیر آن تولکی‌دن
آرالان کیمی آتلازیتین ناللازینی سوکوب ترسینه ناللازیدلار،
بیر قتر گدندن سوزا قوشا راست اولدیلار، ملک اوزونو یانا
قویوب قوشو وورماق ایسته‌ینمه کچل قویمادی.

ملک دئدی،

— سن دئمیتین که، آخردا راست اولمغون قوشو اوزلا
وورارسان، بس نه قویورسان، اولمایا سوزوتن دوتون؟

کچل سد دئدی،

— بوخ آنا ملک، من قسما بیر شیئی ترسینه دئمیتیم،
آرخاین اول.

بولار بیر آن گدندن سوزا کلیب چاتیلار همین دیزیرین
قراغنا. آتلازین یئر — یویه‌نینی آچیب بوراخیدیلار مشیه،
کچل سد قارا دانسی قالدیریب آلتیدان جلوی چیچارتدی،
آباریب دیزره سالدی، او ساعت گوردیلر بیر گورولتو، نریلمی
قویلمی که، اوله بیل بر — گوی لرزه‌یه کللی، دیزر تالام
ائلمی، ایچینن اوج قیچلی بیر آت چیغدی، کچل تر جلوی
چکلی، آت ایستمدی بینه دیزره گرسین، کچل جلوی
بوراخمادی، بیر چتین‌لیک‌له ایگیمسه‌ده ترک‌لاشیب آنا سیندیلر.
آت ئورونو ووردی دیزره، بیر گوز قیریمیندا بولاری چیچارتدی
او تانا، کچل سد جلوی آتین یاشیندان آچیب بوراخدی، آت
او ساعت گوردی دیزره، گوزدن ایتمدی، کچل جلوی بو طرفده—
کی داهین آلتینا قورمادی.

آختاریب ئورلرینه دیزر عسا،

بیر ده دیزر چاریق تاپیلار،
چاریقلازی گتیب، دیزر عسانی ایینه آلیب، چکیب چارینین
دابانیچی، قیریب برین دامارینی، درملردن یل کیتی، تهلردن
سل گیمی، دانغلارین انگی ایله، بوللارین، کسهسی ایله آن
گتیلر اوز گتیلر، دره — تبه دوز گتیلر بیر ده باغیب
گوردیلر چاریقلارین دابانی دئشیلپ، عسالارینین دا اوجو
یشیلپ، بیلدیلر که، سزله چاتیلار، او یانا، بو یانا بولایلیب
گوردیلر یاغینا بیر کوما گورونور، گتیلر اورا، قاپینی
دویمک ایسته‌ینمه قاناقلارینا بیر قاری چیغدی، دئیرلر قاریلار
جوربه‌جور اولور، ملک قاریتی ساغلایب دئدی،

ملكله كچل قاريني ديله توتوب قىلىنما كىردىلر.
كچل دىلى:
- قارى نەنە، بىزىم بىر ايشىمىز وار، اگر اونو دوزلتن،
سەنە او قىر لەل - چواھر وئەرىك كە، يىشىپ - يىقىلىدىرا
بىلمىزسن.

قارى دىلى:
- اوغول، ائىلە، بو وئەردىكىنيز پۇل دا بىسىمى، دىئىن
كۆرۈم مەنن نە ايسىتەبىرسىنيز؟
كچل مەد دىلى:

- بىز اەمل دوستلۇغون سىزلىرىنى ئۆيرىنگە كلىمىك.
ايشىمىشيك كە، بو ايشلىرى سىزلىرىنى اوج، درويش قلمەجە -
سىننن ئورگىنىك اولار. اينىنى او پىرى بىزە كۆستە بىلمىزسىمى؟
قارى كۆلۈپ دىلى:

- سىزى مەنن يانما كۆننن درويشلىرىن اولوغو بىر
آختاردىشىنىز قلمەجەنن ئوزدۇر.
ملك دىلى:

- قارى نەنە، بس ائىلە ايسە درويشلىرى بىزى نە سىنن
يانما كۆننردىلر؟
قارى دىلى:

- اوغوللارم، اونو مەن اينىنى دىئە بىلمىم، سىز درويشلىرى
بىزە كۆرەلمىسىنيز، اوندان خىر آلايسىنيز. اولار بو سىزى
سىزى آگە ائىر. اينىنى بورادان كلىمىسىنيز لاپ شەردن چىخا -
چىخدا قاپاقنىزا مەننور بىر عمارت چىخاق، اورا دا احمدلە،
مەد ادلى ايكى دوست اولور. آختاردىشىنىزى اورادان ئورگە
بىلمىسىنيز.

ملكله كچل قاريني يانننن چىخىپ باشلايدىلر بول
گىتىگە، بىر آز كىتىشىدىلر كە، كۆردىلر شەردن كىنا -
بىر چوپان قويون اوتارىر. اونا ياخىنلاشيب دىلىلر:
- آي چوپان قارداش، بلكە سەن بىلمەسن، بورالاردا احمدلە
مەد آدىندا ايكى دوست وار، اولار مازادا اولورلار؟
چوپان دىلى:

- ائىلە مەن اولارنى قوينلارنى اوتارىرام، اودور باخ،
او اورا قاندا كۆرۈنن مەننور عمارت اولاريدىلر.
ملكله كچل بىر خىلى كلىپ مەنن بىرە چاتدىلار. قاپىنى
دويلىلر. قاپىيا احمد ئوزى چىخى.
ملك دىلى:

- بىز غىرب آدامىق، قالماغا بىزىم ئوخى، ئوزى دە
سىزىنلە ايشىمىز وار. بىزى بىر گىجەلىيە قوناق ساغلايا
بىلمىسىنيز؟
احمد دىلى:

- قارداش، قوناقا كۆرۈم اوستە بىرىم وار، بو پورون
ايچرى.
احمد قوناقلارنى آبارى ائە، اورادان، بورادان صحبت
اولىنن سوزرا اورتالىقا يىمك كلىكى. احمد قوناقلارنى يىمك
تەكلىف ائىلەدى. مەن بىر ائىنى سغرىيە اوراتمادى، كىشى نە
قەر ائىلىسە ملكلە كچل يىمكى.

احمد دىلى:
- نە مەنن چورە كىمى بىلمىسىنيز؟
ملك دىلى:

قارداش، بىز كلىمىشيك سىننلە دوستون مەنن سىزى
ئورگىنىكە، اگر بو سىزى دىمەننن بىمىزى سغرىيە اورادان
دىلىلر.
احمد كۆردى كە، قوناقى چوخ ترس آدامى، سىزى دىمەسە،
الئىنى سغرىيە اوراتمايچاق، اودور كە، دىلى:

- آي قوناق، مەنن سىزى ئۆيرىنىمكىن مەنن نە دىر؟
دوزونو دىمەن سىزىمى آچارام.
ملك بوتون باشىنا كىن احوالاتارنى مەنن سىزىمى سويلدى.
احمدىن قوناقا پارىقى كلىپ دىلى:

- قارداش، سىز قولاق آسىن، اينىنى مەن ئوز سىزىمى آچىم.
مەنن چوئىلىقدا چوخلو دوستلارم وار ائىلى، كۆندە بىر ائىلە
كەف چىكىپ، وئىنى كىچىمىز بىر كۆن آتام دىلى:
- اوغول، سىنن كە، بو قەر دوستون وار، مەنن اولارنى
بىلمىسىمى؟

گو تئوز ائویمده یهیب — ایچن دوستلاریم منه بیه دورمادی، بو نغچه بیه دورار؟ بیردن لعنت شیطانا دئییب، قاپی نئی دویپوم، کیشی ئوزوی چیغی قاپوریا. سلام ائلیب دئدیم؛ سئعادفا ووروب بادشاهین قوجونو ئولورسئیم، ایندی اوتو کیرلئمکه بر تاپمیرام، گلئیشم سنن اوسگونه که، منه بر کمالیک ائلمسن.

کیشی دئدی،

— اول، سن ئوزگه نین قوجونو ئولورسئمکه چوخ بیس این گورویسن، داما اولان اولوب، کئچن — کئچیب، ایندی کونک سننه کنگ ائلمهیم. بیر قوجان ئوتوی سنی ئولومه وئرمک اولما.

کیشی یئل، کلنگ گوتوروب دئدی،

— دوش قاپاقئما، گنگ جمده گی شهرین قیراقئما بیر برده باسیراق.

بیر ایکیمیز ده یول باغلائیپ کئتدیک. بیر خیل کئدن سونرا کیشی چوالی سنن آلدی، که، سن یورولوبسان، وئر بیر آزدا من گوتوروم، من چوالی وئرمک ایستئمدم، اما زورلا ایلمن آلدی. گئیب بیو بالاجا آرخین قیراقئما چاتتیق. بو آرخین بوروبئه بیر چوغور قازیب چوالی بره باسدردیق، اوستونو تورباغالیانان سونرا کیشی دئدی،

— دوستوم، کل بو آرخى بیر بالاجا بریلن قازاق، سو جوز چوالین اوستونن آخسین. هیچ کیمین عقلینه گللمسین که، بورادا بیر شی وار.

ایکیمیزده آرخى بیر آرجا بریلن قازدیق. سو جوز

قازدییمیز برین اوستونن کئتدی. سونرا من کیشیان چوخ راضی ییق ائلدیم. قاپیتیم ائویبه، صباح آچیلدی گئتیم همان دوستومون یانینا که، اونا یینه راضی ییق ائلم. دئدیلر ائوده بوغور، فلان بئگین توپونا گئیب ئوز — ئوزومه فکر ائدیم که، بو دوستلوقنا ضلقلی آدم اوخشایر. ایندی ده بونون قوی سر ساغلایان اولوب — اولماسینی بوخلاییم. اودور که، گئتیم همان توی سحلیسنه. گوردوم شهرین نه کی منم — منم دئین آداملاری وار، هابیس بورادادی، جوز کیردیم ایچری.

من دئدیم؛
— آنا، بوخ، من بیلیرم که، اولار منیم یاغین دوستلار — ریملی، گوروستمی هر کون گلیرلر یانینا، منی گولورورلر، دارغئماقا قویمولار، ئوزلرینده هیچ بیر بیس لیک گوردمئیم، آتام دئدی،

— اوغول، سن هله اوزاقسان، آدم هر اوزونه گولنه دوست دئمز. اولارین چوخسو بئمک دوستو، ایندی آن — چوخ دولتی بر وار، سبچک شیرمه بییلان، کیمی اولارین دا چوخ بئمکه — ایچمکه گلیر، سن ده ائله بیلیرسن که، سنی ایستهب گلیرلر، کل بیر — بیر دوستلارینن اوره گئی یوخلا. آتامین سوزونن سونرا، کونلرین بیرینده بیر قویون ئولوروب سالیم بیر چولا، آغزینی دا باغلائیپ آلمیم دالینا، آخمام ئر قاریغاندا دوستوم قاپی — قاپی دوستلاریمین ائونه، هانسی دوستوم قاپی یا چیغیسا چوالی بره قویوب دئدیم؛

— بو کون ایلمن بیر خطا چیغیب، ووروب بادشاهین ان چوخ سئودیکی قوجی ئولوریمئیم، اگر شاه بو ایشی بیلسه منی دار ائاجینان آسیراجاق، ایندی قوچون جمده گئی کئیریمش که، سیزده کیرلهدیم، سن نه دئیرسن؟ دوستوم قاش — قاپاغینی توکوب دئدی،

— والله دوغور دور بیر دوستوق، اما بئله شغلری من ائویبه قویا بیلیم، اوستو آچیلسا بادشاه دریمه سامان تئیر، من نه قش بالوار — یاپیش ائلدیمسه، دوستوم راضی اولمادی، آخردا قاپینی اوزومه باغلائیپ دئدی،

— جانیم ال چک باغامان، غلط ائلمدیم که سینبله دوست اولوم، ایندی اولمورام.

چوالی دالینا گوتوروب بوتون دوستلاریمین یانینا گئتیم احوالاتی سویلن کیمی هابیس قاپی، اوزومه باغلائیپ منی قوودولار، او گئجه جوز اوتوز دوستومون ائویبه گئتیم، هیچ بری سنی یاغین قویمادی، کور — بئیمان قاپییب کلیم ائویمیزه، بیردن یادینا دوشدی که، یولون قیراقئما منیم بیر گهنه تانیم وار، اونولا او قش ده یاغین دئیلمیم، ایستمدیم بوتون قاپوسینی توکم، اوره گیمه کللی که، گئجه —

گوردوم دوستوم يوخارى باشدا اگلىشيب. اونون آدى مند ايلي. سيمي اوجالديب دئلييم:
 - اي، سنين آتان بئله، آتان بئله، بير چيخ ائشيكه، كور سنين باشينا نه اويون كئيرمگم. دوستوم منيم بو سوزومن هيچ كئيفيني بوزمادي، دئلي:
 - اي، احمد يري گئت، سويمورسن نه ايستتيريرسن دي. قورخما، قورخما، دشرم كه، سو نهين اوستونلن آخير. من دوستومدان بو سوزى ائشيلن كيمي باشا دولشموم كه، بو چوخ محكم آداملي.
 او كونن مده اولان محبتيم بير ايليسه، اوللي مين. كئيش - كئيشيز كونو - كونن آرتى. ايش ائله كئيردى كه، ممد نوزگه شهرة گئلهسى اوللي. ائو - ائشيكيني ساتيب، آتاسى ايله بيرليكه كوچديلر نوزگه بير ولايته. آرادان بير مدت كئيشى، آتام - آتام ثوللى، ائيم آشاغى دولدى، دولانا بيلميم. بير باجيم قالميشى، اونودا گوتوروب گئتيم نوزگه بير ولايته. هيچ يرده ايش تاپماديم، ايلمده اولان پولوم دا قورتاردى. جبر - جيندير پالتارين ايچينده قالديم. بير ده نوزگنيم كه، دوستوم ممد بو شهرده اولور. يشكه بير تكه چوره گيميز يوخ ايلي. باجيم آجيندان طاقتن دولمشولتى، فكرلشديم كه، گئتمم هيچ اولماسا ممدى تايمم. بير آز اولنان بورج ائيم. سرراغلاشا - سرراغلاشا گئديب قايي سيني تايميم. گوردوم آروادى ايله چيخيب گئديرلر. ياواشجا اونو بير يانا چكيب دئلييم:
 - قارداش، بير تهر گليب بو شهرة چيخيشام، بيرم يوخلى، پولوم قورتاريب، منه بير آز البورجى وئر. گوردوم ممد هيچ اوزومده باخماق ايستملى، چيخارديب بش اون تويم وئردي. سونرا چيخيب گئتى. من ممدى بئله سويوق گوردنه ايستدويم پولو گرى قايتاريم، فكرلشديم كه. باجيم آجيندان ثولور. هيچ اولماسا بو پولا اتن، چورككن ائيم اياريم يهسين.
 او گئجه گئديب باجى - قارداش كاروانسرادا قالدق. سحر تئزدن بير ده گوردوم بير آروادلا بير جوان قيز گليب منه دئديلر:

- اوغول، گوردوم سيز غريب آداما اوخشاييرسينيز. بيزم بورادا يئدى اطاقمير وار. هابيسى بوئشلى. گئدهك سيز ده اولون منيم اوشاقلاريم، آتا - بالا كيمي بير يرده دولاناك. من گوردوم كه، بورالاردا اونسوز دا ائو تايماق چيئنى، بيرده يشكه هيچ نه تاپميرام، ائو پولو هارادان تاپاچام. راضى اوللوم، دوروب آروادين ائوينه گئتيك. او كونن آرواد بيزه نوز اوشاقلارى كيمي باخدى.
 بير گون ائودن چيخيب بازارا گئديرديم. بير ده گوردوم بير قوجا كيشى قاباغيمي كسيب دئلي:
 - اوغول، من سنين آتانا ايكي كيسه قيزيل بورجلويام. اودور كه، آل بو پوللار سنه چاتاچاق. ايستدويم آلمايام، كيشى ال چكلمى، پولو آلميم، كئيريب خرچلهيب دولانديق.
 كونلرين بيرينده احمد بازاردا مده راست كللى، اونو گوروب قايتماق ايستدى. ممد اونو سلهيب دئلي:
 - احمد، دئيشسن مننن كوسوبسن.
 احمد دئلي:
 - البته، كوسوشوم، سن دوستلوقدا مذاقتلى آداما اوخشا-
 ميرسان. من سندن پول ايستهينده اوزومه ده باخمادين، هيچ كئيفى ده خبر آلمادين، بئله ده دوستلوق اولار.
 ممد دئلي:
 - احمد، هر نه دئيشسه دوزدور، اولار هابيسى اولوب. يولدا من سنه پول وئريب اوزونه باخماديم. او دا دوردى. بونلارين هابيسى قصدا ائله ايديرديم. من گوردوم كه، سن جيريق - جيندير پالتارين ايچينده ديلنجيه اوخشاييرسان، آرواديم سنى بو كوكه گوروب تانيماسين ديه قصدا سنه سويوقلوق، كوسترديم. اما سونرا آتانا ايكي كيسه قيزيل وئريب، سنه يولاديم، آنامى نوزگنيم گليب سنى اوغوللوقا گوتوردى.
 من گوردوم كه، مدين ديدكلرئين هابيسى دوغوردى. اونولا داما دا باخين لاشديم. او وقتن بيز بو شهرة كوچوب بورادا پاشاييريق. اوغول، اينلى بيل، آگاه اول كه، بيزم دوستلوقومودون سري بو ايلي.

ایته‌یه آباریب سالیبار زندانا. ملک زندانا قالماقا اوسون کوره‌ک کچل آمد نه ایلی. کچلی زندانا سالانا اونون یانیندا بیر جوان آدم وار ایلی. بو جوان دا پادشاهین عقبنده کچیپ یندی ایلی زندانا عذاب چکیردی. ائله همان گنجه یاریق اوغلان ئولسی. کچل فرصتن استفاده ایلیپ، ئوز پالتارینی چیخاردیب ئولویه کچییدی. ئولونون پالتارینی دا ئوزی گییدی. ئوزونو آباریب زندانین بیر کنجینده دیورا سویکلی. ئوزونو ئولویه ووروب حوز قابینین آغزیندا اوزاندی. سمر آچیلدی. کوزتچیلر گلایلر که، دوستاقلارا چورک ویرستیلر کوردیلر که، بیوی ئولوب. تز کورتوب اونی بیر حممه بوکوب ئولو ارا بهینه قویلولار که، آباریب آتینلار.

کچل آمد یوللا حمیرین آراسیندا یولاشما سوروشوب ئوزونو سالی بیر، آراباجی شهردن لاپ کنارا چچیپ بیر اوچورمون کناریندا دایاندی. حمیری ارا بهدن ایته‌له‌ییب سالماق ایستهمده کوردی که، حمیرین ایچنده میج نه یوغور. ائله ییللی یوللا دوشوب. ارا بهنی گللیگی یوللا کری سورف. حوز گللب شهوه چاتدی. اما حمیرین ایچنده کیندن میج بیر ایر تاپا بیلمدی. آجاق قورخوسوندان بو احوالاتی میج کیمه اچیلدی.

کچل ارا بهدن سوروشوب دوشندن سونرا گنجه — کونوز او قدر یول گیتی که، گللب ملکن دوستاق اولوغو ئولکه‌یه چاتدی. کوردی شهرده چار چکیرلر که، بو کون میلانا آدم آساجاقلار. کچل ده گللی اوراپا. کوردی دار آغاجینن قاباغیندا تخت قوروولوب. تختین اوستونده پادشاه، وزیر، وکیل، یرده چلادار حاضر دایا بیبار. دار آغاجینن آلتیندا قولو باغلی دایانان دا ملکدیر.

— کچل تز پادشاهین حضوریندا باش اگیب دئدی،
— ای شاهیم، من بو آدم حقیقته سنه چوخ لازملی سوزلر دیه‌یلرم، اما گراک اونون آستیمایینی منه حواله ایلیهن.
پادشاه دئدی،

— ای جوان، سن اونون حقیقته سنه نه دیه‌جلمسنه دی، سوزدن خبر م گلسه شرطینی برینه یتیرم.

ملکه کچل آمد بیر ده باغیب کوردیلر خورولار بانالیر، سمر آچیلر. گیشین راضی‌لیق ایلیوب آتارینی سوروب باشلادیلار یولارینا. آن کیتیلر چوخ دایاندیلار. چوخ کیتیلر آن دایاندیلار. ملک‌کیل ئوز وطلرینه چاتماق اوچون یندی پادشاهین تورباغینی کچمهل ایلیلر. بیر خیلی گیندن سونرا ایکی داغین آراسیندا کچمه‌لی اولولار. دیمه بو داغدا قیرخ قولور باشیریش. یولارین یشمسی گللب — گیده‌نی سوماتا اینیش. ملک‌کیل بوردان کچنده قولورلارین کورتچی‌لری اولارای کوردیلر. هر طرفن اولارای محاصیره آلتاق ایستدیلر. کچله ملک ئوزلری ایله قلینج دا کورتور — موغیلر. باشلادیلر ووروشماقا. اولجه قولورلار یش — اون نقو ایلی. اولار کوردیلر که، کچله ملکه پاتا بیلمه‌جکلر، اهرر که، قولورباشینا خبر کوندیلر که، نه دوروسان، ایکی نفر سنین آداملارینی آن قالیر که، قولورسون، قولور — باشی او ساعت امر ایلی که، قولورلارین قیرخی دا آتلاسنین. یرده وه اولسا. گویمه ده اولسا اولارای توتوب کتیرستیلر. ملک‌کیل یرده کوردیلر که، اوستارینه او قدر قولور کیرر که، یوللاری قیروب قورتارماق اولماز. اودور که، آتارینا قویما دئیب باشلادیلار قوش کیمی اوچماقا. یوللار قاجماقا اولسون قولورلار قوروشماقا. یردن کچل سلمین آتینن آیاغی بویدردی، آت بیچیلدی. ما ایلیوب آیایا قالغانا کیمی قولورلار کچل سلمی توتولار. کتیریب سالیبار زندانا، ئوزوننده دیدیلر که، اوچ کونن سونرا بوینون وورولاجاق. کچل آمد زندانا قالماقا اولسون ملک قاجوب جانینی قورتاردی. گللب بیر چمن لکه چاتدی، کوردی چوخ یوروولوب. آتینی چمنه بوراخیب ئوزی بیر آغاجین دیننده پاتدی. دیمه بو چمن لکه پادشاهین قوروقو ایلمیش. قوروقولار آتی گورن کیمی گللب آتی توتوب ملکه بیر لکه آباردیلاز شاهین یانینا، شاها خبر ویردیلر که، بس بو آدم سنین امرینی بوزوب، آتینی سالیب قوروقا، آت قوروقون اوتینی یه‌ییب قورتاریب.

پادشاه او ساعت امر ایلی که، آبارین اونو سالیب زندانا اوتوز حوقور کون کچسین، قیرخینجی کونو دار آغاجیندا آسین. میج ملکی دانیشماقا دا قویسایبار، ایته‌یه —

كچل حيله ياشلى.
- اي پادشاه، بو ئوزوي شاه اوغلودور. بورا گللكه مقللى سنى ئوللوروب شاهلىقى اينه الماقتير. اينى سن ياخشى ايلوب اونو دار آغاچيندان آسيريبرسان. اونو دا دئيم كه، همين آدامين بير عهلى وار اينى كه. سنى دار آغاچيندان آسيرايسى اولسا ات اوستونده آسيريسن.
شاه دئلى:

- او نه ديبين شئير؟
كچل سمد دئلى:

- اي پادشاه، سيز امر ايدين بورا بير ياخشى ات كئيرسينلر. ات اوستونده آسيلمادين نه اولوغونو سيزه كوستريم. هم ده ائله اونون اوزونو ات اوستونده آساق كه، كورسون كوزگيه قويو قازانين ئوزي قويويا نجه دوشور. بو سوزلر شاهين خوشونا گلى.

- اوغلان، اجاره بېرديم، نه ايسته برسزسه ايله. پادشاه امر ايلكى، گليب بير ياغشى ات كئيرديلر. ديمه بو مملين ئوز اتى ايميش.

كچل سمد اشاره ايلدى جلادار كنديري ملكين بونونا كچيريب اونو هوپ كوتوروب اتين اوستونه قويولار. كچل ئوزي ده اينه بير قلىنج الوب سچرايوت مينى اتين تر كينه. اتى سوروب دور دار آغاچينين آلتيندا ساغلادى. كچل سمد دئلى،

- سيز كنديري محكم ساغلاين، من اتى گوييه سورمه چكم. اوندان ملك كنديردن سالانا قالاچاق. بو جور آسيلمادا ات اوستونده آسيلماق دئيرلر. سوز كچلدين آغزىندان چيخان كينى جلادار كنديري چكئيلر او دقيقه كچل سمد قلىنجلا كنديري كسيب آتا ائله بير تيبك ووردى كه، ات آز قالىي گوييه قالمغين.

پادشاه احوالاتى بئله كوروب هاى - مشر قوباردى كه، كرك برده ده اولسا، گويده ده اولسا اولار توتولوب كئيرلسين. بوتون قوشون، توكولى ملك گىلى توتماقا قوشون اوللارى او قتر قورودى كه، كچل له ملك گليب چاتتيلار ينه همين دئيرين كنارينا.

تر كچل سمد آندان دوشوب دئيرين قراغينداكى سحرلى قارا داشى قالديردى. آلتينداكى چلوي چيخارديب اتنى سويلا، او ساعت اوج آياقلى ات دريادان چيخدى. ايكيسى ده مينيب سودان كچديلر. قوشون ئوزونو او وقت يتيردى كه، اولار دئيرين كچمشييلر.

كچل سمد دئيرين او طرفينه چيخاندان سونرا چلوي ينه آياريب قويلى قاراداشين آلتينا. بيرآز يياده بول كئمشييلر كه، بيرده گورديلر مشهيه بوراخديقلارى اتلار چمنده اولتايير. تر هرسي ئوز اتينا مينيب باشلاديلار كئتمكه، گليب چيخيدلار همان درويغولرين قلمه چيسته. ائله قلمه چيستن قايي سينا ياخزلانان كيمي ينه ايكي ال گليب بوللارين اتلاريني آباردى طويله يه، ئوزلرينى ده ايو. يمك - ايچمك گلى، يهيب قورتارانندان سونرا ير سالىنى، كيريب ياتتيلار. بوتون بو ايشلرى ايكي ال كوروردى. آداملار ئوزلوق كوره كورونمور - ديلر. ملك او قتر بورغون اينى كه، باشيني باستقا قويان كيمي ياتدى. كچل سمدى ده يمان بوخو ايجنه دور باسدى. دا ياتاچاق، تر باش بارماغىنى چرتيب ايجنه دور باسدى. بارماغىنين آغزىستان ياتا بيلمى. اما كوزونو بوموب ئوزونو بوخولوقا ووردى. كچل بيليردى كه، ينه قوجالار گلله جك.

كئجه دن خيلى كچميش بير ده كوروى قايي لار تاي باتاي آچيلدى. اولجه اينده كتاب اولان قوجا، لاپ آخردا اينده قلىنج اولان قوجا ايجرى كيردى.

بو دفعه ده الى قلىنجلى اولان قوجا دئلى:

- گل سنه بوللارى ئوللوروم، گليب سريميزى آچماسينلار.

الى كتابلى قوجا دئلى:

- سن انماق سوزليقدان ديبه سن ال چككه جاكسن، بو يازيقلار نه ظلم لرله گيب دوستلوغون سرنى ئورگه نيلر. سن ده دئيرسن اوللارى ئوللوروم.

كچل سمد آييليب دئلى:

- اي قوجا، بير گليب دوستلوغون سرنى ئويرتليك. قوجا دئلى.

كېيىش اياملاردا بىر كېشى وار ايدى، كاسىبچىلىقلا
كون كىچىرىدى. هر كون كىلىپ دىنره تور آتار. بالىق توتار.
ساقىب بىر تهر دولارادى. اوزون احمد اديندا بىرجه اوغلو
وار ايدى. بىر كون احمد اون دورد ياشىنا چاتاندا آتاسى اونو
يانىنا چاقىرىپ دىلى؛

— اوغول، سىم مېچ بىر علمىن خىرىم بوغۇر، ئوزو دە
يازى — پوزو بېلىمىم. اونا گورە دە عىروم — گونوم درىيا
تور آتىپ، بالىق توتماقلا كىچىپ، ايتلى گورورسىن كە.
قوجالىپ، اللن دوشموشىم. داھا تور آتماقا طاقتىم بوغۇر.
اىستىمىم سوز دە سىم كىمى اولاسان. اودور كە، سنى اوخوسانغا
گوندىرىك اىستىمىم بىلكە بىر علم ئوبرەزىپ، آدم اولاسان.
سىم كىمى عذاب — اذىت چىكىمىسن.

اوخ خائىن نانغىلى

احمد دىلى؛

— اى مەربان آتا، بوغۇرۇق سىنىلىرى، نە مصلحت گورسىن
اقلە دە ايلرم.

كېشى دىلى؛

— باراڭلە، اوغلوم، خائىرلاش، بىر ياخشى نىزىرە تاپاق.
سەنە علم ئوبرەزىمىن.

آتاسىلا كىچەننى ياتىپ، مېچ توردن آتاغا قالدىلار. قىيىمە—
لرېتە بىر آز چوز گىن—بىنىردىن قوبوب يولا دوشدىلر. آرگىتىلر.
چوخ كىتىلر، بو كەد سىم، او كەد سىن، سراقلاعدىلار، بىر
ياخشى نىزىرە تايا بېشىلدىلر. آخردا كلىپ چىغىلار مەشە دە
بىر بولغىن اوستونە، كېشى دىلى؛

— اوغول، گل سن مېچ اذىت چىكىپ سويلمە، اونسوز دا
بىر اوزنلارېن ھامىيىنى بىلىرىك.

كچل سەد دىلى؛

— اى قوجا، سىز بو سوزى بىلىردىنيز، بس بىزى نېە
اوزاقلارا گوندىنيز؟

قوجا دىلى؛

— اوغول، سىز اكر ئوزونوز زھمت چىكىپ او چىتىن لىك—
لرە دوشمىسىنيز دىلىكلىرىمىزىن خىرى اولماردى. اودور كە،
سىزى اوزا گوندىدېك.

ملاكە كچل سەد قوجالاردان راضى لىق ايلوب كلىلر
ئوز وطلرىنە. ملكىن آتاسى اوغۇتون گلىكىنى اېھلىپ
اونو قازغىلاسا چىغى. يەنى گون — يەنى مېچە خادلىق
ايللىلر. يادىھ كاسىلارېن، شىكىستلرېن قارىنىنى ئوبلوردى،
بېخىش بابلاى. ملك دە كچل سەد يانىنا آبارىپ اونا كوزل
بىر عىمارت وېردى، اونونلا خوست، قارداش اولدى.

— اوغول، چوخ پورولموشوق، هم ده اجمیشیق، گل بو بولاغین باشیندا بیر آز چورک یهدیب دینجه، لك آتا — بالا بیر آز شوردان، چورکلن یهدیب، بولاغین سویوندان ایچدیلمر. یابین ایستی گونی سرین بولاق سوی کیشینین او قدر خوشونا گللی که، سوی ایچیب قورتارانندان سونرا دئلی؛

— اوخخای، نه سرین سوخو.
اؤلله بو سوز آغزیندان چیخان کیسی، سویون اورتاسیندان

بیر کیسی چیخیب دئلی؛

— آکیسی، منی چانیریب نینه بیرسن، منه کوره نهقولموق؟
احمدین آتاسی سودان چیخان آداسی گوروب معطل قالدی.
نطقی توتالیدی. هاننان — هاننا ئوزونه کلپ دئلی؛

— آی قارداش، سن کیسن، من سنی نه وقت چاغیردیم؟
سودان چیخان آدام دئلی؛

— بس اوخخای دیین سن دئیلدین؟
کیسی دئلی؛

— نه اولسون که، اوخخای دیین من ایلیم.

سودان چیخان آدام دئلی؛

— اؤلله او اولسون که، منیم آدیم اوخخایدیر. سن منی چاغیردین. من ده گللیم.

کیسی دئلی؛

— اوغلولوی اوخوتماق اوچون میرزه آختارماغا کیدیرم، اوخخای دئلی؛

— منن یاخشلی میرزه هاردان تاپارسان. ویر اوغلولو اوخودوم، اوچ آیدان سونرا گل آبار. او وختهجن جمیع علملری ئوبره نوب آچارلارینی قویسون جیبینه.

کیسی راضی اولوب اوغلولوی ویردی اوخخایا. بیر آز دا دیل — آغیز ایلیوب، یالواری که، بیرجه اوغلولوم وار، اونان مقابیت اول.

اوخخای دئلی؛

— ارخایین اول. اونا اؤلله باخاغام که، هیچ روحی دا اینجیمه سین. نه وقت اوغلولو اوره کین ایسته سه، گل بولاغین باشینا، سودان ایچ، او ساعت اوغلولون یابیندا حاضر اولاجاق.

کیسی اوغلو ایله ئوبوشوب، خداحافظلندن سونرا دابان آلوب، ایوینه قاییتدی. اوخخای دا احمدین قولوندان توتوب بیر اسم اعظم اوخویوب، باتلی سویون آلتینا، احمد بیر ده گوزونو آچیب گوردی که، بیر قلمچه نین ایچنده دیر. اما اوستو — باشی اسلانمایب هیچ ائلله بیل سویون دیینه باتاز بونلار دئیلش. قالدی معطل که، گورن بو نه ایشله.

بونلار قلمچه یه چاتان کیسی اوخخای احمدی آباریب، بیر اطافا قویدی. ئوزی ده چیخیب کیتدی. اوخخای کیدنن سونرا احمد قاپینی آچوب چوله چیخدی. اطرافا باخدی، اونو واهمه بورودی. گوردی که، بیر قلمچه نین ایچنده دیر. قلمچه نین بیر کریجی قیزیلدان، بیر کریجی گوموشدندی. بورا لعل — جواهرانندان. مروارینن، زبرجدن او قدر بوزک — دوزک وورولوب که، آدام باخاندا گوزلری قاماشیر. او، بیر آز ایزلی کیدیب، گوردی که، قلمچه نین بیر طرفی تمام مشدی. بورادا او قدر واهمه لی حیوانلار وار که، آدام باخاندا آز قالیر اوره گی پارتلاشین. شیر، بنگ، اژدها، آبی، جانناوار، تولکی، چانقال، ایلان، هر نه دیرسن وار، تز بوشجا بوردان چکیلیب، قلمچه نین او بیر یارینا کیتدی. گوردی که، بوردا داشدان، توریاقان توشوش سویا قدر هر شی "آلیشپ یابیر. آلو، توستو، دومان آسمانا قالخیر. تز بوردان دا قاچیب ئوزونلی ساللی قلمچه نین دال طرفینه. گوردی بورا تمام دریا عملندی. گوز ایشله دیکجه هارا باخیرسان سودی، احمد بر او طرفه، بر بو طرفه باخدی، سویون قیراغیندا بر بوش کمی گوردی. فکرلندی که، دیرسن اوخخای منیم آتاسی آلداتدی، یاخشلیسی بودی که، منی ئوللورمه ش ائلله بو کمی یه منیم قاچیم. احمد کمی یه منیب، باشلادی گیتکه. اوچ گون، اوچ گجه سویون اوزونده یول کیتدی. بیر ده، باخوب گوردی که، قایاغینا بر دیوار چیخدی، دیوارین دینی دریدا، باشی گویون یددی قاتیندا ایلی. دیوار تمام انسان کله سینلن هورولوب. احمد دیوارا باخیرلاشان کیسی دوشخان دوققوز بردن سن کللی.

— ای جوان، ئوزونه یازیرین کلسن، مبادا کیمتن دوشه —

اطلاق اونون گوردیگی اوتوز دوققوز اطاقین هامسیندان سنجیلر.
 ایجری ده هر نه وارسا، هامیسی ذیل قارایا بورونوب، بیره
 جوربهجور حاللار، ذیلی لر دوشه نینب، هامیسی ذیل قارا.
 ایو تمام برلیانیا توتولموش، قارا میوه قبالارلا، کلانانلارلا.
 شمعدانلارلا بزمینیب، ایوین لاپ بائیندا قارا سرمدن تختین
 اوستونده الماس کیسی شوخ سالان بئر قیر، اوزوقویلی اوزانینب
 آغلاییز، احمد گوردی بو ائله بئر قیردی، یجه، ایجه، خط —
 عالیتا، کل جمالینا تمانا ایله، گوزللیکنه احمد هیچ ده
 قیردان گزی قالمیردی، قیر دا احمدی گوزن کیسی اونون
 گوزللیکنه واله اولدی، اوره گینده اونا محبت باغلاقی، بئر
 خلی گوتور — قوبیدان سونرا احمد قیردان سوروشدی؛
 — ای نازنین صنم، بئر منی آگاه ائله، گوروم سن کیمن
 نه چی سن، بو قارا اطاقدا تاك و تنها نبلیرسن؟

قیر دغلی:

— ای اوغلان، بیل و آگاه اول که، منیم بلنمین توکی
 سانی بورا ایگیلر، بیلونلار گلب، هیچ بریسنه سر
 آچماجم، گورورم سورفتی، قابیلی آداما اوخمایرسان،
 اودور که، سنه سر اچرام، من اوخاینین قیریم، بو گوردی—
 کون قلمچه آتامیئیر، نوزو ده یقدی فات یرین یکنده
 یرله شیر، بوردا هر نه گوزونه گورو هلمیسی سحرلی،
 طلسماییز، منیم بو قارا اطاقدا اولماغین سینی اودی که،
 آتام باشمین توکی سانی آداملاری آلدایب، بورا کتیریب،
 اولارلا ظلم ایلیوب، من اولارلا کهک ایلمگیم دینه هر ینی
 آدام کیرنده منی طلسم لهیب، بو اطاقا سالیز، من ده دردن،
 غملم بو اطاقی قارا بزهییب ایچینده اوتورورام.

قیر دردینی سویله — سویله احمدله چیعی ایچیکه

باغلا دیلار قلمچه بیزین اطرافینی کرگه.
 قلمچه بیزین او بیری طرفنه کچیپ وحشی حیوانلاری
 گوردیلر، قیر دغلی؛

— بو گوردی کون جوربهجور حیوانلار هامیسی وقتی، ایله
 انسان ایگیلر، آتام بوتلاری طلسم لهیب، هر سینی بئر حیوان
 شکینه سالوب.

سن، آباغین بیره دکن کیسی، اوخخای سنی ده بیزیم کونوموزه
 سالاجاق، بئر ده وقتی ایله سنین کیسی جوان ایلیک، اوخخای
 بیری آلدایب، نوز قلمچه سینیه کیردی، سونرا هر میزی بئر
 بیانه ایله نولوروب، بو گونه قوبیدی، جوان اوغلان، ایلی
 اوخخای گلب سنی تاباجاق، خبر آجاج که، مارا کیگیردین؟
 دیپرسن که، اوره گیم داریجیروی، دریانی کرگه چیچمیئیدیم،
 اونا اوخخای سنی نولورده ییب آباراجاق ینه قلمچه یه.
 بئر نه قدر ایلیک قاچا بیلدیک، بو قلمچه بیزین سرینی بئر
 اونون قیریندان باشقا هیچ کیم بیلیمز، چالیش او قیردان سری
 نورکن، اگر نوره گنه بیلدین، سنه نولوم بوخلی، نوره گنه
 بیلیمسن اونا بیزیم گونه دوشه جلمسن.

ائله بو وقت احمد گوردی که، دریانین اورناسی بولاق

کیسی بیفتا — بیق قاینادی، اوخخای باشینی قالدیریب، سودان
 چیچی، احمدله آچما لایب دغلی؛

— بورالاردا نه کریرسن؟

احمد دغلی:

— گوردوم تکجه قالمیجام، اوره گیم داریجیروی، اودی که،
 گمی یه، سینیم که، بئر آز دریادا، کریم، اوره گیم آچما لیمین.
 اوخخای داما احمدله بئر سوز دیپم یوب، اونو کتیردی
 قلمچه یه، نوزونه ده آچار و برب دغلی؛
 احمد، منیم بوردا قیرخ اطاقم وار، داریخاندا مردن بئر —
 ایگیسینی گورسن اوره گین آچیلار، اوتوز دوققوز اطاقی
 گورسن، اما قیرچینجی اطاقی، سادا آچاسان.

احمد آچارلاری آلیب قوبیدی چیچیمه، اوخخای قایدان چجان
 کیمی باغلاقی اطاقلاری کرگه، اطاقلارین مانسینی آچدیسا
 گوردی بورادا بئر جاه و جلال وار که، هیچ بئر پادشاهین
 خزینه سینده بوخلور، قوش ایلیگی، جان درمانی، هر نه دینن،
 بوردا تاباق اولار، احمد اوتوز دوققوز اطاقین هامیسینی
 گردی، گلب قیرچینجی اطاقدا دایاندی، نوز — نوزونه دغلی؛
 «گورسن بوردا نه وار که، اوخخای بو اطاقین آچارینی
 ویرمدی؟ اودی که، کل بو قاینی دا آج، نه اولار — اولار»
 احمد ققلی سیندیردی، ایجری گوردی، گوردی که، قیرچینجی

سولنگيگيندن بيلمهدى نيلهسين. بىر آر كيدندن سونرا يولدا
آتاسينا دئلى،

— آتا، سن قاباقجا كيت، من بو ساعت گيليرم.

كيشى راضى اولدى. احمد بىر آز آياغ ساغلايىب، بىر
كولون دالينا گيردى. چلپنى دگيشىپ اولدى، بىر آخساق توراج.
باشلادى آتاسينين قاباقچندا او طرفه، بو طرفه قاچماقا. كيشى
چوخ اللشى توراجى توتا بيلمى. توراج گيليب همين كولون
دييينه گيردى. احمد ينه آدام شكلينه دوشوب، گللى آتاسينين
يانينا، آتاسى دئلى،

— اوغول، من سننن هيچ ياريمادىم. سنى اوخوتكوم كه،
بىر يىرزه اولايان، قازانيب گيره سن، من ده راحت اوتوروب يهيم.
فراسستىر چيخدين، بو اولمادى. اينديجه قاباقچندا بىر آخساق
توراج وار ايدى، نه قمر اللشميم توتا بيلمىم. هيچ اولماسا
يانيندا اولسايدىن، اونو توتوب كسرديك. بىر گونلوك
آدوقمىز اولاردى.

آتاسينين بو سوزونه احمد بركنن گولدى. كيشى دئلى،

— بالا، نيه گولون؟ بوردا گولملى نه وار؟

احمد دئلى،

— آتا، هيچ نه، سونرا گولمگين سببى ديهيم.

يارىق كيشى داما نه بيلسين كه، احمد بوتون علملرى،
طلسملرى ئورگه نيب، ئوزونو بوغلايرميش.

احمد دئلى،

— آتا، هيچ دارىخما ائله سن دين اولماق، ايوده راحتجا

اوتورجاقسان، من قازانيب، سنى دولاندير اجاقام.

كيشى دئلى،

— آى اوغول، آخى سن نى نونن دولاندير اجاقسان؟

احمد دئلى،

— ايندى كه، بئله اولدى، ائله بوراداجا ديم، سن ده

بيل، ايندى من بىر ياخشى آت اولماچام، آيايىپ سنى يور
تومنه ساتارسان. اما مبادا بويه نيمى ساتاسان ها، اگر سنى
آلدايىپ بويه نيمى آلسار، اولدا بيرده منم اوزومى كوره
بيلمىزن.

احمد سوزنى دئيىب، قورتاران كيشى اولدى قشنگ بىر

سونرا گيليب قلمچه نين او بىرى طرفينده كى اود — آلووا
باغديلار، قىز دئلى،

احمد، بو گوردوگون اود — آلووا آتامين ئولموردىكى
آدلاردين آه و ناله سينن، غضبينن عمله گيليب، بو ذريا
گناهير ئولمىنن گوز ياشينان يارانيب، گوردورم ياخشى
اولانسان، سنه يازىمىم گليز. ايسته يىرم آتام سنى ده بولاردين
گونونه سالسين، سنه بىر نچه سوز ئويزده يمگم، اولنارى
ياديندا ساغلا. اوخخاى آدلارى كتيىب، اولجه اوخوتور،
گونده اولنارا بىر طلسم ئورگكيز، سونرا اولنارى امتحان
ايلير. ياخشى بيلنلرى ئولمورور. كورا ذهنلرى قوردا. قوشا،
حيوانا دونه رير، هيچ نه بيلمىن لرى بوراخير. ايندى سن آتام
ئورگكيتىي طلسم لرين هابيسينى ياخشى ئورگن. اما امتحان
ايلينده هر نه سوروشسا دئش بيلمىم. آناق بو يوللا اونون
ايلينن قورتارا بيلرسن.

اوخخاى گونده احمده بىر جور حيوان چلپينه گيرمكى
ئويترتى. احمد هر شكله دوشمكى ئويترتى. اوخخاى گيليب
احمدى امتحان ايلدى اولدان هر نه خىر آليسا، احم دئلى،

— اوستا، يادىلمان چيخىب، بيلمىم.

اوخخاى احمده هده — قورخو گيليب، بىر خيلى دوگلى،

بركه — بوشا چكلى.

— اده، ظالم اوغلى، من سنه بو قمر درس ئورگيتىم

هيچ بىرى ياديندا قالمايوب.

احمد دئلى،

— اوستا، گوردورمىم هيچ نه بيلمىم. بىر شى بيلمىم

دئيىب جانمى قورتاراويدىم دا.

ائله بو وقت احمدين آتاسى بولان بياشينا گلدى، دويونجا

سودان ايچىب اوخخاى دئلى. اوخخاى دا احمدى گورتوروب،

كيتى بولان بياشينا، آتاسينا دئلى،

— اوغتون افلين بيريدير، نه قمر ايليم هيچ نه ئورگنه

بيلمى. منه ييله عاجز اولماق لازم دگيل. آل آبار، اولدان

اوخويان اولماز. كيشى اوغلونى گورتوروب قايتلى ايولرينه، احمد

من آلامتین، دیدین که، هیچ نه بیلیم، اینلی درستی
اوردن بیلرسن.

اوخای قلیچی چکلی که، احمدین بوینی وورسون، آت
باشینی بوخاری قالدیراندان بوینی یره دوشلی، او سامت
احمد سحر اوخویوب، بیر جیران اوللی، باشلادی مشه لردن،
داملاردان قاجماقا. اوخای قلیچی یره آتیب، او دا بیر سحر
اوخویوب دونلی اوللی، ماهر بیر اوچی. البته اوخ — پای
دونلی جیراین دالینا، جیران قاجلی، اوچی قودلی، داملار
آغدیلا، دیه لر کچدیله، بولافلاردان سو ایچدیله، آخردا
ایکیسی ده یورولوب اللن دوشدیله. احمد کوردی که، اوخای
جاناچاتادی، تز بیر قیزیل بالیق اولوب آتلی اوزونو دریایا.
اوخای ها دونوب اوللی بیر قوجا بالیقچی باشلادی دریادا
بالیق توتماقا. بالیق قاجیر، بالیقچی تورون آتیدی، احمد
کوردی که، اوخای ینه اوندان ال چکیر، سودان چیچیب
ئوردونو دریا کناریندا بیر ایوه ویردی، دونوب بیر قیزیل
آلما اوللی، گریب صنتوقا گیرلندی. اوخای ایلهیب —
چویلهیب احمدین برینی تاپلی. صنتوقی آچلی، احمد تز
دونوب بیر آچیره اوللی. اوخای دا دونوب بیر چالغان
اوللی. باشلادی اوزو قوجماقا. احمد قاجیر، اوخای قودوردی.
احمد ایشی بقله کورنده، سحر اوخویوب بیر اویج داری اولوب
یره توکوللی، او سامت دریش بیر جوجهلی توبوق اولوب؛
باشلادی داریلاری دنلمکه. اوخای دارینی داریب قورتاردی.
آرخاین اوللی که، داما احمد ئوللی، دیمه دارینین بیر دانسی
بولانان گلن پادشاهین آتاقینن آلتینا یایشیب قالیبیشی.
احمد بو دفعه ده بیر چاققال شکلینه خوشوب توبوقی دا،
جوجهلری ده بوغوب ئوللیردی. او سامت بیر نریلمی، بیر
گورولتو قویلی، ایلمیرم چاغلی، یره قارا بولوت چوکللی،
اوخای کوللی.

احمد اوخاین طلسمی نی سیتیریب، اوزو ئوللیردن
سوزرا یادینا دوشدی که، اوخاین قیزی منی ئولولمن
قورتاردی. قلمچه نین بوتون سرلرینی ئویرتدی، اینلی من ده
گرك اوخاین قیزینی تاپیب اوزو عذاب — اذیتن قورتارام،
ئوزو ده گوزل — گویچک قیردی. اگر منه کلمکه رانی اولسا.

کلن آت. آتاسی آتی چکه — چکه آباردی بازارا. آت او قتر
تشفک ایلی که، اوستونده دعوا دوشلی، او دیلی من آلاچام،
بو دیلی من آلاچام. آخردا بیر قولو زورلو چیچیب، آتی
کیشین یوز تومنه آلی. آتی آلان نه قتر یالوار — یانار
ایلیسه کیشی بوینی ساتمادی. بو بولانان اولار بیر خلی
دولاندیلار. کیشی نین کفی کوکللی.

گونلرین برینده اولارین بوللاری قورتاردی. احمد ینه
دونوب آت اوللی. آتاسی آباردی ساتماقا. بو دفعه آتی آلان
بیر هوللور بویلو درویش کیشی نی اوزدن — گوزدن سالیب،
بوینی زورلا آلی. دیمه بو اوخای ایلیش. کیشی ایوه
قایلیب نه قتر گوزله دیسه. احمد کلیب چیخادی. برون
احمدین دیبگی سوزل یادینا دوشلی. کیشی ایکی اللی باغینا
وروب دقلی.

— آی هارای، اینلی من نیلمیم؟ نه بوینی ایلمن
ویردیم، من بیرده احمدین اوزونو گورسه چکیم.

کیشی بوردا تاڭ و تنبا قالماقدا اولسون، گوره ک احمدین
باغینا نه ایش گللی. احمد آت جلیبنده باغینی قالدیریب
گوردی که، بوینی ئوز اوستاسینن ایلمدی. اوخای احمدی
چکه — چکه ئوز قلمچه سینه کتیردی. آتین بوینه نینی قیزینا
ویریب دقلی.

— بوئو ساغلا، قویما قاجماقا. گدیم قلینج کتیریم،
باشینی کسک.

قیز کوردی که، کلن احمدی. آتاسی اوزو بو دفعه ساغ
بورانخا باجاق. قیزین بیر طرفلن احمد یارینی کلردی. بیر
طرفلن ده اوره گینه اونا محبتی وار ایلی. آچوق — آنکار
اوزو بورانخماقا دا قورخوردی. اودور که، بوینه نینن آلتینی
آچیب دقلی.

— احمد، بوینی بورانخماقا، باشینی بیرجه دفعه
تربیتسن، آچلاچاق. آتام گلده باشینی تربیب قاجاسان.

قیز سوزونو قورتارامیشلی که، اوخای البته سیرمه
قلنج کلیب دایانلی آتین قاناقیندا، دقلی،
— احمد، بو یاشا چاتیشام، منی آلامدان اولماییب، اما

احمد دئلى:

- من وفاسيز اولسايديم اوخخايي ثولبورنن سونرا
سنيان يانينا گلمزديم. قوجاق اولسايديم بوتون عالمه قان
اودهوران اوخخاي ثولموره بيلمزديم.

قىز دئلى:

- بو سوزلرين هايسى دوغريدير. بونلاري سن اوزونن
ثوتري ايليپسن. ايندى من بيلمك ايستهيرم كوروم مينم
بولولما نئيرسن. من سنه او زمان گلرم كه، آخ ديويين الما-
لارينين سريتي ثويره نيب، منه ديهسن.

احمد الينى كوزونون اوستونه قويوب دئلى:

- او مينم كوروم اوسته.

اوله او ساعت قلمچه دن چيخيب، آر گيتتى، چوخ دايلاندى.

چوخ گيتتى آر دايلاندى، گليب بير مشهيه چاتتى.

احمدى مشهليكده قوياق، كورك قيز نيلدى. بو طرفنن قيز
كويه قالمغيب اوچا - اوچا گللى احمدين گيتتىگى مشهيه، قيز
گوزللىگه مثلدى - برابرى اولمايان بير پرى شكينه دوشوب،
احمدين قاباغينا چيخيب دئلى:

- اوغلان، سوروشماق عيب اولماسين، هاردان گليب،
هارا گيديرسن؟

احمد دئلى:

- هيچ، ائله بئله بولومو ايتيريب، گليب بورا چيخيشام.

قىز دئلى:

- احمد، سن منن هيچ نه گيرلتمه، من فلان يادشاهين
قىزى يام، بوتون علملردن خبردارام. اوخخايين قيزى آتاسينين
انتقائيسى آلقاق اوچون سنى گيلر - گلمز بولا گونده رير كه.

گيلىپ اونا سحرلى آلمالارين سريتي ثويره نهنسن. گل سن بو
بولدان دون.

احمد دئلى:

- اي گوزل پرى، اوخخايين قيزينا سوز وئريشم، ثولسم
ده، قالمسام دا گليب آلمالارين سريتي ثويره نهنجكم.

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

اونو آلام، ثورومه آرواد ايلرم. احمد بير سحر اوخويوب،
قالغى كويده. كويون يىدى قاتئنان اوچوب دوشى همان
بولاغين باشينا. احمد اوخخايين بوتون طلسملرينن بيللىگى
اوچون بولاغين باشينا چاتان كيمي ائله آغزيني آچمايش
قلمچه نين قاييسى تاي باتاي آچملىك.

احمد قلمچه دن ايچرى گيريب، دوز گيتتى قوخنجى
اطاقا، قاييني آچيب ثور گوزلرينه اينانماي. اطاقداكى قارا
شيليرين هايسى دونوب آل - الوان، دم آخ اولموشى.
اما بيرجه قيز باشندان آياتا قارا گيتميشى. احمد ايچرى گيريب
قىزلا كوروشى. بير خيلى دردلشتنن سونرا دئلى:

- سنى بو سوزن آگاه ايله كوروم، نيه اولار قاپ -
قارا برونميش اطاق ايندى آل الوان بزه نيب، ثورون ده قارا
گييسن؟

قىز دئلى:

احمد، هر شى' منه عياندير. بيليرم اوخخاي ثولورويوسن.
من بونا بير طرفنن سئويتيم. ياخشى اولى ائله او، ثور
جواسينا چاتتى. اونا كوره ده قارا بزه نيكيم اطاق ايندى
دونريپ آل الوان ايليشم. او، بيرى طرفنن ده درد چكريم،
نجه اولسا ينه آتاي، اونا كوره ده قارا گيتميشم.

قىز سوزونو قورتايريب گيتتى او بيرى اطاقا. ثورونه
يتميش يىدى قات برك - دوزك ويريب زر - زيبادان ائله
يالئار گيلى كه، آدامن اوزونه ايشوخ باليردى. قيز گيلىپ -
گيچيندن سونرا گللى احمدين يانينا. احمد باخيب كوردى قيزين
گوزللىگى اول بير ايليسه، ايندى اولوب مين، آر قاللى هوشى
باشيندان چيخسن، بير كونولنن مين كونوله قيزا عاشق اولوب
دئلى:

- اي گوزل صنم، ايندى نه دييرسن، من گلشيم سنى
آپارام، منه گلگه راخشاسانى؟

قىز دئلى:

- راخشى يام، اما من ائله اوغلانا گيتمك ايستهيرم كه،
او منه وفالى اولسون، هم ايگيد، هم ده عقللى اولسون.

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

قىز دئلى:

احمد دغلی،

— او پهلوان، سن ده بیل که، او قیر ستم نشانلیلمیر.

به قیر سن ساغام، میچکیم اوزو قاچیردا بیلیم.

پهلوان بو سوزلری ایشین کیمی جین ووردی کلهسینه
گوزلری حقیقهسینین چیغی، آغزی کویوکلنه — کویوکلنه
دغلی،

— اده، بیر یونا باغ، بیر تیگه اوتاق دا سنه میدان

اوخویور. ائله بو ده گیرمان دانلارینین بیرینی اوستونه
سالسام، آلتینا خلیل کیمی ازیرسن.

احمد پهلوانین بئله جوشدییینی گورنده، قیلیمینی چکیب
دغلی،

— ای پهلوان، چوخ دا بوی — بوخوزنا، قولونا گورنده،

بوش دانیشیقان بیر شی چیغمان، بو میدان، بو شیطان، کیم
کیمی ئوللیرسه فانی حلالی.

قیر گوردی که، احمد بو سناقان دا یاخشی چیغی، دغلی،

— ای جوان، سنین کیمی اوتاق — مویاقلا ووروشسام،
منه ایشیکلایک گلر، سنی ئولوروریم، چیخ گت.

احمد ترهمن بول کیتمکه اولسون. قیر بو دغه ده
چلیینی دگییب، دیو قاریسی شکلینه دورغی، گلیب احمدین

بولونون قایاغینداکی خرابه بیر قلمچهزین قاییسیندا اوتوردی.
احمد گلیب قلمچهزیه جانا کورده قایپا بیر قاری اوتوردی،
آلت دوداغی بر سوپورور، اوست دوداغی گوی، سیر — هفتینین

زهرمار توکوورور. قاری احمدی گورن کیمی دغلی،

— ای بنی انسان، بورا قوش گلسه قاناد سالار، قاهر
گلسه دیرناق سالار. سن نه جراتله بورالارا آفاق باسیسان؟
احمد دغلی،

— ای قاری نهنه، سن آغ دیوده کی سحرلی آلمالارین سرینی
ئویرنگه گلیمیش.

قاری برکن گولوب دغلی،

— ستم باغیمین توکی سانی پهلوانلار، ایگیلر کلب بو
سری ئویرنه بیلیمیب، بانلارینی قویوبلار. کل گورک اینلی
سن نیلمیجلمسن.

— احمد، یوخسا قورخورسان که، اوخاخین قیری الینن

چیغا. ستم هارام اوزتان اسکککیر. راضی اولسان گدمریک
بیریم شوره، اوردا ایوله نریک. آتام دا قوحالیب، اونون تخت
و تاجینا صاحب اولارسان.

احمد دغلی،

— ای بری، منه هیچ نه دؤیل، سن اوخاخین قیرینا سوز
ویریشیم، اوزو آلاچام.

احمد سوزینی قورتاریب، هیچ دالینا دا باخمادی، باغلاوی
بول کیتمکه. ائله بیر آز کیتیمعی، که، قیر تر چلیینی

دگییب، اولی بیر پهلوان: که یولنان گلیب چغی
احمدین قایقینا. احمد باغیب گوردی که، او دانلارینا سنه بیر

نهنگ پهلوان گلیر که، بویو چنار بویدا. هر قولوندا یلدی
ده گیرمان دغلی، دانلاری ایلادیر، ائله بیل الینده کی
بیلچکیر. پهلوان احمدین یولونو کسپب دغلی،

— ای جوان اوغلان، هارا بعله؟
احمد دغلی،

— کبیرم سحرلی آلمالارین سرینی ئویرنم.

پهلوان برکن قهقهه چکیب دغلی؛

— اده، ظالم اوغلی، سن بکلنکده پهلوان گلیب، او
آلمالارین سرینی ئویرنه بیلیمیب، ایندی سن بیر تکه اوتاق

ئویرنه چکسن؟
احمد دغلی،

— ئویرنه بیلیم، بیلیم ده، بو یولدا ئوللی وار،
دوغلی بوغلی.

بو دغه احمد سوروشدی،

— بس یاخشی، آی پهلوان قارداش، سن هارا کبیرسن؟
پهلوان دغلی،

— ای جوان اوغلان، اوخاخی آدلی بیر طلسم کارین گورن،
کویچله، عقلی بیر قیری وار، اوخاخین ساغلیقیندا هیچ کیشی

او قیرا یاخین دوشه بیلیمردی، ایندی ایشیتیمش که، اوخاخی
ئولوب، کبیرم اونون قیرینی زورنان قاچیردام.

دكشيب دوشنى اولكى شكلىنه. احمد، احمد ديب، لونو سىلى. احمد گرى باخىپ گوزارينه اينانماي.
ديو قارىسى جنوب اوخ خايين قبرى اولموشى. احمد كوزونو اووشلوروب دئى:
— بو نه احوالاتى، من بوخومو گورورم؟

قىز دئى:
— احمد سن يوحو گورميرسن بو منم. يولدا سنين قاياغينا چىغان پادشاه قبرى دا، پهلوان دا من ئوزوم ايديم. سنى سيناقلدان كچيريرديم. شكر اولسون بوتون سيناقلاردان چىخين. اينى من سنينم، نه دئيرس اولياك.
احمد دئى:

— ياخشىسى بودور اولجه نيك قلمهجهدىكى اداملارين هاميسىنى طلسمن قورتراق. سونرا دا كيك كوزى بولدا قان آتاسى شونديريپ تويوموزو ايديك.

احمدن قىز گلدير قلمهجهيه. اوخ خايين طلسمه سالدنىي اداملارين هاميسىنى ديرلتيديلر. بو اداملار احمدن قىزىن ال — آياغينا دوشه نيب دئيلر:
— بىزى كه، طلسمن قورتاردىنيز، ئولنه جن سيزه قوللوق ايتمكه حاضريق.
احمد دئى:

— بىزه هيج بىر قوللوق لازم دئيل. بىرجه خواشمىم اودور كه، ايندى گلديريك آتاسى يانينا. اوردا توى امله ييب ايولنه جه ييك. سيزه بىزن كىديب، تويلا به ييب، ايچىب، شادايق ايليه سينيز. سونرا دا كيم هارايا ايسته يير، چىخىپ كيه ييلر. احمدن قىز اوخ خايين وار-حوليتىن قيمته اغير، چكده يونكول شيلردن كوتورديلر. سونرا اداملارا دئيلر:

— كيم نه ايسته بيرسه كوتورسين.
آداملاردا ايسته ديكلى قىر قىزىلدا، كوموشن كوتوروب، باشلاديلار كىتىكه. كيت آ كيت گلب چىخىلار احمد گلبن ايولرينه. احمدن آتاسى كوردى كه، قاياقدا اوغلى نان بىر گوزل قىز، دالارنجا دا او قىر قوشون كلىر كه، اينه آتسان، بىره دوشمز. احمد گلب آتاسىن يانينا چاتتى. آتا — بالا ئوبوشوب گوروشىلير. كىشى دئى:

قازى احمدى يانينا ساليب، آباردى بىر اطاقا. بىر قىزىل جمى نىن ايچىنجه اوچ دانه قىزىل آتما كىردى. آلامالارين اوچو ده بىر رنگه، بىر ئولچوده، بىر بويدا. قازى دئى:

— اوغلان، سنيله اولجه بىر شريطم وار، او شريطى بىرينه يتيرس بيله جكم كه، عقللى اوغلان سان. آلامالارين دا سرىنى ئوييرىب، چىخىپ كيه جكسن، يوخ، شريطى بىرينه يتيره بيله سن باشىنى بلنننن آيىرىب، آتاسى اغار قوياچاقام.
احمد دئى:

— قازى نه نه، من راضى يام، دى كوره ك نه دئيرسن؟
قازى دئى:

— بو آلامالارين بىرى بىر ايلليك، بىرى ايكي ايلليك، بىرى ده اوچ ايلليك، بو سرى منن باشقا هيجكم بيله يير. اينى دى گوروم بونلارين هانسى بىر ايلليك، هانسى ايكي ايلليك، هانسى اوچ ايلليك؟
احمد دئى:

— قازى نه نه، بو منم ايله سو ايچىمى كىمى بىر شىلير. دور قاب كىتر، بو ساعت دئيم.

قازى بىر قاب سو كىردى. احمد آلامالارين اوچونوده سالدى سوا. آلامالارين بىرى او ساعت باقى سويون دىينه، ايكنجى سويون اورتاسىندا قالى. اوچونجى سويون اورونده اوزدى.
احمد دئى:

— قازى نه نه، سويون دىينه چوكن آتما تازهدى، هم ده اغردى. او بىرى ايللىكى. سويون اورتاسىندا كى آتما خىلى قالىب سويون چكىب ديه يونكول له نيب، بو ايكي ايللىكى. لاپ سويون اوستونده قان آتما ايسه تام قورويوب، سويون چكىب، بو دا اوچ ايللىكىير. چوخ يونكول اولدغه: ندان سويون اورونده اوزدى.

قازى كوردى احمد هامىسىنى دور تاپتى. اودى كه، دئى:
— بالا، امله او آلامالارين سرى بولدا ايدى كه، سن ائوزون تاپدين. گورورم چوخ عقللى اوغلان سان، سنى ئولمورمىز، اينى چىخىپ كيه بيلرسن.

احمد اوزونو چويردى كه، چىخىپ كىتسن، قىز قازى جلىنى

مىخانىق روپا

بىرى واردى، بىرى يۇخلى. كىچىمىش زىمانلاردا بىر قارىشىن
احمد آدلى نۆمىسى واردى. اولار چۇخ كاسىپ دولانىردى. قارى
مۇ كۈن بىر جوراب تۇخۇرۇپ ساتار، قازاندىشى بولۇ نۆمىسىنە
دېردى كە، كىلىپ يىك آلسىن. يىنە بىر كۈن بىر جوراب
ساتىپ، بولۇنۇ نۆمىسىنە دېردى كە، چۈرك آلسىن. احمد بازارا
كىندە آداملار بىر ايتى بۈك دۇيدىكلىرىنى كوردى، يازىق
ايت كاه اورا قانچىر. كاه بورا، هېچ كىن اورا رحىمى كلىرىدى.
احمد ابرەلى خورۇپ دىلى،

— آى جماعت، بو يازىق جىوان سىزە نېلەپ كە، اونۇ
دۇيدۇسىنىز؟ آين چۈرك بولۇمۇ دېرىم سىزە ايتى دېرىن مېنە.
آداملار احمد بىر بولۇنۇ آلىپ ايتى دېرىپلر اورا. احمد ايتى
كوتۇرۇپ قايتىقى ايلۇرىنە. قايتان ايجرى كىرىنە نەنەسى
كوردى نۆمىسى الى بوش كلىر، ياندىدا دا بىر ايت كوچۇكى
وار. اودۇر كە، دىلى،

— آى بالا، بس چۈرك آلمادىن؟
احمد دىلى،

— آى نەنە، بولما كوردۇم بو ايتى خۇكوب ئولۇرورلر.
چۈرك بولۇنۇ دېرىپ ايتى، آلىپ.
آرۋاد كوردى دىنكىلە هېچ نە چىمما باچاق، علاچى
كسىلىپ بىر سوز دېمەدى. بىر آز اچىشى سويۇپاندىن سوزلا.
يىنە بىر جوت جوراب ساتىپ بولۇنۇ دېردى نۆمىسىنە، بۈك —

— اوغۇل، بو نە قوشۇنۇ، بو وقتەننن ھارادا ايدىن؟
احمد باغىنا كىن احواللا بىر ھامىسىنى بىر — بىر
آناسىنا سويلى.
باغدادىلار ھىمان كۈننن توى تىنار كى كوردى. قۇخ كۈن،
قۇخ كىچە ائەلە بىر توى اولى كە، روزگار بىن كۈزۈ بىلە بىر توى
كوردىمىشى. اوغلاننن قىز ايلۇنىپ ئوز آرزۇلارنى چاتتىلار.
تويىدىن سوزلا احمد بىن طلسملى قىلمەن آزاد ايتىدىكى
آداملار بىن ھامىسى ايلۇرىنە قايتتىلار.
كۈننن اوج آلما دوشى بىرى مېن، بىرى سىن، بىر دە
ناغىل سويلىمىنن.

— ای اوغلان، قورخما، بیزیم شریلمیبری کس، سنیته اییشیمیز اولماز.
احمد دئدی:
— نه اوسته دعوا ایلییه یینیز؟
دیو دئدی:

— بیز اوج دیو ایکی قیمتلی شی' تاپیشیق، بیری سحرلی خالجا، بیری ده سحرلی اوزو کلبیر. خالجانین اوستونه دوروب دیهسن «ای سحرلی خالجا، منی فلان یره آبار» او ساعت اوچا — اوچا آباراجاق. اوزو کلب ده نه دیکلک ایستهمن حاضر اولاجاق. بو ایکی شئی اوج دیوین آراسیندا بوله یلمیریک. احمد فکرلندی که، بو دیولرین الینن قورتارماق اوچون بیز یاخشى فن ایشلتسین.

دئدی:
— آی دیو قارداشلار، سیز او شئی لری قویون منیم یانیمدا من بو داغین باشیندان بیز داش آیم، سیز اوچونوز ده کلبین اونون ذالینجا، کیم داشی تز کتیرسه خالجا اونون. اوزو ک ایکینجی کله نین، کیم لاپ آخردا کلسه داها اوز بختینن کوسسون.

دیولر راضی اولیبیلار.
احمد بیز یکه داشی داغ آشاقی بوورالادی، داش تپهسی آشاقی اله کیدیردی که، ایلییریم کیسی، دیولر داشین دالینجا قاجیردیلار. اقله دیولر بیز آز آرالانان کیسی احمد اوزوکی بارماقینا تاخیب، ایتمی — پیشیگی خالجانین اوستونده اوتوردوب دئدی:

— ای سحرلی خالجا، بیزی بو ساعت آبار ایویمیزه.
او ساعت خالجا گویه قالدغیب، اوللاری کتیردی ایولرینه. احمد ایولرینه چاتان کیسی اوزونو بارماقینداکی اوزوکه توتوب دئدی:

— ای سحرلی اوزو ک، سنن بیز عمارت ایستیمیز که، بیز کریجی قزیلدان، بیز کریجی کوموشلن اولسون. نوزی ده او قتر هنوز اولسون که، باشی بولوتدان نم چکسین او ساعت بیز ده گوردی که، اونون ایستهدیکینن ده قشنگ بیز عمارت حاضر اولدی. احمدین ننهسی بو ایشه

برک تاپشیردی که، بو دفعه چورکسبز قایتسان وای حالینا. احمد دینمز — سویلمز پولو آلیپ گیتی بازارا. ایندی ده گوردی که، بازاردا بیز پیشیگی دیولر، ایره لی دوروب آداملاردان سوروشدی که، بو یازیق پیشیگین تقصیری نده بیز که، اونو دیولر سور؟
دئیلر:

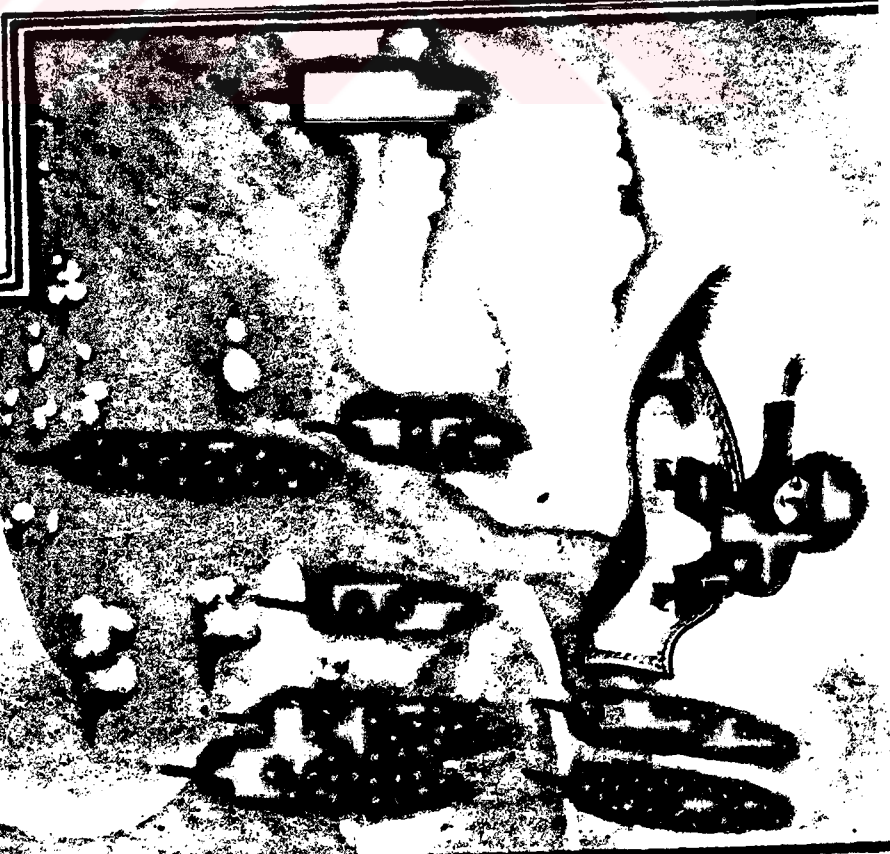
— قصاب دکانیندان ات آباریب.
احمد دئدی:

— آی انسانلار، آج اولسانیز سیز ده اقله ایلیه رسیئیز، چورک پولومو ویریم سیزه، پیشیگی ویرین منه.
آداملا پولو آلیپ، پیشیگی ویردیله احمد، احمد ایندی ده پیشیگی کوتوروب کلبی ایولرینه، قاری گوردی نوهسی کلیر، اما قوجاغیندا چورک عومینه پیشیک کتیریر، اودور که، احمدی محکم دانلایب دئدی:

— کورورسن یکه چورک تاپمیریق، مله کلبیپ ایت — پیشیگی ده کتیربرسن، احمد گوردی نهنهسی دوز دئیر، آند ایچدی که، بو دفعه داها میچنه آلمایاجاق.

قاری دئینه — دئینه ساتقیس جورابین پولونو ویردی نوهسینه، نوزونده تاپشیردی که، اگر بو دفعه الی بوش قایتسان وای حالینا، احمد پولو آلیپ گیتی بازار، چورکلن، اتن آلیپ، قایتلی ایولرینه، آخام چورکلرینی یهیب، بیز آز دا ایت — پیشیگه ویریب، یاقیلار. احمد گنجه فکرلندی که، یاخشى من بو حیوانلاری کتیریمم نوزوموز یکه چورک تاپمیریق اوللارا نه ویره یگم؟ بیزدن عقلینه کلبی که، صاباح ایتله — پیشیگی، کوتوروب مشبه آبارام، بلکه قورتدان — قوشدان بیز شی' تاپیب یئیلر. احمد بو فکرله یاتدی، سحر نهنهسینه دئیب، ایتله — پیشیگی نوزویله مشبه آباردی. بونلار او قتر پول کیتیلر که، آخردا، کلب چیخدیلار بیز هنوز داغین باشینا، احمد گوردی که، داغین تپهسینه اوج دیو بیز — بیریله دعوا ایلییر. احمد بونلاری گورن کیسی ایستهدی قاجسین، بیزدن ایت هوردی، دیولر سس ایشیب اونو توتولار. احمد قورخوسوندان بیلهدی نینهسین، دیولرین بویوکی دئدی:

اورخدا خان

مطل قائلی. ایوبن تهریزی هر یره یاییلیک. خبر کیلیب
 پادشاهان دا چاللی.
 پادشاه وزیرینی چاغیریب دئلی:
 - وزیر، دئییرلر که، احمد آدلی اوغلانین بیر عمارتی
 وار که، منیم سراییم اونون یانیندا طویللهیه اوخشاییر. بو
 دور دوروسی؟
 وزیر دئلی:
 - بلی، من ده ایشیتیم.
 پادشاه دئلی:
 - نه ایدک که، بو ایوبی اونون الینن چیخراق.
 وزیر دئلی:
 - ای پادشاه، بو سری شورمه نیک اوچون کورک بیر کوبه
 گیرن قاری تاپاق. اولجه ایشی اونا حواله ایدک. کورک نه
 چیخیر.

پادشاه امر ایلمی او ساعت بیر کوبه گیرن قاری کتیردیلر.
 پادشاه باخیب کوروی بو ائله بیر قاری دیر که، اوزونه باخاندا
 آدامین زولهسی کیلیر. کورلری چه، آغزی ابری، قیجاری تویال.
 بلی دوتقار. قاش - قاباقیندان دا زهرمار توکولور.
 پادشاه دئلی:
 - وزیر بو که، شیل - کوتون بیریلیر. دوز برده بریه
 بیلیر. عقلم کسمیر که، بونون الینن ایش کله.
 قاری دئلی:
 - ای پادشاه، سن منیم سیر - مفتیمه باخما، کوردیکیم
 ایشه باخ، دی کوروم منی نه اوچون چاغیریبسان؟
 پادشاه دئلی:

- قاری دئییرلر که، منیم توریاغیندا اوزاقلاردا ائله بیر
 عمارت وار که، ساراییم اونون یانیندا طویللهیه اوخشاییر.
 سنی چاغیرماقدا مقصیم اودور که، اولجه اورانی تاپ، سونرا
 دا اونون سرینی ئویرن کورک او ایوبی نه ائله تیکدیریلر.
 کوروی ده ائله بیر تبیر توك که، ایوبی اونون الینن چیخارداق.

قاری دئلی:
 - ساغ اولموش، بئله ایشلر منیم الیمده سو ایچیمی

کیمی بیر شیدیر. کونی بو کون تاپارام.
 قاری شاهین یانیندان چیخیب حوز ایوبینه کله. کیری
 کویون ایچینه، بوچونو بوردی، نریلیتی - کورولتو قالغادی.
 کوبه، قاری کویون ایچینه هر یره دوران ایلیردی، بیر ده
 کوروی اوزاقلان بیر ایو کورونور. ائله بیل کون چیخیب هر
 یره ایشیق سالیر. کوبو سورودی او طرفه. گلیب شهرین
 کناریندا خرابه لیکنه اندی یره. کویون چیخیب، اوزونه پتمیش
 بردن **سقال** ویردی. بیر الینه عسا، بیر الینه تسبیح آلیب.
 کلهی همین عمارتین قاباغینا. کوروی احمدین نه نسی پنجره
 ایشیکه باخیر. قاری پنجره نین قاباغینان کچنجه بیر آیاغینی
 بوش قویوب تاپیلتی ائله بیخلمی یره، باشلادی یالاندان آه
 و زار ایلمکه. احمدین نه نسینین قاری یا یازیلی کله، گلیب
 قارینی بردن قالدیریب ایوبینه آباردی. ائله قاری دا بونو
 ایسته پیردی.

احمدین نه نسی دئلی:
 - آی باجی هارا کیدردین؟
 قاری شبرین دلیتی ایشه سالیب دئلی:
 - من کاسپ آروادام، هیچ کسیم بوخلور، ائله سنین
 کیمی انصافلی آداملارین سفره لرینن آرتیق قان قیرینتیلاری
 وئریریلر بیر تهر دولانیرام. آجیندان قیلجالاریمدا طاقت قالمما-
 میشلیر دییه باشم هرلندی بیخلمیم.

احمدین نه نسینین قاری یا یازیلی کله، کتیریب اونا
 یمک ویردی. قاری دوپونجا یهیب دیواندان سونرا یاغلی
 دلیتی ایشه سالیب، شیرین - شیرین ائله صحتلر ایلمی که،
 آروادین خوشونا کله. کورپ قاریسی کوروی فرستلی، اودور
 که، دئلی:

- آی باجی، کوروم اوره کی آچیق آداما اوخشاییرسان
 سوروشماق عیب اولمانین، کورهن بو جاه و جلالی سنین
 نوهن نهجه دوزلیب؟

احمدین نه نسی دئلی:
 - آی باجی، سوز ئوز آرایزدا قالسین، کوروم آغزی
 بوتو آداما اوخشاییرسان، اودور که، سریمیزی بیرجه پهنه
 دئییرم. نوهمین بارماغیندا کی اوزوک سحر لیلیر. اولندان هر اجه

گوردی دوزخیدان دا بيله بىر عمارت مېچ بىر پادشاهين تورپا-
غېنغا يوغخور.

بوتلار بوردا قالسىنلار، گورك احمدلين باغينا نه كلى،
احمد يوغوردان آيىلب بىر ده گوردى له له كوچوب، يوردى
قالىب، قوجا ننه نىسى ايله نور كهنه ايولىپنده چىرىق كىمىر
اوستونده اوزاينىلار. او ساعت باغا دوشى كە، بوتون بو
ايشلرى ايله ين كچه كى قارىدېر. احمدله ننه نىسى ينه اول كى
كىمى جوراب توغويوب ساتماقلا بىر قازنى آج، بىر قازنى
توخ دولاندىلار.

قازى عمارتى آباراندا ايتله پيشيك، جىط ده اولموقونا
گوره اوللارى آبارمايشى. بىر گون ايتله پيشيك بىر -
بىرىنه دىلىلر؛

مېچ انصاف دىل كە، احمد بىرى ئولومىن قورتاردى، اما
بىر اونا دار گونده كەك ايتمهك. كرك نىجه اولورسا -
اولمىن، سحرلى اوزوكى، خالجانى تايىب كىرك. ايتله پيشيك
ايله مېن كوك ايتلازلار بول كىتكە، ايتله پيشيك بو كىتكە
دوز قوخ گون بول كىتىلر، چالار، كىچىلر، داغلار آندىلار،
آخردا كلىب چاتدىلار بىر كرىمى قىرىلغان، بىر كرىمى
گوموشىن اولان سرائىق اولموقو ئولكە يە.

ايتله پيشيك دوز كىتىلر پادشاهين ايوىنن قانغينا.
ايتادان، قانغان نە قىر سويللار سا، ايجرى كىرگە بىر
تايمادىلار، گوردىلر پادشاه تايىب، اوچان خالجا دا تختين
قانغينا يره ساتىن، اما اوزوك اونون بارماغىندا يوغخور.
اوزوكون بىر نىشانىسى وار ايتىق كە، مېشمە گون كىمى
ايتىق ويردە، پيشيك گوردى كە، پادشاه نفسى آليقجا آغزىندان
ايشىق چىخىر، او ساعت بىلدىلر كە، اوزوك دىلشنى آلتىنادىر.

پيشيك او طرف بو طرفه بويلاندى، بىر ده گوردى كە، بىر
سېچان قانغىن آلتىندان چىخىب قاچى. تز آتايىب سېچانى
توتتى. سېچان گوزونون باشىنى آخىلىب يالوارا - يالوارا
دلى؛

- سنى آند ويرىم آناين سويده، سنى يمه، بالالارىم
وار، آخىدىلار، اوللارا يمك آبارىرام.

ايتىمىن او ساعت حاشر اولور، بو يره سالدىمىز ياغىل
خالجانين اوستونه چىخىب دېمىن كە، اى سحرلى خالجا، سنى
ئالان يره آبار، خالجا او ساعت قوش كىمى اوچوب آدمى اورا
آبارار، بوتون بو جاه و جلالى مېن خالجا ايله اوزوكون
بىسايه سېنده دوزلنمىشيك.

قازى ايتىدىكىگىنه چاتمىشى دېمە داما شىرىن - شىرىن
مىخت ايللى، آخىتام اولى احمد كلى، اما قازى كىتمك
ايتىمى. يالانغان باشىنى توتوب دلى؛

- يامان باشىم آغزىر، بو كچه وقتى نى نىجه كىدەكم؟
احمدلين ننه نىسى دلى؛

- اى باجى، نه چوخلى بىرىمىز، بو كچه بىرده ياتارسان،
صباح ياخشى اولوب كىلرسن.

اىله قازىدا بونو ايتىمىردى، او ساعت آروادى قوجاقلاىب
او اوزونن، بو اوزونن ئويوب دلى؛

- باجى، گوروم سنى خوشبخت اولاسان، قالمىمىم فكرده،
كە، بو باش آغزىسى ايله كچه وقتى مال كىلدىم.

كچه ياتماق وقتى كنده قازى بىرىنى قانغىن آغزىندا
سالدىردى، احمد ايله ننه نىسى ده مومى ايوىن بىر طافىنده
ياتدىلار. كچه نىن بىر وقتى كوپ قارىسى دوروب اوللارين
بوروتونا بېوشىدارو ايتلى، اوللارين بارماغىندان اوزوكى
چىخارتتى، سحرلى خالجا ايوىن بوخارى باغىندا يره
سالدىمىشى، قازى چىغى خالجانين اوستونه اوزوكە دلى؛
- اى سحرلى اوزوك، كوپومى كىر ياغىما، احمدله ننه نىسى
قالىن بوردا، بو عمارتله بىر ابر سنى آبار اوز پادشاهىمىز
تورباغىنا.

قارىنن آغزىندان سوز چىخان كىمى بىر ده گوردى كە،
قالغى گويون اوزونه، بىر گوز قىرىمىندا چاتى نور پادشا-
مېنن تورباغىنا. اوزوك له خالجانى گوتوروب، كىتى پادشاهين
ياغىنا، بوتلارين سحرلى اولموقونو، مېن ايوىن ده سحرلى
اوزوك له تىكىلدىكىنى سويلدى.

پادشاه وزىرى ده گوتوروب، كىتى عمارته باخماقا.

بیر پادشاه وار ایلی، اونون گوزلوی آغریبردی، نه قمر حکیم کلیردیه ساغالدا بیلیمیدی. ینه بیر گون حکیم کلیر، پادشاهین گوزلرینه باخیب دئییر:

— پادشاه ساغ اولسون، گوزلرینن درمانینی بیلیرم. اما اول چاتماز عقل کسمز بیر بردهدیر.

پادشاه دئییر:

— سن برینی دی، من تاپدیرارام.

حکیم دئییر:

— آغ دریادا بیر خاللی بالیق وار، اونون قانیندان گوزلرینه جکسن، ساغالارسان.

حکیم سوزلرینی قورتاران کیمی پادشاه چار چکیردی، بوتون بالیقچیلاری بیخیردی آغ دریانین قیراغینا. سونرا دا اوغلونو چاغیریب دئییر:

تیزیل شمشک

— اوغول، بیر دسته آدم گوتور، همین خاللی بالیق چیخانا کیمی دریادا نه قمر بالیق وار هامینینی چککیر توککور قیراغا.

اوغلان بالیقچی لارا امر ایلی کی، کیم او بالیقی توتسا چوخلی نیشیش اجهتدیر. بالیقچی لار تورلارینی آتیب دریادا کی بالیق لاری باشلا دیلار. توتوب قیراغا آتماغا. بیردن خاللی بالیق چیخی. اوغلان باخیب گوردی بو بیر قشنگ بالیق دیر کی، آدم ساغ ایلی کسکه قیبار، اما اونون ئولومونه قییمار. اوغلان حیفسیلنه — حیفسیلنه ایستدی بالیقین باشین کسین بیردن بالیق دیله کلب دئییر.

— ای اوغلان، منی ئولورمه، وقت کلر سنه لازم اولارام. اوغلان فکرینن کچیردی کی، آتامین گوزونون آغریسی

پیشک دئییر:

— سنینه بیر شرطیم وار، اونو ایلمسن سنی یمهرم. گوزلر سن قاپینن آلتیندان بیر پیشک آجاسان، ایکیمز ده اولادان گیرهک ایچری. پادشاهین دیلینن آلتیندا بیر اوزوک وار، اونو چیخاردیب ویرمسن سنه، سونرا سنینه ایشیم اولماز. سیجان ایلی گوزونون اوستونه قویوب دئییر:

باش اوسته.

سیجان او ساعت دیشی ایله قاپینن تخته سینی کسب بیر پیشک آچی، پیشکله گوزدیله ایچری. پیشک جوز دیرمیش جفته نی بوخاریدان آچی، قاپینن آراسینی آچیب قویوی. گوزدیله پادشاه تختین اوسته فیسا — فیسا یاتیب، پیشک تری بردن خالجانی قاتلاب ویردی ایتدی. سیجان تختین اوسته او طرف، بو طرفه هوپ یانیب چیخی پادشاهین سینه سینن اوستونه، بو اشجا قویروغونون اوچونو پادشاهین بوزتوتونون دیشکینه سالی، پادشاه آسقیردی، اوزوک آغزیندان سچراییب، ییره دوشدی. پیشک اوزوکی گوتوروب سیجانا راضی لوق ایله ییب چیخی ایشیکه. ایت خالجانی پیشک ده اوزوکی گوتوروب، گلایلر احمدین یانینا. اوزوکی ویردیله اونا. احمد ایته پیشکدن چوخ راضی قالدی، اولارین باشینی سیغالادی، سونرا سحرلی اوزوکی بارماغینا تاخیب دئییر:

— ای سحرلی اوزوک، قیزیل کربیجلی عمارتی سنن

ایسته بیرم.

سوز احمدین آغزیندان چیخان کیمی برده گوردی نه نه سی ایله همین عمارتین اچینه دیر.

او گوننن ایته پیشک عمارتین دورد طرفینی گوزله ییب، منده ویرینه هیچ کسی بورا خاندیلار.

احمد نه نه سینه دئییر:

— نه نه، گوردونمی باخشی لوق ایتمز. من وقتی ایله ایته پیشک باخشی لوق ایلمیشیم، ایله ده اولار عوضینی چ خاندیلار.

— قارداش، ديمك عيب اولماسين، نه پيشه نين صاحيبسين.

الينين نه اينين گلير؟

غامزاده دئلي؛

هيچ بير پيشم بوغور.

اوغلان دئلي؛

— عيب بوغور، من ياخشى حكيم. شهرلى، شهرلى، گلدرى
گرهريك، نه قازانسام سنيمله يارى بولرم حولا تارتق.

چيلى يول گليب بير شهوه چاتتيلار. مين شهرين
پادشاهى نين بيرجه قبرى وار ايله. اونون يلدى ايل ايله كه،
ديلى توتولموشلى. پادشاه عهد ايليميش كه، هر كم قيريمين
ديلىنى آجسا، اونا اره ويرهجم، آجا بيلمهسه بوينونو
وردولاجام، قبرى آلاما هوسينه دوشن حكيمل هر گون
گليرديلر، هيچ بيرى علاج ايله بيلميردى، پادشاه دا هاسيسنين
بوينونو وردوردورد.

غامزاده ايله حكيم اوغلان دا اگليب مين شهوه چيچيميشلـ
يلار، گورديلر بير آدامى دار آفاجيتدان آسيلاز. خبر آليلار
كه، بوئو نه آسيلاز، آلالار دئليلر،

— پادشاهين بير قبرى وار، يلدى ايلير ديلي توتولوب،
لال اولوب. بو حكيم گليني قيرين ديلنى آچماغا، آجا
بيلميب. اوئور كه، پادشاه آسليريجا

حكيم اوغلان يو سوزى ايشين كيمي بولائينى دا
گوتوروب كيتلى پادشاهين يانينا، ايله باش انديريب دئلي؛
— من گلنيم، سنين قيرينين ديلنى آچام.

پادشاه اوغلانى خوش سفت گوروب اچيدي؛

— اي جوان، اينديه كيمي قوخ حكيم گليب، هيچ بيرى
قيريمين ديلنى آجا بيلوب، هاسيسنى ئولورتوشم،
ياريقسان، سنه حقيقم سير. آجا بيلمسن بوينونو وردورارام.
اوغلان دئلي؛

— پادشاه ساغ اولسون، من او ئولمردن آرتيق ديلم كه.

آجا بيلم ئولموردسن، اذن وير، گلنيم قيرين يانينا؛

پادشاه اذن ويردى. حكيم اوغلان ئوز بولائينى دا
گوتوروب گلنى قيرين يانينا. بو طرفن ده پادشاه وزير، وكيلى

بلكه ساغالى، بو بايق كه، بيله ديل آچيب منه يالواى
ياخشىسى بودور اونو بوراخيم، اوغلان بايقى آتى دريا،
سوزا اوزنو بايقچىلارا توتوب دئلي؛

— اگر بوسرى بير آدم آجسا، باشنى بدنينن آيرارام،
بايقچىلار آند اچيلر كه، آرخاين اول، بيرلردن بو
سرى آجان اولار.

اوغلان بايقچىلارين رحمت حقلرينى ويريب يولا سالى،
اوغلان دريا گناريتدان قايبب آتاسينا دئلي؛

— آتا، نه قنر آختازديقا خالى بايقى تايا بيلمديك.
پادشاه كوزى آغريا — آغريا قالميشى. بير گون
چوغول گليب خبر ويردى كه، اي پادشاه، سنين كوزونون درماني
اولان، خالى بايقى بايقچىلار توتومديلار. اما اوغلون
اونو گوتوروب قما دريايا آتى.

پادشاه بو خبرى ايشين كيمي غيبلىنى آت قالى دهلى
اولسون، او ساعت قيريرى گننيم چيلى تخته، امر ايللى كه،
اوغلونون بوينو وردولسون.

وزير، وكيل پادشاهين آياغينا دوشوب يالوارديلار كه، بير
غافلدى ايلوب، اوغلونو ئولورسه، پادشاه دئلي؛

— اولماز، گرك ئولسون. او مينم ئولمه كيمي ايستبير
كه، تخت و تاجينا صاحب اولسون.

پادشاه يولا گليردى. آخردا آغساقال، قارا ساقال منت
ايليلر، يالوارديلار كه، هيچ اولماسا اوغلونون ئولموندن
كنج، سورگون ايله. پادشاه بير آت يوشايب، اولارين
سوزينى ايستتى، امر ايللى كه، اولدا چيچيب تورباغينان
گننيم.

غامزاده مين گونو يولا دوشوب باشلاى گيشكه، آغ
ديابن قيراغى ايله گنيردى، بولدا بير اوغلانا راست گللى.

اوغلان دئلي؛

— مينم ده بولوم بو طرفه دير، گلننه بولداش اولاق؟
غامزاده اوغلانا دئلي؛

— بولداش بوخ، لاپ اكل قارداش اولاق.
هر ايكمسى دوستلاشيب باشلايديلار بول گيشكه، بير آت
گنندن سوزا، بولدا راست اولوغو آدم دئلي؛

گوتوروب گیتی قیزینن ایینه، خلوتجه بیر گیزلی بدن
 باشلادیلار قولاق آسماغا.
 حکیم اوغلان قیزین یایننا گیزنده اونا هیچ بیر سوز
 دیمه‌دی. اطاقدا لعل، جواهراتا توتولموش گوزل بیر شمدان
 وار ایلی. اوزونو شمدانا، توتوب دئدی:
 — سلام علیکم، ای قیزیل شمدان!
 بو همان شمدان ایلی که، قیزا توموش آناسیندان یادگار
 قالمیشدی. قیز اونو گوزونن آرتیق شویردی. آناسی تولوکن
 سونرا آند ایچیشدی که، یدی ایل دینب — دانیشما یا باق.
 اونا گوره توروو لالینا ووروموشدی.
 حکیم اوغلان شمدانا سلام ویرتنن سونرا دئدی:
 — ای قیزیل شمدان، بو گنجه سنه قوناغام، بیر ناغیل
 سویلیه‌جکم، قولاق آسپ جواب ویررسن...
 — ای قیزیل شمدان، گونلرین بیر گونونده بیر درزی،
 بیر دولگر، بیر حکیم بولاش اولوب یول کیریدیلر. او قتر
 گیتیلر که، بیر مشهده آحشاملادیلار. گوردیلر یوخولاری کلیر.
 فکرلشدیلر که، اوچوده بیردن یاتسا گنجه قورد — قوش بیبر.
 اودور که، نوبه ایله یاتماغی قرارا آلدیلار. چوپ آتیلار.
 ایلك گوزلمه نوبتی دولگره دوشدی. الینن پشه‌سینی
 گوسترک اوچون مشارینی، رنده‌سینی، کرکیسینی گوتوروب
 آغاجان بیر قیز هیکلی دوزلتدی. گنجه‌دن بیر خیلی کچلی.
 ایندی ده گوزلمه نوبتی درزیه چاتدی. درزی نوبه چکنده
 گوردی آغاجا چیلیاق بیر قیز سویکه‌نیب. پاخندان باخیب
 گوردی آغاجان دوزلیلیب. بیلی که، دولگرین ایشیدیر. او دا
 الینن قابلیتنی گوسترک اوچون قیچی‌سینی، اینه ساینی
 چیخاردیب بیر دست پالتار تکیب قیزین اگنیز کیندیردی.
 سحره یاخین نوبه چکنک حکیمه دوشدی. حکیم باغدی که،
 آغاجا بیر قیز سویکه‌نیب دوروب. یاخین گیدیب گوردی تخته‌دن
 دوزلیلیب. او ساعت پالتا دوشدی که، بو یولداشلارینن
 ایشیدیر. حکیم ده تورد علمینی گوسترک اوچون قیزا درمان
 ویریب اونو جانا کتیردی. سحر آچیلدی. دولگر دئدی:

— بو قیزی آغاجان بونوب اولجه من دوزلتمیشم، اودور
 که، قیز منیدیلر.
 درزی دئدی:
 — پالتارینی من تیکمیشم، قیز منه دوشور.
 حکیم دئدی:
 — اونا جانی من ویرمیشم، قیز منیم اولمالیدیر.
 قیزین اوستونده دعوا دوشدی. ایندی، آی قیزیل شمدان
 سویله گوروم، او قیز اوچ بولداشین هانسینین اولمالیدیر؟
 قیزیل شمدانان جواب چیخادی.
 اوغلان دئدی:
 — آی قیزیل شمدان، جواب ویر، یوخسا سنه بیر آغاج
 ووراجاغام قیزیق — قیریق اولاجاقسان.
 شمدانان ینه جواب چیخادی. اوغلان گری چکیلیب
 قیزیل شمدانی وورماق ایسته‌ینده قیز دوزه بیلمدی، دیله
 کلیب دئدی:
 — آی اوغلان، شمدان-دا دانیشارمی؟ اونو قیرما قوی من
 دئیم.
 اوغلان دئدی:
 — دی گوروم دوزمی تا باجاقسان.
 قیز دئدی:
 — دولگر زحمت چکیب فولگرلیک حقیقی، درزی ده پالتار
 حقیقی آلسین، قیزی جانا گتیرن حکمیدیر. جانی بوللا آلاماق
 اولماز. دیلمی، قیز حکیمین اولمالیدیر.
 پادشاه، وزیر، وکیل قایدان قیزین دانیشدینینی ایشیدیلر.
 ایجری گریب اوغلانان راضی‌لیق ایله‌دیلر. پادشاه تورد عهدینی
 برینه یتیریب قیزینی ویردی حکیمین اختارینا و دئدی:
 — ایسته‌یرسن توردون آل، ایسته‌یرسن باشقاسینا ویر.
 پادشاه چوخلی چیز، قول — قازاواشلا قیزینی ویردی
 اوغلانا. حکیم اوغلان قیزی گوتوروب دوستو پادشاه اوغلی ایله
 برابر گلدیلهر همان دریانین قراغینا که، اورادا هوست
 اولموشیلار. بو برلردن گنچنده قیز دئدی:
 — ای حکیم، سیز بویوک بیر حیله ایله منی دانیشدیریب

ناشایم

بیر پادشاه واردی. بو پادشاهین قیریندان باغقا هیچ کیمی بوخ ایلی. گوزاللیکمه تانی — برابری اولمایان بو قیزی پادشاه او قتر ایسته بیردی که، اولنان ئوتری آیریجا بیر قصر تکلیبیرمیله. قیرا قرخ اینجه بیلی گوزال خانم قولوق ایلیردی. قیرین آغزیندان آغ چیخسا آغ، قارا چیخسا قارا، هاسینینی پادشاه حاضر ایلتیبردی. ایلچی لرین ده گونده بیری کلبیب، بشی کلبیدی. آتجاق قیر همیشه گونونو آه — ویلا کتچیریب، بیختینن گلبیله نردی.

گونلرین بیرینده قیر قرخ اینجه بیلی خانملا ئوزونون کلرار باغینا سیره چیخمشلی. او، همیشه باغا گایده خانلارین گوزلنن پایینیب گوزونو ویرردی باغین ساکت بیر گوشه سینه. ایندی ده اولله که، خانلارین باشی قارشلی چالیب — اوخوماقا، قیر ئوزونو ویردی بنه ساکت ایله. ایله بو وقت کوین بیر یکه قارا قوش انیب، انو آلی جانیلا رینا. قانلی کویله. بو ایستین هیچ کیمین خبری اولمادی. قوش اوچا — اوچا قیزی آپاریب بیر سیخ شمهده بیره قویلی. بیر وقت قیرلار باغلا رینی قالدیریب گوردیلر که، خانم یانلا رینا یوغلی. بوتون باغی آختار دیلار، اونو تاپا بیلمیلر. آخردا کلبیب پادشاهلار خبر وئردیلر که، بس قیرین باغقا گوردیکی برده یوغا چیخیب.

پادشاه بو خبری ایستین کیمی بیر باغینا دویدی، بیر دیریلده. وزیر، وکیل سس — کویله توکولوب دئیلر؛ — ای قبله عالم، باغینا — گوزونه دویمگن بیر شی چیخمان. بورادا تلبیر لازمی.

عهدیمی پوزونون، من بیلمک ایستردیم، گوروم سیز کیهستیز، منی هارا آپا برسیستیز.

حکیم دئدی:

— من یالقلار پادشاهینن اولویام. هر دونا کیرمگی بیلمرم. بیر گون من آغ دریدا اولوردم، بالیچیلار منی تورا سالیب توتولار. منیم قانیم پادشاهین گوزونه درمان اوچون لازم ایلی. بو اولان منی ئولورمه بیت سلامت سوپا بوراخلی. ایندی من سنی جهیرلی، قول — قارا اولغلی باغیلا دیم بو اولان. بو گونن سن منیم باجیم، پادشاه اولو دا یئرتملی. نه قت سیره لازم اولسام کلبیب آغ دریا نین قیراغینان سنلر سستیرم کلمرم.

— اولان بونو دئییب قانینان بیر آز شیخه توکل، ویردی پادشاه اولغونا و دئدی:

— آبار آتاین گوزونه سورت، یاخشی اولسون. — حکیم ترمدن اولانلا. قیرلا وداغ لاییب بالیق قونونا دوشوب، ئوزونو دریایا ووروب گوردن ایتملی. پادشاه اولغلی قیری جوتروب کلمی آتاسینن شورینه، آتا — آتاسی ایله گوروشوب — ئوبوشلی بالیقین قانینان آتاسینن گوزلرینه سورتوب ساغالتلی.

پادشاه بیوک مجلس دورلایب شیری بزتلی، اولغونو قمریری کیتیبریب ئوز برینده تخته چیخارتلی. قوخ گون — ترخ گنجه توی ایلیوب منن قیری اولغونا آلی.

اولانلا قیر یاخشی گونلر کتچیریب، خوشبخت دوران سورمکه باغلا دیلار.

بیر تهر پادشاهی ساکت ایلیوب، هر بره آتلبار، جارچیلار سالدیلار. هیچ کیم قیزدان بیر خبر گتیره بیللمی. پادشاهی بورادا قویاق، گورک قیز مشهده نیلمی، قیز مشهده اولتان - الاغان، مردن - میوند بهیب، گجهلرده چیخیب آغاجین باشیندا یاتیردی، قرخ گون ایلی که، قیز بو منوالا دولانیردی. بیر گون آغاجدان باخیب گوردی که، اوزاقدان داغین دوشونده بیر چوبان قویون اوتاریر. آغاجدان دوشوب گللی چوبانین یانینا، سلام ویریب دئدی:

- آی چوبان قارداش، آجام، منه بیر آز سود ویررسنمی ایچم؟

چوبان او ساعت بیر سرنیج سود ساغیب ویردی. قیز سودی ایچیب، بیر آز گوزونه ایشیق گلنن سونرا دئدی:

- چوبان قارداش، سننن بیر خواهشیم وار، کهنه یالتارلاریندان وارسا بیر دست منه وئر، عوضنده بازونیشیمی سنه ویرهرم.

قیز بازونیشیمی آچیب چوبانا باغیشلادی، او دا کهنه یالتارینی قیزا ویردی. بیر قویون دریشیمی ده بوسورلایب اونا پایاق دورلتدی. قیز چوباندان راضی لیق ایلیوب یالتادی گتیمکه، اوج گون، اوج گنجه یول گلیب بیر شهره چاتدی. شهره بیر چایخانایا گیریپ چایچی یا دئدی:

- قارداش، منی یانینا شاگرد کورتورسنمی؟ چایچی دئدی:

- نیه کورتورسورم.

قیز دئدی:

- چایچی قارداش، اما یاتماغا بریم بوخدی، کرک گنجهلر منه دکاندا بر ویرهسن.

چایچی راضی اولدی. قیز اوغلان یالتاریندا بیر نیچه ملت دکاندا چای پایلادی. هیچ کیم اونون قیز اولموقونو بیللمی. گونلرین بیرینده قیز گنجه چایچی دکانیندا تکجه قالیب استکان - تملیکیری سلیردی، برهن آتا - آناسی یادینا دوشوب اوره گی کورولدی. یالتادی منه اوز بختینن کوسوب گیلئی لنگه. قیز فکرلی - فکرلی استکانلاری کورتورب برینه

قویماق ایستهینده الینن سالیب هایسنی سیندیردی. صاحب آچیلدی، چایچی گللی. کوردی که، ایگرمی - اوتوز قاب قیریلیب، آچیمی توتدی، قیزی قوودی. یازیق قیز کوزونون یاشنی توکه - توکه دکاندا چیمدی، بیللمی مارا گیتسین، مرد، کیمه دیشین، آخردا علاجی کسلیکی باشلادی گتیمکه، آز گیتدی، موخ گیتدی بیر ده کوردی که، شهرنن چیخیب، او طرفه، بو طرفه بویلائیپ، کوردی که، تاجرلر کاروانلا ال آباریرلار. اولارا یالوار - یاپیش ایلهیب دئدی:

- غریب آدامام، هیچ کیمیم بوخدی، مارا گیدیرسینیزسه منی ده ئوزونوزله آبارین، بولدا سیزه نوکرچیلک ایدهرم.

تاجرلرین بونا یازیشی گللی، ئوزلریله اونو دا آباردیلار. بونلار او قدر یول گیتیلر که، آخشام اولدی، دوهلری بیر طرفه چکپ باشلادیلار یاتماغا. قیز بونلارا اعتبار ایلمهیب، خیلی آراالی بیر چوکلکده یاتدی، سحر آلا - قارانلیق کاروان یولا دوشدی. کاروان گیدنن بیر خیلی سونرا قیز بوخودان آییلیب کوردی کاروان نه گریب، لهله کوچوب یوردی قالیب، ما اویانا، بو یانا بویلائی کاروانی کوره بیللمی. کور - پشیمان باشلادی یول گیتیمکه، آز گیتدی، چوخ دایاندی، چوخ گیتدی آز دایاندی، داغلار آشدی، دره لر گنجدی، گلیب بیر بویوک مشهه چیخدی، بیر ملت مشهه گون کچیردی. گونلوزلر مشهه داغ اوزکلینن، آلمادان و آرموددان بهیب بیر قدر دولاندی. گنجهلر ده چیخیب آغاجین باشیندا یاتدی.

بو ولایتین پادشاهینن اوغلی بیر گون مشهه اووا چیخیشی اوغلانین قاباغیندان غفلنن بیر مارال هوب یانیب قاجیر، اوغلان اوخ - کمانینی کورتورب مارالین دالینجا یویورور. نه قدر قووروسا توتا بیلیمیر. مارال گوردن ایتمیب بوخ اولور، اوغلانین هر برهن الی اوزولور. باشلابیر قایتماقا. یولون اوستونده بیر بولغا راست گلیر. اگیلیر بولقدان سو ایچمکه، سوبون اوزونده گوزونه بیر اوغلان شکلی کورونور. تتر باشینی قالدیریب، کوردی که، آغاجین باشیندا بیر جوان اولان وار. ال آتیر اوخا - کمانا که، کمانا که، اونو وورسون، اوغلان باشلابیر یالوارماغا.

— ای سربان اتا، اوز موند سویو تو کولسده گرك دوزونو دیم. مشدن کتیردیگیم قیردان باشقا هیچ کیمله ائوئیمه— حکم.

پادشاه گورور که، آیری چاره یوخور. قرح کون، قرح گهجه توی ایله ییب، همین قیری اوغلو نا آلیر. آزادان دوققوز آی، دوققوز کون گهچلن سونرا بو قیزین بیر قشنگ اوغلو اولور. بیویک مجلس قورولور، آدلی سانلی آداملار بیضلیب اوشاقا آد قویولار. قولار، قاراواغلاز قیزلا اوشاقی ائله عزیزله بیرلر که، ائله بیل بونلار گویدن قیزیل زنیبله دوشولر. اری ده که، لاپ اوندان ئوتوری آر قالیردی ده لی دیوانه اولسون. گونونون — گذرانینین بئله خوش گهچمگینه باخمایاراق قیز بینه ده ئوز بختینن ناراضی لیق ایلردی. او، بیر گهجه پاتیب، سحر یوخودان آیلاندا گورور که، اوشاقی بانندا یوخور. قیز احوالاتی اربنه سویله بیر. خیر گلدیر پادشاه چاتیر. هر بیری آختاریلار، اوشاقان اثر تاپیلیر که، تاپیلیر بیر ایملن سونرا قیزین بیر اوشاقی دا اولور. آزادان بیر نتیجه کون گهچیر. گهجه نین بیر وقتی بو اوشاق دا یونخا چمخیر. سحر خوروب گورورلر که، آنانین هم اله، هم ده آغزی قانلی. بو احوالات دا هر بیره پاییلیر. پادشاه گلینین شیمه— له تیر. قیز نه قهر آند — امان ایله بیرسه، هیچ کیم اونون سوزونه ایانامیر. پادشاه وزیرینی چاغیریب دئییر:

— وزیر، اوغلو موند آروادینی آباریب مشده ئولوروب، قانلی کوینگی منا کتیررسن.

او ساعت وزیر ایینی گوزنون اوسته قویوب دئییر:

— شاهیم، سنین امرینی گونی بو گون برینه یتیرم، وزیر قیری قاباغینا قاتیب آباریر مشهیه. وزیر عقل لی، هم ده انصاف لی آدم ایمش. او، باغا دوشور که، هیچ بیر آنا اولادینی ئوز الهی ایله ئولورمز. گورونور بورادا بیر سر وار، اودور که، اونو مشده بورانجیب دئییر:

— بالا چیخ بو توپاقلان گیت، بختینه نه چیخار — چیخار، یا یولدا قورد — قورما راست اولوب ئولرسن، یا دا آخیرین بیر طرفه چیخار.

— سنی آند ویریم ئوز انصافینا، منی ئولورسه، یریم — یوردم یوغلی، اودور که، بورادا قالمیشام.

پادشاه اوغلو دئییر:

— ایینی که، ایله دی خوش آغاقی.

قیز آغاقین باشندان دوشنده پاشقی بره دوشور، هورو کلری آچلیب چینیته توکولور. پادشاه اوغلی گورور که، بو گوزل کویچک بیر قیردی. اودور که، دغلی،

— آی قیز، دی گوردم سن کیمن، هاردان کلب هارا کتیررسن؟

قیز باغینا کلن احوالاتی تمام باشدان آباغا کیمی سویله بیر. اوغلانین قیرا یازینی گلیر. اونو دا ئوزیله ایولرینه آباریر. قول — قاراواغلاز تاپشیریر که، اونون اوسته—باشینی دگیشدیرسینلر. او ساعت قیری حمما آباریب پالتارینی دگیشدیرلر. کتیرلر ائوه. آزادان بیر ملت گهچیر. پادشاه اوغلو نون پادینا دوشور که، گلدیم گوروم او قیز نتیجه اوللی، اوغلان قاپیان ایچری کیریب قیری گورنده ئوز گورونه ایانامیر. گورور که، قیز نه قهر، ائله بیل آی پارچاسیلیر. قیزین اوزنه باخاندا اونون گوزللیگینن اوغلانین گوزلی قانلیر. ایستهبیر دان شسین، دیلی توتولور. ایره لی دورساق ایستهبیر، قیچلاری اسیر. اوغلان بیر کونولن، مین کونوله قیرا عاتق اولوب. محبت باغلا بیر. اوغلان بیر تهر قیزین بانیندان چمخیب گلیر. قیزین دردی بیر گونون ایچینده اوغلانی هئویا کیمی سارالیر. اوغلان گهجه صاباحا کیمی فکردن یانا بیلیم. صاباح آچیلان کیمی قیزین یانینا گلیر. پردینی آچیب اونا سویله بیر. او وقتن هر گون خلوتجه گوروشورلر. بو احوالاتی اوغلانین آتاسی، ائمشلیر، اوغلو نو یانینا چاغیریب دئییر:

— اوغز، بو نه احوالاتیر؟ ائشیتیمش که، مشدن تاپیبین. قیرا محبت باغلا بیلیم؟ یریم آدیمر یا ارعاشمی که، اصل نجابتینی تانمادیمیز بیر قیری اوجاقیمیزین باغیندا اوتورداق؟ کل سنی باش وزیرین قیری ایله ایه لندیریم، پادشاه نه قهر نسجت ایلرسه، اونون سوزلری اوغلو نون میننه باتیر. اوغلان دئییر:

وزیر مشهده بیر قوش ووروب، قیزین کویلیگینی ده قوشون قانیبا باتیریب پادشاهایا کتیریر. پادشاه قانلی کویلیگی کوروب، ائله بیلیر که، گلینی نولوب.

وزیر قایدانندان سونرا یازیق قیز بیلمیر هارا کیتسین، باشینا نه چاره قیلسین. اودور که، مشهده بیر بالاجا چیغیری توتوب باشلابیر کیتمکه، بیر ده گورور که، بیر کیشی بیر شله اودون آپاریر. قیز ایسته بیر اوندان پولو خبر آلسین، اما فکرلنیر که، من نه تانییرام بو کیشی، اوغرودی، قوللورلنی، نه دی؟ اوله بو وقت کیشی دالینجا بیر هنیرتی گللیگینی ایشلییر، دونوب گریبه باغیر، گورور بیر قیزدی، قیز کیتسینی گورون کیمی تتر نوزونو ویریر آغاجین دالینا، کیشی گورور که، قیز اوندان گیزله نیر. بیر سوز دیمه ییب، باشلابیر پولو ایله کیتمکه، بیر آردان سونرا قیز آغاجین دالیندان چیغیب ننه کیشی، نین ایزی ایله گیدیر. کیشی بیرده دونوب گری باغیر، قیزین گیزلنلیگینی گورور دئیر:

— آی بالا، من اوشاق دئیلیم که، کیزلن پاج اویناییرسان.

بو سوزدن ونرا قیز نوزونه اورهک — دیرک ویریب گلیر اونون یانینا. کیشی دئیر:

— آی بالا، سنین بورالاردا نه ایشین وار، کیمن؟

قیز دئدی:

— یولوسو، آرمیشام، شهری تاپا بیلمیرم.

کیشی گورور که، قیزین رنگی قاچیب، اوستو — باشی چیریق — چینلیر، آیاق یالین، باشی، آچقتیر، اودور که، دئدی:

— قیزیم، گل دوزونو دی، سن یوللان آراندا اوخشاییرسان.

کیشی قیزی دیله توتدی که، آی بالا، سنی هارا دئشن اورا آپارارام، گل دردینی آج، منه سویله، دردی آداما اوخشا —

بیرسان.

قیزین اوره کی یوموشالی، بیر آه چکیب باشینا گلر

بوتون قضا و قدری آچیب سویلدی، کیشی دئدی:

— قیزیم سن نوزون پادشاه قیزی اولوبسان، پادشاه اوغلونا

اره گلدیسن، همیشه ده وار دولت زر — زینبا ایچینه

باشایسان، قرخ اینجه بئللی قیز قاراواشین اولوب، همیشه ده

چینلین کیله ییب شکایت لیبسن، بوتون بو ایشلر ده ناخکریلیگینه گوره باشینا گللیک، سن گل بو ناخکریلیگین ال چک، اوندان بوتون ایشلرین دوز گیلر، کیشی گوردی که، قیز اونون سوزونه اهمیت ویریر، اودور که، دئدی:

— قیزیم، ایندی قولاق آس، من ده نوز بختیم، گذارا —

نیمدان دانیشیم، اوندان بیلمس که، سنین ایشین نییه دوز

کتیریر، قیزیم، نینم صنعتم اودونچولوق ایلی، هله اوشاقلیقدان

هر گون مشدن بیر شله اودون قیزیم کتیریب ایکی شامیا

ساتیردیم، نه قتر ایلیردیم گونده ایکی شامی دان آرتیق قاران

بیلمیردیم، بیر گون ینه بالیجا پاتا — پاتا بیر شله تیگان

قیزیم ایکی شامیا ساتیشدیم، نوز — نوزومه دئینیردیم

که، بو نه گون — گذرانلی من کچیریرم؟ یا منیم ایکی شامیم

آرتایلی، یا دا، هیچ اولمایایلی، همین گنجه یاتیب بوخودا

گوردم که، قارانچیم بیر آزدا آزالیب، دونوب بیر شامی

اولوب، بو ایشه هیچ پرت اولمادیم، اوره گیمه دئیم، نه، اولار، یامان گونون عمری آز اولار.

من بوخودان آیلیم دیک قالغیم، همین گونو گدیب

مشدن بیر شله اودون قیزیم، آپاردیم ساتاقا، بیر ده

گوردم که، بیر تاجر کوجه قابوسینان سله بیر که، بورا

گل، من کیتیم تاجرین قابوسینا گوردم ایچری ده بیر وورما —

ووردم که، چالان کیم، اوینایان کیم، گولوب دانیشان کیم،

هامی قاریشیب بیر بیرینه، دیمه بورادا توی مجلسی وارمیش.

محلده یلدی قارا قازان آش بیشیر، تاجر امر ایلیی که،

اودونلاری قارانلارین آلتینا آتیم، او ساعت اودونلاری آتیم

قارانین آلتینا، تاجر چخاردیب منه اون شامی پول ویردی.

نوزومه ده دئدی:

— اوغول، گوردم اللی — آیاقلی اوشاغا اوخشاییرسان.

گل تویدا بیر آز قاب — قاچاق داشیماغا کمک ایله، نوزون ده

دویونجا یه.

من راشی اولوم، او گنجه تاجر کیله قالدیم، تاجرین

قیزینی کوچوردولر، ساباج آچیلدی، من دوردوم که، گیم،

تاجرین آرواحی ارینه دئدی:

کاروانسرا نوزده بر توتوم، گنجینه بزرگ وقت گوروم
پانصدگانه حجره زناریتی سسی گلر، دوروب گیتیم اورا،
گوروم زاریلایان بزرگ تاجردی، ائله ناخوشلایب که جان
اوستدی، تتر بونون بونونو، بعلینی اوشتوروم، گوج —
بلا ایله بر استکان قایار جای ایچرتیم، هانان — هانا
کیشی نین دیلی آچیلدی، تاجر گورفی که منیم اونا یازیم
گلر، نوزده گنجینه یاریمستان اوتورومقام پانیندا،
عوضنده مننه یاغشی لبق ایلمکن نوتری دئدی،

— اورول، منیم هیچ کیمیم یوغلی، نولسم واریم، جوتیم
اونا — بونا قلاچاق، گوروم، سن چوخ رحمتی آدامسان، اینلی
بیل و آگاه اول که، من تاجرم، نوزدهم ده یوز تالی دوگو
کتیریمه ساتدغا، هاسیسی پادشاهین کاروانسرایندادی، هر
تایین ایچنده بزرگ قیزیل گیرلتیم، بو ایشلن هیچ کیمین
خبری یوغلی، بو سری بیرجه سنه دیمیم، بو گنجه من نولوب
چانیمی تاشیر چغقم، منیم نوللو گو، ایشلن کیمی همین
دوگو، باغلا یاجاتلار ساتدغا، اوندایا گیب او لجه نجه
دیسهلر بزرگ تایشی آیب کتیررسن اولوغون بزه، نوزلرینه
ده تاپشیر ارسان که، دوگونو هیچ کیمه ساتماسیلا، صباح
کلیب هاسیم، آباراجاقام، ائله که، بزرگ تالی دوگونو
کتیردین، ایچنده کی قیزیلی چخاردیب اونون پولونا گیب
برده قالان تالارین هاسیم، الارسان، هر تایین ایچنده بزرگ
کیسه قیزیل وار، اونلار هاسیسی اولار سنین.

تاجر ائله بو سوزلری دئییب قورتاران کیمی گوزلرینی
یوسوب نولدی، من صباح آچیلان کیمی تاجری آباریب قیر —
ستانیقما یاسلیردیم، تاجرین نولوم خیری پادشاه چانان کیمی
باغلا دیلار چار چکمه که، بیس فلان تاجر نولوب اونون یوز
تالی دوگوسی قالیب، کیم آلماق ایسنه برسه، گلین شاه
کاروانسرایینا، من او ساعت نوزومو سالیم اورا، تاجرین
تاپشیرینی کیمی اولجه بزرگ تالی دوگونو آیب گلیم نوز
حجره، آچیب ایچنده کی قیزیلاری گوتوروم، همین قیزیلار
گیب برده قالان دوخسان حوقور تایینن هاسیم، آلبیم،
بزرگ — ایکی گونن سوزرا دوگونو دوه لره بو کللیب نوز
شهر بیره بولا دوریم، منی نوزونه اوغولوغا گوتورن تاجر

— آ کیشی، قیزیمیزی گوجوردو کیتدی، اینلی آیری
اولایمیز بوغلی، ائله گلسته بو اوشاغی نوزوموزه اوغولوغا
گوتورک.

کیشی آروادینن سوزونه رانی اولدی، او گونن منی
ساغلا دیلار نوز ایولرید، منیم ده هیچ کیمیم بوخ ایلی، اودور
که، اونلارین پانیندا قالماغا رانی اولوم، یتنه هر گون گیب
مشهدن بزرگ قله اونون قویب ساتیردیم، اما کیم آلردیسا،
دینیم — سویلمر چخاردیب اون شاهی دیریردی، من بو ایشه
معل قالیمیم.

گونلرین بزرگ نونده تاجرین یوللاشلاری گللیلر که،
صباح تجارته گبیریک، حاضرلاش تاجر دئدی،
— دیمسن بو دغه من گیمهسی اولما یاجاقام،
دئیلر بیس نینه؟ تاجر دئدی،
— بزرگ ناخوشلامچام،
تاجرین آروادی دئدی،

— آ کیشی، بزرگ آروادان — زادان ویر، قوی بو اوشاغی،
گوندمرک کیتسین،
تاجر دئدی،
— آی آرواد، او نه بیلر آیش — ویریش ندی، آبارار
پوللاری باتورار،
آرواد دئدی،

— آ کیشی، اوشاق اولاندا نه اولار؟ بزرگ آرواد بول ویر،
یوللاشلارین دا کیمک ایلمیر، گوره که نه چخار،
تاجر چخاردیب مننه یوز تومن بول ویردی، قوشلی او
بیری یوللاشلارینا، بونلار باغلا دیلار بول کیتمه، آن گیتیلر،
اوز کیتیلر، دزه — تپه دوز کیتیلر، تمام قرخ گون، قرخ گنجه
بول کیتیلر، من هله منزله چاتمامیم، بوللارین
یاریمستان چوخونو خرجه مییم، یوللاشلاریم نه قدر بولور
نصحت ایلمه دیلر که، آی پالا، سن آلبره گبیرسن، او بوللاری
هوایی بزه خرچ لمه، مال آلماقا بولون قالماچاق، نه قدر
دئیلرسه، اونلارین سوزونه بانمادیم، بله، کلیب چخدیق یمن
شهرینه، یوللاشلاریم هر سه بزرگ طرفه داغلی، من ده بزرگ

قاری کوله - کوله دئلی:
- قیزیم هله سن دی گوروم بورالاردا نه گزیرسن، سونرا من دئیهرم.

قیز باشلاهی باشینا گلن احوالاتی سویله مکه. ائله قیز بیو - ایکی کلمه دانیشامیش قاری دئلی:

- قیزیم، من سنی سینماق اوچون دئییردیم، بورالاردا نه گزیرسن، اونسوز دا منه هر شی' آیدینکی، دی گوروم ینه بختینن شکایتله نیرسنمی؟

قیز گوردی که، قاری بونون اوره گینی بیلیر، اودور که، دئلی:

- قاری نه نه، بوندان بئله نه گونه دوشم ده بختینن کیلی - گداز ایلمه بجهگم.

قاری گوردی که، قیز بو سوزلوی اوره گلن دئییر، اونا کوره اونو یانینا سالیب آپاردی شوز اولوغو بره. قارینن اولوغو بر مشنن ایچینه هونور بیر داغین تپسینه ایلی. داغی چیخماغا هیچ بردن پول بوخ ایلی، هر طرفی سیلییریم قایالیق ایلی، بیرجه بردن کله-کوتور بیرجه وار ایلی. قاری قیزی بو چیخارتنی لاپ داغین کله سینه. بورادا مناره کیمی بیر بر وار ایلی، ایکیسی ده گوردیلر اورا، قیز باغیب گوردی گنجه غیبه چکین اوغلانلارین ایکیسی ده بورادادیر. بو ایشه معطل قاللی، اوشاقلارینن باغرینا باسیب دویونجا آغلادی، سونرا دئلی:

- قاری نه نه، بو نه ایشکی، منیم اوشاقلاریمی بورا کیم کتیریم؟
قاری دئلی:

- قیزیم، قوی سنه معلوم اولسون که، بو اوشاقلاری بورا من کتیریمش. هله سنی قیز وقتی باغدادان مشیه کتیرن ده من اولموشام، من بخت قوشویام، کیم ناشکرلیک ائلمسه، اولاری بئله عذاب و اذیته سالیرام، گل سن ناشکرلیک ایلمه.

قیز آند ایچلی که، بیر ده عمرونون آغرینا کیمی ناشکرلیک ایلمه بجهگ.
قاری دئلی:

بو جور کیلیشی گوروب معطل قاللی، دئلی:
- اوغول، من سنه یوز تومن پول وبریمشیم، وبردیکیم پول هارا، بو دم - دستگاه هارا، بو قدر دوگونو هارادان آلدین؟

من دئیم:
- هله بو هاراسییر، هر تاینن ایچینه بیر کیسه ده قیزیل وار.

تاجر بو سوزی ائشینده شوینیکینن آر قاللی باغری چالاسین. غرض، کاروانی بره بره ایدتن سونرا قزیرلاری چیخاردیب یاری بوللوک. همین قزیرلارا بیر قشنگ عمارت تیگدیردیم که، پادشاهین دا ائله عمارتی بوخودی، او گونن سونرا هارا گیدیردیمسه، ائله بیل پولو باشیمان توگردیلر. ایلی منیم او قدر واریم، دولیم اولماغینا باخمایاراق ینه هر دن بیر گوز کهنه صنعتیمی ده یاددان چیخارتیرام، گلیب مشدن اودون قزیر آپاریرام، ایلی منن سنه نصیحت، مبادا بختینه تیک آتاسان، اوندا ایشین دوز کتیریه چک.

بو سوزلر قزیرن عقلمنه باتلی: قیز دئلی:
- سن دوز دئییرسن، من چوخ ناشکرلیک ایلمیشم، کیسی باشینا گلن احوالاتی سویله ییب قورتاراندا سونرا دئلی:

- قیزیم، سن دئییردین که، پولو آزیشام، ایلی من شهره گیدیرم، گیدیرسنسه، گل سنی ده آپاریم.

قیز گوردی که، اوستو - باشی جیریق - جینلیردیر، شهره گیتسه اوتانار. فکرلندی که، یقین شهر باغینکی، قوی کیسی گیتسین، قارانلقلاشاندا بیر تهر گیهرم، بلکه گورن اولماز، اودور که، دئلی:

- عمی، چوخ ساغ اول، ایلی یرلو تاندیم، سن گیت، بیر آردان سونرا نوزوم بو چیغیری توتوب گلرم.

کیسی قیزی مشده قویوب قایتلی ایوینه. ائله کیسی ینیجه کتیمیشلی که، قیز گوردی قاباغینا بیر قوجا قاری چیخلی، قیز شوینه - شوینه قارینن یانینا یویوردی، دئلی:
- آی قاری نه نه، الله سنی نه باغشی یتردی، دی گوروم بو مشده نه گزیرسن؟

شادلیق مجلسی قورولدی. یهك، ایچمك، چالماق، اویناق، بئر دم دستگه دورلتدی که، ائله بیل تولدی. اوغلان بو مجلسده بویوک شادلیق ایلدی. هامی بو ایشه معطل قالمشدی. شامورده- نین نتیجه ایل ایلی اوزی گولموردی، اما بو گون بئر وورما- وور - ا ایلی که، گل گورمسن.

اوغلانی بورادا قویماق، گورک قیرلا او شاقلاز نه اولیلار. قیرلا او شاقلاز گویون یلدی قاتیندا بخت قوشونون بیلینده یول کلیردیلر. قوش گلپ او زمان چاتدی که، اوغلان باغدا کلف- داماغدا ایلی. قوش حوز گلپ دولدی بادماهین باغینین ایچینه، قیری، او شاقلازی بوردا قویوب نوزی اوجوب گوزدن ایلتدی. قیر بواش - بواش سن - کوی گلن پره گلپ گوردی نوز اری بئر کلفهدهی که، دا نه دئییم. اودور که، قیر اقلان بو-خونو بوکوب باغلازی یازیق - یازیق باتماغا. اوغلان باغینی قالدیراندا قیری گوردی، او ساعت تانیدی، بویوروب اونو قوجاقلازی، سارماشیق کیمی بئر - بیرینه سارماشیلار، سوزنا او شاقلازینی باغرینا باسیب توبدی. اوغلان دلدی:

- بو نه ایشی، سن نه جور اولدی که، ساغ قالین.
قیر باغینا گلن احوالاتی ارینه تمام - کمال سوبلیدی،
آغردا دا بئر آه چکلدی. اوغلان سوروشدی، بس نه آه چکلین؟
قیر دلدی:

- منیم باغینا بو قیر ایغلر کلپ، توبوب توبولمسن
قایتیمسام، سنی یادیمان چیخارتماشمام. اما سن گونده
بورادا کلف چکلیمسن.
اوغلان دلدی:

- سن سوز ایلیرسن، بیرجه بو گون منیم اوزوم گولوب،
سن گیدنن قارا گلپ، یاس ساغلاشمام. بو گون بئر رمال سنه
دلدی که، نه قدر که، آخ - اوف ایلیرسن، اوتدا همیشه عذاب
چکه چکسن، ائله که، شادلیق ایلین بختینده یاخشی کتیرمچک.
من رمالین سوزونه یاغیب بو گون شادلیق ایلیم، نوغریدان دا
آرواد - اوتاقیم کللیلر یانما.

قیر گوردی که، اونون باغینا گلن اریتین ده باغینا
کلپ، اودور که، اری ایله تارادان توبوشوب - گوروشوب
خوشبخت یاشاماغا باشلاذیلار.

- قیریم، ایندی دور او شاقلازی دا گوتور چیخ ائیشکه، من،
چلیمی دکلیپ قوش اولاجام، منیم سیز خانادلارین
آراسینا، آباریب سیزی قویارام نوز شهریتیزه.

بوزلار داغدان چیخان کیمی قاری دوزوب اولدی یکه بئر قوش، قیر او شاقلازینی دا قوجاغینا آلیب اوتوردی قوشون خانادلارینن آراسینا. قوش قالغدی گویه. قوش اوجماغا اولسون، گورک قیرین اری، بادماه اولدی نتیجه اولدی؟ بلی ائله که، اوغلانین آروادی، او شاقلازی ایلین چیلدی، او گوزدن قارا گلپ آه و ویلا صبر کتچیریددی، آنا - آناسی، وزیر، و کیل نه قدر نصیحت ایله بیردیله اوغلانی یولا کتیره بیلیمز - دیلر. او شاقلازینن دردنن همما گیمی سارالپ، شمع کیمی گونو - گونن اریبیردی. اوغلان بئر گون یقه آتاسینین باغیدا اوتوروب غم دریاسینا غرق اولغوشدی، غییلن بورا بئر قوجا رمال گلپ چیلدی. رمال اوغلانی فکری گورنده دلدی:

- اوغلام، نه بی کلفسن، دردن نه دیر؟
- آ کیشی، بو نهدی، آدینی دا رمال قویوسان. اگر سن
رمال اولسا بیلیم هیج منن سوروشمازدین او ساعت دردیمی
بیلردین.

بو سوز رمالا بویک توشولدی. رمال کناپینی آچیب قویلی قارباغینا، باغلازی فالای باغماغا، اللی اویون چیخارداندان سوزنا دلدی:

- ای شامورده، سنه عیان ایلیم که، آروادینن،
او شاقلازینن دردیمی چکیرسن.

شامورده گوردی که، رمال دوز تاپیب، اودور که، دلدی:
- ای رمال، بس من نیلیم که، بو دردن قورتاریم؟
رمال جواب ویردی که، ای شامورده، نه قدر که، بختینن
عکایطه نیب، آخ - اوف ایلیرسن، ایشتین حوز کتیرمچک،
ائله که، گولوب - دانیمین، شادلیق ایلین اوتدا مردن،
قمن قورتاراجاسان.

رمال سوزینی قورتاریب گیتدی. اوغلان نوز - نوزونه
دلدی:

- گل سن رمالین سوزونی یوخلا گورک نه اولور.
اودور که، شامورده امر ایلی، همین گون آتاسین باغینغا

۱۷۰	پینہچی	۵	پاسلی قیلینج
۱۷۷	قوجاين کلگی	۱۸	بادشاہلا اوغلی
۱۸۴	تنبیل قیزین ناغیلی	۲۲	شاهلا وزیر
۱۸۷	مذاقتلی آرواد	۲۹	اسکندر بادشاہین ناغیلی
۱۹۰	باغبانلا بادشاہ	۲۹	جیمونون ناغیلی
۱۹۶	ار - آروادین ناغیلی	۴۸	بیادگار
۲۰۱	فایدالی مصلحت	۵۴	آنالیق و یتیم قیز
۲۰۶	یتیم قیزین ناغیلی	۵۹	اوشاق پہلوان
۲۱۳	عبارین ناغیلی	۶۸	گچلین ناغیلی
۲۱۵	بادشاہلا آرواد	۷۶	سختوتلی قیز
۲۲۳	خانلا عقللی اوغلان	۸۷	عقللی قیزین ناغیلی
۲۲۷	عقللی اوشاق	۱۰	یومورتا بویدا بوغدا
۲۳۴	عقل باشلا دگیل، پاندادیر	۱۰۱	لقمان
۲۴۱	کیدی نار چوبوغی	۱۱۱	شاهلا قیز
۲۴۳	اوج مننگار	۱۱۸	سمرقند بادشاہی قیزی
۲۴۷	دوستلوعون سری	۱۳۱	اوستا عبدالہ
۲۶۷	اوخخابین ناغیلی	۱۳۸	بادشاہلا میرچی
۲۸۳	اوجان خالجا	۱۴۶	بادشاہلا قوجا
۲۹۳	قیزیل شمدان	۱۵۲	لال قیز
۲۹۹	ناشکر قیز	۱۵۷	بادشاہلا پینہچی
		۱۶۳	ایکی قونشو

АЗЕРБАЙДЖАНСКИЕ СКАЗКИ
(на азербайджанском языке арабской графией)

Баку — 1985

Редактору М. Мугри.
Ресамы Е. Мамедов.
Бедни редактору Е. Язымов.
Техники редактору С. Багырова.
Корректору Э. Исмаилова.

ИБ № 485.

Лягълмаға верилмин 5.01.1983-чу ел. Чапа кизилминин 4.03.1983-чу ел. Карна формат 84X109/16. Офсет кагыз. Физики чап вереге 9,76. Шерги ч. в. 16,38. Учот келур вереге 11,66. Сафарини № 87. Тиражи 5 000. Гужмет 1 мах. 76 гез.

Азербайжан ССР Девлет Нешрият, Полиграфја но Китеб Тиверети
Ишлера Комитеси

«Лягълма» нешриятги. 370008. Баку. Натван мейляны.